ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ
Ἐφημερίου Ἁγίου Θεοδώρου

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΧΟΡΔΗ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ

Ἐν Ἱερᾷ Μητροπόλει Πάφου-Κύπρου

1940

Τύποις Κ. Δ ΧΑΜΠΙΑΟΥΡΗ—Πάφος

Ἀπαγορεύεται πᾶσα ἀνατύπωσις ὑπὸ ξένου ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ συγγραφέως ἢ τῶν κληρονόμων του

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Μετὰ πολυετῆ ἐργασίαν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέλος τῆς παρούσης μελέτης, τὴν ὁποίαν ἀναθέτομεν εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Ὀρθόδοξον Ἑλληνικὴν ἡμῶν Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν ἀΐδιον εὐγνωμοσύνην, ὡς φυλάξασαν μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως κατὰ τοὺς μαύρους καὶ σκοτεινοὺς αἰῶνας τῆς δουλείας, εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς καὶ γαλουχήσασαν μετὰ τῆς γλώσσης καὶ τὴν μουσικήν.

Παραδίδομεν ἤδη τὴν μελέτην μας αὐτὴν εἰς τοὺς περὶ τὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν ἀσχολουμένους, οὐχὶ ὡς τέλειόν τι ἔργον, διότι οὐδὲν ἔργον ἀνθρώπινον εἶναι τέλειον, ἀλλὰ διὰ νὰ κεντήσωμεν τὸν ζῆλον καὶ τὴν φιλομάθειάν των ὑπὲρ τῶν πατρικῶν μας παραδόσεων χάριν τῶν ὁποίων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ οἱ σοφώτατοι πρόγονοι ἡμῶν ἐμερίμνησαν τόσον διὰ τὴν γλῶσσαν ὅσον καὶ διὰ τὴν μουσικήν, συνδέσαντες αὐτὰς διὰ τῆς βραχείας καὶ μακρᾶς φωνῆς τῶν γραμμάτων, διὰ τῶν συλλαβῶν, διὰ τῆς βραχείας καὶ μακρᾶς θέσεως καὶ ἄρσεως τοῦ χρόνου, διὰ τῶν διαφόρων ποδῶν καὶ μέτρων τῆς ποιήσεως, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ προπάτορες, διδάσκαλοι καὶ πατέρες διαδοχικῶς μέχρις ἡμῶν, οἵτινες κατὰ τὸ Εὐαγγελικὸν λόγιον, ἦλθομεν νὰ λάβωμεν μέρος «εἰς τὸν κόπον αὐτῶν».

Διὰ τῆς μελέτης μας αὐτῆς, καθαπτόμεθα ὅλων τῶν περὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ζητημάτων ἔστω καὶ ἀτελῶς· θὰ θεωρήσωμεν δὲ ἑαυτοὺς λίαν ἱκανοποιημένους, ἐὰν κατορθώσωμεν νὰ προσφέρωμεν καὶ μικρὸν τι χρήσιμον εἰς τὸ μαγικὸν οἰκοδόμημα τῆς Βυζ Μουσικῆς,

Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας διδαχθεὶς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικήν, ὑπηρετῶν αὐτὴν καὶ θεραπεύων ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἕως σήμερον, εὑρίσκω δύο σημαντικὰ ἐμπόδια διὰ τὴν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν πρόοδόν της

Πρῶτον ἐμπόδιον εἶναι ἡ ἔλλειψις πλήρους καὶ τελείου θεωρητικοῦ μὲ κανόνας, ἀσφαλεῖς ἀποδείξεις καὶ βάσεις, εἴς τε τὰς κλίμακας, τόνους, συστήματα καὶ ἤχους.

Πολλὰ θεωρητικὰ μουσικῆς ἐξεδόθησαν ὑπὸ διαφόρων, ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἱκανοποιεῖ τὸν φιλομαθῆ καὶ φιλόμουσον μουσικόν. Καὶ ἂν ἐξαιρεθῇ τὸ πρῶτον ἐκδοθὲν θεωρητικὸν τὸ 1832, συνταχθὲν παρὰ Χρυσάνθου Ἀρχιεπισκόπου Δυρραχίου, ὅλα τὰ ἄλλα διδάσκουν ξένα καὶ ἀνεφάρμοστα πρὸς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικήν.

β'.

Δεύτερον ἐμπόδιον, εἶναι ἡ ἔλλειψις καταλλήλου ὀργάνου διὰ τὴν διδαχὴν μουσικῆς ἐπὶ τούτου, πρὸς ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν καὶ ἀπόδειξιν τῶν ἐν τῇ Βυζαντινῇ Μουσικῇ διδασκομένων Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Μουσικὴ ἐξηπλώθη παντοῦ καὶ προοδεύει ἕνεκα τῆς ταυτότητος καὶ συμφωνίας τῶν μουσικῶν ὀργάνων Ἐκκλησίας καὶ θεάτρου, ὑπὲρ αὐτῆς ἐρριθμημένων

Ὁ διδάσκαλος τῆς Β Μουσικῆς, λόγῳ τῆς ὑπαρχούσης διαφορᾶς τῶν κλιμάκων μεταξὺ Βυζαντινῆς καὶ Εὐρωπαϊκῆς, οὐδὲν μουσικὸν ὄργανον ἔχει συμβοηθὸν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ διδασκομένων εἰμὴ μόνον ἀτελές τι καὶ δύσχρηστον Μονόχορδον, καὶ τοῦτο ἄγνωστον εἰς τοὺς μουσικούς μας, οἱ ὁποῖοι ἕνεκα τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν μουσικῶν ὀργάνων ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς ἱεροὺς Ναοὺς, ἠδιαφόρησαν καὶ τὴν κατ' ἰδίαν διδαχὴν μουσικῆς, βοηθείᾳ μουσικῶν ὀργάνων

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῆς μουσικῆς διὰ τοῦ Μονοχόρδου, τοῦ μόνου καταλλήλου ὀργάνου, τοῦ ἀλφαβήτου τούτου τῆς Μουσικῆς μας, ἀπεφάσισα τὴν συγγραφὴν καὶ ἔκδοσιν μουσικῆς θεωρίας, ἐστηριγμένης ἐπ' αὐτοῦ (τοῦ Μονοχόρδου) ἔχων τοῦτο οὕτως εἰπεῖν, ὡς ναυτικὴν πυξίδα τῆς πράξεως. ὁδηγὸν καὶ σύμβουλον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου λύονται πολλὰ ἄξια προσοχῆς μουσικὰ ζητήματα Ἐπὶ τοῦ Μονοχόρδου βασίζονται αἱ Κλίμακες, ἀποδεικνύονται οἱ τόνοι αἱ συμφωνίαι, καὶ τὰ γένη τῆς μουσικῆς

Ἀλλ' ἐνῶ ἀποδεικνύεται φανερὰ καὶ φαίνεται καθαρὰ ἡ βάσις τῶν τόνων τῆς Β. Μουσικῆς, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Μονοχόρδου, προκειμένου ὅμως περὶ ἡνωμένης καὶ συνεχοῦς μελῳδίας, καθίσταται δυσχερεστάτη, ἡ διὰ τούτου ἐκτέλεσις ταύτης ὄντος ἀκαταλλήλου δι' ἡρμοσμένην ἑτερογενῆ μελῳδίαν, καὶ ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου φαίνεται, κακῶς βεβαίως, ὁ σκοπὸς εἰς τοὺς μουσικοὺς καὶ παντελῶς ἀνωφελὴς ἡ γνῶσίς του

Τοιοῦτο μουσικὸν ὄργανον δυνάμενον νὰ ἐκτελῇ εὐχερῶς καὶ ἀπταίστως ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Β Μουσικῆς, εἶναι τὸ τετράχορδον (βιολὶ), τὸ ὁποῖον εἶνε ἐλεύθερον ἀπὸ τοὺς δεσμοὺς τῶν διαστημάτων, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπόκεινται ἄλλα ἔγχορδα μουσικὰ ὄργανα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Μουσικῆς. Ἐκ τῆς πολυχρονίου πείρας ἐδιδάχθημεν ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς Β Μουσικῆς ἄνευ τῆς βοηθείας μουσικοῦ τοιούτου ὀργάνου, εἶναι ματαιοπονία, καὶ σπανίως ἐπιτυγχάνουν τοῦ σκοποῦ των διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι διὰ τοῦ Πα, Βου, Γα, Δι, ὡς βλέπομεν τοῦτο ἐν πράξει· τὸ μουσικὸν ὄργανον συντείνει πολὺ εἰς τὸν μουσικὸν καθ' ὅλην ὡς νὰ ἔχῃ ἀντὶ ἑνὸς, δέκα διδασκάλους

Πᾶς βουλόμενος νὰ μάθῃ τὴν Β Μουσικὴν ὀφείλει ἀπαραιτήτως ἔχῃ πρὸς τὸ Μονόχορδόν του καὶ τὸ Τετράχορδον διότι ἐκεῖνα τὰ ποῖα διδάσκεται διὰ τῆς φωνῆς ἀόρατα καὶ ἄπιαστα, τονιαῖα διαστήματα, τὰ βλέπει ἐπὶ τοῦ Μονοχόρδου, τὰ ἀκούει, τὰ ἐφαρμόζει καὶ ἐκτελεῖ διὰ τοῦ Τετραχόρδου, ἐν συνῳδίᾳ διὰ ζώσης φωνῆς, καὶ σκούμενος οὕτω πως, ἐξοικειοῦται εἰς τὸ ψάλλειν εὐχερῶς καὶ ἀπταίστως

Ἐν τῇ παρούσῃ θεωρίᾳ διδάσκονται διὰ κανόνων καὶ παραδειγμάτων οἱ μουσικοὶ χαρακτῆρες, αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν, αἱ συνθέσεις καὶ πλοκαὶ αὐτῶν, ἡ ὀρθογραφία καὶ σύνταξις αὐτῶν, τὰ γένη τῆς Μουσικῆς καὶ ὁ ἐπὶ χορδῆς καθορισμὸς τῆς Διατονικῆς Κλίμακος, ἥτις εἶναι ἡ βάσις ὅλων τῶν ἄλλων. Ἐπίσης διδάσκεται κατ' ἰδίαν ἡμ

μέθοδον ἡ Διατονικὴ Κλῖμαξ τῶν ἀρχαίων, Εὐκλείδη τοῦ μαθηματικοῦ, Πυθαγόρου τοῦ φιλοσόφου, καὶ Χρυσάνθου, διδασκάλου τῆς ἐν χρήσει Β Μουσικῆς ὡς καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς κατὰ τὸ σύστημα ἐκείνου Διδάσκονται ἐπίσης οἱ Ἐπόγδοοι, οἱ Ἐπίτριτοι, οἱ Ἐπιενδέκατοι, οἱ παλμοὶ τῆς χορδῆς τοῦ διατονικοῦ καὶ τοῦ χρωματικοῦ γένους καὶ τοῦ Δευτέρου ἤχου νῦν τὸ πρῶτον, διδάσκεται ἐπίσης τὸ ἐναρμόνιον γένος κατ' ἴδιον τρόπον, διδάσκεται ἐπίσης ὁ χρόνος, ἡ ἀγωγὴ, οἱ πόδες, τὰ μέτρα, οἱ ῥυθμοὶ, καὶ τὰ χρονικὰ τούτων σημεῖα διὰ παραδειγμάτων, καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀρχαία καὶ νέα προσῳδία, οἱ πολυσύλλαβοι φθόγγοι, διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς μουσικῆς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν ὕφος, διότι ὡς εἶναι πανθομολογούμενον, σήμερον ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ δὲν εὑρίσκεται εἰς εὐχάριστον θέσιν

Ταῦτα πράττομεν ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνάμεών μας, διὰ νὰ δώσωμεν ἀφορμὴν εἰς ἄλλους, ὅπως προβῶσιν εἰς ἐπιστημονικὴν ἐξέτασιν αὐτῆς

Τελειώνοντες ζητοῦμεν τὴν εὐμενῆ ἀποδοχὴν τῆς θεωρίας ταύτης καλουμένης **ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΧΟΡΔΗΣ** καὶ κρίσιν εὐνοϊκὴν παρὰ τοῦ μουσικοῦ κόσμου διὰ τὰς ἐλλείψεις μας

Ἐν Ι Μητροπόλει Πάφου 12 Σεπτεμβρίου 1939

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

«Αἴνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον»
«αἰνέσω Κύριον ἐν τῇ ζωῇ μου»
«Ψαλῶ τῷ Θεῷ μου ἕως ὑπάρχω»
(Ψαλμ. 145)

Θεωρία τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς

1 Τῆς παρούσης μουσικῆς θεωρίας καλουμένης ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΧΟΡΔΗΣ ὁ κύριος καὶ τελικὸς σκοπὸς ἀφορᾷ εἰς τὴν διὰ κανόνων, παρατηρήσεων, ἀσκήσεων, καὶ παραδειγμάτων διδασκαλίαν τῶν εὐμοιρούντων λυγιρᾶς καὶ ὑγειοῦς φωνῆς, εἰς τὸ νὰ καταστῶσιν ἱκανοί ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῶν λέξεων, νὰ ποιῶσι διαστήματα καὶ μονὰς καλλιφώνους εἰς ἐκτέλεσιν μελῳδικῆς μολπῆς.

2 Ἡ ἡμετέρα Μουσικὴ καλεῖται Βυζαντινὴ καὶ διαιρεῖται εἰς ἐκκλησιαστικὴν δι' ἧς ὑμνεῖται τὸ θεῖον, καὶ εἰς ἐξωτερικὴν, δι' ἧς τὰ κοσμικὰ ἡμῶν ἄσματα, καὶ ἡ θεὰ Μελπομένη θεραπεύεται.

3 Ἀπὸ ἀπόψεως διδασκαλίας διαιροῦμεν τὴν Β. Μουσικὴν εἰς θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν. Θεωρητικὴν καλοῦμεν ἐκείνην, δι' ἧς κατανοοῦμεν τὴν ὕλην τῆς Μουσικῆς μανθάνομεν τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρὺ, τὸ βραδὺ καὶ τὸ ταχὺ, ἀποκτῶμεν τὴν ἕξιν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν φθόγγων, τὴν σχέσιν αὐτῶν καὶ τὴν δύναμιν ἥτις δίδεται εἰς τοὺς χαρακτῆρας, ἵνα γράφηται τέλειον τὸ μέλος. Πρακτικὴν δὲ καλοῦμεν ἐκείνην ἥτις βάλλει εἰς πρᾶξιν τὰς ἀρχὰς τῆς θεωρίας, οὕτως ὥστε τὴν ἐγνωσμένην ὕλην μελωδοῦμεν συμφώνως πρὸς τὴν δύναμιν τῶν χαρακτήρων.

Ἔννοιαι καὶ ὁρισμοὶ τῶν στοιχείων τῆς Θεωρητικῆς Μουσικῆς

4 Φθόγγος καλεῖται μελωδικὴ φωνὴ ἐξερχομένη ἀπὸ ἀνθρωπίνου στόματος ἢ ὀργάνου, εἰς παραγωγὴν μέλους, πᾶσα δὲ φωνὴ μὴ ἀφορῶσα εἰς παραγωγὴν μέλους καλεῖται Ψόφος (κρότος). Οἱ φθόγγοι διαιροῦνται εἰς ἐμμελεῖς καὶ πεζούς. Ἐμμελεῖς καλοῦνται ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους χρῶνται οἱ ἄδοντες, καὶ πεζοὶ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἡμεῖς λαλοῦμεν, καὶ οἱ ρήτορες ἀπαγγέλλουσι.

5 Ἐν τῇ Β. Μουσικῇ φθόγγοι κυρίως εἶναι τὰ ἑπτὰ πρῶτα γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ, Η, ἅτινα διὰ προσλήψεως ἑτέρων ὀκτὼ χάριν εὐφωνίας σχηματίζονται ὡς ἑξῆς:

Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη.

Διὰ τῶν φθόγγων τούτων ἀναγινώσκονται οἱ μουσικοὶ χαρακτῆρες, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐφαρμόζεται ἡ μελῳδία.

6 Διάστημα λέγεται τὸ μεταξὺ δύο παρακειμένων φθόγγων ὕψος ἤχου τινὸς ὀξυτέρου πρὸς τὸ τοῦ βαρυτέρου, καὶ ἡ διαφορὰ ἀποστάσεώς τινος ἤχου χορδῆς ἐπιμηκεστέρας ἀπὸ βραχυτέρας,

Τμῆμα δὲ λέγεται τὸ ἐλάχιστον μέρος τοῦ διαστήματος Σημείωσις. α' Οἱ ἐμμελεῖς φθόγγοι ἐπὶ χορδῆς σημειοῦν-

ται καθ' ὡρισμένα διαστήματα
Σημ. β' Ὁ ἐκπεμπόμενος ἦχος χορδῆς τινὸς ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως λέγεται Βόμβος.

7 Τόνος εἶναι θέσις ἤχου παραβαλλομένου πρὸς ἄλλους βαρυτέρους ἢ ὀξυτέρους ὡς καὶ τὰ διάφορα σημεῖα τῶν διστημάτων ἐπὶ τῆς χορδῆς ,ἀφ' ὧν ἐκπέμπονται οἱ διάφοροι ἦχοι καὶ τόνοι

8 Οἱ τόνοι εἶναι βάσεις τῶν φθόγγων ἀπὸ τοῦ βαρέος ἐπὶ τὸ ὀξὺ καὶ ἀπὸ τοῦ ὀξέος ἐπὶ τὸ βαρὺ Ὀκτὼ δὲ φθόγγοι ἀποτελοῦσι Κλίμακα μιᾶς ὀκταφωνίας, περὶ ἧς λέγομεν.

Κλῖμαξ

9 Κλῖμαξ λέγεται ἡ διὰ τῶν φθόγγων ἀνάβασις καὶ κατάβασις τοῦ ἤχου, ἡ ὀξύτης καὶ βαρύτης τῆς φωνῆς, ἥτις λέγεται συνεχὴς παραλλαγὴ, ὅταν οἱ φθόγγοι προφέρωνται κατὰ σειρὰν, βουστροφηδὸν, ὡς Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πα, Νη, Ζω Κε, Δι, Γα, Βου, Πα. Ὑπερβατὴ δὲ ὅταν σιωπῶνται δύο ἢ περισσότεροι, ὡς Πα, Γα, Βου, Κε, Δι—Νη.

10 Εἰς τὸ συνεχὲς τὸ ποσὸν τῆς ἀποστάσεως εἶναι 1 εἰς δὲ τὸ ὑπερβατὸν τὸ ποσὸν τῆς ἀποστάσεως εἶναι 2, 3, 4, 5, κ.λ.π. ὅπερ γνωρίζεται διὰ τῆς Κλίμακος οὕτω.

Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω	Νη	Πα
Ο	1	2	3	4	5	6	7

π χ. δίδονται δύο φθόγγοι Πα, Δι, καὶ ζητεῖται τὸ ποσὸν τῆς ἀποστάσεως. Παρατηροῦμεν εἰς τὴν Κλίμακα ὅτι ὁ Πα ἀπέχει ἀπὸ τὸν Δι τρεῖς φθόγγους· ἄρα τὸ ποσὸν τῆς ἀποστάσεως εἶναι τρία ὁμοίως καὶ τὸ Πα, Ζω εἶναι 5 καὶ τὸ Πα, Πα, εἶναι 7 ὁμοίως ἐξετάζονται καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλόγως, καὶ μόνον ὁ φθόγγος ἀπὸ τὸν ὁποῖον μετρῶνται οἱ ἄλλοι δὲν λογαριάζεται.

Ποσόν

11 Ποσὸν εἰς τὴν Μουσικὴν θεωρεῖται ἡ ἀνάβασις καὶ κατάβασις φωνῆς μελῳδικῆς ἐκτελουμένης ἐπὶ καθωρισμένων θέσεων διὰ σειρᾶς φθόγγων, ἐπὶ τῶν μουσικῶν χαρακτήρων, τῶν ὁποίων ἡ μὲν ἀνάβασις λέγεται ἄνοδος ἢ ἐπίτασις ὡς Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, ἡ δὲ κατάβασις κάθοδος ἢ ἄνεσις ὡς Κε, Δι, Γα, Βου, Πα.

Χαρακτῆρες

12 Ἡ μουσικὴ διδάσκεται διὰ τριῶν μεθόδων α΄) διὰ ζώσης φωνῆς β΄) διὰ μουσικῶν ὀργάνων γ΄) διὰ μουσικῶν χαρακτήρων, οἵτινες παριστῶσι τὸ μέλος ἐν τῇ προφορᾷ τῶν φθόγγων, καὶ οἵτινες διαιροῦνται εἰς χαρακτῆρας ποσότητος, χρόνου, καὶ ποιότητος.

Χαρακτῆρες Ποσότητος

13 Ποσότης εἰς τὴν Μουσικὴν λέγεται ἡ δύναμις τῶν χαρακτήρων ὡς πρὸς τὴν ἰσότητα, τὴν ὀξύτητα καὶ τὴν βαρύτητα. Οἱ χαρακτῆρες τῆς ποσότητος εἶναι δέκα καὶ διαιροῦνται εἰς ἀνιόντας καὶ κατιόντας ὡς ἑξῆς:

ΑΝΙΟΝΤΕΣ			ΚΑΤΙΟΝΤΕΣ		
Ἴσον	—	ο	Ἀπόστροφος	˃	α
Ὀλίγον	—	α	Ὑπορροὴ	´	2
Πεταστὴ	◡	α	Ἐλαφρὸν	◠	β
Κεντήματα	‟	α	Χαμηλὴ	˪	δ
Κέντημα	˽	β			
Ὑψηλὴ	ʃ	δ			

14 Ἐκ τούτων τὸ μὲν Ἴσον προφέρεται διά τινος τῶν ἑπτὰ φθόγγων ἀλλὰ εἶναι ἄμετρον. διὸ λέγεται χαρακτὴρ ἰσότητος, διότι οὐδεμίαν δύναμιν φανερώνει ὀξύτητος ἢ βαρύτητος· προφέρεται δὲ πάντοτε διὰ τοῦ φθόγγου καὶ ἐπὶ τοῦ τόνου τοῦ προηγηθέντος χαρακτῆρος, ὅπερ δηλοῦται καὶ διὰ τοῦ προκειμένου αὐτοῦ μηδενικοῦ — 0

α΄ Τὸ δὲ Ὀλίγον, ἡ Πεταστὴ καὶ τὰ Κεντήματα δηλοῦσι τὸν πρῶτον ἀνιόντα φθόγγον, ὅπερ δηλοῖ τὸ προκείμενον αὐτοῖς α. ὡς — α, ◡ α, ‟ α,

β΄ Τὸ Κέντημα φανερώνει τὸν δεύτερον ἀνιόντα ὑπερβατῶς, ὅπερ δηλοῦται διὰ τοῦ προκειμένου αὐτῷ ˽ β.

γ΄ Ἡ ὑψηλὴ φανερώνει τὸν τέταρτον ὑπερβατῶς ἀνιόντα καὶ δηλοῦται διὰ τοῦ δ ὡς ʃ δ΄.

15 Ἡ Ἀπόστροφος φανερώνει τὸν πρῶτον κατιόντα φθόγγον, ὡς ˃ α

α΄ Ἡ Ὑπορροὴ φανερώνει δύο κατὰ συνέχειαν κατιόντας φθόγγους, ὅπερ δηλοῖ καὶ ὁ προκείμενος αὐτῇ ἀριθμὸς ὡς 2

β΄ Τὸ Ἐλαφρὸν φανερώνει τὸν δεύτερον ὑπερβατῶς κατιόντα ὅπερ δηλοῖ τὸ προκείμενον αὐτῷ ὡς ◠ β.

γ΄ Ἡ Χαμηλὴ φανερώνει τὸν δ΄. ὑπερβατῶς κατιόντα ὡς δ.

16 Γράφοντες λοιπὸν τὴν μελῳδίαν, διὰ πάσης ἰσότητος μεταχειριζόμεθα τὸ Ἴσον, διὰ δὲ πάσης τῆς συνεχοῦς ἀναβάσεως μεταχειριζόμεθα τὸ Ὀλίγον, τὰ Κεντήματα, καὶ τὴν Πεταστὴν, διὰ δὲ πάσης συνεχοῦς καταβάσεως, τὴν Ἀπόστροφον καὶ τὴν Ὑπορροήν, διὰ τὴν ὑπερβατὴν ἀνάβασιν μεταχειριζόμεθα τὸ Κέντημα καὶ τὴν Ὑψηλὴν ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου ἢ τῆς Πεταστῆς, καὶ διὰ τὴν ὑπερβατὴν κατάβασιν τὸ Ἐλαφρὸν καὶ τὴν Χαμηλὴν.

Χρόνος καὶ Χρονικοὶ χαρακτῆρες

17 Χρόνος εἰς τὴν Μουσικὴν καλεῖται ἡ καταμέτρησις τοῦ κινουμένου· ἡ κίνησις ἑνὸς σώματος κατὰ θέσιν καὶ ἄρσιν. Θέσις λέγεται ἡ πᾶσα εὔτακτος κρεῦσις· ἄρσις δὲ ἡ ἀντίθετος φορὰ τοῦ κινουμένου σώματος πρὸς τὴν θέσιν. Ὁ ἐκ τῆς κρούσεως προερχόμενος κρότος καλεῖται Ψόφος.

19 Ἕκαστος τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος δηλοῖ ἐν τῇ πράξει φθόγγον τινὰ καὶ δαπανᾷ χρόνον ἕνα, πλὴν τῆς Ὑπορροῆς ἥτις φέρουσα ἐν αὐτῇ δύο κατὰ συνέχειαν φθόγγους, δαπανᾷ καὶ χρόνους δύο ἀνὰ ἕνα δι' ἕκαστον τῶν φθόγγων της Ἐν τούτοις ὅμως πολλάκις τὸ μέλος ἀπαιτεῖ ὅπως εἷς φθόγγος δαπανᾷ πολλοὺς χρόνους, καὶ εἷς χρόνος πολλοὺς φθόγγους, ἕνεκα τούτου ὡρίσθησαν οἱ χρονικοὶ χαρακτῆρες, οἵτινές εἰσιν οἱ ἑξῆς ἑξ:

Τὸ Κλάσμα		Τὸ Ἀργὸν	
Ἡ Ἁπλῆ		Ἡ Σιωπὴ	
Τὸ Γοργὸν		Ὁ Σταυρὸς	+

19 Τὸ Κλάσμα τίθεται εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας τῆς ποσότητος πλὴν τῶν Κεντημάτων καὶ τῆς Ὑπορροῆς καὶ διαρκεῖ χρόνον ἕνα, ἐκτὸς τοῦ εἰδικοῦ χρόνου τοῦ χαρακτῆρος ἐφ' ὃν ἐτέθη, ὡς

20 Ἡ Ἁπλῆ ὑπογράφεται εἰς ὅλους τοὺς χαραρκτῆρας, πλὴν τῶν Κεντημάτων καὶ δηλοῖ χρόνον ἕνα ἐκτὸς τοῦ εἰδικοῦ χρόνου τοῦ χαρακτῆρος ὑφ' ὃν ὑπεγράφη. Ἡ Ἁπλῆ γράφεται καὶ Διπλῆ καὶ Τριπλῆ ὑπὸ τοὺς χαρακτῆρας, εἰς τοὺς ὁποίους αὐξάνονται καὶ οἱ χρόνοι ἀπὸ δύο εἰς τρεῖς ἢ τέσσαρας ὡς

21 Τὸ Γοργὸν τίθεται εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας πλὴν τῆς Πεταστῆς, ὁ δὲ χαρακτὴρ ὁ φέρων Γοργὸν, προφέρεται εἰς

τήν ἄρσιν τοῦ χρόνου ὡς πολλάκις ὅμως ἀπαι-
θέσις ἄρσις
τεῖται Δίγοργον ἤ Τρίγοργον ὡς 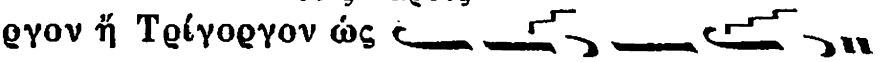
ὁπότε προφέρονται εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ χρόνου δύο ἤ τρεῖς χαρακτῆρες.

22 Τὸ Ἀργὸν τίθεται ἐπὶ ταύτης καὶ μόνης τῆς θέσεως 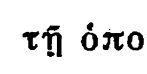 ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ Κεντήματα λαμβάνονται εἰς τήν ἄρσιν τοῦ προηγουμένου χρόνου ὡς ἐπὶ τοῦ Γοργοῦ, εἰς δὲ τὴν ἑπομένην θέσιν τοῦ χρόνου ἐκτελεῖται τὸ Ὀλίγον, ἐπὶ τοῦ φθόγγου τοῦ ὁποίου συνεχίζεται καὶ δεύτερος χρόνος διὰ τὸ Ἀργὸν. Ὁ χρόνσς τοῦ Ἀργοῦ διπλασιάζεται διὰ προσθήκης ἐπ' αὐτοῦ μιᾶς καθέτου ὡς 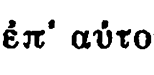 καὶ τριπλασιάζεται διὰ προσθήκης ἑτέρας ὁριζοντίου ὡς

23 Ἡ Σιωπὴ ἐκτελεῖται ἐναντίως πρὸς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Κλάσματος, τῆς Ἁπλῆς καὶ τοῦ Ἀργοῦ· ἐκεῖνα ἐκτελοῦνται διὰ μελωδικῆς φωνῆς. αὕτη δὲ ἐκτελεῖται ἐγχρόνως μὲν, ἀφώνως δὲ.

24 Ὁ Σταυρὸς εἶναι ἄφωνος χαρακτὴρ, ἡ σιωπὴ τῆς ἄρσεως τοῦ χρόνου, μεθ' ἣν, ἡ θέσις τοῦ ἑπομένου χρόνου ἄρχεται μέ νέαν ἀναπνοὴν

Χαρακτῆρες Ποιότητος

25 Προσὸν πολύτιμοντῆς Β Μουσικῆς εἶναι τὸ ὅτι ἐξετάζεται ἐν τῇ μελωδίᾳ ὄχι μόνον τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρὺ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, τὸ ταχὺ καὶ τὸ βραδὺ, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιὸν, τὸ τραχὺ καὶ λεῖον, ὅπερ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν χαρακτήρων τῆς ποιότητος, οἵτινες καλοῦνται ἄχρονοι ὑποστάσεις, διότι στεροῦνται χρόνου, καὶ τροπικαὶ, διότι δηλοῦσι τὸν τρόπον τοῦ μέλους διὰ τοῦ ὁποίου ἐκτελοῦνται οἱ χαρακτῆρες τῆς ποσότητος, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπόκεινται καὶ μετὰ τῶν ὁποίων συντίθενται.

Οἱ χαρακτῆρες τῆς ποιότητος εἶναι πέντε οἱ ἑξῆς:

Ἡ Βαρεῖα
Τὸ Ψηφιστὸν
Τὸ Ἀντικένωμα
Τὸ Ἕτερον
Τὸ Ὄμαλὸν

26 Ἡ Βαρεῖα προγράφεται τοῦ Ἴσου, τοῦ Ὀλίγου, τῆς Ἀποστρόφου, τοῦ Ἐλαφροῦ, τῆς Πεταστῆς καὶ τῆς Χαμηλῆς συνθέτου μετ' ἄλλων ἤ μὴ, ὡς 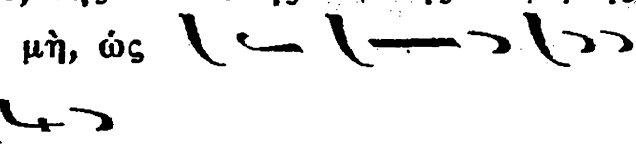

27 Τὸ Ψηφιστὸν τίθεται ὑπὸ τὸ Ἴσον καὶ ὑπὸ τὸ Ὀλίγον προ-

κατιουσῶν φωνῶν, ὡς 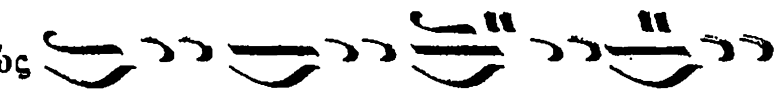

28 Τὸ Ἀντικένωμα τίθεται ὑπὸ τὸ Ἴσον, Ὀλίγον, Ἀπόστροφον, Πεταστὴν καὶ Ὑπορροὴν διὰ τὸν δεύτερον αὐτῆς φθόγγον πρὸ κατιούσης φωνῆς, ὡς 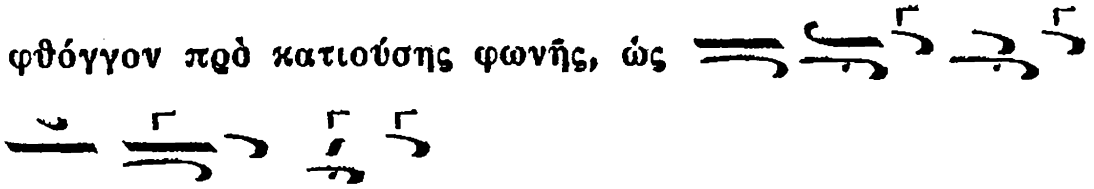

29 Τὸ Ὁμαλὸν τίθεται ὑπὸ Ὀλίγον μετὰ Κλάσματος ἢ ὑπὸ Ὀλίγον μετὰ Ἴσου ἢ Ἀποστρόφου, ἢ Ἑλαφροῦ μετὰ Ἴσου, ὡς

30 Τὸ Ἕτερον ἢ Σύνδεσμος, ἔχει τὴν χάριν νὰ ἐμποδίζῃ τὴν ἄτακτον κοπὴν τῆς φωνῆς, συνδέει χαρακτῆρας, Ὀλίγον μὲ Ἴσον, Ἀπόστροφον μὲ Ἴσον, κατιόντας μετὰ ἀνιόντων, καὶ θέλει νὰ προφέρωνται οἱ φθόγγοι συνδεδεμένοι μὲ μαλακὴν καὶ ἀδύνατον φωνήν, ὡς 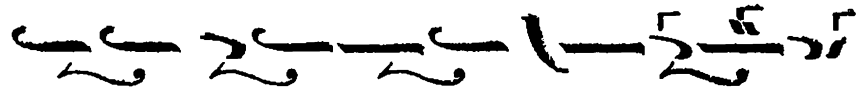

Σημ. Τὸ Ἐνδόφωνον τὸ ὁποῖον ὑπάρχει εἰς τὰ ἄλλα Θεωρητικὰ, ἀποκλείεται τῆς παρούσης χορδῆς, οὔσης ἐμφώνου, ὅπερ ἀναπληροῦσι τὰ ἔνρινα σύμφωνα μ. ν. εἰς τὰ ὁποῖα συνήθως τίθεται.

Μαρτυρίαι

31 Μαρτυρίαι καλοῦνται τὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα δεικνύουσι τὴν βάσιν τῆς μελῳδίας, εἶναι τὰ μόνα ἐκ τῶν τῆς μουσικῆς σημείων ἅπερ φέρουν εἰς φῶς καὶ ἀνοίγουν τὸν δρόμον πάσης γραπτῆς μελῳδίας, τὰ μόνα ἅπερ ὁδηγοῦν εἰς τὸ ὀρθὸν καὶ τέλειον, τὸ ἐλλιπὲς, τὴν ἀρχὴν, τὰ μέσα καὶ τὸ τέλος, καὶ διὰ τῶν ὁποίων ὡς ἀπὸ ἀφετηρίας λαμβάνει ἀρχὴν ἡ μελῳδία διὰ μέσου τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος, οἵτινες ἀφ' ἑαυτῶν δὲν φανερώνουσιν φθόγγους, εἰμὴ μόνον ποσὸν ἀναβάσεως, κατσβάσεως ἢ ἰσότητος. Ὅθεν πρὸ πάσης μελῳδίας εἶναι ἀνάγκη ὑπάρξεως μαρτυρίας, δεικνυούσης ἐκ ποίου φθόγγου γίνεται ἀρχὴ καὶ ὡς ἡ κλεὶς, ἀνοίγει τὴν εἴσοδον εἰς τὴν μελῳδίαν.

32 Αἱ μαρτυρίαι ἀποτελοῦνται ἐκ δύο χαρακτήρων, τοῦ ἀρχικοῦ γράμματος τῶν φθόγγων, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ βάσις τῆς ἐνάρξεως τῆς μελῳδίας διὰ τῶν φθόγγων, καὶ ἐκ τῆς ρίζης, διὰ τῆς ὁποίας μαρτυρεῖται ὁ τόνος, τὸ διάστημα, τὸ σύστημα, ὁ ἦχος, τὸ γένος.

33 Αἱ Μαρτυρίαι ὡς πρὸς τὰς ρίζας αὐτῶν διαιροῦνται, εἰς Μαρτυρίας τοῦ Διατονικοῦ γένους καὶ εἰς μαρτυρίας τοῦ χρωμματικοῦ γένους.

Ρίζαι Μαρτυριῶν τοῦ διατονικοῦ γένους εἶναι Τέσσαρες. αἱ ἑξῆς ♂, 𝔮, 𝔵, 𝔵𝔵'

α' Ἐκ τῆς ῥίζης ♂ γίνεται ἡ μαρτυρία λ♂ ἡ ὁποία γράφεται ♂ν δι' ἧς δηλοῦται ὁ φθόγγος Νη, ἔπειτα γίνεται ἡ Τετραφωνία ἤτοι ἡ πέμπτη ἐπὶ τὸ ὀξὺ Δ♂ δι' ἧς δηλοῦται ὁ φθόγγος Δι, ἔπειτα γίνεται ἡ δωδεκάτη ἐπὶ τὸ ὀξὺ Δ'♂ δηλοῦσα τὸν ὀξύτατον ἐπὶ τῆς χορδῆς τόνον Δι, ἔπειτα ἡ τετάρτη τοῦ ν ἐπὶ τὸ βαρὺ δηλοῦσα τὸν βαρύτατον ἐπὶ τῆς χορδῆς τόνον Δ♂=Δι.

β'. Ἐκ τῆς ῥίζης 𝔮 γίνεται ἡ μαρτυρία λ𝔮 ἡ ὁποία γράφεται π καὶ δηλοῖ τὸν φθόγγον Πα. Ἔπειτα ἡ πέμπτη ἐπὶ τὸ ὀξὺ Α𝔮 ἥτις γράφεται κ δηλοῦσα τὸν φθόγγον Κε, ἔπειτα ἡ ὀγδόη ἐπὶ τὸ ὀξὺ π'𝔮 δηλοῦσα τὸν ἐπὶ τὸ ὀξὺ φθόγγον Πα. Ἔπειτα ἡ δωδεκάτη ἐπὶ τὸ ὀξὺ κ'𝔮 δηλοῦσα τὸν ὀξύτατον φθόγγον Κε, ἔπειτα ἡ τετάρτη τοῦ π ἐπὶ τὸ βαρὺ 𝔮 δηλοῦσα τὸν βαρὺν φθόγγον 𝔮=Κε.

γ'. Ἐκ τῆς ῥίζης 𝔵 γίνεται ἡ β𝔵 δηλοῦσα τὸν φθόγγον Βου, ἔπειτα ἡ πέμπτη ἐπὶ τὸ ὀξὺ ζ'𝔵 δηλοῦσα τὸν Ζω, τὸν ὁποῖον οἱ παλαιοὶ ἔγραφον ⸗ δηλοῦντες τὸν β' ἦχον, ὡς β⸗, ἔπειτα ἡ ὀγδόη ἐπὶ τὸ ὀξὺ β'𝔵 δηλοῦσα τὸν ὀξὺν Βου, ἔπειτα ἡ τετάρτη τοῦ β𝔵 ἐπὶ τὸ βαρὺ ζ δηλοῦσα τὸν Ζω

Σημ. Ἡ ῥίζα αὕτη ἴδιον μέλος δὲν ἔχει ἐπὶ τὸ ὀξύ, συμπεριλαμβάνεται ὅμως εἰς τὴν 𝔵.

δ'. Τέλος ἐκ τῆς ῥίζης 𝔵𝔵, τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαῖοι ἔγραφον ⸗ διὰ νὰ φανερώσωσι τὸν Τρίτον ἦχον, καὶ τὴν ὁποίαν ἡμεῖς γράφομεν 𝔵𝔵 δηλοῦντες τὸν φθόγγον Γα. Ἔπει-

τα ἡ τῆς πέμπτης ἐπὶ τὸ ὀξὺ ν΄ δηλοῦσα τὸν Νη, καὶ
ηη
τέλος ἡ ὀγδόη ἐπὶ τὸ ὀξὺ Γ΄ δηλοῦσα τὸν φθόγγον Γα.
ηη

Ἐκ τῶν εἰρημένων τεσσάρων ῥιζῶν, ἐξάγονται αἱ ἑξῆς Μαρτυρίαι τοῦ Διατονικοῦ γένους,

Ζ ν π 6 Γ Δ κ Ζ΄ ν΄ π΄ 6΄ Γ΄ Δ΄

31 Ῥίζαι Μαρτυριῶν τοῦ χρωματικοῦ γένους εἶναι ὁμοίως τέσσαρες, αἱ ἑξῆς : ἐξ ὧν αἱ . τοῦ Δευτέρου ἤχου, εἰσὶν ἀναλελυμέναι διὰ τῶν ἁπλῶν, καὶ τῆς κοπῆς, αἱ δὲ τοῦ Πλαγίου Δευτέρου εἰσὶ συνεπτυγμέναι ὁμοίως συνεπτυγμέναι εἰσὶ καὶ αἱ μαρτυρίαι τοῦ διατονικοῦ γένους. Ἐκ τῶν ῥιζῶν τοῦ Δευτέρου ἤχου σχηματίζονται αἱ μαρτυρίαι ὡς ν π 6 Γ Δ κ Ζ΄ ν΄

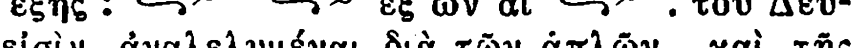

35 Αἱ Μαρτυρίαι τίθενται ὡς εἴπομεν (§ 31), ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς μελῳδίας, ἄφωνοι ἀφετηρίαι, ὁρίζουσαι τὴν ἔμφωνον μελῳδίαν τῶν φθόγγων διὰ τῶν χαρακτήρων, καὶ ὑποδιαιροῦνται εἰς μαρτυρίας τῶν ἤχων αἱ ὁποῖαι τίθενται εἰς ἀρχὴν, καὶ εἰς μαρτυρίας τοῦ μέλους, αἱ ὁποῖαι τίθενται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μέλους, μαρτυροῦσαι τὸν προηγούμενον αὐτῶν φθόγγον πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ ψάλλοντος· καθ' ὅτι ὁ πρὸ τῆς μαρτυρίας φθόγγος, δέον νὰ εἶναι ὁ ὑπὸ τῆς μαρτυρίας μαρτυρούμενος

Γένος

36 Ἡ διάφορος διαίρεσις τῶν ἐν τοῖς τετραχόρδοις τονιαίων διαστημάτων ἕνεκα τῆς ὁποίας σχηματίζονται καὶ οἱ τόνοι διάφοροι, καλεῖται Γένος, τὰ δὲ γένη εἶναι τρία, διατονικὸν, χρωματικὸν, ἐναρμόνιον. Τὸ διατονικὸν γένος, εἶναι τὸ ἀρχαιότερον, φυσικώτερον καὶ εὐκολώτερον «τοῖς πᾶσι μελῳδητὸν ἐστὶ» καὶ «ἐκ τούτου γε καλεῖται διατονικὸν, ἐκ τοῦ προχωρεῖν διὰ τῶν τόνων αὐτὸ μονώτατον τῶν ἄλλων»· τὸ χρωματικὸν γένος, εἶναι νεώτερον καὶ τεχνικώτερον· τὸ δὲ ἐναρμόνιον ἔσχατον καὶ δυσκολώτατον περὶ τούτου λέγεται «ἀπέγνωσάν τινες τὴν κατὰ δίεσιν μελῳδίαν, διὰ τὴν αὐτῶν ἀσθένειαν, ὑπολαβόντες τὸ διάστημα ὡς παντελῶς ἀμελῴδητον».

Χειρονομία

37 Χειρονομία σήμερον ἐν τῇ μουσικῇ, εἶναι πρᾶξις εἰδοποιοῦσα τὴν ὕπαρξιν μελῳδίας· χρώμεθα ταύτην βοηθὸν καὶ

νόμον ὅπως ὑποδείξωμεν τὴν ἄμεσον, σύμφωνον καὶ ὁμόθυμον ἔναρξιν τῆς μελῳδίας, ἔχοντες βάσιν τὸν χρόνον (§ 17)

Χρονικὴ Ἀγωγὴ

38 Χρονικὴ ἀγωγὴ λέγεται ἡ ἐνέργεια ἡ θέτουσα εἰς κίνησιν καὶ τάξιν τὸν χρόνον, ὁ ὁποῖος εἰς τὰς διαφόρους μελῳδίας εἶναι διάφορος, ἤτοι χρόνος σύντομος, συντομώτερος, ἀργὸς ἀργότερος, ὡς

α΄ ⌐χ χρόνος ἀργὸς, αὕτη ἡ ἀγωγὴ ἀπαιτεῖ 60—80 χρόνους εἰς ἓν ἑξηκοστὸν τῆς ὥρας ἤτοι εἰς ἕνα λεπτὸν.

β΄ ⌙χ χρόνος δίαργος, ἡ ἀγωγὴ αὕτη δαπανᾷ 45—55 χρόνους εἰς 1]60 τῆς ὥρας.

γ.΄ ¬χ χρόνος τρίαργος, οὗτος ἀπαιτεῖ 25—30 χρόνους εἰς ἕνα λεπτὸν τῆς ὥρας.

δ.΄ ⌜χ χρόνος μέτριος. οὗτος ἀπαιτεῖ 100—130 χρόνους, ἤτοι διπλασίας χρονικάς κρούσεις αὐτῆς τῆς ἀγωγῆς ⌐χ

ε.΄ ⌜χ χρόνος σύντομος, ἢ χῦμα᾽ ἡ ἀγωγὴ αὕτη ⌜χ ἀπαιτεῖ διπλασίας χρονικὰς θέσεις τῆς χ

39 Ἡ χρονικὴ ἀγωγὴ τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους καὶ φυλάττεται μέχρι τέλους ἡ αὐτὴ, σπανιώτατα μεταβάλλεται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μέλους ἀπὸ τοῦ βραδέος ἐπὶ τὸ ταχὺ, ὅτε σημειώνεται οὕτω ⌜χ, ὅπερ ἀπαιτεῖ νὰ διπλασιασθῇ ἡ ταχύτης τῶν χρόνων, ὅταν δὲ μεταβάλληται ἀπὸ τοῦ ταχέος ἐπὶ τὸ βραδὺ σημειώνεται οὕτω ¬χ καὶ δηλοῖ ὅτι διπλασιάζεται ἡ βραδύτης. Μεταβολὴ ἀγωγῆς ἐν τῷ μέσῳ τῆς μελῳδίας δὲν ἐπιτρέπεται, οὔτε ὅπου τύχει.

40 Διὰ τῆς βραδείας ἀγωγῆς σημειοῦνται τὰ στιχηραρικὰ, τὰ Χερουβικὰ, Κοινωνικὰ καὶ ἄλλα παπαδικὰ μέλη᾽ διὰ τῆς ταχείας ἀγωγῆς σημειοῦνται οἱ Κανόνες, τὰ Ἀπολυτίκια, τὰ Προσόμοια, καὶ φυλάττουσι τὸν αὐτὸν χρόνον μέχρι τέλους. Βάσις καὶ κέντρον τῶν χρόνων εἶναι τὸ ἓν ἑξηκοστὸν τοῦ λεπτοῦ τῆς ὥρας, τὸ ὁποῖον σημειοῦται διὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀργοῦ χρόνου ¬χ

Παραλλαγή

41 Παραλλαγὴ λέγεται ἡ ἐφαρμογὴ τῶν φθόγγων Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, τῆς Κλίμακος ἐπὶ τοῦ ἤχου τῶν τόνων τοῦ Μονοχόρδου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου δέον νὰ γίνη ἡ διδασκαλία καὶ ἡ παράδοσις, ὡς καὶ ἡ διδασκαλία τῶν φθόγγων ἐπὶ τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος· καὶ ἐνῷ βλέπομεν τοὺς χαρακτῆρας, συνηθίζομεν νὰ προφέρωμεν τοὺς φθόγγους καὶ ἔπειτα ἀντὶ τῶν φθόγγων, συνηθίζομεν καὶ ἐφαρμόζομεν μελῳδικῶς ἐπὶ τῶν χαρακτήρων τὰς ὑποκειμένας συλλαβὰς τῶν λέξεων

Σημ. Μεθοδικώτατα οἱ ἀοίδιμοι διδάσκαλοι ἐπενόησαν τοὺς μονοσυλλάβους φθόγγους ἀντὶ τῶν πολυσυλλάβων, τοὺς ὁποίους εἶχον οἱ παλαιότεροι, καὶ κατέστησαν τὴν μουσικήν μας, τοῦτ' αὐτὸ ἀνάγνωσιν.

Ἡ Διαπασῶν Κλῖμαξ

42 **Φθόγγοι.**

Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω	Νη	Πα
9	9	12	12	9	9	12	
π	β	γ	Δ	κ	ζ'	ν'	π'
q	λ	ηη	ϑ	q̈	λ	ηη	q

Μαρτυρίαι

Ἀντικατάστασις τῶν φθόγγων διὰ τῶν μουσικῶν χαρακτήρων· ἡ Παραλλαγὴ τῆς Διαπασῶν Κλίμακος.

π q

π' q

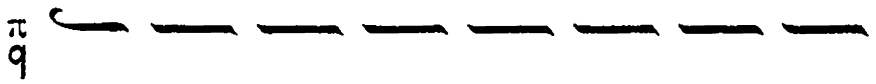

43 Ἡ αὐτὴ παραλλαγὴ ἐν ᾗ δέον νὰ γίνεται ἡ διδασκαλία διὰ ζώσης μελῳδικῆς φωνῆς, δι' ἐγχρόνου χαρακτῆρος καὶ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Μονοχόρδου.

π q π q

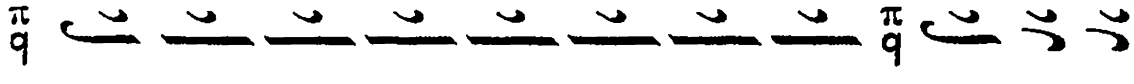

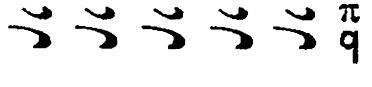

π q ἡ αὐτὴ Κλῖμαξ διπλασιαζομένη. Δισ-

διαπασῶν

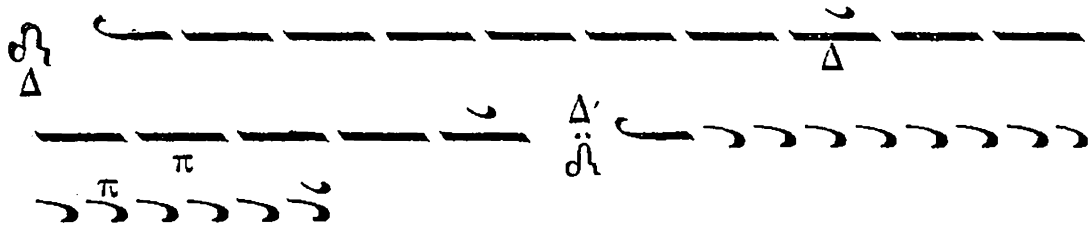

Σημ. Ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων τούτων παρατηροῦμεν ὅτι ἕκαστος χαρακτὴρ τῆς ποσότητος, ἐν τῇ παραλλαγῇ, προφέρεται εἰς ὅλους τοὺς φθόγγους τῆς Κλίμακος.

Μονόχορδον

44

		Δ	Γ	Ε	Π	Ν	Ζ	Ϙ	Δ′	
								χ		
108	27	54	$60\frac{3}{4}$	66	72	81	88	96	108	0
27										
	1/4	1/2	9/16	11/18	2/3	3/4	22/27	8/9	1/1	

Περὶ Μονοχόρδου ἴδε εἰς εἰδικὸν κεφάλαιον.

45 Ἡ διδασκαλία τοῦ γυμνάσματος τῆς § 43 ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἡ προγραφεῖσα μαρτυρία $\overset{\pi}{\underset{\text{Ϙ}}{}}$ δεικνύει τὴν βάσιν ἀπὸ τῆς ὁποίας ἡ φωνὴ θὰ ἀρχίσῃ· μετὰ τὴν μαρτυρίαν ἀκολουθεῖ τὸ Ἴσον μετὰ τοῦ Κλάσματος, χρονικοῦ χαρακτῆρος, ὡς $\overset{\pi}{\underset{\text{Ϙ}}{}}$ (§ 14) τὸ ὁποῖον προφέρεται ὁμοίως τῇ μαρτυρίᾳ διὰ τοῦ φθόγγου Πα χρόνον ἕνα, καὶ συνεχίζεται ἡ φωνὴ ἄνευ διακοπῆς διὰ τὸν χρόνον τοῦ Κλάσματος τοῦ ἐπὶ τοῦ Ἴσου, ὡς $\overset{\frown}{\underset{\text{Πα α}}{}}$· Μετὰ τοῦτο ἀκολουθεῖ Ὀλίγον μετὰ Κλάσματος, τὸ ὁποῖον ἀναβιβάζει φωνὴν μίαν καὶ προφέρεται Βου μελῳδικῶς χρόνον ἕνα, καὶ συνεχίζεται ἄνευ κοπῆς ἡ φωνὴ ἔτι χρόνον ἕνα, ἐπὶ τοῦ ἰδίου τόνου διὰ τὸ Κλάσμα ὡς $\overset{\frown}{\underset{\text{βου ου}}{}}$ τούτου ἕπεται ἕτερον Ὀλίγον μετὰ Κλάσματος καὶ προφέρεται $\overset{\frown}{\underset{\text{Γα α}}{}}$ καὶ τοῦτου ἄλλο $\overset{\frown}{\underset{\text{Δι ι}}{}}$ καὶ ἄλλο $\overset{\frown}{\underset{\text{Κε ε}}{}}$ καὶ ἄλλα $\overset{\frown}{\underset{\text{Ζω ω}}{}}$ $\overset{\frown}{\underset{\text{Νη η}}{}}$ $\overset{\frown}{\underset{\text{Πα α}}{}}$ μετὰ τὰ ὁποῖα ἕπεται ἡ Μαρ-

τυρία π΄. Μετὰ ἀκολουθεῖ Ἴσον ἔγχρονον ὅπερ προ-
q
φέρεται μελῳδικῶς χρόνους, δύο Πα α μετὰ τοῦτο ἔπεται
Ἀπόστροφος ἔγχρονος ἥτις δεικνύει κατάβασιν φωνῆς μιᾶς
ἀπὸ τοῦ Ἴσου Πα α καὶ προφέρεται Νη η ταύτης τῆς Ἀπο-
στρόφου ἔπεται ἄλλη Ζω ω καὶ ἄλλη Κε ε καὶ ἄλλαι Δι ι
Γα α Βου ου Πα α

46 Γύμνασμα ἀναγνώσεως συνεχοῦς Παραλλαγῆς.

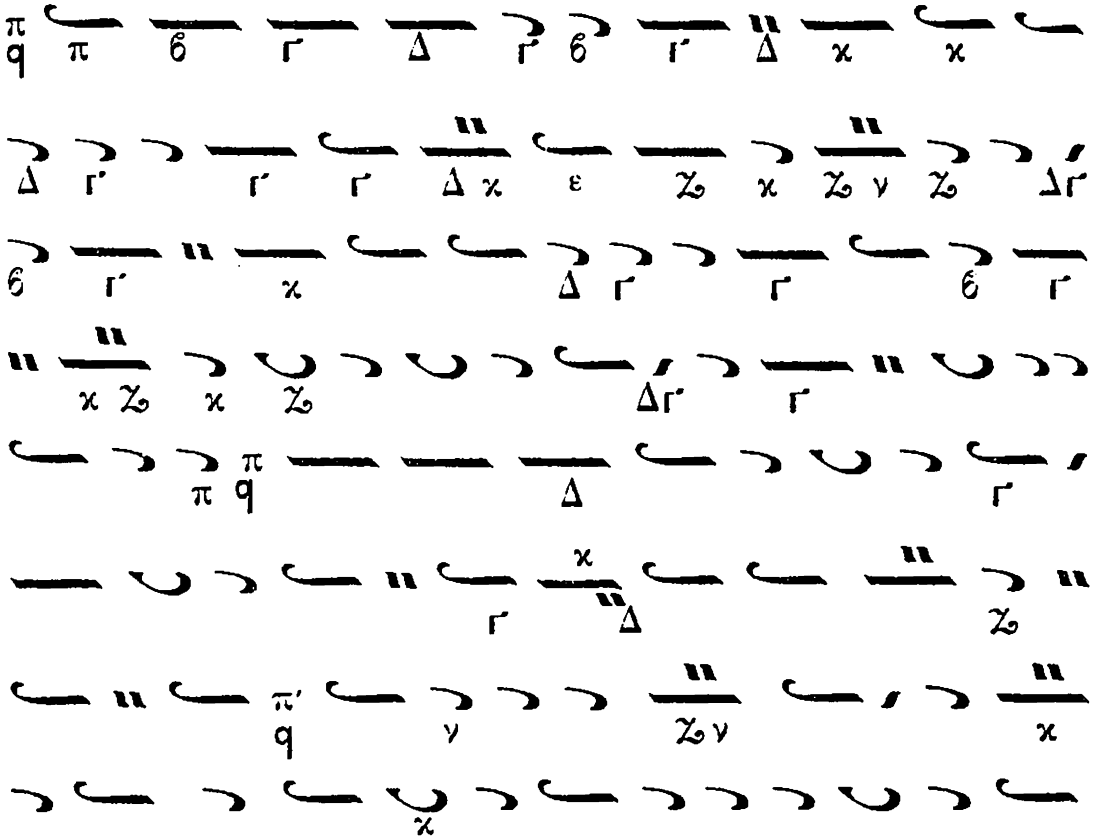

47 Γυμνάσματα μελῳδικῆς διδασκαλίας συνεχοῦς παραλλαγῆς.

α΄

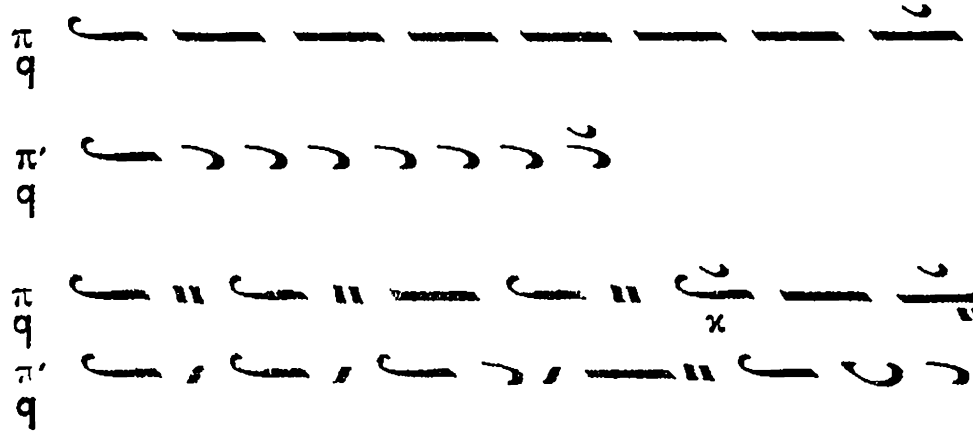

β΄

Σύνθεσις χαρακτήρων

48 Ὡς οἱ γραμματικοὶ συνθέτουσιν διαφοροτρόπως τὰ γράμματα, διὰ νὰ σχηματίσωσι τὰς συλλαβὰς καὶ τὰς λέξεις,

οὕτω καὶ οἱ μουσικοὶ συνθέτουσι τοὺς χαρακτῆρας τῆς μουσικῆς πρὸς αὔξησιν τοῦ ποσοῦ τῆς ἀναβάσεως ἢ καταβάσεως. Οἱ χαρακτῆρες ὡς πρὸς τὴν σύνθεσίν των διαιροῦνται εἰς ἐπιτακτικοὺς, εἰς ὑποτακτικοὺς, καὶ εἰς διχρόνους.

α΄. Ἐπιτακτικοὶ εἶναι δύο τὸ Κέντημα καὶ ἡ Ὑψηλὴ, οἵτινες καλοῦνται καὶ πνεύματα· ὡς τὰ γραμματικὰ πνεύματα, οὕτω καὶ ταῦτα δὲν δύνανται οὔτε νὰ γραφῶσι μόνα, οὔτε νὰ ἐνεργήσωσι.

β΄. Ὑποτακτικοὶ εἶναι δύο τὸ Ὀλίγον καὶ ἡ Πεταστὴ τὰ ὁποῖα γίνονται βοηθητικὰ σώματα εἰς τὰ πνεύματα, καὶ χωρὶς τῶν δύο τούτων σωματικῶν χαρακτήρων, τὸ Κέντημα καὶ ἡ Ὑψηλὴ μένουν ἄφωνα

γ΄ Δίχρονοι χαρακτῆρες εἶναι πέντε. Τὰ Κεντήματα, ἡ Ἀπόστροφος, ἡ Ὑπορροὴ, τὸ Ἐλαφρὸν καὶ ἡ Χαμηλὴ, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐξηγοῦνται καὶ προγράφονται καὶ ἀναλύονται καὶ ὑπογράφονται εἰς τοὺς λοιποὺς χαρακτῆρας, ἤτοι ὅταν συμπλέκωνται μετὰ τῶν σωματικῶν χαρακτήρων θεωροῦνται ὡς πνεύματα, ὅταν δὲ μετ' ἄλλων θεωροῦνται σώματα. Τὸ Ἴσον ἐξαιρεῖται, θεωρούμενον ὡς ἄφωνον διότι μήτε σῶμα εἶναι μήτε πνεῦμα, ὄχι διότι δὲν ἔχει φωνὴν, ἀλλὰ διότι δὲν μετρεῖται, φωνεῖται μὲν, οὐ μετρεῖται δὲ, ἀκολουθεῖ ὅλων τῶν χαρακτήρων πλὴν τῆς Πεταστῆς, καὶ ἄλλως, τὸ Ἴσον, τὸ Ὀλίγον, ἡ Πεταστὴ, ἡ Ἀπόστροφος, ἡ Ὑπορροὴ, τὸ Ἐλαφρὸν καὶ ἡ Χαμηλὴ, γράφονται καὶ μόνα καὶ ἐν συνθέσει Τὰ Κεντήματα, τὸ Κέντημα καὶ ἡ Ὑψηλὴ, γράφονται πάντοτε ἐν συνθέσει.

49 Οἱ μουσικοὶ τῆς ποσότητος χαρακτῆρες γράφονται:

α΄ Τὸ Ἴσον ὅταν γράφηται ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου, ἢ ἐπὶ τῆς Πεταστῆς ὑποτάσσει αὐτὰ, ἡ δὲ ποσότης αὐτῶν δὲν λογαριάζεται εἰμὴ μόνον ἡ ποιότης. (ἴδε εἰς τὰ οἰκεῖα κεφάλαια).

β΄ Τὸ Ὀλίγον συντίθεται μετὰ τῆς Πεταστῆς οὕτω καὶ φανερώνουσιν ὁμοῦ τὸν δεύτερον ἀνιόντα φθόγγον ὑπερβατῶς ἔτι συντίθεται τὸ Ὀλίγον μετὰ τῶν Κεντημάτων οὕτω: ἔνθα προφέρεται πρῶτον ὁ φθόγγος τῶν Κεντήματων, καὶ ἔπειτα τοῦ Ὀλίγου· ἔτι συντίθεται μετὰ τῶν Κεντημάτων οὕτω 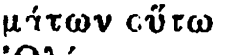 ὅτε προφέρεται πρῶτον ὁ φθόγγος τοῦ Ὀλίγου.

γ΄ Τὸ Ὀλίγον μετὰ τοῦ Κεντήματος οὕτω 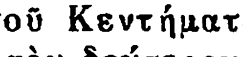 ἢ 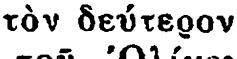 φανερώνουσιν ὁμοῦ τὸν δεύτερον ὑπερβατῶς ἀνιόντα.

δ΄ Τὸ Κέντημα ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου ἢ τῆς Πεταστῆς οὕτω 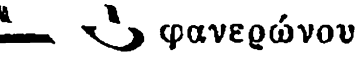 φανερώνουσιν ὁμοῦ τὸν τρίτον ὑπερβατῶς ἀνιόντα

ε΄ Ἡ Ὑψηλὴ ἐπὶ τοῦ τελευταίου ἄκρου τοῦ Ὀλίγου ἢ τῆς Πεταστῆς οὕτω φανερώνουσι τὸν τέταρτον ὑπερβατῶς ἀνιόντα. Ὅταν ἡ Ὑψηλὴ τεθῇ ἐπὶ τοῦ πρώ-

του ἄκρου τοῦ Ὀλίγου ἢ τῆς Πεταστῆς οὕτω φανερώνουσιν ὁμοῦ τὸν πέμπτον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον.

Σημ. Κατὰ τὴν πρώτην σύνθεσιν, ἡ Ὑψηλὴ ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου ἢ τῆς Πεταστῆς, ὑποτάσσει αὐτὰ, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν λογίζονται ὅλοι ὁμοῦ οἱ χαρακτῆρες

ς΄ Ἡ Ἀπόστροφος ἐν συνθέσει μετὰ τοῦ Ἐλαφροῦ οὕτω τρέπει αὐτὸ συνεχὲς (ἴδε ἰδικὸν κεφάλαιον Ἐλαφροῦ) καὶ ἐν συνθέσει μετὰ τοῦ Ἐλαφροῦ οὕτω φανερώνουσι ὁμοῦ τὸν τρίτον ὑπερβατῶς κατιόντα, ἔτι ἡ Ἀπόστροφος μετὰ τῆς Χαμηλῆς οὕτω φανερώνουσιν ὁμοῦ τὸν πέμπτον ὑπερβατῶς κατιόντα, καὶ οὕτω καθ ἑξῆς ὡς δεικνύει ὁ κατωτέρω πίναξ

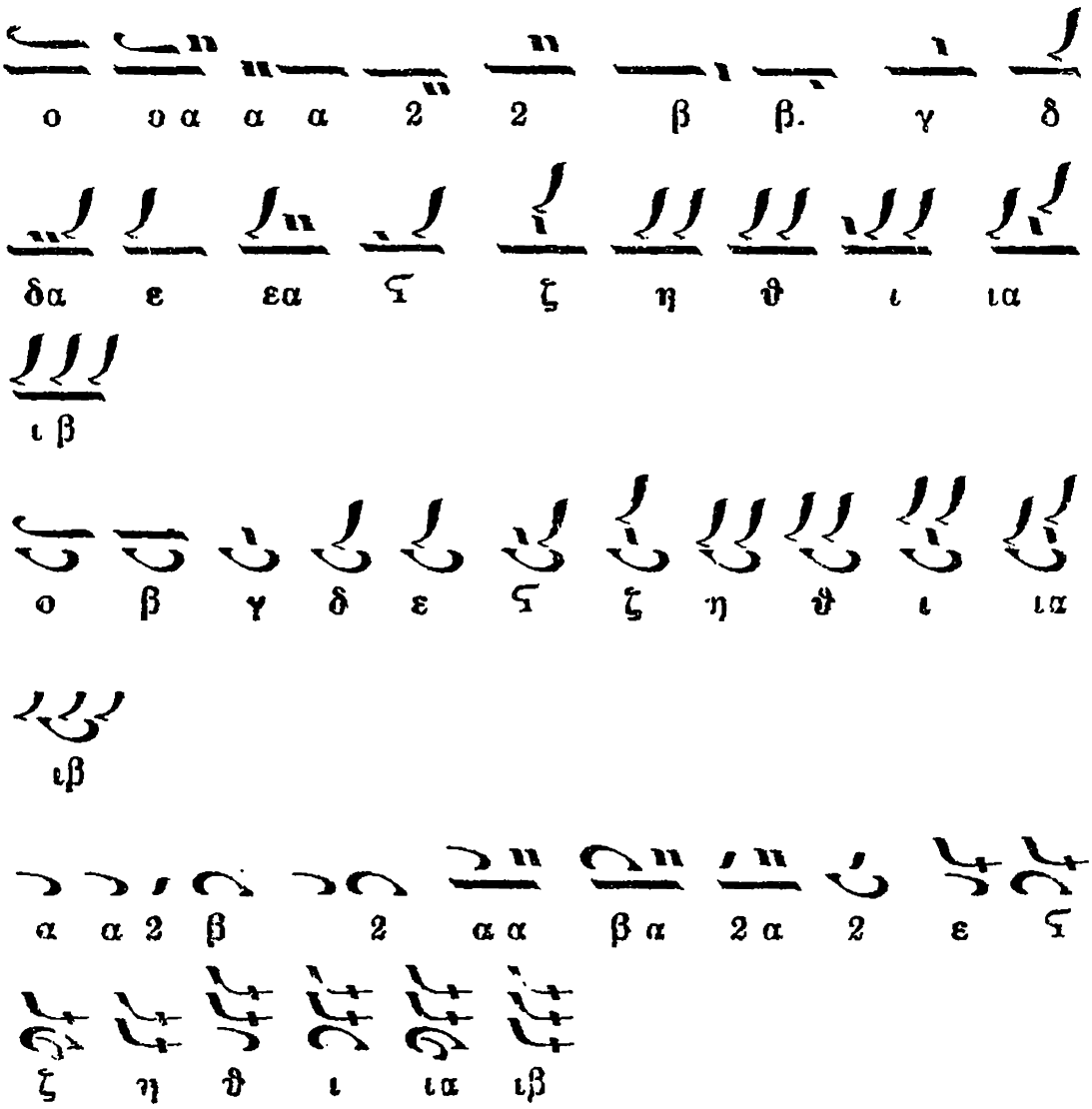

Σημ. Τὰ ὑπὸ τοὺς μουσικοὺς χαρακτῆρας γράμματα, δηλοῦσι τὴν ποσότητα τῆς ὑπερβατῆς ἀναβάσεως ἢ καταβάσεως οἱ δὲ ἀριθμοὶ 2 τὴν συνεχῆ ἀνάβασιν ἢ κατάβασιν.

50 Γυμνάσματα ὑπερβατῆς παραλλαγῆς δύο φθόγγων.
Σημ. ἡ διδαχὴ δέον νὰ γίνεται πρῶτον διὰ ἀναγνώσεως καὶ ἔπειτα διὰ μελῳδικῆς φωνῆς.

α΄

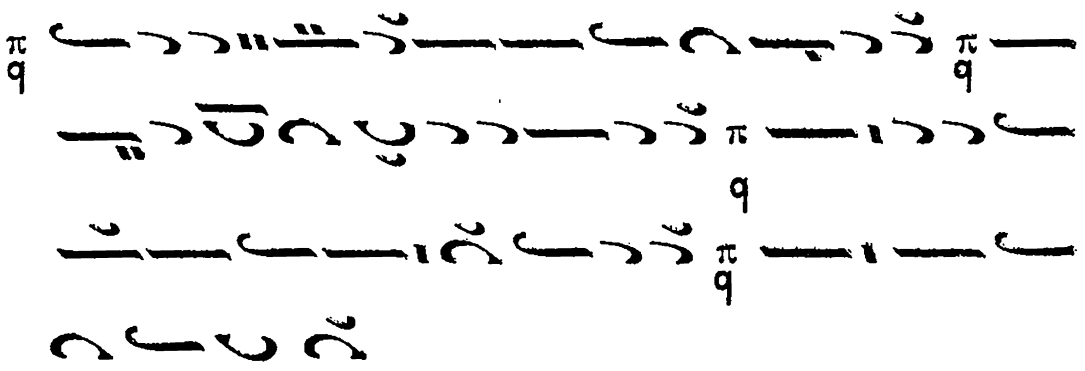

β΄

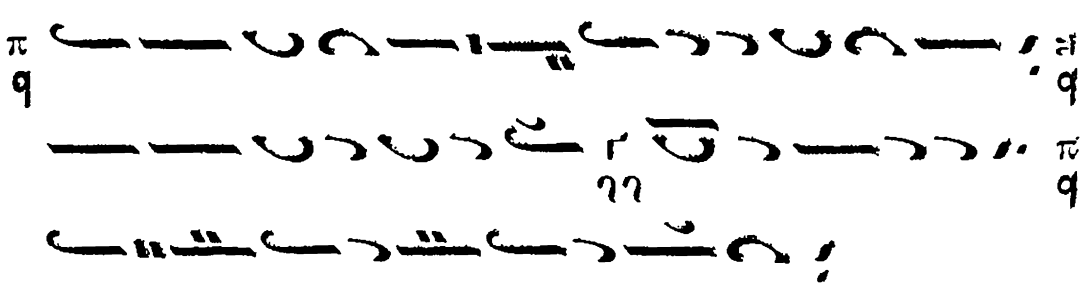

γ΄

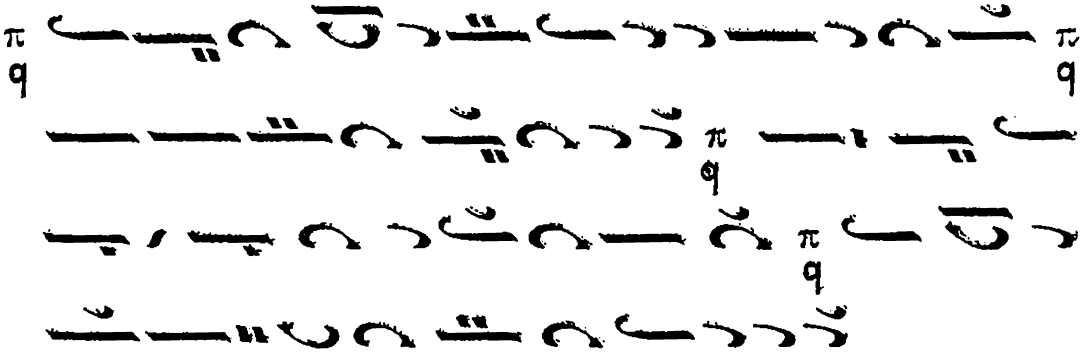

Ὑπερβατὴ παραλλαγὴ τριῶν φθόγγων.

δ΄

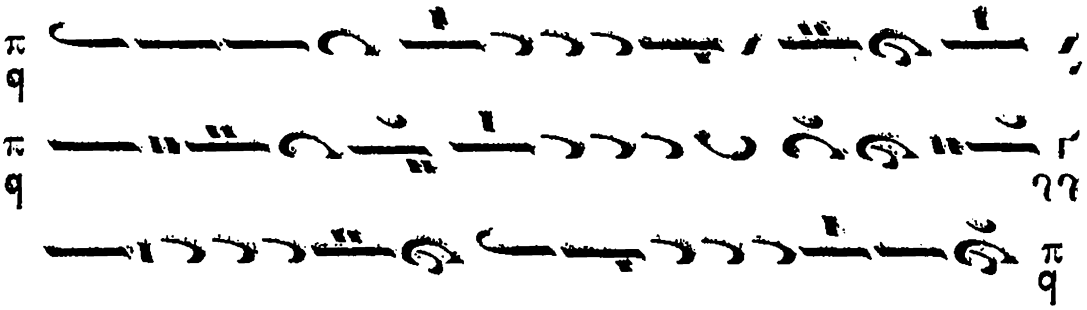

ε΄

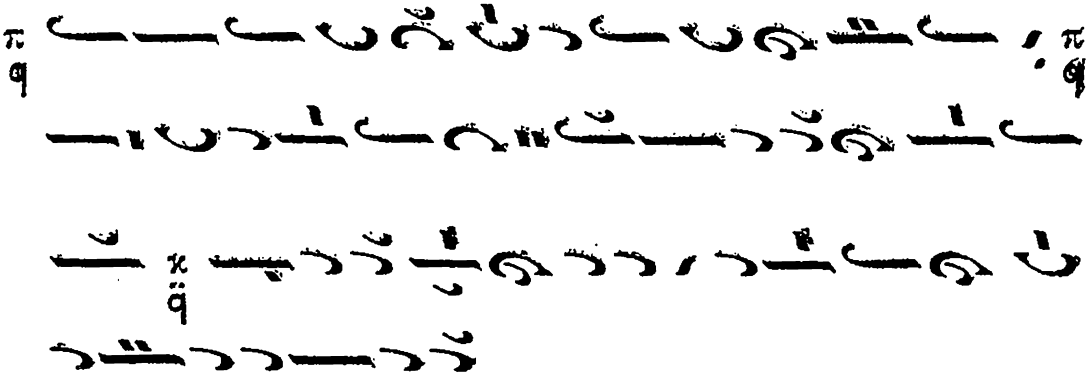

Σύνθετοι χαρακτῆρες ποσότητος.

ς΄ 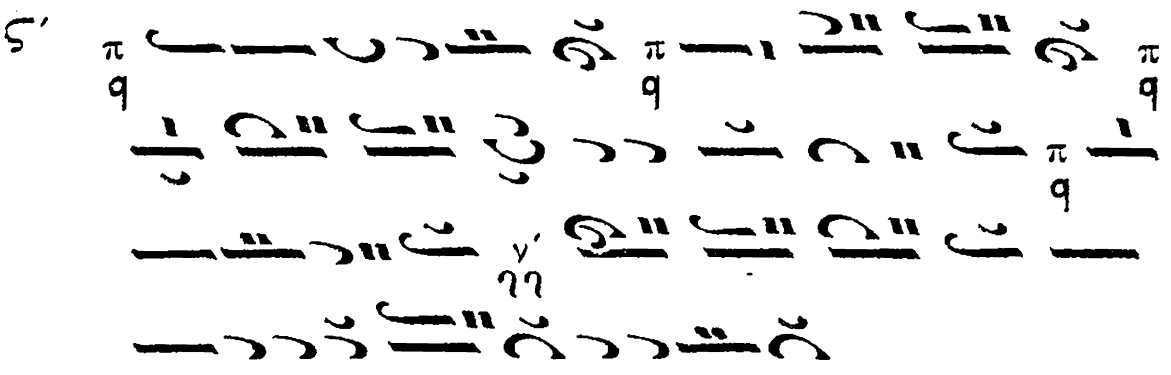

ζ΄ 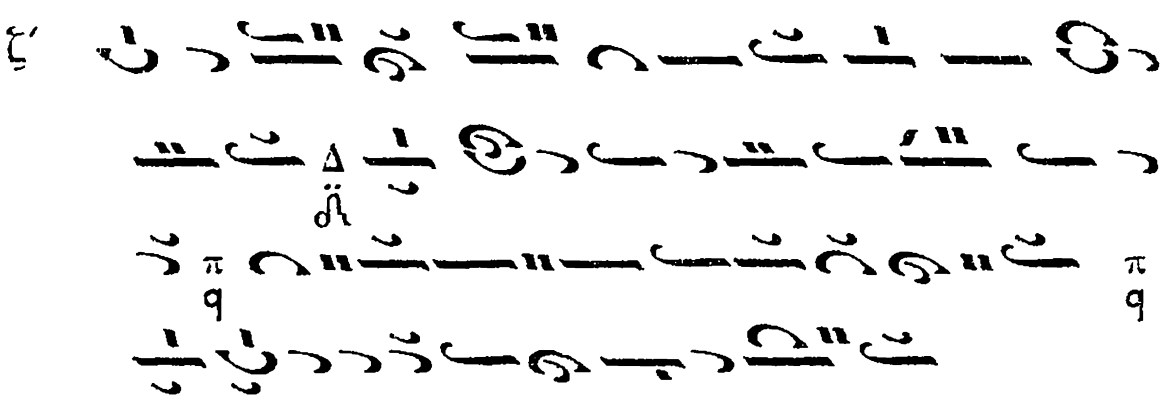

Σύνθετοι χαρακτῆρες ποσότητος μετὰ ποιότητος καὶ ὑπερβατὴ παραλλαγὴ, τεσσάρων, πέντε, ἕξ. ἑπτὰ, φθόγγων.

η΄ 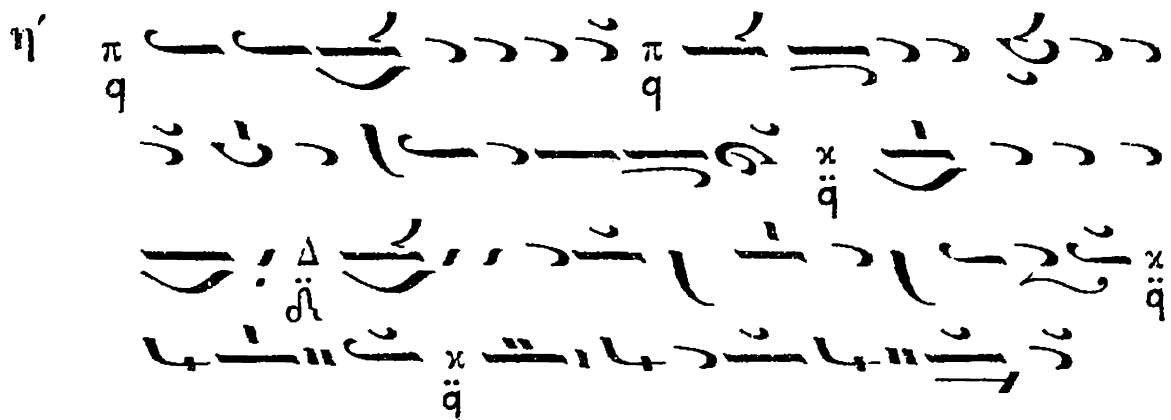

θ΄ 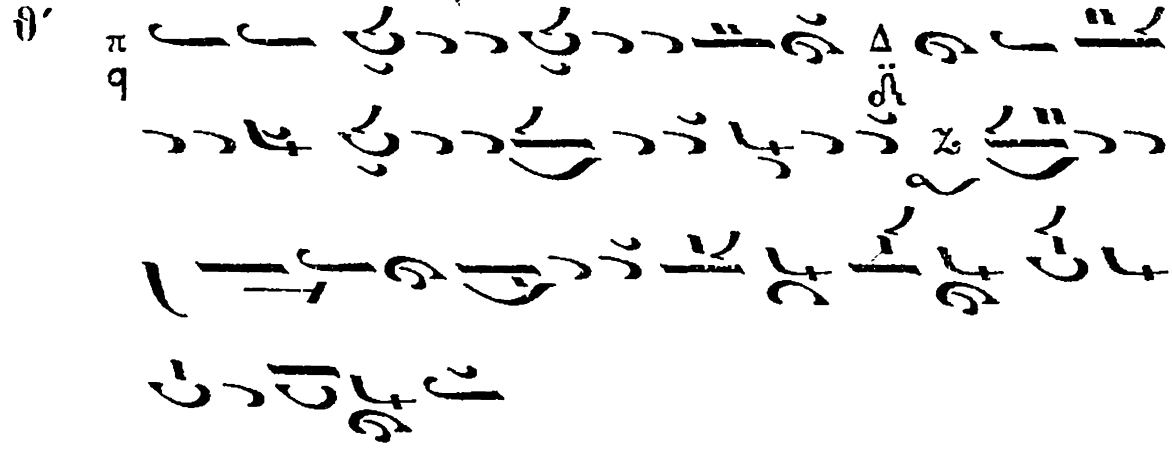

Σιωπὴ . Διπλῆ .. Τριπλῆ ...

ι′

Γοργὸν ⌐ Σταυρὸς + Ἔγχρονον Ἀντικένωμα

ια′

Συνεχὲς Ἑλαφρὸν

ιβ′

Δίγοργον ⌐

ιγ′

'Αργὸν ¬ Δίαργον ⌙ Τρίαργον ¬⌙

ιδ′

"Ενστιγμον Γοργὸν ⌐· Δίγοργον ·⌐ ⁖ ⌐· Τρίγοργον ⁖⌐

ιε′

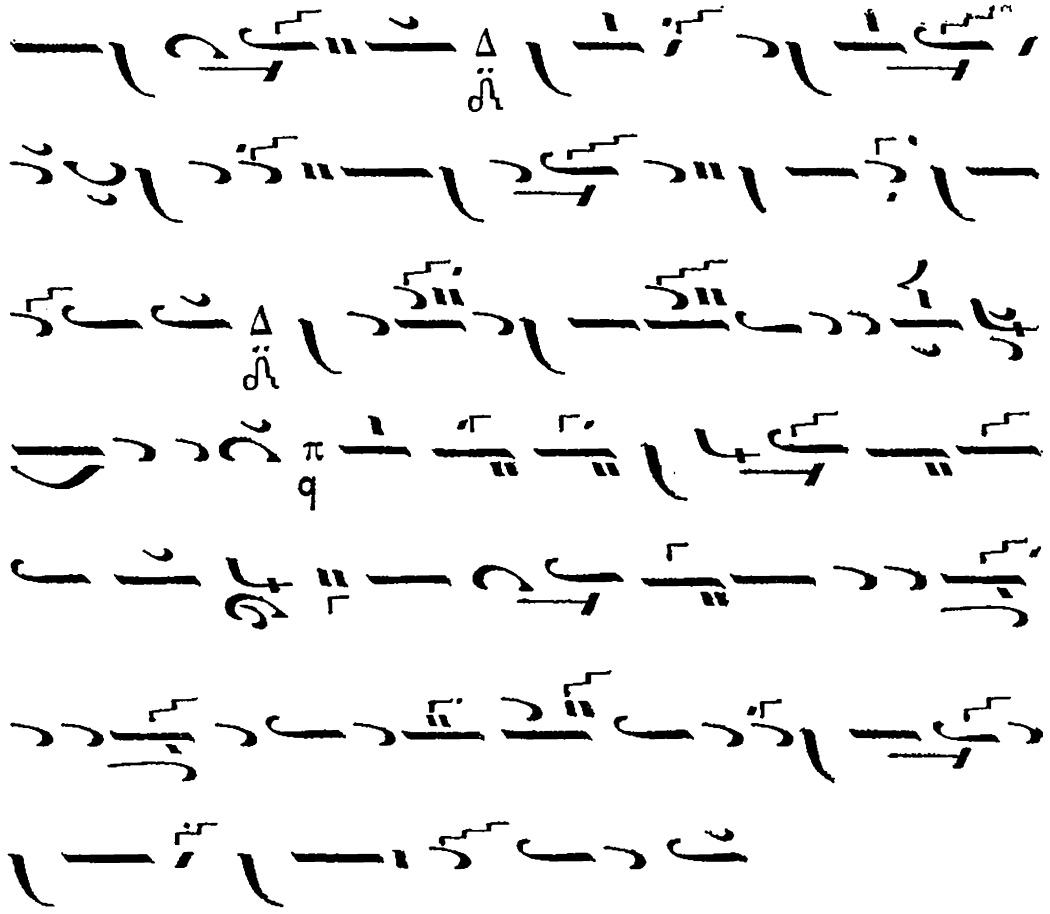

Σημ. Τὸ γοργὸν μετὰ στιγμῆς ἐκτελεῖται ὡς Δίγοργον τὸ δὲ Δίγοργον μετὰ στιγμῆς ἐκτελεῖται ὡς Τρίγοργον (ἴδε εἰδικὸν κεφάλαιον γοργοῦ ἐνστίγμου)

Μέλος

51 Συνηθίσαντες ἤδη διὰ τῶν ἀνωτέρω γυμνασμάτων τῆς παραλλαγῆς, ὅπως προφέρωμεν τοὺς φθόγγους ἐνῷ βλέπομεν τοὺς μουσικοὺς χαρακτῆρας τώρα προβαίνομεν εἰς εἰς τὴν ἐκμάθησιν τοῦ μέλους βλέποντες τὰς ὑπὸ τοὺς χαρακτῆρας συλλαβὰς τῶν λέξεων.

Μέλος δὲ εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ μελῳδικῆς φωνῆς ἐπὶ τῶν συλλαβῶν τῶν λέξεων διὰ μέσου τῶν μουσικῶν χαρακτήρων, τῆς ποσότητος, τοῦ χρόνου, τῆς ποιότητος, τῶν φθορῶν καὶ τῶν μαρτυριῶν.

Σημ. α΄ Τὸ τέλειον μέλος, συνίσταται ἀπὸ μελῳδίαν ρυθμὸν, καὶ λέξιν. Τὸ ἀτελὲς μέλος, συνίσταται ἀπὸ μελῳδίαν ἄρρυθμον πλοκῆς φθόγγων ἀκανονίστων τονιαίων διαστημάτων, κατὰ τὴν ὀξύτητα, τὴν βαρύτητα, βραδύτητα ἢ ταχύτητα

Σημ. β.΄ Διὰ τῶν ἀσημάντων φθόγγων Πα, Βου, Γα, Δι, μιμούμεθα τὰ ἄψυχα μουσικὰ ὄργανα διὰ δὲ τοῦ μέλους, ἐκφράζομεν τὰ αἰσθήματά μας.

Παραδείγματα πρὸς διδαχὴν μέλους

α΄

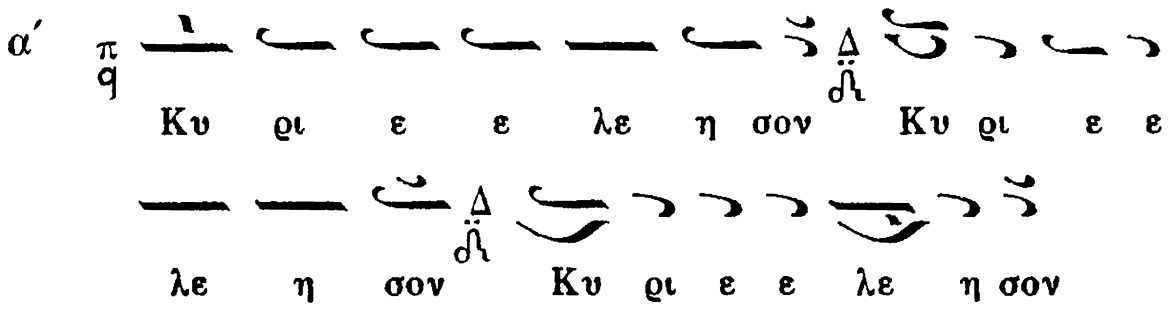

β΄

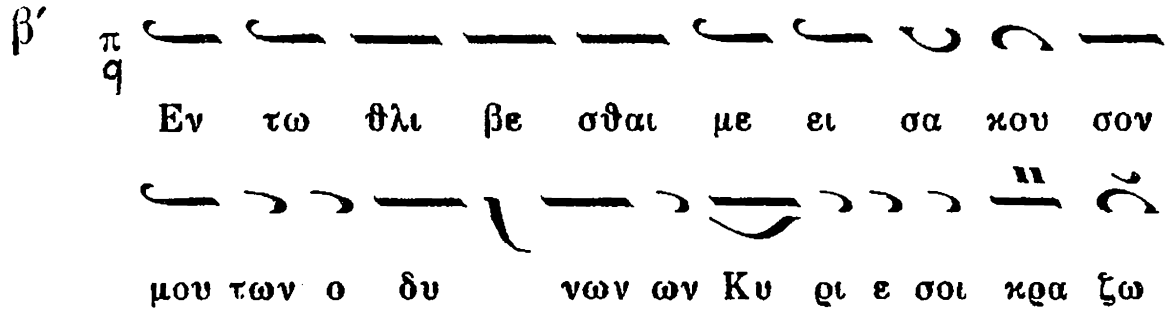

γ΄

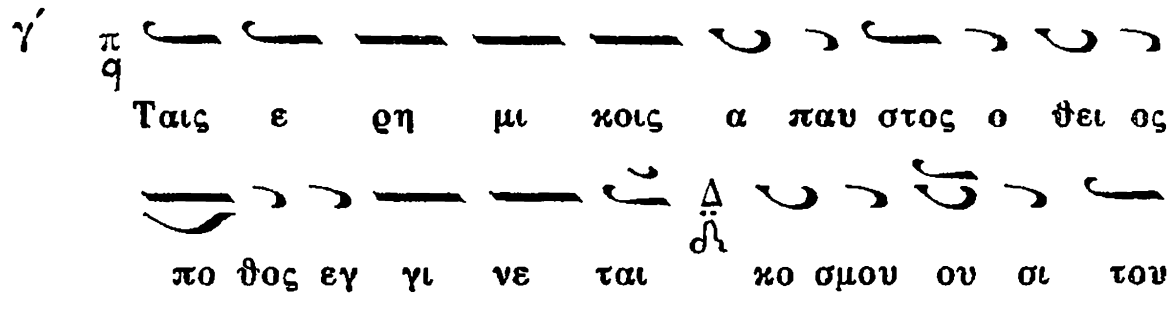

δ΄

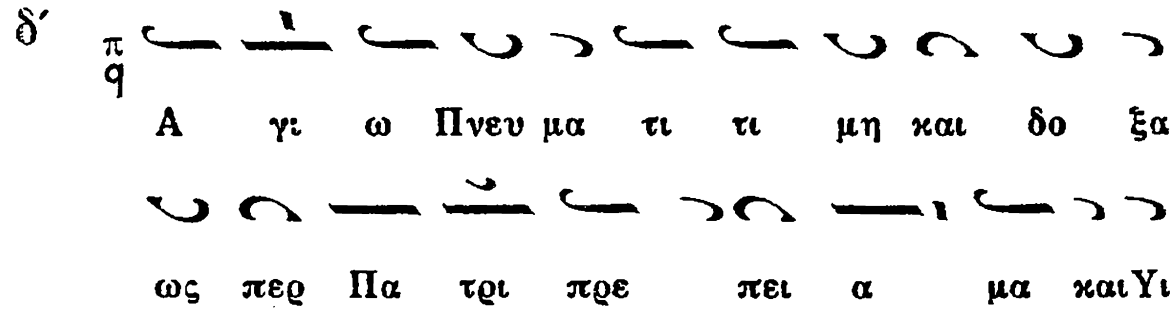

ε΄

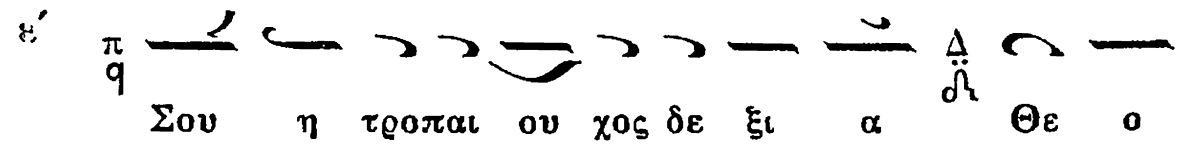

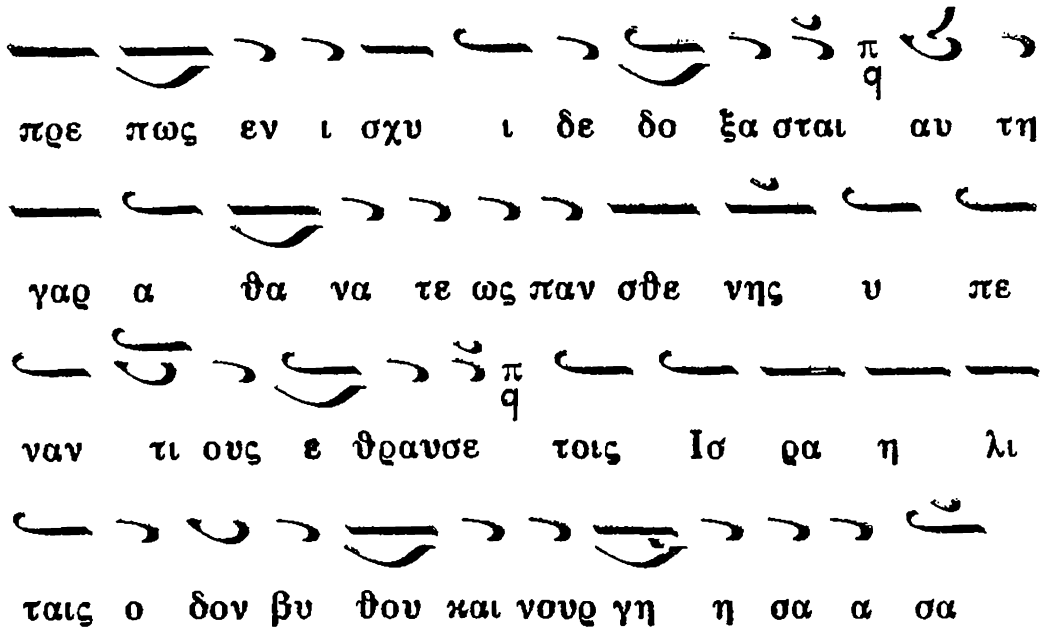

Σημ. γ΄ Καὶ οὕτω προχωροῦμεν ἐκ τῶν εὐκολωτέρων εἰς τὰ δυσκολώτερα καὶ ἐκ τῶν ἁπλουστέρων εἰς τὰ σύνθετα καὶ τεχνικώτερα. Μανθάνομεν πρῶτον τοὺς διατονικοὺς ἤχους εἱρμολογικῶς, ἔπειτα τοὺς χρωματικοὺς, καὶ ἔπειτα τὸ στιχηραρικὸν μέρος τῶν ἤχων ὅλων, τὸ παπαδικὸν, τὸ ἀργὸν Εἱρμολόγιον, τὸ Δοξαστάριον Ἰακώβου τοῦ Πρωτοψάλτου καὶ τέλος τὸ Καλοφωνικὸν, χωρὶς νὰ παλείψωμεν τοὺς Ⱑενανισμοὺς, τοὺς τερερισμοὺς καὶ τὸν διπλοῦν εἰς αὐτὰ χρόνον. Ἔτι μανθάνομεν τὸ Τυπικὸν τὸ ὁποῖον εἶναι ἀναγκαιότατον διὰ τὴν τάξιν τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας εἰς τὸν ψάλτην, ὡς ἐγκόλπιον, σύμβουλος καὶ ὁδηγὸς.

Ὀρθογραφία μουσικῶν χαρακτήρων

52 Διὰ τῆς Ὀρθογραφίας τῶν μουσικῶν χαρακτήρων διδασκόμεθα τὴν σύνθεσιν καὶ ὀρθὴν πλοκὴν πάντων τῶν μουσικῶν στοιχείων, τὴν ἐνέργειαν ἑκάστου, τὴν ἔντονον ἀνάβασιν ἢ κατάβασιν τῆς φωνῆς, τὸν τρόπον τῆς τοιαύτης ἀναβάσεως ἢ καταβάσεως καὶ ἐν γένει τὸ γνήσιον ὕφος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

α΄ Χαρακτῆρες ποσότητος

Περὶ τοῦ Ἴσου — (§ 13, 14. 48 γ΄)

53 Τὸ Ἴσον εἶναι χαρακτὴρ ἰσότητος διότι κρατεῖ τὴν φωνὴν ἀλύγιστον· ἐπαναλαμβάνει πάντοτε τὸν φθόγγον τοῦ προηγουμένου του χαρακτῆρος καὶ τὸν τόνον, ἔπεται ὅλων

τῶν χαρακτήρων πλὴν τῆς Πεταστῆς, δέχεται τὰς χρονικὰς καὶ ἀχρόνους ὑποστάσεις, τίθεται ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου καὶ ἐπὶ τῆς Πεταστῆς, τὰ ὁποῖα ὑποτάσσει, ἐκτελούμενον καθ' ὃν τρόπον ἐκεῖνα, ἔχει ἰδίαν ἔντονον προφορὰν, ὅταν τίθεται ἁπλοῦν ἐν τῇ μελωδίᾳ· δέχεται τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι χαρακτῆρες τῆς ποσότητος καὶ ἕνεκα τούτου λογίζεται μετὰ τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος

α' Τὸ Ἴσον ἐκ τῶν χρονικῶν χαρακτήρων, δέχεται τὸ Κλάσμα ἄνωθεν, τὴν ἁπλῆν ἢ διπλῆν κάτωθεν, τὸ Γοργὸν ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἐπὶ ὁμοσυλλάβων καὶ ἑτεροσυλλάβων χαρακτήρων ὡς 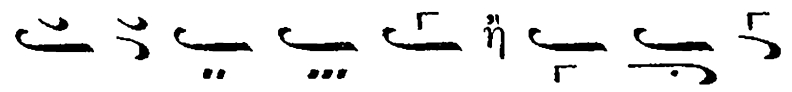

β' Τὸ Ἴσον τίθεται μετὰ τὴν Βαρείαν πρὸ Ἀποστρόφου ὁμοσυλλάβου οὕτω οὐχὶ

ε ε ως ε ε ως

ἐπὶ ἑτεροσυλλάβου· ἐπὶ ἑτεροσυλλάβου τίθεται ἡ Πεταστὴ ὡς

τις ει Κυ ρι ε

Σημ. Ὁμοσύλλαβοι λέγονται δύο ἢ πλειότεροι χαρακτῆρες συνεχίζοντες τὴν ἰδίαν συλλαβήν. Ἑτεροσύλλαβοι δὲ, δύο ἢ πλειότεροι ἐπὶ ἰδίας ἕκαστος συλλαβῆς.

γ' Τὸ Ἴσον δέχεται Ψηφιστὸν, οὐχὶ πρὸ μιᾶς κατιούσης, ἀλλὰ πρὸ δύο ἢ περισσοτέρων, ἰσοχρόνων, καὶ ἀδιαφόρως πρὸς τὸ ὁμοσύλλαβον ἢ ἑτεροσύλλαβον αὐτῶν ὡς

Κυ ρι ε ψυ χα ας η η μων Κυ ρι ε

Σημ. Ἰσόχρονοι λέγονται δύο καὶ πλέον χαρακτῆρες, οἵτινες φέρουσιν ἴσους χρόνους, ἑτερόχρονοι δὲ λέγονται ὅταν δύο ἢ πλειότεροι φέρουσι διαφόρους χρόνους ὡς 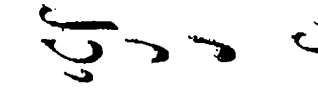

δ' Τὸ Ἴσον συνδέεται δι' Ἑτέρου (Συνδέσμου) μετ' ἄλλου Ἴσου, ἢ Ἀποστρόφου, ἢ Ὀλίγου, ἢ Ὑπορροῆς ἐπὶ ὁμοσυλλάβων ὡς (§ 30)

ε ε ω ως πο ο τε ε ε

ε' Ἐπίσης τὸ Ἴσον συνδέεται καὶ δι' Ὁμαλοῦ μετὰ Ἀποστρόφου, ἢ Ὀλίγου ἢ Ὑπορροῆς ἢ Ἑλαφροῦ ἢ Ἴσου (§ 29) ἐπὶ

ὁμοσυλλάβων, ὡς 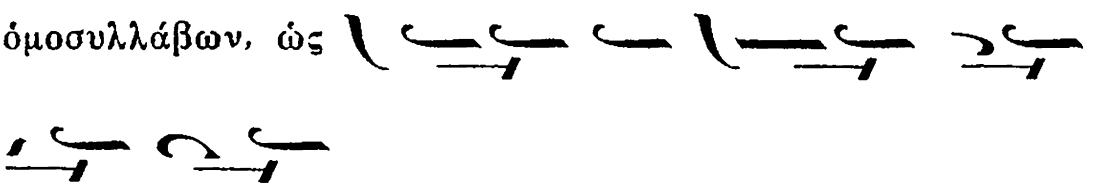

ς′ Τὸ Ἴσον δέχεται Ἀντικένωμα ἔγχρονον ἐπὶ ὁμοσυλλάβων
η η μου ου σι ι κη
καὶ ἀποβάλλει τὸ ἀντικένωμα ἐπὶ ἑτεροσυλλάβων, ὡς 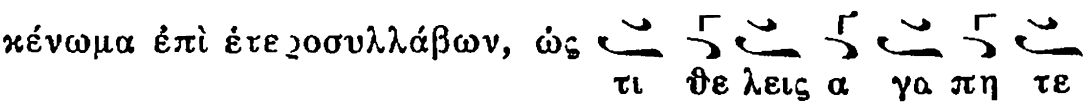
τι θε λεις α γα πη τε

Περὶ τοῦ Ὀλίγου —

54 Τὸ Ὀλίγον χρησιμοποιεῖται ἁπλοῦν μέν εἰς τὴν συνεχῆ ἀνάβασιν, σύνθετον δὲ εἰς τὴν ὑπερβατὴν δέχεται τὰς ἐγχρόνους καὶ ἀχρόνους ὑποστάσεις, ὑποτάσσεται εἰς τὸ Κέντημα καὶ τὴν Ὑψιλὴν καὶ εἰς ὅλους τοὺς κατιόντας χαρακτῆρας, καὶ δὲν ὑποτάσσεται εἰς τὰ Κεντήματα μετὰ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ συνεχῆ ἀνάβασιν, δέχεται τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων, καὶ ἀπαιτεῖ ἀνάβασιν τῆς φωνῆς ἐλευθέραν.

α′ Τὸ Ὀλίγον τίθεται, ὡς καὶ περὶ τοῦ Ἴσου εἴπομεν, μετὰ τὴν Βαρεῖαν καὶ ὑποδέχεται τὰς ὑποστάσεις ἐπὶ ὁμοσυλλάβων ὡς 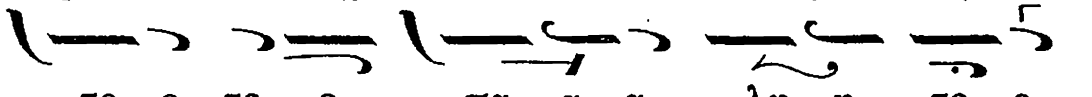
το ο τε ε πα α α λη η το ο

β′ Ὅταν μετά δίχρονον Ὀλίγον ἀκολουθῇ δίχρονος καὶ ὁμοσύλλαβος Ἀπόστροφος, τὸ Ὀλίγον τίθεται μετὰ Ὁμαλοῦ ὡς 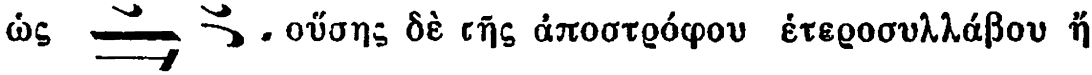
ο ος
. οὔσης δὲ τῆς ἀποστρόφου ἑτεροσυλλάβου ἢ ἑτεροχρόνου τὸ Ὀλίγον τίθεται μετὰ Ὁμαλοῦ ἀνεπτυγμένως ὡς 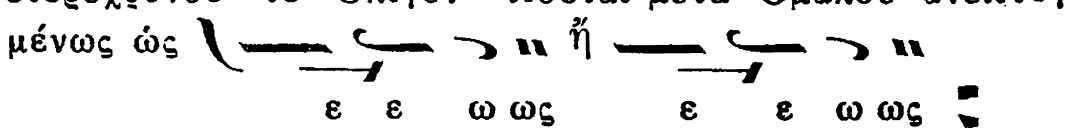
ε ε ω ως ε ε ω ως

γ′ Πολλάκις τὸ Ὀλίγον τίθεται ἀντὶ Κεντημάτων, ὅταν ταῦτα εὑρίσκονται μεταξὺ δύο Ἴσων ὡς 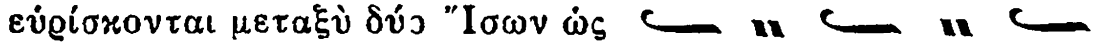
καὶ ἀπαιτεῖται Γοργὸν ὡς
εἰδ' ἄλλως τίθενται ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου ὡς 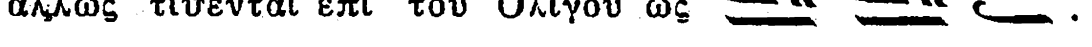
.

Ὅταν δὲ προξενῆται σύγχισις εἰς τὴν γραφὴν, ἤτοι ὅταν τὰ Κεντήματα τίθενται ἐπὶ τῷ αὐτῷ μὲ τὸ Κέντημα ἡνωμένα ὡς 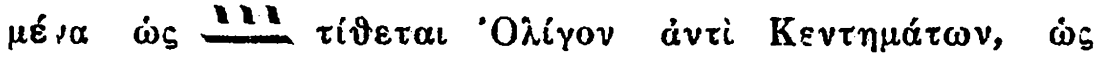
τίθεται Ὀλίγον ἀντὶ Κεντημάτων, ὡς

 τὸ ὁποῖον οὔτε συλλαβὴν δέχεται, οὔτε Ψηφιστὸν, οὔτε Ἀντικένωμα εἰμὴ μόνον Γοργὸν ἐὰν τὰ Κεντήματα ἦσαν ἔγγοργα ὡς 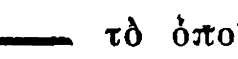 εἰς τοιαύτας θέσεις τὸ Ὀλίγον δέον νὰ ἐκτελεῖται μὲ τρόπον Κεντημάτων καὶ ὄχι Ὀλίγου.
Τὸ Ὀλίγον τίθεται μὲν ἀντὶ Κεντημάτων, ὄχι ὅμως καὶ τὰ Κεντήματα ἀντὶ Ὀλίγου.

δ΄ Εἰς τὰς συνεχεῖς δι' ἁπλοῦ χρόνου ὁμοσυλλάβους ἀναβάσεις, τὸ Ὀλίγον δέχεται τὰ Κεντήματα κάτωθεν, τὸ δὲ τελευταῖον Ὀλίγον τίθεται μετ' Ἀντικενώματος ὡς

ε΄ Ὀλίγον φέρον Ὑψηλὴν δύναται νὰ φέρῃ ἐν ταυτῷ καὶ Κεντήματα ὡς 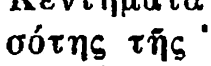 ἔνθα ἐκτελεῖται πρῶτον ἡ ποσότης τῆς Ὑψηλῆς καὶ ἔπειτα τῶν Κεντημάτων. Ἐπίσης καὶ ὅταν ὑποτάσσεται τὸ Ὀλίγον εἰς τὸ Κέντημα ὡς 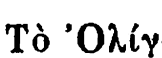 ἐκτελεῖται πρῶτον.

ς΄ Τὸ Ὀλίγον ἀποβάλλει τὴν Πεταστὴν καὶ τίθεται ἀντ' αὐτῆς ἀκολουθούσης Ὑπορροῆς μετ' ἄλλων ἐν συνεχείᾳ κατιόντων ὡς 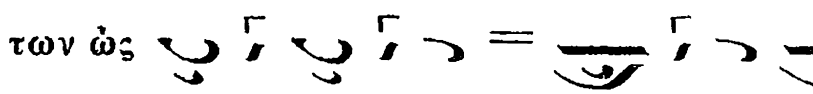

Περὶ τῆς Πεταστῆς

55 Ἡ Πεταστὴ οὖσα χαρακτὴρ ἀνιῶν μιᾶς συνεχοῦς φωνῆς ὅπως καὶ τὸ Ὀλίγον, δὲν ἠμπορεῖ ὅμως αὕτη νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ἐκεῖνο πέραν τῆς μιᾶς ἀνιβάσεως, διότι ἡ ὕπαρξίς της κόπτει τὴν πρόοδον πρὸς τὴν ἀνάβασιν, ἀπαιτοῦσα ἄμεσον κατιοῦσαν καὶ πάντοτε πρὸ κατιούσης γράφεται.

α΄ Ἐκ τῶν ἐγχρόνων ὑποστάσεων δέχεται τὸ Κλάσμα κάτωθεν καὶ ἐκ τῶν ἀχρόνων, τὸ ἔγχρονον Ἀντικένωμα ἐπὶ ὁμοσυλλάβων καὶ μετὰ Βαρείας ὡς 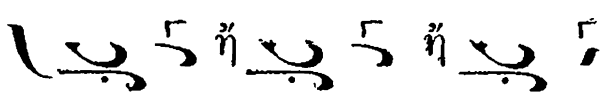

β΄ Ἡ ἀνάβασις τῆς φωνῆς διὰ Πεταστῆς ὀξύνει κἄπως περισσότερον τὴν χρονικὴν ἄρσιν τῆς φωνῆς μὲ ταχεῖαν ἐπιστροφὴν ὡς ἡ Πεταστὴ μὲ Ψηφιστὸν ἀναπηδᾷ τὸν φθόγγον μὲ ἐρεθιστικὸν τρόπον ὡς ἐπὶ τῆς μοναδικῆς θέσεως ταύτης

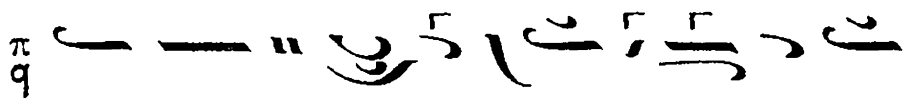

γ΄ Πρὸ μιᾶς ἰσοχρόνου καὶ ἑτεροσυλλάβου κατιούσης, μόνον Πεταστὴ τίθεται· πρὸ δὲ μιᾶς ἑτεροχρόνου κατιούσης καὶ ἑτεροσυλλάβου, Πεταστὴ δὲν τίθεται ἀλλὰ(ὡς) Ὀλίγον μετὰ Ὀμαλοῦ ἢ

δ΄ Πρὸ δύο ἢ περισσοτέρων συνεχῶν κατιουσῶν ἡ Πεταστὴ προτίθεται μετὰ Κλάσματος ὡς

ε΄ Ἡ Πεταστὴ τίθεται πρὸ δύο Ἀποστρόφων ὁμοσυλλάβων ὧν ἡ δευτέρα ἔγγοργος ὡς . μετὰ ἔγχρονον Πεταστὴν καὶ πρὸ δύο Ἀποστρόφων ὁμοσυλλάβων μεσολαβεῖ ἡ Βαρεῖα ὡς καὶ ὅταν με

λε γω ω ε χω ω

τὰ Πεταστὴν δίχρονον ἀκολουθοῦσι πολλαὶ Ἀπόστροφοι ἐξ ὧν ἡ δευτέρα ὁμοσύλλαβος τῇ πρώτῃ χωρίζονται διὰ Βαρείας ὡς

ει πα α τε ε τω ω Θε ε ω

ϛ΄ Ἡ Πεταστὴ ὑποτάσσεται εἰς τὸ Ἴσον καὶ τὴν Ὑψηλὴν καὶ εἰς τοὺς κατιόντας καὶ δὲν ὑποτάσσεται εἰς τὸ Ὀλίγον οὔτε εἰς τὸ Κέντημα ἀλλ' εἴτε ὑποτάσσεται εἴτε μὴ φυλάττει τὴν ὀξύτητά της, δέχεται καὶ αὕτη τὰς συλλαβὰς ὅπως καὶ τὸ Ὀλίγον.

ζ΄ Ἡ Πεταστὴ προτίθεται καὶ πρὸ ἐγγόργου ἢ διγόργου Ὑπορροῆς, ὡς καὶ πρὸ συνεχοῦς Ἑλαφροῦ, ὡς

Περὶ Κεντημάτων

56 Τὰ Κεντήματα εἶναι ἀνιὼν χαρακτὴρ μιᾶς φωνῆς, ὡς τὸ Ὀλίγον καὶ ἡ Πεταστὴ, ὑπάρχει ὅμως διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν, διότι τὸ μὲν Ὀλίγον ἀναβιβάζει τὴν φωνὴν ἐλευθέρως ἡ δὲ Πεταστὴ ὀξύνει κάπως τὴν χρονικὴν ἄρσιν τῆς φωνῆς καὶ ἀμφότεροι οὗτοι οἱ χαρακτῆρες δέχονται τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων, τὰ δὲ Κεντήματα ἀναβιβάζουσι τὴν φωνὴν ἠπίως. ἡνωμένως καὶ ἀχωρίστως ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ ἀπὸ τοῦ ἑπομένου χαρακτῆρος, οὔτε προκατιούσης φωνῆς τίθενται εἰμὴ ἐπὶ τοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ πρὸ ἄλλου ἀνιόντος ὡς οὔτε εἰς τὴν

ἀρχὴν μέλους γράφονται ἢ γραμμῆς οὔτε εἰς τὸ τέλος καταλήξεως καὶ δὲν χρονοτριβοῦσι πλέον τοῦ ἑνὸς χρόνου καὶ οὔτε συλλαβὴν δέχονται, συνεχίζουσι δὲ πάντοτε τὴν συλλαβὴν τοῦ προηγουμένου χαρακτῆρος ἐκτὸς εἰς τοὺς τερερισμούς. Ἐκ τῶν χρονικῶν χαρακτήρων δέχονται τὸ Γοργὸν ἄνωθεν καὶ κάτωθεν καὶ τὸ Ἀργὸν ἄνωθεν, τὰ ὁποῖα λαμβάνονται εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ προηγουμένου χαρακτῆρος ὡς 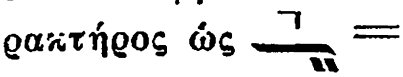 (§ 22)

α΄ Ἐκ τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων μόνη τοῦ Ψηφιστοῦ ἡ ἐνέργεια ἀπὸ τοῦ Ὀλίγου μεταδίδεται ζωηρὰ ἀχωρίστως εἰς τὰ Κεντήματα ὡς 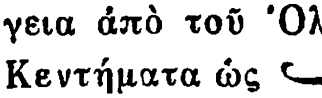

β΄ Τὰ Κεντήματα γράφονται ὑπὸ τὸ Ὀλίγον ὅταν ἡ συνεχὴς ἀνάβασις εἶναι ἰσόχρονος καὶ ὁμοσύλλαβος ὡς 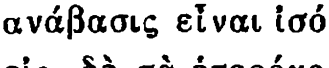 εἰς δὲ τὰ ἑτερόχρονα καὶ ἑτεροσύλλαβα γράφονται ἔξωθεν καὶ ἄνωθεν ὡς ἀγόργων Κεντημάτο ον Κυ ρι ι ον

των οὔτε προηγεῖται, οὔτε ἕπεται ἔγγοργος χαρακτὴρ.

γ΄ Τὰ Κεντήματα τίθενται πολλάκις εἰς ἀνάλυσιν τῆς ἐνεργείας τοῦ Κλάσματος, τοῦ Ὁμαλοῦ καὶ τῆς Πεταστῆς, ὡς

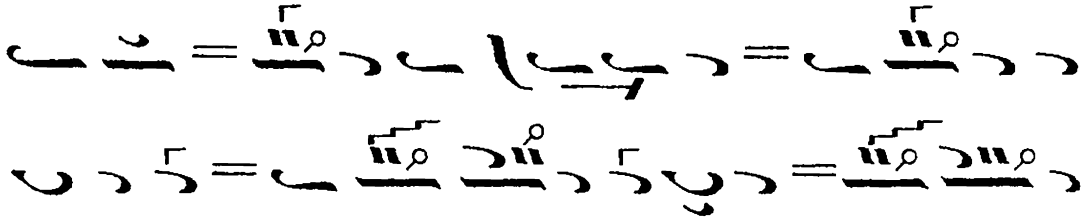

Περὶ τῆς Ἀποστρόφου

57 Ἡ Ἀπόστροφος χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν συνεχῆ κατάβασιν· καταβιβάζει τὴν φωνὴν ἐλευθέρως, ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἀνάβασιν τοῦ Ὀλίγου, καὶ δέχεται τὰς συλλλαβὰς τῶν λέξεων, ἐκ δὲ τῶν ἐγχρόνων ὑποστάσεων, δέχεται τὸ Κλάσμα ἄνωθεν, τὴν Ἁπλῆν ἢ Διπλῆν κάτωθεν, καὶ μόνη ἐκ τῶν χαρακτήρων δέχεται ἐν ταυτῷ Γοργὸν καὶ Ἁπλῆν ἢ Διπλῆν, ἔνθα ἡ μέν ἀπόστροφος λαμβάνεται εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ χρόνου διὰ τὸ Γοργὸν ἡ δὲ Ἁπλῆ ἢ Διπλῆ ἐκτελεῖται εἰς τὴν θέσιν συνεχιζομένης τῆς φωνῆς ὡς 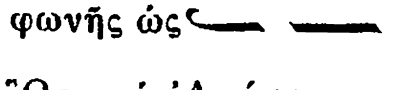

α΄ Ὅταν ἡ Ἀπόστροφος τεθῇ πλησιέστατα τοῦ Ἑλαφροῦ, μεταβάλλει τοῦτο εἰς Συνεχὲς, καὶ ὅταν ἡ Ἀπόστροφος τεθῇ ἐντὸς τοῦ Ἑλαφροῦ αὐξάνει τὴν ποσότητά του ὑπερβατῶς.

β΄ Ἐκ τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων δέχεται τὸ ἔγχρονον Ἀντικένωμα ὡς συνδέεται μετὰ Ἴσου δι' Ἑτέρου ἢ

Ὁμαλοῦ ὁμοσυλλάβων 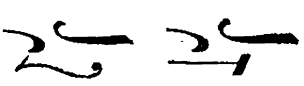

ο ο τε ε

γ΄ Δύο Ἀπόστροφοι ὁμοσύλλαβοι χωρίζονται διὰ Βαρείας ὡς:

ε ε χω

δ΄ Πρὸ μιᾶς Ἀποστρόφου ἑτεροσυλλάβου τίθεται Πεταστὴ, ὄχι Ὀλίγον μετὰ Ψηφιστοῦ, ἐπὶ δὲ ὁμοσυλλάβου ἀντὶ Πεταστῆς τίθεται Ὀλίγον μετὰ Βαρείας ὡς:

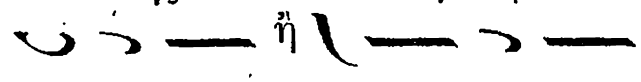

ο τι συ ε ε ως

ε΄ Ἡ Ἀπόστροφος ὑποτάσσει τὸ Ὀλίγον καὶ τὴν Πεταστὴν ὡς:

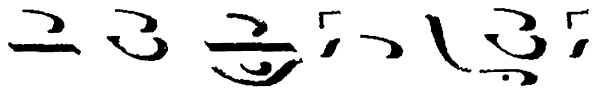

Περὶ τῆς Ὑπορροῆς

58 Ἡ Ὑπορροὴ οὖσα χαρακτὴρ δύο φθόγγων συνεχοῦς καταβάσεως, καταβιβάζει τὴν φωνὴν ῥέουσαν καὶ ἄτομον καὶ συλλαβὴν δὲν δέχεται, ἀλλὰ συνεχίζει τὸ φωνῆεν τοῦ προηγουμένου αὐτῆς φθόγγου, συνδέεται ὁ δεύτερος αὐτῆς φθόγγος μετὰ Ἴσου δι' Ἑτέρου ἢ Ὁμαλοῦ ὡς 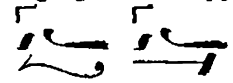 ὁμοσυλλάβων, δέχεται Γοργὸν ἄνωθεν διὰ τὸν πρῶτον αὐτῆς φθόγγον· δέχεται καὶ φθορὰν ἄνωθεν μὲν διὰ τὸν πρῶτον αὐτῆς φθόγγον κάτωθεν δὲ διὰ τὸν δεύτερον αὐτῆς φθόγγον ὡς 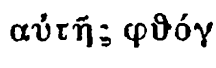

α΄ Ἡ Ὑπορροὴ δέχεται τὴν Ἁπλῆν ἢ Διπλῆν κάτωθεν διὰ τὸν δεύτερον αὐτῆς φθόγγον· ἔτι δέχεται ἐν ταυτῷ Δίγοργον μετὰ Ἁπλῆς ἢ Διπλῆς, ἔνθα οἱ δύο αὐτῆς φθόγγοι προφέρονται εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ χρόνου, ἀλλὰ συνεχίζεται ἀτόμως ἡ φωνὴ ὡς εἴπομεν εἰς τὸ περὶ ἀποστρόφου ὡς:

β΄ Εἰς τὴν ἀρχὴν μέλους ἡ Ὑπορροὴ δὲν τίθεται διότι στερεῖται ἰδίας συλλαβῆς ὅπως καὶ τὰ Κεντήματα καὶ ὡς ἐκεῖνα δὲν χρονοτριβοῦσι πλέον τοῦ ἑνὸς χρόνου οὕτω καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος τῆς Ὑπορροῆς.

Περὶ τοῦ Ἔλαφροῦ

59 Τὸ Ἔλαφρὸν εἶναι χαρακτὴρ τῆς ὑπερβατῆς καταβάσεως δύο φθόγγων δέχεται τὸ Κλάσμα ἄνωθεν καὶ τὴν Διπλῆν

ἥ Τριπλῆν κάτωθεν καὶ τὴν Ἁπλῆν μετ' Ἀντικενώματος ὡς 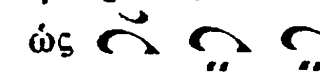 συνδέεται ὡς ἡ Ἀπόστροφος καὶ ἡ Ὑπορροὴ μετὰ Ἴσου δι' Ἑτέρου ἥ Ὁμαλοῦ ἐπὶ ὁμοσυλλάβων ὡς 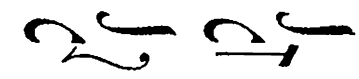

α' Τὸ Ἑλαφρὸν ὑποτάσσει τὸ Ὀλίγον καὶ τὴν Πεταστὴν ὡς 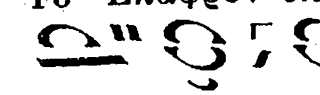 τοῦτο δὲ ὑποτάσσεται εἰς τὴν ἐγγίζουσαν αὐτῷ Ἀπόστροφον, τρεπόμενον εἰς Συνεχὲς Ἑλαφρὸν, ἔνθα ἡ Ἀπόστροφος λαμβάνεται εἰς τόπον Γοργοῦ ἐπὶ τοῦ πρώτου φθόγγου τοῦ Ἑλαφροῦ, ὄντος ὁμοσυλλάβου τοῦ προηγουμένου φθόγγου, καὶ ἔνθα ὁ δεύτερος αὐτοῦ φθόγγος ἐκτελεῖται πάντοτε ἐν τῇ θέσει μετὰ συλλαβῆς ἰδίας ὡς 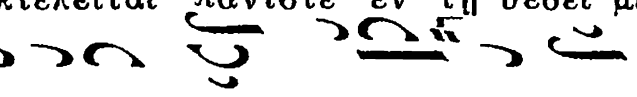

ο τι ε λε ε ος

β' Παραβαλλόμμενον τό Συνεχὲς Ἑλαφρὸν πρὸς τήν Ὑπορροὴν καὶ πρὸς δύο Ἀποστρόφους, παρουσιάζει τὰς ἑξῆς διαφορὰς: α') Ἡ Ὑπορροὴ ἄνευ Γοργοῦ ἔχει δύο χρόνους, τὸ δὲ Ἑλαφρόν εἴτε συνεχὲς εἴτε μὴ, δι' ἑνὸς χρόνου ἐκτελεῖται. β' Ἡ πτῶσις τῆς φωνῆς τοῦ πρώτου φθόγγου τοῦ Συνεχοῦς, ρέει ὥσπερ καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος τῆς Ὑπορροῆς, συνεχίζουσα τοῦ προηγουμένου χαρακτῆρος τήν συλλαβὴν, ἐνῶ ὁ δεύτερος αὐτοῦ φθόγγος ἀπαιτεῖ κατάβασιν Ἀποστρόφου εἰς τὴν θέσιν μετὰ συλλαβῆς ἰδίας, καὶ ἐλευθέρας πτώσεως, καὶ μόνον εἰς τοὺς λελαλισμοὺς ἐκτελεῖται μετὰ τῆς ἀσημάντου συλλαβῆς λε ὡς:

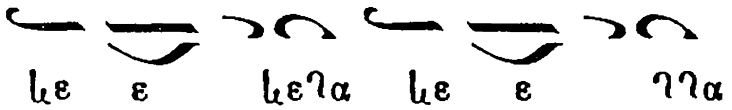

λε ε λελα λε ε λλα

γ' Ὁ πρῶτος φθόγγος τοῦ Συνεχοῦς Ἑλαφροῦ, οὐδέποτε λαμβάνει φθοράν.

δ' Μανθάνομεν, ὅτι τὸ Συνεχὲς Ἑλαφρὸν εἶναι σύνθετον ἐκ τοῦ πρώτου φθόγγου τῆς Ὑπορροῆς καὶ ἐξ ἑτεροσυλλάβου Ἀποστρόφου, καὶ κακῶς ποιοῦσι οἱ χρώμενοι δύο Ἀποστρόφους ἀντὶ τοῦ Συνεχοῦς, καὶ

ε' Ἡ κατάβασις τῶν δύο φθόγγων τῆς Ὑπορροῆς ἐκτελεῖται διὰ φωνῆς ρεούσης εἰς ἀμφοτέρους τοὺς φθόγγους, ἡνωμένως καὶ ἀχωρίστως, δέχεται Γοργὸν ἄνωθεν καὶ φθορὰς εἰς ἀμφοτέρους τοὺς φθόγγους της ἄνωθεν καὶ κάτωθεν, καὶ συλλαβὴν οὐδέποτε λαμβάνει, εἰμὴ εἰς τοὺς τερερισμοὺς διὰ τὸ ἀσήμαντον ὡς, 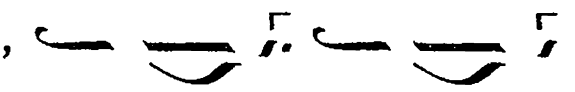

ρι ι ρρε ρι ι ρρε

Χαμηλή

60 Ἡ Χαμηλὴ ὠνομάσθη οὕτω διότι οὐδεὶς ἄλλος χαρακτὴρ ἐκπίπτει τὴν φωνὴν τόσον ὑπερβατῶς ὅσον αὕτη· εἰς δὲ τὴν σύνταξιν ἀκολουθεῖ τοὺς κανόνας τοῦ Ἐλαφροῦ

α΄ Ἡ ὑπερβατὴ κατάβασις δύναται νὰ αὐξηθῇ καὶ πέραν τῆς δυνάμεως τῆς Χαμηλῆς διὰ συνθέσεως Ἀποστρόφου ἢ Ἐλαφροῦ ἢ καὶ ἑτέρας Χαμηλῆς ἢ ἑτέρων δύο ὡς :

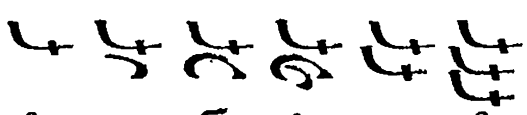

δ ε ϛ ζ η ιβ

ἴδε § 49 ϛ΄

Κέντημα, Ὑψηλή

61 Οἱ χαρακτῆρες οὗτοι ἀνήκουν εἰς τὴν Ὑπερβατὴν ἀνάβασιν, καὶ ἀκολουθοῦσι τοὺς κανόνας τοῦ Ὀλίγου καὶ τῆς Πεταστῆς μετὰ τῶν ὁποίων συντίθενται, ὡς καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως

α΄ Ὡς ἡ Ὑπερβατὴ κατάβασις οὕτω καὶ ἡ Ὑπερβατὴ ἀνάβασις δύναται νὰ αὐξηθῇ πέραν τῆς δυνάμεως τῆς Ὑψηλῆς διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ὀλίγου ἢ προσλήψεως Κεντήματος ἢ καὶ ἑτέρας Ὑψηλῆς ἢ δύο ἢ τριῶν τοιούτων ὡς :

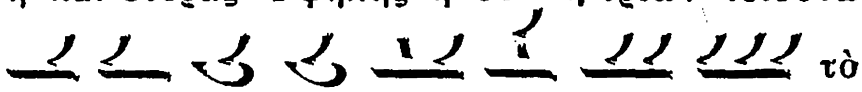

δ ε δ ε ϛ ζ η ιβ

τὸ δὲ Κέντημα

ἓν μόνον γράφεται ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου ἢ τῆς Πεταστῆς ὡς

§ 49 ϛ΄ πίναξ.

β΄ Χρονικοὶ Χαρακτῆρες (§ 17)

62 Περὶ τοῦ Κλάσματος (§ 19)

α΄ Τὸ Κλάσμα εἶναι χαρακτὴρ ἰσότητος, συνεχίζει τὸν τόνον καὶ τὸ ποιὸν τοῦ χαρακτῆρος ἐπὶ τοῦ ὁποίου γράφεται δι' ἑνὸς ἔτι χρόνου, ἀφομοιούμενον μετὰ τῆς ποιοτικῆς ἐκείνου ἐκτελέσεως, κατὰ τρόπον ἀσθενέστερον τῆς ἐντονότητος τοῦ Ἴσου (§ 53).

β΄ Εἰς τοὺς ρυθμικοὺς πόδας τὸ Κλάσμα ἐκτελεῖται πάντοτε εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ χρόνου, ἐξαιροῦνται αἱ ἐξῆς θέσεις καθ' ἃς ἐκτελεῖται εἰς τὴν θέσιν ὡς :

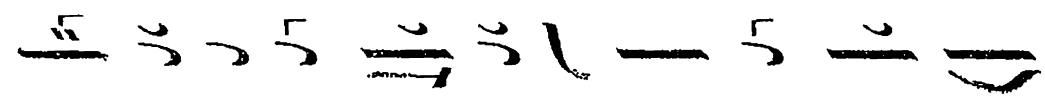

αἱ ὁποῖαι θέσεις ἀπαντῶνται καὶ οὕτω 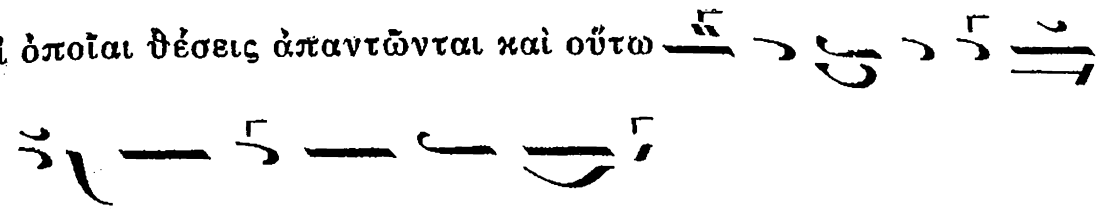

γ' Τὸ Κλάσμα ἐπὶ ἑτεροσυλλάβων καταβάσεων ἀντικαθιστᾷ τὸ ἔγχρονον Ἀντικένωμα ὡς 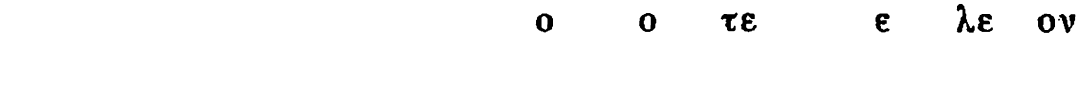

ο ο τε ε λε ον

63 Περὶ τῆς Ἁπλῆς . Διπλῆς .. Τριπλῆς ...

α' Ἡ Ἁπλῆ, καθ' ἡμᾶς, ὅπως καὶ τὸ Κλάσμα εἶναι χαρακτῆρες ἰσότητος, τὸ μὲν Κλάσμα ἐπὶ ἑνὸς χρόνου, ἡ δὲ Ἁπλῆ καὶ ἐπὶ πλειόνων, ὑπογράφεται εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας πλὴν τῶν Κεντημάτων (§ 20) ὑπὸ μὲν τὸ Ἀντικένωμα μόνον Ἁπλῆ ὡς 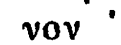 ὑπὸ δὲ τὴν Ἀπόστροφον καὶ Ὑπορροὴν, γράφεται Ἁπλῆ καὶ Διπλῆ καὶ πλέον, ὑπὸ δὲ τὸ Ἴσον τὸ Ὀλίγον καὶ τὸ Ἐλαφρὸν,ὄχι Ἁπλῆ ἀλλὰ Διπλῆ, Τριπλῆ ὡς

β' Ὁ ἦχος τῆς Ἁπλῆς, Διπλῆς, ἢ Τριπλῆς, ἐκτελεῖται διὰ συνεχοῦς, ἀτόμου καὶ κατ' ὀλίγον ἐκλειπούσης φωνῆς καὶ τρόπον τινὰ ὡς ὁ ἦχος κώδωνος μετά τινα κροῦσιν.

γ' Εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν, πρὸ Βαρείας τίθεται Ἁπλῆ ὑπὸ τὴν Ἀπόστροφον εἰ δ' ἄλλως τίθεται Κλάσμα ὡς

δ' Πολλάκις ἡ Ἁπλῆ εἰς συνεχεῖς μετὰ Κλάσματος καταβάσεις, ἀντικαθιστᾷ τοῦτο μετὰ Γοργοῦ ὡς 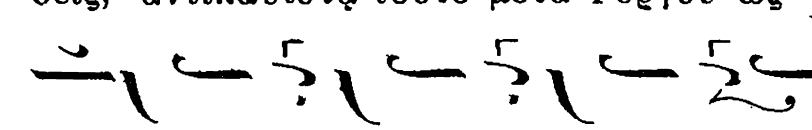 ἡ δὲ Διπλῆ ἢ Τριπλῆ ἐπὶ ὁμοσυλλάβων, πολλάκις συνδέεται διὰ τοῦ Ἑτέρου ὡς

ε' Ἡ Ἁπλῆ ἐν συνθέσει μετὰ Βαρείας ἀποτελεῖ Σιωπὴν· ὅρα εἰδικὸν Κεφάλαιον· ἐπὶ δὲ τοῦ Γοργοῦ ⌜ ⌜ διαιρεῖ τὸν χρόνον, ἀπὸ δύο εἰς τρία· ὅρα κατωτέρω.

64 Περὶ τοῦ Γοργοῦ ⌜ Διγόργου ⌜ Τριγόργου ⌜

α' Τὸ Γοργὸν ἐνεργεῖ ἀντιθέτως πρὸς τὸ Κλάσμα καὶ τὴν Ἁπλῆν διότι ἐκεῖνα διπλασιάζουν τὸν χρόνον χαρακτῆ-

ρος τινὸς, ἐνῶ τὸ Γοργὸν ἐπισυνάπτει εἰς ἕνα χρόνον περισσοτέρους χαρακτῆρας ἤτοι ἕνα εἰς τὴν θεσιν, καὶ δύο ἢ τρεῖς εἰς τὴν ἄρσιν.

β΄ Ὁ χρόνος διὰ τοῦ Γοργοῦ διαιρεῖται εἰς δύο, τρία, καὶ τέσσερα μέρη, π. χ διὰ τὴν θέσιν αὐτὴν 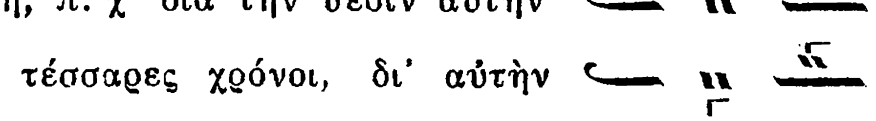 δαπανῶνται τέσσαρες χρόνοι, δι' αὐτὴν 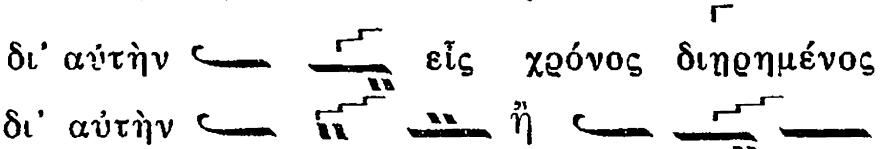 δύο χρόνοι, δι' αὐτὴν 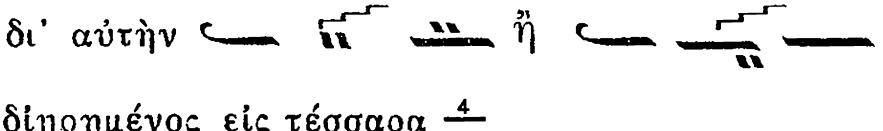 εἷς χρόνος διηρημένος εἰς $\frac{3}{3}$ καὶ δι' αὐτὴν 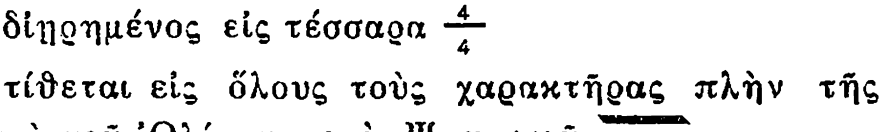 ἢ 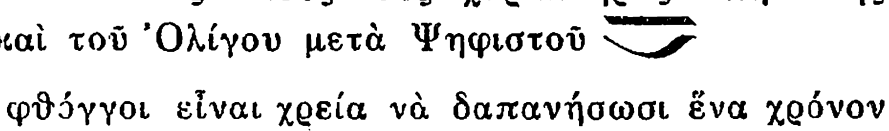 εἷς χρόνος διηρημένος εἰς τέσσαρα $\frac{4}{4}$

Τὸ Γοργὸν τίθεται εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας πλὴν τῆς Πεταστῆς καὶ τοῦ Ὀλίγου μετὰ Ψηφιστοῦ

γ΄ Ὅταν δύο φθόγγοι εἶναι χρεία νὰ δαπανήσωσι ἕνα χρόνον τίθεται εἰς τὸν δεύτερον γοργὸν, τὸ ὁποῖον διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς δύο, θέσιν καὶ ἄρσιν ὡς 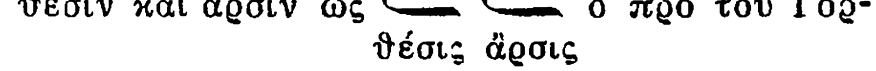
θέσις ἄρσις
ὁ πρὸ τοῦ Γοργοῦ χαρακτὴρ φθέγγεται εἰς τὴν θέσιν, ὁ δὲ μετὰ γοργοῦ εἰς τὴν ἄρσιν. Ὅταν τρεῖς φθόγγοι εἶναι χρεία νὰ δαπανήσωσιν ἕνα χρόνον, τίθεται Δίγοργον εἰς τὸν δεύτερον καὶ τρίτον ἐξ ὧν ὁ πρῶτος φθέγγεται εἰς τὴν θέσιν, ὁ δὲ δεύτερος καὶ τρίτος εἰς τὴν ἄρσιν, ὡς 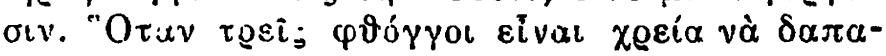 Καὶ ὅταν τέσσαρες φθόγγοι εἶναι χρεία νὰ δαπανήσωσιν ἕνα χρόνον, τίθεται τρίγοργον εἰς τὸν δεύτερον τρίτον καὶ καὶ τέταρτον φθόγγον, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος φθέγγεται εἰς τὴν θέσιν οἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς εἰς τὴν ἄρσιν ὡς

δ΄ Τὸ Γοργὸν ἢ Δίγοργον ἐνίοτε φέρουσι στιγμὴν δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ καὶ ὅταν μὲν ἡ στιγμὴ εἶναι εἰς τὰ δεξιὰ ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, ἤτοι μίαν θέσιν καὶ δύο ἄρσεις, ἐξ ὧν τὸ ἕν τρίτον τοῦ χρόνου δαπανᾷ ἡ θέσις τὰ δὲ δύο τρίτα ἡ ἄρσις ὡς
πα βου ου πα βου βου

Ὅταν δὲ ἡ στιγμὴ εἶναι εἰς τὰ ἀριστερὰ διαιρεῖται μὲν καὶ πάλιν ὁ χρόνος εἰς τρία, ἀλλὰ τὰ δύο τρίτα δαπανῶνται εἰς τὴν θέσιν καὶ τὸ ἕν τρίτον εἰς τὴν ἄρσιν ὡς

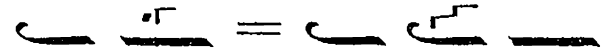
πα α βου πα πι βου

ε΄ Τὸ Δίγοργον ὅταν εἶναι ἕνστιγμον διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τέσσαρα μέρη, ἐξ ὧν τὸ ἕν τέταρτον εἰς τὴν θέσιν καὶ τὰ τρία τέταρτα εἰς τὴν ἄρσιν ὡς 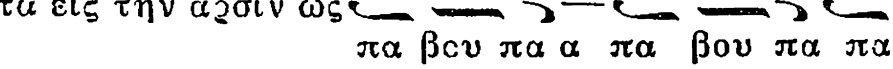
πα βου πα α πα βου πα πα

καὶ ἀντιθέτως
πα βου ου γα πα βου βου γα

ἔτι 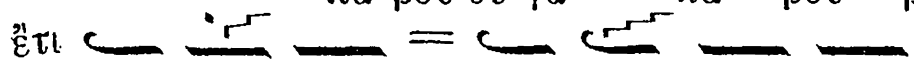
πα α βου γα πα πα βου γα

ς' Τὸ Γοργὸν πρὸ ἀγόργων Κεντημάτων οὔτε προτίθεται, ἀλλ' οὔτε ἕπεται, ἐξαιρουμένης ταύτης τῆς θέσεως

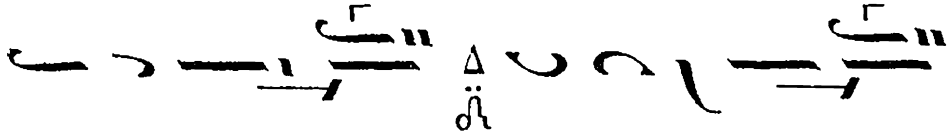
ουν εμ μει ει ει

ἤτις ὑπό τινων διορθοῦται οὕτω:

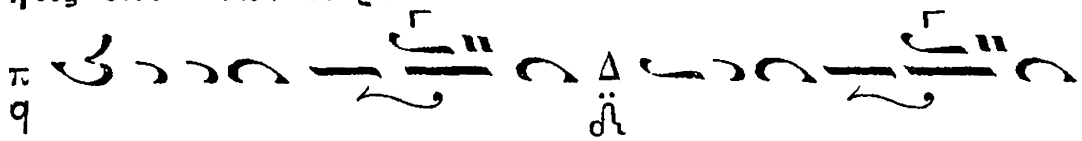
μὴ ουν εμ μει ει ει νης α μαρ τι ι ι αν

65 Περὶ τοῦ ᾽Αργοῦ ⌝ Διάργου ⌙ Τριάργου ⌝

Ὡς τὸ Κλάσμα καὶ ἡ Ἁπλῆ εἶναι χαρακτῆρες ἰσότητος, οὕτω καὶ τὸ ᾽Αργὸν, ἐν δὲ τῇ μελῳδίᾳ ἐκτελεῖται δι' ἤχου φωνῆς λείας καὶ λαμπρᾶς, ὡς δύο χρόνων τριῶν τεσσάρων (§ 22)

Σημ. Διὰ τοῦ .Αργοῦ καθορίζεται ἡ βραδεῖα ἀγωγὴ τοῦ χρόνου ὡς χ χ χ καὶ διὰ τοῦ Γοργοῦ ἡ ταχεῖα χ χ (§ 38)

Περὶ τῆς Σιωπῆς (§ 23)

66 Ἡ Σιωπὴ δηλοῖ παῦσιν τῆς φωνῆς ἐκτελουμένης δι' ἑνὸς δύο ἢ τριῶν χρόνων ἀφώνως μὲν ἀναγκαίων ὅμως διὰ τὴν συμπλήρωσιν ἐλλειπῶν πόδων, μέτρων ἢ ρυθμῶν, ὡς σιωπὴ δι' ἕνα χρόνον δύο τριῶν

Περὶ τοῦ Σταυροῦ + (§ 24)

67 Ὁ Σταυρὸς δηλοῖ τὸ ἐλάχιστον μέρος τῆς Σιωπῆς, διακόπτει τὴν φωνὴν ἐν τῇ ἄρσει τοῦ χρόνου, καὶ ἀμέσως μὲ τὴν κροῦσιν τοῦ ἑπομένου, ἐπαναρχίζει μὲ νέαν ἀναπνοὴν τὴν συνέχειαν· ἡ διακοπὴ τῆς φωνῆς τοῦ Σταυροῦ + εἶναι ἀσθενεστέρα τοῦ τῆς Σιωπῆς

Χαρακτῆρες ἰσότητος

68 Οἱ χαρακτῆρες οἱ δηλοῦντες Ἰσότητα εἶναι τέσσαρες. Τὸ Ἴσον τὸ Κλάσμα, ἡ Ἁπλῆ, καὶ τὸ Ἀργὸν· ἐξ ὧν τὸ μὲν Ἴσον διὰ νὰ κρατήσῃ ἐπὶ τοῦ ἰδίου τόνου τὸν ἦχον τῆς φωνῆς δοθέντος φθόγγου ἐπαναλαμβάνεται κατὰ συνέχειαν, εἰς ἕκαστον χρόνον ὡς
πα πα πα πα

διατηρῇ τὸν ἦχον τῆς φωνῆς ἔτι ἕνα χρόνον ὡς 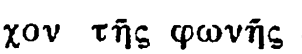
πα α νη η

ἡ δὲ Ἁπλῆ καὶ τὸ Ἀργὸν δύνανται νὰ κρατήσουν τὸν ἦχον τῆς φωνῆς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ φθόγγου μέχρι τετράδος ὡς

γ΄ Χαρακτῆρες ποιότητος ἢ Ἄγχρονοι Τροπικαὶ Ὑποστάσεις

69 Διὰ τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἐξαίρετον κόσμημα εἰς τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς Β. Μουσικῆς, ἐξαγγέλλεται τὸ ποιὸν, ἤτοι ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος μετὰ τῶν ὁποίων αὗται συντίθενται μεταδίδουσαι τὸ ποιὸν αὐτῶν εἰς αὐτούς, δι' οὗ καλλωπίζεται ἡ μελῳδία.

70 Περὶ τῆς Βαρείας

α΄ Ποιότης διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς Βαρείας, θεωρεῖται ἡ μετὰ βαρύτητος πτῶσις τῆς φωνῆς ἐπὶ τοῦ ἑπομένου αὐτῇ χαρακτῆρος ἵνα διακρίνηται τόσον ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου, ὅσον καὶ ἀπὸ τοῦ ἑπομένου

β΄ Τίθεται ἡ Βαρεῖα πρὸ τοῦ Ἴσου ἢ τοῦ Ὀλίγου ὅταν ἀκολουθῇ μία ἀπόστροφος ὁμοσύλλαβος, ἔγγοργος ἢ μὴ ὡς:

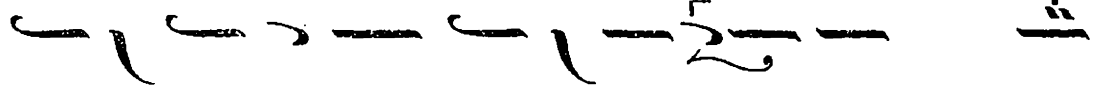
τα α α χραν τα Πα α α θη λε

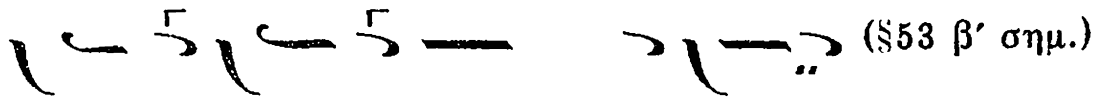
(§53 β΄ σημ.)
ε ε η η η η μα ας

γ΄ Τίθεται ἔτι ἡ Βαρεῖα καὶ πρὸ δύο ἢ τριῶν Ἴσων μετὰ

Ὁμαλοῦ ὡς 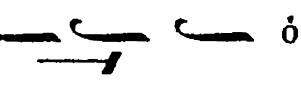 ὁμοίως καὶ πρὸ Ὀλίγου,

Ἀποστρόφου, Ἐλαφροῦ, ἢ Χαμηλῆς μετὰ Ἴσου καὶ Ὁμαλοῦ ὁμοσυλλάβων, καὶ ἰσοχρόνων ἐγγόργων εἰ μὴ ὡς:

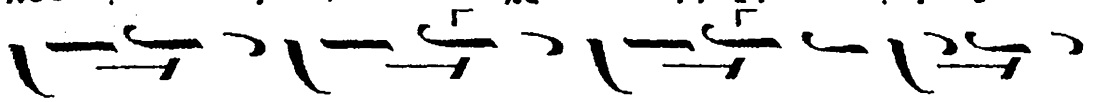

ο ο ο ε ε ε η η η

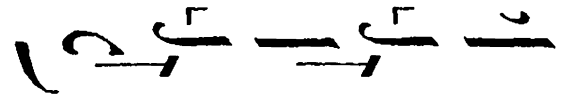

δ΄ Ἔτι προτίθεται καὶ πρὸ Διγόργου ὁμοσυλλάβου ὡς 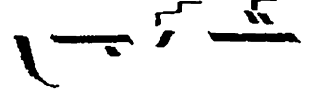 καὶ πρὸς ἀνάλυσιν τοῦ ἰσοχρόνου Κλά-

σματος 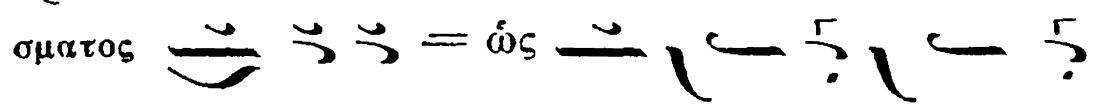 ὡς

καὶ πρὸ τοῦ ἐγχρόνου Ἑτέρου ὡς 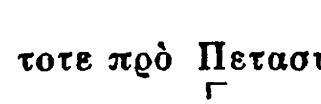 καὶ πάν-

τοτε πρὸ Πεταστῆς μετ' ἐγχρόνου Ἀντικενώματος ὡς,

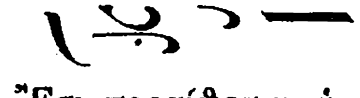

ε΄ Ἔτι προτίθεται ἡ Βαρεῖα καὶ πρὸ δύο Ἀποστρόφων ὧν ἡ δευτέρα εἶναι ὁμοσύλλαβος μὲ τὴν πρώτην ὡς

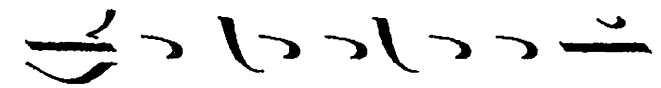 πρὸ τριῶν Ἀποστρό-

πρα α ο ος ει ει μι

φων Βαρεῖα δὲν προτίθεται ἀλλ' οὔτε πρὸ ἑτεροσυλλάβων

ε ε φη ο δι και ος

ς΄ Ἡ Βαρεῖα ἀποβάλλει τὸ Ψηφιστὸν τοῦ προηγουμένου της φθόγγου ὡς ἀλλὰ καὶ

πολλάκις ἀποβάλλεται ὑπ' αὐτοῦ ὡς

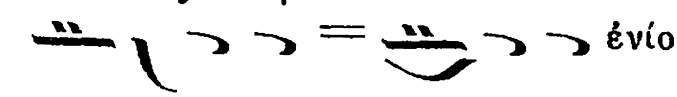 ἐνίοτε ἀποβάλλει ἡ Βαρεῖα

καὶ τὸ συνεχὲς Ἐλαφρὸν πρὸ ἐγγόργου κατιούσης ὡς

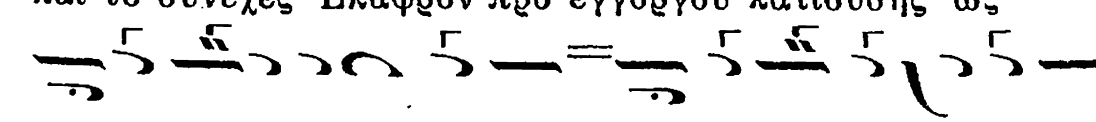

πο ο ο ο ρου ου ου πο ο ο ο ρου ου

71 Περὶ τοῦ Ψηφιστοῦ

α.΄ Τὸ Ψηφιστὸν ἀπαιτεῖ ζωηροτέραν φωνὴν ἐκτεινομένην, καὶ οὐχὶ ὀξυτέραν. Τίθεται πάντοτε πρὸ δύο ἢ πλειοτέρων

ἰσοχρόνων καταβάσεων ἀδιαφόρως πρὸς τὸ ὁμοσύλλαβον ἢ ἑτεροσύλλαβον αὐτῶν· ὡς 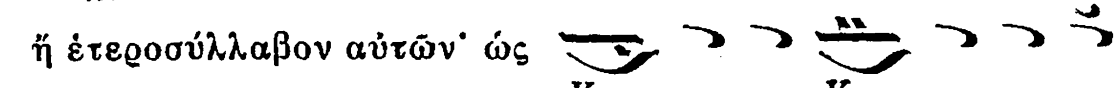

Κυ ρι ε Κυ ρι ι ε

Σημ. πρὸ μιᾶς συνεχοῦς καταβάσεως ἑτεροσυλλάβου ἀντὶ Ψηφιστοῦ 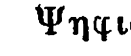 τίθεται Πεταστὴ καὶ πρὸ μιᾶς

ε χο μεν

ὁμοσυλλάβου καταβάσεως τίθεται Βαρεῖα

ε ε χω

β.΄ Ὅπου τυχὸν ὑπάρχει Ὀλίγον μετὰ Ψηφιστοῦ ἔνθα ἀκολουθεῖ Ὑπορροὴ ὡς 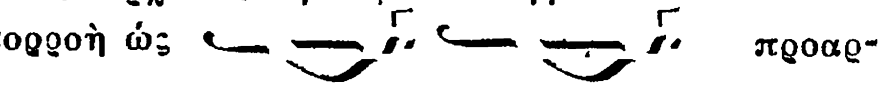 προαρπάζεται τρόπον τινὰ ἡ ζωηρότης τοῦ Ὀλίγου κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν· εἰς δὲ τοὺς ῥυθμικοὺς πόδας τὸ Ὀλίγον μετὰ τοῦ Ψηφιστοῦ λαμβάνεται εἰς τὴν ἄρσιν.

72 Περὶ τοῦ Ἀντικενώματος

α΄ Τὸ Ἀντικένωμα τίθεται ὡς καὶ τὸ Ψηφιστὸν πρὸ κατιούσης φωνῆς, ἁπλοῦν μὲν ὑπὸ μόνον τὸ Ὀλίγον, καὶ ἀπαιτεῖται ὅπως ἡ φωνὴ τοῦ Ὀλίγου, προφέρεται μετά τινος τιναγμοῦ ὡς ἔγχρονον δὲ τίθεται ὑπὸ τὸ Ἴσον, τὸ Ὀλίγον, τὴν Πεταστὴν, τὴν Ἀπόστροφον καὶ τὴν Ὑπορροὴν πρὸ ἐγγόργου χαρακτῆρος κατιούσης ὁμοσυλλάβου ἔνθα ἀπαιτεῖται ὅπως ἡ φωνὴ ἡ μεταξὺ ἐγχρόνου Ἀντικενώματος καὶ ἐγγόργου κατιούσης, προφέρεται ὡς κρεμμαμένη τρόπον τινά ἀλλὰ ἀχώριστος ὡς 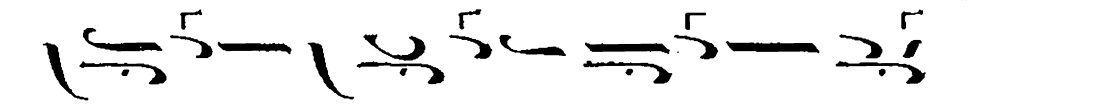

β΄ Τὸ Ἀντικένωμα πρὸ ἐγγόργου κατισούσης ἑτεροσυλλάβου ἀποβάλλεται ὡς· ἐπὶ ὁμοσυλλάβων 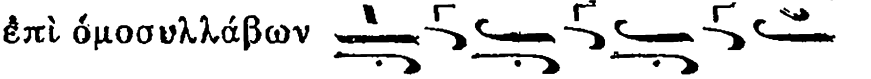

Σοι οι Κυ υ ρι ι ε

ἐπὶ ἑτεροσυλλάβων ὡς 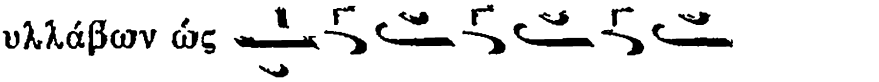

Α σπι λε Α μο λυν τε

73 Περὶ τοῦ Ὁμαλοῦ

α΄ Ὁ Κυματισμὸς τῆς φωνῆς τοῦ Ὁμαλοῦ ἐν τῇ ἐκτελέσει ἔχει περίπου οὕτω 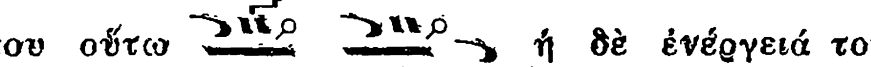 ἡ δὲ ἐνέργειά του κυμαίνεται μεταξύ δύο χαρακτήρων, ἢ δύο χρόνων καὶ

τίθεται πρὸ κατιούσης ἐπὶ Ὁμοσυλλάβων χαρακτήρων ἢ καὶ πρὸ ἀνιούσης ὡς

καὶ συνδέει Ἴσον μὲ Ἴσον ἢ Ὀλίγον μὲ Ἴσον ἢ Ἀπόστροφον μὲ Ἴσον καὶ καθ' ἑξῆς.

Περὶ τοῦ Ἑτέρου ἢ Συνδέσμου

74 Τὸ Ἕτερον συνδέει δύο χαρακτῆρας ὁμοσυλλάβους δι' ἀδυνάτου κυματισμοῦ φωνῆς, καὶ Ἴσον μὲ Ἴσον, ἢ Ὀλίγον μὲ Ἴσον, ἢ Ἀπόστροφον, ἢ Ὑπορροήν, ἢ Ἐλαφρὸν μὲ Ἴσον ἀλλὰ καὶ Ἀπόστροφον μὲ Ὀλίγον πολλάκις ὡς:

καὶ ἔτι τίθεται πρὸς σύνδεσιν τοῦ ἤχου Διπλῆς ἢ Τριπλῆς

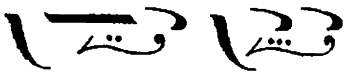

Σύστημα

75 Σύστημα λέγεται ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει ἡ φωνὴ πλείονα τῶν δύο διαστημάτων (§ 6). Τὰ συστήματα εἶναι τρία. Τετράχορδον, Πεντάχορδον καὶ Ὀκτάχορδον.

α.΄ Τὸ Τετράχορδον Σύστημα ἢ Τριφωνία, περιέχει διαστήματα τρία περικλειόμενα ὑπὸ φθόγγων τεσσάρων, καὶ περατούμενα ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τετάρτου τῆς χορδῆς ὡς Πα 1 Βου 2 Γα 3 Δι.

β.΄ Τὸ Πεντάχορδον σύστημα, ὅπερ καὶ Τροχὸς καλεῖται, περιέχει διαστήματα τέσσαρα, περικλειόμενα ὑπὸ φθόγγων πέντε, καὶ περατούμενα ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τρίτου τῆς χορδῆς ὡς Δι 1 Κε 2 Ζω 3 Νη 4 Πα.

γ.΄ Τὸ Ὀκτάχορδον σύστημα ὅπερ καὶ Ἑπταφωνία λέγεται καὶ Διαπασῶν, καὶ Διατονικὸν γένος, περιέχει διαστήματα ἑπτὰ, περικλειόμενα ὑπὸ φθόγγων ὀκτὼ καὶ περατούμενα ἐν τῷ μέσῳ τῆς χορδῆς ὡς Πα 1 Βου 2 Γα 3 Δι 4 Κε 5 Ζω 6 Νη 7 Πα.

1 2 3 4 5

6 7 8

76 Τὰ συστήματα διακρίνονται ἀλλήλων καθ' ὅτι ἕκαστον αὐτῶν ἐπαναλαμβάνεται αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, τόσον ἐπὶ τὸ βαρὺ ὅσον καὶ ἐπὶ τὸ ὀξὺ διὰ τῶν αὐτῶν φθόγγων καὶ τῶν αὐτῶν τονιαίων διαστημάτων

α.΄ Τὸ Ὀκτάχορδον διπλασιαζόμενον ἐπὶ χορδῆς, περατοῦται εἰς τὰ τρία τέταρτα αὐτῆς ἐξ οὗ τὸ Δισδιαπασῶν.

β΄ Τὸ δὲ Πεντάχορδον διπλασιαζόμενον περατοῦται εἰς τὰ $\frac{5}{9}$ τῆς χορδῆς καὶ τριπασιαζόμενον περατοῦται εἰς τὰ $\frac{19}{27}$ αὐτῆς.

γ.' Ὁμοίως καὶ τὸ Τετράχορδον δύναται νὰ ἀποτελέσῃ Κλίμακα ἡνωμένην ἐπὶ τὸ βαρὺ ἢ ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἐκ δύο ἢ τριῶν ἢ τεσσάρων Τετραχόρδων καὶ ἐνῶ τὸ πρῶτον τετράχορδον ἐπὶ χορδῆς καταλαμβάνει τὸ ἕνα τέταρτον, τὸ δεύτερον θὰ καταλάβῃ τὰ τρία τριακοστὰ ἕκτα καὶ τὸ τρίτον τὰ ἑνέα ἑξηκοστὰ τέταρτα τῆς χορδῆς.

77 Ἡ Διαπασῶν καταλαμβάνει διπλάσιον μῆκος ἐπὶ τῆς χορδῆς ἢ ἡ Δισδιαπασῶν, διότι ἐφ' ὅσον τὸ μῆκος τῆς χορδῆς ἐλαττοῦται λόγῳ συμπυκνώσεως τῶν διαφόρων διαστημάτων οἱ παλμοὶ τῆς χορδῆς αὐξάνουν, καὶ ὁ ἦχος ὀξύνεται εἰς τὸ διπλάσιον.

78 Ἐπὶ οἱουδήποτε μήκους χορδῆς καὶ ἐὰν ζητηθῇ ὁ σχηματισμὸς Τετραχόρδου, καταλαμβάνει τὸ ἕνα τέταρτον αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ σημείου ἐκ τοῦ ὁποίου γίνεται ἀρχή, θεωρουμένου ὡς ἀκεραίας ἐκ τοῦ τυχόντος σημείου καὶ ἀνεξαρτήτως ἄλλου Τετραχόρδου

Τόνος

79 Τόνος λέγεται (§ 7, 8,) ὁ ἐπί τινος σημείου ἦχος φωνῆς ἢ μουσικοῦ ὀργάνου, δεκτικὸς συστήματος Οἱ τόνοι τῆς Διατονικῆς Κλίμακος εἶναι δύο, ὁ Μείζων, κυρίως τόνος, ἢ Ἐπόγδοος καὶ ὁ Ἐλάσσων, ἢ Ἐπιενδέκατος· ἐξ ὧν διὰ τῆς αὐξομειώσεως, τῶν τονιαίων αὐτῶν διαστημάτων, σχηματίζονται τὰ ἡμιτόνια ἐκ 2|4 τοῦ Μείζονος τόνου· τὰ ὑπερημιτόνια ἐκ 3|4 (ὁ Ἐλάσσων τόνος), τὰ ὑπερτόνια ἐκ 5|4, τὰ ἡμιόλια ἐξ 6|4 καὶ τὰ ὑπερημιόλια ἐξ 7|4. Τὸ δίτονον διάστημα ὑπάγεται εἰς τὸ ὑπερβατὸν (§ 9 .

80 Ἕκαστον τῶν συστημάτων περιέχει τόνους τὸ μὲν Τετράχορδον (ἐπίτριτον) ἕνα Ἐπόγδοον καὶ δύο Ἐπιενδεκάτους, τὸ Πεντάχορδον δύο Ἐπογδόους καὶ δύο Ἐπιενδεκάτους, τὸ δὲ Διαπασῶν τρεῖς Ἐπογδόους καὶ τέσσαρας Ἐπιενδεκάτους.

Ἐπόγδοος, Ἐπιενδέκατος

81 Ὁ Ἐπόγδοος καὶ ὁ Ἐπιενδέκατος ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται τὰ συστήματα, συγκρινόμενοι πρὸς ὅλον τὸν ἦχον οἱασδήποτε χορδῆς, ἐκτελοῦνται, ὁ μὲν Ἐπόγδοος (Μείζων τόνος) ἐπὶ τοῦ 1|9 αὐτῆς, ἠχουμένων τῶν 8|9, ὁ δὲ Ἐπιενδέκατος (Ἐλάσσων τόνος) ἐπὶ τῶν 1|12 αὐτῆς ἠχουμένων τῶν 11|12.

Χορδή

82 Οἱουδήποτε μήκους ἠχοῦσα Χορδὴ ἀποτελεῖται ἐξ 108 τμημάτων (§ 6) Ταύτης τὸ 1]18 ἤτοι τὰ 6 τμήματα κρατεῖ τὸ ἡμιτόνιον, τὸ 1[12 ἤτοι τὰ 9 τμήματα κρατεῖ τὸ ὑπερημιτόνιον, (Ἐλάσσων τόνος), τὸ 1[9 ἤτοι τὰ 12 τμήματα, κρατεῖ ὁ Ἐπόγδοος (Μείζων τόνος) τὰ 5[36 ἤτοι τὰ 15 τμήματα κρατεῖ τὸ ὑπερτόνιον, τὰ 3]18 ἤτοι τὰ 18 τμήματα κρατεῖ τὸ ἡμιόλιον, τὰ 7]36 ἤτοι τὰ 21 τμήματα κρατεῖ τὸ ὑπερημιόλιον ὡς 7]36 Χ 108=750: 36=21,

83 Ἐκ δὲ τῶν Συστημάτων τὸ μὲν Ἐπίτριτον (Τετράχορδον) περιέχει τόνους Ἐπογδόους 2 1]2 ἤτοι τμήματα 30, τὸ δὲ Πεντάχορδον (Ἐπιτέταρτον) τόνους ὁμοίως 3 1]2 ἤτοι τμήματα 42 τὸ δὲ Ὀκτάχορδον ὁμοίως τόνους 6 ἤτοι τμήματα 72, ἀλλὰ Κλίμαξ ἐκ μόνων Ἐπογδόων τόνων ἢ Ἐπιενδεκάτων ἢ Ἡμιτονίων ἐν τῇ πράξει δὲν δύναται νὰ τεθῇ ἐν χρήσει, εἶναι ἄχρηστος· διότι πρὸς ἐκτέλεσιν μελῳδίας ἀπαιτεῖται Κλῖμαξ μικτὴ ἐκ τόνων Μειζόνων μετὰ Ἐλασσόνων ἢ ἡμιτονίων, πρὸς εὔηχον καὶ εἰς τὴν ἀκοὴν εὐπρόσδεκτον ἦχον.

Τόνοι καὶ Συστήματα

84 Ὡς συμβαίνει ἐπὶ τοῦ ἤχου τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς, ἡ ὁποία ἐπὶ οἱασδήποτε τυχούσης βάσεως, ἐφαρμόζει τὰ ἀπαιτούμενα τονιαῖα διαστήματα καὶ συστήματα πρὸς ἐκτέλεσιν οἱασδήποτε μελῳδίας, οὕτω συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς χορδῆς. ἐπὶ οἱουδήποτε σημείου αὐτῆς, ἂν τις ἐπιχειρήσῃ νὰ ὁρίσῃ τόνον τινὰ ἢ σύστημα, ἀρκεῖ νὰ διαιρέσῃ τὴν χορδὴν ἀπὸ τοῦ σημείου ἐκείνου διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ζητουμένου τόνου (§ 81) ἢ τοῦ συστήματος (§75 α΄.β΄.γ΄.) καὶ ἔχει τὸ ζητούμενον πρὸς ἐκτέλεσιν

α.΄ Ὑποτίθεται λοιπὸν ὅτι ζητεῖται Μείζων τόνος πέραν τοῦ 1[4 τῆς χορδῆς. Τὰ 3[4 τοῦ 108 εἶναι τὰ 81 ἅπερ διαιρούμενα διὰ τοῦ 9 ἀριθμοῦ τοῦ Μείζονος τόνου ἴσον 9 ἀπὸ 81=72 ἤτοι 2[3 τῆς χορδῆς, ὁ δὲ ἦχος τῶν 2]3 πρὸς τὸν ἦχον τῶν 3]4 ἠχεῖ τὸν ζητούμενον Μείζονα τόνον.

β.΄ Ἔστω πάλιν ὅτι ζητεῖται πέραν τοῦ 1[3 τῆς χορδῆς Ἐλάσσων τόνος· εἴπομεν ὅτι τὰ 2[3 τῆς χορδῆς εἶναι ὁ ἀριθμὸς 72 ὁ ὁποῖος διαιρούμενος διὰ τοῦ 12 ἀριθμοῦ τοῦ Ἐλάσσονος τόνου (§ 81), ἴσον 6 ἀπὸ 72=66 ἤτοι 11]18 τῆς χορδῆς. Ὁ δὲ ἦχος τῶν 2[3 τῆς χορδῆς πρὸς τὸν ἦχον τῶν 11]18, ἠχεῖ τὸν ζητούμενον Ἐλάσσονα τόνον.

γ.΄ Ἔστω ἐπίσης ὅτι ζητεῖται ὁ σχηματισμὸς Τετραχόρδου, πέραν τοῦ 1]3 τῆς χορδῆς. Τὰ 2[3 αὐτῆς εἶναι ὁ 72 ὅστις διαιρούμενος διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ Τετραχόρδου 4 (75 α) ἴσον

18 ἀπὸ 72=54 ἤτοι 1]2, ἔνθα ὁ ἦχος τοῦ 1[3=3[2 πρὸς τὸν ἦχον τοῦ 1[2 ἠχεῖ τὸ ζητούμενον Τετράχορδον.

Ταῦτα πρακτικῶς εὑρίσκονται ἐπὶ τοῦ Μονοχόρδου ἁπλου στάτου προχείρου μουσικοῦ ὀργάνου, τὸ ὁποῖον συνίσταται ἔκ τινος λωρίδος σανίδος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐφαρμόζεται χορδὴ μήκους καθαροῦ ἤχου 108 διαστημάτων (πόντων Γαλλικοῦ μέτρου) καὶ συμφώνως τῶν ἐν τῷ παρόντι θεωρητικῷ ἀναφερομένων κανόνων καὶ ἀφοῦ σημειωθῇ ἕκαστον τῶν τονιαίων διαστημάτων σταθερῶς ἐπὶ τῆς σανίδος.

Τετράχορδον

85 Ἕκαστον Τετράχορδον ὡς εἴδομεν (§ 75 α.') περικλείει φθόγγους Τέσσαρας, δύο ἄκρους καὶ δύο μέσους. Πρῶτος ἄκρος εἶναι ὁ ἦχος (Βόμβος) τῆς ὅλης χορδῆς. Δεύτερος ὁ Ἐπόγδοος (Μείζων) τόνος καὶ πρῶτος μέσος. Τρίτος ὁ Ἐπιενδέκατος (Ἐλάσσων) τόνος, καὶ Τέταρτος ὁ τελευταῖος ἄκρος τοῦ Τετραχόρδου, Ἐπιενδέκατος, κολοβός Ἐλάσσων τόνος ἐπὶ τοῦ 1[4 τῆς χορδῆς, Δι Κε Ζω Νη

86 Ἡ ὅλη χορδὴ συνίσταται ἐξ 108 τμημάτων, ἧς τὸ 1[4 ἤτοι τὰ 27 τμήματα περιέχουσι τοὺς τέσσαρας φθόγγους ὡς ἑξῆς:

α' Βόμβος	♂ Δ	= 108	οὗ τὸ $\frac{1}{9}$ ἴσον	12
		ὅπερ -12	ἀφαιρεῖται	
β' Ἐπόγδοος	♀ κ	96	οὗ τὸ $\frac{1}{12}$ ἴσον	8
		ὅπερ -8	ἀφαιρεῖται	
γ' Επιενδέκατος	♃	88	οὗ τὸ $\frac{1}{12}$ ἴσον	$7\frac{1}{3}$
		ἐξ οὗ 7	(τὸ δὲ $\frac{1}{3}$ ἀφαιρεῖται)	27
δ' Ἐπιενδέκατος Κολοβὸς	♂	81		

Τὸ (διατονικὸν) Τετράχορδον συνίσταται ἐκ φθόγγων τεσσάρων περικλειόντων τόνους τρεῖς ἐξ ὧν ὁ πρῶτος Ἐπόγδοος, ὁ δεύτερος Ἐλάσσων ἀκέραιος καὶ ὁ τρίτος Ἐλάσσων κολοβὸς. Χάριν τῆς συμφωνίας τοῦ ἀμεταβόλου συστήματος τοῦ 1]4 τῆς χορδῆς, ἀφαιρεῖται τὸ 1]3 τοῦ τμήματος ὅπερ προκύπτει ἐκ τοῦ Ἐπογδόου καὶ τῶν δύο Ἐπιενδεκάτων ὡς 12 καὶ 8 καὶ 7 1]3=27 1[3 καὶ μόνον 27, τὸ 1]4 τοῦ 108 κρατεῖται

Διατονικὴ Κλῖμαξ

87 Πρὸς συμπλήρωσιν Ὀκταφωνίας, ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ πράξις ἐπὶ Δευτέρου Τετραχόρδου Εἴπομεν (§ 78) ὅτι ἕκαστον Τετρὰχορδον (ἐπίτριτον) ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ πρώτου 1|4 τῆς χορδῆς, καὶ ἐὰν ἔκ τινος χορδῆς ἀφαιρεθῇ 1|4 πρὸς σχηματισμόν Τετραχόρδου, τὸ ὑπολειφθὲν μέρος τῶν 3|4 θὰ ἐκληφθῇ ὡς ὁλόκληρος χορδὴ ἐξ ἧς λαμβάνεται καὶ πάλιν 1|4 πρὸς σχηματισμὸν τοῦ δευτέρου Τετραχόρδου ὁμοίως καὶ διὰ τὸ τρίτον καὶ τέταρτον τετράχορδον.

Τὸ δεύτερον Τετράχορδον ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ 81 ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν 3|4 τῆς χορδῆς 108. Ὅθεν 81:4=20 1|4 οὕτω: Νη Πα Βου Γα ὡς : = 20 1|4

α′ $\overset{\nu}{\text{ϑ}}$ = 81 οὗ τὸ $\frac{1}{9}$ = 9

ὅπερ 9 ἀφαιρεῖται

β′ Ἐπόγδοος $\overset{\pi}{\text{ϙ}}$ 72 οὗ τὸ $\frac{1}{12}$ = 6

ὅπερ 6 ἀφαιρεῖται

γ′ Ἐπιενδέκατος $\overset{\varsigma}{\text{ϰ}}$ 66 οὗ τὸ $\frac{1}{12} = 5\frac{2}{4}\left(\cdot\frac{1}{4}\right) = 5\frac{1}{4}$

ἐξ οὗ $5\frac{1}{4}$ ἀφαιρεῖται

Δ′ Ἐπιενδέκαιος Κολοβὸς $\overset{\Gamma}{\text{ιη}}$ $60\frac{3}{4}$ + $20\frac{1}{4}$ = ὁλικὸν 81

Πρὸς συμπλήρωσιν Ὀκταφωνίας προστίθεται ὁ Ἐπόγδοος ὡς 60 3|4: 6=6 3|4 ὅπερ ἀφαιρεῖται ἀπὸ 60 3|4 ἴσον 54 ἤτοι εἰς τὸ 1|2 τῆς χορδῆς, ὑπάρχουν ὅλοι οἱ φθόγγοι καὶ οἱ τόνοι τῆς Διατονικῆς Κλίμακος ὡς

$\overset{\Delta}{\text{ϑ}}$	$\overset{\chi}{\text{ϙ}}$	$\overset{\zeta}{\sim}$	$\overset{\nu}{\text{ϑ}}$	$\overset{\pi}{\text{ϙ}}$	$\overset{\varsigma}{\text{ϰ}}$	$\overset{\Gamma}{\text{ιη}}$	$\overset{\Delta}{\text{ϑ}}$	
108	96	88	81	72	66	60 3	4	54	

Σημ. Ὡς ὁ Ἐπόγδοος, καὶ οἱ δύο Ἐπιενδέκατοι ὑπερβαίνουσι τὸ 1|4 τῆς χορδῆς κατὰ 1|3 τοῦ τμήματος τὸ ὁποῖον χάριν τῶν συμφωνιῶν ἀφαιρεῖται, ὁμοίως συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Διαπασῶν Κλίμακα ἐκτελουμένην ἁπλῶς ἐξ ἕξ Ἐπογδόων, οἱ ὁποῖοι ὑπερβαίνουσι τὸ 1|2 τῆς χορδῆς κατὰ 29|40 τοῦ τμήματος τὸ ὁποῖον χάριν τῆς συνφωνίας ἀφαιρεῖται· ὁμοίως συμβαίνει εἰς τὴν αὐτὴν Κλίμακα ἐκτελουμένην κατὰ τὴν τάξιν τῶ νέν αὐτῆ τριῶν ἐπογδόων καὶ τεσσάρων ἐπιενδεκάτων 7|13 περίπου, Ὁμοίως συμβαίνει εἰς τὴν αὐτὴν Κλίμακα ἐκτελουμένην ἁπλῶς δι' ὀκτὼ ἐπιενδεκάτων οἱ ὁποῖοι ὑρερβαίνουσι τὸ 1|2 τῆς χορδῆς κατὰ 11|71 περίπου. Τὰ περιττὰ ἀφαιροῦνται χάριν τῶν συμφωνιῶν

α′ Οἱ ἓξ Ἐπόγδοοι

1	108 · 12	9 = 12
2	96 : 10,666	9 = 10,666
3	85,334 : 9,481	9 = 9,481
4	75,853 : 8,428	9 = 8,428
5	67,425 : 7,491	9 = 7,491
6	59,934 : 6,659	9 = 6,659
	53,275	54,725 ὑπερβαίνει 725
		+ 53,275 ὑστερεῖ 275
		108,000 1000

β′ Οἱ ὀκτὼ Ἐπιενδέκατοι

1	108 · 9	12 = 9
2	99 : 8,25	12 = 8,25
3	90,75 · 7 562	12 = 7,562
4	83,188 : 6,932	12 = 6,932
5	76,256 : 6,354	12 = 6,354
6	69,902 : 5,825	12 = 5,825
7	64,077 : 5,339	12 = 5,339
8	58,738 : 4,894	12 = 4,894
	53,844	54,156

54,156 ὑπερβαίνει
+ 53,844 ὑστερεῖ
108,000

88 Ὁ κατωτέρω Πίναξ δεικνύει πόσον διάστημα χορδῆς δέον νὰ κρατῆται διὰ νά ἠχῇ Μείζονα, ἤ Ἐλάσσονα τόνον. π.χ. ὁ φθόγγος ἠχεῖται ὑπὸ τῶν $\frac{81}{108}$ τῆς χορδῆς, ἵνα ἠχήσῃ τὸν 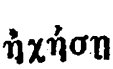 Ἐλάσσονα τόνον, δέον νὰ κρατηθῇ ἐκ τοῦ $\frac{81}{108}$ προσέτι $6\frac{3}{4}$ ὅπερ νὰ ἀφαιρεθῇ ἐκ τοῦ $\frac{81}{108}$ καὶ ἵνα ἠχήσῃ Μείζονα τόνον ἐπὶ τοῦ 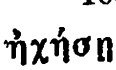 διαστήματος τοῦ $\frac{81}{108}$ δέον να κρατηθῇ προσέτι $\frac{1}{9}$ ἐκ τοῦ $\frac{81}{108}$ ὡς:

	Ἦχος Χορδῆς	Τόνος	Μείζων	Ἠχοῦσα Χορδὴ τοῦ Μείζονος	Ἦχος Χορδῆς	Τόνος	Ἐλάσσων	Ἠχοῦσα Χορδὴ Ἐλάσσονος
Δ	108	: 9	= 12	96	108	: 12	= 9	99
q	96	: 9	= 10 $\frac{2}{3}$	85 $\frac{1}{3}$	96	: 12	= 8	88
ζ	88	: 9	= 9 $\frac{7}{9}$	78 $\frac{2}{9}$	88	: 12	= 7 $\frac{1}{3}$	80 $\frac{2}{3}$
ν	81	: 9	= 9	72	81	: 12	= 6 $\frac{3}{4}$	74 $\frac{1}{4}$
q	72	: 9	= 8	64	72	: 12	= 6	66
λ	66	: 9	= 7 $\frac{1}{3}$	58 $\frac{2}{3}$	66	: 12	= 5 $\frac{1}{2}$	60 $\frac{1}{2}$
ηη	60 $\frac{3}{4}$	: 9	= 6 $\frac{3}{4}$	54	60 $\frac{3}{4}$	: 12	= 5 $\frac{1}{16}$	55 $\frac{11}{16}$
Δ	54	: 9	= 6	48	54	: 12	= 4 $\frac{1}{2}$	49 $\frac{1}{2}$

89 Ἡ διαφορὰ τοῦ Ἐπογδόου ἀπὸ τοῦ Ἐπιενδεκάτου εἶναι

$$\frac{1}{9} - \frac{1}{12} = \frac{12 - 9}{108} = \frac{1}{36}$$

Ἡ διαφορὰ τοῦ Ἐλάσσονος ἀπὸ τοῦ Κολοβοῦ

$$\frac{1}{12} - \frac{7}{88} = \frac{4}{1056} = \frac{1}{264}$$

Ἡ διαφορὰ τοῦ Ἐλάσσονος ἀπὸ τοῦ ἡμιτονίου εἶναι $\frac{1}{36}$ καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ Κολοβοῦ Ἐλάσσονος ἀπὸ τοῦ ἡμιτονίου εἶναι $\frac{19}{792}$

Συμφωνία ἤ Συνήχησις

90 Συμφωνία ἐν τῇ Μουσικῇ καλεῖται ἡ πτῶσις φωνῆς μελωδικῆς ταυτοχρόνως δύο ἤ περισσοτέρων φθόγγων, διαφόρων κατὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βαρύτητα ἐπὶ ὡρισμένων τόνων, οἱ ὁποῖοι προξενοῦσιν εἰς τὴν ἀκοὴν αἴσθημα εὐάρεστον· διακρίνονται δὲ συμφωνίαι τέσσαρες. Τὸ Ὁμόφωνον (ὁμοηχία) ὡς 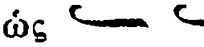 Τὸ Σύμφωνον (Συνηχία) . Τὸ Διάφωνον (Διαφορόφωνον) καὶ τὸ Παράφωνον

α΄ Ὁμόφωνοι λέγονται δύο φθόγγοι, οἵτινες προφερόμενοι εἰς τὸν ἴδιον χρόνον, τὸ μέλος ἀμφοτέρων εἶναι τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν ὀξύτητα καὶ κατὰ τὴν βαρύτητα, μὴ διαφέροντες ἀλλήλων ὡς 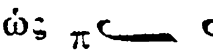

β.΄ Σύμφωνοι λέγονται δύο φθόγγοι, ἤ ἀντίφωνοι, οἵτινες προφερόμενοι ταυτοχρόνως, τὸ μέλος τοῦ ὀξυτέρου εἶναι καθ' ἑπταφωνίαν σύμφωνον μὲ τὸ τοῦ βαρυτέρου, καὶ τὸ μέλος τοῦ βαρυτέρου εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ ὀξυτέρου καὶ παρεμφαίνεται κρᾶσις τρόπον τινὰ καὶ ἑνότης μέλους, ἐν ᾧ ὁ ἦχος τοῦ βαρέως φθόγγου Πα ἤ Βου, συμφωνεῖ μὲ τὸν ὀξὺν ἦχον τοῦ 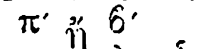 ὡς 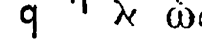

γ΄ Διάφωνοι λέγονται δύο φθόγγοι, οἵτινες προφερόμενοι εἰς τὸν ἴδιον χρόνον, τὸ μέλος τοῦ βαρυτέρου οὐδεμίαν συμφωνίαν ἔχει μὲ τὸ τοῦ ὀξυτέρου, ὅταν δηλονότι ἐν τῇ ταυτοχρόνῳ ἐκφωνήσει αὐτῶν, οὐδεμίαν κρᾶσιν πρὸς ἀλλήλους ἐμφαίνουσιν ὡς

δ΄ Παράφωνοι λέγονται δύο φθόγγοι οἵτινες εὑρίσκονται μεταξὺ συμφώνου καὶ διαφώνου ὡς 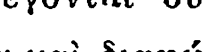

91 Ἐκ τῶν συμφωνιῶν τούτων τὸ Ὁμόφωνον καὶ τὸ Σύμφωνον ἐπιτρέπονται εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ μελῳδίαν ἐλευθέρως, ἀπαγορεύεται δὲ αὐστηρῶς τὸ Διάφωνον καὶ τὸ Παράφωνον.

92 Τὸ δεύτερον μέρος τῶν συμφωνιῶν (§ 91 β΄) ὑποδιαιρεῖται εἰς ἄλλας τέσσαρας συμφωνίας, τὴν Διαπασῶν, τὴν Διαπέντε, τὴν Διατεσσάρων καὶ τὴν Διατριῶν.

α΄ Εἰς τὴν Διαπασῶν καὶ Δισδιαπασῶν διακρίνονται ὀκτὼ συμφωνίαι ὡς 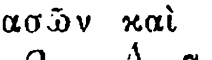

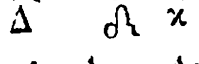

β΄ Εἰς τὴν Διαπέντε τέσσαρες ὡς 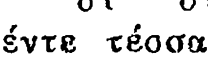

γ' Εἰς τὴν Διατεσσάρων, πέντε $\underset{\kappa}{\text{ϙ}}$ — $\underset{\text{ϙ}}{\pi}$ $\underset{\text{ϙ}}{\nu}$ — $\underset{\text{ϙϙ}}{\Gamma}$ $\underset{\text{ϙ}}{\pi}$ — $\underset{\text{ϙ}}{\Delta}$ $\underset{\text{ϙ}}{\Delta}$ — $\underset{\text{ϙϙ}}{\nu'}$

δ' Εἰς τὴν Διατριῶν διακρίνομεν συμφωνίας τὰς ἑξῆς :
$\underset{\text{ϙ}}{\nu}$ — $\underset{\text{ϙ}}{\text{ϐ}}$ $\underset{\text{ϙ}}{\text{ϐ}}$ — $\underset{\text{ϙ}}{\Delta}$ $\underset{\text{ϙ}}{\Delta}$ — $\underset{\text{ϙ}}{\text{ϡ}'}$ $\underset{\text{ϙ}}{\text{ϡ}'}$ — $\underset{\text{ϙ}}{\pi'}$

93 Ἐπὶ τοῦ Μονοχόρδου διακρίνονται αἱ ἑξῆς συμφωνίαι:

α' Ὁ Βόμβος (§ 6 σημ. β') $\underset{\Delta}{\text{ϙ}}$ ἦχος τῆς ὅλης χορδῆς πρὸς τὸν ἦχον τοῦ $\frac{1}{4}$ = $\underset{\text{ϙ}}{\nu}$ συμφωνεῖ Διατεσσάρων, ἐκ δὲ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τοῦ δεσμοῦ $\frac{1}{4}$ $\underset{\text{ϙ}}{\nu}$ — $\underset{\Delta}{\text{ϙ}}$ ὁ ἦχος τῆς χορδῆς συμφωνεῖ εἰς τὴν Διαπέντε ὀξεῖαν Διαπασῶν καὶ ἥτις Διαπέντε εἶναι συμφωνία τῆς Δισδιαπασῶν τῆς ὅλης χορδῆς.

β' Ἐπὶ τοῦ β'. Τετραχόρδου (§ 87 α' κ.λ.π.) $\underset{\text{ϙ}}{\nu}$ — $\underset{\text{ϙϙ}}{\Gamma}$ $\frac{1}{4}$ τῶν $\frac{3}{4}$ ἐνεργοῦνται συμφωνίαι : ἡ $\underset{\text{ϙ}}{\nu}$ — $\underset{\text{ϙϙ}}{\Gamma}$ εἰς τὴν Διατεσσάρων καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τῆς χορδῆς $\underset{\text{ϙϙ}}{\Gamma}$ — $\underset{\text{ϙ}}{\nu}$ συμφωνεῖ εἰς τὴν Διαπέντε, ἡ δὲ τομὴ $\underset{\text{ϙ}}{\nu}$ — $\underset{\Delta}{\text{ϙ}}$ πρὸς τὴν τομὴν $\underset{\text{ϙϙ}}{\Gamma}$ — $\underset{\text{ϙ}}{\nu}$ συμφωνεῖ εἰς τὴν Διατεσσάρων ἐπὶ τὸ ὀξύ.

γ' Ὁ ἦχος τοῦ 1|2 τῆς χορδῆς, πρὸς τὸν ἦχον τῆς ὅλης, συμφωνεῖ εἰς τὴν Διαπασῶν ὡς $\underset{\Delta}{\text{ϙ}}$ — $\underset{\text{ϙ}}{\Delta}$ ἐκ δὲ τῶν ἀντιθέτων μερῶν τῆς Μέσης φωνῆς, παράγεται ὁμοηχία.

δ' Ὁ ἦχος τῆς τομῆς $\underset{\text{ϙ}}{\pi'}$ πρὸς τὸν ἦχον τῆς Μέσης, συμφωνεῖ εἰς τὴν Διαπέντε καὶ ἑκατέρωθεν τῆς $\underset{\text{ϙ}}{\pi'}$ συμφωνεῖ εἰς τὴν Διαπασῶν τῆς Διαπέντε $\underset{\Delta}{\text{ϙ}}$ — $\underset{\text{ϙ}}{\pi}$ ὁ δὲ ἦχος τῆς $\underset{\text{ϙ}}{\pi'}$ ὡς πρὸς τὸν ἦχον τῆς $\underset{\text{ϙ}}{\pi}$ συμφωνεῖ εἰς τὴν Διαπασῶν.

ε' Ὁ ἦχος τῆς τομῆς $\underset{\text{ϙ}}{\kappa}$ ὡς πρὸς τὸν τῆς $\underset{\text{ϙ}}{\pi}$ συμφωνεῖ Διαπέντε· ἑκατέρωθεν τῆς $\underset{\text{ϙ}}{\kappa}$ διαφωνία. Ὁ ἦχος τῆς $\underset{\text{ϙ}}{\kappa}$ πρὸς τὸν τῆς $\underset{\kappa}{\text{ϙ}}$ συμφωνεῖ εἰς τὴν Διαπασῶν καὶ ἐκ τοῦ ἀντιθέτου τῆς τομῆς $\underset{\kappa}{\text{ϙ}}$ συμφωνεῖ εἰς τὴν Τρισδιαπασῶν.

ϛ' Ὁ ἦχος τῆς χορδῆς $\underset{\text{ϙ}}{\Delta}$ ὡς πρὸς τὸν τῆς $\underset{\text{ϙϙ}}{\Gamma}$ παράγει Ἐπόγδοον ὁ δὲ τῆς $\underset{\text{ϙϙ}}{\Gamma}$ ὡς πρὸς τὸν τῆς $\underset{\text{ϙ}}{\text{ϐ}}$ παράγει Ἐλάσσονα τόνον

ζ' Ὁ ἦχος τῆς χορδῆς $\underset{\text{ϙ}}{\text{ϐ}'}$ ὡς πρὸς τὸν τῆς $\underset{\text{ϙ}}{\text{ϡ}'}$ συμφωνεῖ εἰς τὴν Διατεσσάρων, καὶ ὁ ἦχος $\underset{\text{ϙ}}{\text{ϡ}'}$ πρὸς τὸν τῆς $\underset{\text{ϙ}}{\text{ϐ}}$ συμφωνεῖ Διαπέντε· καὶ τέλος ὁ ἦχος τῆς $\underset{\text{ϙ}}{\text{ϐ}}$ πρὸς τὸν τῆς $\underset{\smile}{\text{ϡ}}$ συμφωνεῖ Διατεσσάρων.

94 Ἡ Διατεσσάρων συμφωνία καλεῖται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, Συλλαβὴ, διότι πρώτη ἐστι σύλληψις συλλαβῶν, ἡ Διαπέντε καλεῖται Διοξεῖα, διότι εἶναι συνέχεια τῆς πρώτης Συλλαβῆς, ἡ δὲ Διαπασῶν εἶναι σύστημα Συλλαβῆς καὶ Διοξείας, ἕνεκα τούτου ἐκλήθη Ἁρμονία, διότι πρώτη τῶν συμφωνιῶν ἡρμόσθη

Ἀμετάβολον σύστημα

95 Αἱ συμφωνίαι (§ 93 α.΄ β.΄ κλπ.) εἶναι κανὼν καὶ στάθμη τοῦ Ἀμεταβόλου συστήματος καὶ τὸ κέντρον ἐν τῇ Μουσικῇ ἀσφαλείας. Ἀμετάβολον δὲ σύστημα καλεῖται ὁ ἀναλλοίωτος ἦχος τῶν συμφωνιῶν ἐπὶ τῶν καθωρισμένων σημείων τοῦ Μονοχόρδου. Τὸ δὲ Μονόχορδον αὐτὸ τὸ ἁπλούστατον μουσικὸν ὄργανον, εἶναι τὸ μόνον κατάλληλον πρὸς ἐξέλεγξιν τῆς γνησιότητος, εἰμὴ, τῶν διαφόρων συμφωνίων καὶ τόνων, διότι καὶ ἡ ἐλαχίστη μετακίνησις τῶν δεσμῶν τῆς χορδῆς τοῦ Μονοχόρδου, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἠχοῦνται αἱ διάφοροι συμφωνίαι, εἴτε ἐπὶ τὸ ὀξὺ, εἴτε ἐπὶ τὸ βαρὺ, καταστρέφει τὴν οἱανδήποτε συμφωνίαν.

Φερόμενοι

96 Αἱ συμφωνίαι συνίστανται ἐκ δύο φθόγγων ἄκρων τοῦ Ἀμεταβόλου συστήματος, καὶ ἐκ δύο ἢ τριῶν μέσων ἢ φερομένων φθόγγων. Φερόμενοι δὲ φθόγγοι καλοῦνται οἱ εὑρισκόμενοι ἐν μέσῳ τῶν δὺο ἄκρων, εἰς τῶν ὁποίων τὰ τονιαῖα διαστήματα προστίθενται ἢ ἀφαιροῦνται τμήματά τινα, προστιθέμενα ἢ ἀφαιρούμενα ἐκ τοῦ ἑτέρου φερομένου. Ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης κινήσεως, φορᾶς, προσθήκης, ἢ ἀφαιρέσεως τῶν τονιαίων αὐτῶν διαστημάτων, χαλαροῦται ἢ ὀξύνεται ὁ ἦχος ἢ τόνος τῆς φωνῆς, ἐξ οὗ σχηματίζονται τὰ ἡμιτόνια (§ 79) τὰ γένη, τὰ συστήματα· δηλωτικὰ σημεῖα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Ὕφεσις, ἡ Διέσις καὶ αἱ Φθοραὶ, διὰ τῶν ὁποίων συμαίνεται πᾶσα συστολὴ ἢ διαστολὴ τῶν τονιαίων διαστημάτων δι' ὧν ποικίλλεται ἡ μελῳδία.

Ὕφεσις ♭ Δίεσις ♯

87 Τὰ διαστήματα τῶν τόνων τῆς Διατονικῆς Κλίμακος διαιροῦνται καθ' ἕν εἰς δύο ἡμιτόνια, ἐξ ὧν τὸ μὲν βαρύτερον, ἐκτελούμενον ἐκ βαρυτέρου τόνου (φθόγγου) πρὸς τὸν ἀμέσως ὀξύτερον αὐτοῦ καθ' ἡμιτόνιον, λέγεται Ὕφεσις καὶ σημειοῦται διὰ τοῦ ♭. ὡς ♭. τὸ δὲ ὀξύτερον ἐκτελούμενον ἐξ ὀξυτέρου φθόγγου ἐπὶ τοῦ ἀμέσως βα-

ρυτέρου καθ' ἡμιτόνιον, λέγεται Δίεσις καὶ σημειοῦται διὰ τοῦ ♯. ὡς 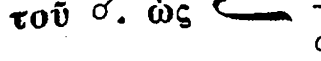 . Ἡ μὲν Ὕφεσις σημαίνει μειώσιν τόνου ἀνιόντος, βαρυτέραν τῆς βάσεώς του καθ' ἡμιτόνιον· ἡ δὲ Δίεσις σημαίνει αὔξησιν τόνου κατιόντος, ὀξυτέραν τῆς βάσεώς του καθ' ἡμιτόνιον. Τὰ ἡμιτόνια ἐν τῇ Β. Μουσικῇ ἄλλοτε εἶναι μεγαλύτερα καὶ ἄλλοτε μικρότερα, λόγῳ τῆς ὑπάρξεως δύο τόνων Μείζονος καὶ Ἐλάσσονος.

Φθοραί

98 Φθορὰ λέγεται ἡ μεταβολὴ ἥτις γίνεται εἰς τὴν μελῳδίαν κατὰ μετάθεσιν ἀπὸ γένους εἰς γένος ἢ ἀπὸ συστήματος εἰς σύστημα· γίνεται δὲ ἡ μεταβολὴ διὰ τῶν σημείων τῆς φθορᾶς ἐπὶ τῶν χαρακτήρων τῆς πραλλαγῆς (§ 43) δηλοῦσα τὸν φθόγγον καὶ τὸ γένος (§36)

Αἱ φθοραὶ εἶναι δεκαοκτὼ ὡς 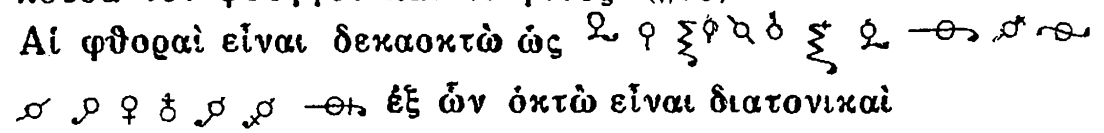 ἐξ ὧν ὀκτὼ εἶναι διατονικαὶ

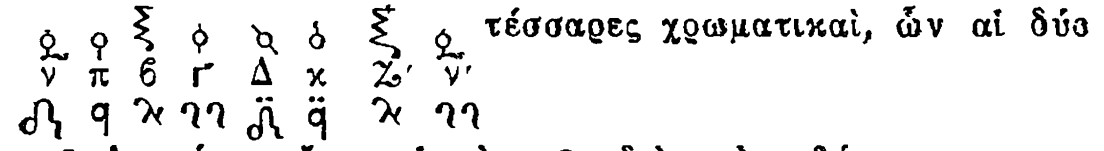

τέσσαρες χρωματικαὶ, ὧν αἱ δύο τοῦ Δευτέρου ἤχου, ἡ μὲν 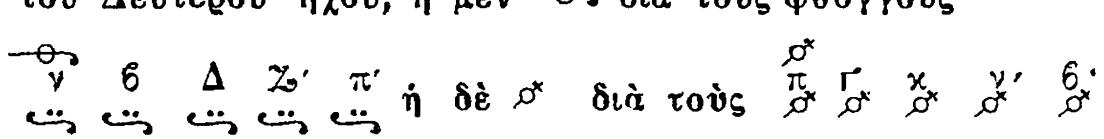 διὰ τοὺς φθόγγους

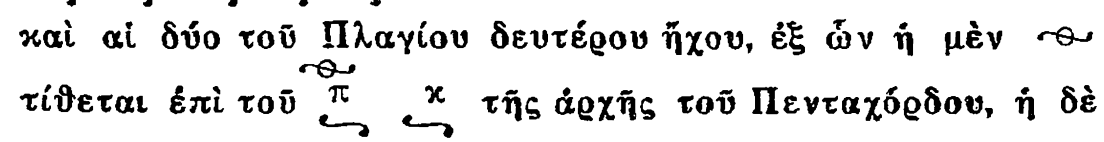

ἡ δὲ 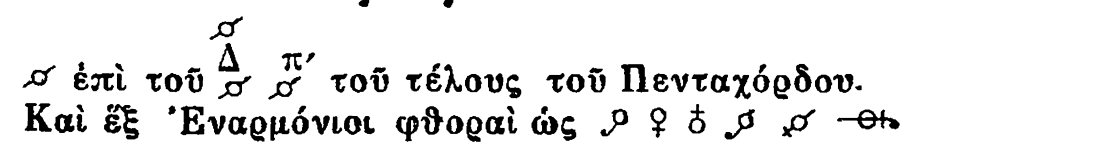 διὰ τοὺς καὶ αἱ δύο τοῦ Πλαγίου δευτέρου ἤχου, ἐξ ὧν ἡ μὲν 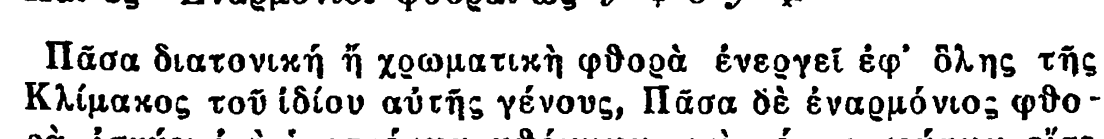 τίθεται ἐπὶ τοῦ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πενταχόρδου, ἡ δὲ 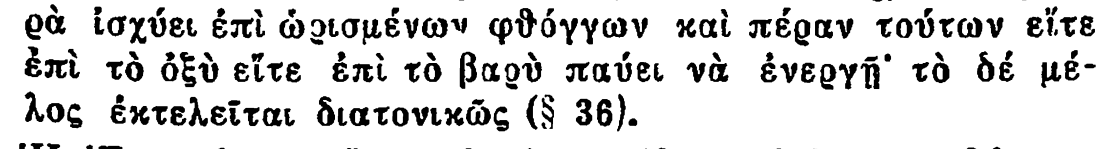 ἐπὶ τοῦ τοῦ τέλους τοῦ Πενταχόρδου.

Καὶ ἓξ Ἐναρμόνιοι φθοραὶ ὡς 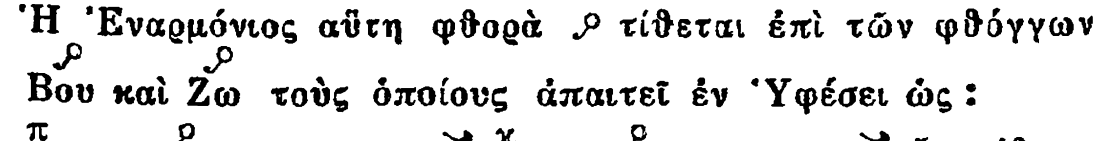

99 Πᾶσα διατονικὴ ἢ χρωματικὴ φθορὰ ἐνεργεῖ ἐφ' ὅλης τῆς Κλίμακος τοῦ ἰδίου αὐτῆς γένους, Πᾶσα δὲ ἐναρμόνιος φθορὰ ἰσχύει ἐπὶ ὡρισμένων φθόγγων καὶ πέραν τούτων εἴτε ἐπὶ τὸ ὀξὺ εἴτε ἐπὶ τὸ βαρὺ παύει νὰ ἐνεργῇ· τὸ δέ μέλος ἐκτελεῖται διατονικῶς (§ 36).

α' Ἡ Ἐναρμόνιος αὕτη φθορὰ 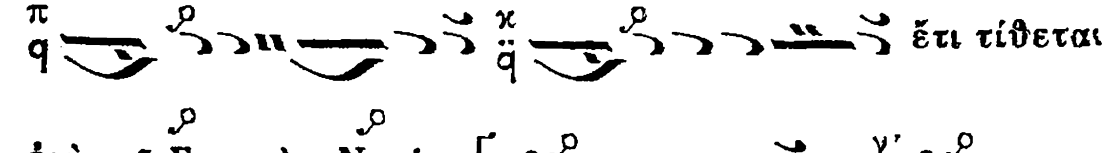 τίθεται ἐπὶ τῶν φθόγγων Βου καὶ Ζω τοὺς ὁποίους ἀπαιτεῖ ἐν Ὑφέσει ὡς :

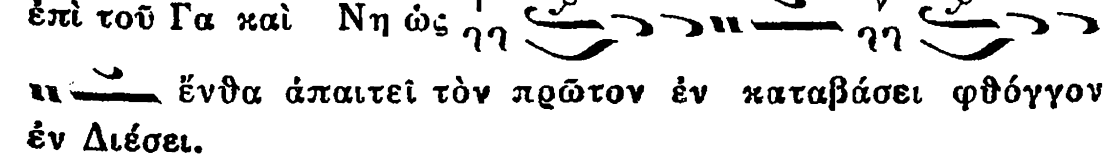

ἔτι τίθεται ἐπὶ τοῦ Γα καὶ Νη ὡς ἔνθα ἀπαιτεῖ τὸν πρῶτον ἐν καταβάσει φθόγγον ἐν Διέσει.

β΄ Ἡ ἐναρμόνιος αὕτη φθορὰ τίθεται ἐπὶ τοῦ Δι ηη καὶ ἀπαιτεῖ τοὺς δύο μετ' αὐτὴν ἐν καταβάσει φθόγγους

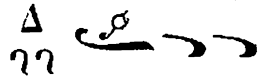

τὸν πρῶτον ἐν Διέσει, ὁμοίως καὶ τὸν δεύτερον ἐν Διέσει εἰς Μείζονα τόνον ὡς

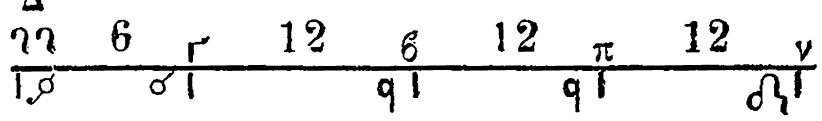

φέρει δὲ ποιότητα τοῦ ηαηα, ἐξουσιάζει τόνους τέσσαρας καὶ χορδὰς πέντε.

γ΄ Αἱ φθοραὶ αὗται ♀ ♂ συνήθως ἀπαντῶνται εἰς τὸν Τρίτον ἦχον, ἡ μὲν ♀ ἐπὶ τοῦ q καὶ ἀπαιτεῖ τὸν ηη ἐν ὑφέσει ὡς

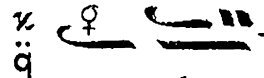

ἡ δὲ ♂ ἐπὶ τοῦ ηη καὶ ἀπαιτεῖ τὸν ἐν καταβάσει q Δίεσιν ὡς

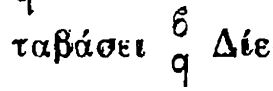

δ΄ Ἡ φθορὰ αὕτη τίθεται ἐπὶ τοῦ ♂ φέρει ποιότητα τοῦ ηεηαηω ἀπαιτεῖ τὸν ἐν διέσει, τὸν q εἰς τὴν διατονικὴν βάσιν του, τὸν ἐν Διέσει καὶ τὸν ♂ διατονικὸν, ἐξουσιάζει τόνους τέσσαρας καὶ χορδὰς πέντε.

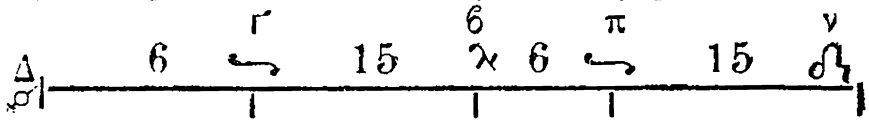

ε΄ Τέλος ἡ φθορὰ αὕτη τίθεται ἐπὶ τοῦ q καὶ ἀπαιτεῖ τὸν πρῶτον ἐν ἀναβάσει φθόγγον ἐν Ὑφέσει καὶ τὸν πρῶτον ἐν Καταβάσει, ἐν Ὑφέσει ὡς

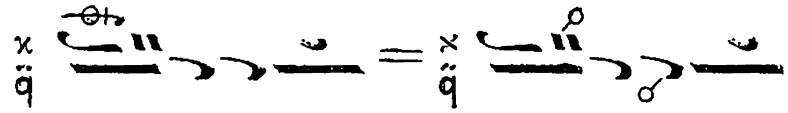

Σημ. Τὸ Ἐναρμόνιον γένος μὴ ἔχον ἰδίαν Κλίμακα, οὔτε Μαρτυρίας ἰδίας ἔχει δανείζεται ταῦτα ἐκ τῶν Διατονικῶν.

Λύσις φθορῶν Ὑφέσεως καὶ Διέσεως.

100 Ἡ μεταβολὴ καὶ μετάβασις τοῦ μέλους ἀπὸ τοῦ Διατονικοῦ εἰς τὸ χρωματικὸν ἢ Ἐναρμόνιον γένος καὶ τἀνάπαλιν ἢ ἀπὸ Πενταχόρδου συστήματος εἰς Τετράχορδον ἢ Διαπασῶν καὶ τἀνάπαλιν, γίνεται διὰ τῶν φθορῶν, ὡς καὶ ἡ λύσις καὶ ἡ ἐπιστροφὴ καὶ μετάβασις εἰς τὸ προηγούμενον μέλος, γίνεται διὰ τῶν φθορῶν καὶ χωρὶς φθορᾶς οὐδεμία μεταβολὴ ἢ λύσις δύναται νὰ γίνῃ. Λύονται ἀφ' ἑαυτῶν μόναι ἡ Δίεσις καὶ ἡ Ὕφεσις τῶν ὁποίων ἡ χρονικὴ διάρκεια ἰσχύει ἐπὶ μόνου τοῦ χαρακτῆρος ἐπὶ τοῦ ὁποίου τίθενται αὗται.

Ὑπάτη ἢ Βαρεῖα, Μέση, Νήτη ἢ Ὀξεῖα

101 Ὁ ἦχος φωνῆς, ἢ μουσικοῦ ὀργάνου, ἐπὶ τῆς Κλίμακος θεωρεῖται ἐκ τοῦ τόνου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἠχεῖται καὶ καλεῖται Ὑπάτη ἢ Βαρεῖα, ὅταν κατέχῃ τοὺς βαρεῖς τόνους, Μέση, ὅταν κατέχῃ τοὺς μέσους καὶ Ὀξεῖα ἢ Νήτη, ὅταν τοὺς ὀξεῖς· οἱ δὲ φθόγγοι διὰ τῶν ὁποίων ἐκτελεῖται ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μελῳδία, διαιροῦνται εἰς Ὑπατοειδεῖς, Μεσοειδεῖς καὶ Νητοειδεῖς. Ἐπίσης καὶ αἱ Μαρτυρίαι ὑποδιαιροῦνται εἰς Ὑπατοειδεῖς 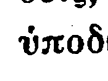 Μεσοειδεῖς 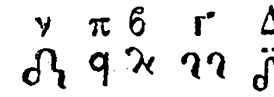 καὶ Νητοειδεῖς

Γράφονται δὲ εἰς μὲν τὰς Ὑπατοειδεῖς μαρτυρίας αἱ ρίζαι ἄνωθεν τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων τῶν φθόγγων (§ 32) εἰς δὲ τὰς Μεσοειδεῖς γράφονται τά γράμματα ἄνωθεν τῶν ριζῶν καὶ εἰς τάς Νητοειδεῖς ὀξύνονται αἱ Μαρτυρίαι ὡς 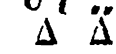

Ρίζαι ἀρχικαὶ					Πέμπται ἢ Νητοειδεῖς				
» ὕπαται					Ὀγδοαι ὑπερβολαῖαι				
» πρῶται ἢ μέσαι					Δωδέκαται				

Συνδυασμὸς φθορῶν καὶ Μαρτυριῶν

102 Τὸ μέλος μαρτυρεῖται πάντοτε διά τινος Μαρτυρίας εἰς τὸ ὁποῖον αὕτη ἀνήκει· αἱ δὲ Μαρτυρίαι ὁρίζονται ὑπὸ τῶν φθορῶν, αἱ ὁποῖαι σύρουσι τὸ μέλος εἰς τὸ γένος, τὸ ὁποῖον αὗται ἀνήκουσιν· ἡ ἐνέργεια αὐτῶν ἄρχεται ἀπὸ τοῦ χαρακτῆρος ἐπὶ τοῦ ὁποίου τίθενται καὶ ἐξακολουθεῖ μέχρι συναντήσεως ἄλλης φθορᾶς, ἢ πρὸς λύσιν ἢ μεταβολὴν εἰς ἕτερον γένος ἢ σύστημα

103 Διὰ τῶν φθορῶν τὸ μέλος γίνεται διάφορον διότι παραλλαγίζεται κατὰ τὰ γένη ἢ συστήματα τὰ ἀπαιτούμενα ὑπὸ τῶν φθορῶν εἰς τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦσιν αἱ μαρτυρίαι. Ὅταν π.χ. ἡ φθορὰ τοῦ τεθῇ ἐπὶ τοῦ ὁ φθόγγος Δι παύει νὰ προφέρεται καὶ ἀντὶ Δι προφέρεται Πα ἐπὶ τοῦ τόνου τοῦ Δι ὡς ἀπαιτεῖ ἡ φθορὰ τοῦ Πα καὶ τὸ μέλος βαδίζει πλέον κατὰ τὴν Κλίμακα τοῦ γένους εἰς τὸ

ὁποῖον ἀνήκει ἡ φθορὰ καὶ μαρτυρεῖται ὁ ὁ ὁ ὁ ὁ , ὅταν δὲ ἡ φθορὰ τοῦ τεθῇ ἐπὶ τοῦ , ὁ Κε παύει νὰ παραλλαγίζεται Κε ἀλλὰ παραλλαγίζεται Πα καὶ βαδίζει κατὰ τὸ Πεντάχορδον σύστημα.

Μαρτυρίαι τῶν ἤχων.

104 Αἱ Μαρτυρίαι ὅταν τίθενται ἁπλῶς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἤχων δὲν φανερώνουσι βάσιν στερεὰν· διὰ τοῦτο τίθεται παρ' αὐταῖς καὶ ἡ συλλαβὴ τοῦ φθόγγου, ἵνα γνωστοποιῇ τὴν βάσιν ἢ καὶ τὴν Κλίμακα· πολλάκις τίθενται μετὰ τῶν μαρτυριῶν καὶ μουσικοὶ χαρακτῆρες πρὸς δήλωσιν τοῦ συστήματος, ἢ τῆς καταλήξεως στίχου προψαλλομένου στιχηροῦ τινος.

α΄ Μαρτυρίαι τοῦ Πρώτου ἤχου. Ἦχος Α΄. Πα, ἦχος Πεντάφωνος Κε, ἦχος Α΄ Πα

β΄ Μαρτυρίαι τοῦ Δευτέρου ἤχου, ἦχος Δι ἦχος

γ΄ Μαρτυρίαι τοῦ Τρίτου ἤχου, Γα, ,

δ΄ Μαρτυρίαι τοῦ Τετάρτου ἤχου

Ἦχος Δι ἢ Πα, ἦχος ἦχος τος Βου, ἦχος

Ἦχος

ε΄ Μαρτυρίαι τοῦ Πλαγίου Πρώτου, ἦχος Πα, ἦχος ἦχος

Κε

ϛ΄ Μαρτυρίαι τοῦ Πλαγίου Δευτέρου.

Ἦχος πλ. Πα, ἦχος Βου, ἦχος Πα

ζ΄ Μαρτυρίαι τοῦ Βαρέως ἤχου

Ἦχος Βαρύς Γα, Ἦχος Βαρὺς Ζω Τετράφωνος , Πεντάφωνος Ἑπτάφωνος,

η΄ Μαρτυρίαι τοῦ Πλαγίου Τετάρτου

Ἦχος Νη, ἦχος   , ἦχος Γα

Ρίζαι Μαρτυριῶν δηλωτικαὶ τῶν τόνων

105 Αἱ ρίζαι τῶν Μαρτυριῶν ἐκτὸς τοῦ ὅτι δηλοῦσι τὸ γένος (§ 33 α΄ 34) ἢ τὸ σύστημα εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει ἡ μελῳδία, δηλοῦσι καὶ τὰ τονιαῖα διαστήματα τοῦ μεταξὺ βαρυτέρου καὶ ὀξυτέρου τόνου, Μείζονος ἢ Ἐλάσσονος ἢ ἡμιτονίου ὡς

α΄ ἡ ρίζα ϥ δηλοῖ ἀνάβασιν τόνου Μείζονος καὶ Ἐλάσσονος ὡς:
ν π β Δ κ ζ΄
12 9 9 12 9 9

β΄ Ἡ ρίζα αὕτη δηλοῖ ἀνάβασιν δύο Μειζόνων τόνων ὡς
Γ Δ κ
12 12 9

γ΄ Αὕτη δὲ ἡ ρίζα δηλοῖ ἀνάβασιν δύο Ἐλασσόνων ὡς
π β Γ κ ζ΄ ν΄
9 9 12 9 9 12

δ΄ Ἡ δὲ ρίζα αὕτη δηλοῖ ἀνάβασιν Κολοβοῦ καὶ Μείζονος τόνου ὡς
ζ΄ ν΄ π΄ β Γ Δ
9 12 9 9 12 9

ε΄ ἡ μὲν ρίζα τοῦ Δευτέρου ἤχου δηλοῖ ἀνάβασιν Ἐλάσσονος καὶ Μείζονος τόνου ὡς Δ 9 κ 12 ζ 6 9 Γ 12 Δ

ἡ δὲ δηλοῖ Μείζονα καὶ Ἐλάσσονα ὡς
Γ 12 Δ 9 κ κ 12 ζ΄ 9 ν΄

ϛ΄ Εἰς δὲ τὸν Πλάγιον τοῦ Δευτέρου ἡ μὲν δηλοῖ ἀνάβασιν Μείζονος καὶ ἡμιτονίου ὡς Δ 12 κ 6 ζ ἡ δὲ ἡμιτονίου καὶ ἡμιολίου ἢ Μείζονος ὡς
π 6 β 18 Γ Γ 6 Δ 12 κ

ζ΄ Εἰς τὸ Διατονικὸν γένος εἰδικὴ μαρτυρία τοῦ Κολοβοῦ τόνου εἶναι ἡ ϥ καὶ τοῦ Πλαγίου Δευτέρου εἰδικὴ τοῦ ἡμιτονίου εἶναι ἡ . Ὁ Δεύτερος ἦχος, ἡμιτόνιον δὲν ἔχει ἀλλ' οὔτε μαρτυρίαν Τὸ Ἐναρμόνιον γένος μαρτυρεῖται διὰ τῶν ριζῶν τοῦ Διατονικοῦ γένους.

Ἑστῶτες φθόγγοι κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Μαθηματικοῦ Εὐκλείδου (§ 95)

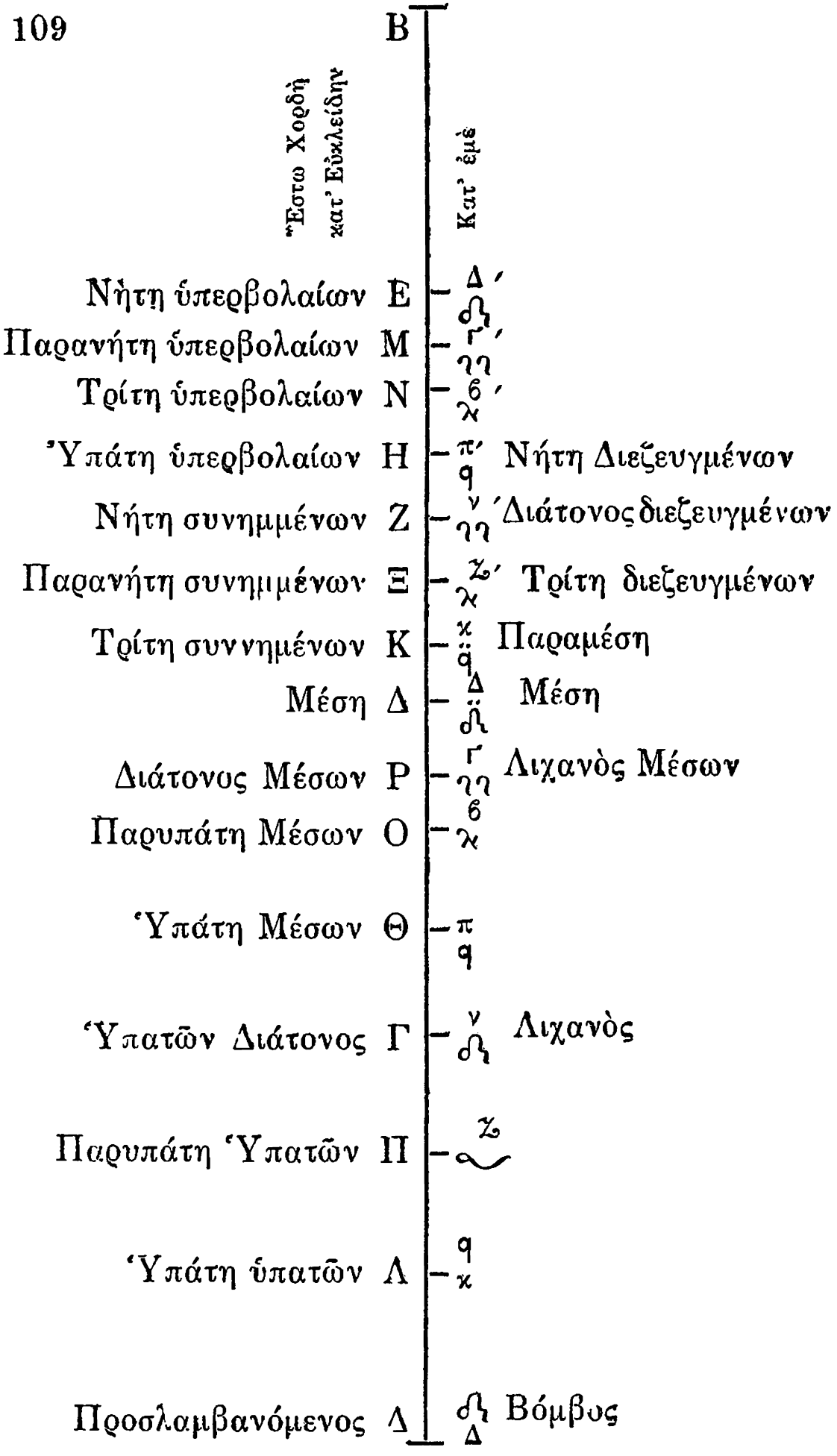

α΄ ὁ Α Β ἦχος ἀποτελεῖ τὸν βαρύτατον τόνον () τῆς χορδῆς, Βόμβον καλούμενον.

β΄ Ὁ ἦχος Α Β τοῦ ΓΒ (τοῦ) Ἐπίτριτός ἐστιν, ὥστε ὁ ΑΒ () τῷ ΓΒ () συμφωνεῖ Διατεσσάρων.

γ΄ Ἐπειδὴ ὁ ΑΒ () τοῦ ΔΒ () διπλάσιος, θὰ συμφωνήσῃ Διαπασῶν, καὶ ἔσται ὁ ΔΒ [] Μέση

δ΄ Καὶ ἐπειδὴ ὁ ΑΒ () τοῦ ΕΒ () τετραπλάσιος, ὁ ΕΒ () ἔσται Νήτη τῶν Ὑπερβολαίων.

ε΄ Ἔτεμον τὸ ΓΒ () διχῶς κατὰ τὸ ΖΒ () καὶ ἔσται διπλάσιον τὸ ΓΒ () τοῦ ΖΒ () ὥστε συμφωνήσῃ Διαπασῶν τὸ ΓΒ () πρὸς τὸ ΖΒ, () καὶ ἔσται τὸ ΖΒ () Νήτη συνημμένων.

ϛ΄ Λαβὼν τοῦ ΔΒ—() τρίτον μέρος τὸ ΔΗ () καὶ ἔσται ἡμιόλιος ὁ ΔΒ () τοῦ ΗΒ () ὥστε συμφωνήσῃ εἰς τὸ Διαπέντε καὶ ἔσται ὁ ΗΒ () Νήτη Διεζευγμένων.

ζ΄ Ἔθηκα τὸ ΗΒ () ἴσον τῷ ΗΘ () ὥστε τὸ ΘΒ () πρὸς τὸ ΗΒ () συμφωνήσῃ Διαπασῶν. καὶ ἔσται τὸ ΘΒ () Ὑπάτη Μέσων.

η΄ Ἔλαβον τοῦ ΘΒ () τρίτον μέρος τοῦ ΘΚ () ὥστε εἶναι τὸ ΚΒ () Παραμέσην.

θ΄ Ἀπέλαβον τοῦ ΚΒ () ἴσον τῷ ΚΛ [] καὶ ἔσται Ὑπάτη Βαρεῖα.

Ἐπὶ τοῦ Κανόνος τούτου (Μονοχόρδου) εὑρίσκονται οἱ φθόγγοι τοῦ ἀμεταβόλου συστήματος, λοιπὸν ἐπὶ τοὺς φερομένους χωρήσωμεν.

107 Φερόμενοι φθόγγοι κατ' Εὐκλείδην (§ 96)

α' Ἔτεμον τὸ ΕΒ (—Ο) εἰς ὀκτὼ μέρη καὶ ἐξ αὐτῶν ἔθηκα τὸ ΕΜ () ὥστε τὸ ΜΒ (—Ο) τοῦ ΕΒ (-Ο) γενέσθαι Ἐπόγδοος.

β' Ἔτεμον τὸ ΜΒ (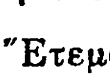 —Ο) εἰς ὀκτὼ καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν ἔθηκα τὸ ΝΜ (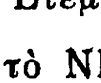) καὶ ἔσται ὁ ΝΒ () τόνος βαρύτερος τοῦ ΜΒ (—Ο) καὶ ὁ ΜΒ (-Ο) τοῦ ΒΕ (Ο-) τόνος βαρύτερος, Παρανήτη Ὑπερβολαίων, ὥστε ὁ ΝΒ (—Ο) τρίτη Ὑπερβολαίων, ὁ δὲ ΜΒ (—Ο) Παρανήτη, Ὑπερβολαίων διάτονος.

γ' Ἔλαβον τὸ ΝΒ (—Ο) τρίτον μέρος καὶ ἔθηκα τὸ ΝΞ () ὥστε τὸ ΞΒ (—Ο) τοῦ ΝΒ (—Ο) Ἐπίτριτον καὶ διατεσσάρων ἐπὶ τὴν βαρύτητα, καὶ γενέσθαι τὸ ΞΒ (—Ο) τρίτην διεζευγμένων.

δ' Λαβὼν τοῦ ΞΒ (—Ο) τὸ ἥμισυ ἔθηκα τὸ ΞΟ () ὥστε γενέσθαι Διαπέντε ἐπὶ τὴν βαρύτητα τὸ ΟΒ (- Ο) πρὸς τὸ ΞΒ (—Ο), ἄρα τό ΟΒ [-Ο] Παρανήτη Μέσων.

ε' Ἔθηκα τὸ ΞΟ [] ἴσον τῷ ΟΠ [] ὥστε γενέσθαι τὸ ΠΒ [—Ο] Παρυπάτην Ὑπατῶν

ϛ' Ἔλαβον τοῦ ΓΒ [—Ο] τέταρτον μέρος τὸ ΓΡ [] ὥστε ΡΒ [—Ο] γενέσθαι μέσων διάτονος.

Σημ. Ὁ μαθηματικὸς Εὐκλείδης ἀρχίσας τὴν διαίρεσιν τῆς χορδῆς ἐπὶ τοῦ Μονοχόρδου [κανόνος] ἀπὸ τοῦ Βόμβου ἀνέβη μέχρι τῆς Νήτης Ὑπερβολαίων, καὶ ἐκεῖθεν ὀπισθοχωρῶν κατῆλθε μέχρι τῆς Ὑπάτης Βαρείας καὶ ἔδωκε πέρας ἐξ αὐτῆς εἰς τὸν Διάτονον, Λιχανὸν τῶν Μέσων.

Φερόμενοι καθ' ἡμετέραν μέθοδον

108 Ἡ διαφορὰ τῶν τόνων τῆς Β. Μουσικῆς ἀπὸ τῆς τοῦ Εὐκλείδη ἔγκειται εἰς τοὺς φερομένους φθόγγους Ὁ Εὐκλείδης κατερχόμενος ἐκ τῆς Νήτης Ὑπερβολαίων, λαμβάνει

ὡς ἀφετηρίαν τὸ ὑπολειφθὲν μέρος τῆς χορδῆς $\frac{1}{4}$ Ε Β ($\overset{\Delta}{\delta\eta}'$—Ο) τὸ ὁποῖον διαιρεῖ εἰς $\frac{8}{8}$ ἐξ ὧν λαμβάνει τὸ ἴσον $\frac{1}{8}$ ἐξ αὐτῶν, καὶ προσθέτει ἐπὶ τὴν βαρύτητα τῆς χορδῆς καὶ σχηματίζει τὸ Μ Β ($\underset{\eta\eta}{\Gamma}'$—Ο) τόνον Ἐπόγδοον, εὑρισκόμενον ἐκτὸς τῶν $\frac{8}{8}$ τῆς διαιρεθείσης χορδῆς τοῦ $\frac{1}{4}$ ἐπὶ τούτου συμφωνεῖ καὶ ἡ Β. Μουσικὴ, ἐντεῦθεν ὅμως ἄρχεται ἡ διαφορὰ τῆς Κλίμακος τῶν ἀρχαίων ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς· διότι ὁ Εὐκλείδης συνεχίζων τὴν διαίρεσιν τῆς Μ Β ($\underset{\eta\eta}{\Gamma}'$—Ο) διὰ τῆς μεθόδου τῶν Ἐπογδόων λαμβάνει καὶ ἐκ ταύτης τὸ $\frac{1}{8}$ τὸ ὁποῖον θέτει ἐπὶ τὴν βαρύτητα, σχηματίζει ἕτερον Ἐπόγδοον τὸν Ν Β ($\underset{\sigma}{\zeta}$—Ο). Ἡμεῖς ἀκολουθήσαντες τὴν τάξιν τῆς Βυζαντινῆς Κλίμακος διηρέσαμεν τὴν χορδὴν Μ Β ($\underset{\eta\eta}{\Gamma}'$—Ο) οὐχὶ εἰς $\frac{8}{8}$ ἀλλὰ εἰς $\frac{11}{11}$ ἐξ ὧν ἐλάβαμεν $\frac{1}{11}$ καὶ ἐθέσαμεν ἐπὶ τὴν βαρύτητα καὶ ἐσχηματίσθη τὸ Ν Β [$\underset{\chi}{\zeta}'$—Ο] διάστημα ἐκ τόνου Ἐλάσσονος $\underset{\chi}{\zeta}'$ διατονικοῦ καὶ οὐχὶ χρωματικοῦ $\underset{\sigma}{\varepsilon}'$ κατὰ τὸν Εὐκλείδην. Ἐκ τῆς διαιρέσεως ταύτης ἐξαρτῶνται καὶ οἱ ἑφεξῆς φερόμενοι καὶ τὸ Διαπασῶν μουσικὸν οἰκοδόμημα τῆς Β. Μουσικῆς, ἥτις ὀρθῶς φέρει τὸ ὄνομα ΔΙΑΤΟΝΙΚΗ διότι συνίσταται καθαρῶς ἐκ τόνων Μειζόνων καὶ Ἐλασσόνων καὶ οὐχὶ ἡμιτονίων μεμιγμένων μετὰ τόνων ὡς ἡ τῶν ἀρχαίων καὶ ὡς ἡ Εὐρωπαϊκὴ· συνεχίζω τὴν διαίρεσιν τῆς χορδῆς.

Λαμβάνω τρίτον μέρος τῆς ΝΒ [$\underset{\chi}{\zeta}'$—Ο) θέτω ἐπὶ τὴν βαρύτητα τὸ Ν Ξ [$\underset{\chi}{\zeta}'$—$\underset{\chi}{\zeta}'$] καὶ σχηματίζω τὸ $\underset{\chi}{\zeta}'$—$\underset{\eta\eta}{\gamma}'$ διάστημα Διατονικὸν Ἐλάσσονα τόνον καὶ ὄχι χρωματικὸν $\underset{\sigma}{\zeta}$. Λαμβάνω τὸ ἥμισυ διάστημα τοῦ ΞΒ [$\underset{\chi}{\zeta}'$—Ο] καὶ θέτω ἐπὶ τὸ βαρὺ τὸ ΞΟ [$\underset{\chi}{\zeta}'$—$\underset{\chi}{\zeta}$] καὶ σχηματίζω τὸν Διατονικὸν $\underset{\chi}{\zeta}$—$\underset{\eta\eta}{\Gamma}$ ἐπίσης Ἐλάσσονα τόνον.

Ἐπίσης λαμβάνω ἴσον μέρος τοῦ Ξ Ο [$\underset{\chi}{\zeta}$—$\underset{\chi}{\zeta}'$] καὶ θέτω ἐπὶ τὸ βαρὺ ΟΠ [$\underset{\chi}{\zeta}$—$\underset{\sim}{\zeta}$] ὅπερ ὁ Ἐλάσσων τόνος $\underset{\sim}{\zeta}$—$\underset{\delta\eta}{\gamma}$ Τέλος λαμβάνω τέταρτον μέρος τοῦ ΓΒ [$\underset{\delta\eta}{\gamma}$—Ο] ἐπὶ τὸ ὀξὺ τὸ ΓΡ [$\underset{\delta\eta}{\gamma}$—$\underset{\eta\eta}{\Gamma}$] ὥστε τὸ ΡΒ [$\underset{\eta\eta}{\Gamma}$—Ο] ἐγένετο Μέσων διάτονος.

Προσλαμβανόμενος· Συναφὴ· Διαζευκτικός·

110 Προσλαμβανόμενος καλεῖται ὁ τόνος ὁ ὁποῖος προσλαμβάνεται πρὸς τελειοποίησιν τῆς Ὀγδόης ἡ ὁποία συμφωνεῖ μετὰ τῆς Δισδιαπασῶν ὡς
Προσλαμβανόμενος θεωρεῖται καὶ ὁ τόνος ἢ ἡ Τριφωνία ἡ ὁποία προσλαμβάνεται ἔξωθεν τοῦ συστήματος ἢ τοῦ γένους ὡς βοήθημα καὶ ὑποστήριγμα εἰς τὴν μελῳδίαν οὕτω ὁ τόνος προσλαμβάνεται εἰς τὸ Τετράχορδον τὸ Τετράχορδον προσλαμβάνεται εἰς τὴν Διαπασῶν τοῦ δ΄ ὁ 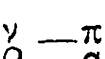 εἰς τὸν Α΄ ἦχον,εἰς τὸ Πεντάχορδον καὶ εἰς τὸν α΄. Τὸ 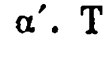 Τετράχορδ. εἰς τὸν Τρίτον ἦχον καὶ εἰς τὸν Βαρὺν ὁ εἰς τὸν Τέταρτον, καὶ ὁ εἰς τὸν αγια, καὶ ὁ 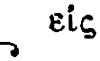 εἰς τὸν Δεύτερον καὶ ὁ 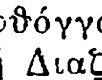 εἰς τὸν πλ. β΄ ἦχον.

111 Συναφὴ λέγεται ἡ συνάφεια ἢ σύζευξις δύο Τετραχόρδων διὰ κοινοῦ φθόγγου ὡς Πα, Βου, Γα, Δι Δι, Κε, Ζω, Νη.

112 Διάζευξις ἢ Διαζευκτικὸς τόνος λέγεται ὅταν δύο τετράχορδα συνδέωνται οὐχὶ διὰ κοινοῦ ἀλλὰ δι' ἰδίου ἕκαστον φθόγγου, διὰ τόνου Μείζονος ὡς,
Πα, Βου, Γα, Δι 12 Κε, Ζω, Νη, Πα

Τόνοι καί Τετράχορδα κατὰ τὸ σύστημα τῆς Πυθαγορικῆς Κλίμακος.

113 Βόμβος τῆς χορδῆς Μονοχόρδου ἔστω ὁ φθόγγος Δι— ὁ ὁποῖος ἐν τῇ ἐκτέλεσει θεωρεῖται Προσλαμβανόμενος τοῦ Ἑπογδόου οὗτος δὲ ὁ 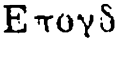 καλεῖται Ὑπάτη Ὑπατῶν ἀπέχουσα τοῦ Βόμβου ἐπὶ πάντων τῶν γενῶν τῆς ἁρμονίας, τόνον Μείζονα, μετὰ δὲ τὴν Ὑπατὴν ὑπατῶν ἡ Παρυπάτη Ὑπατῶν 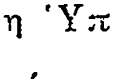 κατὰ Ἐλάσσονα τόνον ὀξυτέρα τῆς Ὑπάτης. Ἔπειτα ὁ Λιχανὸς 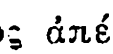 ἤτοι ἡ Ὑπατῶν διάτονος ἀπέχουσα τῆς Παρυπάτης Ἐλάσσονα τόνον, καὶ μετ' αὐτὴν τάσσεται ἡ Ὑπάτη τῶν Μέσων 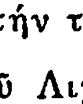 τόνον ἀπέχουσα τοῦ Λιχανοῦ τῶν Ὑπατῶν.

114 Μέχρι τῆς Ὑπάτης Μέσων $\overset{\pi}{q}$ συμπληροῦται τὸ τῶν Ὑπατῶν τετράχορδον ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς Ὑπάτης Ὑπατῶν $\underset{\kappa}{q}$—$\overset{\pi}{q}$. Ἀπὸ δὲ τῆς Ὑπάτης τῶν μέσων, ἀρχὴν ποιούμεθα τοῦ Τετραχόρδου τῶν μέσων, κοινοῦ ὄντος τοῦ $\overset{\pi}{q}$ τῶν τετραχόρδων Ὑπατῶν καὶ Μέσων, τοῦ μὲν πρώτου τετραχόρδου ὀξύτατος ὁ $\overset{\pi}{q}$ τοῦ δὲ δευτέρου βαρύτατος Μετὰ δὲ τὴν Ὑπάτην $\overset{\pi}{q}$ τῶν Μέσων, ἡ Παρυπάτη $\overset{\beta}{\lambda}$ τάσσεται, κατὰ Ἐλάσσονα τόνον ὀξυτέρα τῆς Ὑπάτης τῶν Μέσων $\overset{\pi}{q}$ καὶ μετ' αὐτὴν Λιχανὸς $\overset{\Gamma}{\eta\eta}$ ἤτοι ὁ διάτονος τῶν Μέσων Ἐλάσσονα τόνον τῆς Παρυπάτης $\overset{\beta}{\lambda}$ ὀξύτερος καὶ μετὰ τοῦτον ἡ Μέση $\underset{\text{ꝺ}}{\Delta}$ τόνον διαφέρουσα τοῦ Λιχανοῦ $\overset{\Gamma}{\eta\eta}$ καὶ μέχρι τούτου συμπληροῦται τὸ σύστημα τοῦ τετραχόρδου τῶν Μέσων.

115 Ἐπὶ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Μέσων, πότε μὲν συνάπτομεν τὸ Τετράχορδον τῶν συνημμένων, ποιοῦντες ἀρχὴν αὐτὴν τὴν Μέσην, καὶ διὰ τοῦτο συνημμένην καλοῦμεν· πότε δὲ τὸ τῶν διεζευγμένων, ὅπερ οὐκ ἔτι ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὴν Μέσην $\underset{\text{ꝺ}}{\Delta}$ ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Παραμέσην $\underset{q}{\kappa}$ ἥτις ἀπὸ τῆς Μέσης ἀπέχει τόνον, καὶ οὕτω ποιοῦμεν δύο συστήματα τέλεια, τὸ μὲν κατὰ συναφὴν (§ 111) τὸ δὲ κατά διάζευξιν (§ 114).

116 Ὅταν μὲν ποιοῦμεν τὸ κατὰ συναφὴν σύστημα, τάσσομεν τῇ Μέσῃ (τὸ Τετράχορδον τῶν συνημμένων εἶναι γένους χρωματικοῦ τοῦ Δευτέρου ἤχου καὶ διὰ τοῦτο ἡ μαρτυρία $\underset{\text{ꝺ}}{\Delta}$ μεταβάλλεται εἰς $\underset{\text{ꝺ}}{\Delta}$), Τρίτην συνημμένων Νητῶν $\overset{\kappa}{\text{ꝺ}}$ Ἐλάσσονα τόνον τῆς Μέσης $\underset{\text{ꝺ}}{\Delta}$ ἀπέχουσαν. Τῇ δέ Τρίτῃ συνημμένων Νητῶν $\overset{\kappa}{\text{ꝺ}}$ τάσσομεν Παρανήτην $\underset{\text{ꝺ}}{\zeta}'$ τόνον τῆς Τρίτης ὀξυτέραν. Ἐφεξῆς θέτομεν Νήτην συνημμένων Νητῶν $\overset{\nu}{\text{ꝺ}}'$ Ἐλάσσονα τόνον τῆς Παρανήτης $\underset{\text{ꝺ}}{\zeta}$ ὀξυτέραν· τοῦτο τὸ Τετράχορδον καλεῖται συνημμένων Νητῶν, διὰ τὸ μὴ ἀφεστάναι ἀπὸ τῆς Μέσης $\underset{\text{ꝺ}}{\Delta}$ ἀλλ' ὅτι συνήφθη τῷ πρὸ αὐτοῦ Τετραχόρδῳ κατὰ κοινὸν φθόγγον τῇ Μέσῃ. Λέγομεν τὴν μὲν ἐγγύς τῇ Μέσῃ Τρίτην, διὰ τὸ τρίτην ἀπὸ τοῦ τέλους ὑπάρχειν, τὴν δέ ἐφεξῆς Παρανήτην, τὴν δὲ τελευταίαν, Νήτην, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν τέλος τῆς ἐπὶ τὸ ὀξὺ κινήσεως.

117 Ὅταν δὲ τὸ κατὰ διάζευξιν σύστημα ποιοῦμεν, τῇ Μέσῃ τάσσομεν Παραμέσην τόνῳ τῆς Μέσης ἀφεστηκυῖαν καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Προσλαμβανομένου (§ 110) εἴρηται καὶ τῆς τῶν Ὑπατῶν - ἀπὸ δὲ τῆς Παραμέσης ἀρχὴν ποιοῦμεν τοῦ Τετραχόρδου τῶν διεζευγμένων Νητῶν. Τάσσομεν τῇ Παραμέσῃ Τρίτην διεζευγμένων Νητῶν, ὀξυτέραν τῆς Παραμέσης Ἐλάσσονα τόνον, ἐφεξῆς τάσσομεν Παρανήτην διεζευγμένων Νητῶν Ἐλάσσονα τόνον ὀξυτέραν τῆς Τρίτης καὶ μετ' αὐτὴν τάττομεν τὴν Ὑπάτην τοῦ Τετραχόρδου Ὑπερβολαίων τόνῳ ὀξυτέραν τῆς διατόνου Νητῶν διεζευγμένων, τέλος οὖσαν καὶ ὀξυτάτην τῶν διεζευγμένων, ἀρχὴν δὲ καὶ βαρυτάτην τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπερβολαίων. Ἐφεξῆς τάττομεν τὴν Τρίτην Ὑπερβολαίων Ἐλάσσονα τόνον ὀξυτέραν τῆς Νήτης διεζευγμένων καὶ μετ' αὐτὴν τάττομεν Παρανήτην Ὑπερβολαίων, Ἐλάσσονα τόνον ὀξυτέραν τῆς Τρίτης καὶ τέλος τάσσομεν τὴν Νήτην Ὑπερβολαίων τόνῳ τῆς Παρανήτης ὀξυτέραν, καὶ πέρας οὖσαν τοῦ δευτέρου συστήματος τοῦ καλουμένου κατὰ διάζευξιν

Σημ. Τὸ Διατονικὸν γένος ὀνομάζεται καὶ Πυθαγορικὸν Ὀκτάχορδον

118 Τὸ Δεκαπεντάχορδον ἢ Δισδιαπασῶν σύστημα διαιρεῖται ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω φαίνεται εἰς πέντε Τετράχορδα ὡς, προσλαμβανόμενος.

α′		9		9		12		Τετράχορδον	Ὑπατῶν
β′		9		9		12		»	Μέσων
γ′		9		12		9		»	Συνημμένων
δ′		9		9		12		»	Νητῶν
ε′		9		9		12		»	Ὑπερβολαίων

119 Δεκαπεντάχορδος Κλῖμαξ κατά τὸ σύστημα Πυθαγόρα

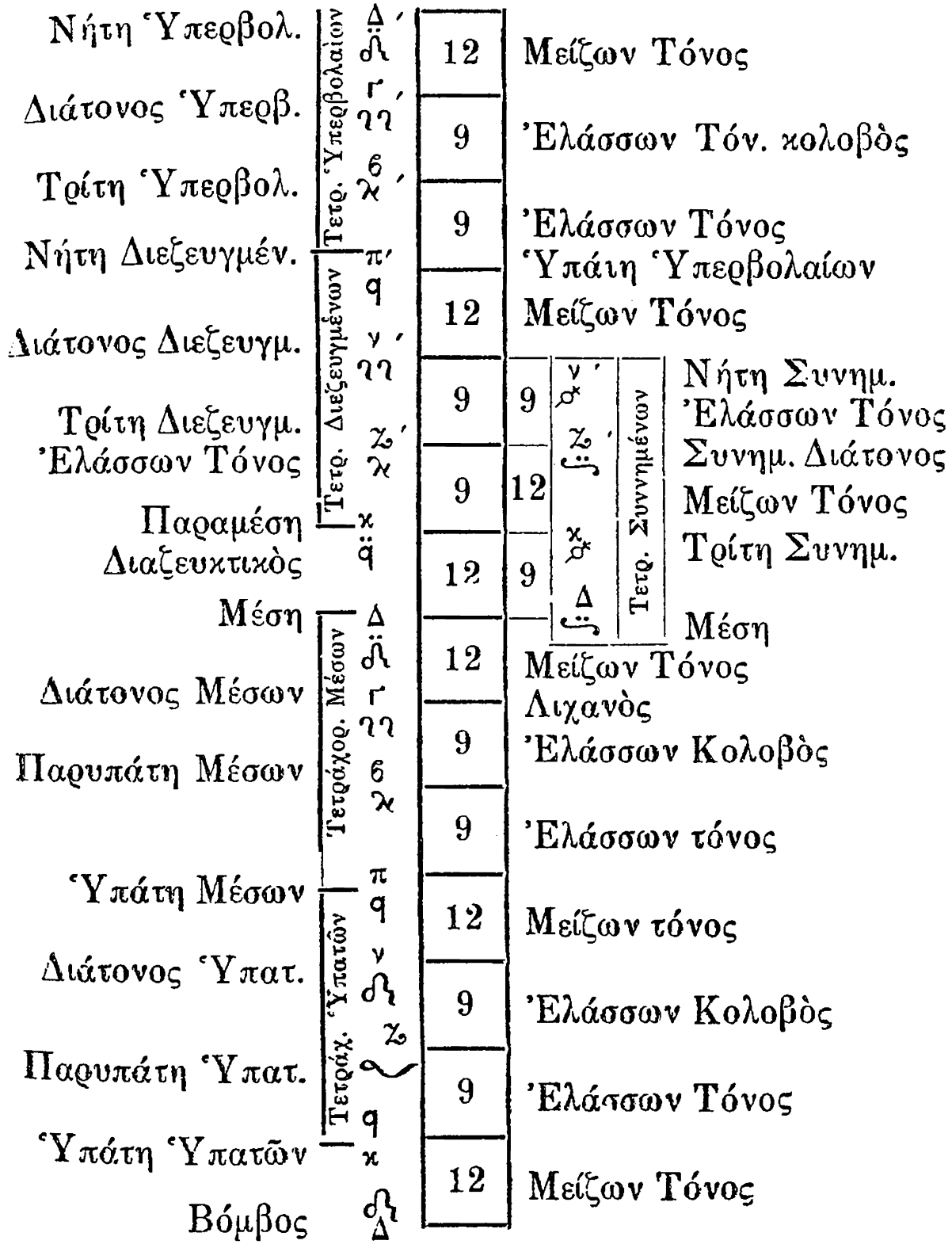

Τὰ Τετράχορδα ἐπὶ Μονοχόρδων

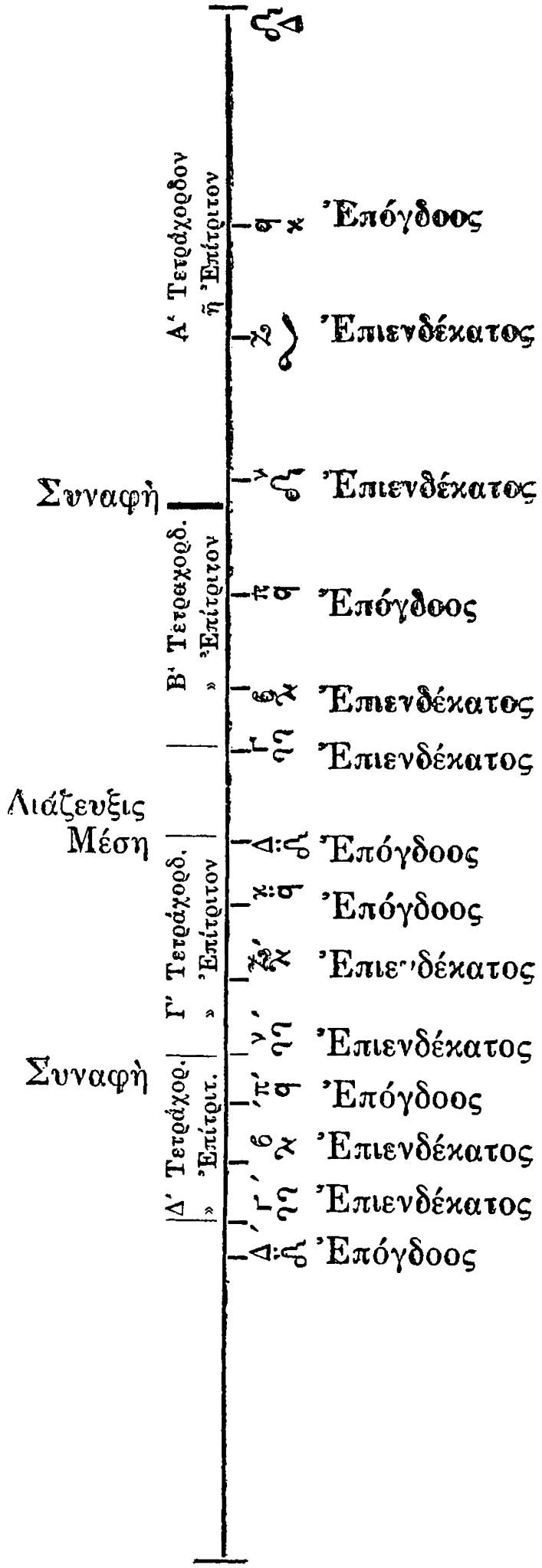

121 Ἡ Βυζαντινὴ Κλῖμαξ κατὰ τὸ ἡμέτερον σύστημα

Δι	$\frac{9216}{9216}$	=	1
Κε	$\frac{8192}{9216}$	=	$\frac{8}{9}$
Ζω	$\frac{5709\frac{1}{3}}{9216}$	=	$\frac{22}{27}$
Νη	$\frac{6912}{9216}$	=	$\frac{3}{4}$
Πα	$\frac{6144}{9216}$	=	$\frac{2}{3}$
Βου	$\frac{5622}{9216}$	=	$\frac{11}{18}$
Γα	$\frac{5184}{9216}$	=	$\frac{9}{16}$
Δι	$\frac{4608}{9216}$	=	$\frac{1}{2}$

122 Ἡ Δεκαπεντάχορδος Κλῖμαξ τοῦ φιλοσόφου Πυθαγόρου κατὰ Χρύσανθον

Κε	9216	=	1 τόνος
Ζω	8192	=	$\frac{8}{9}$ λεῖμμα
Νη (+)	7776	(+)	$\frac{27}{32}$ τόνος
Πα	6912	=	$\frac{3}{4}$ τόνος
Βου	6144	=	$\frac{2}{3}$ λεῖμμα
Γα (+)	5832		$\frac{81}{128}$ (+) τόνος
Δι	5184		$\frac{9}{16}$ τόνος
Κε	4608		$\frac{1}{2}$ λεῖμμα
Ζω (ρ)	4374		
Ζω	4096		ἀποτομὴ
Νη	3888		λεῖμμα
Πα	3456		τόνος
Βου	3072		τόνος
Γα	2916		λεῖμμα
Δι	2592		τόνος
Κε	2304		τόνος

(+) Ἡ διαφορὰ τῆς Πυθαγορικῆς Κλίμακος ἀπὸ τῆς Βυζαντ

Ζω $\frac{27}{32} : \frac{22}{27} = \frac{25}{864}$ περίπου $\frac{1}{36}$

Βου $\frac{81}{128} : \frac{11}{18} = \frac{1458-1408}{2304} = \frac{50}{2304} =$ περίπου $\frac{1}{45}$

Ἦχος χορδῆς. Παλμοὶ χορδῆς.

123 Ὁ ἦχος τῆς χορδῆς μουσικοῦ τινος ὀργάνου, παράγεται ἐκ τῶν παλμῶν τῆς κινήσεως αὐτῆς διὰ τοῦ ἀέρος. Τῆς δὲ κινήσεως κατηγορούμενα εἶναι δύο ταχύτης καὶ διάρκεια. Ὅσον συνεχέστεροι εἶναι εἰς ἴσην διάρκειαν χρόνου οἱ παλμοὶ τῆς χορδῆς, τόσον ὀξύτερος εἶναι καὶ ὁ ἐκπεμπόμενος ἦχος, καὶ ὅσον ἀραιότεροι οἱ παλμοὶ, τόσον βαρύτερος ὁ ἦχος. Καὶ ἔστω ὅτι χορδὴ κρουομένη ἐκτελεῖ ἑκατὸν παλμοὺς ἐντὸς δευτερολέπτου τῆς ὥρας, ἡ τοιαύτη χορδὴ τανυομένη ἔτι πλέον, ὥστε νὰ ἐκτελέσῃ διπλασίους παλμοὺς ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρονικοῦ διαστήματος, παράγει ἦχον διπλασίως ὀξύτερον χαλαρωθεῖσα δὲ ὥστε τῶν παλμῶν αὐτῆς ὁ ἀριθμὸς νὰ εἶναι μόνον πεντήκοντα εἰς τὸ δευτερόλεπτον, παράγει ἦχον διπλασίως βαρύτερον· εἰς τὸν αὐτὸν ἄρα χρόνον ἀναλόγως τῶν παλμῶν, ὁ ἐκπεμπόμενος ἦχος εἶναι ἢ βαρύτερος ἢ ὀξύτερος· καὶ ἐὰν χορδή τις ἐκπέμπει εἰς ἕν τι χρόνου διάστημα ἑκατὸν παλμοὺς καὶ ἄλλη διπλασίους, ὁ ἐξ ἑκατέρας ἀφιέμενος ἦχος εἶναι μὲν ὁ αὐτὸς, ἀλλὰ τῆς δευτέρας οἱ παλμοὶ ὄντες διπλάσιοι, ἕπεται ὅτι καὶ ὁ ἦχος ἔσεται διπλασίως ὀξύτερος. Ὅθεν ταχύτης καὶ διάρκεια, τόνος καὶ χρόνος εἶναι οἱ δύο καὶ μόνοι μῖτοι οἱ παμποικίλως συμπλεκόμενοι καὶ ἐξυφαίνοντες τὸ μαγικὸν τῶν ἤχων, τῆς Μουσικῆς Ἐπιστήμης τεχνούργημα

124 Ἦχοι ἐκπεμπόμενοι ἐκ δύο διαφόρων τμημάτων [ἀποστάσεων] τῆς αὐτῆς χορδῆς, ἔχουσιν ὕψη ἀντιστρόφως ἀνάλογα πρὸς τὰ μήκη τῶν τμημάτων αὐτῶν. Ἐφ' ὅσον τὸ μῆκος τῆς χορδῆς σμικρύνεται, τὸ ὕψος τοῦ ἤχου αὐτῆς ὑψοῦται· καὶ ἐφ' ὅσον τὸ μῆκος τῆς χορδῆς αὐξάνει, τὸ ὕψος τοῦ ἤχου αὐτῆς χαλαροῦται καὶ ἐκπίπτει· καθότι τὸ ὕψος ἤχου τινὸς, εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατά χρόνον παλμικῶν κινήσεων [συχνοτήτων] τοῦ παλλομένου μήκους, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν παλμικῶν κινήσεων τῆς χορδῆς εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογος πρὸς τὰ παλλόμενα μήκη αὐτῆς.

125 Τὰ μήκη τῶν ἀποστάσεων τῆς Διατον κῆ, Κλίμακος ἐπὶ τοῦ Μονοχόρδου ἔχουν ὡς ἑξῆς:

$1, \frac{8}{9}, \frac{22}{27}, \frac{3}{4}, \frac{2}{3}, \frac{11}{18}, \frac{9}{16}, \frac{1}{2}$. Οἱ δὲ ἀντίστοιχοι ἀριθμοὶ τῶν τόνων ἔχουν ὕψη ἢ συχνότητας κινήσεων ἀντιστρόφως, ὡς $1, \frac{9}{8}, \frac{27}{22}, \frac{4}{3}, \frac{3}{2}, \frac{18}{11}, \frac{16}{9}, \frac{2}{1}$ τὸ δὲ ὕψος ἑκάστου τόνου ἐπὶ τῆς χορδῆς καθορίζεται πολλαπλασιαζομένου τοῦ ἀριθμητοῦ τοῦ κλάσματος ἐπὶ τινος ἀριθμοῦ ὡς βάσεως καὶ διαιρουμένου διὰ τοῦ παρονομαστοῦ.

Ἔστω ὡς βάσις ὁ ἀριθμὸς 72

$72 \times \frac{1}{1} = \frac{72}{1} = 1$ Δι

$72 \times \frac{9}{8} = \frac{648}{8} = 81$ Κε

$72 \times \frac{27}{22} = \frac{1944}{22} = 84\frac{4}{11}$ Ζω

$72 \times \frac{4}{3} = \frac{288}{3} = 96$ Νη

$72 \times \frac{3}{2} = \frac{216}{2} = 108$ Πα

$72 \times \frac{18}{11} = \frac{1296}{11} = 117\frac{9}{11}$ Βου

$72 \times \frac{16}{9} \quad \frac{1152}{9} = 128$ Γα

$72 \times \frac{2}{1} \quad \frac{144}{1} = 144$ Δι

Ἡ Κλῖμαξ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Μουσικῆς

$72 \times \frac{1}{1} = \frac{72}{1} = 1$ Δο

$72 - \frac{9}{8} \quad \frac{648}{8} = 81$ Ρε

$72 \times \frac{5}{4} \quad \frac{360}{4} = 90$ Μι

$72 \quad \frac{4}{3} \quad \frac{288}{3} = 96$ Φα

$72 \quad \frac{3}{2} \quad \frac{216}{2} = 108$ Σολ

$72 \quad \frac{5}{3} \quad \frac{360}{3} = 120$ Λα

$72 \quad \frac{15}{8} \quad \frac{1080}{8} = 135$ Σι

$72 \quad \frac{2}{1} \quad \frac{144}{1} \quad 144$ Λο

Ἡ διαφορὰ τῶν τόνων τῆς Βυζαντινῆς, $\frac{27}{22}$ καὶ $\frac{5}{4}$ τοῦ Μι τῆς Εὐρωπαϊκῆς εἶναι $\frac{108-110}{88} = \frac{54-55}{44} = \frac{1}{44}$ καὶ τοῦ Γα $\frac{16}{9}$ ἀπὸ τοῦ Σι $\frac{15}{8} = \frac{128-135}{72} = \frac{7}{72}$

Σχέσις φθόγγων

126 Σχέσις φθόγγων γίνεται ὅταν ἡ φθορὰ ἑνὸς φθόγγου τίθεται οὐχὶ εἰς τὸν φυσικὸν της φθόγγον ἀλλὰ εἰς ἄλλον. Π. χ. ὅταν ἡ φθορὰ τοῦ Πα ♀ τίθεται εἰς τὸν Δι ♀ ἢ ἡ φθορὰ τοῦ Κε ♁ τίθεται εἰς τὸν Πα ♁ ἢ ἡ φθορα τοῦ Νη ♌ τίθεται εἰς τὸν Γα ♌ καὶ φθέγγεται ὁ φθόγγος τὸν ὁποῖον σημαίνει ἡ φθορὰ, καὶ γίνεται φανερὰ ἡ σχέσις τοῦ ἑνὸς φθόγγου πρὸς τὸν ἄλλον. Φθορίζονται ὅθεν τὰ μέλη εἴτε διατονικῶς, εἴτε χρωματικῶς ἐναλλάσσοντα συστήματα· ὁ δὲ φθόγγος εἰς τὸν ὁποῖον τίθεται σημεῖον φθορᾶς ὑποτίθεται ἀντ' ἐκείνου τὸν ὁποῖον σημαίνει ἡ φθορὰ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ λαμβάνουσι τὴν ἀναλογίαν των τὰ διαστήματα τῶν λοιπῶν φθόγγων, καὶ κατὰ ταῦτα παραλλαγίζεται τὸ μέλος [♌ 102. 103] Τὸ δὲ φθορικὸν μέλος δύναται νά καταλήγῃ ἀτελῶς καὶ ἐντελῶς κατὰ τὴν ἰδέαν τῆς φθορᾶς καὶ λαμβάνει Μαρτυρίας ἰδιαζούσας τῇ φθορᾷ, εἰς ἑκάστην δὲ φθορὰν ἀπαιτεῖται τὸ εὐάρεστον· διό εἶνε ἀνάγκη προετοιμασίας ἐκ μιᾶς Διπλῆς ἢ Τριπλῆς, ὥστε ὅταν τίθεται φθορὰ· νὰ ἀκούεται ἡ μελωδία εὐαρέστως, ὡς εἰς τὸν ἴδιον της τόπον· καὶ πάλιν μετὰ τὸ φθορικὸν μέλος νὰ γίνεται ἡ ἐπιστροφὴ καὶ λύσις δι' ἁρμοδίας θέσεως καὶ φθορᾶς ὥστε νὰ ἀκούηται πάντοτε τὸ εὐάρεστον.

Σημ Ἡ ἀπό ἤχου εἰς ἦχον μετάβασις εἰς ἕν καὶ τὸ αὐτὸ μέλος δέον νὰ γίνεται ἀπὸ σταθεροῦ τῆς Κλιμακος φθόγγου, διὰ νὰ μὴ ἐπέρχηται παραφθορὰ εἰς τὰ τονιαῖα διαστήματα καὶ ἀλλοιοῦται ἡ βάσις καὶ προξενεῖται ἀηδία.

Ὕφος.

127 Ὕφος ἐστὶν ἡ διὰ καθαρᾶς καὶ ἀμέμπτου φωνῆς ζῶσα μελῳδικὴ ἐκτέλεσις τῶν πατροπαραδότων Ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν θέσεων καὶ ἡ ἀπαγγελία καὶ ὑφὴ αὐτῶν Συστατικὰ τοῦ ὕφους εἶναι ἡ φωνὴ, τὸ μέλος, ὁ χρόνος ἡ μεταβολὴ, ἡ μίμησις καὶ ὁ ρυθμὸς, περὶ ὧν λέγομεν εἰς εἰδικὰ κεφάλαια.

Μεταβολή.

128 Μεταβολὴ λέγεται ἡ μετάβασις ἀπὸ ἤχου εἰς ἦχον, ἀπὸ γένους εἰς γένος, ἀπὸ συστήματος εἰς σύστημα, καὶ ἀπὸ τόνου εἰς τόνον· γίνεται δὲ ἡ μεταβολὴ, ἵνα δοθῇ ἔμφασις εἰς λέξεις ἀπαιτούσας ζηρωτέραν παράοτασιν τῆς σημασίας αὐτῶν, ὅταν ἡ παρατεταμένη καὶ μονότροπος ἐν τῷ αὐτῷ ἤχῳ μελῳδία ἐπιφέρει κόρον τινὰ εἰς τὴν ἀκοὴν τῶν ἀκροατῶν καὶ διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς προσεκτικοὺς, εἰσά-

γει εἰς ἄλλον ἦχον, γένος, ἢ σύστημα, διά τῆς ποικιλίας καὶ τερπνότητος.

129 Μεταβολὴ ἢ μετάβασις ἀπὸ ἤχου εἰς ἦχον γίνεται, ὅταν τὸ μέλος μεταβαίνῃ εἰς ἄλλον ἦχον, ἄνευ ἀλλοιώσεως τῶν τόνων· ἀπὸ δὲ γένους εἰς γένος γίνεται μεταβολὴ, ὅταν τὸ μέλος μεταβαίνῃ ἀπὸ Διατονικὸν εἰς Χρωματικὸν ἢ Ἐναρμόνιον καὶ τἀνάπαλιν· ἀπὸ δὲ Κλίμακος εἰς Κλίμακα γίνεται μεταβολὴ ἐν τῷ αὐτῷ ἤχῳ διὰ μεταβολῆς τοῦ συστήματος· εἰς δὲ τὰς μεταβολάς δέον νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἕν κοινὸν, φθόγγος, ἢ τόνος, ἵνα λαμβάνηται ἡ κοινωνία ἐκ τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν καὶ ἐπὶ φθόγγων σταθερῶν καὶ δεσποζόντων ἡγηθέντος μέλους· ἡ δὲ βάσις τοῦ ἑπομένου, δέον νὰ συμπίπτῃ ἐπὶ τοῦ ἴσου τοῦ ἡγουμένου, ἢ ἐπὶ τινος τῶν δεσποζόντων αὐτοῦ φθόγγων. Ἡ μετάβασις εἰς ἕτερον ἦχον, ἢ σύστημα, τοῦ ὁποίου αἱ βάσεις ἢ οἱ δεσπόζοντες φθόγγοι εἶναι διάφοροι, προξενεῖ αἴσθημα βαρὺ, δυσάρεστον, καὶ ἐνοχλητικὸν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀκροατῶν. Μεταβολὴ γίνεται καὶ κατ' ἦθος, ὅταν ἀπὸ μέλους ταπεινοῦ καὶ ἡσυχαστικοῦ, μεταβαίνῃ εἰς ἀνδρικὸν καὶ ταραχῶδες. Ἔστι καὶ κατά χρόνον μεταβολὴ, ὅταν ἀπὸ βραδείας ἀγωγῆς [§ 38] μεταβαίνῃ εἰς ταχεῖαν καὶ τἀνάπαλιν· ἔστι καὶ κατὰ ρυθμὸν μεταβολὴ ὅταν μεταβάλληται ὁ ρυθμός.

Σημ. Τῆς μεταβολῆς δὲν πρέπει νὰ γίνεται κατάχρησις ἐπὶ τοῦ ἰδίου τροπαρίου. Ὁ ἔμπειρος ψάλτης δύναται ἐν τῷ αὐτῷ ἤχῳ καὶ γένει νὰ παραστήσῃ τὰς διαφόρους τῶν λέξεων σημασίας χωρὶς νὰ προκαλέσῃ κόρον εἰς τοὺς ἀκροατὰς· εἰς τοῦτο ἔγκειται ἡ ἱκανότης αὐτοῦ.

Μετάθεσις.

130 Μετάθεσις γίνεται ὅταν λαμβάνηται ἄλλος τόνος, ἀντὶ τοῦ τόνου ὁ ὁποῖος εἶναι βάσις ἤχου τινὸς καὶ φυλάττεται ἡ ἀναλογία τῶν διαστημάτων τῆς Κλίμακος τούτου, ἀντὶ τοῦ πρώτου. Π. χ. εἰς τὸν Τρίτον ἦχον φυσικὸς φθόγγος τοῦ ἴσου εἶναι ὁ Γα. Ὅταν μετατεθῇ ἐπὶ τοῦ Γα, ὁ Πα τοῦ Πρώτου ἤχου, καὶ φυλάττηται ἡ ἀναλογία τῶν τονιαίων διαστημάτων αὐτοῦ καὶ οὐχὶ τοῦ Τρίτου, γίνεται μετάθεσις.

Σημ. α' Ἡ μετάβασις ἀπὸ ἤχου εἰς ἦχον ἐπὶ Τετραχόρδου, γίνεται μετατιθεμένων τῶν μέσων τόνων, τῶν ἄκρων μενόντων ἀκινήτων, ἐπὶ κορυφῆς τῶν ὁποίων εὑρίσκεται ὁ Διαζευκτικὸς τόνος [§112] τῶν ἤχων.

Κλίμακες καὶ Διαζευκτικοὶ τόνοι

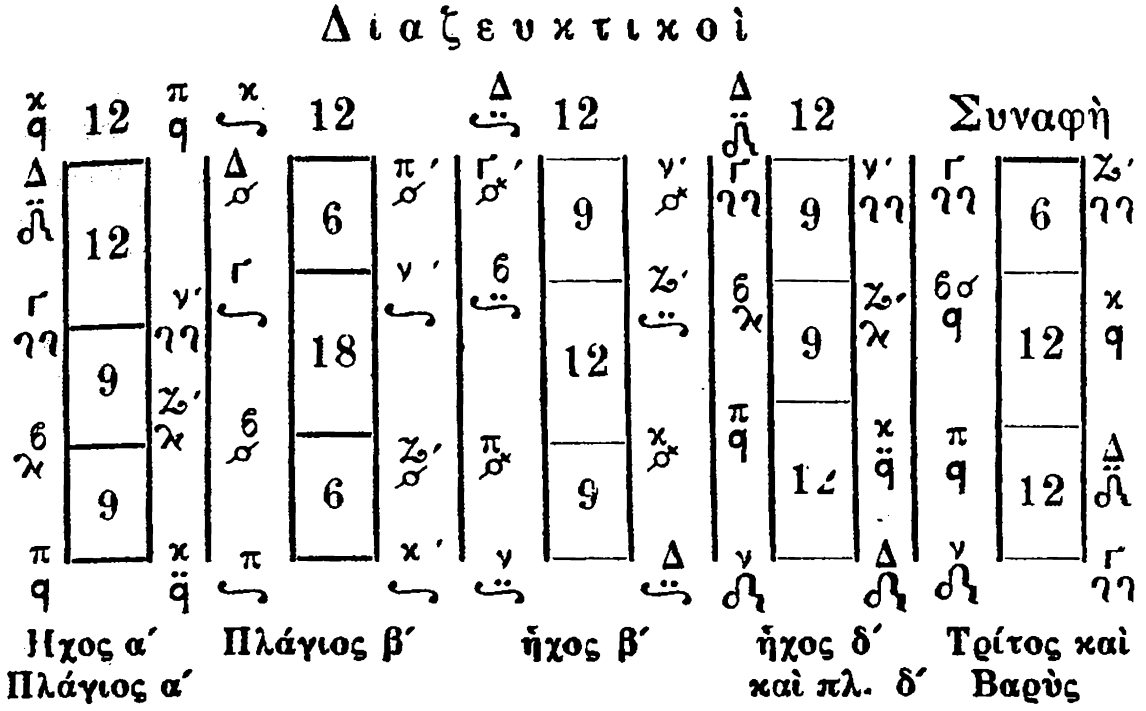

Σημ β΄ Αἱ μεταβολαὶ καὶ μεταθέσεις ἀπὸ γένους εἰς γένος γίνονται ἐπὶ φθόγγων ἑστώτων.

Ἦχος

131 Ἦχος γενικῶς καλεῖται τὸ αἴτιον τὸ προκαλοῦν τὸ αἴσθημα τῆς ἀκοῆς. Εἰς δὲ τὴν Μουσικὴν ἦχος καλεῖται ἴδιός τις τρόπος καὶ τάξις ἐν τοῖς φθόγγοις τῶν Τετραχόρδων, ἐπὶ τῶν ὁποίων τὸ μέλος περιφέρεται ἐπὶ καθωρισμένων τονιαίων διαστημάτων, καὶ διαφόρων καταλήξεων ἕλκων τὴν φωνὴν πρὸς τοὺς μέν, παραβλέπων δὲ καὶ παρερχόμενον ἄνευ χρονοτριβῆς τοὺς ἄλλους. Χαρακτηριστικὰ τῶν ἤχων εἶναι τὸ γένος, ἡ Κλῖμαξ ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται τὸ ἴσον, οἱ δεσπόζοντες φθόγγοι, ἐπὶ τῶν ὁποίων γινόνται αἱ μοναὶ, αἱ ἐμφάσεις καὶ αἱ καταλήξεις τῶν ἤχων.

132 Ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Μουσικῇ οἱ ἦχοι εἶναι ὀκτὼ καὶ διαιροῦνται εἰς δύο, τέσσαρας κυρίους καὶ τέσσαρας πλαγίους· οἱ κύριοι ἦχοι ἔχουσι τὴν βάσιν των ἐπὶ τοῦ ὀξέος Τετραχόρδου τῆς Κλίμακος, οἱ δὲ πλάγιοι ἐπὶ τοῦ μέσου Τετραχόρδου, καὶ μόνος ὁ Βαρὺς ἦχος ἔχει βάσιν ζ ἐπὶ τοῦ βαρέος Τετραχόρδου.

Ὑποδιαιρέσεις τῶν ἤχων

133 Οἱ ὀκτὼ ἦχοι ὑποδιαιροῦνται κατὰ τὰ γένη, εἰς Διατονικοὺς, εἰς Χρωματικοὺς, καὶ εἰς Ἐναρμονίους· ἐξ ὧν ὁ Πρῶτος, ὁ Τέταρτος, ὁ Πλάγιος τοῦ Πρώτου καὶ ὁ Πλάγιος τοῦ Τετάρτου, ἀνήκουν εἰς τὸ Διατονικὸν γένος· ὁ Δεύτερος καὶ ὁ Πλάγιος τοῦ Δευτέρου εἰς τὸ Χρωματικὸν, ὁ Τρίτος καὶ ὁ Βαρὺς, κατὰ τοὺς διδασκάλους, εἰς τὸ Ἐναρμόνιον γένος· ἔτι ὑποδιαιροῦνται καὶ ὡς πρὸς τὸ σύστημα καθ' ὃ ψάλλονται. Ὁ Πρῶτος ἦχος καὶ ὁ Πλάγιός του ψάλλονται κατὰ τὸ Πεντάχορδον σύστημα· ὁ Τέταρτος κατὰ τὸ Διαπασῶν, ὁ Πλάγιος τοῦ Τετάρτου κατὰ τὸ Διαπασῶν καὶ κατὰ τὸ Τετράχορδον σύστημα ἐν μέρει. Ὁ Τρίτος ἐν μέρει ψάλλεται κατὰ τὸ Πεντάχορδον σύστημα καὶ ἐν μέρει κατὰ τὸ Τετράχορδον· ὁ Βαρὺς ψάλλεται κατὰ τὸ Τετράχορδον (Τριφωνίαν) καὶ κατὰ τὸ Διαπασῶν ζ,

ὁ Δεύτερος ἦχος ψάλλεται κατὰ διφωνίαν, καὶ ὁ Πλάγιος Δεύτερος κατὰ Πεντάχορδον χρωματικῶς.

Σημ. Οἱ ἦχοι εἶναι ὀκτὼ οἱ δὲ φθόγγοι τῆς Κλίμακος ἑπτὰ· διὰ νὰ λάβῃ δὲ ἕκαστος ἦχος θέσιν ἐπὶ ἰδίου φθόγγου τῆς Κλίμακος, σχηματίζεται ἡ Κλῖμαξ κατὰ τὸν Τροχὸν, καὶ οὕτω πως φυλάττεται ἡ τάξις τῶν κυρίων ἤχων πρὸς τοὺς Πλαγίους των, οἱ ὁποῖοι δέον νὰ εὑρίσκωνται κατὰ Πεντάχορδον βαρύτεροι τῶν κυρίων ἤχων ὁ φθόγγος Νη, κατὰ τὸν Τροχὸν, δίδει ἴσον εἰς τὸν Πλ. Δ΄, καὶ εἰς τὸν Πλ. Β΄. Ἕκαστος δὲ ἦχος ψάλλεται κατὰ πέντε διαφόρους τρόπους

α΄. Τὸ Εἱρμολογικὸν, καθ' ὃ ψάλλονται οἱ Εἱρμοὶ, οἱ κανόνες, τὰ Ἀπολυτίκια, τὰ Καθίσματα, οἱ Στίχοι, αἱ Καταβασίαι, τά Μεγαλυνάρια, ὁ Πεντηκοστός Ψαλμὸς, τὰ τυπικὰ τῆς Λειτουργίας καὶ ἄλλα πολλὰ, τὰ ὁποῖα εἶναι πεποιημένα εἰς μέτρα καὶ ρυθμὸν πρωτοτύπου τινὸς Τροπαρίου.

β΄. Τὸ Στιχηραρικὸν τὸ ὁποῖον εἶναι συντεταγμένον εἰς ἐλευθέραν ποίησιν, ἐν ᾧ ψάλλονται πάντα τὰ Ἰδιόμελα, αἱ Λιταὶ τὰ Δοξαστικὰ τῶν ἑσπερίων, τῶν Ἀποστίχων, τῶν Αἴνων, τὰ Ἐωθινὰ καὶ ἄλλα.

γ΄. Τὸ Παπαδικὸν ἐν ᾧ ψάλλονται μέλη ἀργὰ Χερουβικὰ, Κοινωνικὰ, Ἀσματικὰ, τὰ τοῦ Μαθηματαρίου, Δόξα καὶ νῦν τῶν Πολυελέων κ.λ.π.

δ΄. Τὸ ἀργὸν Εἱρμολογικὸν, τὸ ὁποῖον εἶναι σύνθετον ἐκ τῆς βάσεως τῶν δεσποζόντων τοῦ συντόμου Εἱρμολογικοῦ καὶ ἐκ πολλῶν θέσεων καὶ καταλήξεων τοῦ Στιχηραρικοῦ.

ε΄. Τὸ Καλοφωνικὸν καθ' ὃ ψάλλονται τὰ Ἀνοιξαντάρια, οἱ Πολυέλεοι, Εἱρμοὶ Καλοφωνικοὶ, Ἄξιόν ἐστι, καὶ ἄλλα μελῳδικώτατα μαθήματα μὲ ἀξιοθαύμαστον τέχνην.

Δεσπόζοντες, Ὑπερβάσιμοι, Καταταλήξεις.

134 Δεσπόζοντες φθόγγοι τοῦ μέλους ἤχου τινὸς, καλοῦνται ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους τὸ μέλος ἡδύνεται καὶ ἀρέσκεται νὰ ἐπαναλαμβάνῃ συχνάκις καὶ χρονοτριβῇ ἐπ' αὐτῶν διὰ καταλήξεων ἀτελῶν, ἐντελῶν καὶ τελικῶν καὶ τρόπον τινὰ ἀναπαυόμενοι ἐπ' αὐτῶν

135 Ὑπερβάσιμοι λέγονται οἱ φθόγγοι, τοὺς ὁποίους τὸ μέλος διαβαίνει ἀδιαφόρως, ἄνευ χρονοτριβῆς, ἄνευ καταλήξεων ἢ μονῶν

136 Αἱ καταλήξεις τῶν ἤχων ἐν τῇ μελῳδίᾳ εἶναι πολλαὶ καὶ διάφοροι· διαιροῦνται ὅμως εἰς τρεῖς τάξεις, εἰς καταλήξεις ἀτελεῖς, ἐντελεῖς, καὶ τελικὰς· ἐξ ὧν αἱ ἀτελεῖς ἐκτελοῦνται ἐπὶ τῶν δεσποζόντων φθόγγων τῶν ἤχων ὅπου τὸ κείμενον τῶν λέξεων, στίζεται διὰ κόμματος, αἱ δὲ ἐντελεῖς καὶ τελικαὶ, ἐπὶ τῆς βάσεως συνήθως τῶν ἤχων, ὅπου αἱ λέξεις στίζονται δι' ἄνω τελείας ἢ κάτω· πολλάκις ὅμως λόγῳ τοῦ ποιητικοῦ μέτρου τῶν λέξεων, ἐκτελοῦνται ἐντελεῖς καταλήξεις, ἐπὶ κόμματος· καὶ ἀτελεῖς ἐπὶ τελείας καὶ ἰδίως εἰς τὰ προσόμοια καὶ εἰς τὸ Εἱρμολογικὸν μέρος.

Αἱ καταλήξεις χρησιμεύουσιν εἰς τὸ μέλος ὡς αἱ ἐν τοῖς λόγοις τεταγμέναι στίξεις, ἔχουσαι σκοπὸν τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ μέλους. Ἕκαστος ἦχος ἔχει ἰδίας καταλήξεις, καὶ ἕκαστος τρόπος ἢ σύστημα ἤχου τινὸς δι' ἰδίας καταλήξεως γνωρίζεται. Π.χ. ἄλλως ἐκτελοῦνται αἱ καταλήξεις τοῦ Πρώτου ἤχου Στιχηραρικῶς, ἄλλως Εἱρμολογικῶς καὶ ἄλλως Παπαδικῶς· ἄλλως ἐκτελοῦνται αἱ καταλήξεις τοῦ Πρώτου ἤχου, καὶ ἄλλως τοῦ Δευτέρου, ὁμοίως καὶ τῶν λοιπῶν.

Συμφωνίαι τῶν δεσποζόντων ἐν τοῖς ἤχοις φθόγγων

137 Αἱ συμφωνίαι ἐπὶ ὡρισμένων φθόγγων ἑκάστου ἤχου, εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ τὰς καταλήξεις τῶν δεσποζόντων, διὰ τὸ ἴσον τοῦ ἰσοκράτου καὶ τῶν βοηθῶν τοῦ ψάλτου.

α'. Εἰς τὸ Στιχηραρικὸν μέρος τοῦ Πρώτου ἤχου ὑπάρχουν συμφωνίαι εἰς τοὺς φθόγγους Πα, Γα, εἰς δὲ τὸ Εἱρμολογικὸν εἰς τοὺς Πα, Δι· καὶ εἰς τὸ Παπαδικὸν Πα, Γα, Δι, Κε.

β'. Εἰς τὸν Δεύτερον ἦχον Στιχηραρικῶς ὑπάρχουν συμφωνίαι εἰς τοὺς φθόγγους Βου, Δι, Δι, Ζω, καὶ Δι, Νη· ὁμοίως καὶ εἰς τὸ Παπαδικὸν, καὶ ἐν μέρει τοῦ Εἱρμολο-

γικοῦ τῶν Ἀπολυτικίων καὶ Καθισμάτων. Εἰς δὲ τὸ ἕτερον μέρος τῶν Καταβασιῶν, Κανόνων Ἀναβαθμῶν καὶ ἄλλων, αἱ συμφωνίαι ὑπάρχουν εἰς τοὺς Πα, Δι, τοῦ πλ. β΄.

γ΄ Ὁ Τρίτος ἦχος, Στιχηραρικῶς καὶ Εἱρμολογικῶς συμφωνεῖ εἰς τοὺς φθόγγους Πα, Γα, Κε, εἰς δὲ τὸ Παπαδικὸν εἰς τοὺς Νη, Γα ϱ, ὡς ἡ Τρίφωνία τοῦ Πλ δ΄.

δ΄ Ὁ Βαρὺς ἦχος ἐκ τοῦ Γα ἐκτελεῖται κατὰ τὸ Ὁμόφωνον (§ 90 α΄.) ἔχων ἴσον τὸν Ζω, συμφωνεῖ κατὰ διαφωνίαν Ζω—Πα, κατὰ Τετραφωνίαν Ζω. Γα. κατὰ Πεντάχορδον Ζω—Δι, κατὶ Ὀκτάχορδον ϰ—ϰ΄ ἢ ϰ—ϰ΄

ε΄. Ὁ Πλ α΄. ἦχος Στιχηραρικῶς καὶ Παπαδικῶς συμφωνεῖ εἰς τοὺς Πα, Δι, Κε φθόγγους. Εἱρμολογικῶς δὲ εἰς τοὺς Κε, Νη, ὡς Πα, Γα κατὰ τὸ Πεντάχορδον Σύστημα.

ϛ΄. Ὁ Πλ. β΄ ἦχος Στιχηραρικῶς καὶ Παπαδικῶς συμφωνεῖ εἰς τοὺς Πα, Δι, ἢ Κε, π΄. Εἱρμολογικῶς δὲ, εἰς τὸ σύντομον ἢ ἀργὸν ἀκολουθεῖ τὰς συμφωνίας τοῦ Δευτέρου Στιχηραρικοῦ ἤχου

ξ΄. Ὁ Πλ. δ.΄ Στιχηραρικῶς καὶ Εἱρμολογικῶς ἐκτελεῖ συμφωνίας εἰς τοὺς Νη, Βου, Δι, κατὰ διφωνίαν· Νη, Δι κατὰ Τετραφωνίαν· καὶ Εἱρμολογικῶς ἐν μέρει κατὰ τριφωνίαν εἰς τοὺς Νη, Γα.

η΄. Καὶ τέλος ὁ Τέταρτος ἦχος εἱρμολογικῶς συμφωνεῖ εἰς τοὺς Βου, Δι κατὰ Διφωνίαν, καὶ Βου Ζω κατὰ Τετραφωνίαν, παπαδικῶς δὲ συμφωνεῖ εἰς τοὺς Δι, Βου, καὶ Δι, Νη. Στιχηραρικῶς δὲ συμφωνία τοῦ Τετάρτου ἤχου δὲν ὑπάρχει διότι συνεχῶς τὸ ἴσον ἀπὸ τοῦ Πα, σύρεται εἰς τὸν Βου, καὶ ὅρα εἰδικὸν Κεφάλαιον περὶ Ἴσου καὶ Ἰσοκράτου.

Παραχορδή

138 Παραχορδὴ λέγεται μελωδικὴ τις θέσις ἔχουσα βάσιν ὅλως ἄσχετον καὶ ἀνεξάρτητον πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν, ἥ συνοδεύουσαν μελωδίαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας λαμβάνει χώραν, σχηματίζουσα νέα διαστήματα, νέους τόνους, δεσπόζοντας φθόγγους, καταλήξεις, Μαρτυρίας, καὶ ἀνατρέπουσα τὴν προϋπάρχουσαν μελωδίαν καὶ βάσιν· γίνεται δὲ Παραχορδὴ ἐπὶ λέξεων, ἥ φράσεων, ὧν ἡ ἔννοια ζητεῖ μετατροπὴν τοῦ μέλους, ἵνα προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν, ἥτις ὅμως δὲν πρέπει νὰ παρατείνεται ἐπὶ πολὺ ἡ δὲ λύσις τῆς Παραχορδῆς ὀφείλει γενέσθαι ἐπὶ τοῦ φθόγγου, ἀφοῦ ἔλαβεν ἀρχὴν ὡς :

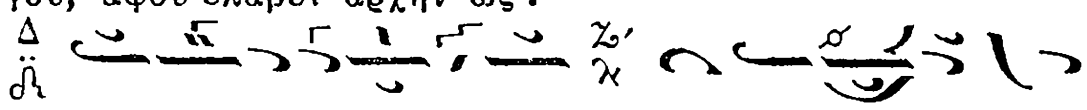

της φω ω ω νη η ης του α χρει ου ι

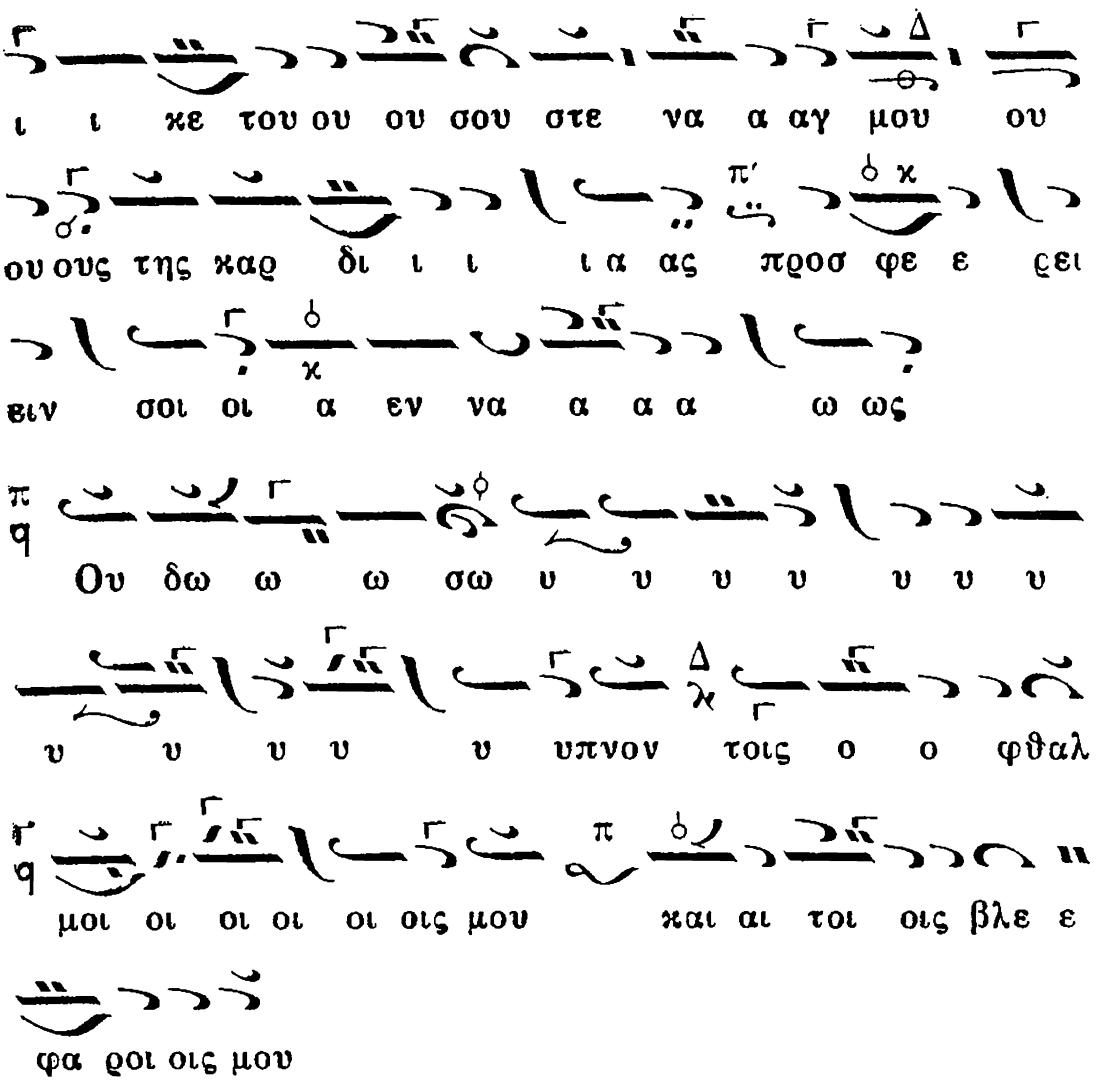

Σημ. Αἱ τιθέμεναι συνήθως φθοραὶ εἰς κανονικὰς θέσεις καὶ μὴ προξενοῦσαι εἰς τὴν ἀκοὴν κακόηχον καὶ ἄτοπον μετάθεσιν, ἀλλ' εὐάρεστον δὲν εἶναι παραχορδαί.

Αἱ Παραχορδαὶ σπανίως ἀπαντῶνται· εἶναι δὲ λίαν χρήσιμοι εἰς τοὺς σπουδάζοντας τὴν μουσικὴν, ἀσκοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀκριβῆ τῶν τόνων μετάθεσιν καὶ ἰδίως ὅταν χάριν ἀσφαλείας ρυθμίζουσιν τὴν βάσιν ἀφ' ἧς ἤρχισαν Παραχορδὴν, ἐπὶ τινος μουσικοῦ ὀργάνου, ἵνα παραβάλλωσι τὴν τοῦ προϋπάρχοντος Ἴσου, πρὸς τὸ τῆς Παραχορδῆς, καὶ ἐάν ἀκριβῶς ἐπέστρεψαν ἐπὶ τῆς προτέρας βάσεως.

Ἔλξις.

139 Ἔλξις καλεῖται ἡ ὑπάρχουσα ἐν τῇ Β. Μουσικῇ ἐκτέλεσις τῶν τόνων συνυφασμένη μετὰ τοῦ ὕφους (§ 127) μεταξὺ δύο φθόγγων ὡσεὶ Ὕφεσις. προκειμένου περὶ ἀναβάσεως καὶ ὡσεὶ Δίεσις, προκειμένου περὶ καταβάσεως.

Σημ Τοῦ προσόντος τούτου στερεῖται ἡ ὀργανικὴ μουσικὴ καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ· ἡ ἔλξις ἀπαντᾶται εἰς ὅλους τοὺς ἤχους καὶ δύναται νὰ καθορισθῇ ὡς ἑξῆς:

α΄ Εἰς τὸν Πρῶτον ἦχον συνήθως ἀπαντᾶται ἡ ἔλξις μεταξὺ τῶν φθόγγων Γα Βου Γα, ὅταν τὸ μέλος περιφέρεται περὶ αὐτούς, ὁ Βου ἕλκεται ὑπὸ τοῦ Γα ὡς ἐν Διέσει, καὶ ὅταν τὸ μέλος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ Γα, ὁ Βου ἐκτελεῖται εἰς τὴν διατονικὴν βάσιν του ὡς,

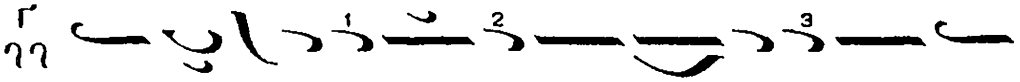

καὶ θα να α τον δι η μας ε κου σι ως

ἔνθα ἡ φωνὴ τοῦ φθόγγου Βου περιφέρεται περὶ τὸν Γα, ὁ Βου ἕλκεται πρὸς τὸν Γα· ἄλλο

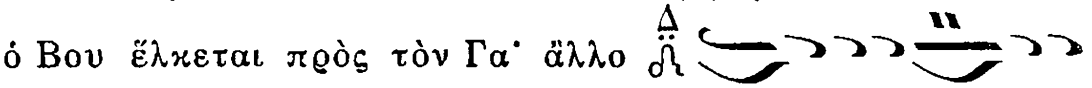

καὶ ἔνθα ὁ Βου ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ Γα, ἐκτελεῖται Διατονικῶς εἰς τὴν θέσιν του· ἄλλο

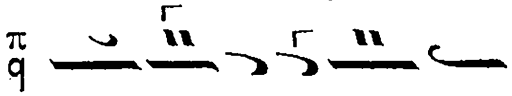

οἱ πι ι ι στοι οι καὶ ἔνθα ὁ ἔγχρονος φθόγγος Βου ἐκτελεῖται εἰς τὴν διατονικὴν βάσιν· ὁ δὲ ἔγγορος Βου, ἕλκεται ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν Γα Γα.

β΄ Ἐπίσης πάσχει ἕλξιν καὶ ὁ Ζω ( ) ἐν Ὑφέσει, ὅταν τὸ μέλος δὲν ὑπερβαίνει τοῦτον, ἀλλ' ἐπιστρέφει ἐξ αὐ οὗ ἀμέσως ὡς :

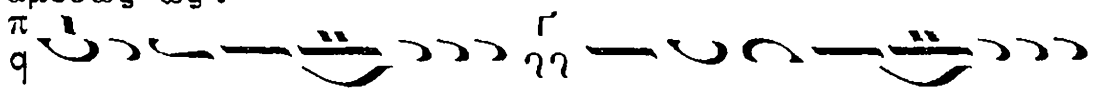

Κυ ρι ε ε κε κρο α ξα Υ περ μα χον ε χο μεν

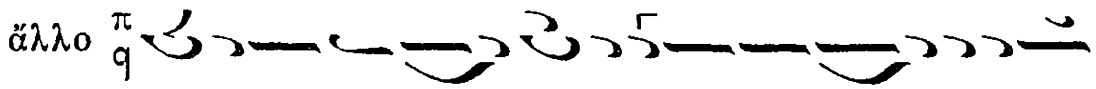

δος μοι χει ρα σω σον με ε ε ως τω Πετρω ο Θε ος

καὶ ἐνταῦθα ὁ Ζω, τῆς συλλαβῆς σω, ἐκτελεῖται ἐν Ὑφέσει, καὶ ὁ Βου, τῆς συλλαβῆς Θε ἐν Διέσει Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ ὅταν τὸ μέλος ἀναιβαίνῃ ὑπερβατῶς εἰς τὸν Ζω καὶ ἐπιστρέφει ἐξ αὐτοῦ, ἐπίσης συμβαίνει καὶ εἰς τὸν Βου, ὅταν τὸ μέλος καταβαίνῃ ὑπερβατῶς εἰς αὐτὸν καὶ ἐπιστρέφει ἀμέσως εἰς τὸν Γα

γ΄ Ὁ Γα τοῦ Στιχηραρικοῦ Πρώτου ἤχου πολλάκις ἕλκει τὸν Δι ὡς ἐν Ὑφέσει ὡς : 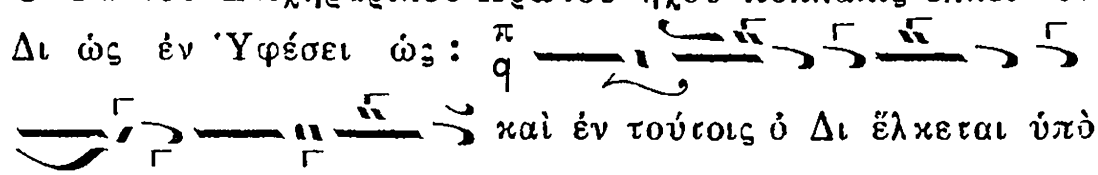 καὶ ἐν τούτοις ὁ Δι ἕλκεται ὑπὸ τοῦ Δεσπόζοντος Γα ὡς Ὕφεσις, καὶ ὁ Βου, ὡς Δίεσις. Συνεπείᾳ τῆς ἕλξεως ταύτης, τὸ Κάθισμα «Τὸν τάφον σου Σωτὴρ» ἐξέπεσεν εἰς ἦχον Δεύτερον ὡς :

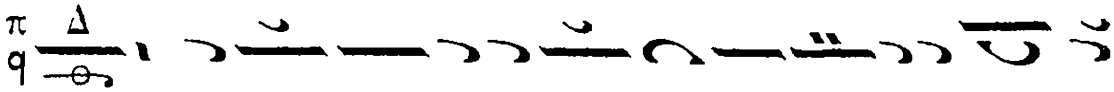

Τον τα φον σου Σω τηρ στρα τι ω ται τη ρουντες

νε κροι τη ασ τρα πη του οφ θεν τος Αγ γε λου

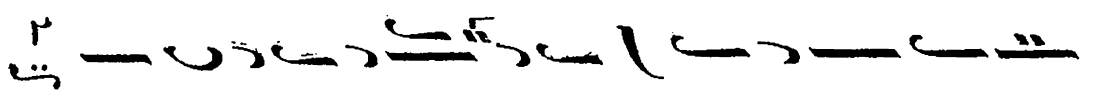

ε γε νον το κη ρυ υ τον το ος γυ ναι ξι

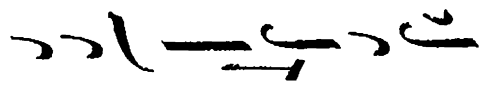

την Α να α στα σιν

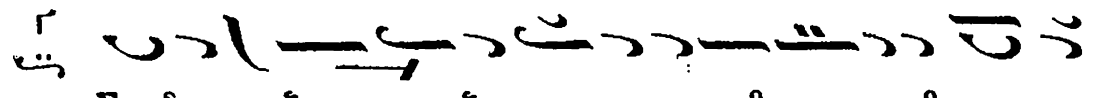

Σε δο ξα α ζο μεν τον τησφθο ρας καθε ρε την

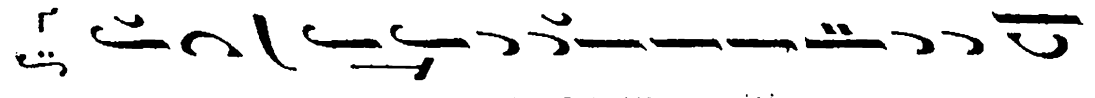

σοι προσ πι ι πτο μεν τω α νά σταν τι εκ τα

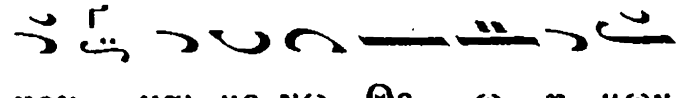

φοι και μο νω Θε ω η μων

140 Εἰς τὸν Δεύτερον ἦχον αἱ ἔλξεις λόγῳ τῆς διφωνίας σπανίως ἀπαντῶνται, μόνον εἰς τὸν Γα ὁ ὁποῖος ἕλκεται ὑπὸ τοῦ δεσπόζοντος Δι ὡς: 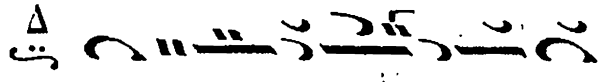

Δο ο ο ξα Πα α τρι και

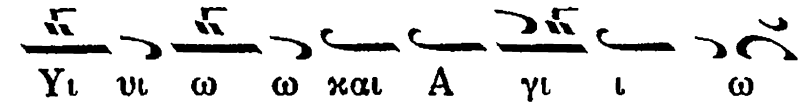

Υι υι ω ω και Α γι ι ω

ἔνθα αἱ συλλαβαὶ Πα, α, Υι, υι, τοῦ Γα φθόγγου ἐκτελοῦνται τρόπον τινὰ ἐν Διέσει

141 Ὁ Τρίτος ἦχος στηρίζεται καὶ θεμελειοῦται ἐπὶ τῶν ἕλξεων. Ἐκτὸς τῶν Διέσεων καὶ Ὑφέσεων αἱ ὁποῖαι ἀφθονοῦσιν εἰς τὸ μέλος του, ἔχει καὶ ἰδίας φθορὰς ♀ ♂ διὰ τῶν ὁποίων ἕλκει τὸν μὲν Ζω πρὸς τὸν Κε, τὸν δὲ Βου πρὸς τὸν Γα.

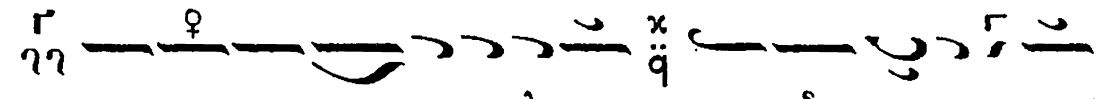

εις ε αυ τον καταπλα γεις α δι αι ρε ε τον

την βα σι λε ε ευ ου ου ου ου σαν

ἔνθα ὁ Ζω τῆς ἀναβάσεως τῶν συλλαβῶν αυ, δι, σι, λευ ἐκτελεῖται εἰς τὴν Διατονικὴν θέσιν· οἱ δὲ Ζω τῆς καταβάσεως τῶν συλλαβῶν κα, ρε, ου, ἐκτελοῦνται ἐν Ὑφέσει ἑλκόμεναι ὑπὸ τοῦ δεσπόζοντος Κε ἄλλο:

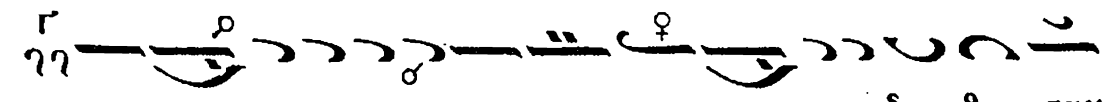

α κου σονται τα ρη μα τα μου ο τι η δυν θη σαν

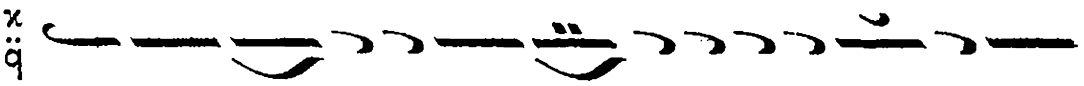

ω σει πα χος γης ερ ρα γη ε πι της γης δι ε

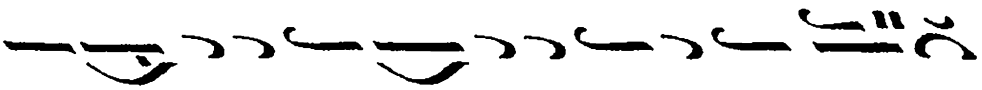

σκορ πι σθη τα ο στα αυ των πα ρα τον Α α δην

Αἱ ἔλξεις ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχου τούτου γίνονται διὰ τῆς Ὑφέσεως ἐπὶ τοῦ Ζω, καὶ τῆς Διέσεως ἐπὶ τοῦ Βου, μετὰ δὲ τὴν φθορὰν ♀ ἐφ' ὅσον ἡ φωνὴ ἀναβαίνει πέραν τοῦ Ζω οὗτος ἐκτελεῖται εἰς τὴν διατονικὴν του βάσιν ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ Νη παρὰ τὴν ἀπαίτησιν τῆς φθορᾶς ὡς :

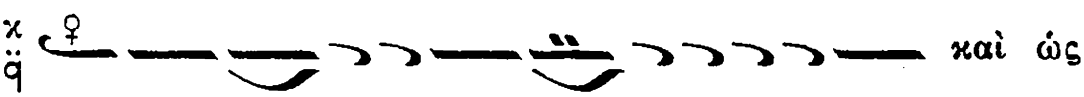

καὶ ὡς

ω σει πα χος γης ἐρ ρα γη ἐ πι της γης

βλέπομεν ἡ ἐνέργεια τῆς φθορᾶς φαίνεται μᾶλλον ἐπὶ τῶν κατιόντων Ζω, ἢ ἐπί τῶν ἀνιόντων, καὶ γεννικῶς παρατηροῦμεν εἰς τὸν Τρίτον ἦχον, ὅτι ἄλλοτε χρησιμοποιοῦνται διὰ τὰς ἔλξεις φθοραὶ, ἄλλοτε Ὑφέσεις ἢ Διέσεις ἐπὶ τῶν ἰδίων φθόγγων Βου, Ζω, καὶ ἄλλοτε οὔτε Ὑφέσεις οὔτε

Διέσεις, ὡς 1 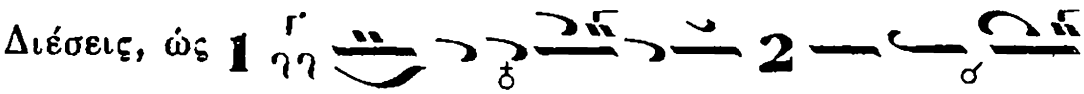

γε ε ε ε ε νος Σταυ ρον σου

ου τον και νυν και αι αι α Πω ω

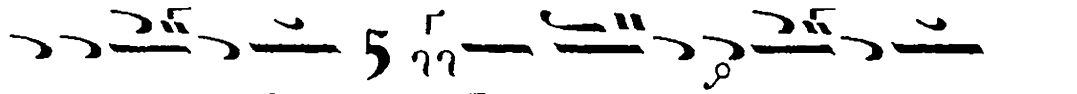

ω ω ω μη η θαυ Πε φω τι ι σται αι τα

Ἔνθα αἱ πέντε θέσεις εἶναι ὅμοιαι, εἴτε διά τῶν φθορῶν εἴτε διά τῶν Ὑφέσεων ἢ Διέσεων, εἴτε μὴ, ἡ ἐκτέλεσις εἶναι ὁμοία· καὶ διὰ τοῦτο εἶναι προτιμητέα ἡ ἔλξις ἄνευ τῆς συχνῆς χρήσεως τῶν σημείων τῆς φθορᾶς, ὅπου ἡ πεῖρα διδάσκει κ ὶ ἀπαιτεῖ τὸ μέλος.

142 Εἰς τὸν Τέταρτον ἦχον ἡ ἔλξις ἐκτελεῖται ἐπὶ τοῦ Ζω ἐν Ὑφέσε , ὅταν ἡ φωνὴ ἅπτηται τῆς χορδῆς του καὶ ἐπιστρέφ ι ἐξ αὐτοῦ· ὅταν δὲ ἡ φωνὴ ἐπιμένη ἐπαναλαμβάνουσα τὸν ἀπαιτεῖται εἰς τὴν διατονικὴν του βάσιν ὁ Ζω.

Ὅταν δὲ ὁ Τέταρτος ἦχος ἐκτέλῃ καταλήξεις ἐπὶ τοῦ ὁ Ζω ἕλκει πρὸς τὸν Νη. Ὅταν δέ ὁ Τέταρτος ἔχῃ ἴσον τόν Δι ἐνίοτε ἕλκει τὸν Γα ὡς ἐν Διέσει.

143 Ὁ Πλάγιος τοῦ Πρώτου ἦχος Στιχηραρικῶς καὶ Παπαδικῶς ἕλκει τὸν Ζω πρὸς τὸν Κε ἐν Ὑφέσει.

144 Ὁ Πλάγιος τοῦ Δευτέρου, εἰς τὰς διατονικὰς τοῦ στιχηραρικοῦ καὶ παπαδικοῦ εὑρισκομένας θέσεις ἀπαιτεῖ τὸν Ζω ἐν Ὑφέσει καθ' ἕλξιν· ἐπίσης ἀπαιτεῖ ἐν Ὑφέσει καθ' ἕλξιν τὸν Ζω, καὶ τὰς εἰς τὸ Εἱρμολογικὸν μέρος τοῦ Δευτέρου ἤχου εὑρισκομένας ἐπὶ τοῦ ὀξυτέρου Τετραχόρδου διατονικὰς ὡς :

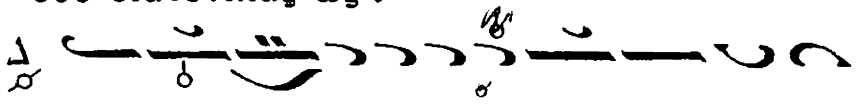

δο ξα α ζο ο ο ο μεν εκ τος σου

ἔνθα ὁ Ζω τῶν συλλαβῶν ζο, τος ἐκτελεῖται καθ' ἕλξιν· ἄλλο:

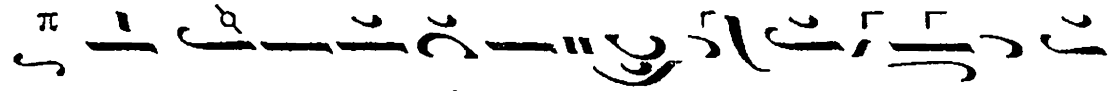

η εκ νε κρῶν Α να α α α στα α α α σις

καὶ ἐν τούτῳ παρατηροῦμεν ὅτι μόνος ὁ Ζω τῶν Κεντημάτων ἐκτελεῖται εἰς τὴν διατονικὴν βάσιν του, οἱ λοιποὶ Ζω τῶν συλλαβῶν κρων, α, στα, ἔλκονται πρὸς τὸν Κε ἐκ συμπαθείας πρὸς τὸν Πλ. β΄. ὁ ὁποῖος ἀπαιτεῖ τὸν Ζω πάντοτε Ὕφεσιν.

145 Ὁ Βαρὺς ἦχος ἀκολουθεῖ τὸν Τρίτον εἰς τὰς ἕλξεις· διαφέρει ὅμως ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν φθορῶν ♂ ♀ διότι ὁ Βαρὺς διὰ τῆς ♌ ἐπὶ τοῦ Ζω, καὶ τῆς Διέσεως ἐπὶ τοῦ Βου ἐκτελεῖ τὰς ἕλξεις του καὶ πολλάκις ἄνευ τούτων ὡς : ⌐ ηη

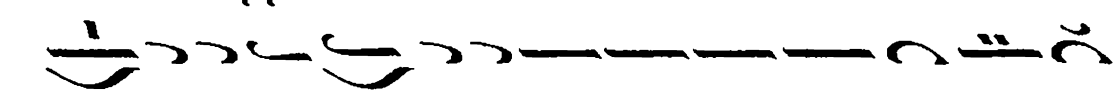

Κυ ρι ε ε κε κρα ξα προς σε ει σα κου σον μου

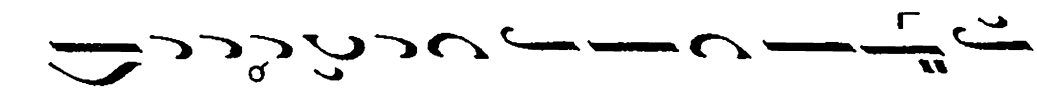

προσχες τη φω νη της δε η σε ω ως μου.

146 Ὁ Πλάγιος τοῦ Τετάρτου ὅταν ποιῇ καταλήξεις ἐπὶ τοῦ ν ἤ ν ηη΄ ἔλκει τὸν Ζω πρὸς τὸν Νη. Ὅταν δὲ ποιῇ καταλήξεις ἐπὶ τοῦ ζ χ΄ μένει σταθερὸς, ἔλκει δὲ κἄπως τὸν Κε πρὸς τὸν Ζω· ὅταν δὲ ἡ φωνὴ δὲν ἀναβαίνῃ πέραν τοῦ Ζω ἀλλ' ἐπιστρέφει ἀμέσως ἐκ τούτου, ὁ Ζω προφέρεται ἐν Ὑφέσει· ὡς:

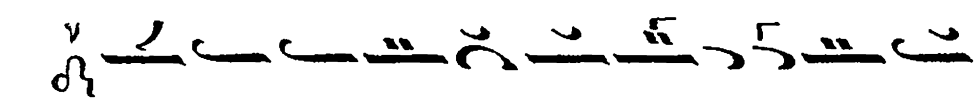

Ο βα σι λευς των Ου ρα α α νω ων

Ἔνθα ὁ Ζω τῆς συλλαβῆς λευς, ἐκτελεῖται καθ' ἕλξιν ἐν Ὑφέσει· οἱ Ζω, Ζω, τῆς συλλαβῆς ρα, ἐκτελοῦνται εἰς τὴν βάσιν τοῦ Διαπασῶν συστήματος· καὶ ὁ Ζω τῆς συλλαβῆς νω, ἕλκεται ὑπὸ τοῦ ν ηη΄. Ὅταν δὲ ὁ Πλ. δ΄. ὁδεύῃ κατὰ

τὸ Τετράχορδον σύστημα Νη ἔλκει τὸν Βου, πρὸς τὸν Γα,ὡς ἐπὶ τοῦ Τρίτου ἤχου καὶ ἐπὶ τοῦ Βαρέως ὡς:

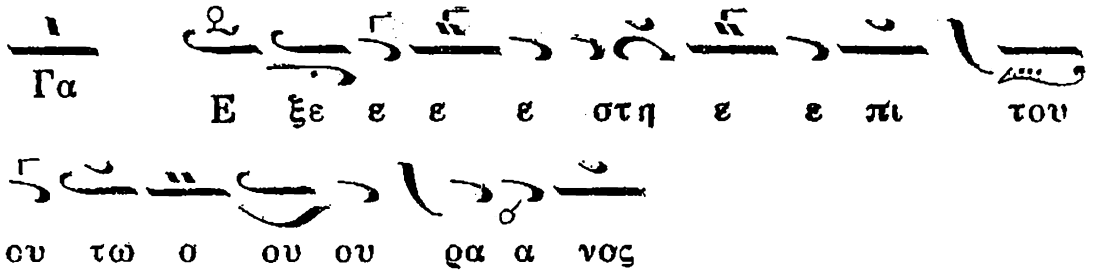

Σημ. Συνήθως αἱ ἕλξεις ἐκτελοῦνται μεταξὺ καὶ πλησίον τῶν δεσποζόντων φθόγγων τοῦ μέλους.

Ἀπήχημα

147 Ἀπήχημα λέγεται μικρὰ τις μελῳδικὴ προετοιμασία καὶ εἰσαγωγὴ εἰς τὸν ἦχον· ἕκαστος ἦχος ἔχει ἴδιον ἀπήχημα.

Ὁ Πρῶτος ἦχος εἰς τὰ Εἱρμολογικὰ καὶ Στιχηραρικὰ ἀπηχεῖται διὰ τοῦ εἰς δὲ τὸ παπαδικὸν ἀπηχεῖται διὰ τοῦ 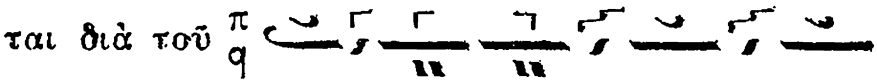

Ὁ Δεύτερος ἦχος ἀπηχεῖται διὰ τοῦ

Στιχηραρικῶς καὶ Παπαδικῶς.

Ὁ Τρίτος ἦχος ἀπηχεῖται διὰ τοῦ 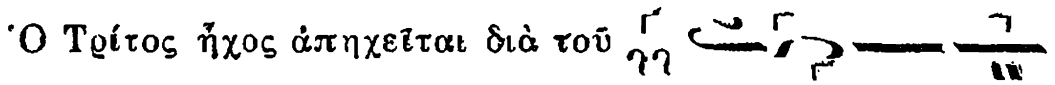

Τὸ ἀπήχημα τοῦ Τετάρτου ἤχου διετηρήθη μόνον ἐκ τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τὸ τοῦ Δευτέρου Δι καὶ τοῦ Πλαγίου Δευτέρου λελαλω διὰ νὰ μὴ προκύπτῃ ἀνωμαλία μεταξὺ ἀπηχημάτων ὡς:

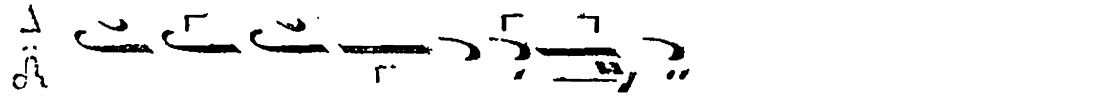

Ἀπήχημα τοῦ Τετάρτου ἤχου εἱρμολογικῶς 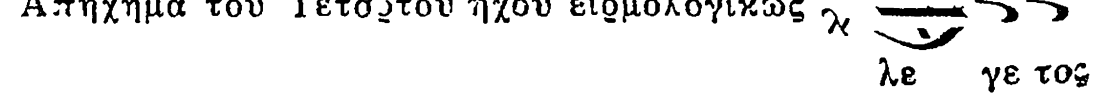

Ὁ Πλ. α΄ Παπαδικῶς

Ὁ Πλ. β΄ Στιχηραρικῶς καὶ Παπαδικῶς ὡς :

Ὁ Βαρὺς, Εἱρμολογικῶς καὶ Στιχηραρικῶς ὡς:

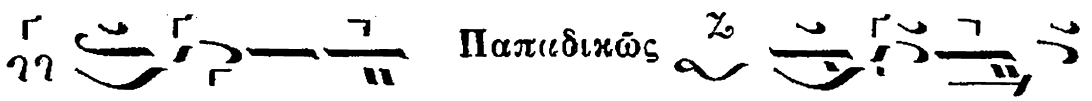

Ὁ Πλ. δ΄

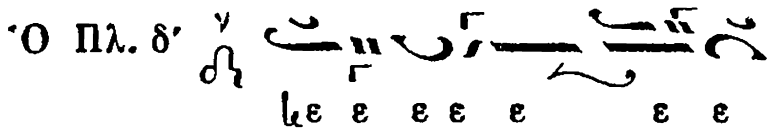

148 Ἡ χρεία τοῦ ἀπηχήματος εἰς τὰ Στιχηρὰ ἀναπληροῦται διὰ τοῦ στίχου ὡς:

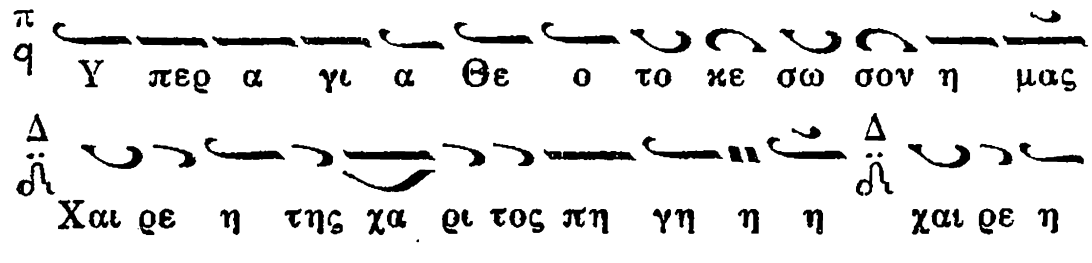

Ὅταν πρὸ τῆς μελωδίας ἡ μαρτυρία γράφηται μόνη, τὸ ἀπήχημα ἢ ὁ προψαλλόμενος στίχος καταλήγει εἰς τὸ ἴσον τοῦ ἤχου, ὅταν δὲ ἡ μαρτυρία προγράφηται δίτονος ὡς: ἦχος πλ. δ΄ ἤ πλ. ἤ ἤ ἤ

Τρίτονος ὡς : ἤ ἤ ἤ

Τετράτονες ὡς πλ. , ἡ κατάληξις τοῦ προψαλλομένου στίχου, δέον νὰ καταλήγῃ δίτονος, ἢ Τρίτονος, συμφώνως τῇ προγραφείσῃ μαρτυρίᾳ ὡς:

Ἦχος πλ.

δαις και ορ γα νω Ω ω του πα ρα δο

ξου θαυματος

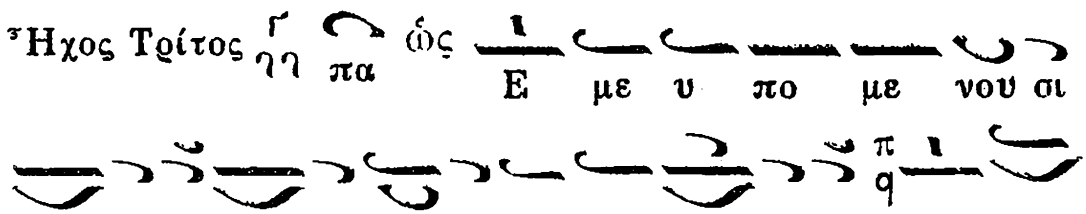

Ἦχος Τρίτος ηη πα ὡς Ε με υ πο με νου σι

δι και οι ε ως ου αν τα πο δος ος μοι Πε φω

τι σται τα συμ παν τα

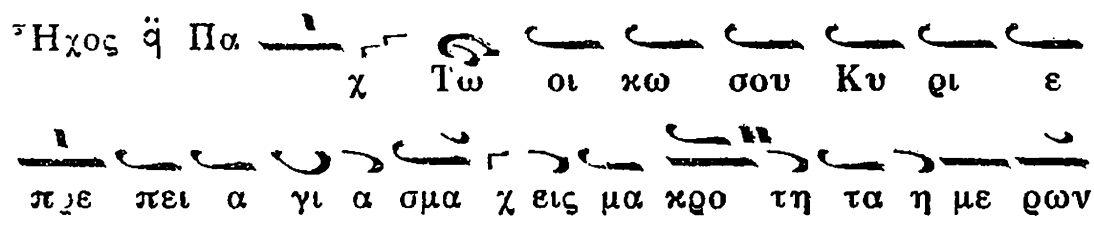

Ἦχος ϊ Πα χ Τω οι κω σου Κυ ρι ε

πε πει α γι α σμα χ εις μα κρο τη τα η με ρων

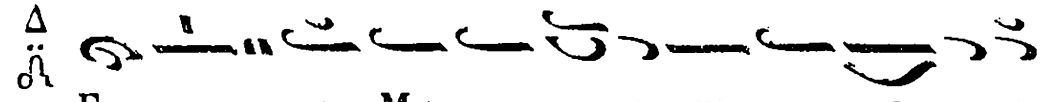

Γυ ναι αι κες Μυ ρο φο ροι μυ ρα φε ρου σαι

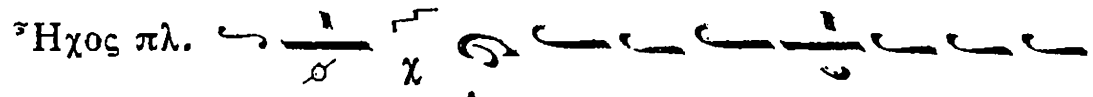

Ἦχος πλ. Αι νει ται αυ τον κα τα το

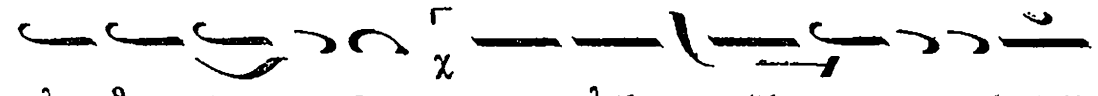

πλη θος της με γα λω συ υ νης αυ του

Κυ ρι ε των δυ να μεων μεθ η μω ων γε ε νου

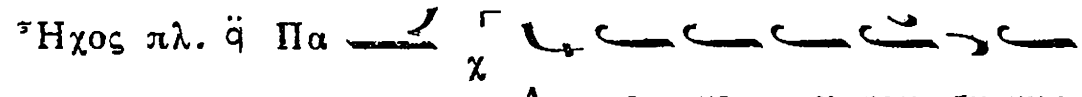

Ἦχος πλ. ϊ Πα Αι νει τε αυ τον εν τυμ

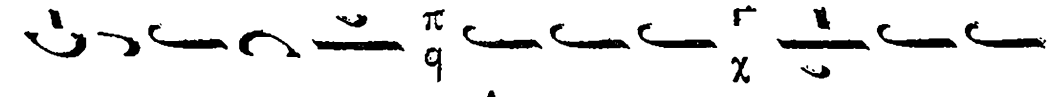

πα νω και χο ρω Αι νει τε αυ τον εν χορ

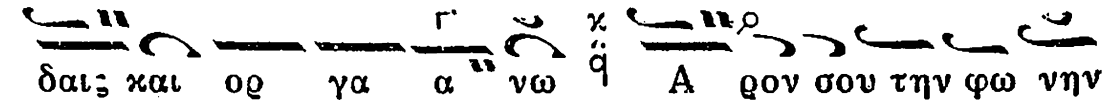

δαις και ορ γα α νω Α ρον σου την φω νην

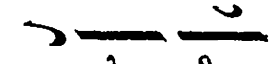

α λη θως

Ἡ παλαιὰ Βυζαντινὴ Μουσικὴ γραφὴ

Θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ διαλάβωμεν εἰς τὸ παρὸν Θεωρητικὸν, ἐκ τῶν μουσικῶν χαρακτήρων καὶ ἐκ τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων τῆς Παλαιᾶς γραφῆς τῆς Β. Μουσικῆς, πᾶν ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ δώσῃ ἔστω καὶ μικρὰν ἀφορμὴν πρὸς μελέτην αὐτῆς, μὴ φεισθέντες προσθέτου δαπάνης διὰ τὴν χάραξιν ἄλλων ἀνυπάρκτων στοιχείων ἐν τοῖς στοιχειοχυτηρίοις, μὲ τὴν ἐλπίδα πάντοτε, ὅτι κάτι καλὸν δύναται νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς μελέτης τούτων, πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς λησμονηθείσης ἤδη καὶ ἀγνώστου καταστάσης ἡμῖν παλαιᾶς γραφῆς.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΚΦΩΝΗΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καί Ἰωάννου Κουκουζέλη

Παρακλητικὴ

Ὀξεῖα

Πελαστὸν

Κούφισμα

Σύνδεσμος .

Κρατημοϋπόρροον

Σύναγμα . 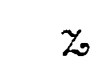

Χόρευμα

Οὐράνισμα

Ἐπίγερμα

Θὲς καὶ Ἀπόθες

Θέμα ἁπλοῦν 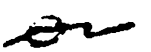

Τρομικὸν

Ἐκστρεπτὸν

Τρομικ. Παρακάλεσμα 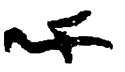

Ψηφιστὸν

Ψηφιστοσύναγμα

Παρακάλεσμα

Ἡμίφωνον .

Ἡμίφθορον .

Λύγισμα 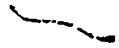

Κύλισμα 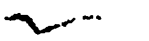

Ἀντικενωκύλισμα

Κράτημα

Σεῖσμα

Πίεσμα

Ἔσω Θεματισμὸς

Ἔξω Θεματισμὸς

Ἀργοσύνθετον

Γοργοσύνθετον

Ἀπόδομα

Λιπλῆ . .

Γοργὸν . .

Ἀργὸν . . .

Σταυρὸς . . .

Ἀντικένωμα . .

Ὄμαλὸν . . .

Ἕτερον . . .

Βαρεῖα . .

Κλάσμα . .

Ἔναρξις . .

Ξηρὸν Κλάσμα

Ψηφιστοπαράκλεσμα

149 Εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῆς ποσότητος συγκατελέγοντο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καὶ οἱ ἑξῆς· ἡ Ὀξεῖα, τὸ Πελαστὸν καὶ τὸ Κούφισμα ἀνιόντες, ὁ Σύνδεσμος καὶ τὸ Κρατημοϋπόρροον κατιόντες, οἱ ὁποῖοι συνεχωνεύθησαν, ἡ μὲν Ὀξεῖα εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ δὲ Πελαστὸν καὶ τὸ Κούφισμα εἰς τὴν Πεταστὴν, ὁ Σύνδεσμος εἰς τὴν Ἀπόστροφον, καὶ τὸ Κρατημοϋπόρροον εἰς τὸ Ἐλαφρὸν. Ἐκτὸς τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος εἶχον οἱ Βυζαντινοὶ μουσικοὶ καὶ ἄλλα ἅτινα ἐλέγοντο μεγάλαι Ὑποστάσεις, τὰ ὁποῖα μετεχειρίζοντο διὰ χειρονομίαν, δι' ἔκτασιν μελῶν τῶν Παπαδικῶν καὶ τῶν Στιχηραρικῶν γραμμῶν, καὶ διὰ σχήματα διάφορα, εἶναι δὲ τὰ ἑξῆς:

Παρακλητικὴ, Σύναγμα, Χόρευμα, Οὐράνισμα, Ἐπέγερμα, Θὲς καὶ Ἀπόθες, Θέμα ἁπλοῦν, Τρομικὸν, Ἐκστρεπτὸν, Τρομικοσύναγμα, Ψηφιστοσύναγμα, Παρακάλεσμα, Ψηφιστοπαρακάλεσμα, Ἔναρξις, Ξηρὸν Κλάσμα, Ἡμίφωνον, Ἡμίφθορον, Λύγισμα, Κύλισμα, Ἀντικενωκύλισμα, Κράτημα, Σεῖσμα, Πίεσμα, Ἔσω Θεματισμὸς, Ἔξω Θεματισμὸς, Ἀργοσύνθετον, Γοργοσύνθετον, Ἀπόδομα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἑξῆς εἶχον τὴν δύναμιν νὰ πλατύνωσι τὰ μέλη, εἰς μεγάλας γραμμὰς.

Ἡ Παρακλητικὴ, τὸ Σύναγμα, τὸ Οὐράνισμα, τὸ Ἐπέγερμα, Τὸ Χόρευμα, τὸ Θὲς καὶ Ἀπόθες, τὸ Θέμα ἁπλοῦν, ἡ Ἔναρξις, τὸ Παρακάλεσμα, τὸ Τρομικὸν, τὸ Ἐκστρεπτὸν, τὸ Τρομικοσύναγμα καὶ τὸ Ψηφιστοπαρακάλεσμα.

Διὰ χρῆσιν ἀγωγῆς χειρονομίας καὶ διαφόρων σχημάτων ἦσαν τὰ ἑξῆς:

Τὸ Ψηφιστοσύναγμα, Ξηρὸν Κλάσμα, Ἡμίφωνον, Ἡμίφθορον, Λύγισμα Κύλισμα, Ἀντικενωκύλισμα, Κράτημα, Σεῖσμα, Πίεσμα, Ἔσω Θεματισμὸς, Ἔξω Θεματισμὸς, Γοργοσύνθετον, Ἀργοσύνθετον, Ἀπόδομα. Ἡ μεγαλειτέρα δυσκολία περὶ τῆς ἐνεργείας τῶν παλαιῶν τούτων σημαδοφώνων συνίσταται εἰς τὸ ὅτι τὸ καθ' ἕν ἐξ αὐτῶν δὲν ἐκτείνει τὴν ἐνέργειάν του ὁμοίως εἰς πᾶν γένος καὶ εἰς ἕκαστον φθόγγον· ἀλλ' ἄλλως ἐνεργεῖ εἰς τὸ Διατονικὸν καὶ ἄλλως εἰς τὸ χρωματικὸν, καὶ ἄλλην γραμμὴν φέρει ὅταν τίθεται εἰς τὸν φθόγγον Πα, ἄλλην δὲ εἰς τὸν φθόγγον Κε καὶ ἄλλην εἰς τὸν Βου κλπ.

Παραδείγματα:

Ἡ Παρακλητικὴ λ. χ. ἐνεργεῖ εἰς ἐπέκτασιν τοιούτων γραμμῶν, οἷα εἶναι αἱ τῶν προηχημάτων τῶν Χερουβικῶν καὶ Κοινωνικῶν καὶ ἡ τοῦ προοιμίου τοῦ ἐντέχνου μαθήματος τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου Ἰακώβου τοῦ Πρωτοψάλτου, «Δεῦτε Χριστοφόροι λαοὶ» Δόξα καὶ νῦν εἰς τὴν ϛ΄. ὥραν τῆς Μ. Παρασκευῆς.

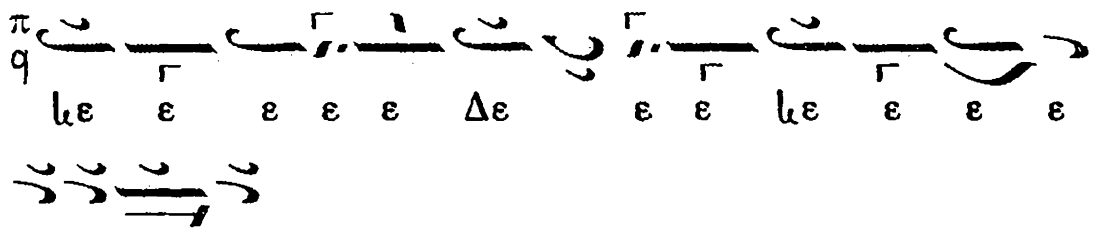

ὡς καὶ ἡ γραμμὴ αὕτη ἐκ τοῦ Πρώτου ἤχου τοῦ Ἑωθινοῦ Δόξα

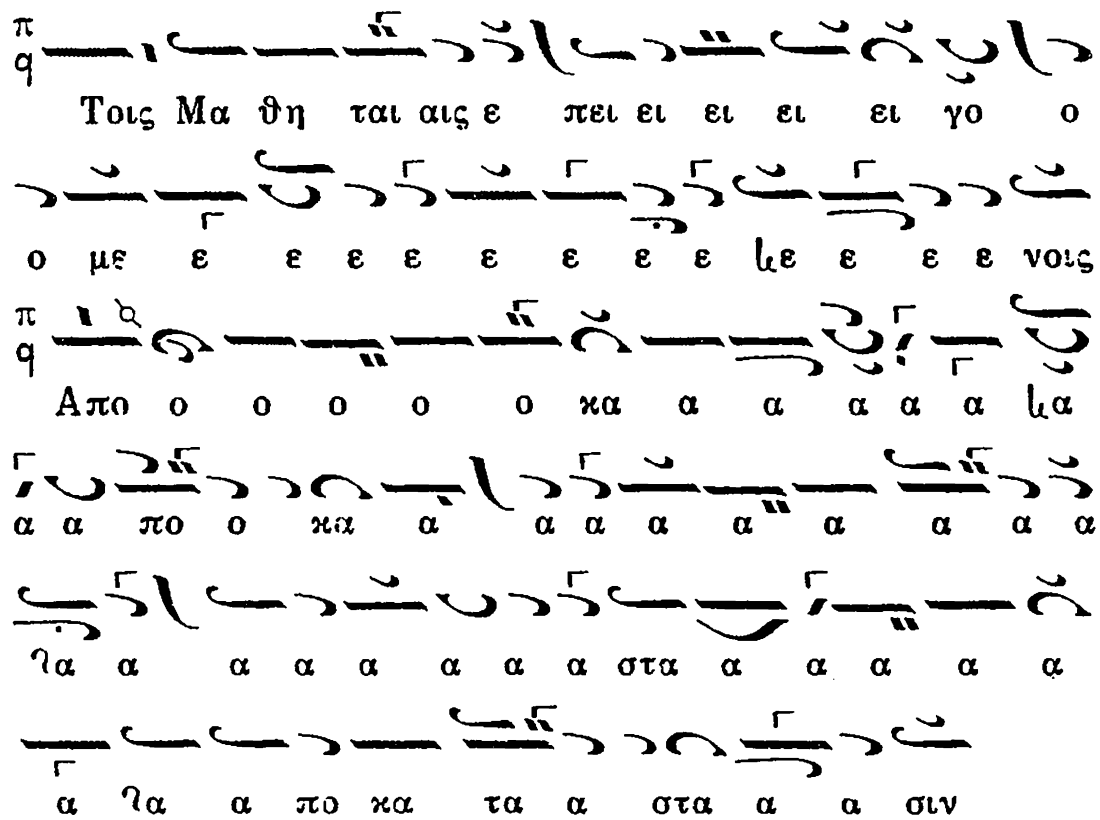

Χρωματικῶς ἐνεργεῖ ἡ Παρακλητικὴ ὡς ἔχει ἡ γραμμὴ τοῦ ς΄ ἀργοῦ Ἑωθινοῦ εἰς τὴν περίοδον «διήνοιξας αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφὰς, ὡς:

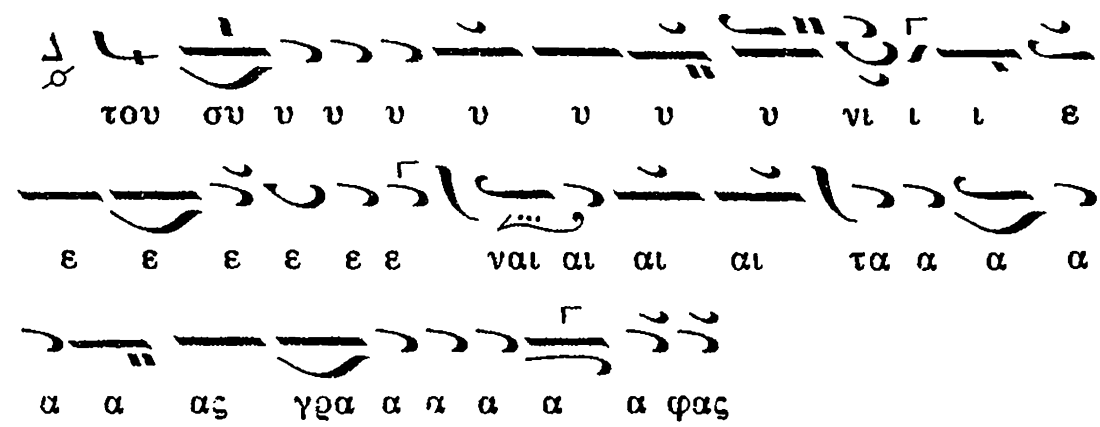

Τὸ Ἐπέγερμα ἐνεργεῖ οὕτως εἰς τὰς Ἐναρμονίους ἐντελεῖς καταλήξεις

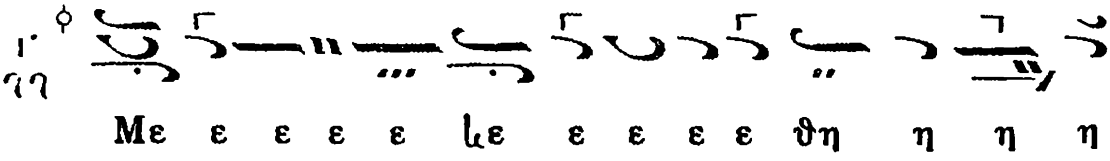

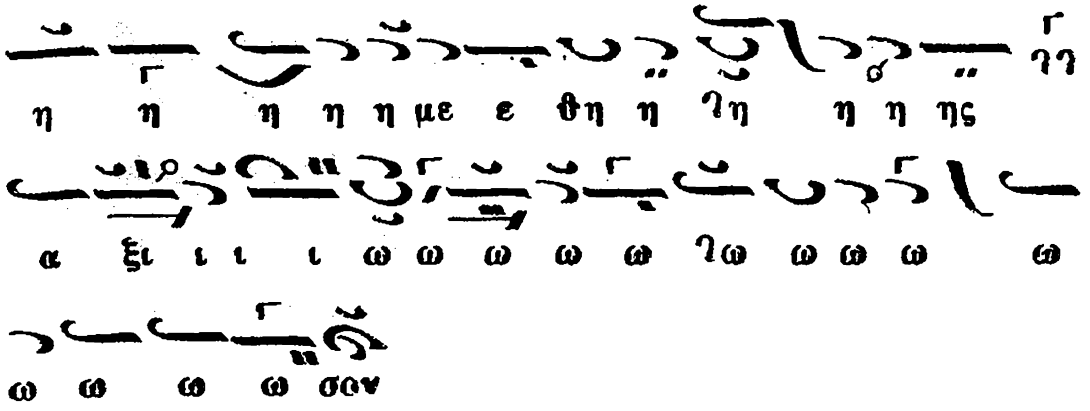

Τὸ Σύναγμα ἐνήργει οὕτω:

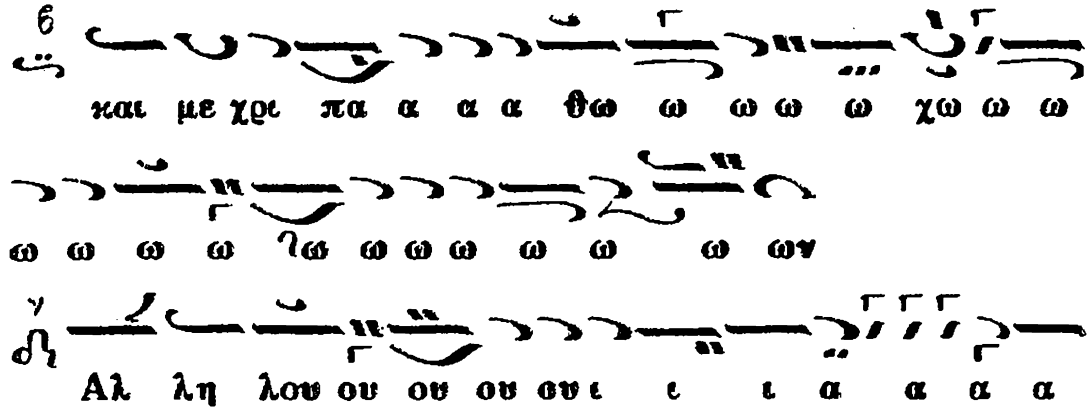

Τὸ Χόρευμα ἐνήργει οὕτω:

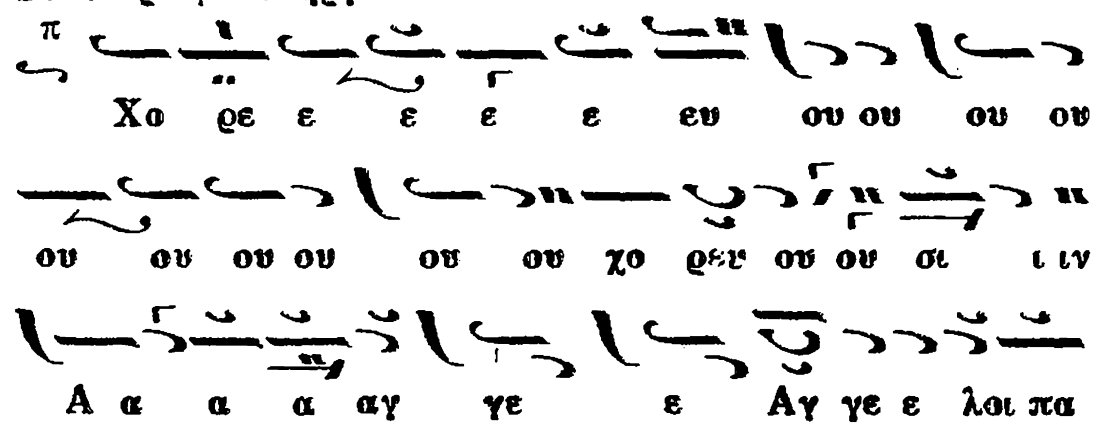

Τὸ Οὐράνισμα ἐνήργει οὕτως:

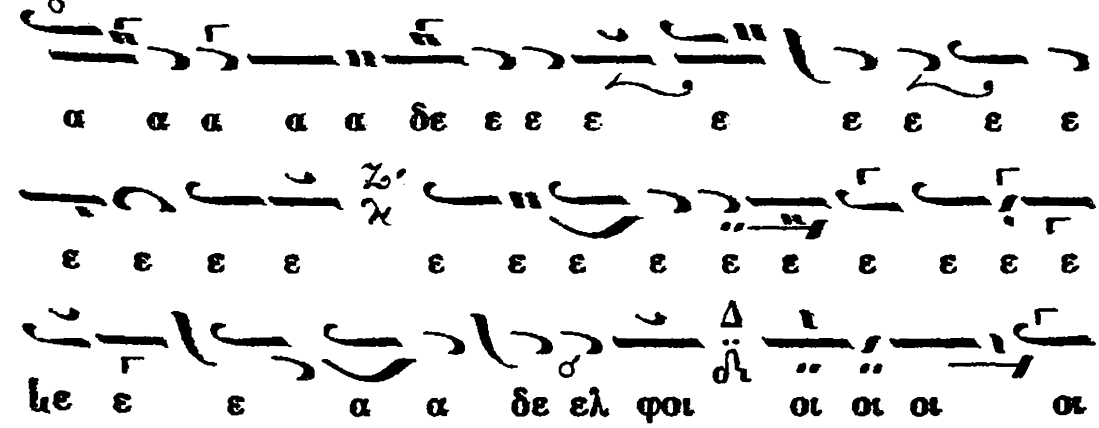

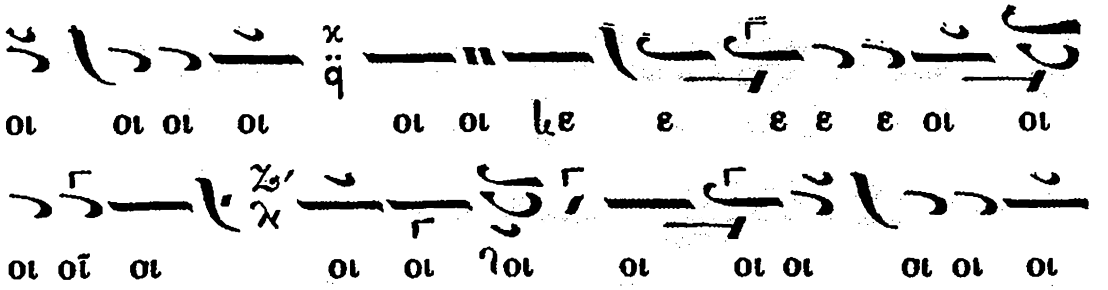

Τὸ Θὲς καὶ Ἀπόθες εἰς τὰς ἐναρμονίους καταλήξεις κυρίως τοῦ Βαρέως ἤχου ἐνήργει οὕτως:

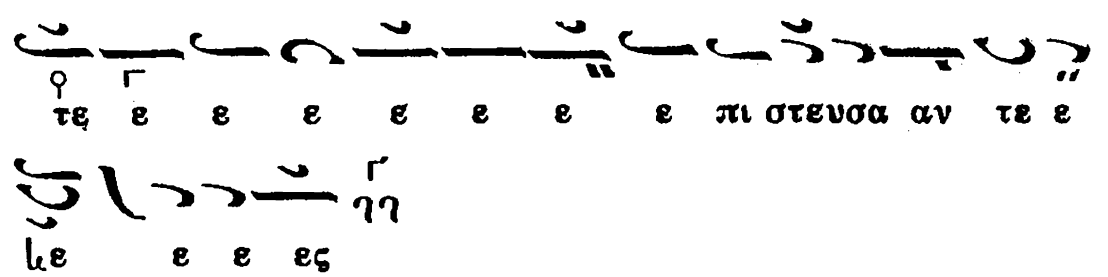

Τὸ Θέμα ἁπλοῦν ἐνήργει οὕτως:

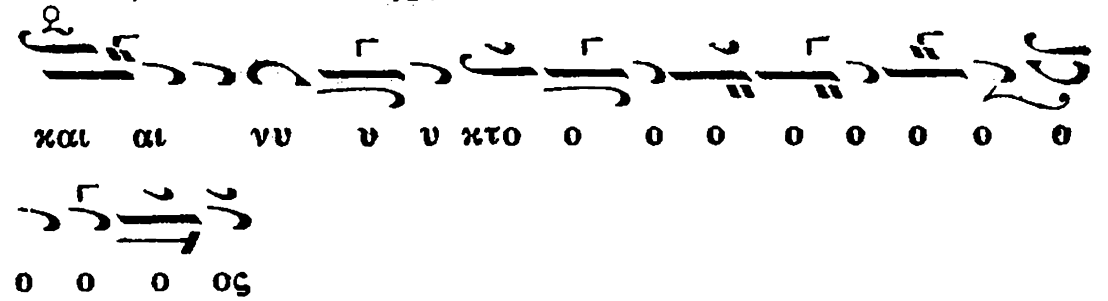

Ἡ ἔναρξις ἐνήργει οὕτως:

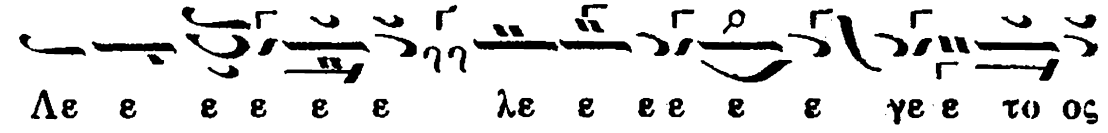

Τὸ Παρακάλεσμα ἐ ήγει οὕτως:

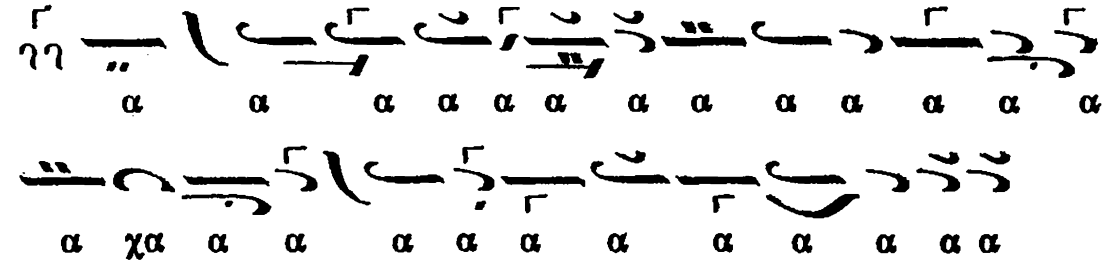

Τὸ Τρομικὸν εἰς μὲν τὸν ἁπλοῦν χαρακτῆρα ἐνεργεῖ οὕτως μετὰ δὲ Γοργοῦ οὕτως

Τὸ δὲ Ἐκστρεπτὸν ἐνεργεῖ ὁμοίως ὡς καὶ τὸ Τρομικὸν διότι λέγει ὁ κανὼν ὅταν μία γραμμὴ φέρῃ δύο θέσεις ὁμοίας ἡ μὲν πρώτη γράφεται μὲ Τρομικὸν ἡ δὲ δευτέρα μὲ Ἐκστρεπτὸν π.χ.

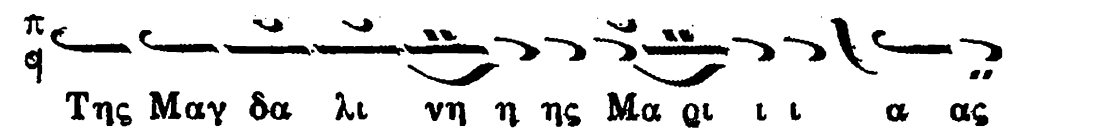

Τὸ Τρομικοσύναγμα ἐνήργει οὕτως:

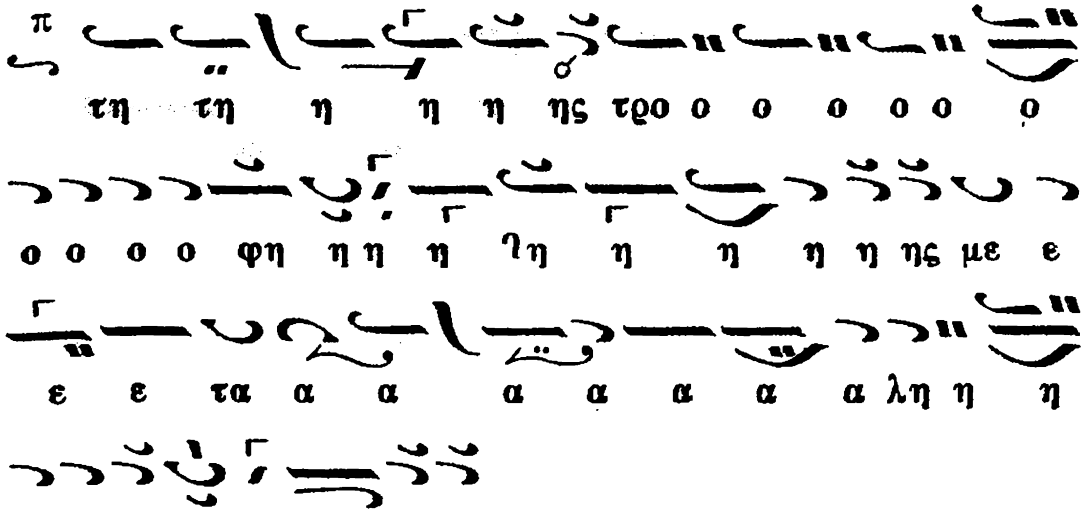

Τό Ψηφιστοσύναγμα ἐνήργει οὕτως:

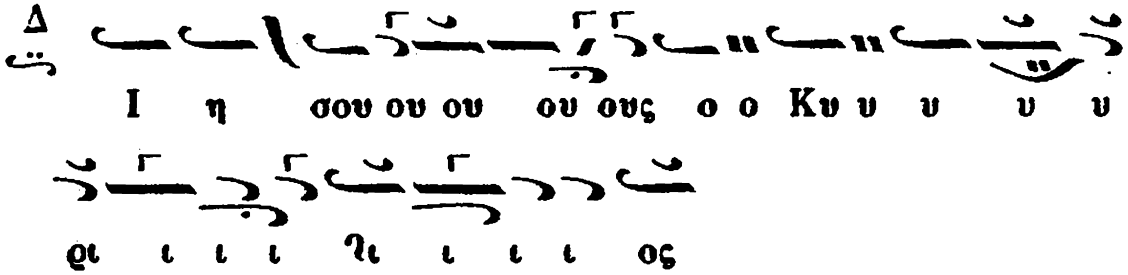

Τούτων τῶν μεγάλων σημαδείων αἱ ἐνέργειαι δὲν φέρουσιν ἁπλῶς μίαν καὶ μόνην γραμμὴν, ἀλλὰ πολυειδεῖς καὶ πολυτρόπους καὶ εἰς τὰ τρία γένη· τὰ ἄλλα δὲ σημάδειά εἰσιν ἐκ τῶν ἀχρόνων καὶ ἐγχρόνων ὑποστάσεων, διὰ κινήσεις, ὑποκινήσεις καὶ διὰ σχήματα διάφορα, ὡς:

Τό Ξηρὸν Κλάσμα

Τὸ Ἡμίφθορον

Τὸ Ἡμίφωνον 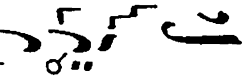

Τὸ Σεῖσμα 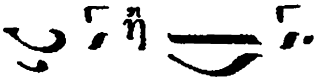

Τὸ Πίεσμα τὸ ὁποῖον εἰ μὲν ἐγράφετο μὲ μαύρην μελάνην, ἐψάλλετο ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ συνεπτυγμένως καὶ μετὰ βραδύτητος ὡς· εἰδὲ μὲ κόκκινην, ἀναλελυλένως

Τὸ Κράτημα τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει τὴν κοπὴν εἰς τὴν ἀργοπορίαν, ἕως νὰ πληρωθῶσιν οἱ κενοὶ χρόνοι ὡς·

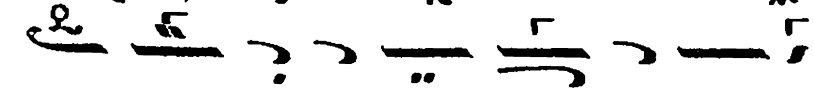

Τὸ Λύγισμα

Τὸ Κύλισμα 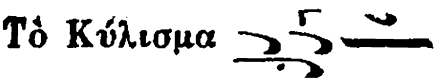

Τὸ Ἀντικενωκύλισμα 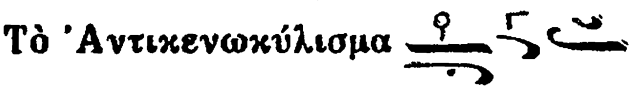

Τὸ Ἀργοσύνθετον τὸ ὁποῖον συμπτύσσει τὰ ἀναλελυμένα καὶ ἀναχαιτίζει τὴν ταχύτητα, ἐπιμένον εἰς κενοὺς χρόνους 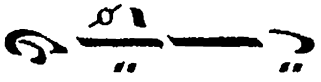

Τὸ Γοργοσύνθετον τὸ ὁποῖον ἀναλύει τὰ συνπτυγμένα καὶ δὲν χρονοτριβεῖ περισσότερον καιρὸν ἐφ' ὅσον ἀπαιτεῖ τὸ Κλάσμα 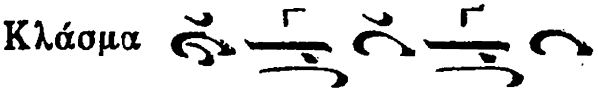

Τὸ Ἀπόδομα ἀποδίδει καὶ φυλάσσει τὸ τέλος ὅλων τῶν ἐντελῶν καὶ τελικῶν καταλήξεων εἰς ὅλα τὰ μέλη τῶν τριῶν γενῶν.

Πολυσύλλαβοι φθόγγοι

150 Οἱ Βυζαντινοὶ μουσικοὶ ἀντὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐν χρήσει μονοσυλλάβων φθόγγων, εἶχον τοὺς πολυσυλλάβους, τοὺς ὁποίους ἐφήρμοζον ἐπὶ τῶν διαφόρων χαρακτήρων τῆς ποσότητος, καὶ τοὺς ὁποίους ἄλλως ἐπρόφερον ἢ ἐσημείουν ἐν ἀναβάσει καὶ ἄλλως ἐν καταβάσει, διακρίναντες μὲ περίεργον οὖς, ὅτι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου, ἄλλην ἐντύπωσιν προξενεῖ ἀναβαίνουσα ἡ φωνὴ καὶ ἄλλην καταβαίνουσα

Τοῦ Διατονικοῦ γένους εἶχον τέσσαρας ἰδίους ἐν ἀναβάσει φθόγγους· ὡς: αγαγες, κεακες, γαγα, αγια, καὶ τέσσαρας ἐν καταβάσει ὡς: ααακε, κεχεακες, ακεακες, κε αγιε Τοῦ δὲ χρωματικοῦ γένους εἶχον δύο ἐν ἀναβάσει ὡς: κεγαγω, κεακες, καὶ δύο ἐν καταβάσει ὡς: κε χεακες κεγαγο. Παράδειγμα τῆς χρήσεως αὐτῶν μᾶς ἀφῆκεν εἰς τὸ Θεωρητικόν του ὁ ἀοίδιμος Χρύσανθος· ὡς:

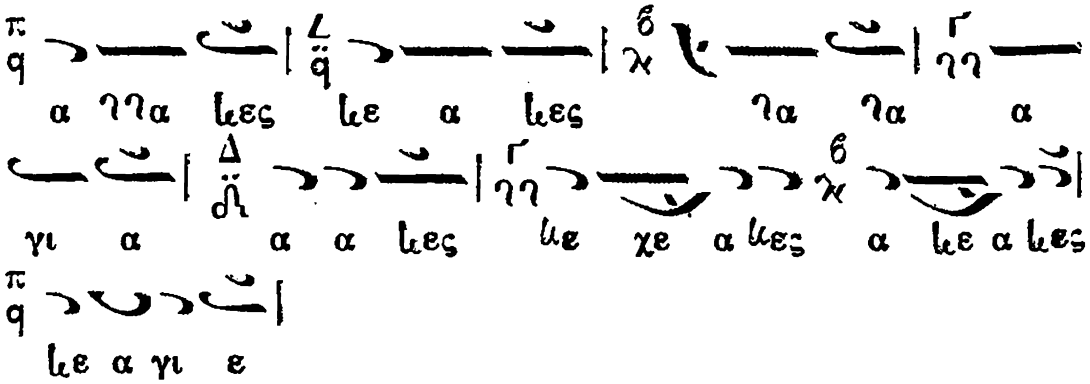

Τοὺς φθόγγους τούτους ἑκάλουν Τροχὸν ἢ Πεντάχορδον τοὺς ὁποίους ἔγραφον ἐπὶ τυχόντος κύκλου ἐπὶ τοῦ ὁποίου τέσσαρες διάμετροι ἔτεμνον ἀλλήλας καὶ εἰς τὸ πέρας τῆς μιᾶς ἐξ αὐτῶν ἔγραφον τὸ $\frac{\text{ζ}}{\text{q}}$, εἰς τὸ τῆς ἑτέρας, ἔγραφον

τὸ καὶ εἰς τὸ τῆς ἀκολούθου τὸ ἠ καὶ εἰς τῆς τετάρτης τὸ . Ἔπειτα εἰς τὸ πέρας τῆς ἀπέναντι διαμέτρου τῆς μὲν πρώτης ἔγραφον ἐπὶ τῆς δευτέρας τὸ ἐπὶ δὲ τῆς τρίτης τὸ καὶ ἐπὶ τῆς τετάρτης τὸ ὡς:

151 Ἐν τῇ παραλλαγῇ (§ 41) οἱ μονοσύλλαβοι φθόγγοι παριστάνονται δι' ἑνὸς χαρακτῆρος καὶ εἷς χαρακτὴρ ἁπλοῦς ἢ σύνθετος ἐξαγγέλλει ἕνα φθόγγον εἰς δὲ τοὺς πολυσυλλάβους δὲν θεωρεῖται μία ὀξύτης ἢ μία βαρύτης διὰ παραγωγὴν φωνῆς ἐκ μιᾶς πτώσεως, ἀλλὰ πολλαὶ καὶ διὰ τοῦτο οὔτε μὲ ἕνα χαρακτῆρα γράφονται ἀλλὰ μὲ πολλοὺς ὡς.

Μει ζο νος ε λασ σο νος Α νο δο ος

α γι α Μειζο να λε α νε σις Ε

λασ σο να λε α γι ε

Σημ. Τοὺς πολυσυλλάβους φθόγγους ἀντικατεστήσαμεν διὰ σημαντικῶν λέξεων ἀντὶ τῶν ἀσημάντων ἡ ἀντικαταστήσασα τὸν ἀσήμαντον φθόγγον λέξις, σημαίνει τὴν ἀνάβασιν ἢ τὴν κατάβασιν τόνου μείζονος ἢ ἐλάσσονος.

152 Τὸ Πεντάχορδον σύστημα ἀποτελεῖται ἐκ τῶν πολυσυλλάβων τούτων φθόγγων (§ 75. β.') ὅταν ἀπαιτῆται ἀνάβασις καὶ δευτέρου Πενταχόρδου, ἀφοῦ φθάσωμεν εἰς τὸν αγια οὐ στρεφόμεθα εἰς τὸν κατιόντα Μείζονα (α α ⲗες) ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀνιόντα Μείζονος (αϒϒαⲗες) πρὸς τὴν ἀνάβασιν καὶ προχωροῦμεν τὴν συνέχειαν· εἰ δὲ ἀπαιτεῖται κατάβασις, στρεφόμεθα ἀπὸ τοῦ αγια εἰς τὸν κατιόντα Μείζονα (ααⲗες) καὶ κατερχόμεθα κατὰ συνέχειαν· καὶ γενικῶς ἐξ οἱουδήποτε φθόγγου ἂν ἀπαιτηθῇ συνεχὴς ἀνάβασις ἢ κατάβασις ἐπὶ τῶν φθόγγων τοῦ Τροχοῦ, δέον νὰ ζητηθῇ ὁ σχετιζόμενος ἐκ μιᾶς τῶν διαμέτρων τοῦ ἀντιθέτου πέρατος

Τροχὸς Δισπενταχόρδου

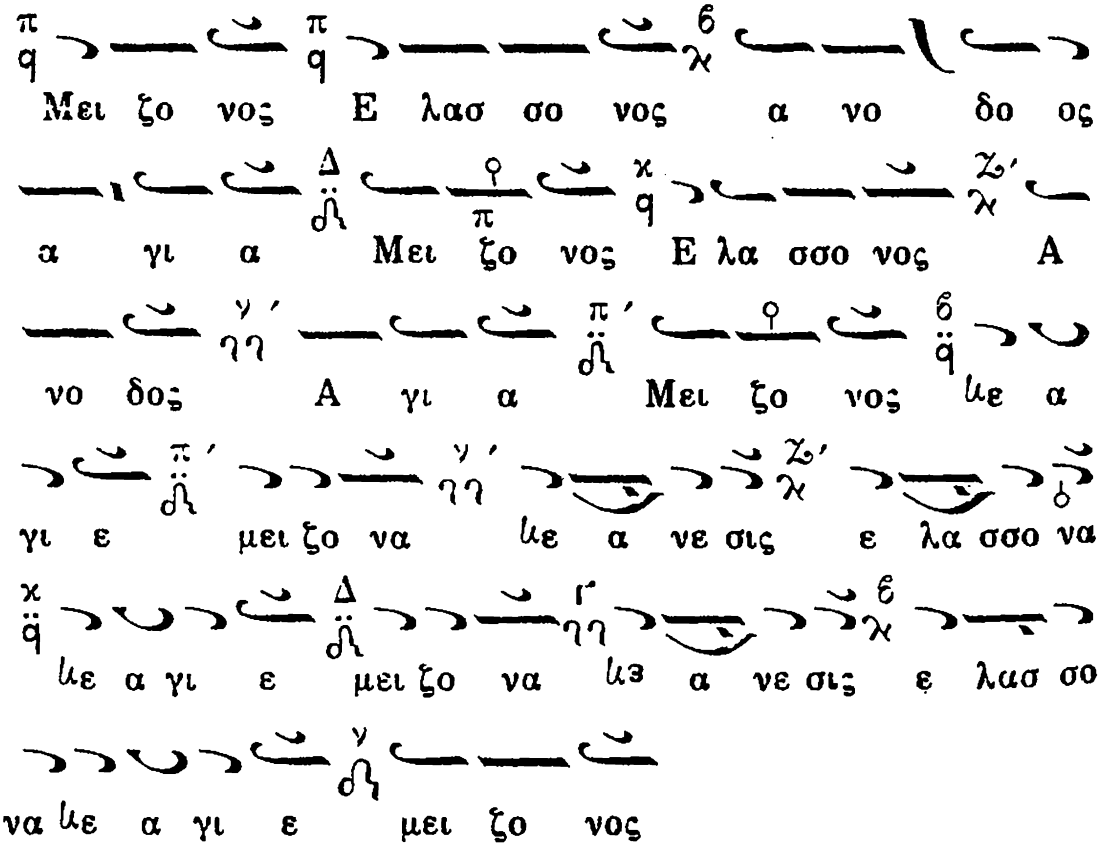
Μει ζο νος Ε λασ σο νος α νο δο ος
α γι α Μει ζο νος Ε λα σσο νος Α
νο δος Α γι α Μει ζο νος ⲗε α
γι ε μει ζο να ⲗε α νε σις ε λα σσο να
ⲗε α γι ε μει ζο να ⲗϩ α νε σις ε λασ σο
να ⲗε α γι ε μει ζο νος

Τετράχορδον Πολυσυλλάβων (75 ϩ)

153 Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων φθόγγων ⲗεαγιε, μείζονος (αϒϒαⲗες) ελασσονος (ⲗεαⲗες) ανοδος (ϒαϒα) ὡς:

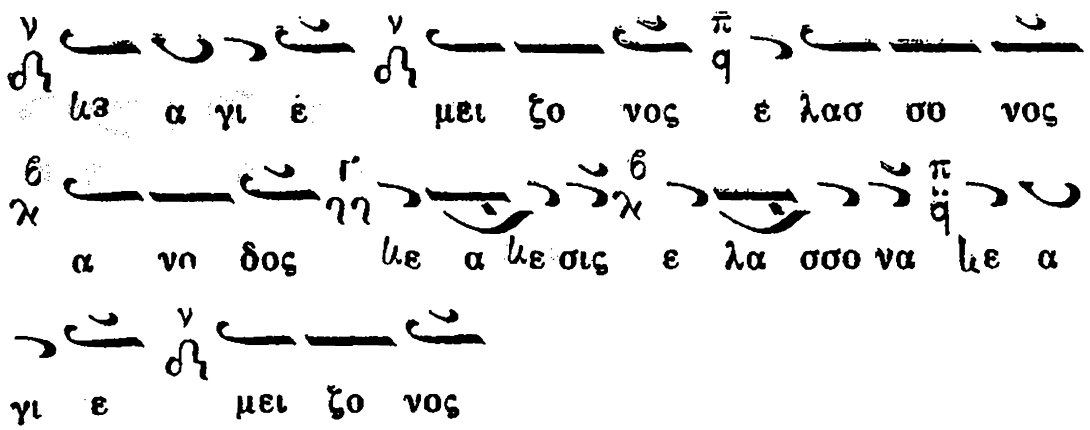

Τριστετράχορδον

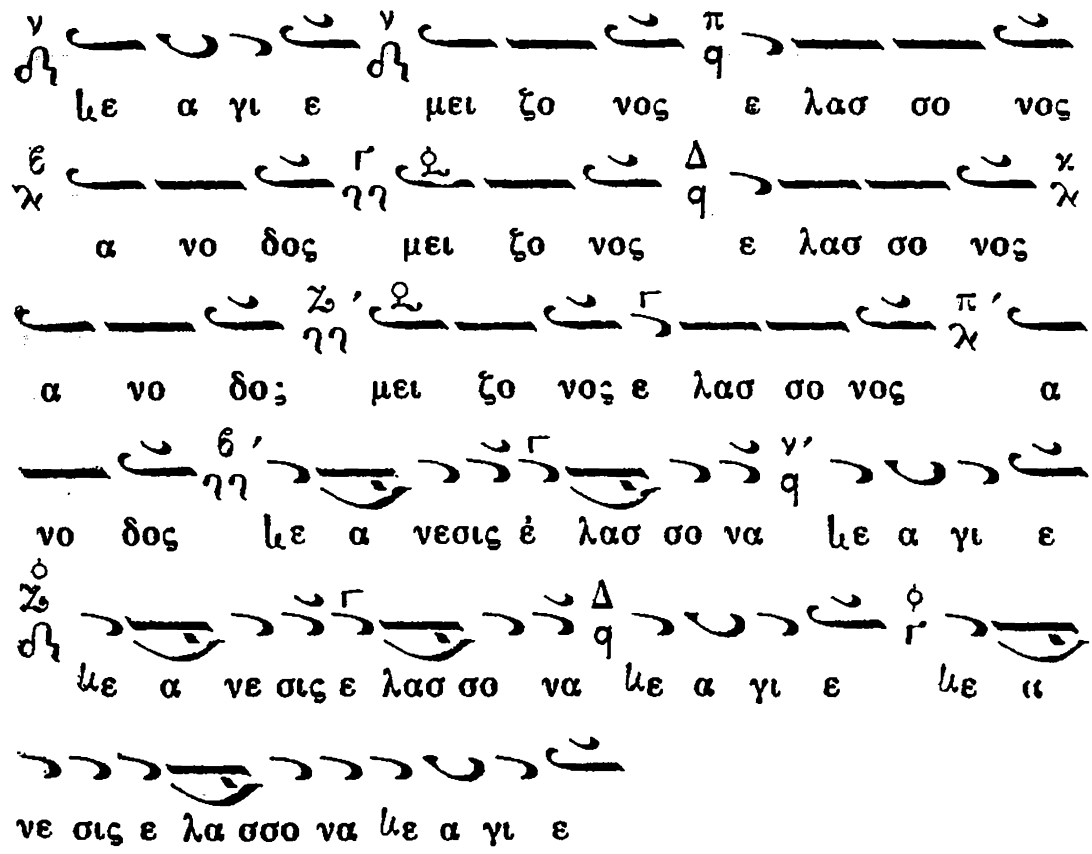

Σημ. Ἐπροτιμήθη ἡ χρῆσις λέξεων ἀντὶ τῶν ἀσημάντων φθόγγων εἰς τοὺς τροχοὺς ἵνα διὰ τούτων (τῶν λέξεων) δηλοῦται ὡρισμένως ἡ ἀνάβασις ἤ ἡ κατάβασις τῶν τόνων.

Παραλλαγὴ Παλαιᾶς Γραφῆς

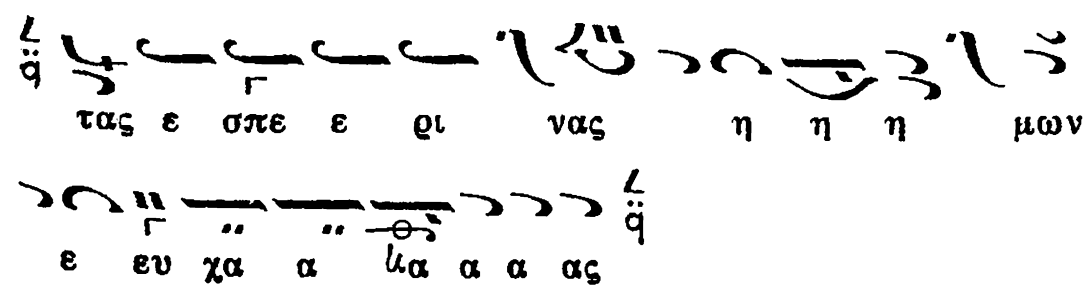

Μετροφωνία

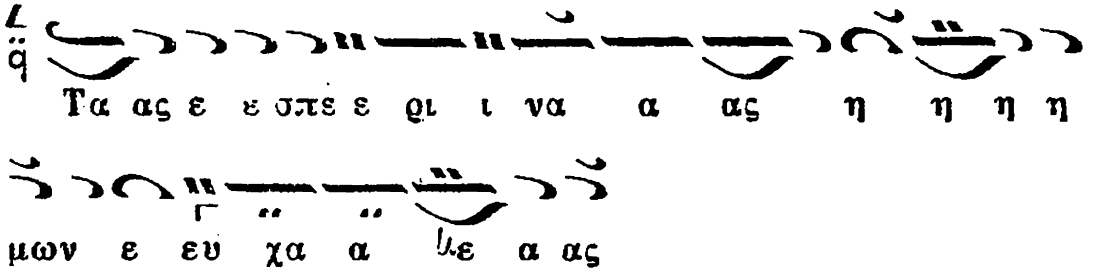

Τὸ αὐτὸ ἐκ τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων κατὰ Χρύσανθον

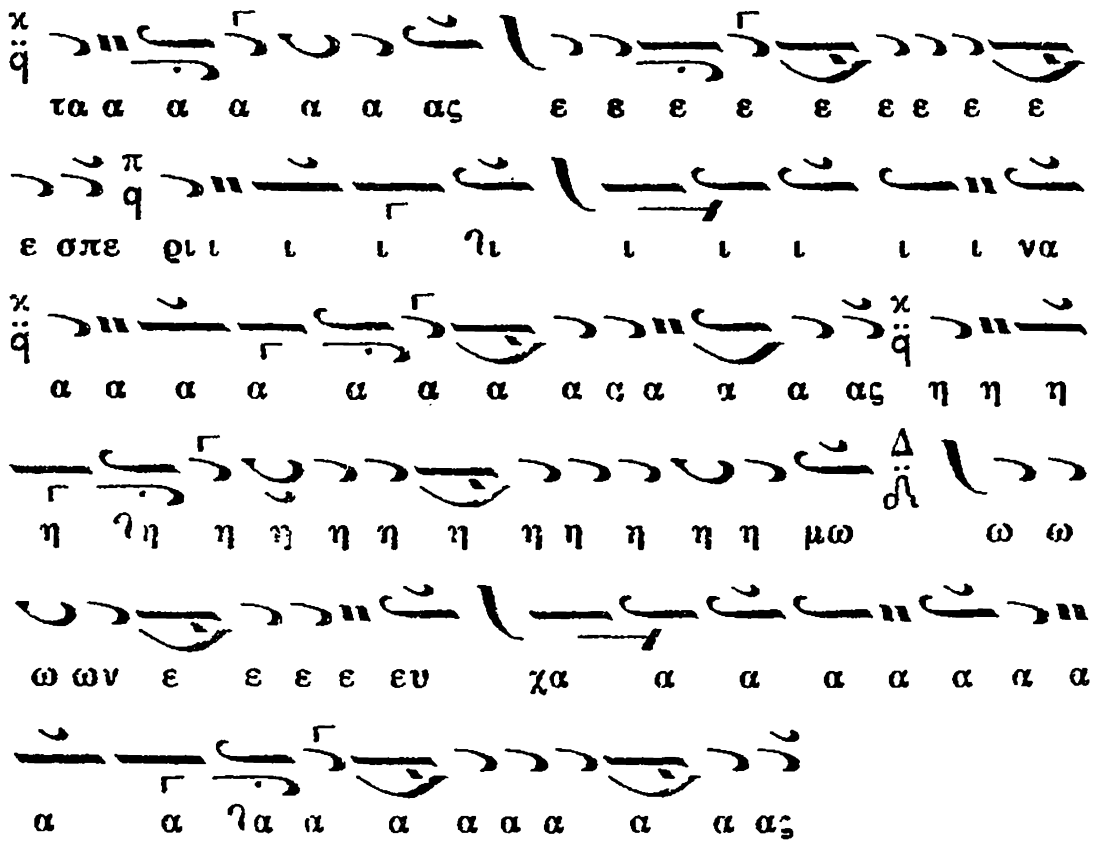

Περὶ τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων τοῦ χρωματικοῦ γένους ἴδε εἰς τὸ Κεφάλαιον τοῦ Πλαγίου Δευτέρου ἤχου.

154 Οἱ μονοσύλλαβοι φθόγγοι πλεονεκτοῦσιν ἀπέναντι τῶν πολυσυλλάβων, διότι οἱ διδασκόμενοι μανθάνοντες αὐτοὺς ἐντυπώνουσι εἰς τὴν φαντασίαν των ὡς ἄτειστον θεμέλιον· εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ διδαχθῶσι καὶ τοὺς πολυσυλλάβους· οἱ ὁποῖοι χρησιμεύουσι καὶ εἰς ἄλλα, καὶ εἰς τὸ νὰ διατηρῶσι τὴν προφορὰν (ὕφος) τῆς Β. Μουσικῆς ἀνόθευτον, καὶ διότι ἂν συνδεθῇ τῶν μονοσυλλάβων ἡ προφορὰ τῇ τῶν πολυσυλλάβων γίνεται μονιμωτέρα.

Σημ. ἐξ ἰδίας πείρας ἐμάθαμεν ὅτι ἡ ἐκμάθησις τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων καθιστᾷ τὸν μουσικὸν ἱκανὸν νὰ διακρίνῃ ὄχι μόνον τὸ ὕφος τῆς Β. Μουσικῆς ἀπὸ τοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ ὀθνείας ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκτελῇ κατὰ βούλησιν τοὺς Ἐλάσσονας ἢ Μείζονας τόνους καὶ οὐχὶ τυχαίως, καὶ

προσέτι νὰ ἔχῃ στερεὰν καὶ ἀκράδαντον γνῶσιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ὕφους, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς ἐνοθεύθη ἕνεκα τῆς ἀπορρίψεως τοῦ μαθήματος τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων, ὡς τοῦτο προεῖδε καὶ προεῖπεν ὁ ἀοίδιμος Χρύσανθος.

155 Διὰ νὰ ψάλλῃ τις Β. Μουσικὴν δέον νὰ διδαχθῇ ἀπὸ Ἕλληνα μουσικοδιδάσκαλον προσοντοῦχον καὶ ἀνεγνωρισμένον παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου· ὄχι ἀπὸ ἀλλοεθνῆ οὔτε ἀπὸ Ἕλληνα διδαχθέντα ὑπὸ Εὐρωπαίους, ἢ ἀπὸ τὰ Ὠδεῖα· διότι οἱ τοιοῦτοι ἐκτελοῦσι διαστήματα τῶν τόνων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κλίμακος, ξηρὰ, καὶ ἄνευ ποιότητος

Ἦχος Πρῶτος

157 Ὁ Πρῶτος ἦχος κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς μουσικοὺς κατέχει ἐν τῷ Πενταχόρδῳ τὸν πρῶτον τόνον, πρῶτον πολυσύλλαβον φθόγγον αλλαλιες ἐπὶ τοῦ 1)3 τῆς χορδῆς, προσλαμβανόμενος (§ 110) τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ λεαγιε ἐπὶ τοῦ 1)4 αὐτῆς Κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαίους ἡ Ὑπάτη τῶν Μέσων, καὶ καθ' ἡμᾶς ὁ φθόγνος Πα, ἑκατέρωθεν τοῦ ὁποίου, αἱ συμφωνίαι Διαπασῶν καὶ Δισδιαπασῶν ἐπὶ τῆς χορδῆς, ὡς:

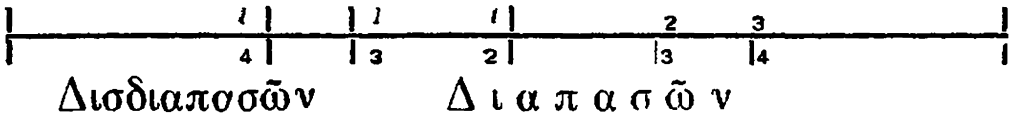

158 Βάσις τοῦ Πρώτου ἤχου εἶναι ἡ Κλῖμαξ κατὰ τὸ Πεντάχορδον σύστημα (§ 75 β.') καὶ ἔχει ἦθος σεμνὸν καὶ ἐπιβλητικόν· ἕκαστος δὲ φθόγγος τῆς Διατονικῆς Κλίμακος, ἔχει ἰδίαν φθορὰν (§ 98) αἱ δύο αὗται φθοραὶ ♀ ♂ χρησιμοποιοῦνται καὶ πρὸς ἐπανάληψιν τοῦ Πενταχόρδου ἐξ ὧν ἡ μὲν τίθεται ἐν τῇ ἀρχῇ Πα ♀ τοῦ Πενταχόρδου, ἡ δὲ ἐν τῷ τέλει Κε ♂ καὶ ὁσάκις εἶναι χρεία ἐκτελέσεως Πενταχόρδου ἢ ἐπαναλήψεως αὐτοῦ εἴτε πρὸς ἄνοδον εἴτε πρὸς ἄνεσιν διὰ μέσου τῶν φθορῶν τούτων γνωρίζεται. ὡς

Α΄. Ἡ Κλῖμαξ τῶν πενταχόρδων (§ 75 β΄.)

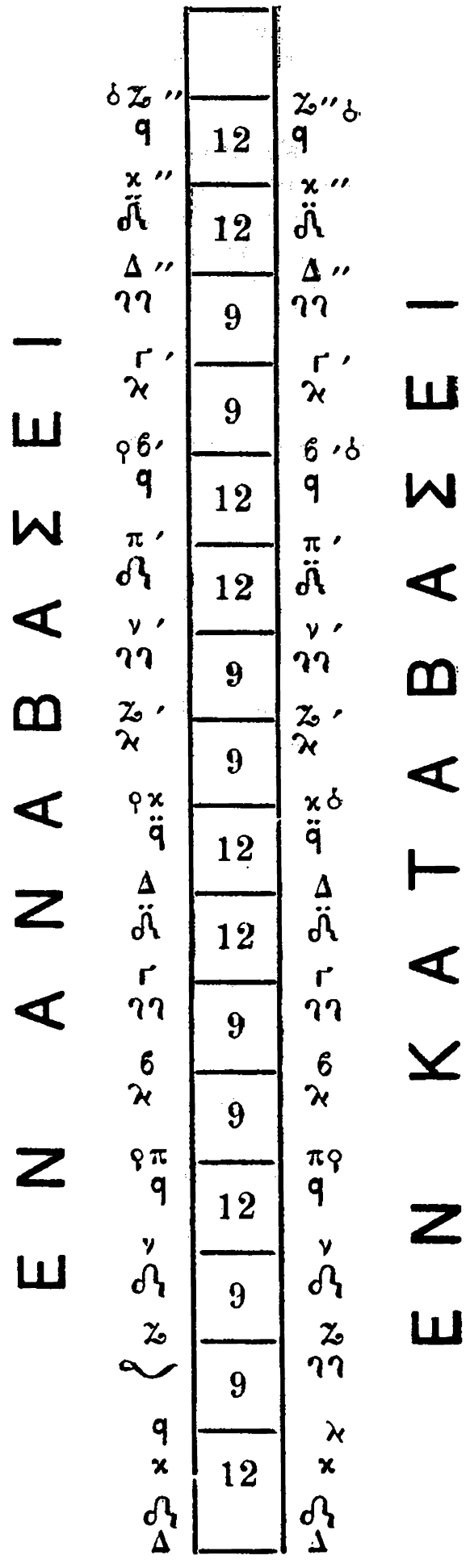

Β'. Ἡ Κλῖμαξ τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων κατὰ τὸν Τροχὸν (§ 135)

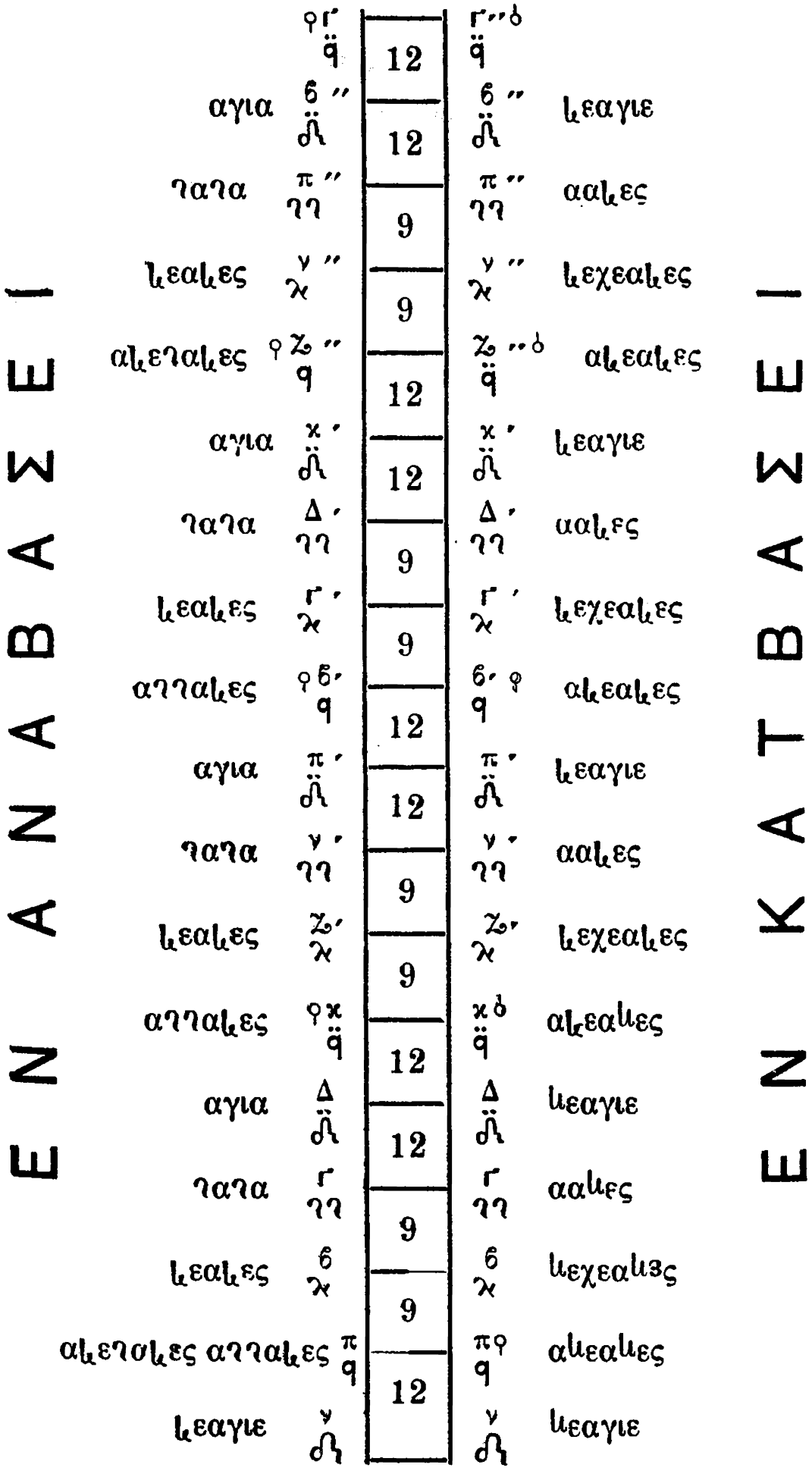

159 Ὁ Πρῶτος ἦχος ἔχει δεσπόζοντας (§ 142) στιχηραρικῶς, τοὺς φθόγγους Πα, Γα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκτελεῖ καταλήξεις ἀτελεῖς, ἐντελεῖς, καὶ τελικὰς. ὡς :

α΄. Καταλήξεις ἀτελεῖς.

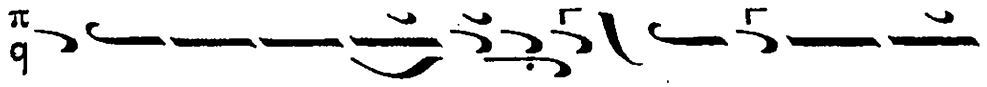

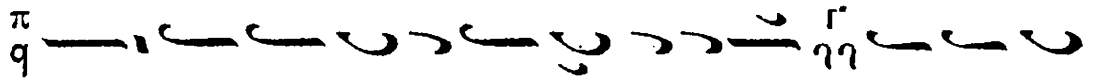

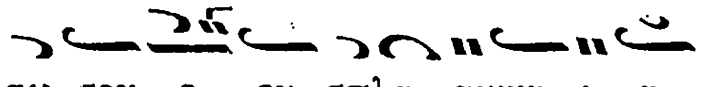

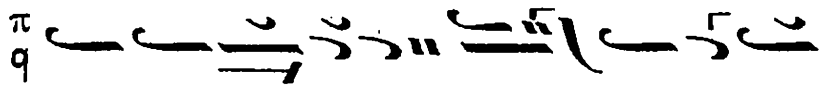

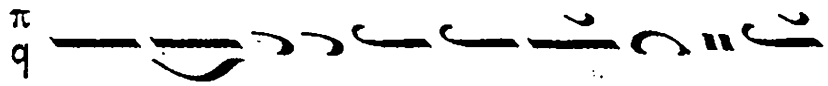

β΄. Καταλήξεις ἐντελεῖς.

Τελικαὶ.

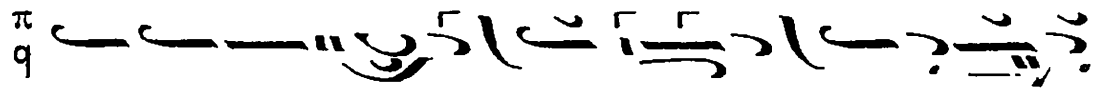

Εἰς τὸ σύντομον καὶ ἀργὸν Εἰρμολογικὸν μέλος, ὁ Πρῶτος ἦχος ἔχει δεσπόζοντας τοὺς φθόγγους Πα, Δι· ἐπὶ μὲν τοῦ Δι, ἐκτελεῖ καταλήξεις ἀτελεῖς, ἐπὶ δὲ τοῦ Πα, ἐντελεῖς καὶ τελικὰς, ὡς·

γ΄. Ἀτελεῖς.

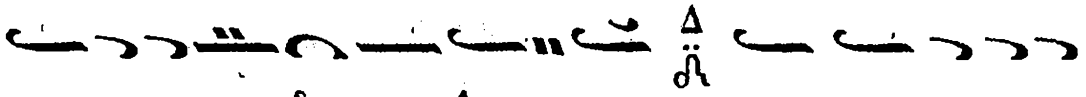

και συ να ι δι ον Λο θ γον και προσκυ νη σω

μεν Χρι στον

προ σε ε χε ε ου ρα νε ε και λα λη η σω

δ'. Καταλήξεις ἐντελεῖς.

δο ξα ζον τες αυ του την εκ νε κρων α ναστασιν

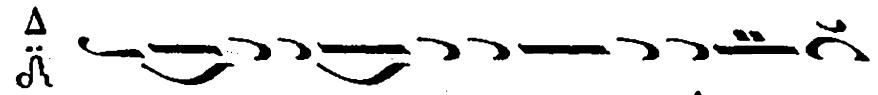

τον υ μνον προ σοι οι σω μεν τω Δε σπο τη

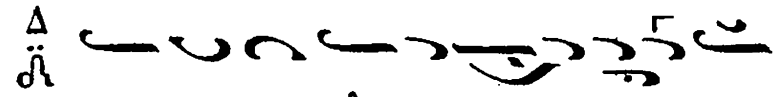

των κο σμον λυ τρω σα α με ε νος
εν κο σμω την Α να α στα α σιν

ε. Ἐκ τοῦ ἀργοῦ Εἱρμολογίου.

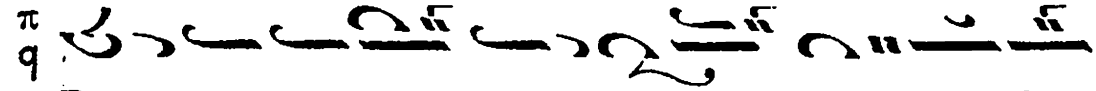

Σου η τρο παι ου ου χο ο ο ος δε ξι

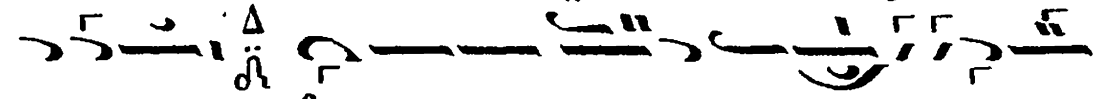

ι ι α θε ο πρε πως εν ι σχυ υ υ υ ι

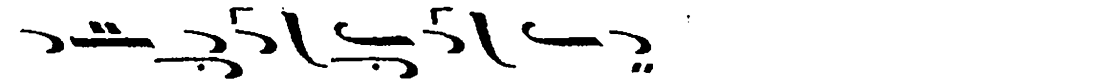

ι δε δο ο ξα α σθαι αι

Εἰς τὸ Παπαδικὸν μέλος ὁ Πρῶτος ἦχος ἐκτελεῖ καταλήξεις ἀτελεῖς ἐπὶ τοῦ Πα, Δι, Κε, ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικὰς ἐπὶ μόνου τοῦ Πα, ἴδε χερουβικὰ ἑβδομάδος Πέτρου Λαμπαδαρίου.

Σημ. α'. Τὰ παλαιὰ μαθήματα τοῦ Πρώτου ἤχου ἔχουσι βάσιν τὸν Κε ὀ φθόγγον, ὄντα ὀξύτατον καὶ τέλος τοῦ τῶν Μέσων Πενταχόρδου, ἀρχὴν δὲ καὶ βαρύτατον τοῦ τῶν ὀξυτέρων φθόγγων Πενταχόρδου· καὶ ἐκ τούτου (τοῦ Κε ὀ) τὸ μέλος βαδίζει τόσον ἐπὶ τὸ ὀξύ, ὅσον καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ μεταξὺ τῶν δύο Πενταχόρδων, ἐν οἷς δεσπόζει ὁ Κε ♀ ὡς Πα, καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ τάξιν φθόγγοι, ὡς φαίνεται εἰς τὴν ὄπισθεν Κλίμακα τῶν Πενταχόρδων Α'.

Σημ. β'. Ἡ Διατονικὴ Κλῖμαξ εἶναι ἡ βάσις ὅλων τῶν ἄλλων Κλιμάκων, γενῶν, Συστημάτων, ἤχων καὶ χροῶν τὰ ὁποῖα γίνουνται ἐξ αὐτῆς

Ἦχος Δεύτερος

160 Ὁ Δεύτερος ἦχος ἔχει τὴν βάσιν του εἰς τὴν Μέσην τῆς χορδῆς τοῦ Μονοχόρδου καὶ ἐξ αὐτῆς κατὰ διφωνίαν ὁμοίαν βαδίζει ἐπὶ μὲν τὸ ὀξὺ τόνον Ἐλάσσονα καὶ τόνον Μείζονα· ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺ τόνον Μείζονα καὶ τόνον Ἐλάσσονα· ὡς

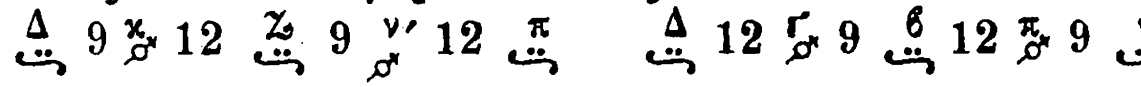

161 Πρὸς σχηματισμὸν τῆς Κλίμακος τοῦ Δευτέρου ἤχου ἐπὶ χορδῆς λαμβάνομεν βάσιν οὐχὶ τὴν Μέσην ἀλλὰ τὸ 1)4, ἡχουμένων τῶν 3]4 ἔνθα ὁ διάτονος τῶν Ὑπατῶν κατὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ αἱ συμφωνίαι τῶν Διατεσσάρων καὶ τῆς Διαπέντε ὀξείας, τῆς Διαπασῶν (§ 93 α΄.) ἡ δὲ κατάταξις τῶν τόνων τῆς Κλίμακος ἐκτελεῖται διὰ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν εἰς Ἐπιενδεκάτους καὶ Ἐπογδόους (§ 81 + 84) κατὰ διαδοχὴν ἀρχίζοντες ἀπὸ τοῦ Ἐπιενδεκάτου καὶ τελειώνοντες εἰς τὰ 3]8 τῆς χορδῆς, ἔνθα ἡ Νήτη συνημμένων (§ 116) συμπίπτει, καὶ ἡ Παρανήτη τῶν διεζευγμένων Νητῶν (§ 117)

162 Ἡ Κλῖμαξ τοῦ Δευτέρου ἤχου

(+)	Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄	
	81 —$6\frac{3}{4}$	: 12	= $6\frac{3}{4}$	$\frac{3}{4}$	
	$74\frac{1}{4}$ —$8\frac{1}{4}$	: 9	= $8\frac{1}{4}$	$\frac{11}{16}$	
	66 —$8\frac{1}{4}$	: 12	= $5(\frac{1}{2})\frac{1}{4}$	$\frac{11}{18}$	
	$60\frac{3}{4}$ —$6\frac{3}{4}$	: 9	= $6\frac{3}{4}$	$\frac{9}{16}$	
	54 —$4\frac{1}{2}$	: 12	= $4\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	
	$49\frac{1}{2}$ —$5\frac{1}{2}$	: 9	= $5\frac{1}{2}$	$\frac{11}{24}$	
	44 —$3\frac{1}{2}$	: 12	= $3(\frac{2}{3})\frac{1}{2}$	$\frac{11}{27}$	

Η στήλη Α΄. (+) δεικνύει πόσα τμήματα τῆς χορδῆς ἠχοῦσιν ἕκαστονφ θόγγον τοῦ Δευτέρου ἤχου ἐπὶ τοῦ Μονοχόρδου
Η στήλη Β΄. δεικνύει τοὺς Ἐπογδόους καὶ Ἐπιενδεκάτους.
Η στήλη Γ΄. δεικνύει τὰ τονιαῖα διαστήματα· τὸ δὲ ἐν παρενθέσει περίσευμα τῶν Ἐπογδόων καὶ Ἐπιενδεκάτων ἀπορρίπτεται χάριν τῶν ἄκρων συμφωνιῶν τῶν τετραχόρδων ν — Γ, Δ — χ΄, λογίζεται δὲ τὸ $5\frac{1}{4}$ ϛ Γ καὶ $3\frac{1}{2}$ ζ΄ — ψ΄

Η στήλη Δ΄. δεικνύει τὰς βάσεις τῶν τόνων ἐπὶ τῆς χορδῆς.

Παλμοὶ χορδῆς Δευτέρου ἤχου.

163 Αἱ κατὰ δευτερόλεπτον συχνότητες παλμοί, τῆς χορδῆς ἐπὶ ἑκάστου φθόγγου τοῦ Δευτέρου ἤχου φαίνονται εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα.

Α΄	(+)	Β΄	Γ΄	Δ΄	Ε΄	
ν	Δ	$\frac{4}{3}$	X 72	= 96	$8\frac{8}{11}$	
π	χ	$\frac{16}{11}$	X 72	$= 104\frac{8}{11}$	$13\frac{1}{11}$	
ϛ	ζ΄	$\frac{18}{11}$	X 72	$= 117\frac{9}{11}$	$10\frac{3}{11}$	
Γ	ψ΄	$\frac{16}{9}$	X 72	= 128	16	
Δ	π΄	$\frac{2}{1}$	X 72	= 144	$13\frac{1}{2}$	
χ		$\frac{24}{11}$	X 72	$= 157\frac{1}{11}$	$19\frac{7}{11}$	
ζ΄		$\frac{27}{11}$	X 72	$= 176\frac{8}{11}$	$15\frac{3}{11}$	
ψ΄		$\frac{8}{3}$	X 72	= 192	96 X 2	= 192

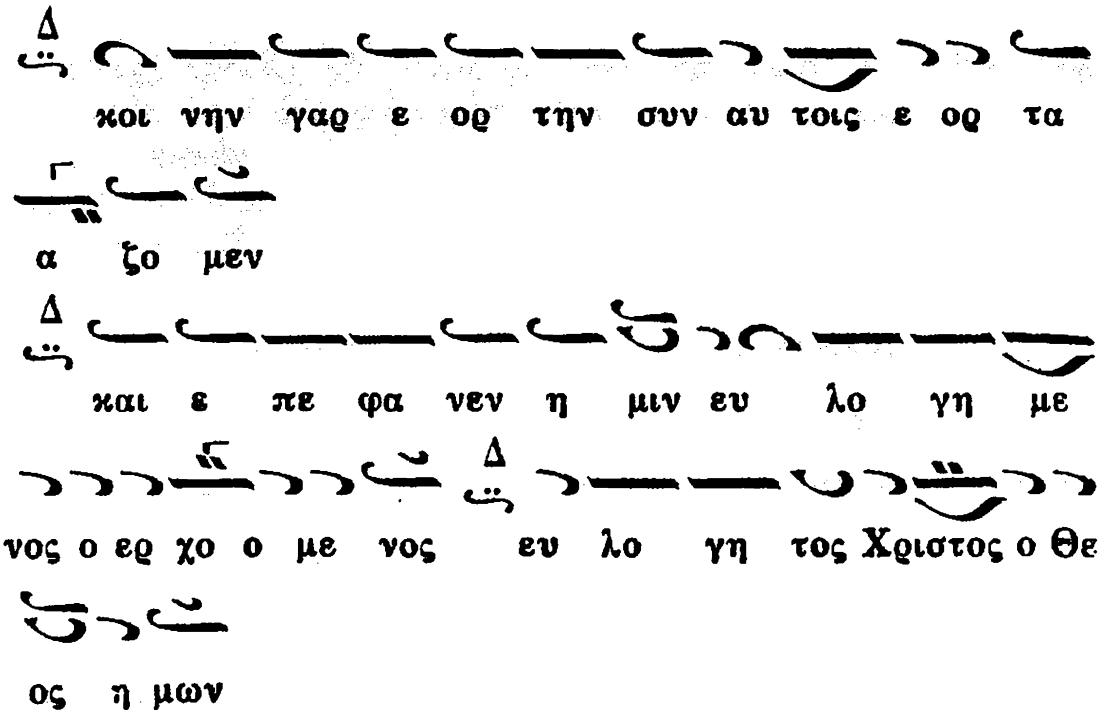

β΄ Ἐντελεῖς καταλήξεις τοῦ Δευτέρου ἤχου

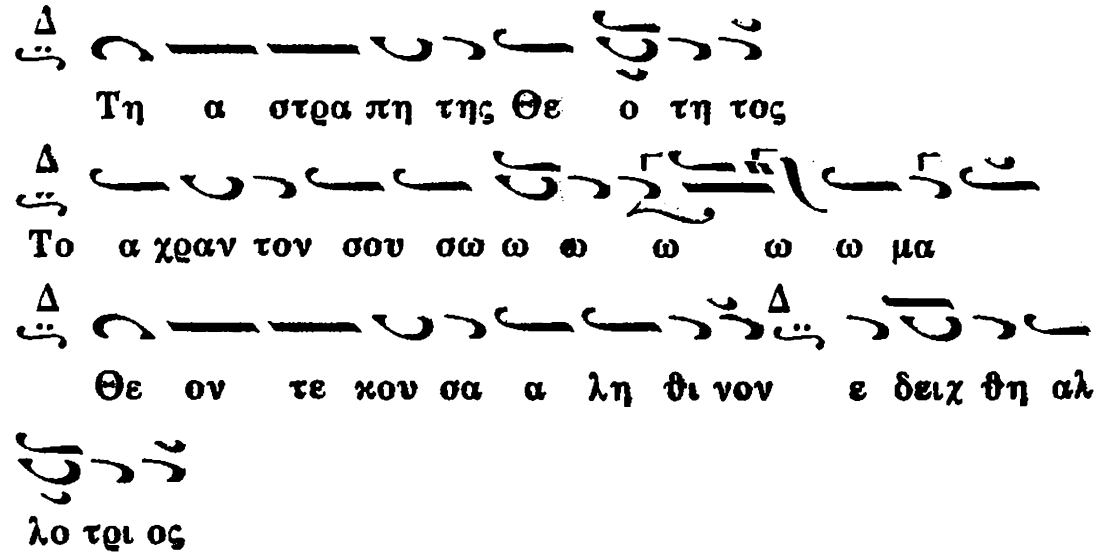

γ΄. Τελικαὶ καταλήξεις τοῦ Δευτέρου ἤχου

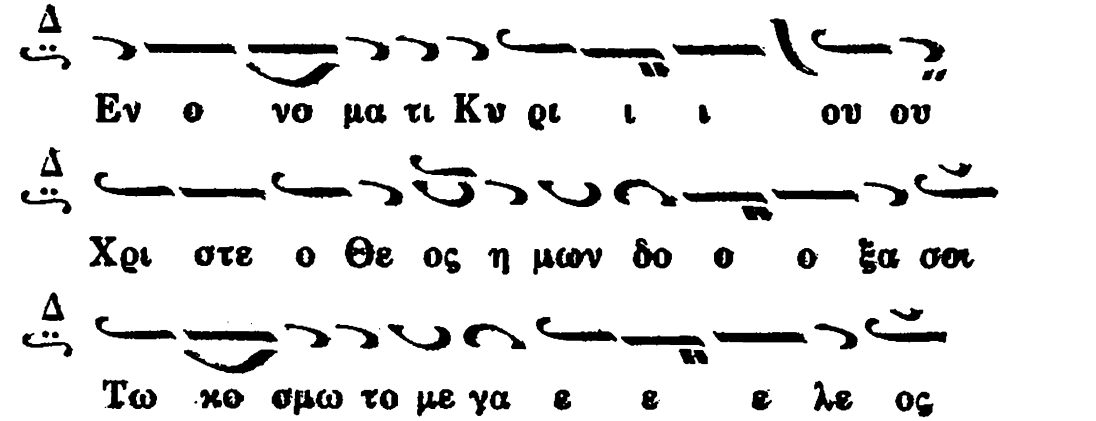

δ΄. Τοῦ Τετάρτου ἤχου καταλήξεις Ἀτελεῖς, Ἐντελεῖς καὶ Τελικαὶ μὲ φθορὰν τοῦ Δευτέρου ἤχου ὡς :

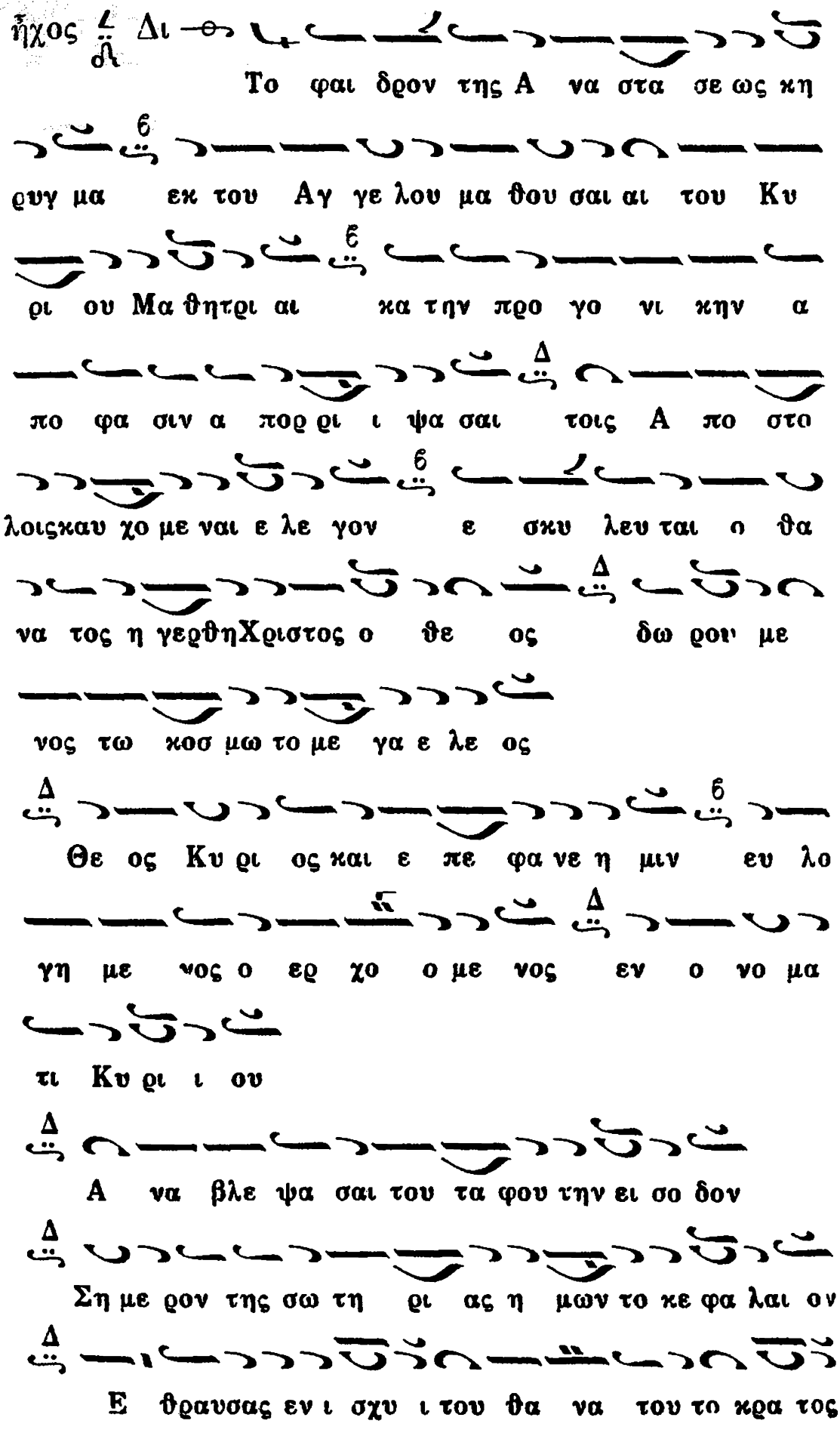

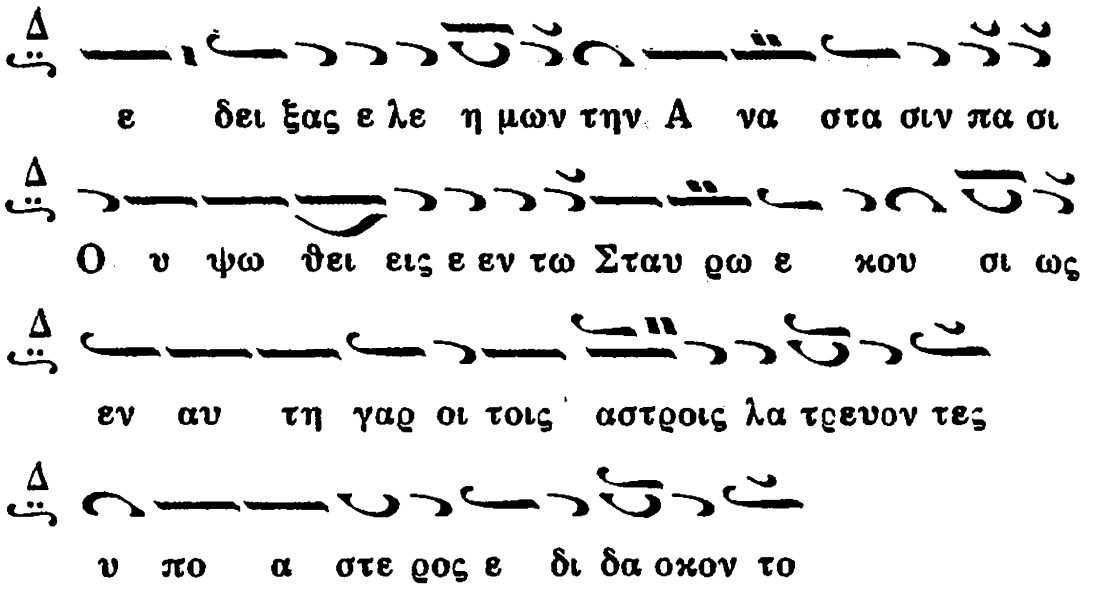

ε΄ Ἐντελεῖς, Ἀτελεῖς καὶ Τελικαὶ καταλήξεις τοῦ ἦ β΄ ἤχου, μὲ φθορὰν τοῦ Δευτέρου ὡς:

Ἦχος ἦ Βου

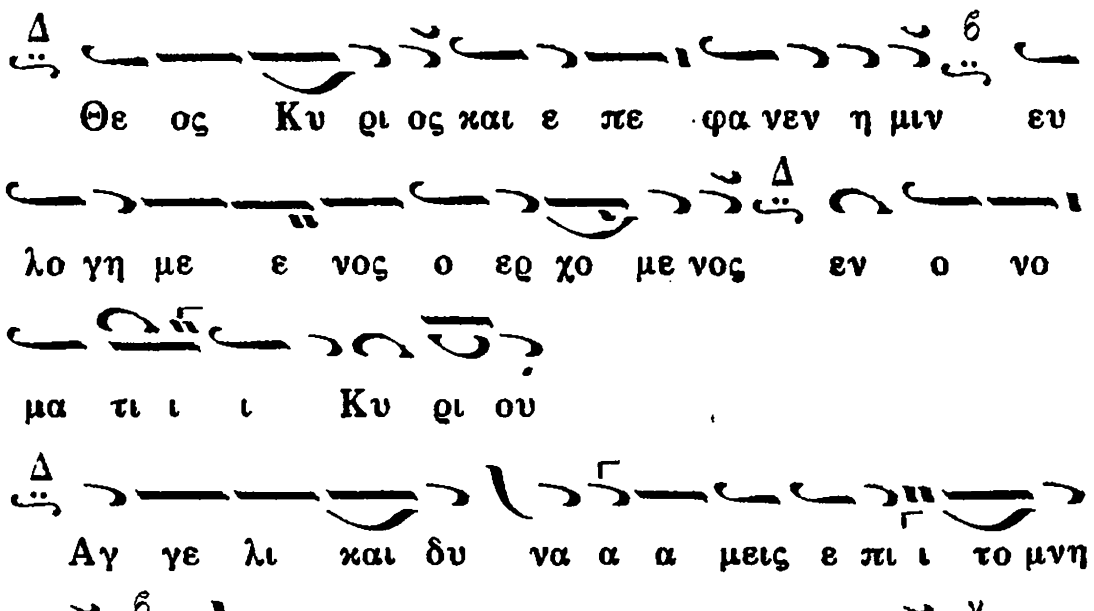

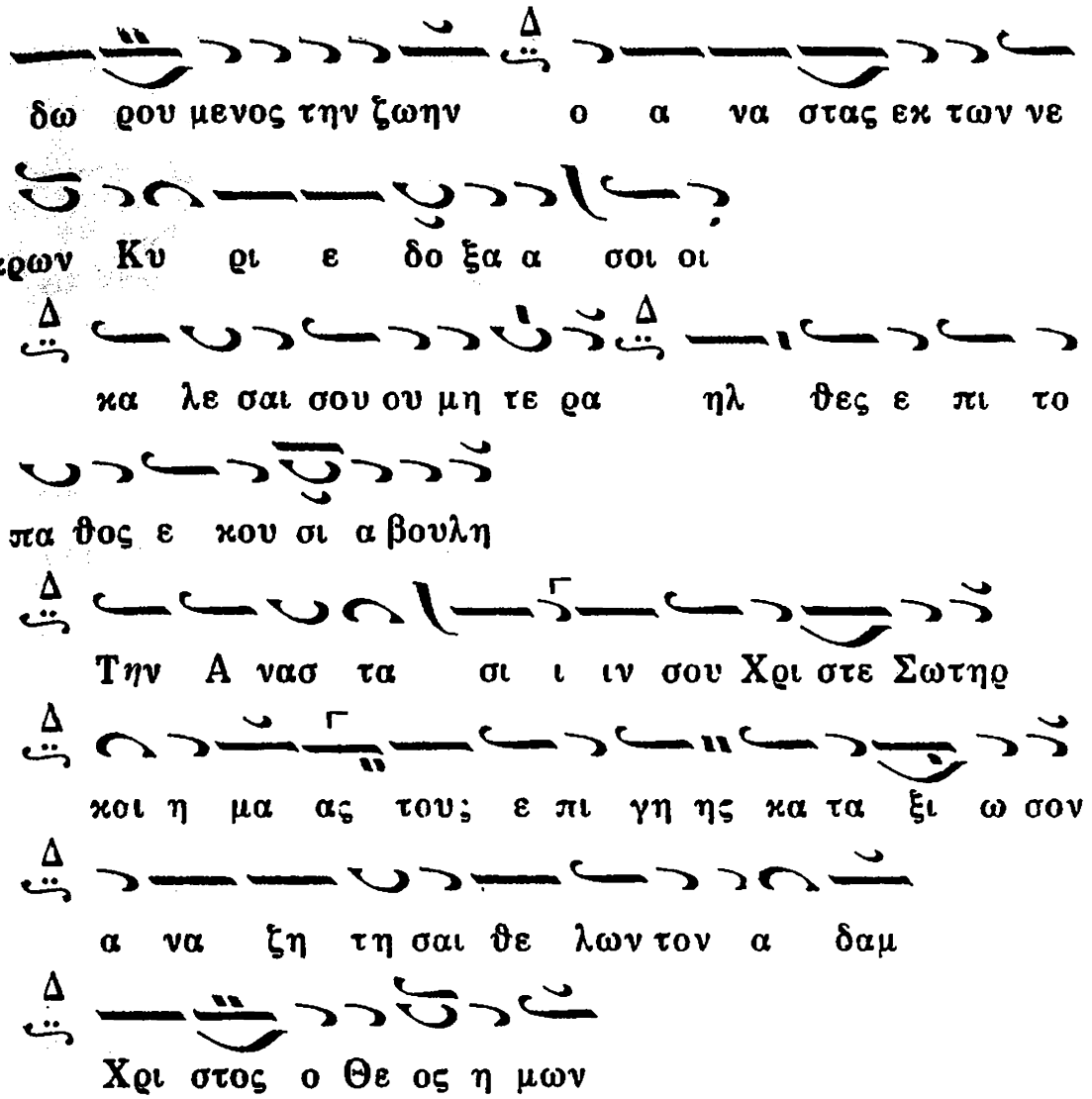

Ἡ θέσις αὕτη κοινὴ καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἤχους ὡς: Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν' ἀνέστη ὁ Κύριος

Εἰδικαὶ καταλήξεις τοῦ Δευτέρου ἤχου

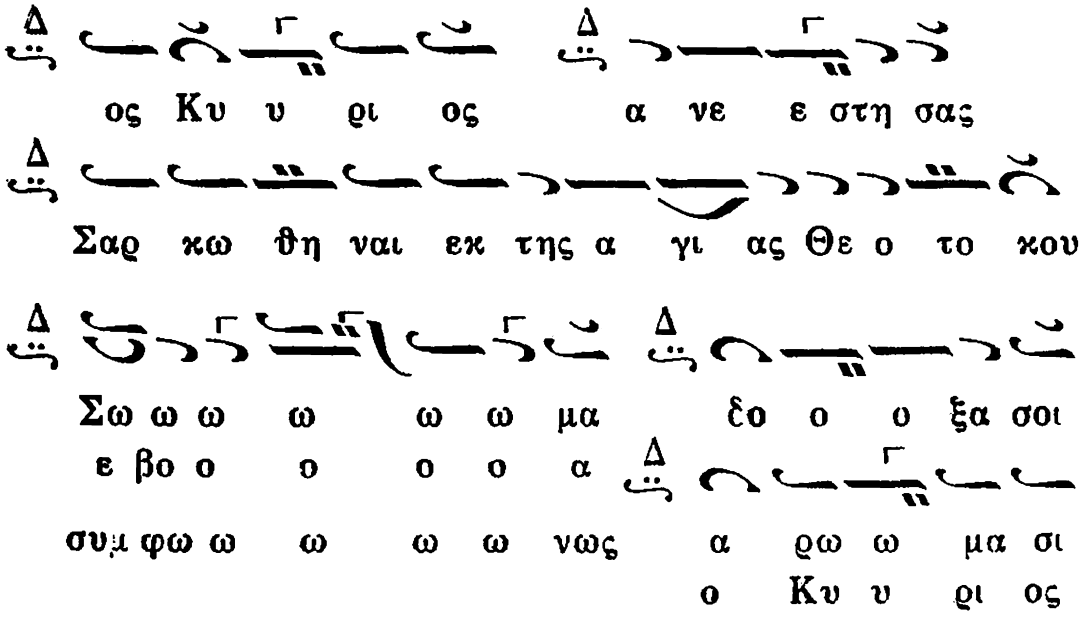

ζ΄ Εἰδικαὶ καταλήξεις τοῦ Τετάρτου ἤχου

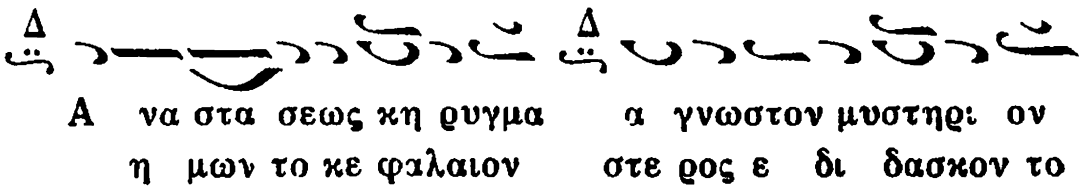

η΄ Εἰδικαὶ καταλήξεις τοῦ Πλαγίου Δευτέρου ἤχου

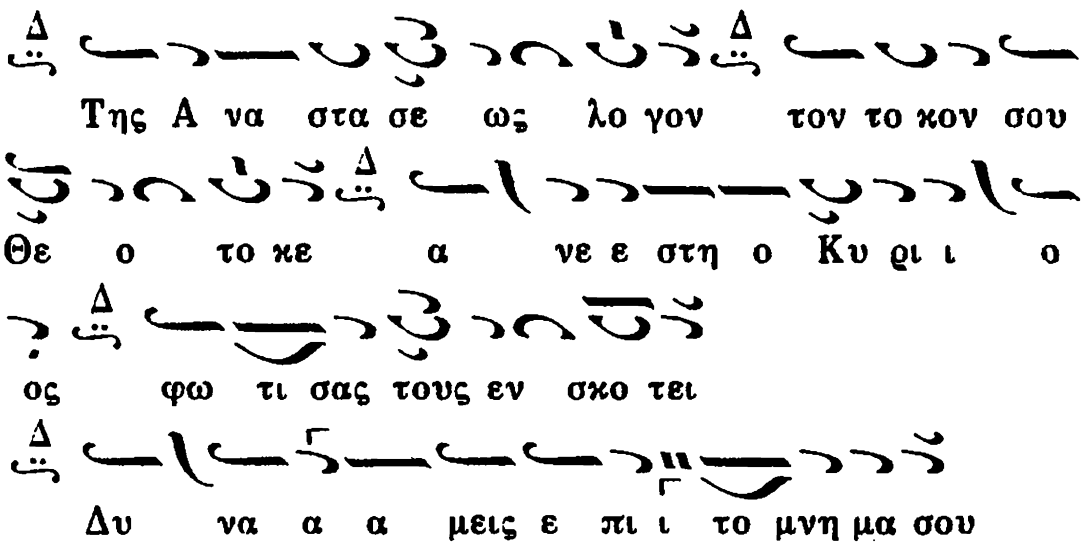

165 Ὁ Δεύτερος ἦχος ἐπὶ μὲν τῶν ἀνωτέρω ἔχει δεσπόζοντας τοὺς Δι, Βου, Ζω καὶ τελεῖ καταλήξεις ἐντελεῖς καὶ τελικὰς ἐπὶ τοῦ Δι, ἤ Βου, τὰς ὁποίας ὁ φιλομαθὴς εὑρίσκει εἰς τοὺς οἰκείους ἤχους τοῦ Ἀναστασιματαρίου, ἐπὶ δὲ τοῦ Στιχηραρικοῦ καὶ Παπαδικοῦ μέλους δεσπόζουσιν οἱ αὐτοὶ φθόγγοι ἐπὶ τῶν ὁποίων τελεῖ καταλήξεις ἀτελεῖς καὶ ἐντελεῖς, καὶ τελικὰς ἐπὶ μόνου τοῦ Δι, ὡς:

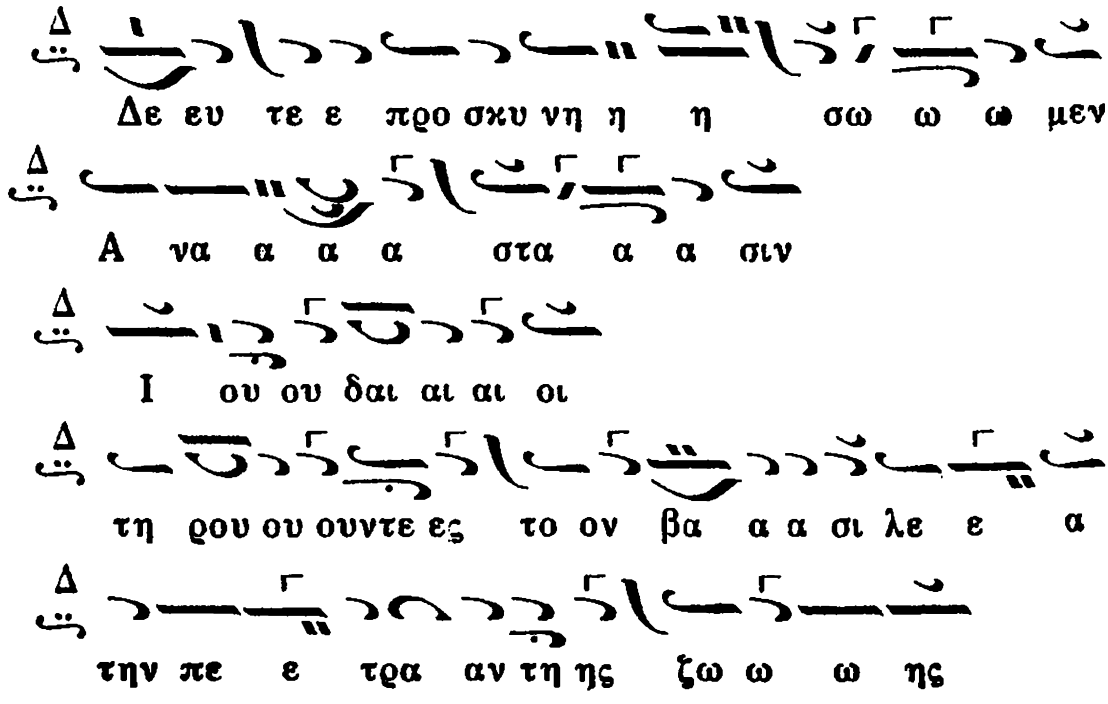

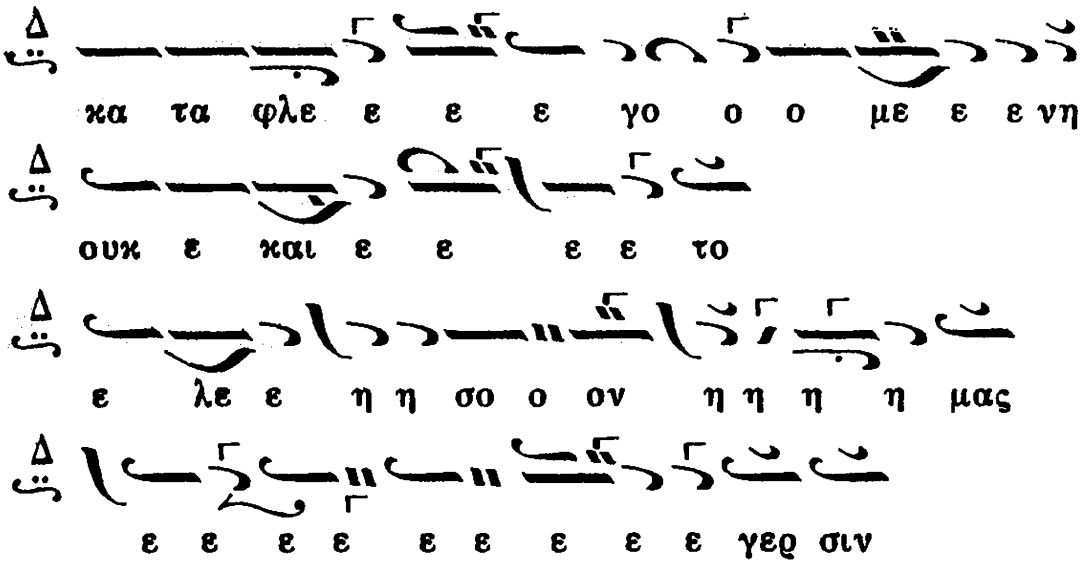

166 Ἕτερος τρόπος τοῦ Δευτέρου ἤχου καθ' ὅν ψάλλονται μὲ φθοράν τοῦ Πλ. β΄. Πα ∽ οἱ Εἱρμοὶ καὶ Κανόνες, οἱ Ἀναβαθμοὶ καὶ τινες προλόγοι, «Οἶκος τοῦ Ἐφθαθᾶ» «Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σε νεκρὸν» κατὰ τὸν ὁποῖον, ὅταν τὸ μέλος ἀναβαίνῃ πέραν τοῦ Τετραχόρδου Πα—Δι, ἐν συναφῇ μεταβάλλεται εἰς Διατονικὸν, ἐπιστρέφον δὲ ἐκ τοῦ κατὰ συναφὴν Διατονικοῦ Τετραχόρδου, ἐπανέρχεται εἰς τὸν πρῶτον, τρόπον τὸν χρωματικὸν, καὶ τελεῖ καταλήξεις ἐπί τῶν δεσποζόντων Πα, Δι, ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικὰς ἐπὶ τοῦ Πα. Ὁμοίως συμβαίνει καὶ εἰς τό ἀργὸν Εἱρμολογικὸν μέλος τοῦ Δευτέρου ἤχου τῶν Εἱρμῶν Κανόνων κ.λ.π ὡς : Σύντομον.

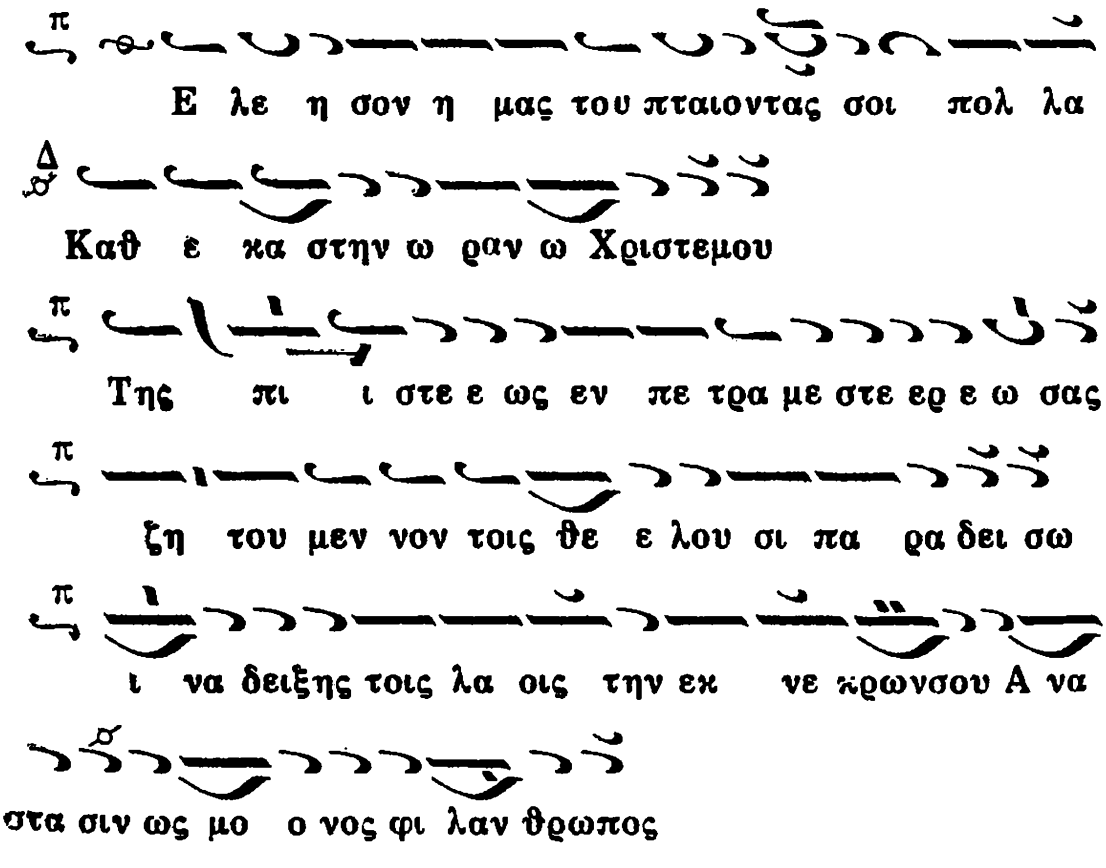

Ἀργὸν Εἱρμολογικὸν μέλος τοῦ Δευτέρου ἤχου

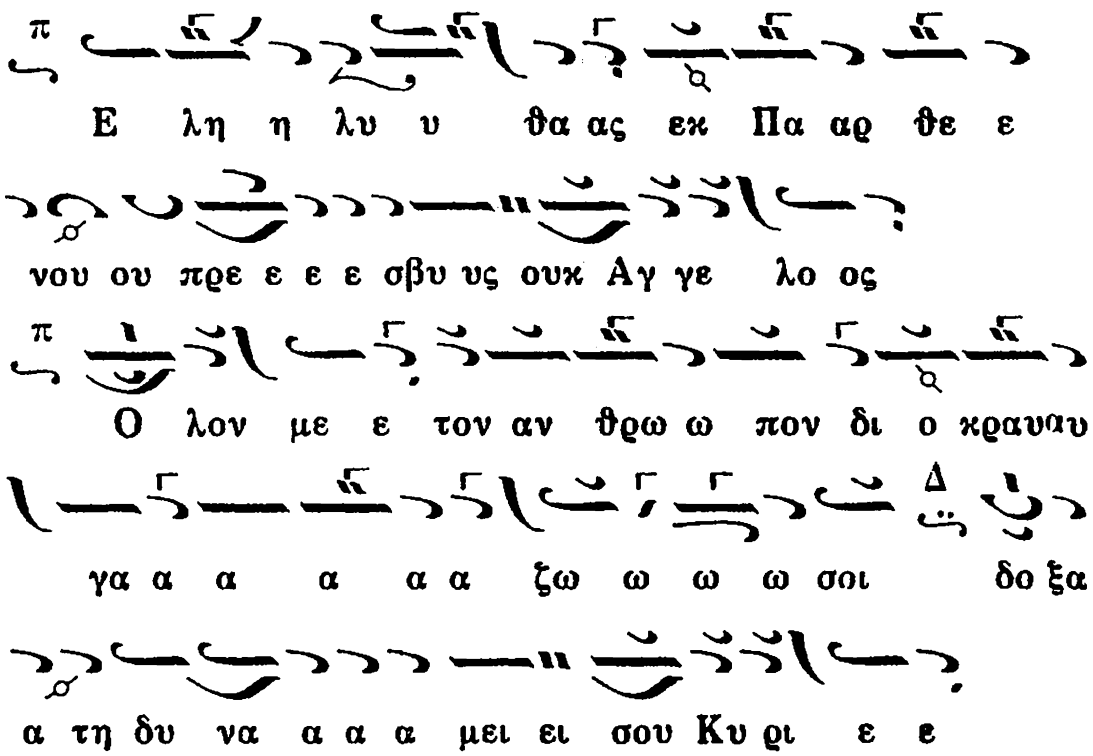

167 Τὸ ἦθος τοῦ Δευτέρου ἤχου σώζει χαρακτῆρα παθητικὸν καὶ ταπεινότητα ψυχικὴν, λύπην καὶ πάθος· λέγουσιν, ὅτι ὁ μυθικὸς Ὀρφεὺς διὰ τοῦ ἤχου τούτου ἡμέρωνε τὰ θηρία.

Ἦχος Τρίτος. (§ 149)

168 Ὁ Τρίτος ἦχος ἔχει τὴν βάσιν του ἐπὶ τῶν 9]16 τῆς χορδῆς καὶ ἠχεῖται ὑπὸ τῶν 16]9· κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαίους εἶναι ὁ διάτονος τῶν Μέσων τετραχόρδων, κατὰ δὲ τοὺς Βυζαντινοὺς ὁ Τρίτος τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων ⁄α⁄α καὶ καθ' ἡμᾶς ὁ φθόγγος Γα ἔχει δεσπόζοντας τοὺς Πα, Δι, Κε. Ἐπὶ μὲν τοῦ Κε, ἐκτελεῖ καταλήξεις ἀτελεῖς ἐπὶ δὲ τοῦ Πα, ἐντελεῖ· ἐπὶ δὲ τοῦ Γα, ἐντελεῖς καὶ τελικὰς καὶ σπανίως καταλήγει ἀτελῶς ἐπὶ τοῦ Δι, εἰς τὰ Αὐτόμελα «Τὴν ὡραιότητα τῆς Παρθενίας σου» καὶ «Θείας πίστεως» ὡς·

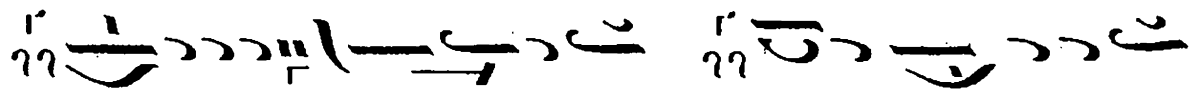

169 Τὸ σύντομον Εἱρμολογικὸν μέρος τοῦ Τρίτου ἤχου βαδίζει κανονικῶς καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἰδέαν αὐτοῦ· τὸ δὲ ἀργὸν Εἱρμολογικὸν καὶ Στιχηραρικὸν, δανείζεται καταλήξεις ἀτελεῖς ἐκ τοῦ ὀξέως Πενταχόρδου τοῦ Πλαγίου Πρώτου, ὡς: ἦχος γ΄.

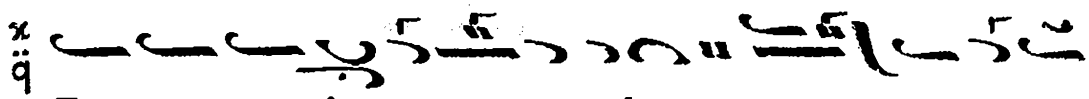

Ευ αγ γε λι ι ι ι ζο ο με ε ε νοις

ἦχος πλ. α΄ η προ ο ο ο σε ευ χη η η μου

ἦχος γ΄

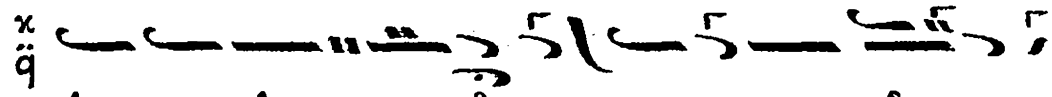

Α νε λη η η φθη ης ε ε εν δο ο ο

ἦχος πλ. α΄ προς αυ το ο ον κε ε κτη η η με ε ε

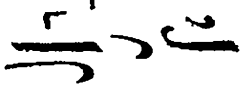

ο ο ξη

ε ε νη

ἦχος γ΄

ε εκ νε ε κρων Α α να στα α σιν

Ἦχος πλ α΄ Πα α νυ μνη η τε

170 Τὸ Παπαδικὸν μέλος τοῦ Τρίτου ἤχου μεταβάλλει τὸ ἴσον τοῦ διὰ τῆς φθορᾶς εἰς καὶ βαδίζει κατὰ τριφωνίαν ἐν συναφῇ (*), ἐκ τῆς ὁποίας μεταπηδᾷ εἰς τὸ Διαπασῶν συχνάκις καὶ εἰς τὸ χρωματικὸν, ἐξ ὧν ἐπιστρέφει καὶ πάλιν εἰς τὰ ἴδια.

Σημ. Εἰς τὰ Στιχηραρικὰ καὶ Εἱρμομολογικὰ μέλη τοῦ Τρίτου ἤχου, ὅταν ὁ προψαλλόμενος στίχος λήγῃ εἰς τὸν Γα ἡ μαρτυρία τίθεται μόνη. Ὅταν δὲ λήγῃ εἰς τόν π/q, τότε τῇ μαρτυρίᾳ παρατίθεται Ἐλαφρὸν ὡς: ἢ συνεχὲς Ἐλαφρὸν (§ 156).

Εἰδικαὶ καταλήξεις τοῦ Τρίτου Στιχηραρικοῦ ἤχου

α΄ Ἀτελεῖς

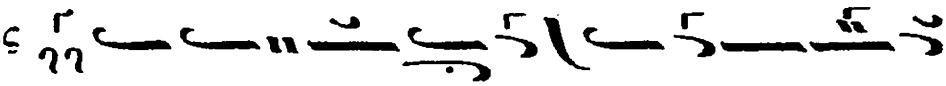

Ε κε ε κρα ξα α προ ο ος σε ε

Δο ξα α Πα τρι ι ι

(*) Ἴδε Χερουβικά καὶ Κοινωνικὰ Θεοδώρου Φωκαέως καὶ ἄλλων

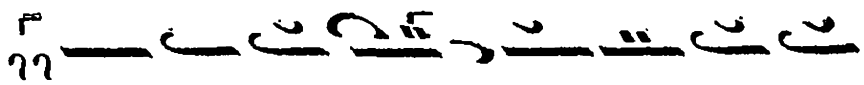

Τον Σταυρον σου ου τον τι μι ον

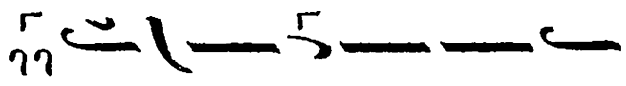

κραυ γα α α ζον τες

β΄ Ἐντελεῖς καταλήξεις

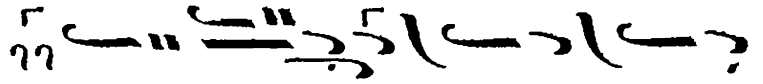

Πνε ε ευ μα α α α τι ι

Ἀτελεῖς καταλήξεις Εἱρμολογικῶς

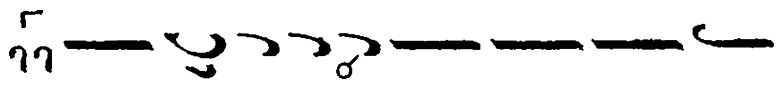

Χρι στος εκ νεκρων ε γη γερ ται

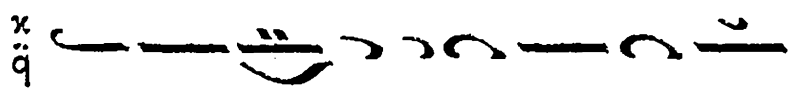

σε αυ τω α νε και νι σας

γ΄ Ἐντελεῖς Εἱρμολογικῶς

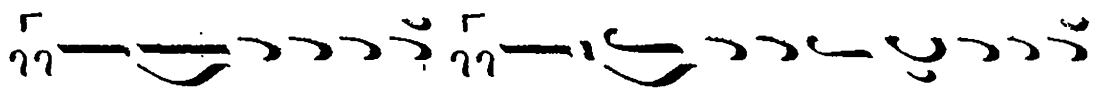

Υι ον τον τουΘεου αι ω ω νων ν παρχο οντα

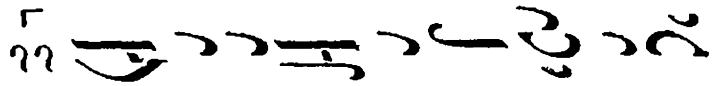

Σε Θε ο ον ε πι γνον τας

δ΄ Τελικαὶ καταλήξεις Εἱρμολογικῶς

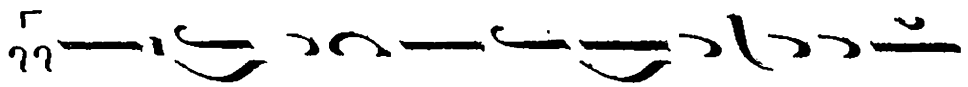

Ερ ρυ σω κα τα κρι ι σε ε ως

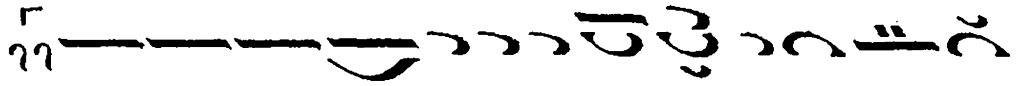

Το της τρι α δος α πε κα λυ ψας φεγ γος

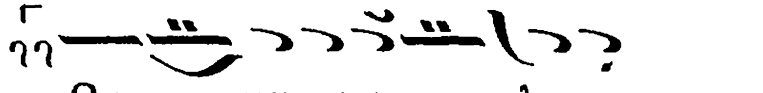

Θα να του ου τας πυ λα ας

171 Ὁ Τρίτος ἦχος σώζει χαρακτῆρα ἀνδρικὸν καὶ μεγαλοπρεπῆ, ὁρμητικὸν, ἔνθερμον, καὶ σκληρόν.

Ἦχος Τέταρτος.

172 Ὁ Τέταρτος ἦχος, κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαίους κατέχει τὸν ἀ-

νώτατον ἦχον καὶ πρῶτον τῶν συμφωνιῶν φθόγγον τῆς Κλίμακος τοῦ Διαπασῶν συστήματος, τὸν συνδέοντα τὸν προσλαμβανόμενον τῆς Ὑπάτης Διαπασῶν, μετὰ τοῦ τῆς Νήτης Ὑπερβολαίων, ἢ Δισδιαπασῶν· κατὰ δὲ τοὺς Βυζαντινούς, κατέχει τὸν ἀνώτατον τῶν πολυσυλλάβων, φθόγγον Αγια, καὶ καθ' ἡμᾶς τὸν φθόγγον Δι, τῆς Διατονικῆς Κλίμακος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς χορδῆς· καὶ ἐπ' αὐτοῦ σχηματίζει τὸ πανηγυρικὸν καί ἀσύγκριτον Παπαδικὸν μέλος, ἐπὶ μὲν τὸ ὀξύ, προχωρεῖ μέχρι τῆς Παρανήτης Ὑπερβολαίων ἐλευθέρως· ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺ καὶ μέχρι τῆς Ὑπάτης Ὑπατῶν ἔχων δεσπόζοντας τοὺς Βου, Δι, Ζω, Νη, ἐπὶ τῶν ὁποίαν τελεῖ καταλήξεις ἀτελεῖς καὶ ἐντελεῖς, ἐπὶ δὲ τοῦ Δι, ἐντελεῖς καὶ τελικάς· (ὅρα χερουβικὰ Θεοδώρου Φωκαέως καὶ ἄλλων).

173 Ἐπὶ τῆς Κλίμακος τοῦ Διαπασῶν συστήματος, ὁ Τέταρτος ἦχος σχηματίζει καὶ τὸ Εἱρμολογικὸν καὶ τὸ Στιχηραρικὸν μέλος του· Εἰς μὲν τὸ Εἱρμολογικὸν βάσιν θέτει τὸν Βου καὶ δεσπόζοντας τὸν Δι, Ζω, Νη, ἐπὶ τῶν ὁποίων τελεῖ τὰς διαφόρους ἀτελεῖς καὶ ἐντελεῖς καταλήξεις, ἐπὶ μόνου τοῦ Βου ἐκτελεῖ ἐντελεῖς καὶ τελικὰς καταλήξεις ὡς:

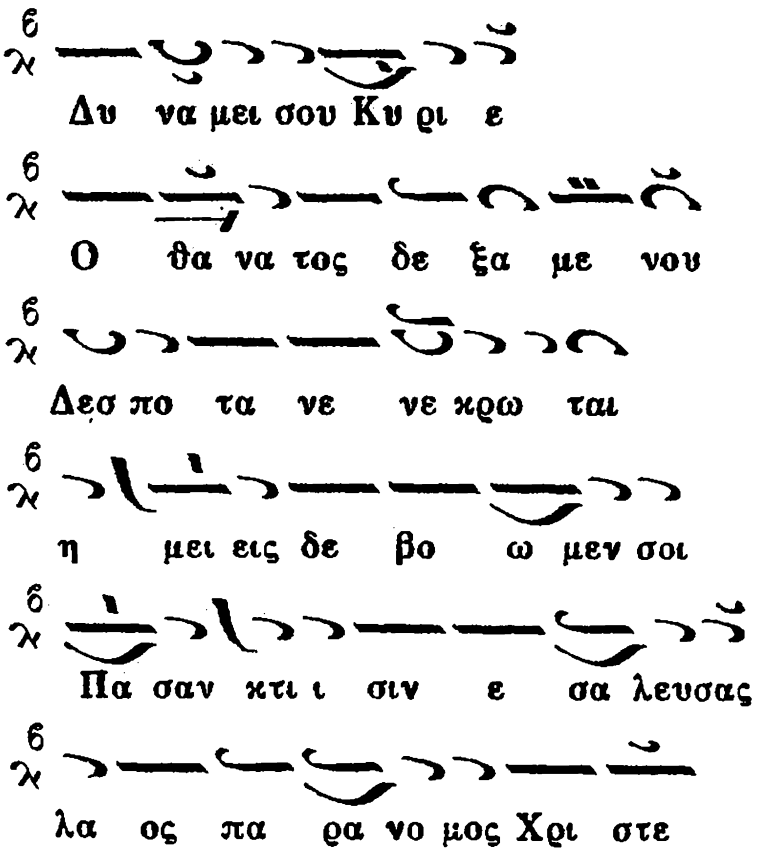

Πολλάκις ὁ εἱρμολογικὸς Τέταρτος Βου, («λέγετος καλούμενος») ἐκτελεῖ εὐστόχους ἀτελεῖς ἐπὶ τοῦ Πα, καταλήξεις.

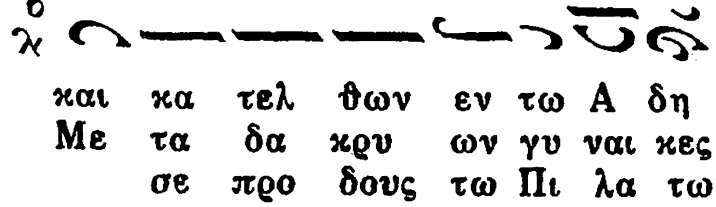

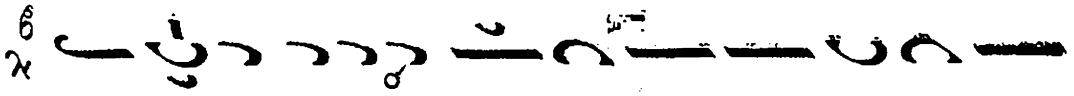

Ληκτικὴ κατάληξις τοῦ Τετάρτου

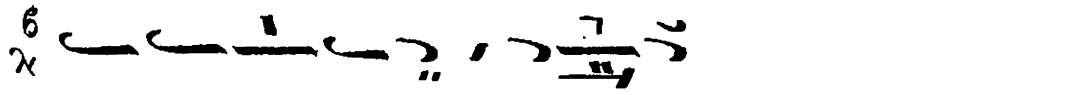

174 Εἰς τὸ Στιχηραρικὸν μέλος ἔχει δεσπόζοντας ὁ Τέταρτος ἦχος τοὺς Πα, Βου, Δι, ἔνθα ποιεῖ καταλήξεις ἀτελεῖς εἰς τὸν Δι, ἐντελεῖς εἰς τὸν Πα, καὶ τελικὰς εἰς τὸν Βου, Τὸ Ἀργὸν Εἱρμολόγιον εἶναι ἀνάμικτον μετὰ Στιχηραρικοῦ.

α΄ Εἰδικαὶ καταλήξεις τοῦ Στιχηραρικοῦ Τετάρτου. Ἀτελεῖς.

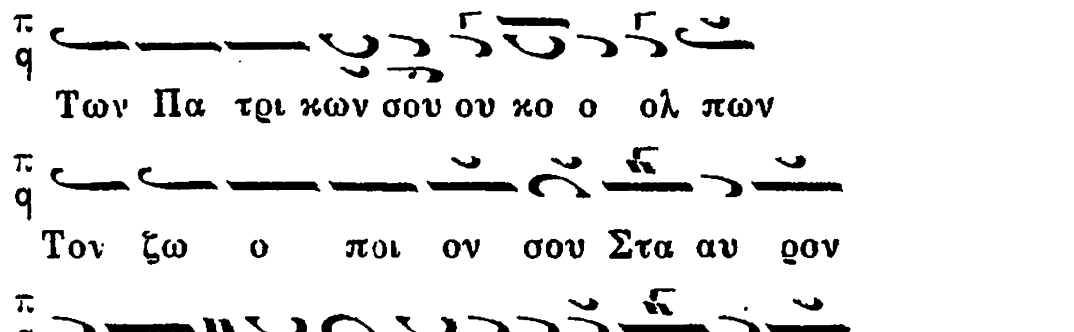

β΄ Ἐντελεῖς

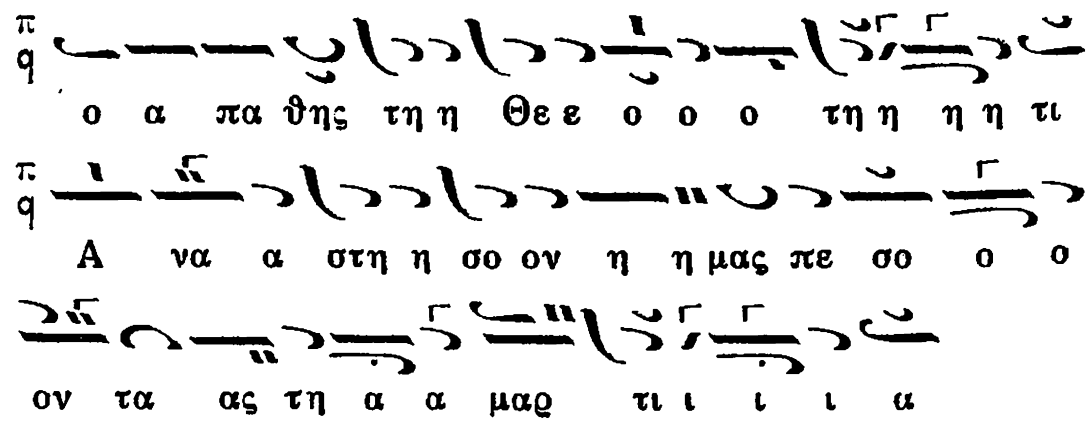

γ΄ Τελικαὶ καταλήξεις

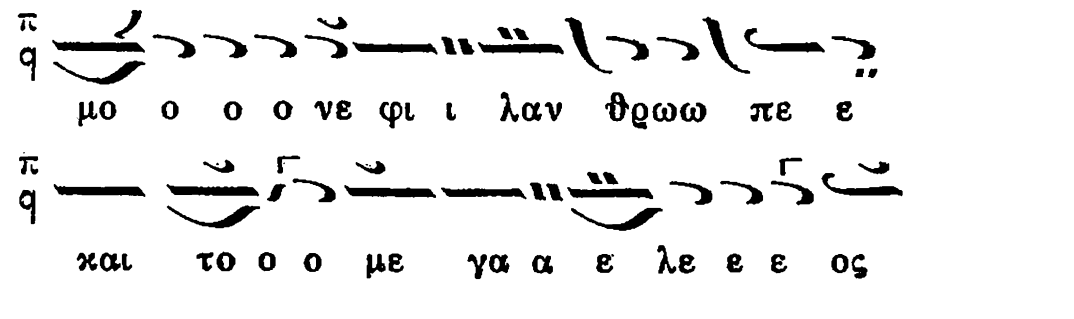

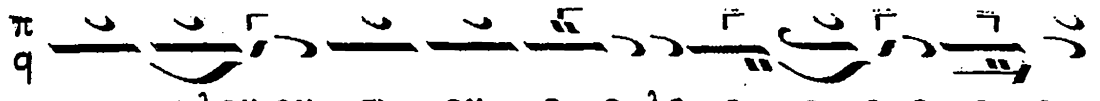

και πλου ου σι ον ε ε λε ο ο ο ο ο ος

Σημ. Μόνος τῶν ἄλλων ἤχων ὁ Τεταρτος, σύρει συχνάκις τὸ ἴσον του ἀπὸ τοῦ Πα, εἰς τὸν Βου καὶ τοὐναντίον ἐκ τοῦ Βου εἰς τὸν Πα, λόγῳ τῶν δεσποζόντων φθόγγων καὶ τῶν καταλήξεων αἱ ὁποῖαι ἐκτελοῦνται ἐπ' αὐτῶν

175 Τὸ ἦθος τοῦ Τετάρτου ἤχου, τὸ μὲν Παπαδικὸν σώζει χαρακτῆρα Πανηγυρικὸν· τὸ δὲ Στιχηραρικὸν, ἱλαρὸν καὶ ἐπιβλητικόν, τὸ δὲ Εἱρμολογικὸν ἡδονικὸν καὶ συμπαθητικόν.

Ἦχος Πλάγιος τοῦ Πρώτου.

176 Ὁ Πλάγιος τοῦ Πρώτου ἦχος ἔχει τὴν βάσιν του κατὰ Πεντάχορδον βαρυτέραν τοῦ Πρώτου ἤχου, ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τρίτου τῆς χορδῆς (1]3) ἠχούμενος ὑπὸ τῶν δύο τρίτων (2]3) κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαίους ἐπὶ τῆς Ὑπάτης τῶν Μέσων κατὰ δὲ τοὺς Βυζαντινοὺς, ἐπὶ τοῦ Τρίτου τῶν ἐν καταβάσει πολυσυλλάβων φθόγγων αἰρεσεως καὶ καθ' ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ μονοσυλλάβου φθόγγου Πα. Ἐκ τῆς βάσεως ταύτης χρησιμοποιεῖ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ Στιχηραρικοῦ καὶ Παπαδικοῦ μέλους του, δύο Πεντάχορδα ἀνόδου ἐλευθέρως καὶ Τετράχορδον καθόδου· ἤτοι ἐκ τῆς Ὑπάτης τῶν Μέσων $\frac{\pi}{q}$ πρὸς τὴν Νήτην, μέχρι τῆς Τρίτης Ὑπερβολαίων $\frac{\varepsilon'}{q}$ (ᾧ 177), καὶ ἐκ τῆς Ὑπάτης τῶν Μέσων, κατέρχεται μέχρι τῆς Ὑπάτης Βαρείας $\frac{q}{\chi}$.

Εἰς δὲ τὸ Εἱρμολογικὸν μέλος ἔχει βάσιν τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου Πενταχόρδου τῶν Νητῶν Κε, φερόμενος ὁμοίως ἐξ αὐτῆς εἴτε πρὸς τὴν Νήτην εἴτε πρὸς τὴν Μέσην.

Συγκρίνοντες τὴν διαφορὰν τοῦ Πλαγίου Πρώτου ἀπὸ τοῦ Πρώτου, εὑρίσκομεν ὅτι ὁ Πρῶτος ἦχος, Στιχηραρικῶς ἢ Εἱρμολογικῶς ἐκτελεῖται ἐπὶ ἑνὸς Πενταχόρδου, ὁ δὲ Πλάγιός του ἐπὶ δύο· εἰς δὲ τὸ Παπαδικὸν μέλος ὁ Πλάγιος ἦχος διακρίνεται ἀπὸ τοῦ Κυρίου του, ἕνεκα τῆς φθορᾶς ϱ τὴν ὁποίαν χρησιμοποιεῖ πολλάκις ἐπὶ τοῦ Ζω $\frac{\chi'}{\eta\eta}$ ϱ

(ἴδε χερουβικὰ Θεοδώρου Φωκαέως καὶ ἄλλων)

177 Ὁ Πλάγιος τοῦ Πρώτου ἔχει δεσπόζοντας φθόγγους στιχηραρικῶς τοὺς Πα, Δι, Κε. Ἐπὶ μὲν τοῦ Πα, ἐκτελεῖ καταλήξεις ἐντελεῖς καὶ ληκτικὰς, ἐπὶ δὲ τοῦ Δι, ἀτελεῖς καὶ τελικὰς, καὶ ἐπὶ τοῦ Κε καταλήξεις ἀτελεῖς· ἀπαιτεῖ δὲ τὸν Ζω, ἐν καταβάσει ἀπὸ τῆς Νήτης ἐν Ὑφέσει κατ' ἔλξιν (ᾧ 151) ἢ μετὰ τῆς φθορᾶς ϱ

α΄ Εἰδικαὶ ἀτελεῖς καταλήξεις τοῦ Στιχηραρικοῦ πλ. α΄

πα ρα α νο ο ο μων

Το γε ε ε νο ος η η μων
ο ο ω ων και αι προ ο ων

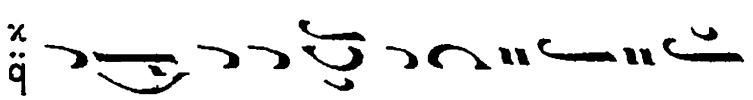
Και θρο νος του Βα σι ι λε ε ως

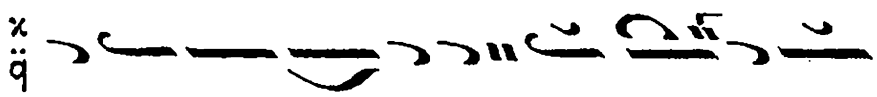
Εν αν θρω πι σας γα αρ δι η η μας

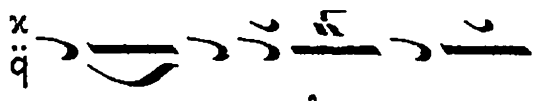
τω κο σμω ι λα α σμον

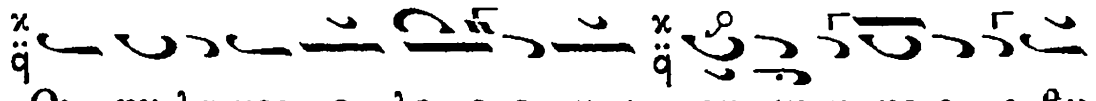
Οι φυ λα κες ε λε ε ε γον ου τω ω φο ο ο βω

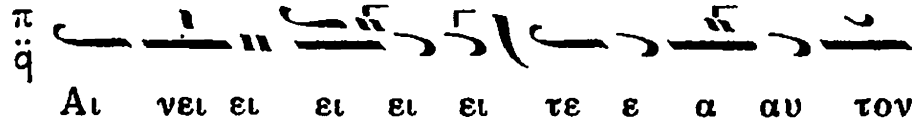
Αι νει ει ει ει ει τε ε α αυ τον

β΄ Ἐντελεῖς καταλήξεις τοῦ Στιχηραρικοῦ πλ. α΄

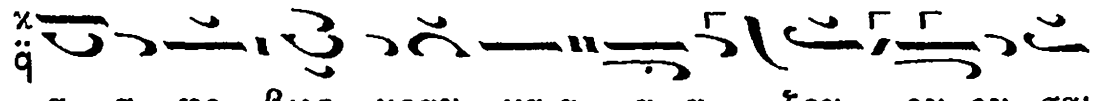
α α φο βως κραυ γα α α α ζου ου ου σαι

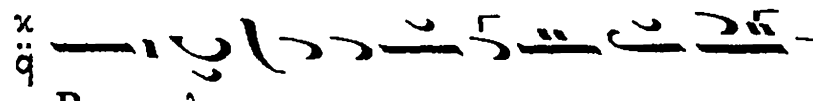
Βου λο με ε νοι τρα νως ε φα α νε ρω ω

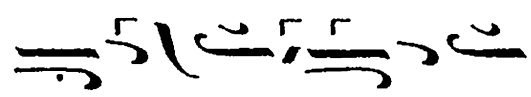
ω ω σα α α τε

Το ο μυ υ στη η η ρι ι ι ι ον

γ΄ Ἐντελεῖς καταλήξεις τοῦ πλ. α΄

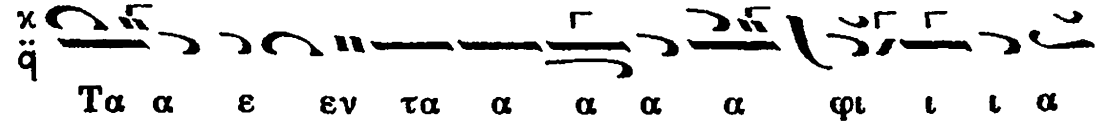
Τα α ε εν τα α α α α φι ι ι α

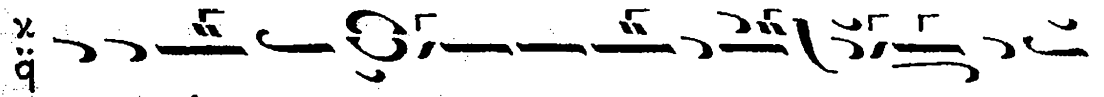
εν σπη λαι αι ω ω τη ρου ου ου ου με ε ε ε νος

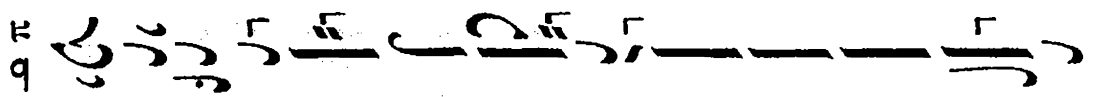
Ω των σο ο φω ων σου ου κρι μα α α α

α των ων Χρι ι ι στε

δ΄. Τελικαὶ καταλήξεις τοῦ πλ. α΄. στιχηραρικοῦ.

και το με ε γα ε ε ε λε ε ος

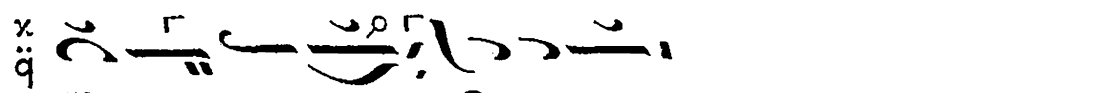
Υ υ μνος τω ω Θε ε ω

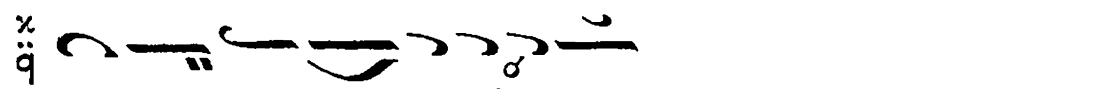
με ε γα ε ε ε λε ος

ε΄ Ληκτικὴ κατάληξις τοῦ Στιχηραρικοῦ πλ. α΄

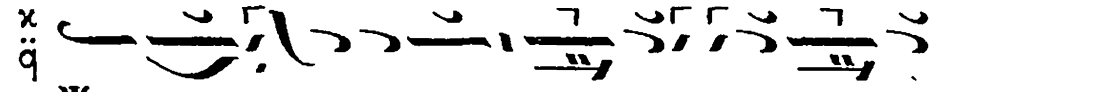
Ψυ χα ας η η μω ω ω ω ω ων
η σο ον η η μα α α α α ας

178 Τὸ Εἱρμολογικὸν σύντομον καὶ ἀργὸν μέλος τοῦ πλ. α΄ ἔχει δεσπόζοντας Κε, Νη, ἐπὶ μὲν τοῦ Κε ἐκτελει καταληξεις ἐντελεῖς τελικάς καὶ ληκτικὰς ἐπὶ δὲ τοῦ Νη ἀτελεῖς ὡς:

α΄ Ἐντελεῖς καταλήξεις τοῦ Εἱρμολογικοῦ πλ. α΄

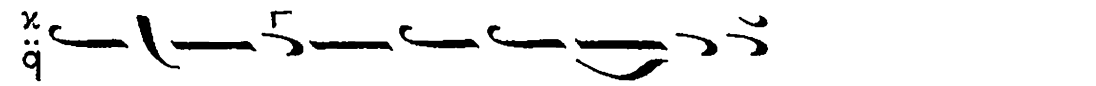
το κρα α τος συ νε τρι ψας

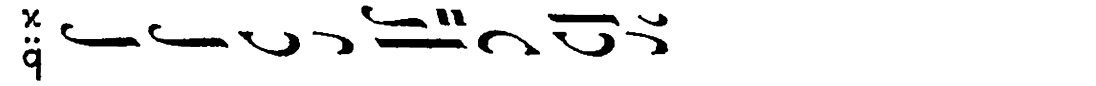
ως θνη τον ε πι ζη τει τε

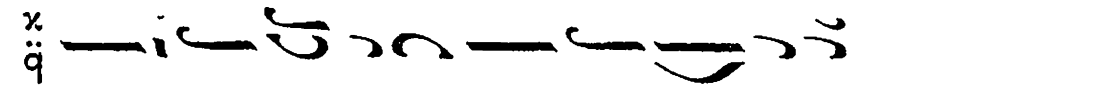
Των σφρα γι δων την δι α λυ σιν

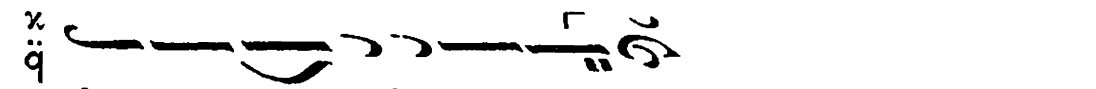
δι α του το βο ω ω μεν

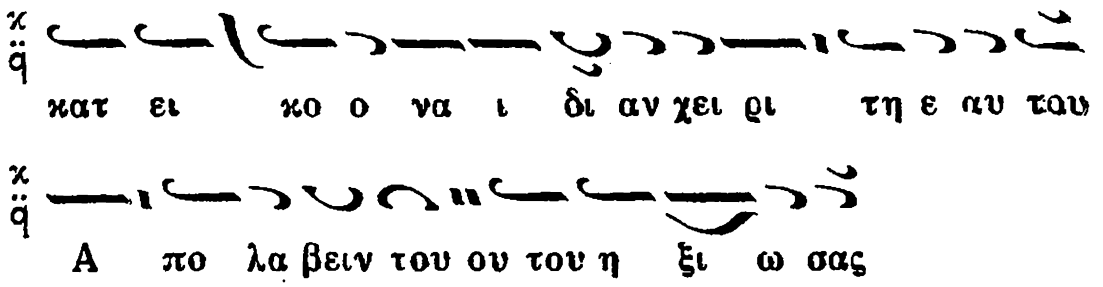

β΄ Ἀτελεῖς καταλήξεις τοῦ Εἱρμολογικοῦ πλ. α΄

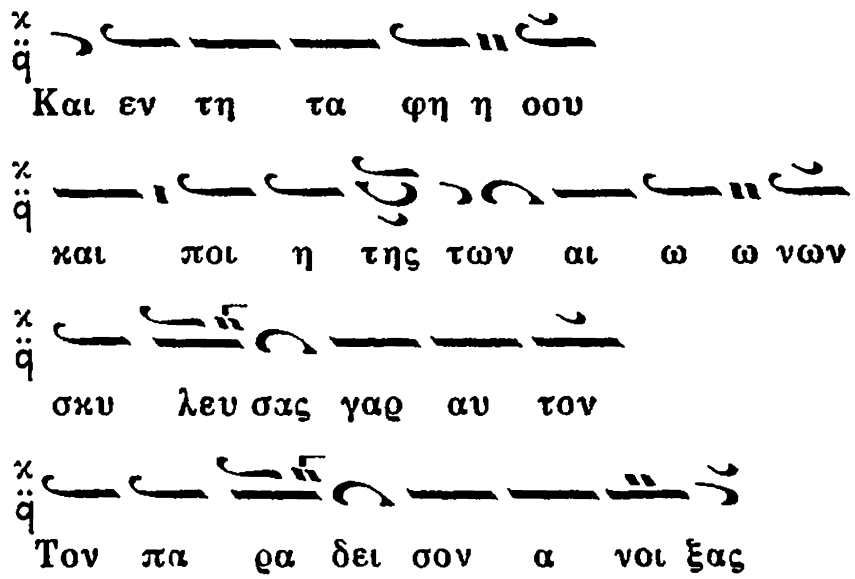

γ΄ Τελικαὶ καταλήξεις τοῦ Εἱρμολογικοῦ πλ. α΄

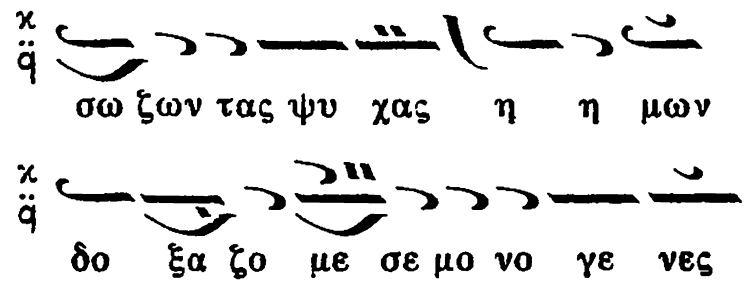

δ΄ Ληκτικὴ κατάληξις τοῦ Εἱρμολογικοῦ πλ. α΄

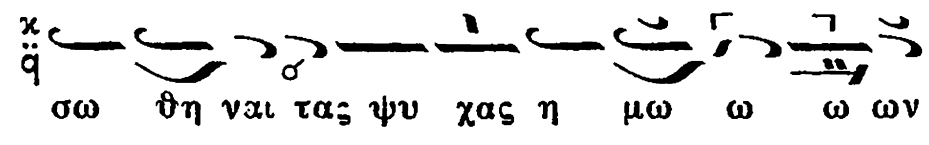

179 Ἕτερος τρόπος τοῦ Πλαγίου Πρώτου εἶναι ἡ συμπτηξις Εἱρμολογικοῦ καὶ Στηχιραρικοῦ εἷς ἕν, εἰς τὸ ὁποῖον δεσπόζουσιν οἱ Κε, Δι, Πα, ἔνθα ὁ Ζω ἀπαιτεῖται ἐν Ὑφέσει αἱ δὲ ἀτελεῖς καταλήξεις ἐκτελοῦνται ἐπὶ τοῦ Πα καὶ αἱ ἐντελεῖς καὶ τελικαὶ ἐπὶ τοῦ Δι ἢ Κε, ὡς:

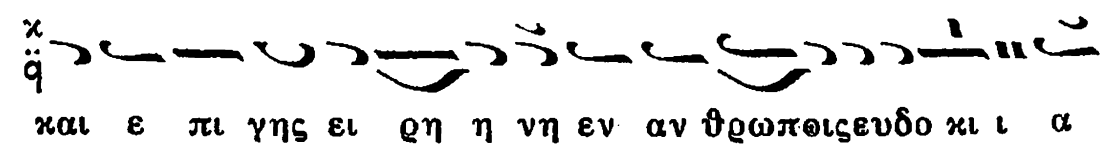

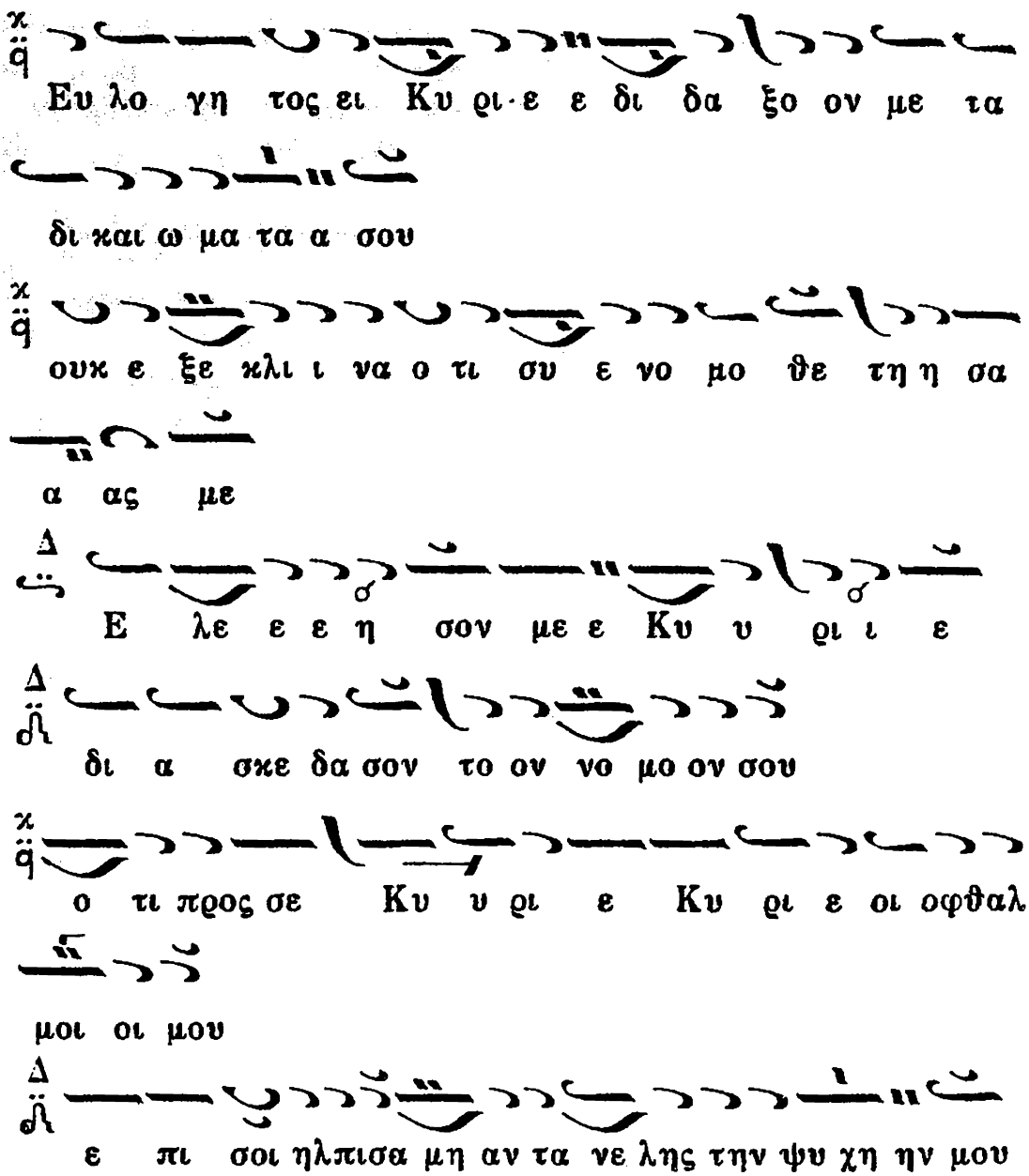

Σημ. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ψάλλεται καὶ τὸ «Χαίροις ἀοκητικῶν ἀληθῶς» καὶ τὸ «Ὅσιε Πάτερ»

180 Τὸ ἦθος τοῦ Πλ. α΄. συνδυάζει τὸ χαρμόσυνον καὶ τὸ πένθιμον, τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» καὶ τὸ «Εἰκὼν εἰμι τῆς ἀρρήτου δόξης σου» τὸ θρηνῶδες καὶ τὸ συμπαθὲς, τὸ δὲ εἰρμολογικὸν συνδυάζει τὸ διεγερτικὸν καὶ χορευτικὸν, οὔσης δὲ βραδείας τῆς ἀγωγῆς, κλίνει εἰς τὸ κεχηνὸς καὶ χαῦνον.

Ἦχος Πλάγιος τοῦ Δευτέρου.

181 Ὁ Πλάγιος τοῦ Δευτέρου ἦχος, Ἔχει τὴν βάσιν του κατὰ Πεντάχορδον βαρυτέραν τοῦ Δευτέρου κυρίου αὐτοῦ ἤχου, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι Πλάγιοι· ὁ κυρίος Δεύτερος ἦχος ἔχει βάσιν τὴν Μέσην τῆς χορδῆς τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων λεαλες Δι, ὁ δὲ Πλ. β΄. τὸν λεχεαλες Νη, τὸν ὁποῖον χρωματίζει διὰ τῆς φθορᾶς ♭ καὶ τρέπει εἰς π ἀντὶ ν

Σημ. Φαινομένικῶς ὁ Πλάγιος Δεύτερος δεικνύει ὅτι δὲν ἀκολουθεῖ τὴν τάξιν τῶν ἄλλων πλαγίων ἤχων, ἕνεκα τούτου ἀπατηθεὶς ὁ ἀοίδιμος Χρύσανθος, ἔθεσε τὴν βάσιν του ἐπὶ τοῦ Πα τοῦ Πλ. α΄ ἤχου γράψας, ὅτι ἕκαστος ἦχος βασίζεται ἐπὶ ἰδίου φθόγγου ὁ δὲ Πα δίδει ἴσον εἰς τὸν Πλ. β΄ καὶ εἰς τὸν Πλ β΄.

Τοῦτο ὅμως ἐξελέγχεται ἐσφαλμένον, διότι ἡ βάσις τοῦ πλ. α΄. εὑρίσκεται κατὰ Τετράχορνδον βαρυτέρα τῆς βάσεως τοῦ Δευτέρου ἤχου ἐνῷ ὁ Δεύτερος ἐν τῇ πράξει κατερχόμενος ζητῶν νὰ ἀναπαυθῇ τρόπον τινὰ ἐπὶ τοῦ Πλαγίου του, εὑρίσκει αὐτὸν κατὰ Πεντάχορδον βαρύτερόν του, τροπῇ τοῦ ζ΄ ⸗ελαλω διὰ τῆς φθορᾶς ⸗ εἰς Δ ⸗ ⸗ελαλω καὶ τοιουτοτρόπως κατέρχεται εἰς τὸν Νη ⸗εχεαλες π καὶ οὐχὶ π ⸗ ⸗ελαλο.

Τὰ ἑξῆς παραδείγματα οὐ μόνον ἐκ τοῦ Δευτέρου ἤχου ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων κυρίων ἤχων ἔστωσαν εἰς ἀπόδειξιν, ὅτι ἕκαστος πλάγιος εἶναι βαρύτερος τοῦ κυρίου του κατὰ Πεντάχορδον ἑπομένως καὶ ὁ Πλ. β΄.

υ΄ ἦχος β΄ καὶ πλ. β΄

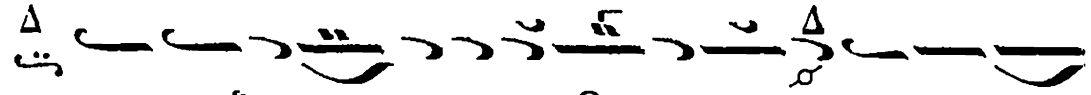

αυ τε ξου σι ω ως ως Θε ε ος κα τα λι πων

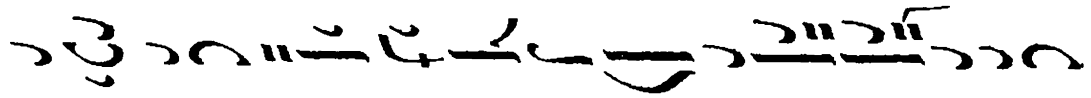

και εν τῶ ω τα φω τα εν τα α φι α α α

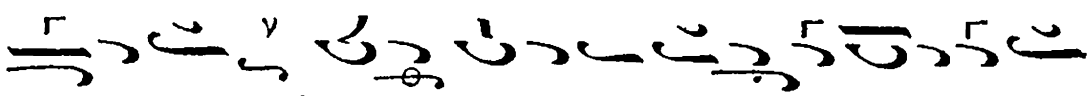

α αυ τον δευ τε ι δε τε Ι ου ου δαι αι αι οι

β΄ ἦχος α΄ καὶ πλ΄ α΄

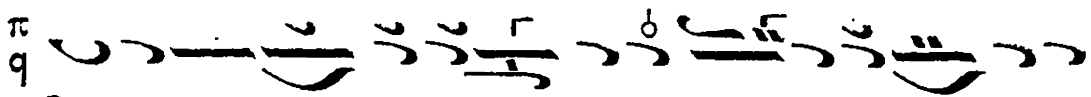

Ο τι αυ τος ε στι ι ι ιν σ ο Θε σ ο ο

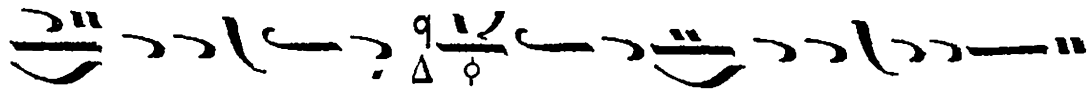

ος η η μω ων ο λυ τρω σα με ε νο ος η η

μα ας

γ΄ ἦχος Τρίτος καὶ Βαρὺς

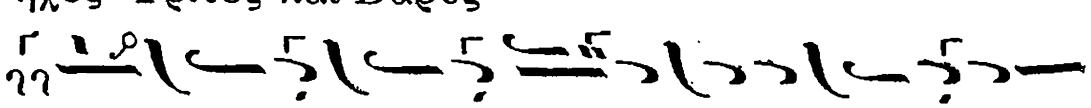

Μνη σθη η τι ι Κυ υ ρι ι ε ε των Υι

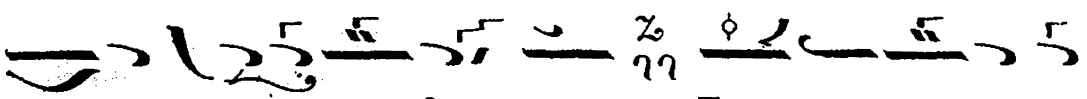

Ἕτερον ἦχος Βαρὺς

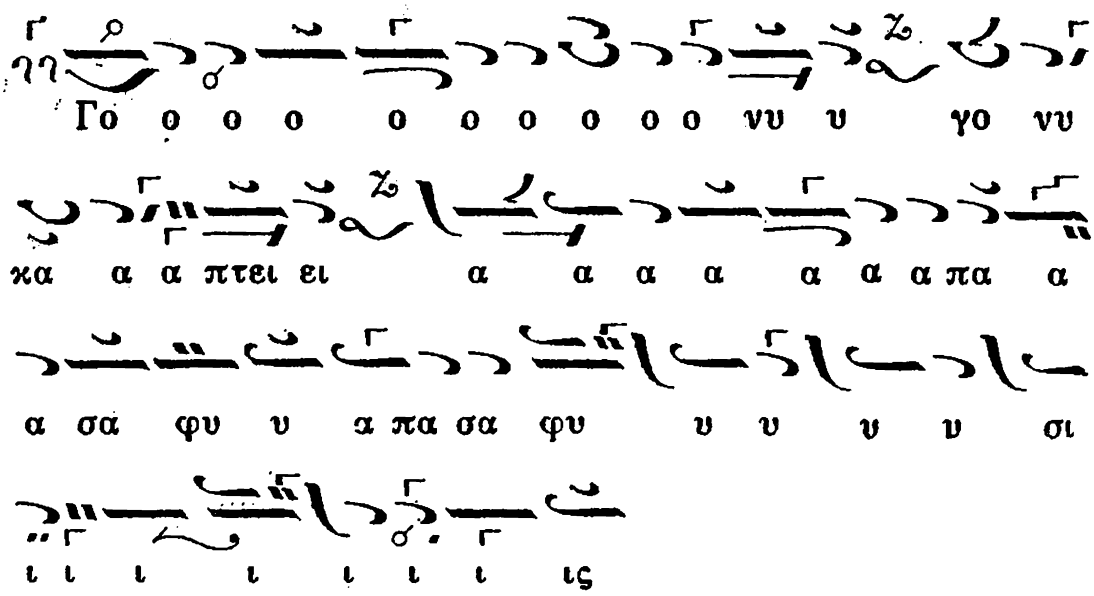

δ΄ ἦχος Τέταρτος καὶ πλ. δ΄

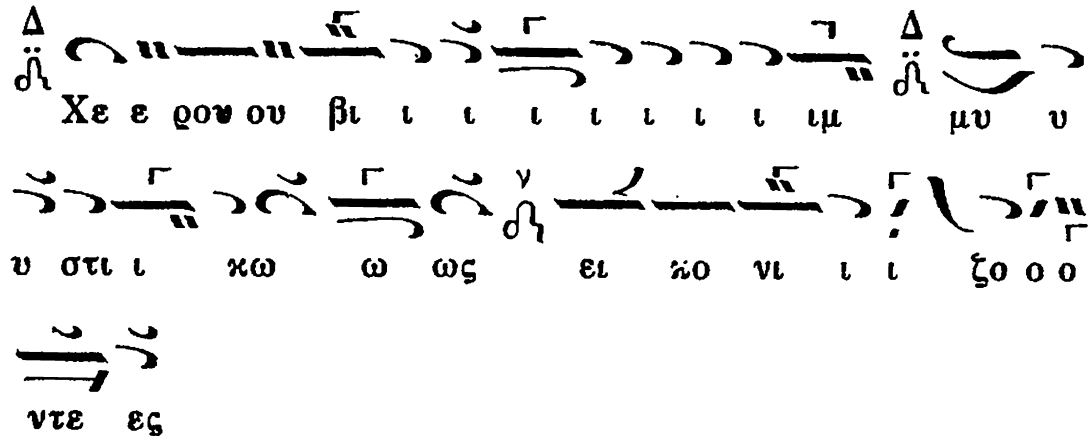

Κύριοι ἦχοι		Πλάγιοι ἦχοι
ἦχος Α′		ἦχος πλ. α′
ἦχος Β′		ἦχος πλ. β′
ἦχος πλ. β′ τροπῇ τοῦ εἰς		τροπῇ τοῦ εἰς
ἦχος Δ′		ἦχος πλ. Δ′
ἦχος Γ′		ἦ Βαρὺς

Σημ. Οἱ Πλάγιοι βαρύτεροι κατὰ πεντάχορδον ἀνεξαιρέτως (§ 141 σημ.)

182 Ὁ Πλ. β.′ ὅσον ἐν ἀναβάσει, τόσον καὶ ἐν καταβάσει βαδίζει κατὰ Πεντάχορδον χρωματικῶς· ἐν ἀναβάσει μεν, κατὰ ἡμιτόνιον καὶ ἡμιόλιον καὶ ἡμιτόνιον μεθ' ὃ τόνος Διαζευκτικὸς (§ 112) καὶ πάλιν ἡμιτόνιον καὶ ἡμιόλιον καὶ ἡμιτόνιον μθ' ὅ ἀκολουθεῖ Διαζευκτικὸς· ὁμοίως δὲ συμβαίνει καὶ ἐν καταβάσει, ἡμιτόνιον, ἡμιόλιον καὶ ἡμιτόνιον μεθ' ὃ ὁ Διαζευτικὸς τόνος.

Κλῖμαξ τοῦ Πλ β.΄ Τρισπενταχόρδου

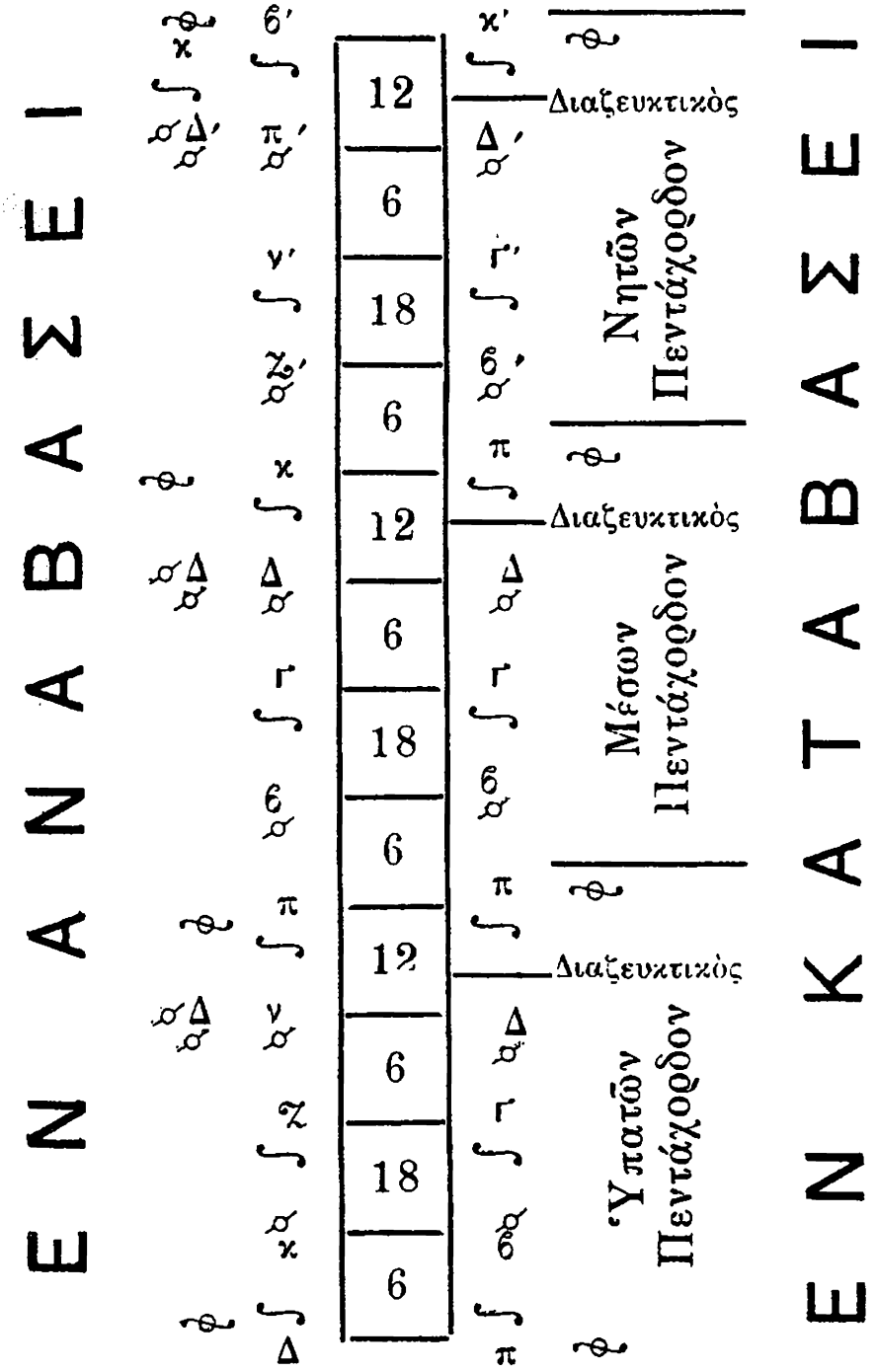

Παραδείγματα Πενταχόρδων τοῦ Πλ. β΄.

α΄. Ἐν ἀναβάσει τῶν Μέσων.

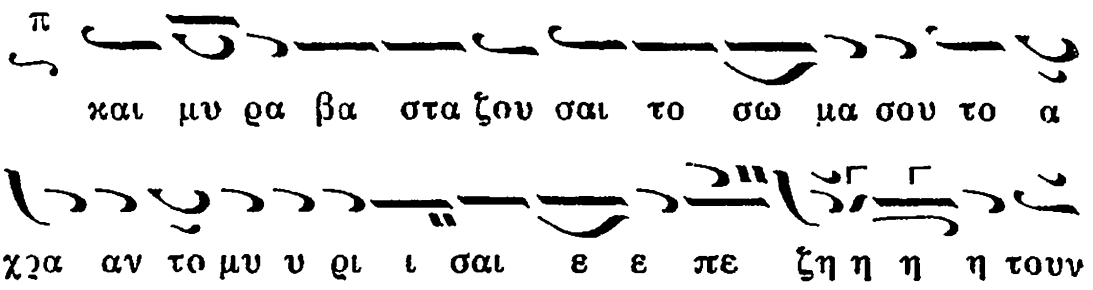

β΄. Ἐν ἀναβάσει τῶν Νητῶν.

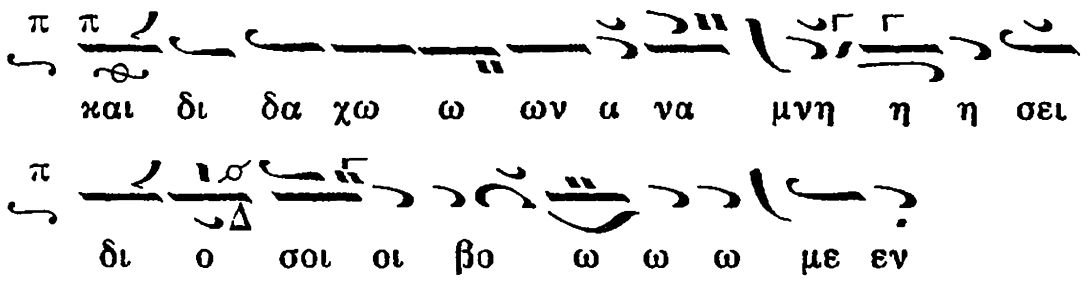

γ΄. Ἐν καταβάσει τῶν Ὑπατῶν.

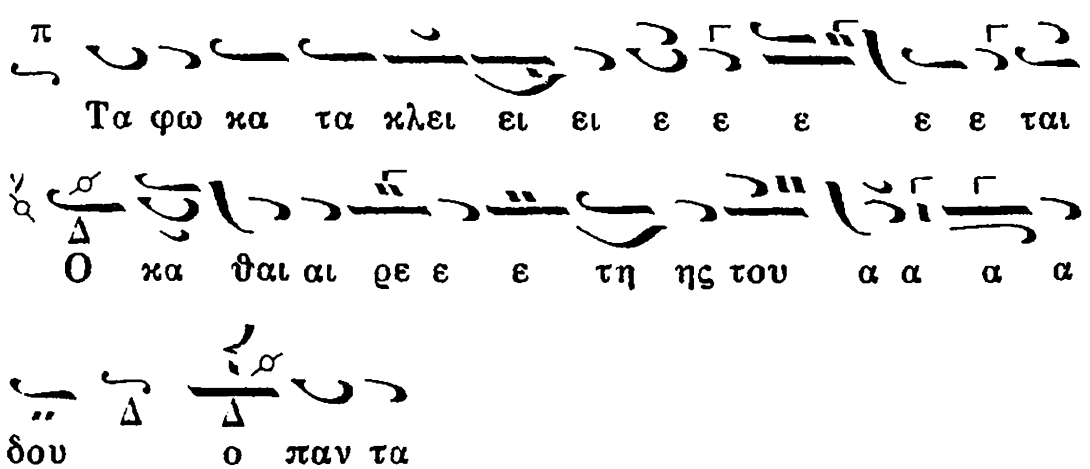

183 Ὁ Πλ. β΄. συνήθως κατέρχεται ἐν συνεχείᾳ δύο φθόγγους κατὰ διφωνίαν Δευτέρου ἤχου, ἐνίοτε μὲ φθορὰν τοῦ Δευτέρου —ϴ— καὶ πολλάκις ἄνευ φθορᾶς εἰς τὰς ἑξῆς θέσεις, ὡς :

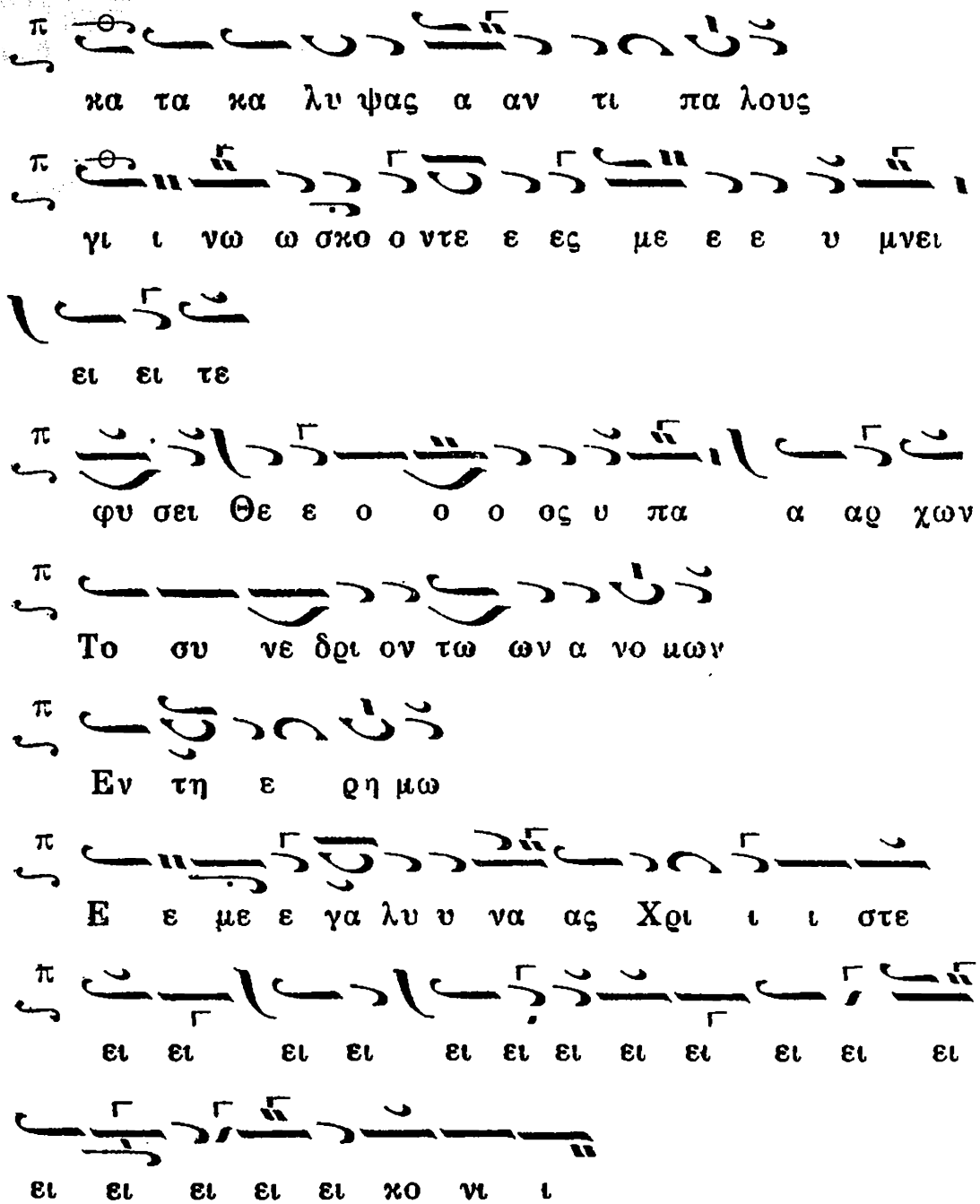

184 Δεσπόζοντες εἰς τό Στιχηραρικὸν καὶ Παπαδικὸν μέλος τοῦ Πλ. β.΄ εἶναι οἱ Πα, Δι, Κε΄ ἐπὶ μὲν τοῦ Δι καὶ Κε ποιεῖ καταλήξεις ἀτελεῖς, ἐπί δὲ τοῦ Πα, ἐντελεῖς καὶ τελικὰς, συνήθως ὅμως ὁ Πλάγιος β΄. ποιεῖ καταλήξεις διατονικὰς κατὰ συναφήν ἐπὶ τοῦ ὀξυτέρου Τετραχόρδου τῆς Κλίμακος τοῦ Δι. ὡς :

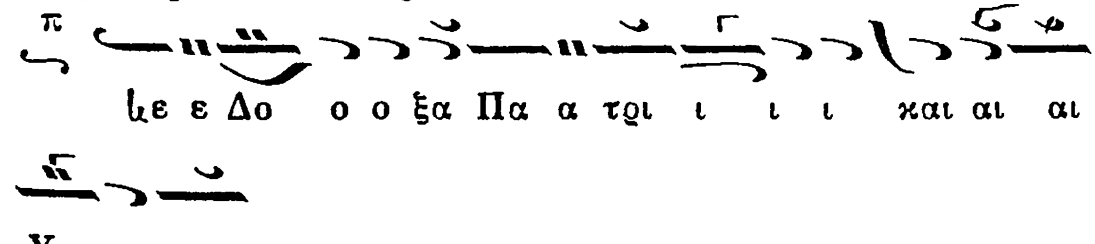

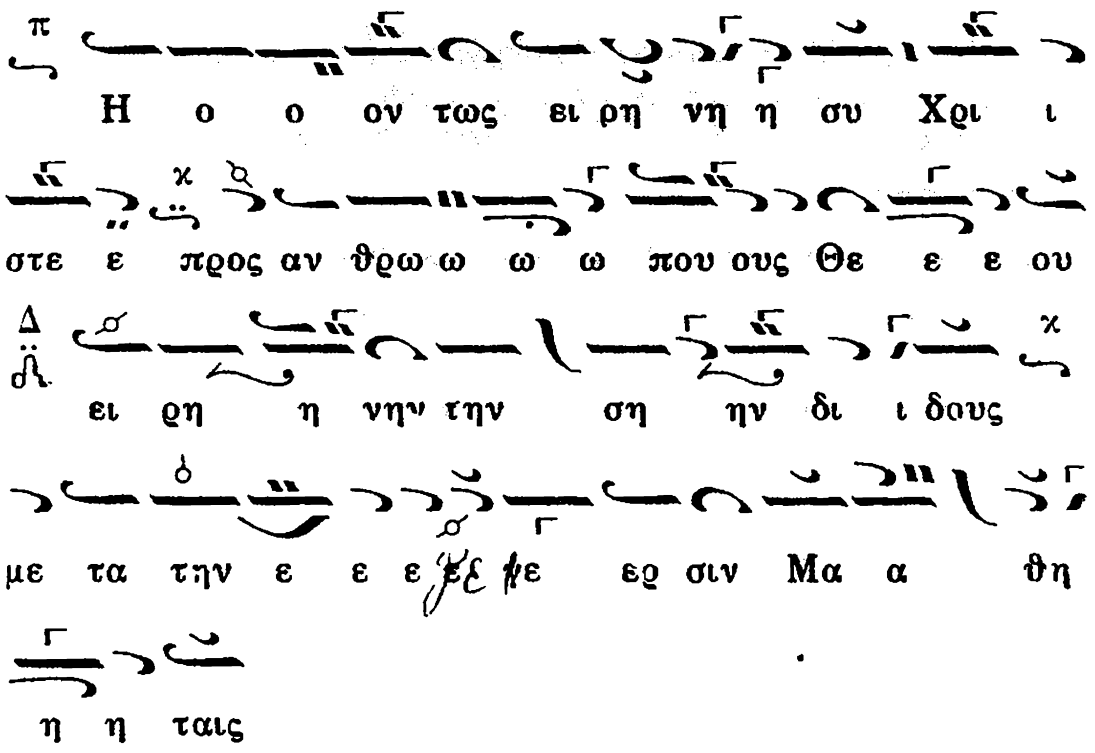

Ληκτικὴ κατάληξις τοῦ Στιχηραρικοῦ πλ. β΄.

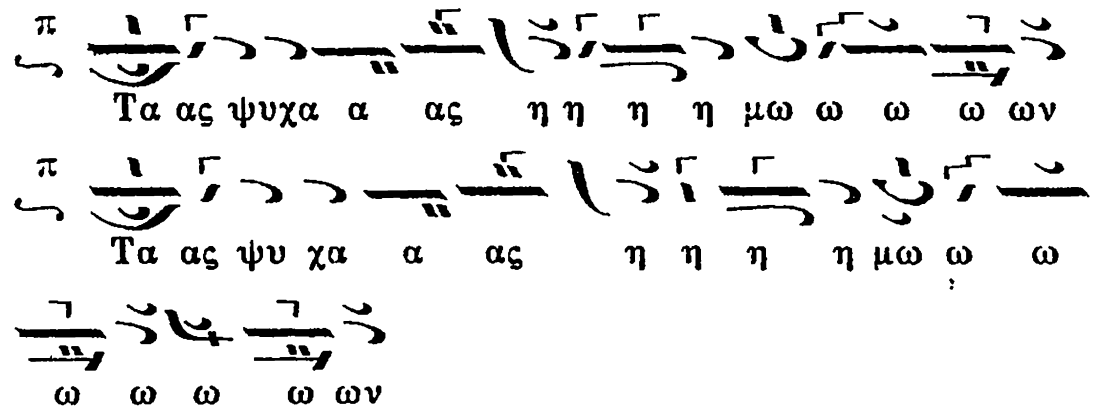

185 Τὸ Εἱρμολογικὸν σύντομον καὶ ἀργὸν μέλος τοῦ Πλ β΄. ἤχου, εἰς τὸ ὁποῖον ψάλλονται οἱ Κανόνες, Εἱρμοὶ, Καταβασίαι Ἀπολυτίκια, οἱ Ἀναβαθμοὶ καὶ τὰ Καθίσματά τοο μὲ φθορὰν τοῦ Δευτέρου ἤχου —, δεσπόζουσιν οἱ Δι, Βου, (164 ε΄, η΄,) Βου — = ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκτελεῖ τὰς διαφὼρους ἐντελεῖς καταλήξεις του ὡς :

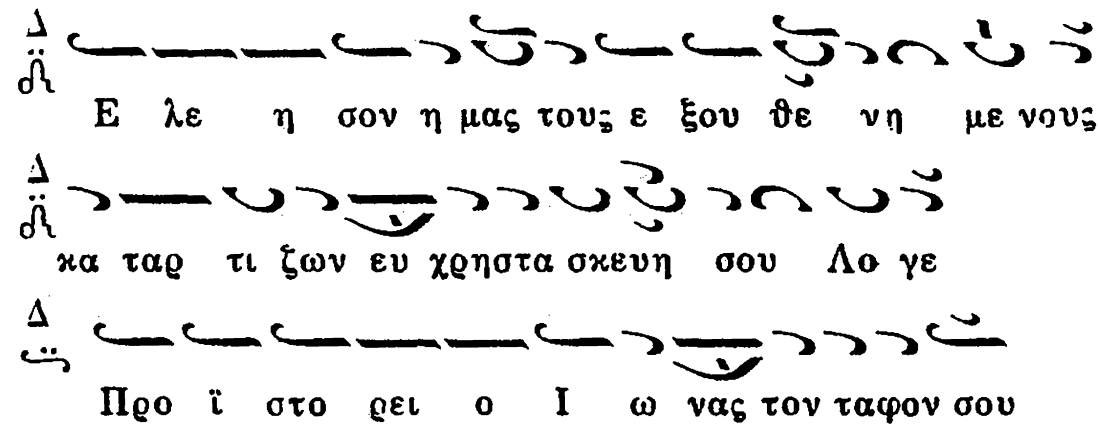

Ληκτικὴ κατάληξις τοῦ Εἱρμολογικοῦ πλ. β΄

με γα λυ νο με ε εν

186 Τὸ ἦθος τοῦ Πλ β΄. σώζει χαρακτῆρα παθητικὸν ἁρμόζοντα εἰς ἄσματα ἐπικήδεια καὶ εἰς μελέτας ὑψηλὰς καὶ θείας ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὰ Στιχηραρικὰ καὶ Παπαδικὰ μέλη αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὰ Εἱρμολογικὰ, σώζει χαρακτῆρα διπλασίως ἡδονικώτερον τοῦ Δευτέρου ἤχου.

Πολλαὶ θέσεις τοῦ Πλ. β΄. ἀπαντῶνται μεταξὺ μελῳδικῶν γραμμῶν τοῦ Διατονικοῦ γένους ἐπὶ λέξεων, ἢ φράσεων, δηλουσῶν πάθος, φόβον, λύπην καὶ τὰ παρόμοια· ἀλλὰ καὶ πολλαὶ διατονικαὶ θέσεις ἀπαντῶνται μεταξὺ μελῳδικῶν γραμμῶν τοῦ Πλ. β΄. ἐπὶ λέξεων ἢ φράσεων, δηλουσῶν χαρὰν, νίκην εὐθυμίαν καὶ τὰ παρόμοια· διὰ τῶν τοιούτων μεταβολῶν (§ 128) ἡ Β. Μουσικὴ καλλωπίζει συχνάκις τὰς διαφόρους τῶν ἤχων μελῳδίας.

187 Μαθηματικαὶ ἀποδείξεις ἐπὶ χορδῆς, τῶν τόνων καὶ διαστημάτων τῆς Κλίμακος τοῦ Πλ. β΄. μὲ βάσιν τὰ 3]4 τῆς χορδῆς.

	Ἦχος χορδῆς	Τόνοι	Διαφορά	Ὑπόλοιπον	Χορδὴ
π ⤷	$\frac{81}{108}$	X 6 =	$\frac{486}{108}$ =	$4\frac{1}{2}$ —	$81 = 76\frac{1}{2}$	τὰ $\frac{3}{4}$
ϐ ♂	$\frac{76\frac{1}{2}}{108} = \frac{153}{216}$	X 18 =	$\frac{2754}{216}$ =	$12\frac{3}{4}$ —	$76\frac{1}{2} = 63\frac{3}{4}$	τὰ $\frac{17}{24}$
γ ⤷	$\frac{63\frac{3}{4}}{108} = \frac{155}{432}$	X 6 =	$\frac{1530}{432}$ =	$3(\frac{13}{24})$ (+) —	$63\frac{3}{4} = 60\frac{3}{4}$	τὰ $\frac{85}{144}$
Δ ♂	$\frac{60\frac{3}{4}}{108} = \frac{243}{432}$	X 12 =	$\frac{2916}{432}$ =	$6\frac{3}{4}$ —	$60\frac{3}{4} = 54$	τὰ $\frac{9}{16}$
κ ⤷	$\frac{54}{108}$	X 6 =	$\frac{324}{108}$ =	3 —	$54 = 51$	τὸ $\frac{1}{2}$
χϐ′ ♂	$\frac{51}{108}$	X 18 =	$\frac{918}{108}$ =	$8\frac{1}{2}$ —	$51 = 42\frac{1}{2}$	τὰ $\frac{17}{36}$
νϐ′ ⤷	$\frac{42\frac{1}{2}}{108} = \frac{85}{216}$	X 6 =	$\frac{510}{216}$ =	$2(\frac{11}{27})$ (+) —	$42\frac{1}{2} = 40\frac{1}{2}$	τὰ $\frac{85}{216}$
πϐ′ ♂	$\frac{40\frac{1}{2}}{108}$			$40\frac{1}{2}$		τὰ $\frac{3}{8}$

(+) Τὰ ἐν παρενθέσει δύο κλάσματα 13]24 καὶ 11]27 ἀπορρίπτονται λόγῳ τῶν Ἐπογδόων διαστημάτων ὑπερβαινόντων τὰ ἐπίτριτα Πα—Δι, Κε—Πα.

188 Μαθηματικαὶ ἀποδείξεις τῶν τόνων καὶ διαστημάτων τοῦ πλ. β΄. ἤχου διὰ τῶν παλμῶν τῆς χορδῆς (§ 123—125)

π $\frac{4}{3} \times 72 = \frac{288}{3} : (\frac{4}{3}) \frac{3}{4} = \frac{864}{12} = 72$

4

ϛ $\frac{24}{17} \times 72 = \frac{1728}{17} : (\frac{4}{3}) \frac{3}{4} = \frac{1728}{68} = 76\ \frac{4}{17}$

15 $\frac{119}{615}$

γ $\frac{144}{84} \times 72 = \frac{10368}{85} : (\frac{4}{3}) \frac{3}{4} = \frac{31104}{340} = 91\ \frac{41}{85}$

5

Δ $\frac{16}{9} \times 72 = \frac{1152}{9} : [\frac{4}{3}] \frac{3}{4} = \frac{3456}{36} = 99$

12

κ $\frac{2}{1} \times 72 = \frac{144}{1} : [\frac{4}{3}] \frac{3}{4} = \frac{432}{4} = 108$

6

ζ΄ $\frac{36}{17} \times 72 = \frac{2592}{17} : [\frac{4}{3}] \frac{3}{4} = \frac{7776}{68} = 114\ \frac{6}{17}$

23 $\frac{958}{1445}$

ν΄ $\frac{216}{85} \times 72 = \frac{15552}{85} : [\frac{4}{3}] \frac{3}{4} = \frac{46656}{340} = 137\ \frac{19}{85}$

7

π΄ $\frac{8}{3} \times 72 = \frac{576}{3} : [\frac{4}{3}] \frac{3}{4} = \frac{1728}{12} =$ τὸ διπλάσιον τοῦ $\frac{144}{72}$

Σημ. Ἡ διαφορὰ τῆς κατατάξεως τόνων καὶ διαστημάτων μεταξὺ Εὐρωπαϊκῆς καὶ Βυβαντινῆς εἶναι ὅτι ἡ μὲν Βυζαντινὴ βασίζεται τοπικῶς ἐπὶ τῶν διαφόρων σημείων, ἀποστάσεων, μήκους τοῦ ὀργάνου τοῦ φέροντος τὴν χορδὴν, ἡ δὲ Εὐρωπαϊκὴ βάσιν ἔχει τοὺς παλμοὺς, τὴν κίνησιν, συχνότητα τῆς χορδῆς ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζει τὸ ὕψος ἢ τὸ βάθος τοῦ ἤχου.

Πολυσύλλαβοι φθόγγοι τοῦ Χρωματικοῦ γένους. (§ 133—137)

189 Πολυσύλλαβοι φθόγγοι τοῦ χρωματικοῦ γένους ἐν ἀναβάσει εἶναι: ⸗εα⸗ες, ⸗ε⸗α⸗ω· καί ἐν καταβάσει ⸗εχεα⸗ες, ⸗ε⸗α⸗ο· διὰ μέσου τῶν ὁποίων οἱ διδάσκαλοι τῆς Β. Μουσικῆς διέσωσαν μέχρις ἡμῶν τὸ ἡδονικώτατον τοῦτο χρωματικὸν γένος, καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ διδάσκωνται εἰς τοὺς μαθητὰς οἱ πολυσύλλαβοι φθόγγοι τοῦ χρωματικοῦ γένους, πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἕξεως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ

Α΄. Ἡ Κλῖμαξ τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων τοῦ Δευτέρου ἤχου.

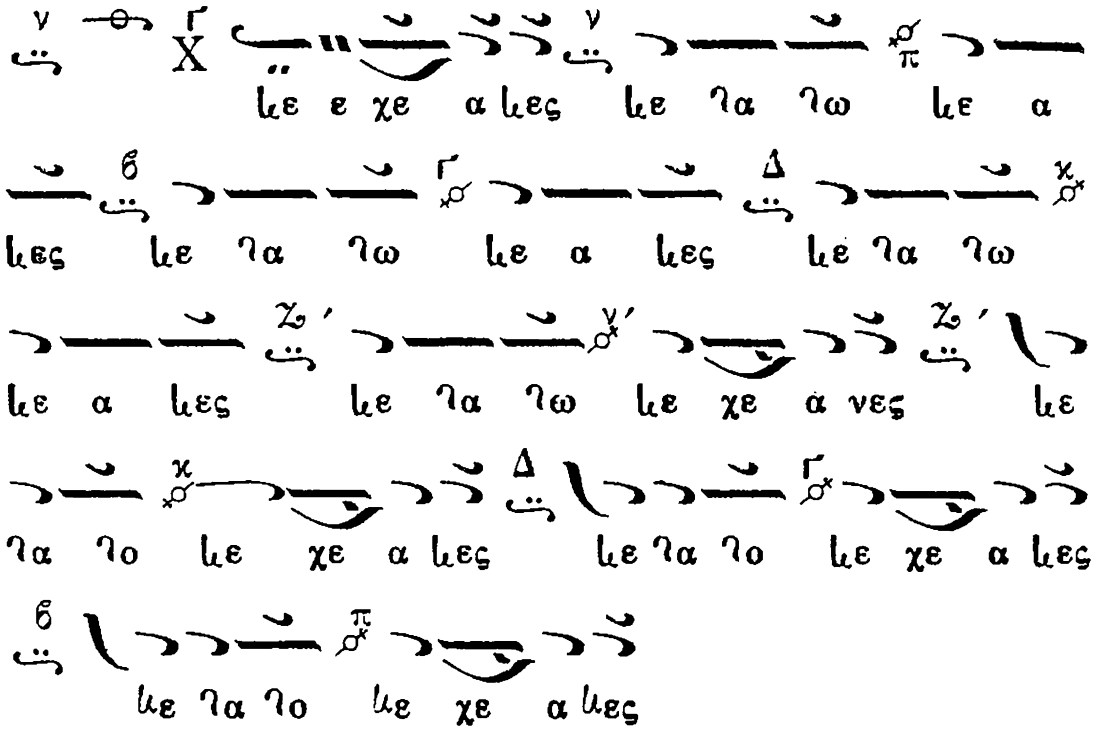

Β΄. Ἡ Κλῖμαξ τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων τοῦ πλ. β΄

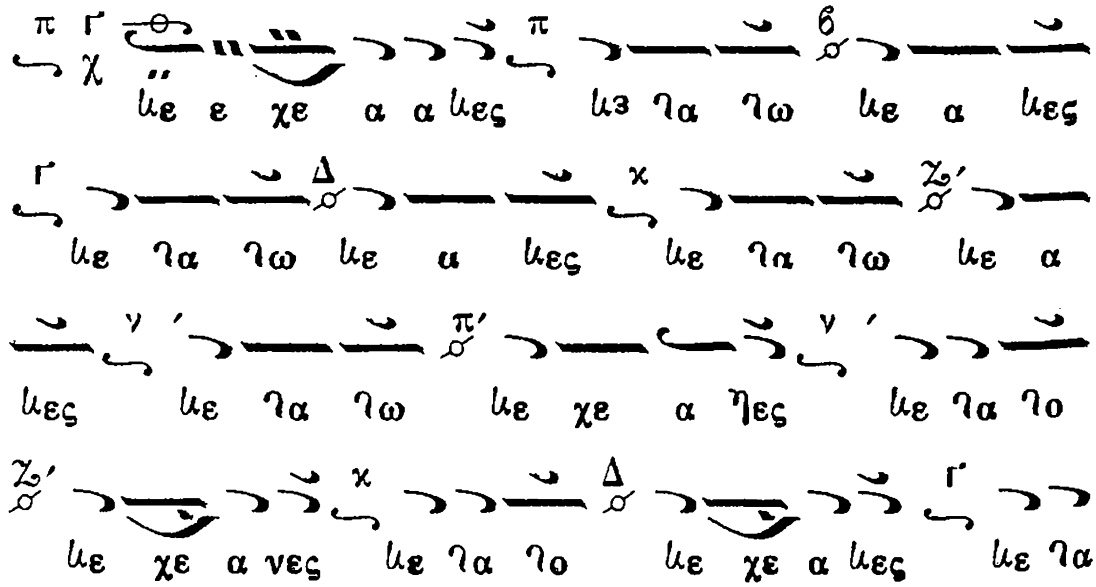

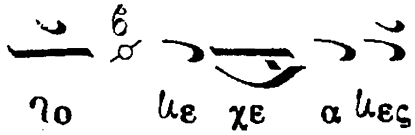

190 Εἰς τὸν Πλ. β΄. ἦχον εἶναι ἐν χρήσει καὶ δύο μικταὶ Κλίμακες, ἑκάστη συγκειμένη ἐξ ἑνὸς τετραχόρδου διατονικοῦ καὶ ἐξ ἑνὸς χρωματικοῦ. Ἕκαστον δὲ Τετράχορδον ἐκτελεῖται διὰ τῶν φθόγγων, πολυσυλλάβων ἢ μὴ, τοῦ γένους εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει.

Γ΄. Μικτὴ Κλῖμαξ τοῦ πλ. β΄ ἔχουσα τὸ βαρὺ Τετράχορδον χρωματικὸν καὶ τὸ ὀξὺ διατονικὸν, ἡ καλουμένη Κλῖμαξ τοῦ λεγαγο ὡς:

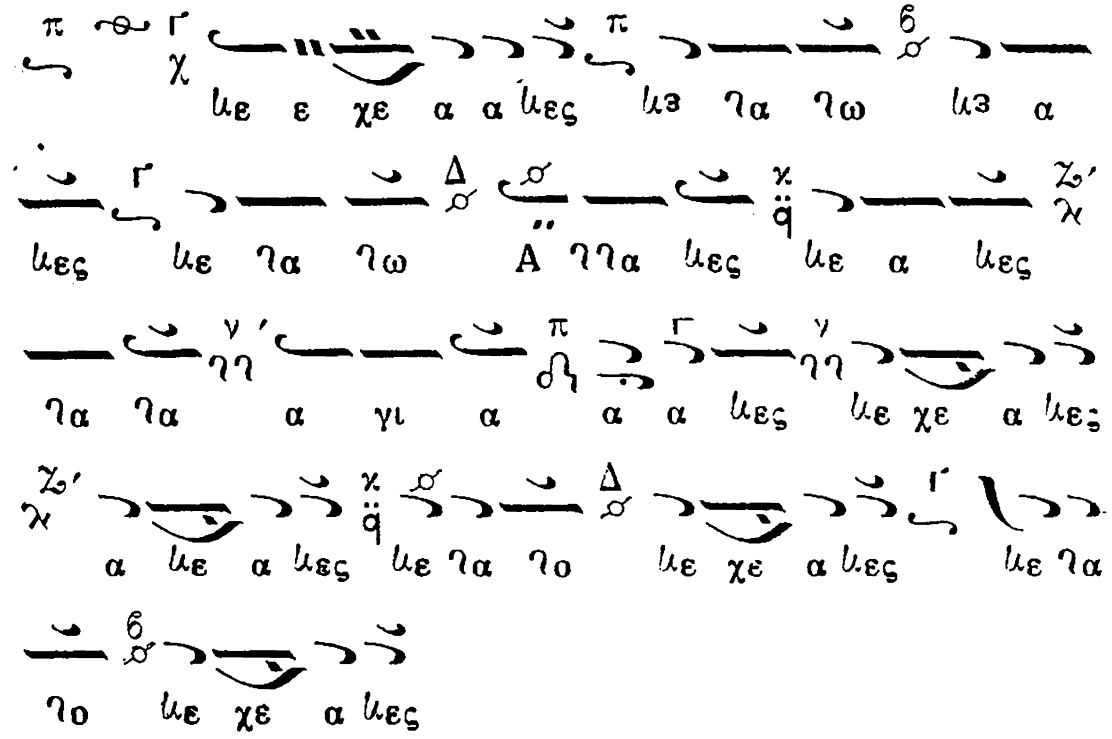

Δ΄ Μικτὴ Κλῖμαξ τοῦ πλ. β΄ ἔχουσα τὸ βαρύ Τετράχορδον διατονικὸν καὶ τὸ ὀξὺ χρωματικὸν ὡς:

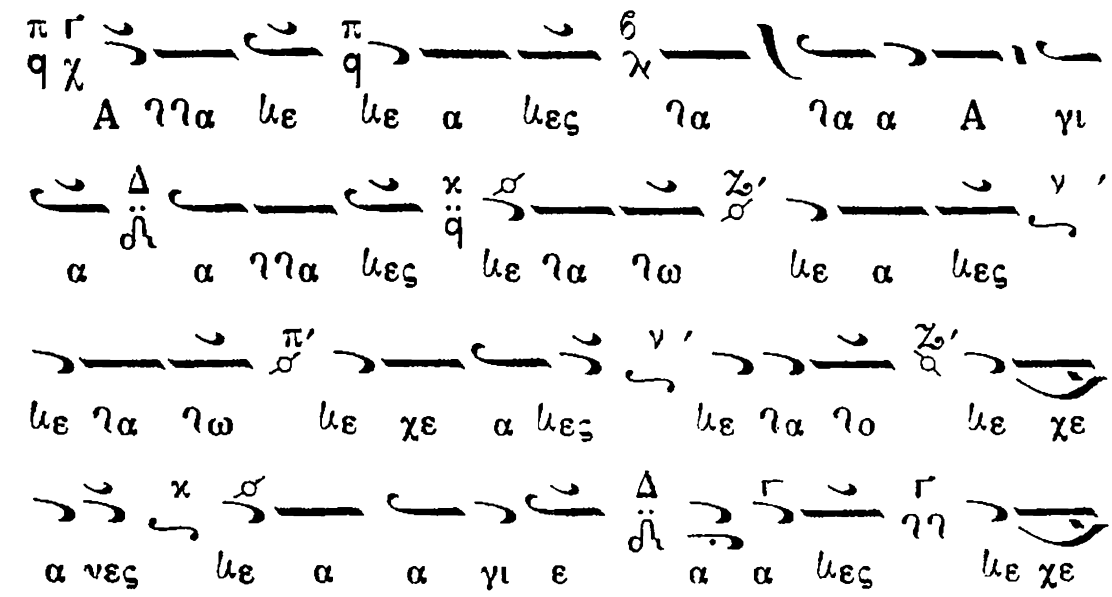

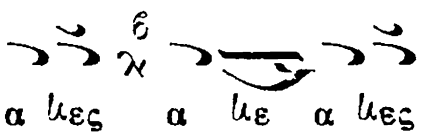

α λιες α λιε α λιες

191 Αἱ αὐταὶ Κλίμακες διὰ μονοσυλλάβων φθόγγων.

α΄ Ἡ ἔχουσα τὸ Τετράχορδον χρωματικὸν καὶ τὸ ὀξὺ διατονικὸν

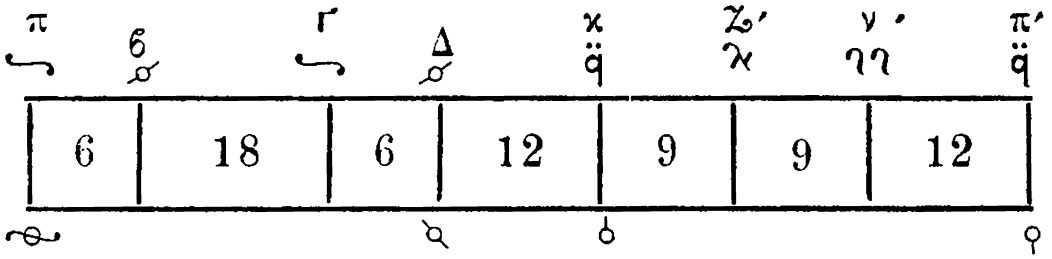

Ἐπ' αὐτῆς τῆς Κλίμακος ψάλλονται ἐκτὸς ἄλλων θέσεων, τὸ «Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς γνῶτε» τὸ «Κύριε τῶν Δυνάμεων» τὸ «Κατεπλάγη Ἰωσὴφ» Ἐπὶ βάσεως λεʔαʔω (Δι) καὶ δεσπόζοντα λεχεαλες (Πα). Ἔτι ψάλλεται καὶ ὅλον τὸ εἱρμολογικὸν μέρος τῶν Κανόνων τοῦ Δευτέρου ἤχου (166) ἀλλὰ μὲ βάσιν τὸν λεχεαλες π καὶ δεσπόζοντα τὸν λεʔαʔω Δ ὡς :

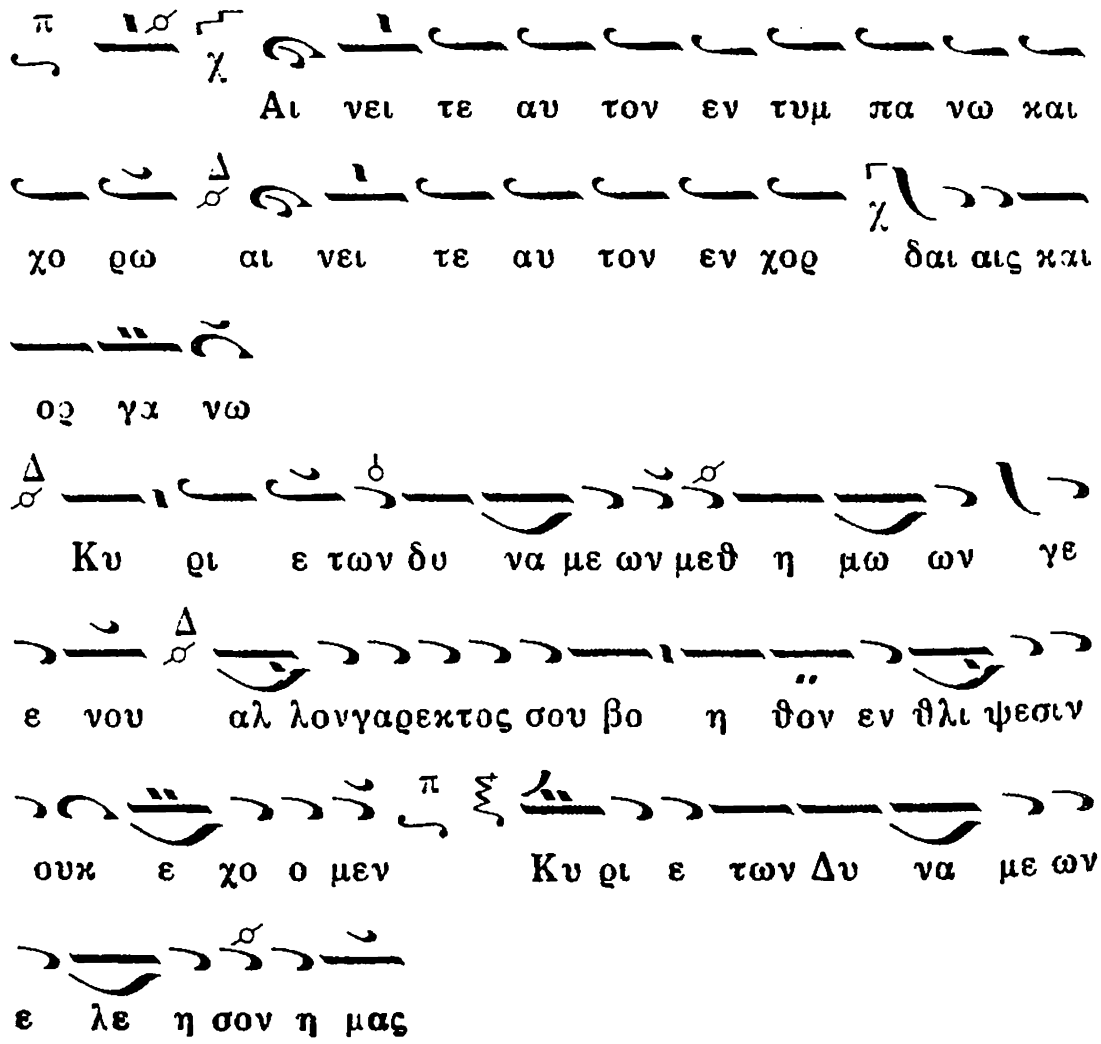

Αι νει τε αυ τον εν τυμ πα νω και

χο ρω αι νει τε αυ τον εν χορ δαι αις και

οϱ γχ νω

Κυ ρι ε των δυ να με ων μεθ η μω ων γε

ε νου αλ λονγαρεκτος σου βο η θον εν θλι ψεσιν

ουκ ε χο ο μεν Κυ ρι ε των Δυ να με ων

ε λε η σον η μας

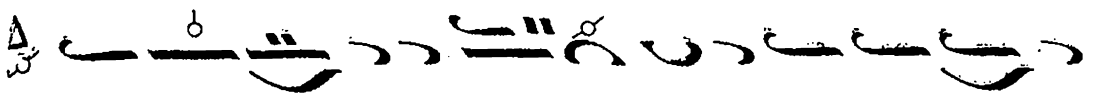

Ι σχυ κο τες ητ τα σθε ο τι μεθ η μω ων

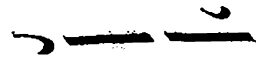

ο Θε ος

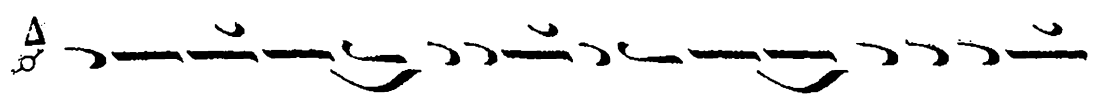

Κα τε πλα γη Ι ι ω σηφ το υ πεμ φυ οιν θε ω ρων
και ε λαμ βα νε εν εισνουντον ε πι πο κον υ ε τον

εν τη α σπο ρω συλ λη ψει σου Θε ε ο το ο ο κε

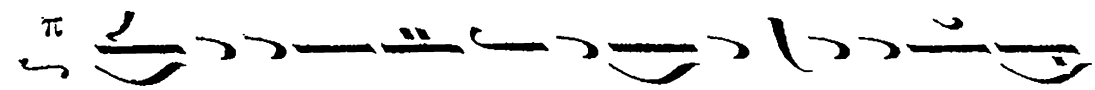

βα τον εν πυ ρι α κα τα α φλε ε κτον ραβ

δο ον Α α ρω ων την βλα στη η σα α σαν και μαρ

τυ ρων ο μνηστηρ σου και αι φυ υ λαξ τοις ι ε ρευ σιν

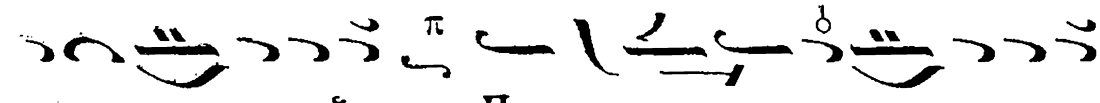

ε κραυ γα α ζε Παρ ε ε νος τι ι ι κτει

και μὲ ἐ τα το ο ο κον πα λιν με νει Πα ρθε ε

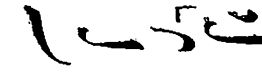

ε ἐ νος

Ἡ Κλῖμαξ ἡ ἔχουσα τὸ βαρὺ Τετράχορδον διατονικὸν, καὶ τὸ ὀξὺ χρωματικὸν, ἥτις ἁπαντᾶται εἰς σύντομα καὶ ἀργὰ μέλη τοῦ διατονικοῦ γένους, μὲ δὺο διάφορα Τετράχορδα κατὰ Διάζευξιν.

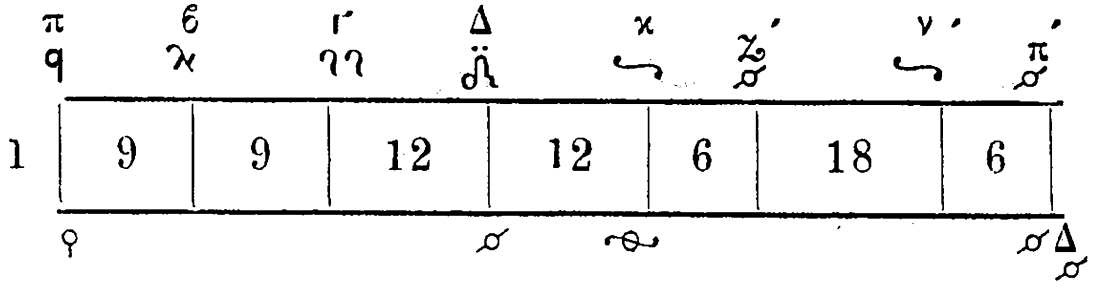

Ἑτέρα Κλῖμαξ κατὰ συναφὴν, δύο διάφορα Τετράχορδα

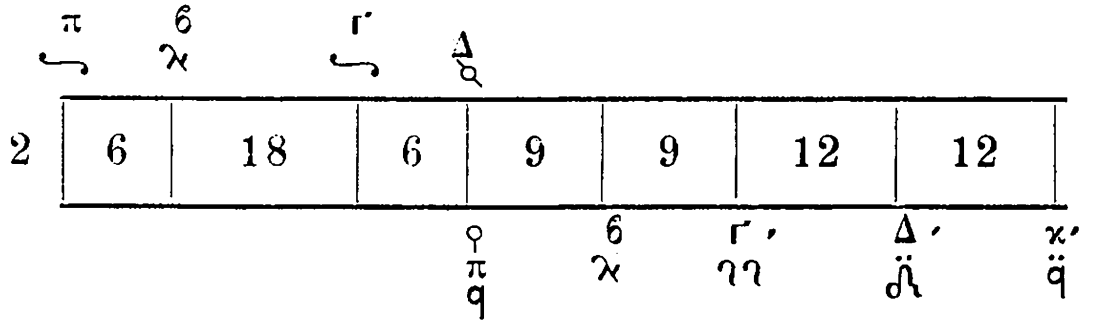

Καὶ ἑτέρα κατὰ συναφὴν Κλῖμαξ

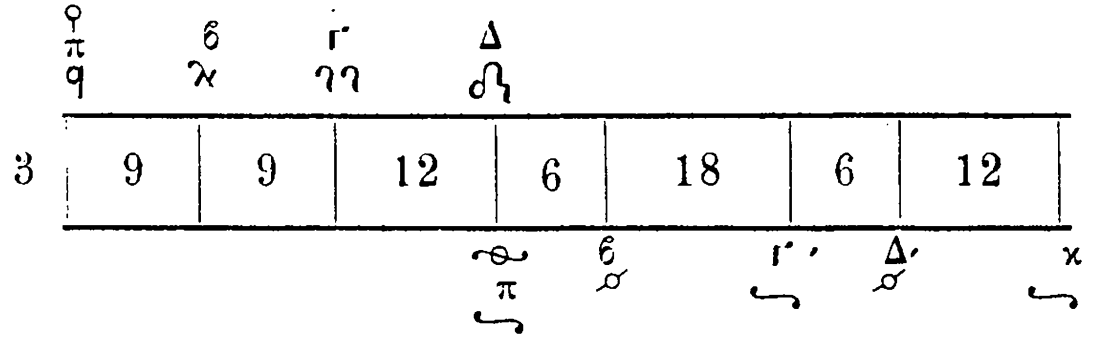

Παραδείγματα τῆς Κλίμακος 1

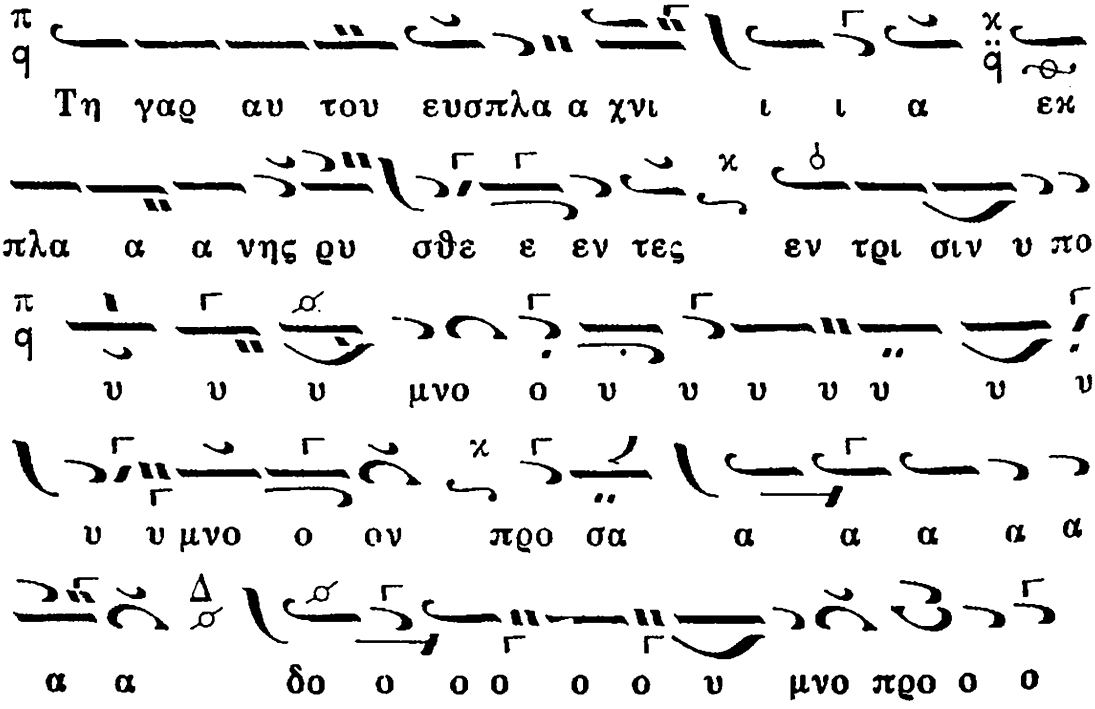

Παραδείγματα τῆς Κλίμακος 2

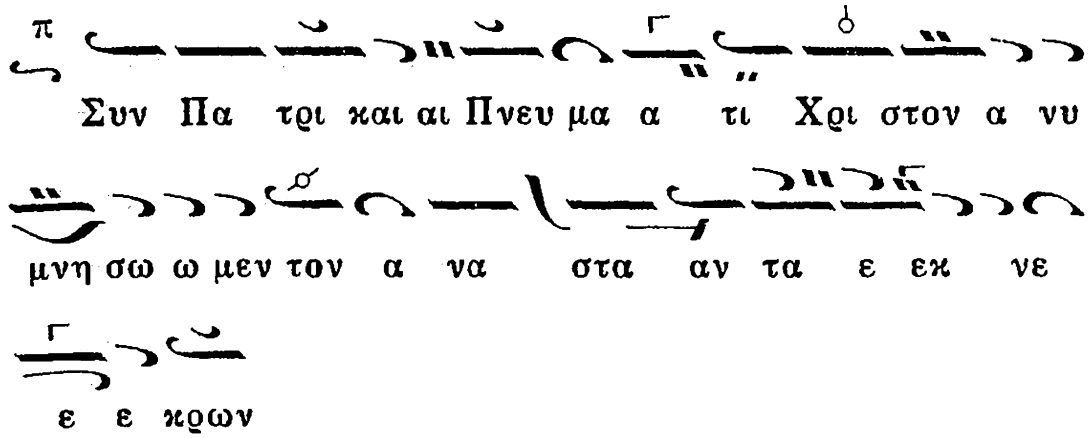

Παράδειγμα τῆς Κλίμακος 3

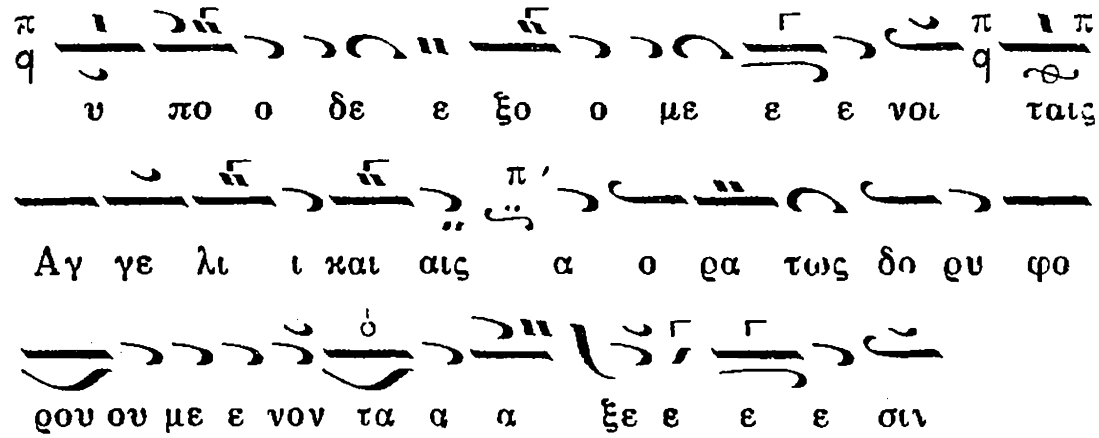

192 Δοκίμιον συνεχοῦς παραλλαγῆς τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων τοῦ χρωματικοῦ γένους Ἡ μελῳδία τοῦ γυμνάσματος τούτου ὡς καὶ τοῦ ἑπομένου ψάλλεται οὐχὶ μὲ ἕνα χρόνον ἤ φθόγγον ἤ χαρακτῆρα ὡς φαίνεται εἰς τήν γραφὴν αὐτῶν, ἀλλὰ ὡς ἀπαιτεῖ ἕκαστος φθόγγος τῶν πολυσυλλάβων, διὰ περισσοτέρων χρόνων, φθόγγων καὶ χαρακτήρων. (§ 150—155)

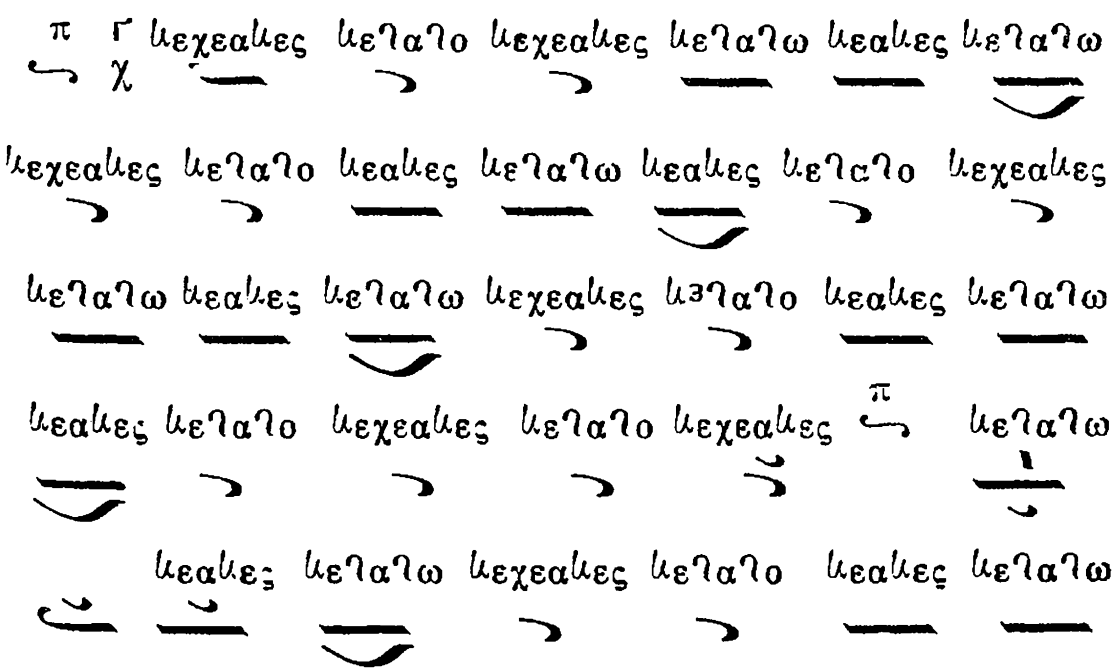

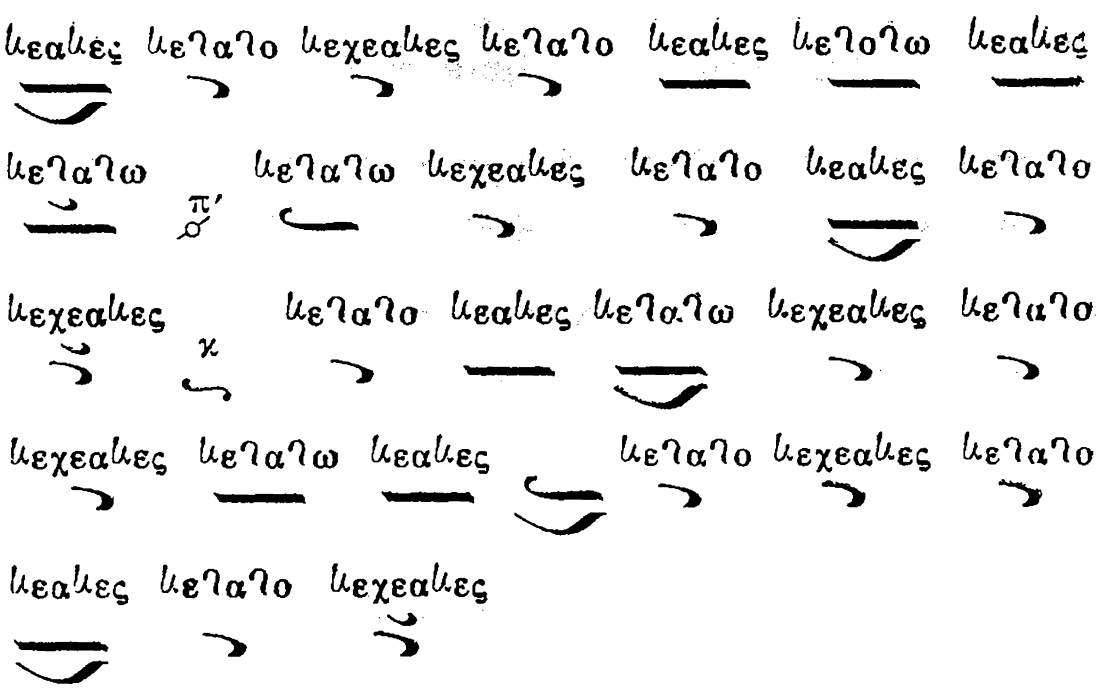

Τὸ ἑξῆς κατὰ τοὺς πολυσυλλάβους

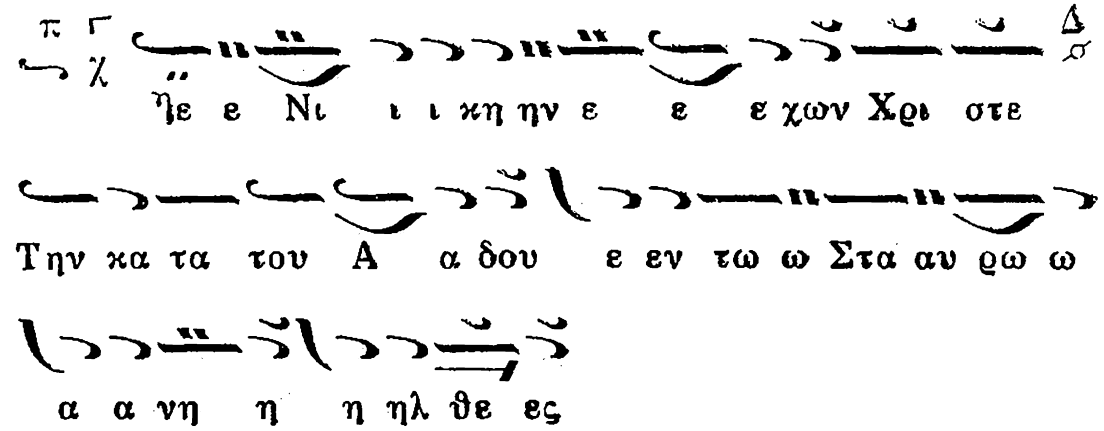

Ἕτερον δοκίμιον πολυσυλλάβων φθόγγων
ὑπερβατῆς παραλλαγῆς

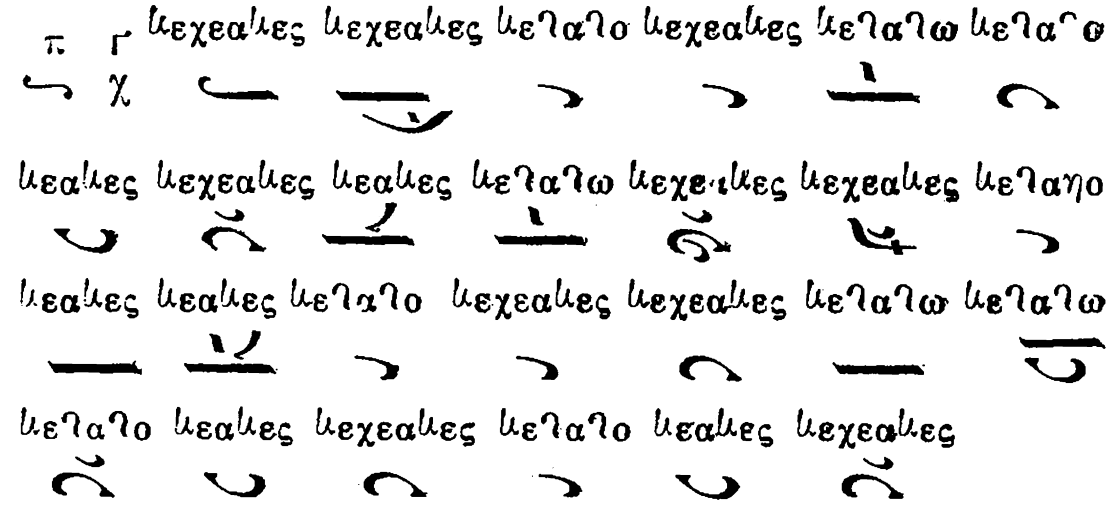

Ἦχος Βαρύς.

193 Ὀρθῶς ὁ ἦχος οὗτος ὠνομάσθη Βαρὺς καὶ οὐχὶ πλάγιος

τοῦ Τρίτου, διότι εἶναι ὡς οἱ ἄλλοι ἦχοι βαρύτερος, κατὰ Πεντάχορδον, τοῦ Τρίτου, Κυρίου ἤχου καὶ θεμελιωμένος ἐπὶ τοῦ βαρυτέρου τόνου τῶν ἄλλων ὅλων ἤχων· βαρύτερος μὲν τοῦ διατόνου τόνου τῶν Ὑπατῶν 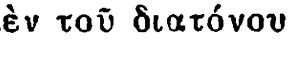 κατὰ τοὺς ἀρχαίους, ὀξύτερος δὲ τῆς Ὑπάτης Ὑπατῶν καὶ πρῶτος Ἐπιενδέκατος (Ἐλάσσων) τόνος 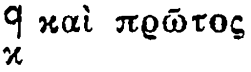 κατὰ δὲ τοὺς Βυζαντινοὺς ὁ Πολυσύλλαβος ψφόγγος 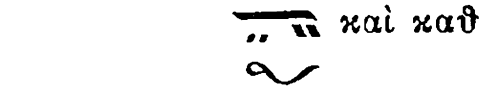 καὶ καθ' ἡμᾶς ὁ βαρὺς φθόγγος Ζω .

194 Παπαδικῶς μὲν ὁ Βαρὺς ἦχος ἔχει βάσιν κατὰ Πεντάχορδον βαρυτέραν τοῦ κυρίου του ἤχου. Στιχηραρικῶς δὲ καὶ Εἱρμολογικῶς στηρίζεται ἐπὶ τοῦ Γα βάσεως τοῦ Τρίτου. Συγκρίνοντες τὴν διαφορὰν τῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φθόγγου δύο ἤχων Τρίτου καὶ Βαρέως, εὑρίσκομεν ὅτι αἱ καταλήξεις καὶ οἱ δεσπόζοντες ἑκάστου διαφέρουσιν π.χ. ὁ Βαρὺς ἦχος ἀναχωρῶν ἐκ τῆς βάσεως Γα ἀναβαίνει εἰς τὸν Δι δεσπόζοντα τὸν ὁποῖον συνεχῶς ἀρέσκεται νὰ δεικνύῃ δι' ἀτελῶν καταλήξεων καὶ ἀνερχόμενος εἰς τὸν Ζω ἐν Ὑφέσει, ἐπιστρέφει ἄνευ καταλήξεων, πέραν τοῦ ὁποίου σπανιώτερον ἀναβαίνει, κατέρχεται δὲ συνήθως μέχρι τοῦ Νη ἐκ τοῦ ὁποίου ἐπιστρέφει δρομαίως εἰς τὸν ἐπὶ ὁποίου καὶ ἀναπαύεται ἐντελῶς, ἀτελῶς καὶ τελικῶς· καταλήξεις ἀτελεῖς ἐκτελεῖ ὁ Βαρὺς, καὶ ἐπὶ τοῦ Πα δεσπόζοντος. Ὁ δὲ Τρίτος ἦχος ἀναχωρῶν ἐκ τῆς βάσεως Γα τρέχει πρὸς τὸν Κε δεσπόζοντα ἐπὶ τοῦ ὁποίου συνεχῶς ἐκτελεῖ διαφόρους ἀτελεῖς καταλήξεις, ἀναβαίνει δὲ καὶ πέραν τοῦ Κε κατὰ τὸ Πεντάχορδον Σύστημα, ἐν δὲ τῇ ἐπιστροφῇ του θέλει τὸν ἐν Ὑφέσει ὡς καὶ ὁ Βαρὺς, ἐκτελεῖ δὲ συχνὰ καταλήξεις ἐπὶ τοῦ Πα . Γενικῶς ἕκαστος τῶν ἤχων τούτων ἀποφεύγει ἐπιμελῶς τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους τοῦ ἑτέρου, διότι ἄλλως παραμορφοῦται καὶ ἀγνώριστος γίνεται. ὡς:

Ἦχος Βαρὺς Εἱρμολογικῶς

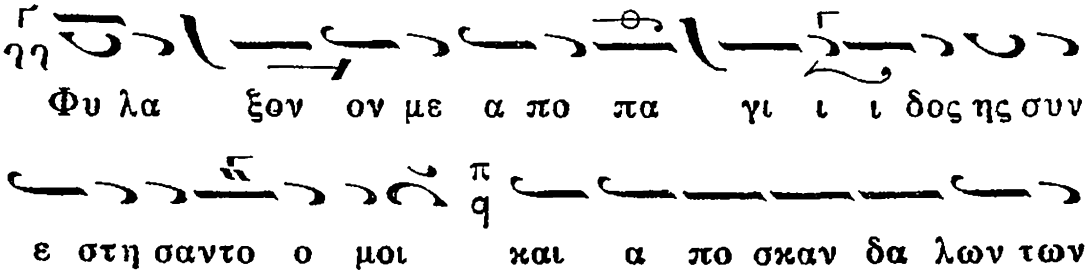

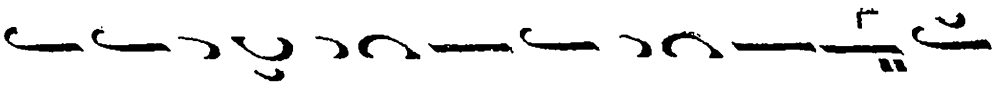

ερ γα ζο με νων την α νο μι ι αν

³Ηχος Τρίτος Εἱρμολογικῶς

Α γι ω Πνευμα τι πα σα α γα θο δω ρι α ως

Πα τρι ι και Υι ω ω συ να στρα α πτει Εν

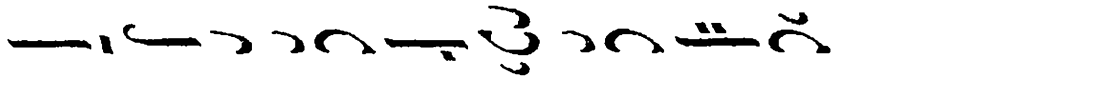

ω τα παν τα ζη και κι νει ται

³Ηχος Βαρὺς Στιχηραρικῶς

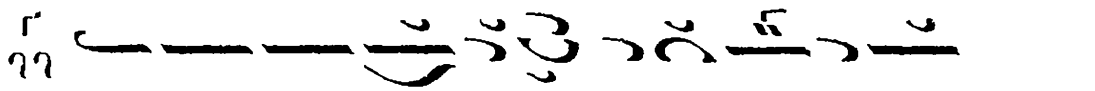

ε πι τον θα να τον η ζω ω η

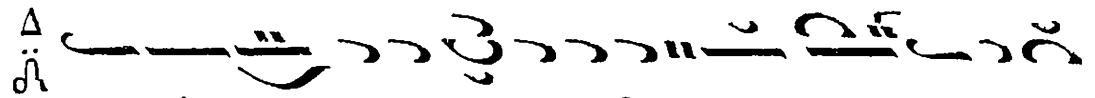

η Α να στα α σι ι ις δι ι α του ους πε

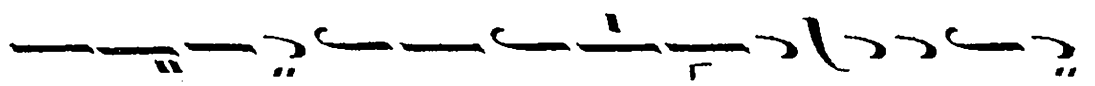

σο ο οντας προς ον βο η η η σω ω με εν

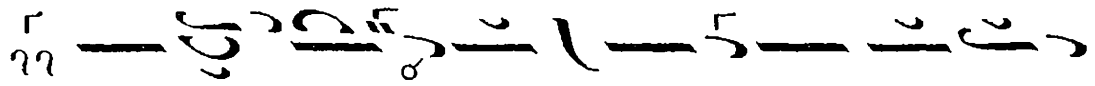

Ε βρσι οι οι συν ε ε ε κλει σαν εν

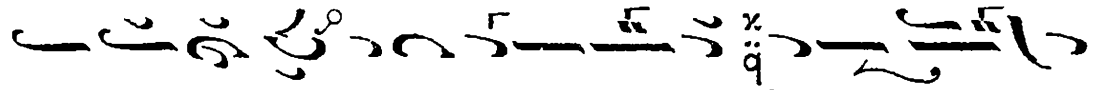

τω τα φω την ζω ω ω η ην Λη στη η η

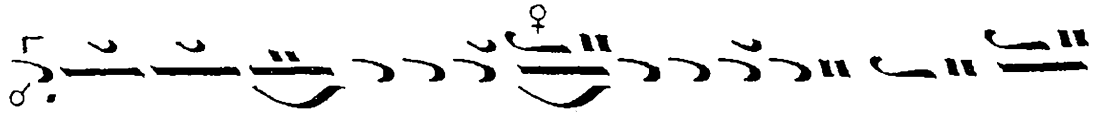

ης δε α νε ω ω ξεν εν τη η γλωσση η τη ην

τρυ υ υ υ φη ην

195 Πλὴν τοῦ Παπαδικοῦ μέλους τοῦ Βαρέως ἐπὶ τοῦ Ζω—
ῆχου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ψάλλονται τὰ χερουβικὰ καὶ

κοινωνικὰ, ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ἄλλα ἔντεχνα μαθήματα, Στιχηραρικῶς καὶ Εἱρμολογικῶς ἐπὶ τοῦ ζω ἢ ζω γη οἷον Πολυέλεοι Δοξολογίαι Καλοφωνικοὶ Εἱρμοὶ τὸ «Ἄξιον ἐστὶν» εἰς τό «Ἐξαιρέτως» τὸ «Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς» τοῦ Ἑωθινοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἄλλα, κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ κλάδους. ὡς:

α'. Ἦχος Βαρύς Τετράφωνος, μὲ βάσιν ζω καὶ δεσπόζοντας Πα, Γα.

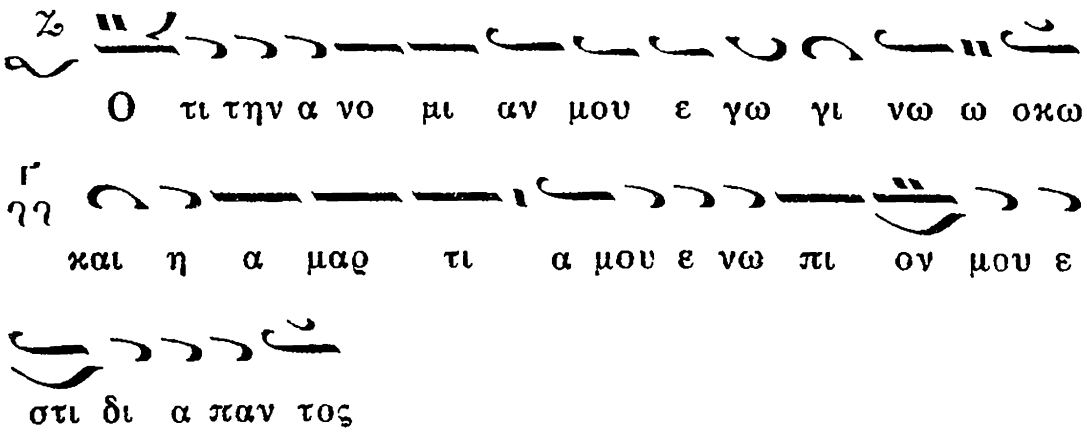

β'. Ἦχος Βαρὺς Πεντάφωνος (Πρωτόβαρος) μὲ βάσιν ζω καί δεσπόζοντας Πα—Δι.

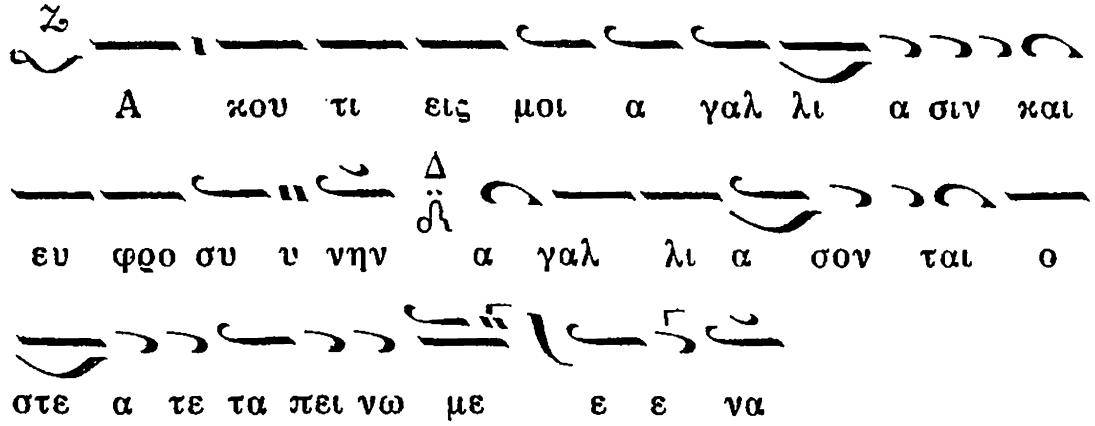

γ'. Ἦχος Βαρὺς Ἑπτάφωνος μὲ βάσιν ζω καὶ δεσπόζοντας Πα, Γα ζω χ ἢ Πα, Δι, Ζω καὶ ἐντελῆ ἢ τελικὴν κατάληξιν ζω ἢ ζω γη ὡς:

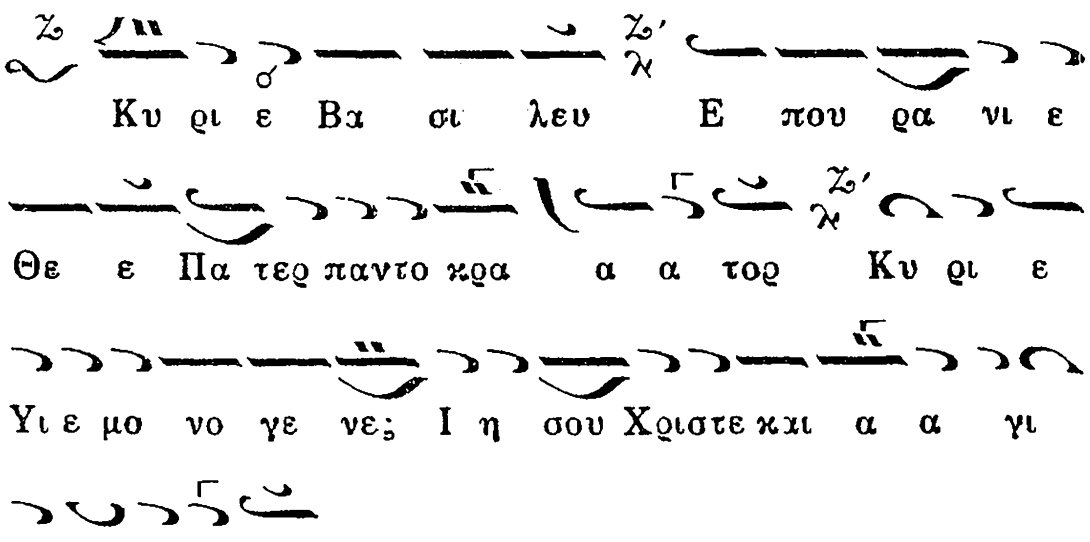

δ΄. Ἦχος Βαρὺς Ἐναρμονιος, μὲ βάσιν ζω γη καὶ φθορὰν ἐπὶ τοῦ ζω΄ ο γη ἢ δ ο γη καὶ δεσπόζοντας Πα, Δι, Ζω. ὡς :

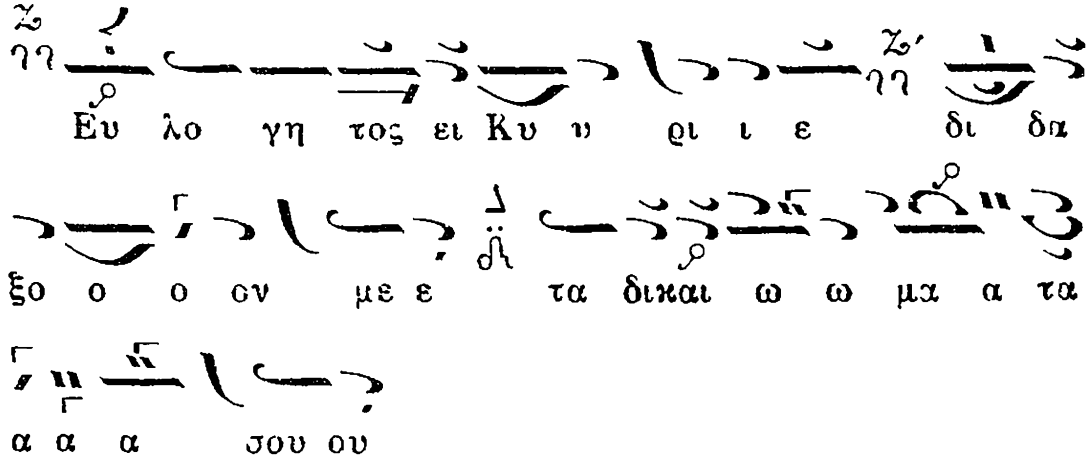

ημ. Εἰς ἀρχαῖα μέλη ὁ ἐκ τοῦ ζω Βαρὺς ἦχος, ἐφάπτεται ἀδιαφόρως ὅλων τῶν φθόγγων τῆς Κλίμακος, ποιῶν καταλήξεις ἀτελεῖς ἢ ἐντελεῖς ἀπ' αὐτῶν ἐξ ὧν ἐπιστρέφει εἰς τὴν βάσιν του. Εἰς τινα δὲ νεώτερα μέλη, μετετέθη ἡ βάσις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ζω΄ καὶ ὅρα Δοξολογίαν Δανιὴλ Πρωτοψάλτου ἦχος ζω . Ἐπὶ τῆς βάσεως ὅμως αὐτῆς, ὁ ἦχος οὗτος δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζεται Βαρὺς, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ἀλλὰ ὀξὺς, ὁ ὀξύτερος ὅλων τῶν ἤχων.

196 Τὸ ἦθος τοῦ Βαρέος ἤχου κλίνει τὸ μὲν ἐκ τοῦ γ γη πρὸς τὸ ἁπλοῦν πρᾷον καὶ εἰρηνικόν καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὸ ἐξορμητικὸν τοῦ Τρίτου δυνάμενον μετριάζειν καὶ κατακοιμίζειν τὰ πνεύματα. Τὸ δὲ ἐκ τοῦ ζω ἢ ζω ζω΄ κλίνει εἰς τὸ μελωδικὸν καὶ εὔηχον.

Ἦχος Πλάγιος τοῦ Τετάρτου.

197 Ὁ Πλάγιος τοῦ Τετάρτου ἦχος ἔχει τὴν βάσιν του κανονικῶς βαρυτέραν τοῦ κυρίου του κατὰ Πεντάχορδον, ἐπὶ τοῦ διατόνου τῶν Ὑπατῶν κατὰ τούς ἀρχαίους, ἐπὶ τοῦ 1]4 τῆς χορδῆς ἠχούμενος ὑπὸ τῶν 3]4 κατα δὲ τοὺς Βυζαντινοὺς, ἐπὶ τοῦ Νη— γ τῆς Διαπασῶν Κλίμακος.

Ἐκτὸς τοῦ Διαπασῶν συστήματος τοῦ Πλ. δ΄. ὑπάρχει καὶ τὸ Τετράχορδον σύστημα ἡ Τριφωνία αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ΓΓ ὡς ἀπὸ τοῦ Νη— Γ.

198 Ἐπὶ τοῦ Διαπασῶν συστήματος ὁ Πλ δ΄. ἔχει δεσπόζοντας φθόγγους Εἱρμολογικῶς, Στιχηραρικῶς, καὶ Παπαδικῶς, τοὺς Νη, Βου, Δι, Ζω, Νη, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκτελοῦνται διάφοροι ἀτελεῖς καὶ ἐντελεῖς καταλήξεις καὶ ἐπί τοῦ Νη, ἐντελεῖς καὶ τελικαὶ. Ὁ Πλ. δ΄. κατὰ τὴν λαμπρότητα καὶ κατὰ τὸν πληθυσμὸν τῶν θέσεων, ἐξισοῦται μὲ τὸν Τέταρτον ἦχον καὶ μὲ τὸν Πλ. β΄. τὰς ὁποίας θέσεις, ὁ φιλόπονος μουσικὸς δύναται νὰ εὕρῃ εἰς τὰ βιβλία τῶν μουσικοδιδασκάλων

199 Ἐπὶ δὲ τοῦ Τετραχόρδου συστήματος ὁ πλ. δ΄. ὑψοῖ τὴν βάσιν του ἐκ τοῦ διατόνου τῶν Ὑπατῶν Γ εἰς τὸν διάτονον τῶν Μέσων τῆς Κλίμακος τόνον Γ΄ κατὰ μετάθεσιν (§ 130 Σημ. α΄. β΄.) τοῦ Ⱡεαγιε Γ ἐπὶ τοῦ ΓαΓα=ΓΓ τὸν ὁποῖον διὰ τῆς φθορᾶς ♩ μεταβάλλει εἰς Ⱡεάγιε Γ΄ καὶ ἐξ αὐτοῦ προχωρεῖ τόσον ἐπὶ τὸ ὀξὺ ὅσον καὶ ἐπὶ τὸ βαρύ, ἐπὶ μὲν τὸ ὀξὺ τὸν Δ μεταβάλλει εἰς Δ, τὸν Ϗ εἰς Ϗ, τὸν Ζ΄ εἰς ♩ Ζ΄, τὸν Γ΄ εἰς Γ΄ καὶ καθ' ἑξῆς· ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺ τὸν Ε μεταβάλλει Ε τὸν Π εἰς Π—Κ καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς:

200 Ἐπὶ τῆς Τριφωνίας τοῦ Πλ. δ΄. ψάλλονται τὰ Ἀπολυτίκια τοῦ πλὴν τοῦ «Τὸ προσταθχὲν μυστικῶς» ψάλλονται τὰ Καθίσματα, πολλὰ τῶν Κανόνων τοῦ ἀργοῦ καὶ συντόμου Εἱρμολογικοῦ, ὡς καὶ τὸ Παπαδικὸν μέρος τοῦ Τρίτου ἤχου (§ 170) ἔτι δὲ καὶ τὸ «Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος» καὶ τὸ «Ὅτε οἱ ἔνδοξοι Μαθηταὶ». Ψάλλεται ἡ Τριφωνία, κατὰ δύο διαφόρους τρόπους.

α΄. Κατὰ τὸ «Ἐξ ὕψους κατῆλθες ὁ Εὔσπλαγχνος» καὶ τα παρόμοια

β'. Κατὰ τὸ «Ὑγρὰν διοδεύσας ὡσεί ξηρὰν» καὶ τὰ παρόμοια. Ἐξ ὧν ὁ α'. τρόπος ἀπαιτεῖ τὸν πρῶτον ἐν καταβάσει φθόγγον ἀπὸ τοῦ ⸢ Δίεσιν καθ' ἕλξιν, ὡς:

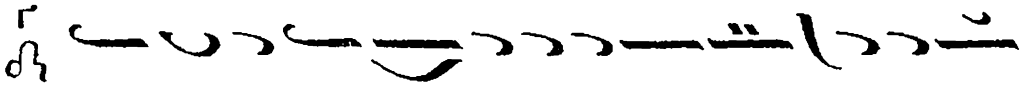

Εξ υ ψους κα τηλ θε ες ο ο ευ σπλαγ χνο ος

Ὁ δὲ δεύτερος τρόπος κλίνει μᾶλλον πρὸς τὸ Διατονικόν.

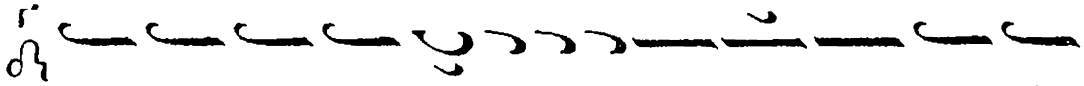

Υ γραν δι ο δευ σας ω σει ξη ραν και την Αι

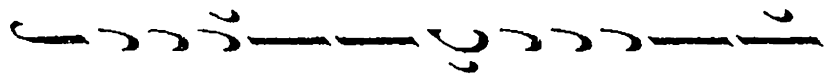

γυ πτι ι αν μοχ θη ρι αν δι α φυ γων

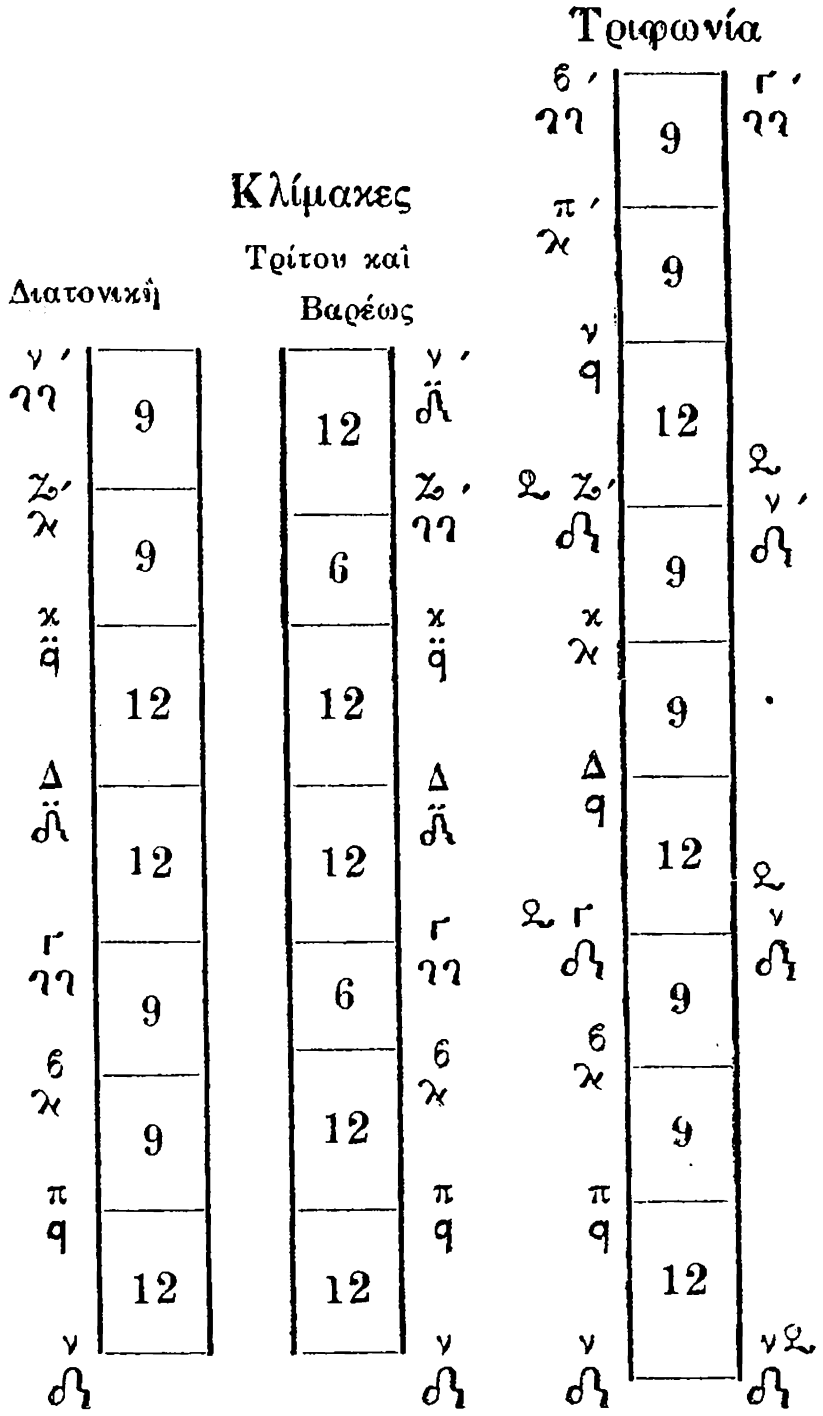
Τριφωνία
Κλίμακες
Τρίτου καὶ Βαρέως
Διατονική
9
9
12
12
9
9
12
12
6
12
12
6
12
12
9
9
12
9
9
12

201 Διάφορα παραδείγματα πρὸς ἄσκησιν συγκρινόμενα πρὸς τὴν Τριφωνίαν τοῦ πλ. δ΄ ἐκ τοῦ Τρίτου ἤχου καὶ Βαρέως.

α΄ ἦχος πλ. δ΄

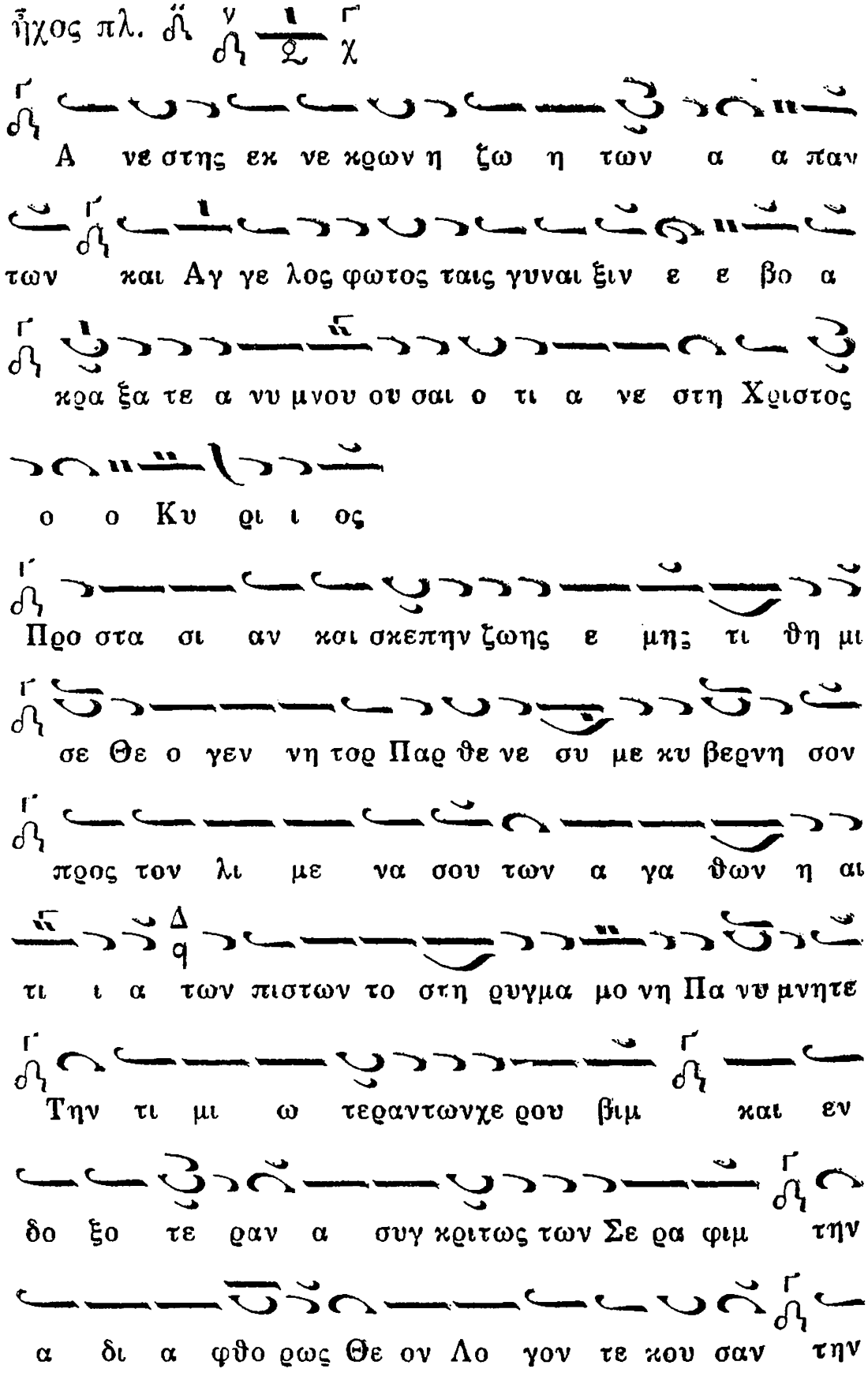

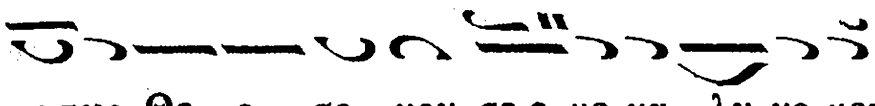

Ἐκ τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου τῆς Τριφωνίας τοῦ

πλ. δ΄

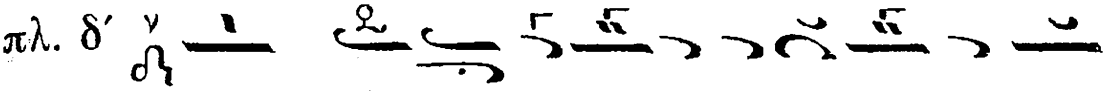

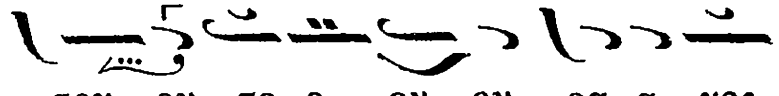

β΄ Παραδείγματα ἐκ τοῦ Βαρέως ἤχου

ἦχος Βαρὺς

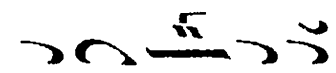

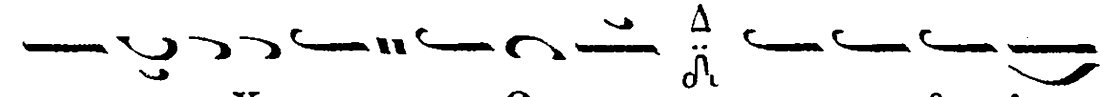

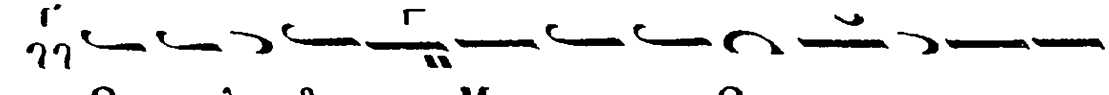

ι θυ ναι με λι με να γα λη νι ον του αυ του

εν δο ξου θε λη η μα α τος

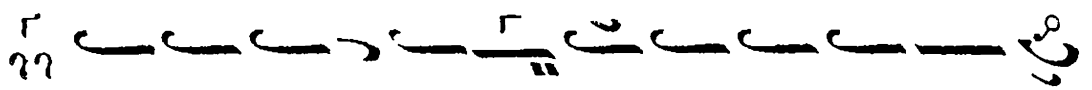

Ε μνη μο νευ ο ον σου αι κα τα κλει σθει

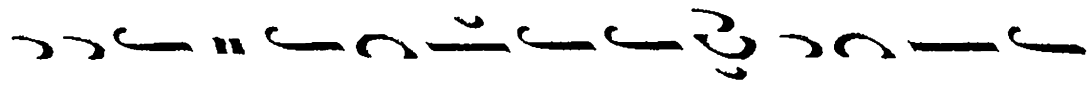

σαι τω Α α δη ψυ χαι και ε κλει που σαι των

δι και αι ων

γ΄ Παραδείγματα ἐκ τοῦ Τρίτου ἤχου

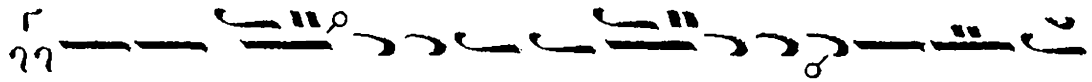

Συν αν θρω ποις ερ γα ζο μενοις την α νο μι αν

και ου μη συν δυ α α σω με τα των

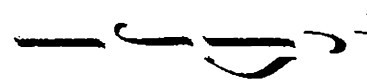

ε κλε κτων αυτων

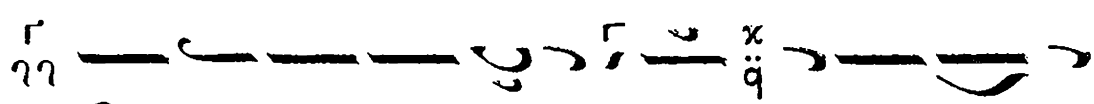

Θε ρι ου σι στα χυ υ ας εν χα ρα α

ει ζω ϊ ας

Πολ λακις την ν μνω δι αν εκ τε λων ευ

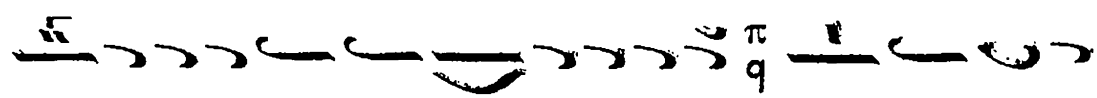

ρε εθην την α μαρ τι αν εκπληρων τη μεν γλωτ τη

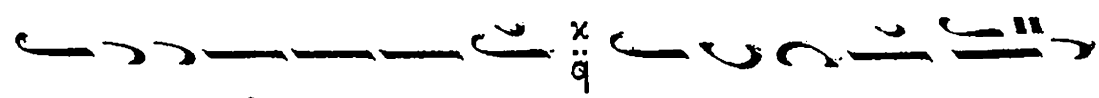

α σματα φθεγγο με νος τη δε ψυ χη α νο

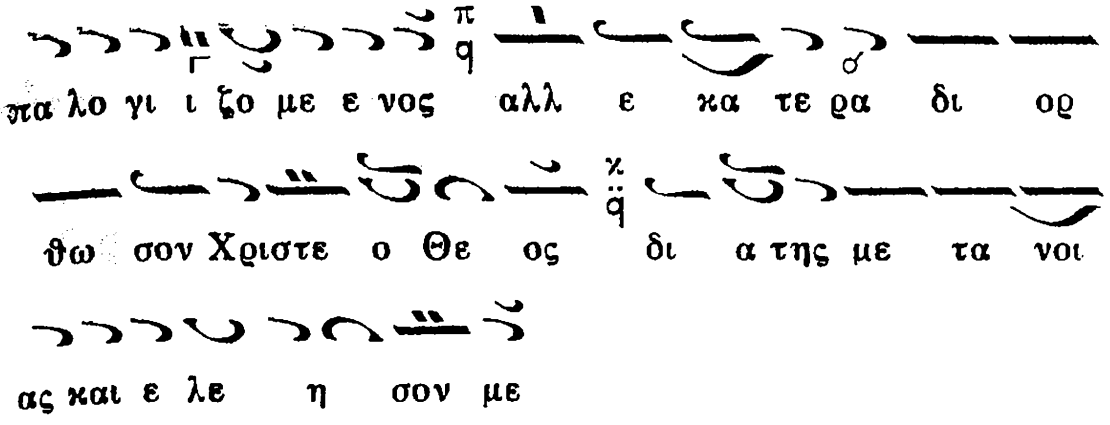

δ' Σύγκρισις θέσεων Τριφωνίας τοῦ πλ. δ' πρὸς τοὺς ἄλλους δύο Τρίτον καὶ Βαρὺν

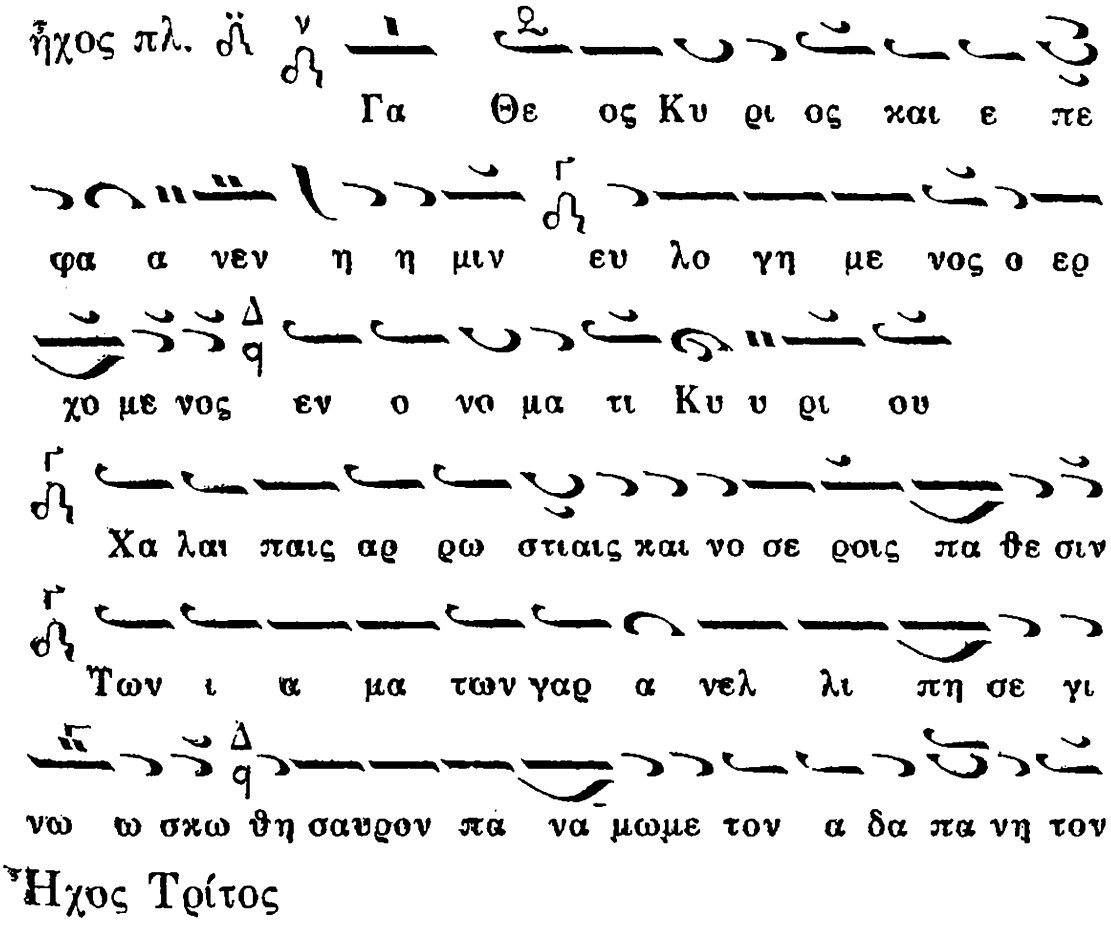

Ἦχος Τρίτος

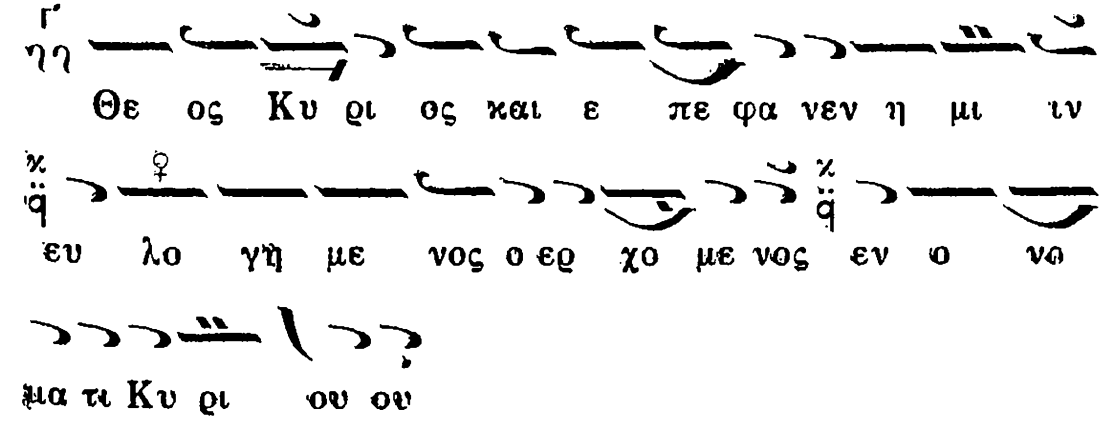

Ἦχος Βαρὺς

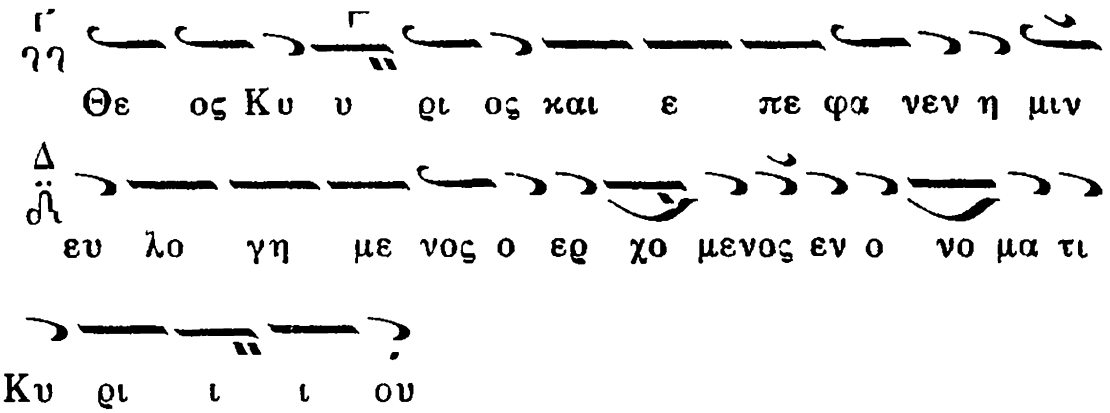

202 Τὰ δύο Συστήματα τοῦ Πλ. δ΄. Διπτασῶν καὶ Τετράχορδον σώζουσι χαρακτῆρα ἡγεμονικὸν καὶ μεγαλοπρεπῆ ἡ βραδεῖα αὐτοῦ ἀγωγὴ χ συμβάλλει μεγάλως εἰς τὸ σεμνὸν ἦθος του.

Ἐναρμόνιον γένος.

203 Τὸ Ἐναρμόνιον γένος ἐν τῇ ἱερᾷ μελῳδίᾳ τῇ ἀφορώσῃ τὴν ψαλτικὴν, στερεῖται ἰδίας Κλίμακος καὶ ἰδίας φθορᾶς· οὐδέν τῶν τροπαρίων ἢ στιχηρῶν ψάλλεται εἰς ἀκραιφνῶς ἐναρμόνιον μελῳδίαν· ἔχει μέν ἔξ φθορὰς, ἀλλ' ἀδυνατεῖ νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτὰς ἐπὶ μιᾶς Κλίμακος καθότι ἡ μία φθορὰ ἀναιρεῖ τὴν ἄλλην καί ἑκάστη ἐνεργεῖ ἐπὶ τινος φθόγγου ἰδίας Κλίμακος, στερεῖται δὲ καὶ μαρτυριῶν (ᾗ 99 Σημ) ἐνῷ αἱ τοῦ Διατονικοῦ καὶ χρωματικοῦ γένους φθοραὶ καὶ μία μόνη ἐξ αὐτῶν, κυριεύει ἐρ' ὅλης τῆς Κλίμακος· τοῦ δὲ Ἐναρμονίου γένους ἀπαντῶνται θέσεις τινὲς ἢ γραμμαὶ μεμονομέναι μεταξὺ τῶν ἄλλων δύο γενῶν, καὶ αὗται σπανίως.

Σημ. Οἱ μουσικοδιδάσκαλοι φαίνονται ἀσύμφωνοι ὡς πρὸς τὸν ὁρισμὸν τοῦ Ἐναρμονίου γένους· ἐκ τούτων ὁ μὲν Θεόδωρος Φωκαεὺς μελοποιήσας τὸ «Ἄξιον ἐστὶ» ἐπὶ τῆς Τριφωνίας τοῦ Πλ. δ.΄ πρὸς τὸ «Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται» γράφει τοῦτο, ἦχος Τρίτος Ἐναρμόνιος ὡς

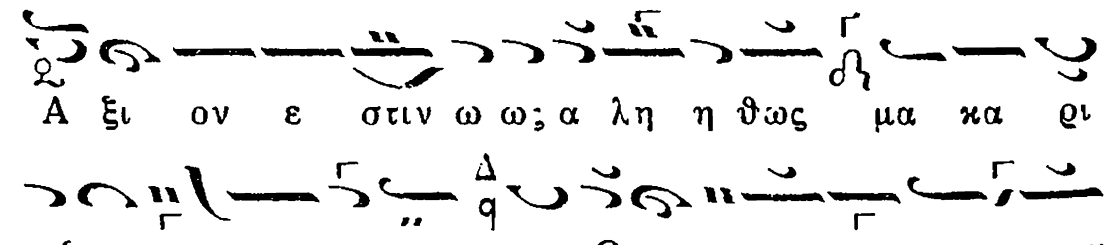

ὧρα καὶ «Πανδέκτην» ἐκδ. ἐν Κωνσταντινουπόλει τόμος δ΄. σελὶς 455. Ὁ χαρτοφύλαξ Χουρμούζιος, ὀνομάζει Ἐναρμόνιον τὸν Βαρὺν ἀπὸ γ. ἴδε Δοξολολίαν αὐτοῦ Ἐναρμόνιον.

[h]Ο Γ. Βιολάκης καὶ ἕτεροι μουσικοδιδάσκαλοι, θέλουσι τὸν στιχηραρικὸν Πλ α΄. Ἐναναρμόνιον, ἤ τὸ Μινόρε τῆς Εὐρωπαϊκῆς, καὶ ἕκαστος ὀνομάζει Ἐναρμόνιον τὸ μέλος εἰς τὸ ὁποῖον ἀρέσκεται.

Αἱ διάφοροι κατὰ τοὺς διδασκάλους Κλίμακες τοῦ Ἐναρμονίου γένους.

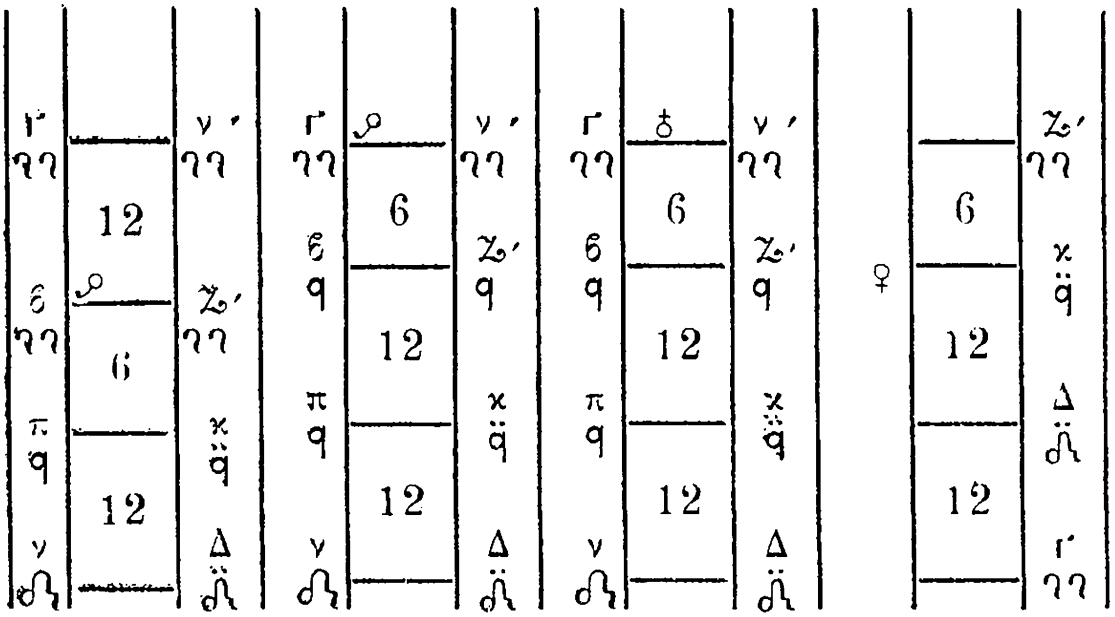

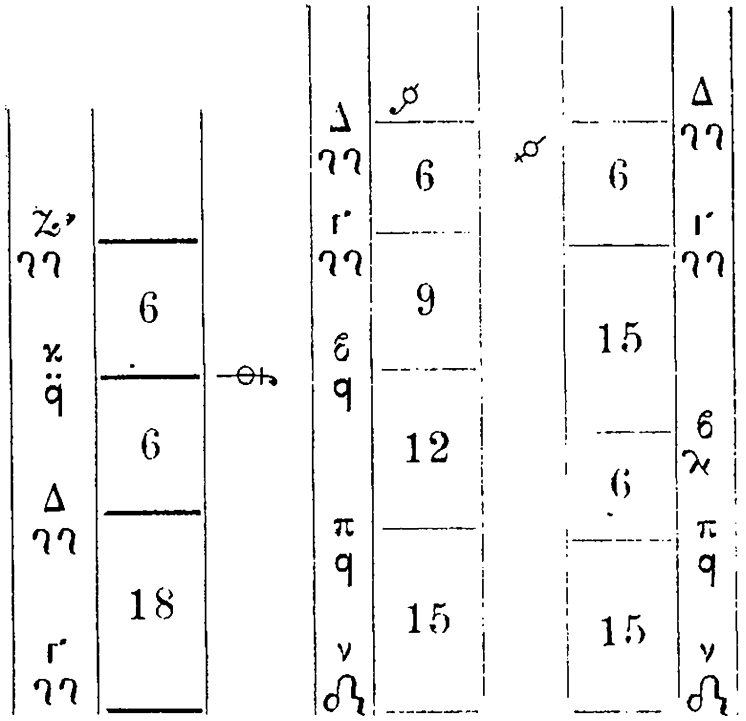

Τὸ ἡμέτερον Ἐναρμόνιον γένος.

204 Τὸ ἡμέτερον Ἐναρμόνιον γένος, ὁρίζεται ὑπὸ μιᾶς ἰδίας Κλίμακος, ὡς καὶ τὰ ἄλλα δύο γένη, καὶ ὑπὸ ἰδίας φθορᾶς ἐκ τῶν τοῦ λεγομένου Ἐναρμονίου γένους, ἰσχυούσης ἐφ ὅλης τῆς Κλίμακος προτιμηθεῖσα ἡ φθορὰ ⊖ ἥτις φανερώνει δίεσιν καὶ ὕφεσιν, ἥ ὕφεσιν καὶ δίεσιν καὶ δίτονον ἐκ δύο ἐλασσόνων, αὐτὴ καὶ μόνη ἡ φθορὰ κυριεύει τῆς Κλίμακος χωρὶς ἄλλης τινὸς εἴτε ἐπὶ τὸ βαρὺ, εἴτε ἐπι τὸ ὀξὺ. ὡς:

⊖

12	6	18	6	6	18	6	
π	β	γ'	Δ	κ	ζ'	ν'	π'
♌	ϙ	ϒϒ	ϒϒ	ϙ̈	ϒϒ	ϒϒ	♌

Ἡ Κλῖμαξ αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ δύο συνημμένων Τετραχόρδων καὶ τοῦ προσλαμβανομένου.

α'. Τετράχορδον Βου 6 Γα 18 Δι 6 Κε
β'. Τετράχορδον Κε 6 Ζω 18 Νη 6 Πα
ὁ ὡς Προσλαμβανόμενος Πα 12 Βου.
ὁ Βαρὺς φθόγγος Πα λαμβάνεται ὡς προσλαμβανόμενος πρὸς τελειοποίησιν τῆς Ὀγδόης π' (§ 110).
♌

Ἡ Κλῖμαξ τοῦ Ἐναρμονίου ἐπὶ τοῦ Μονοχόρδου

Τὸ ἠχοῦν μέρος τῆς χορδῆς

π ♂ $\frac{81}{108}$ X 12 = $\frac{972}{108}$ = 9 ἀπὸ 81 = 72

δ ϙ $\frac{72}{108}$ X 6 = $\frac{432}{108}$ = 4 ἀπὸ 72 = 68

Γ ⅂⅂ $\frac{68}{108}$ X 18 = $\frac{1224}{108}$ = 11 $(\frac{36}{108})\frac{1}{3}$ ἀπὸ 68 = $56\frac{2}{3}$

Δ ♂ $\frac{56\frac{2}{3}}{108} = \frac{170}{324}$ X 6 = $\frac{1020}{324}$ = $3\frac{4}{27} - \frac{13}{27}$ ὅπερ ἀ-

ἀπορρίπτεται λόγῳ τῆς συμφωνίας τῆς Μέσης ἴσον

$2\frac{2}{3}$ ἀπὸ $56\frac{2}{3}$ = 54

χ ϙ $\frac{54}{108}$ X 6 = $\frac{324}{108}$ = 3 ἀπὸ 54 = 51

Ζ′ ⅂⅂ $\frac{51}{108}$ X 18 = $\frac{918}{108}$ = $8\frac{1}{2}$ ἀπὸ 51 = $42\frac{1}{2}$

γ′ ⅂⅂ $\frac{42\frac{1}{2}}{108} = \frac{85}{216}$ X 6 = $\frac{510}{216}$ = $2\frac{11}{27} - \frac{11}{27}$ = 2 ἀπὸ $42\frac{1}{2}$ = $40\frac{1}{2}$

π′ ♂ $\frac{40\frac{1}{2}}{108}$

Σημ. Ἡ ἐξάσκησις ἐπὶ τῶν τονιαίων διαστημάτων τοῦ ἐναρμονίου γένους ὡς ἀνωτέρω ἐπὶ τοῦ Μονοχόρδου δύναται νὰ καταστήσῃ τὸν φιλόμουσον ἱκανὸν νὰ ἐκτελῇ ἀμέμτως τὸ εὐγενέστατον τοῦτο γένος.

Παράδειγμα Ἐναρμονίου γένους

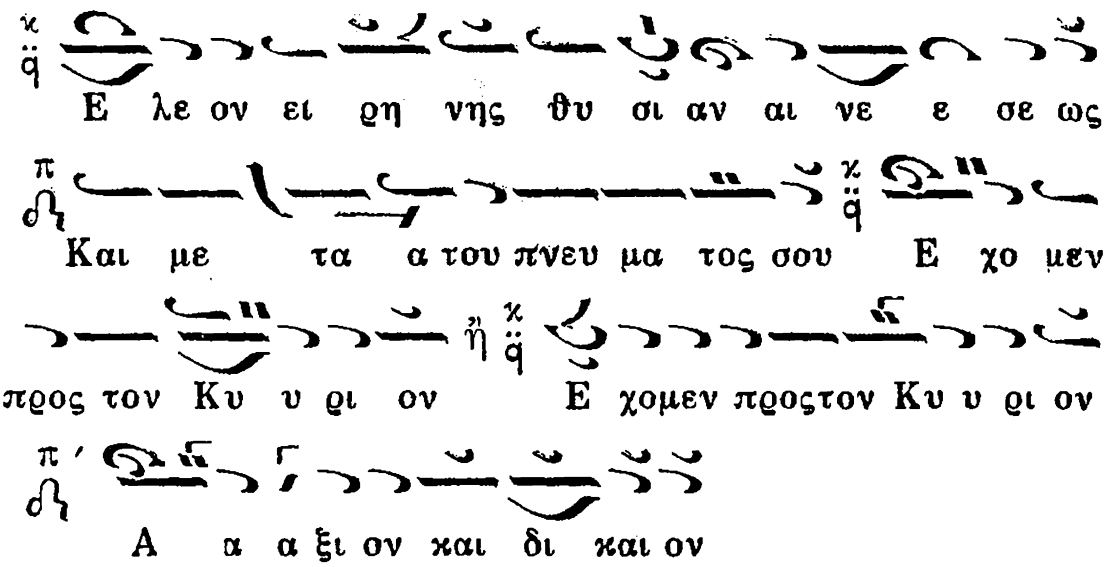

205 Ὁ ὀξὺτερος φθόγγος ἑκάστου ἤχου καλεῖται Πρῶτος ἢ Νήτη, ὁ Τέταρτος ἐπι τό βαρὺ Μέση· ὁ ἕβδομος ἐπὶ τὸ βαρὺ καλεῖται Ὑπάτη, καὶ ὁ ὄγδοος προσλαμβανόμενος.
Ὁ Πλ. δ΄. ἦχος ἔχει προσλαμβανόμενον τὸν βαρύτατον τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν· ὁ Τρίτος δὲ καὶ ὁ Βαρὺς τὸν διάτονον τῶν Ὑπατῶν, ὁ Πρῶτος ἔχει προσλαμβανόμενον τὸν ⲕεαγιε= ν ὁ Πλ. β΄. τὸν ⲕεϩαϩω= ν ὁ Στιχηραρικὸς Τέταρτος τὸν Αϩϩαⲕες.

Σημ. Ἐπὶ τῶν ὀκτὼ ἤχων ψάλλονται πάντα τὰ εἴδη τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μελῳδίας ὡς: Ἀνοιξαντάρια, Κεκραγάρια, Δοξαστικὰ, Ἰδιόμελα, Στίχοι καὶ Στιχηρὰ, Τροπάρια, Ἀπολυτίκια, Εἱρμοὶ καὶ Κανόνες, Καταβασίαι Ὠδαὶ, Κοντάκια, Καθίσματα, Ἀναβαθμοὶ, Πασαπνοάρια καὶ Αἶνοι, Ἑωθινὰ, Δοξολογίαι, Ἀλληλουϊάρια, ὁ Τρισάγιος Ὕμνος, Χερουβικὰ καὶ Κοινωνικά, Τριαδικὰ Μεγαλυνάρια, Θεοτοκία, Σταυροθεοτοκία, Μαρτυρικὰ, Αὐτόμελα, Προσόμοια, Ὑπακοαὶ, Εὐλογητάρια, Ἐπιτάφιος θρῆνος, Πολυέλεοι, καὶ Καλοφωνικοὶ Εἱρμοὶ· Πᾶσα δὲ ἡ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἀνάγνωσις καὶ μελῳδία περιέχεται εἰς τὰ ἑξῆς βιβλία: Ἅγιον Εὐαγγέλιον, Ἀπόστὸλος, Ψαλτήριον Παρακλησικὴ, τὰ 12 Μηναῖα, Τριώδιον, Θεοτοκάριον, Πετηκοστάριον, Ὡρολόγιον Μέγα, Εὐχολόγιον, ἡ Θεία Λειτουργία, Τυπικὸν, καθορίζουν πᾶσαν τὴν καθ' ἡμέραν καὶ ἐνιαύσιον ἀκολουθίαν καὶ τάξιν Ἑσπερινοῦ, Μεσονυκτικοῦ, Ὄρθρου καὶ λειτουργίας.

206 Ὁ κατωτέρω Πίναξ δεικνύει τὰς διαφόρους ἐπὶ τῆς χορδῆς θέσεις τῶν φθόγγων ὅλων τῶν γενῶν, τῶν φθορῶν τῶν μαρτυριῶν, τῆς Ὑφέσεως καί Διέσεως, τῶν τονιαίων αὐτῶν διαστημάτων, καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κλίμακος.

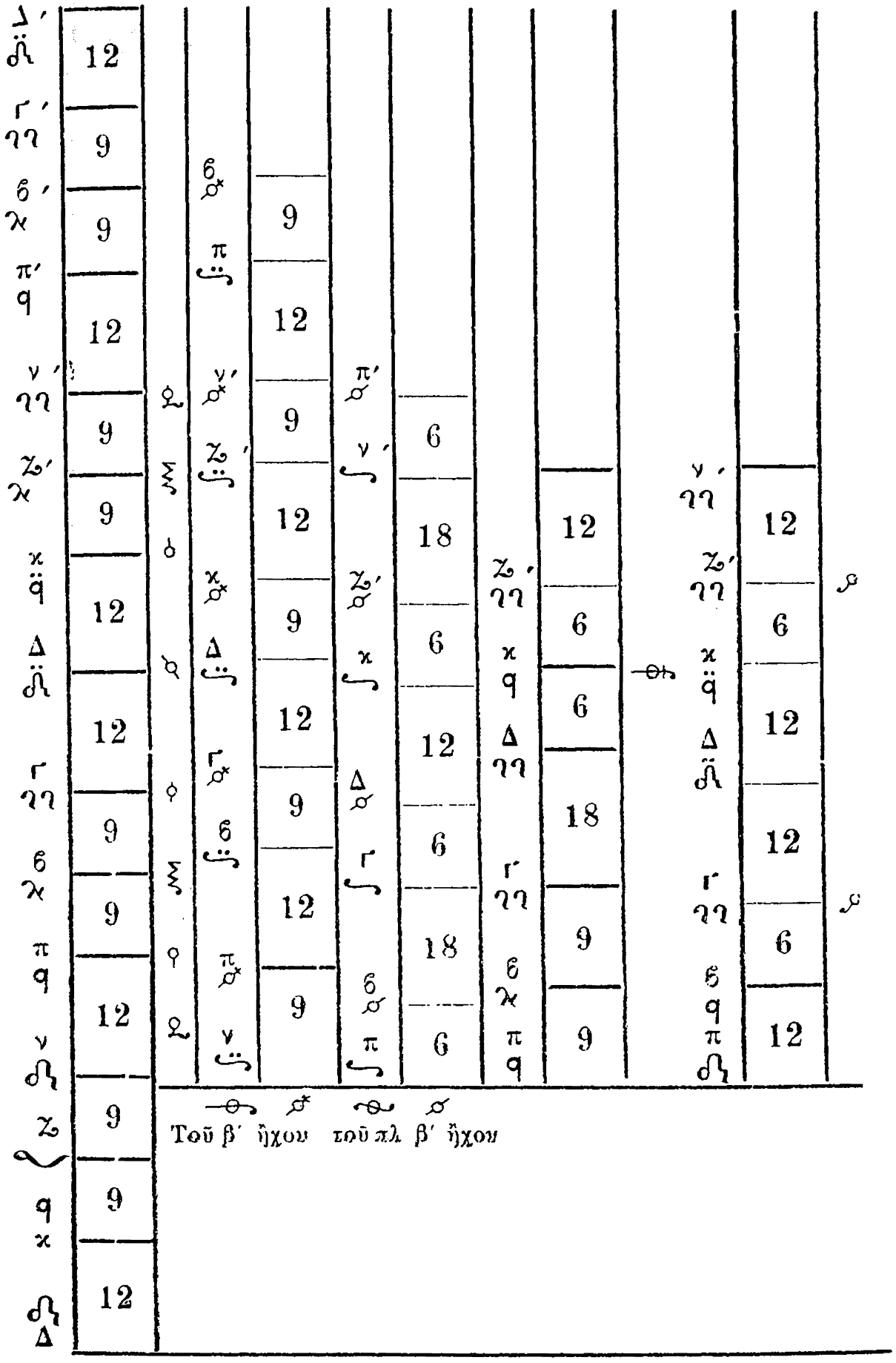

Συνέχειαν τῆς Κλίμακος ταύτης βλέπε ὄπισθεν

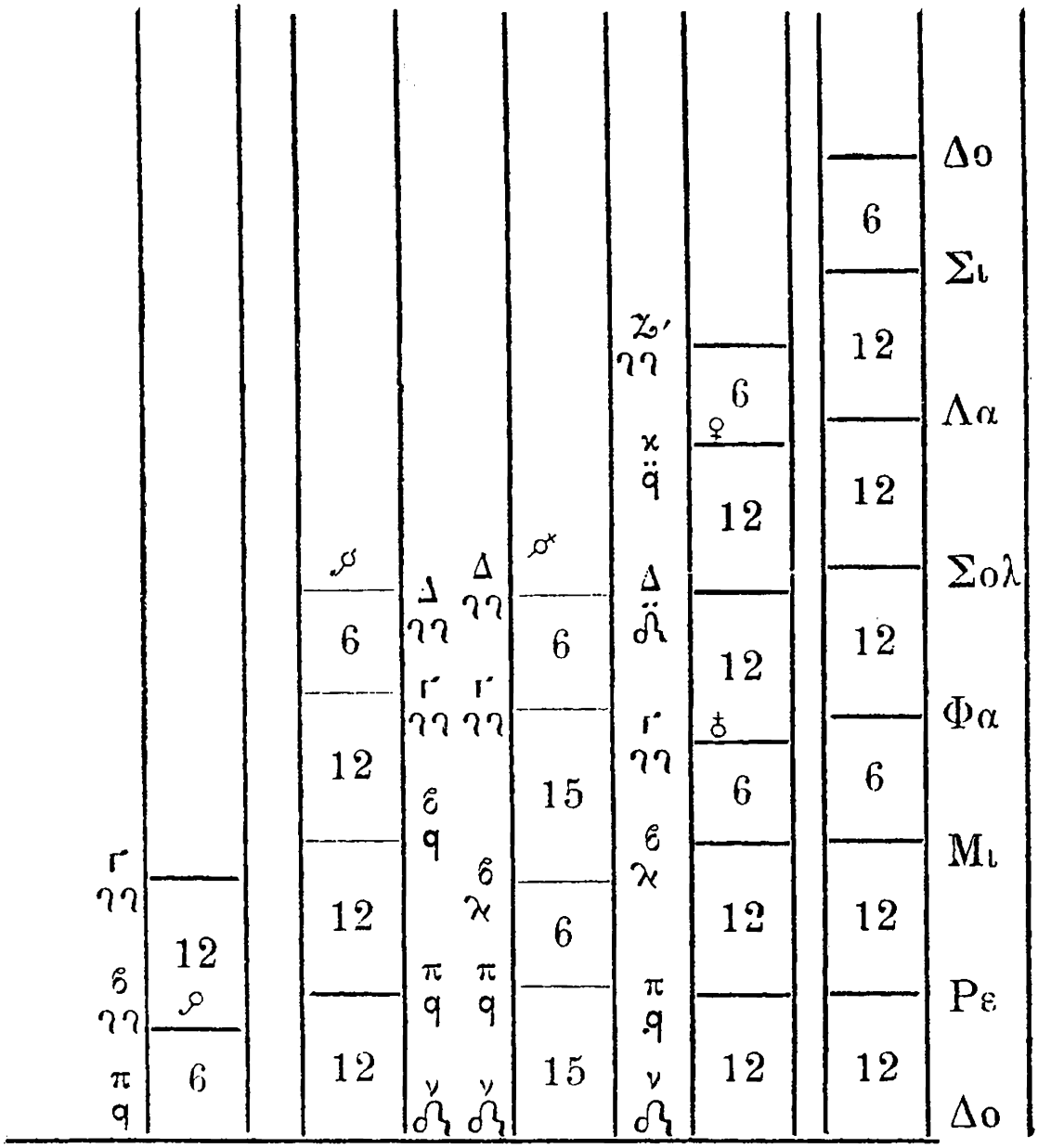
Δο
6
Σι
12
Λα
12
Σολ
12
Φα
6
Μι
12
Ρε
12
Δο
6
12
12
15
6
12
15
12
12
12
12
12
6
12
12
12
12
6
12
12
12
12
6

Ἴσον καὶ Ἰσοκράτης

207 Ἴσον λέγοντες ἐν τῇ ψαλτικῇ, ἐννοοῦμεν τὸν ὑπηχοῦντα βόμβον κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ μελῳδίᾳ· τὸν ἦχον τῆς φωνῆς τοῦ βοηθοῦ ψάλτου ἐπὶ τοῦ κυριεύοντος ἢ δεσπόζοντος φθόγγου, ψαλλομένου ἤχου τινὸς ἢ συστήματος. Ἰσοκράτην δὲ λέγοντες ἐννοοῦμεν τοὺς βοηθοὺς τοῦ ψάλτου, τοὺς μὲν παῖδας, διὰ φωνῆς συρομένης ἐπὶ τοῦ ἐπικρατοῦντος ἢ δεσπόζοντος φθόγγου, μὲ ἀνάλογον ἦχον πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ ψάλλοντος ἵνα μή ὁ ἦχος τῆς φωνῆς αὐτῶν σκιάζει ἢ καλύπτει τὴν φωνὴν τοῦ ψάλτου, τοὺς δὲ ἐνηλίκους βοηθοὺς ἰσοκράτας ἐννοοῦμεν καλῶς γεγυμνασμένους εἰς τὴν μουσικὴν τέχνην, προσόντα τῶν ὁποίων δέον νὰ εἶναι ἡ εὔστροφος μεταλλικὴ καὶ λιγυρὰ φωνή, ἡ καθαρὰ καὶ ἄπταιστος ἀνάγνωσις, ἡ γνῶσις τοῦ κανοναρχεῖν καὶ βοηθεῖν τὸν ψάλλοντα εἰς τὰς διαφόρους καταλήξεις ἐπὶ τοῦ ἰδίου τόνου καὶ χρόνου, διότι ἄλλως καθίσταται ἀηδὲς, ἐνοχλητικὸν καὶ κουραστικὸν τὸ ἄνισον καὶ ἄμετρον ἴσον εἰς τὴν ἀκοήν καὶ ἀνυπόφορον. Ὅπου δὲ ἡ βάσις τοῦ ἤχου φέρεται εἰς ὀξύτερον ἢ βαρύτερον δεσπόζοντα φθόγγον, ἢ μεταβαίνει εἰς ἄλλο γένος ἢ σύστημα, ποιοῦσα καταλήξεις, ὁ ἰσοκράτης φέρει τὸ ἴσον ἐκεῖ εἰς τὴν βαρεῖαν κατὰ προτίμησιν Διαπασῶν, τὸ ἰσοκρατεῖν εἰς τήν ὀξεῖαν φωνὴν Διαπασῶν δὲν ἐπιτρέπεται. Ὁ ἰσοκράτης συναπαγγέλλει ἰσοκρατῶν συνήθως τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων μετὰ τοῦ ψάλτου καὶ πολλάκις νεύματι τούτου συμψάλλει τὰς ἐντελεῖς καὶ τελικὰς καταλήξεις, ἢ καὶ μόνος ἐκτελεῖ αὐτάς. Διαρκούσης τῆς μελῳδίας καὶ ὅπου τυχὸν σιωπήσῃ ὁ ψάλτης χάριν ἀναπνοῆς, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἰσοκράτην νὰ διακόψῃ τὸ ἴσον, ἀλλὰ δι' ἁπλοῦ βόμβου νὰ συνεχίσῃ τοῦτο ἕως οὗ, ἐπαναρχίσῃ ὁ ψάλτης.

Τὸ ἴσον τοῦ Στιχηραρικοῦ Τετάρτου ἤχου

208 Ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ τοῦ ψάλτου καὶ τοῦ ἰσοκράτου ἐπὶ τοῦ ἴσου τοῦ στιχηραρικοῦ Τετάρτου ἤχου, εἰς τὸν ὁποῖον δεσπόζουσιν οἱ δύο συναφεῖς φθόγγοι Πα, Βου, καὶ ἐπί τῶν ὁποίων σύρεται συχνάκις τὸ ἴσον ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἕτερον διὰ διαφόρων καταλήξεων, ἔνθα εἶναι ἀνάγκη, ὁ ἰσοκράτης τὰς ἐπὶ τοῦ Πα, καταλήξεις νὰ συμψάλλῃ μετὰ τοῦ ψάλτου τὰς τοιαύτας καταλήξεις ἢ νὰ φέρῃ τὸ ἴσον σταθερῶς ἐπὶ τοῦ Πα, ἕως οὗ ὁ ψάλτης προχωρήσῃ εἰς ἑτέραν συνεχομένην θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν δε-

σπόζει ὁ Βου, ὁπότε σύρει ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἴσον εἰς τοῦτον καὶ ἐξακολουθεῖ ἕως οὗ καὶ πάλιν ὁ ψάλτης φθάσῃ εἰς ἑτέραν κατάληξιν τοῦ Πα, ἐπαναλαμβάνων τὰ ἴδια· εἰς τοῦτο ἡ πεῖρα ὁδηγεῖ.

Σημ. α΄ Εἰς τὸν Τέταρτον Στιχηραρικὸν ἦχον οἱ δύο ἐν συναφείᾳ δεσπόζοντες φθόγγοι Πα, Βου, εὑρίσκονται ἐν διαφωνίᾳ μετά τοῦ ἰσοκρὰτους ἰσοκρατοῦντος ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τούτων· καὶ τούτου ἕνεκεν ὁ ἰσοκράτης δέον νὰ συμψάλλῃ μετὰ τοῦ ψάλτου τὰς τοιαύτας ἐπὶ τοῦ Πα καταλήξεις· εἰς τοὺς ἄλλους ἤχους τὸ ἰσοκρατεῖν εἶναι εὔκολον λόγῳ τῆς ἀποστάσεωςτῶν δεσποζόντων κατὰ διφωνίαν, τριφωνίαν ἢ τετραφωνίαν ἐνῶ εἰς τὸν Στιχηραρικὸν Τέταρτον ἀντὶ συμφωνίας ὑπάρχει διιφωνία.

Σημ. β΄. Ἀποκρούομεν τὴν ἀηδῆ συνήθειαν τῶν νεοτεριζόντων ψαλτῶν τῶν ποιούντων τὰς ἐντελεῖς τοῦ Πσ, καταλήξεις ἐπὶ τοῦ Βου, πρὸς ὁδηγίαν δῆθεν τῶν ἰσοκρατῶν· ὡς:

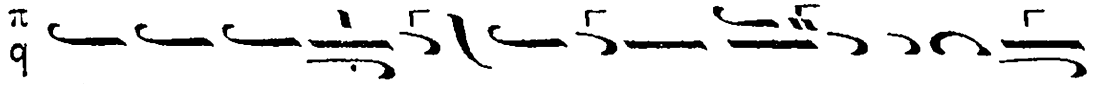

Ε πι το μνη η μα α α σου ου Χρι ι

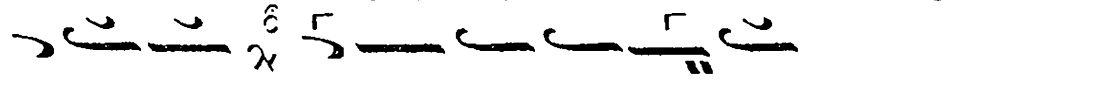

ι στε Ε αλ λα το Σω ω μα

Ο τι α νε στη η ο ο Κυ υ υ ρι ι ι

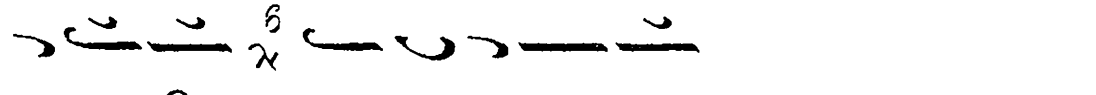

ι ο Ος πα ρε χων η μιν

209 Ἡ μετάβισις τοῦ ἴσου τοῦ Στιχηραρικοῦ Τετάρτου ἤχου ἐκ τοῦ Πα, εἰς τόν Βου, εὐοδοῦται ὑπὸ μόνου καλοῦ ἰσοκράτου ἐπὶ τῶν ἄνω θέσεων, ἐὰν συμψάλλῃ κατὰ τὸ σύνηθες μετὰ τοῦ ψάλτου τὰς καταλήξεις τοῦ Πα, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὁ μὲν ψάλτης συνεχίζει τὰς ἑπομένας θέσεις τοῦ δεσπόζοντος Βου, ὁ δὲ ἰσοκράτης σύρει ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἴσον ἐκ τοῦ Πα εἰς τὸν Βου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἰσοκρατεῖ, ἕως οὗ ἀπαντηθῇ ἄλλη ἐντελὴς κατάληξις. ὡς:

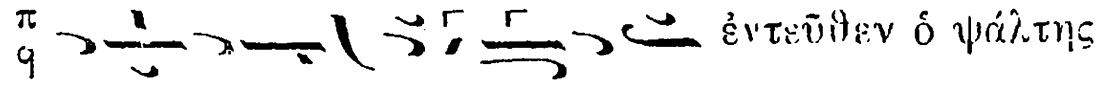

ἐντεῦθεν ὁ ψάλτης

ο Κυ υ υ ρι ι ι ι ος

προχωρεῖ εἰς τὸ

πα ρε χων η μιν α γαλ λι α σιν

ὁ δὲ ἰσοκράτης ἐκ τῆς καταλήξεως

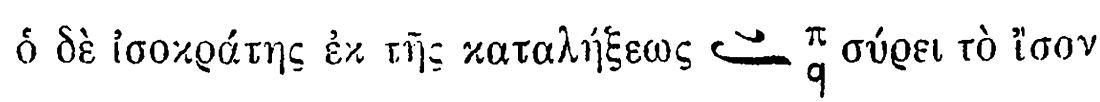

σύρει τὸ ἴσον

εἰς τὸν Βου, ὡς:

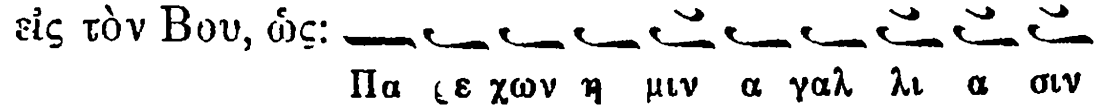

Πα ρε χων η μιν α γαλ λι α σιν

καὶ τοισυτοτρόπως ἐκτελεῖται φυσικῶς ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἴσον τοῦ στιχηραρικοῦ Τετάρτου ἤχου, ἄνευ τῆς προσθήκης ἐπὶ τῆς καταλήξεως Χριστὲ καὶ ὁ Κύριος τοῦ ε καὶ ος ὑπὸ τὸ Ὀλιγον τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἰδίαν συλλαβὴν καί ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει προξενεῖ ἀηδίαν.

Οἱ Ψάλται.

210 Οἱ Ψάλται ὡς ἀντιπρόσωποι ὁλοκλήρου τοῦ Ἐκκλησιάσματος, δέον νὰ εἶναι οἱ εὐσεβέστεροι ὅλων τῶν προσευχομένων χριστιανῶν, τύπος καὶ ὑπογραμμὸς εἰς αὐτοὺς ἐν τῇ ἀναπέμψει τῶν θείων ἀσμάτων διὰ τῆς κατανυκτικῆς αὐτῶν στάσεως, μὴ κινοῦντες τὸν κορμὸν, ἢ τὴν κεφαλὴν ἢ χεῖρας ἢ πόδας διὰ κροῦσιν χρόνου, ἢ τὰς ὀφρὺς, ἢ ἀνοιγοκλείοντες ὑπερμέτρως τὸ στόμα, ἢ κινοῦντες τὰς σιαγόνας καὶ μασῶντες τὰς συλλαβὰς καὶ τὰς λέξεις, ἢ τὰ χείλη ἐξεστραμμένα ἔχοντες ἄλλα συνηγμένα εἰς σχῆμα στρογγύλον, καὶ οὐχὶ ὑπερμέτρως ἀνοικτὰ, διὰ νὰ συμφωνῇ ἡ ἐξαγωγὴ τῆς φωνῆς ἡ ἐξερχομένη ἐκ τοῦ στόματος μετὰ τῆς ἐξερχομένης ἐκ τοῦ λάρυγγος· τὰ πάντα δέον νὰ κανόνίζῃ ὁ ψάλτης διὰ τῆς γλώσσης καὶ τῶν χειλέων μηδὲ τὴν φύσιν ἐκβιάζων πρὸς κραυγὰς ὀξείας καὶ ὑπερμέτρους, μήτε μεταλλάσσων καὶ παραποιῶν συνεχῶς τήν φωνὴν πρὸς τελειοτέραν τάχα μελῳδίαν, ἀλλὰ ὀφείλει νὰ φυλάττῃ τὰ πάντα εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν θέσιν, καὶ στάσιν καὶ φωνὴν καὶ στόμα καὶ χείλη διὰ νὰ ἐκλειψῃ ἡ ρινοφωνία ἕνεκα τῆς ὁποίας κατηγορεῖται ἡ μουσικὴ μας ὡς ἔρρινος. Τὰ φωνήεντα καὶ αἱ συλλαβαὶ ἑκάστης λέξεως δέον νὰ ἀκούωνται εὐκρινῶς μέχρι ἀποστάσεως τοῦ ἤχου τῆς φωνῆς, ἐξερχομένης εὐπρεπῶς καὶ σημνοπρεπῶς καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, νὰ φυλάττῃ τὸ πατροπαράδοτον Ἐκκλησιαστικὸν ὕφος, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ.

Οἱ Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι.

211 Αἱ ἐκφωνήσεις, τὰ εἰρηνικὰ, αἱ ἐκτενεῖς, αἱ αἰτήσεις καὶ γενικῶς πᾶσα ὑπὸ τῶν Ἱερέων καὶ Ἱεροδιακόνων ἐκφωνουμένη ἢ ἀναγινωσκουμέμη τῶν ἱερῶν Μυστηρίων τελετὴ ἢ Λειτουργία, καὶ αἱ τῶν Ἱερῶν Εὐαγγελίων καὶ Ἀποστολικῶν ἀναγνωσμάτων περικοπαὶ, δέον νά ἐκτελῶνται λίαν εὐκρινῶς καὶ ἀπταίστως, ὡς καὶ πᾶσα συλλαβὴ ἐκφερομένης λέξεως πρὸς κατανόησιν αὐτῶν ὑπὺ τοῦ περιε-

στῶτος λαοῦ, τοῦ ἀπεκδεχομένου παρὰ Θεοῦ τὸ πλούσιον ἔλεος.

Ὁ τόνος τῆς φωνῆς τῶν ἱερέων καί Ἱεροδιακόνων, ἀείποτε ἐπιβάλλεται νὰ εὑρίσκεται ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὴν βάσιν ἤ τὸν δεσπόζοντα φθόγγον τοῦ ἤχου τοῦ προψαλλομένου τροπαρίου ἤ μελῳδίας, οὕτως ὥστε μεταξὺ ψαλλομένων καὶ ἐκφωνουμένων, νὰ ὑπάρχῃ σχέσις, καὶ οὐχί ὅλως ἀσχέτως καὶ εὐθαιρέτως νὰ ἁρπάζηται ἡ ἐκφώνησις, ἐκ τῆς ὁποίας προξενεῖται εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἀηδία καὶ κούρασις.

Οἱ ψάλται καὶ ἡ σχέσις αὐτῶν μετὰ τῶν Ἱερέων καὶ Ἱεροδιακόνων.

212 Οἱ ψάλται, ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ καθήκοντος αὐτῶν διὰ τῶν πρὸς τὸν Θεὸν ὕμνων καὶ ἀσμάτων, ὀφείλουσι νὰ εὑρίσκωνται εἰς συμφωνίαν μετὰ τῶν ἱερέων καὶ ἱεροδιακόνων, ἐν τῷ Διαπασῶν, ἤ Διαπέντε, ἤ Διατεσσάρων, καὶ οὐχὶ εἰς ξένον ἄσχετον πρὸς τὸν ἐπικρατοῦντα τόνον Εἰς μὲν τὰ Εἰρηνικὰ καὶ τὴν Ἐκτενῆ διὰ τοῦ «Κύριε Ἐλέησον» ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ χρόνου καὶ ἀναλογίας, οὔ ε ἀργότερα οὔτε συντομότερα, οὔτε ὀξύτερα, οὔτε βαρύτερα. ὡς :

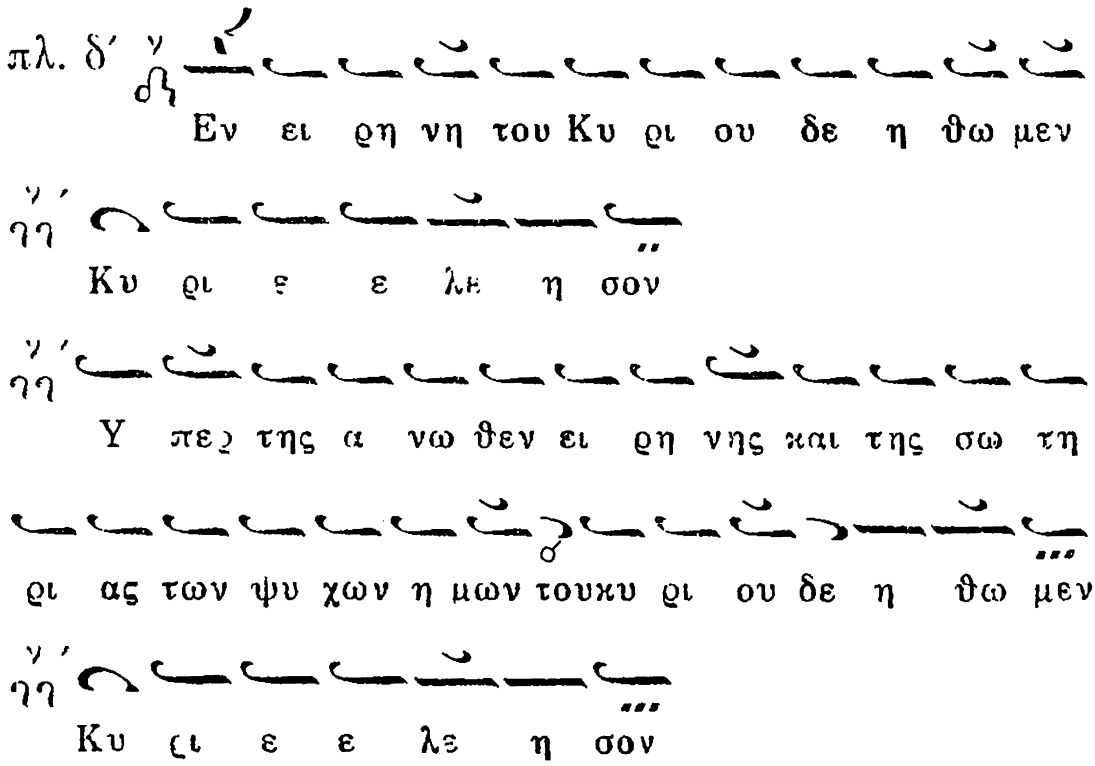

Οὕτω καὶ τὸ: Παράσχου Κύριε, ὡς :

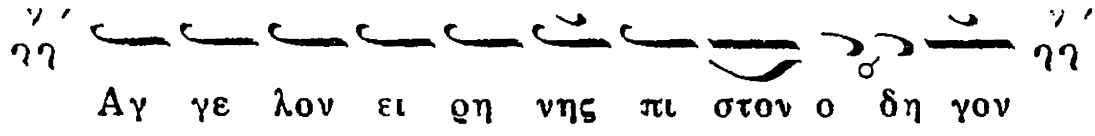

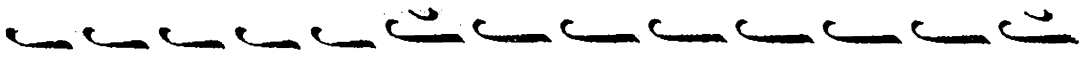

φυ λα κα των ψυ χων και τών σω μα των η μων

Πα ρα του Κυ ρι ου αι τη σω με θα

Πα ρα σχου Κυ ρι ε

213 Τὰ Ἀντίφωνα τῆς Λειτουργίας, τὸ μὲν α΄ καὶ β΄ δύνανται νὰ ψάλλωνται βαρύτερον τῆς Νήτης κατὰ Τετράχορδον, τὰ δὲ λειτουργικὰ «Πατέρα, Υἱόν, Ἔλεον εἰρήνης κ,λ.π. τοῦ πλ. δ΄ ἤχου, ἁρμόζει ὡς βάσις τοῦ ψάλτου, ἡ Βαρεῖα Διαπασῶν, ἀπὸ τῆς τοῦ διακόνου καὶ ἱερέως ἐκφωνούντων εἰς τὴν ὀξεῖαν ἢ Νήτην, ἐπὶ τῆς ὁποίας σύρεται ἡ φωνὴ αὐτῶν, ὡς :

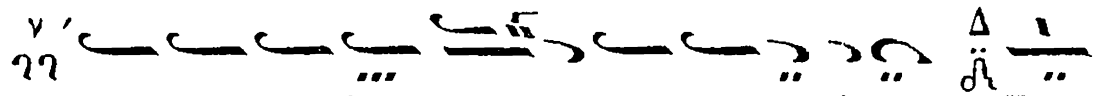

Στω μεν κα λως στω μεν με τα φο βου Προ

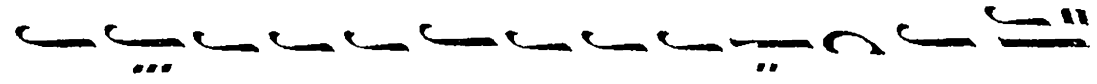

σχω μεν την α γι αν α να φο ραν εν ει ρη

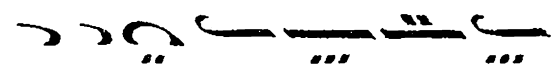

η νη προσ φε ε ρειν

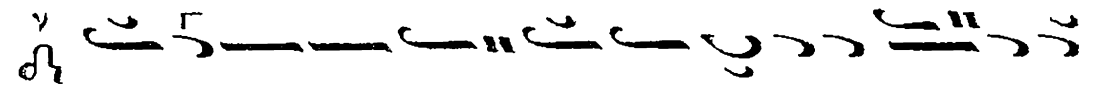

Ε λε ον ει ρη η νης θυ σι αν αι νε σε ως

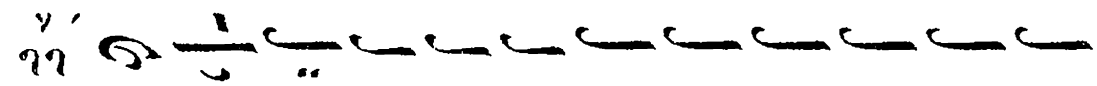

Η χα ρις του Κυ ρι ου η μων Ι η σου

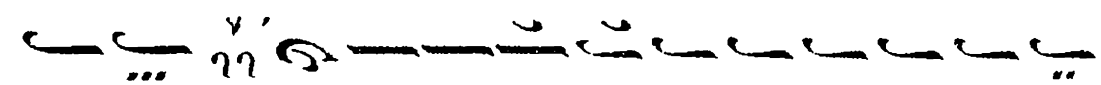

Χρι στου και η α γα πη του Θε ου και Πα τρος

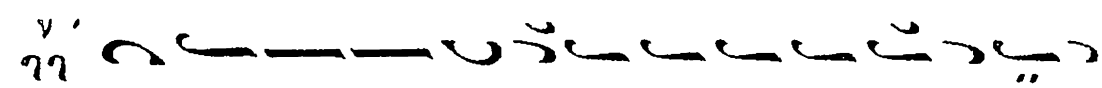

και η κοι νω νι α του Α γι ου Πνευμα το ος

ει η με τα παν των η μων

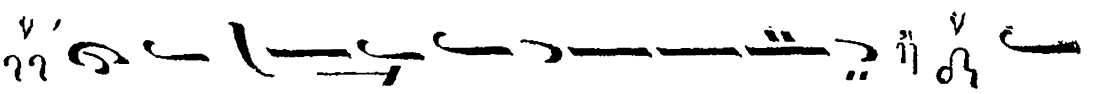

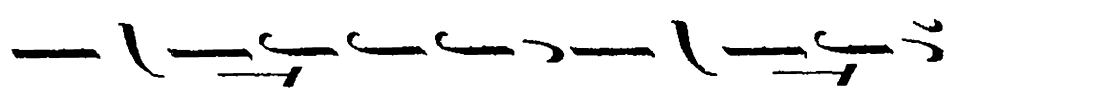

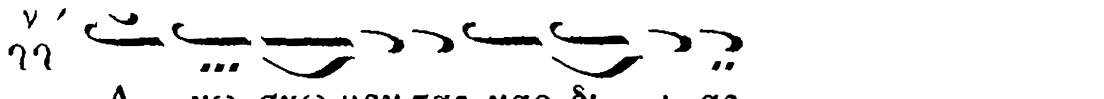

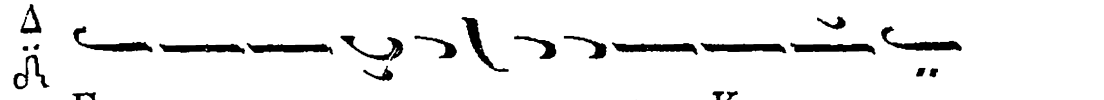

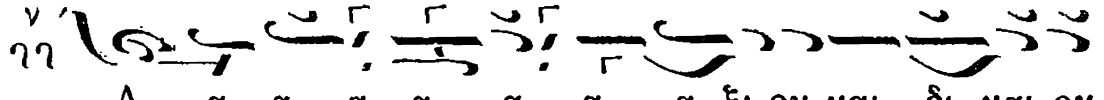

Ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὀφείλει ὁ ψάλτης να εὑρίσκεται ἐν ἁρμονίᾳ μετὰ τοῦ ἱερέως.

214 Τὰ ἀνωτέρω εἰς ἦχον Βαρὺν συρομένῃ φωνῇ.

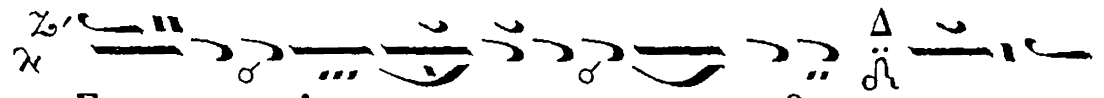

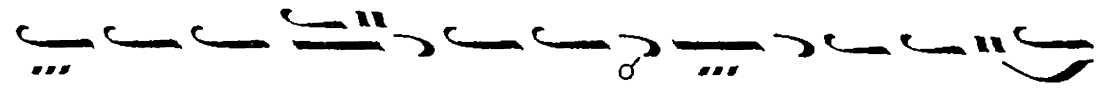

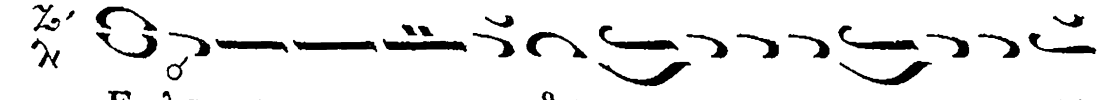

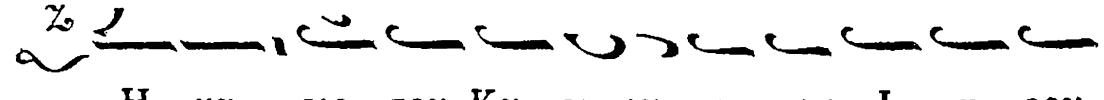

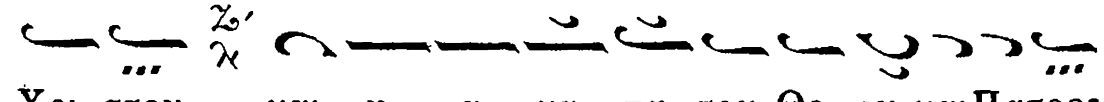

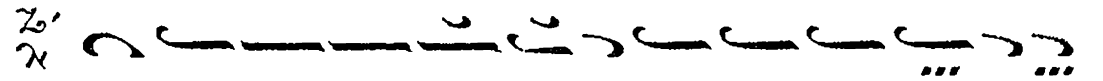

και η κοι νω νι α του Α γι ου Πνευματος

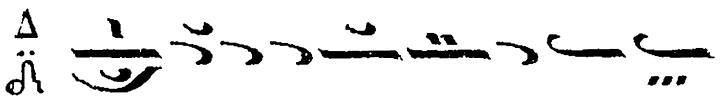

ει η μετα πα αν των η μων

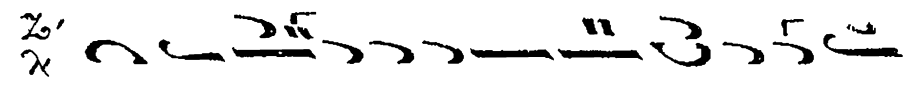

και με τα α του Πνευμα το ο ο ος σου

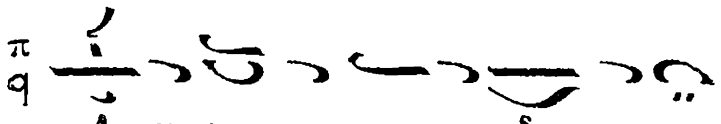

Α νω σχωμεν τας καρ δι ας

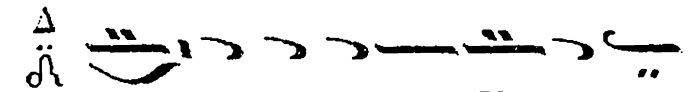

ε χομενπρος τον Κυ ρι ον

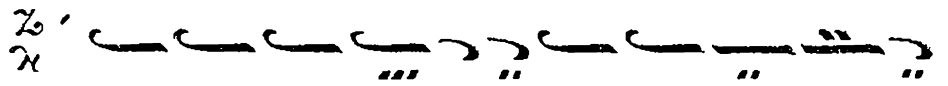

Ευ χα ρι στη σωμεν τω Κυ ρι ι ω

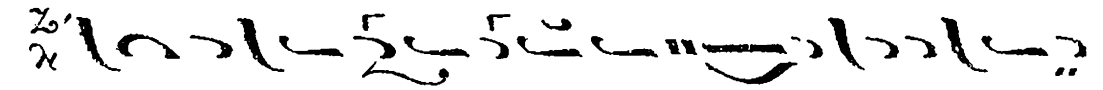

α α ξι ι ι ι ον και αι δι ι και αι ο ον

215 Τὰ αὐτὰ κατὰ τὸ ἡμέτερον ,Εναρμόνιον γένος (§ 204 . .)

Στω μεν κα λως στω μεν με τα φο βου προ σχο μεν

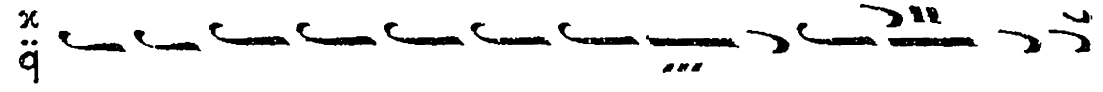

την α γι αν α να φο ραν εν ει ρη η νη

προ σφε ρειν

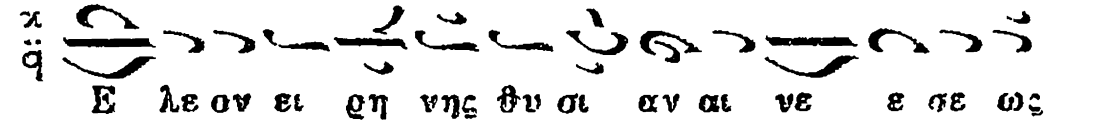

Ε λε ον ει ρη νης θυ σι αν αι νε ε σε ως

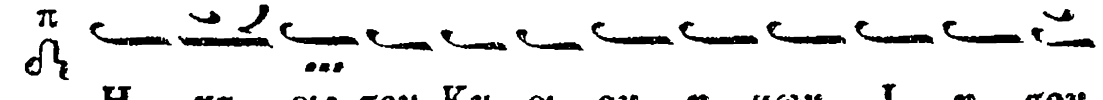

Η χα ρις του Κυ ρι ου η μων Ι η σου

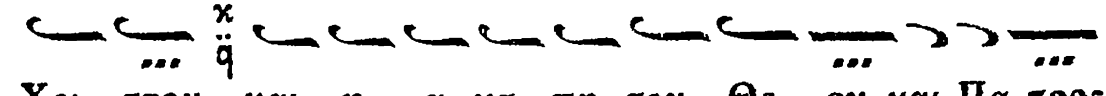

Χρι στου και η α γα πη του Θε ου και Πα τρος

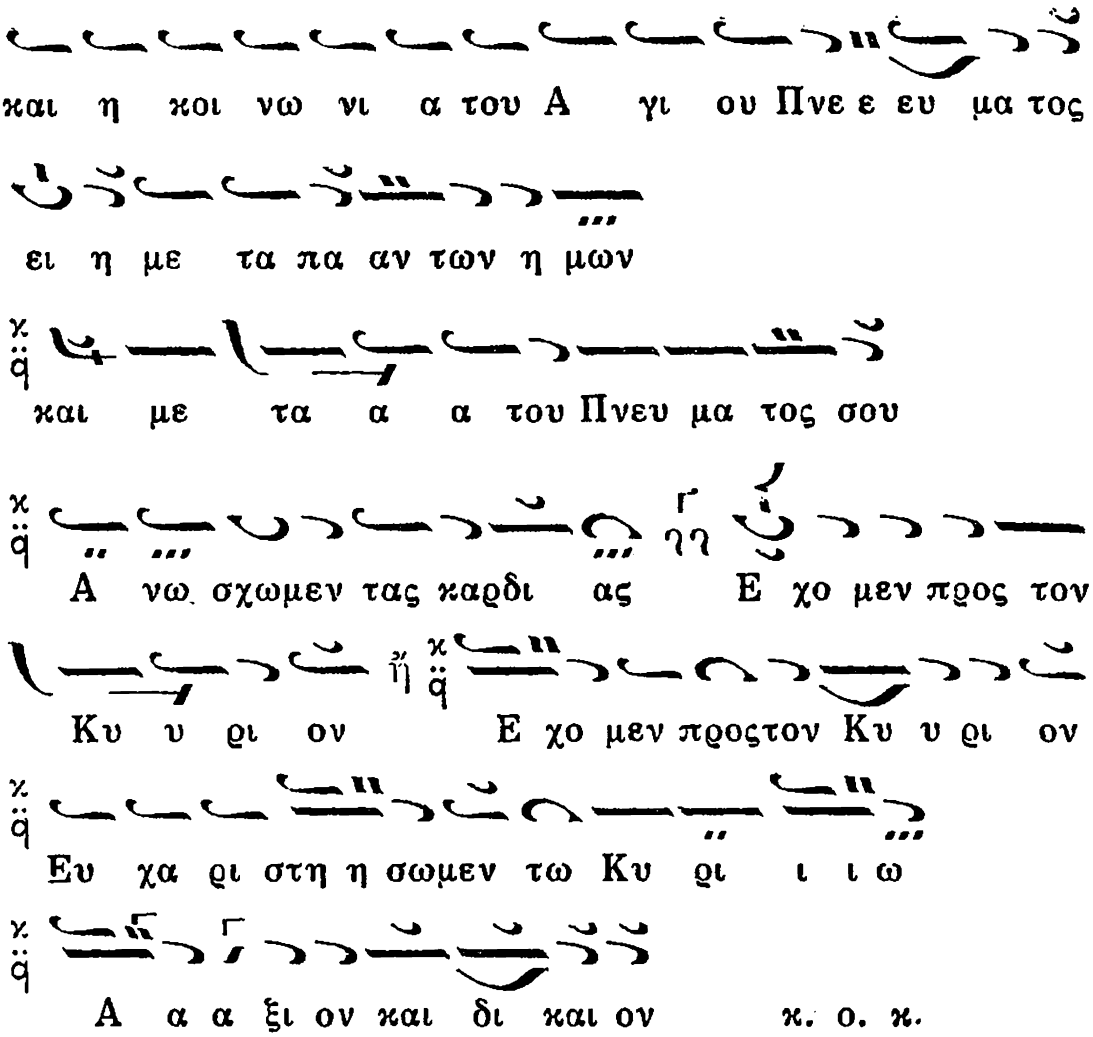

Μελοποιΐα

216 Μελοποιΐα εἶναι δύναμις κατασκευαστικὴ μέλους. Ὁ ψάλτης πρὸ τοῦ ἐπιχειρήσῃ ἔργον μελοποιοῦ, δέον νὰ μελετήσῃ ἀρχαῖα κλασσικὰ ἔργα διὰ τά ὁποῖα ἡ Μουσικὴ μας θαυμάζεται. Τοιαῦτα ἔργα εἶναι, τὰ τοῦ Ἰωάννου Κουκουζέλη. Ἰακώβου Πρωτοψάλτου, Πέτρου Λαμπαδαρίου, Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, Βαλασίου ἱερέως, Ἰωάννου Τραπεζουντίου, Ξένου Κωρώνη, Πέτρου Περεκέττου, Καλοφωνικοὶ Εἱρμοὶ καὶ Κρατήματα, καὶ ἄλλων ἐξόχων μελοποιῶν μαθήματα, καὶ διὰ πολυετοῦς μελέτης καὶ πείρας ἀποκτήσῃ τὴν ἕξιν τοῦ μελοποιεῖν· διότι τό σπουδαιότερον προσὸν τοῦ ψάλτου καὶ ἡ ἀψευδεστέρα ἀπόδειξις τῆς μουσικῆς γνώσεως καὶ μορφώσεως αὐτοῦ, εἶναι ἡ Μελοποιΐα, δι' ἧς ἐφαρμόζει τὴν πρέπουσαν χρονικὴν ἀγωγὴν εἰς ἕκαστον μάθημα, τὰς μελωδικάς θέσεις, συνδιαζων καταλλήλως, καθίσταται ἱκανὸς νὰ ἀποδίδῃ τὸν τονισμὸν καὶ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων διὰ μουσικῶν ἐμφάσεων ὁμαλῶς διακρίνων καὶ ἀποφεύγων τὰς ἀτάκτους ἀποτόμους καὶ αὐτοσχεδίους κραυγὰς καὶ νεωτερισμοὺς, φυλάττων τὸ Ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἀποφεῦγον τὸ ἐξωτερικὸν ὕφος.

217 Εἰς τὴν Μελοποιΐαν ὑπάγονται ἤθη τρία· ἡ Χρῆσις ἡ Μίξις, ἡ Λῆψις.

α΄. Λῆψις λέγεται ἐκείνη διὰ τῆς ὁποίας ὁ μελοποιὸς εὑρίσκει ἐκ ποίας θέσεως τῆς Κλίμακος δέον νὰ ἀρχίσῃ τὴν μελῳδίαν, ἤτοι ἀπὸ Μεσοειδοῦς ἢ Νητοειδοῦς, ἢ Ὑπατοειδοῦς

β΄. Μίξις καλεῖται ἐκείνη διὰ τῆς ὁποίας ὁ μελοποιὸς προσαρμόζει εὐστόχως μὲ ἐπιτηδειότητα τοὺς διαφόρους ἐκφωνητικοὺς φθόγγους ἢ τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων καὶ ἐκτελεῖ τὰ γένη, τοὺς ἤχους καὶ τὰ συστήματα.

γ΄ Χρῆσις εἶναι ἡ διάφορος ἐπεξεργασία τοῦ μέλους ἡ ὀρθὴ σύνθεσις τῶν χαρακτήρων, τὸ εἶδος τῆς ἀγωγῆς· εἰς τὴν χρῆσιν ὑπάγονται τέσσαρες τρόποι ἐκτελέσεως τῆς μελῳδίας· ἡ Ἀγωγή, ἡ Πλοκή,, ἡ Πεττεία καὶ ἡ Τονή.

218 Τῆς Ἀγωγῆς εἶναι τρόποι τρεῖς ἡ Εὐθεῖα ἡ Ἀνακάμπτουσα καὶ ἡ περιφερὴς.

α΄. Εὐθεῖα καλεῖται ἡ συνεχὴς ἀνάβασις τῶν φθόγγων ὡς Ἀνακάμπτουσα ἡ συνεχὴς κατάβασις ὡς 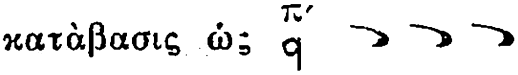 Περιφερὴς δὲ καλεῖται ἡ ἀναβαίνουσα διατονικῶς καὶ καταβαίνουσα χρωματίκῶς, ἢ καὶ τανάπαλιν. ὡς: 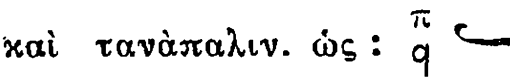 Περιφερὴς καλεῖται καὶ ἡ μετάβασις εἰς ἄλλην ξένην ἁρμονίαν καὶ ἦχον, χάριν ποικιλίας καὶ καλλωπισμοῦ τοῦ μέλους, ἀποτελοῦσα ἡδίστην τὴν μελῳδίαν· ὡς τὸ «Ἄνωθεν οἱ προφῆται» τὸ ἀργὸν «τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα» τὸ ἀργὸν «Χριστὸς ἀνέστη» καὶ ἄλλα ἐπείσακτα καλούμενα, πεποικιλμένα, προερχόμενα ἐξ ἐμπείρου Μουσικοῦ τεχνίτου δυναμένου δι' ὁποιουδήποτε συστήματος ἢ φθορᾶς νὰ κινῇ τὴν ψυχὴν τῶν ἀκροατῶν εἰς ὅ,τι θέλει.

β΄ Πλοκὴ καλεῖται ἡ ἀναβαίνουσα ἢ καταβαίνουσα περισσότερον τοῦ ἑνὸς τόνου,

γ΄. Πεττεία καλεῖται ἡ ἐπανάληψις τοῦ αὐτοῦ τόνου τῆς χορδῆς ἢ φθόγγου τῆς φωνῆς. 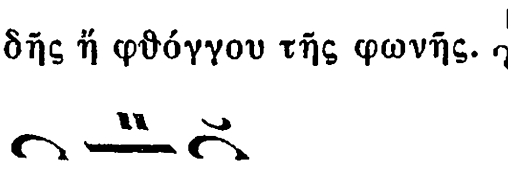

δ΄. Τονὴ ἢ Μονοτονία λέγεται ἁπλῆ σύνθεσις γραμμῆς μελῳδικῆς ἐξ ἑνὸς ἢ δύο τόνων, ὡς τὸ «Ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς» τὰ Λειτουργικὰ ἀντίφωνα «Ἀγαθὸν τό ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ» τὸ «ἐν τῇ Βασιλείᾳ σου» καὶ ἄλλοι Στίχοι τῶν ὁποίων ἡ Ἀγωγὴ ἄρχεται ἀπὸ 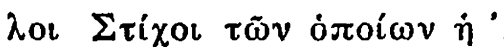 ὡς:

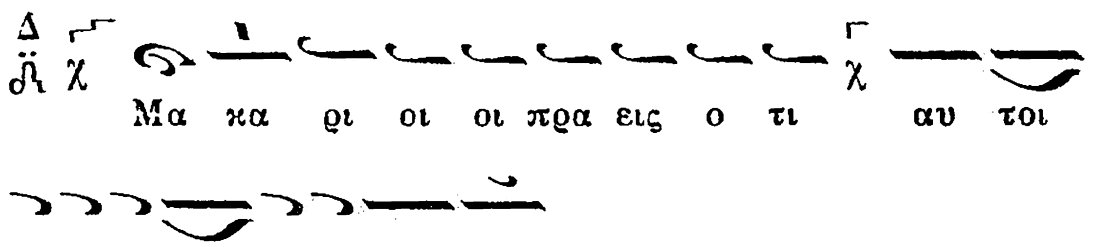

Ἐπίσης Τονὴ λέγεται ἡ ἐπιμονὴ τῆς φωνῆς ἐπί τινος φθόγγου περισσότερον τοῦ ἑνὸς χρόνου εἴτε ἐν τῇ ἀρχῇ εἴτε ἐν τῷ μέσῳ τῆς μελῳδίας, ἥτις σημειοῦται διὰ Διπλῆς ἢ Τριπλῆς Προέτι Τονὴ ἡ Μονοτονία λέγεται καὶ ἡ δοκιμὴ ἥτις γίνεται ἐπὶ ἐγχόρδου ὀργάνου πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς μελῳδίας.

Εἰς τὰ τέσσαρα ταῦτα εἴδη τῆς μελῳδίας δύναται νὰ προστεθῇ καὶ ἡ Σιωπὴ ὡς:

219 Ἡ χρῆσις τῆς Μουσικῆς ἐν τῇ Μελοποιΐᾳ ἀφορᾷ δύο σκοπούς, Ὕμνον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀνθρωπαρέσκειαν.

α΄. Ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία χρησιμοποιεῖ τὴν Μελοποιΐαν ἐν τῇ Μουσικῇ, προσφέρουσα νυχθημερὸν διὰ πολυειδῶν ὕμνων Δοξολογίας, Εὐχαριστίας, καὶ δεήσεις, τῷ πάντων ἐφόρῳ Θεῷ.

β΄. Ἡ χρῆσις τῆς Μουσικῆς Μελοποιΐας δι' ἀνθρωπαρέσκειαν ὑποδιαιρεῖται εἰς λογικὴν καὶ ἄλογον· λογικὴ καλεῖται ἡ ἀφορῶσα εἰς πάθη σωματικά, ἐπιφέρουσα καὶ εἰς τὸ σῶμα μεταβολὰς καὶ παθήματα τὰ ὁποῖα προξενεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων σωμάτων ὡς φαίνεται τοῦτο ἐπὶ τῆς πλακὸς τοῦ Γραμμοφώνου καὶ ἐπὶ τοῦ Ραδιοφώνου. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐμψύχων σωμάτων ὅταν ἐπικρατῇ εὐθυμία, ἐνεργοῦσι κατ' ἀντίθετον σκοπὸν προξενεῖ λύπην, ἐνεργοῦσα δὲ κατ' ἐπαυξητικὸν σκοπὸν, αὐξάνει τὴν εὐθυμίαν, εἰς τὴν θλῖψιν, δίδει τέρψιν, εἰς τὴν χαύνωσιν ἐνδυναμώνει, εἰς τὸν θρῆνον παρηγορεῖ, εἰς τὸ πολύπονον δίδει τὴν ἄνεσιν, εἰς τὴν ἐξαγρίωσιν φέρει τὴν ἐξημέρωσιν, ὅταν ἐπικρατῇ νόσος ἀποβλέπει εἰς τὴν ὑγείαν, εἰς τὴν ἀνορεξίαν ἀποβλέπει εἰς τὸ ν' ἀνοίξῃ τὴν ὄρεξιν· δίδει τόνον εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, ἐνδυναμώνει τὰ μέλη τοῦ σώματος εἰς τὸ νὰ ἀντέχωσιν εἰς τοὺς χορούς, εἰς τὰς ὁδοιπορίας, εἰς τοὺς κόπους. Προξενεῖ ὕπνον, ἐρεθίζει τὰ πάθη, καὶ ὡς λέγει ἀρχαῖος φιλόσοφος «Θεοὶ μὲν ὕμνοι καὶ τιμαὶ κοσμοῦνται Μουσικῇ Ἑορταὶ δὲ ἴδιαι καὶ πανηγύρεις πόλεων ἀγάλλονται· πόλεμοί τε καὶ ὁδῶν πορεῖαι, διὰ μουσικῆς ἐγείρονταί τε καὶ καθίστανται, ναυτιλίας τε καὶ εἰρεσίας καὶ τὰ χαλαιπότατα τῶν χειρονακτικῶν ἔργων ἀνεπαχθῆ ποιεῖ τῶν πόνων γενομένη παραμύθιον» «Μέγας ὦ μακάριοι θυσαυρὸς ἐστι καὶ βέβαιος ἡ Μουσικὴ ἅπασι μαθοῦσί τε παιδευθεῖσι, καὶ γὰρ τὰ ἤθη παιδεύει καὶ τοὺς θυμοειδεῖς πραΰνει».

Μίμησις.

220 Μίμησις ἐν τῇ Μουσικῇ ἐστι τὸ μελίζειν καὶ ψάλλειν πρὸς τά νοούμενα ἤτοι τὸ ψάλλειν μὲ ὀξεῖαν μελῳδίαν λέξεις ἤ φράσεις δηλούσας ὕψος ὡς: ἄνοδος, δύναμις, βουνὸν, ὄρος, νεφέλη, σελίνη, ἥλιος, ἀστέρες οὐρανὸς. δόξα, μεγαλεῖον, καὶ τά παρόμοια, τὸ ψάλλειν μὲ βαρεῖαν μελῳδίαν λέξεις ἤ φράσεις δηλούσας χθαμαλότητα. ὡς: γῆ, τάφος, Ἅδης βάθος, ἄβυσσος, σπήλαιον, ταπεινότης καὶ τὰ παρόμοια, τὸ ψάλλειν διὰ λυπηρᾶς μελῳδίας λέξεις ἤ φράσεις δι' ὧν δηλοῦται λύπη. ὡς: θάνατος, θρῆνος, πόνος, φρίκη, τρόμος ἁμαρτία, καὶ τὰ παρόμοια, καὶ τὸ ψάλλειν διὰ χαρμοσύνου μελῳδίας τὰς δηλούσας χαρὰν, νίκην, Ἀνάστασιν, ζωὴν, Ἐλευθερίαν, Παράδεισον καὶ τὰ παρόμοια.

Μίμησις λέγεται προτέτι ὅταν ὁ ψάλτης εἶναι γνώστης τῆς πράξεως καὶ θεωρίας τῆς Μουσικῆς καὶ μιμῆται ἐντελῶς τὸν τρόπον τὴν προφορὰν ἑνὸς πρωτοτύπου μαθήματος, τό παραστατικὸν ὕφος καὶ ὅταν ἐκτελῇ ὀρθῶς τὰς θέσεις ἀπαραλλάκτως δι' ὅλων τῶν ἀπαιτουμένων μέσων τῆς μελοποιΐας ὁ τοιοῦτος λέγεται ἄριστος μιμητὴς γίνεται δὲ ἡ μίμησις προπάντων διὰ τῆς παραδόσεως, διὰ ζώσης φωνῆς διὰ τῆς ἀκοῆς καὶ ἐπ' Ἐκκλησίας. Ἀποκαθίσταται δὲ μιμητὴς ἄριστος ἐν τῇ μελοποιΐα ἕκαστος, ἐὰν γένηται ἐγκρατὴς τῶν ἑξῆς:

Α'. Ἀρχαίων μελῶν, τῶν Ἀνοιξανταρίων Ἰωάννου τοῦ Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλη καὶ ἄλλων Κλασσικῶν.

Β'. Τοῦ συντόμου Στιχηραρίου Πέτρου τοῦ Λαμπαδαρίου, καὶ τοῦ κατὰ νόημα μελοποιημένου ἀργοῦ Στιχηραρίου, Ἰακώβου Πρωτοψάλτου, τὸ ὁποῖον καλεῖται στίλβοτρον τῶν μουσικῶν.

Γ'. Τῶν σωζωμένων καὶ κατὰ νόημα παραδιδομένων συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαιτουμένας ἐνεργείας τῶν φθορῶν ἐξηγήσεις καὶ ἀναλύσεις τῶν τελικῶν γραμμῶν Γρηγορίου καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος τῶν διδασκάλων τῆς νέας καὶ ἐν ἐνεργείᾳ μουσικῆς μεθόδου. ὡς:

Δ'. Τὴν σειρὰν τῶν ἐκδοθέντων μουσικῶν βιβλίων τοῦ ἡμετέρου Κυπρίου μουσικοδιδασκάλου Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου, τοῦ μ. Στυλιανοῦ Χουρμοζίου «Ἐκκλησιαστική Σάλπιγξ» ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ θὰ ὠφεληθῇ ὁ μέλλων μελοποιὸς ψάλτης.

Παλλιλογία

221 Παλλιλογία λέγεται ὅταν διὰ τῆς ἰδίας θέσεως γίνεται ἡ ἀνάβασις ἢ κατάβασις τοῦ μέλους, ὡς :

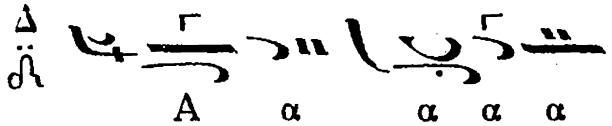

(Ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ τῆς Ἀναλήψεως Πέτρου Λαμπαδαρίου)

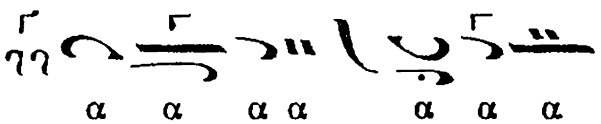

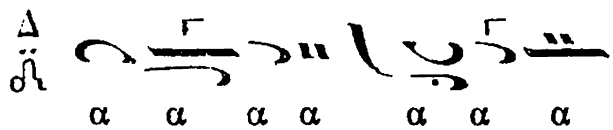

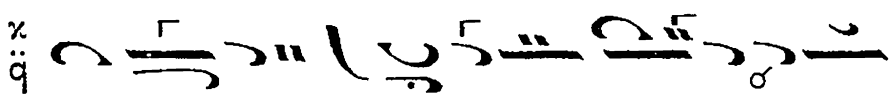

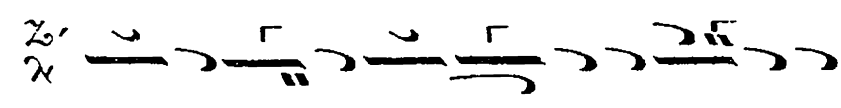

ἄλλο

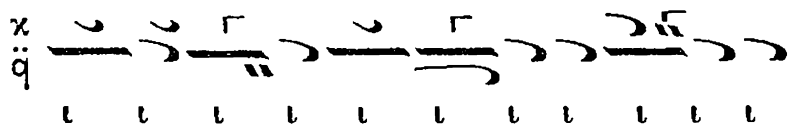

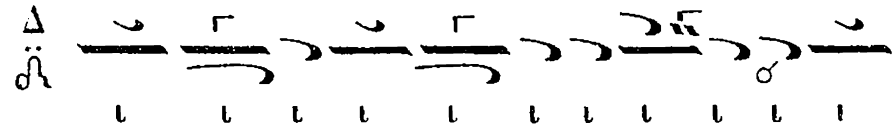

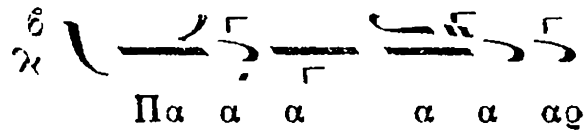

ἄλλο

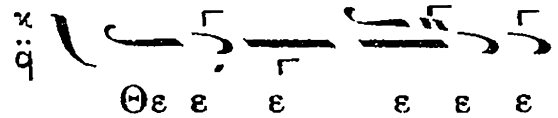

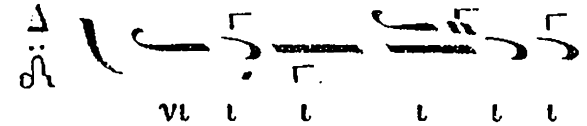

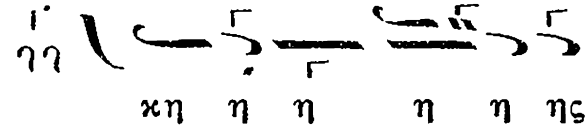

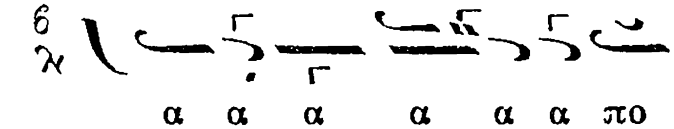

Ἐπανάληψις

222 Ἐπανάληψις καλεῖται ἡ χρῆσις θέσεώς τινος ἐκ δευτέρου ἐπὶ τῶν αὐτῶν φθόγγων καὶ τόνων ὁλοκλήρου περιόδου, ὡς:

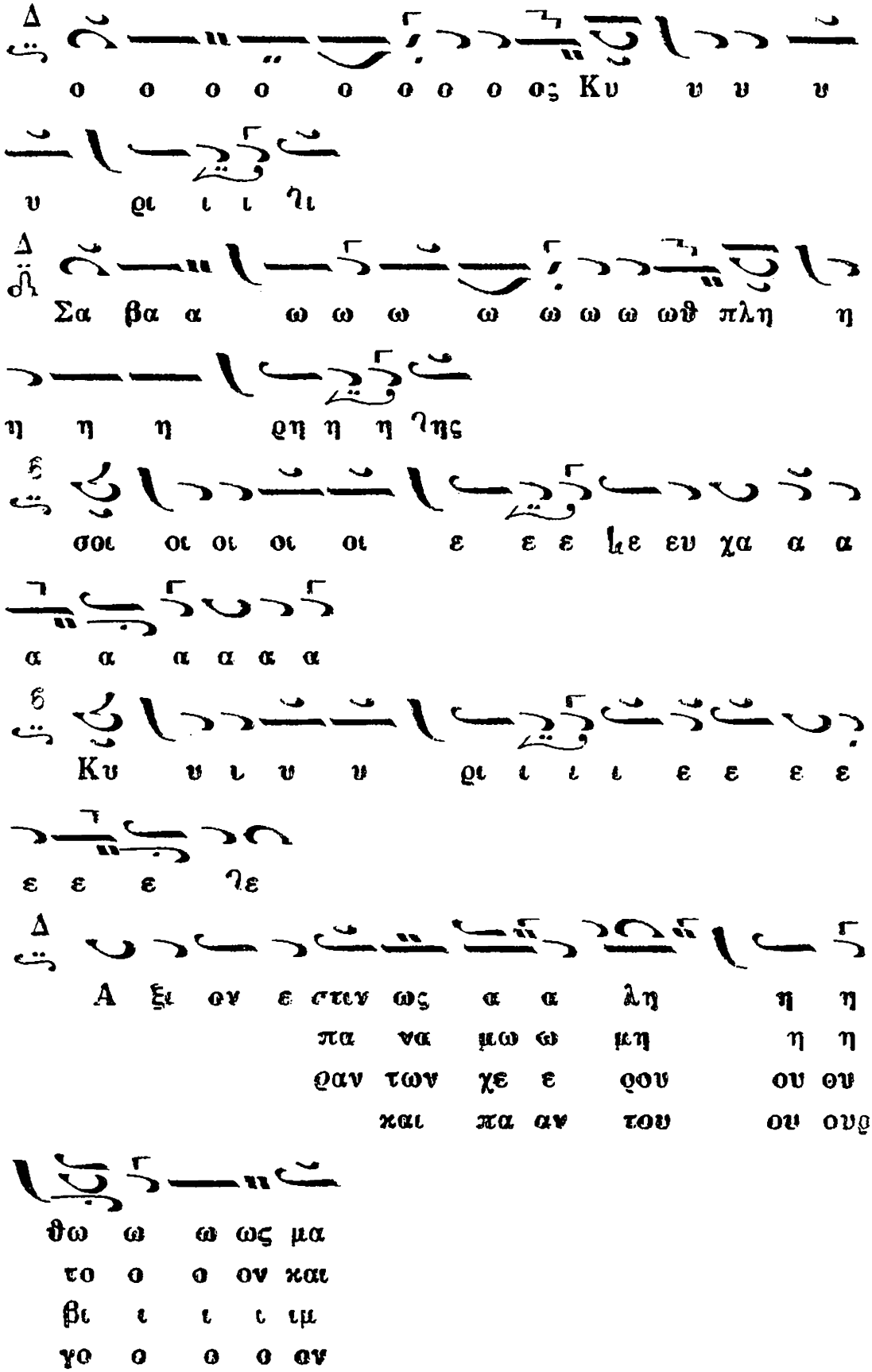

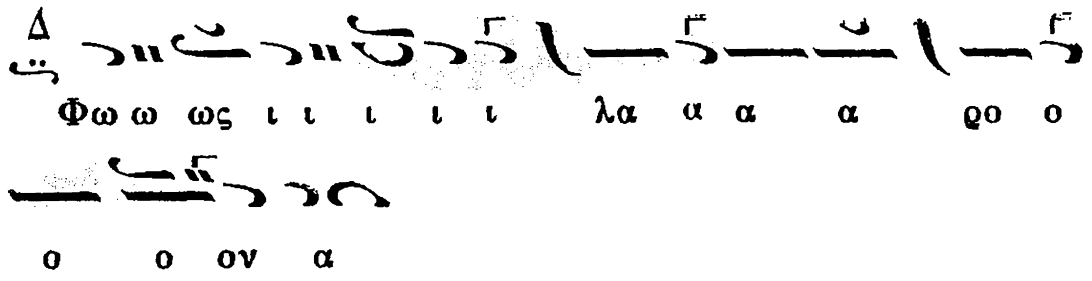

Φω ω ως ι ι ι ι ι λα α α ρο ο

ο ο ον α

ἡ θέσις αὕτη ἐπαναλαμβάνεται πεντάκις εἰς τὸ «Φῶς ἱλαρὸν» τοῦ ὁποίου πᾶσαι αἱ συλλαβαὶ δαπανῶσιν ἀνὰ ἕνα μέτρον τετράχρονον.

Ἀναλογία

223 Ἀναλσγία εἶναι τὸ νὰ μὴ ὑπερεκτείνηται μία συλλαβὴ ἤ λέξις καθ' ὑπερβολὴν καὶ ὑπερμέτρως, ἄλλη δὲ τούναντίον νὰ συντέμνηται ὑπερβολικῶς, πάντοτε δέον νὰ φυλάττηται ἀναλογία εἰς τὸν χρόνον καὶ τὴν χρονικὴν ἀγωγὴν, τῶν διαφόρων συλλαβῶν ἤ λέξεων.

Ρυθμική

224 Ρυθμικὴ καλεῖται τὸ μέρος τῆς Μουσικῆς τὸ πραγματευόμενον περὶ χρόνων, ποδῶν, γενῶν, μέτρων, ρυθμοῦ, ἀγωγῆς, μεταβολῆς καὶ ρυθμοποιΐας

Χρόνος ρυθμικὸς

225 Χρόνος κατὰ τὸν φυσικόν του ὁρισμὸν, ὡς διατυποῦται ὑπὸ τῶν φιλοσόφων, καλεῖται γενικῶς ἡ ἐντύπωσις ἥτις προξενεῖται εἰς τὴν ψυχὴν, τὴν ὁποίαν τὰ παρερχόμενα πράγματα καταλείπουσιν, ἡ κίνησις πραγμάτων λαμβανόντων χώραν καὶ ὑποπιπτόντων εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν, εἰς τὴν ἀκοὴν, εἰς τὴν ὅρασιν, εἰς τὴν ἁφὴν, ἐξ' ὧν ἡ αἰτία καταμετρήσεως τοῦ χρόνου. (§ 17)

226 Ὁ μουσικὸς χρόνος σύγκειται ἐκ δύο μερῶν, θέσεως καὶ ἄρσεως· πρῶτον μέρος τοῦ χρόνου εἶναι ἡ θέσις, ἡ στιγμιαία διάβασις ἀντικειμένου τινὸς ἔκ τινος σημείου, ἤ ἡ ἀκαριαία ἐπαφὴ αὐτοῦ εἰς ἴσα χρονικὰ διαστήματα ἐπί τινος σημείου, ἤ ἡ κίνησις τῆς χειρὸς κανονικῶς ἄνω καὶ κάτω τυπτούσης τὸ γόνυ, τῆς ὁποίας ἡ μέν πλῆξις καλεῖται θέσις, ἡ δὲ φορά εἰς τὸ ἀντίθετον ἄκρον τῆς πλήξεως, καλεῖται ἄρσις, ἀφ' ἧς ἄρχεται τὸ δεύτερον μέρος τοῦ χρόνου καὶ λήγει πρὸ τῆς δευτέρας πλήξεως (κρούσεως) τῆς χειρὸς ἐπὶ τοῦ γόνατος ἐξ ἧς ἄρχεται ὁ δεύτερος χρόνος, ὁ τρίτος, κ. ο. κ.

227 Ὁ χρόνος εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς μουσικῆς, ἡ μονὰς ἐκ τῆς ὁποίας σχηματίζονται πᾶσαι αἱ μελωδίαι· ἐκ τοῦ χρόνου σχηματίζονται οἱ πόδες, τὰ μέτρα καὶ οἱ ρυθμοί.

228 Ἡ θέσις καὶ ἡ ἄρσις τοῦ χρόνου εἶναι διὸ βραχύτατα ἀμερῆ καὶ ἄτομα χρονικὰ σημεῖα, τὸ τῆς θέσεως ἐλάχιστον χρονικὸν σημεῖον σημειοῦται διὰ τοῦ Ο, τὸ δὲ τῆς ἄρσεως ἐλάχιστον χρονικὸν σημεῖον σημειοῦται διὰ τοῦ Ι, εἰς μὲν τὸ χρονικὸν σημεῖον τῆς θέσεως Ο, πλήττομεν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὸ δεξιὸν γόνυ, εἰς δὲ τὸ χρονικὸν σημεῖον τῆς ἄρσεως, πλήττομεν διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, τὸ ἀριστερὸν γόνυ, (τοοτο γίνεται χάριν τῶν πρωτοπείρων).

229 Ἐκ τούτων τῶν ἐλαχίστων χρονικῶν σημείων, θέσεως Ο, καὶ ἄρσεως Ι, σχηματίζονται διὰ τῆς ἐπιθέσεως στιγμῶν ἐπ' αὐτῶν μακρὰ θέσις Ο̇, μακρὰ ἄρσις Ι̇, ἢ δίσημος θέσις Ο̇ δίσημος ἄρσις Ι̇ ἢ τρίσημος θέσις Ο̈, τρίσημος ἄρσις Ϊ

Ὁ ἐλάχιστος χρόνος ἔχει τὸ σημεῖον αὐτοῦ ἄστικτον, ὁ διπλάσιος ἕνστιγμον, ὁ τριπλάσιος δίστιγμον καὶ καθ' ἑξῆς.

230 Εἰς τοὺς ρυθμικοὺς χρόνους θεωροῦνται λόγοι τρεῖς. α΄.) ὁ ἴσος χρόνος. β΄) ὁ διπλάσιος. γ΄.) ὁ ἡμιόλιος· λόγος δὲ εἶναι ἡ πρὸς ἀλλήλους σχέσις ὡς : ὁ μὲν εἷς χρόνος συγκρινόμενος πρὸς ἑαυτὸν παρέχει λόγον ἰσότητος, ἔνθα ἡ θέσις Ο, συγκρινομένη πρὸς τὴν ἄρσιν Ι, δεικνύει ἰσότητα· οἱ δύο χρόνοι συγκρινόμενοι πρὸς τὸν ἕνα, παράγουσι λόγον διπλάσιον, ὡς Ο Ο Ι ἔνθα αἱ δύο θέσεις συγκρινόμεναι πρὸς τὴν ἄρσιν, ἔχουσι λόγον διπλάσιον, οἱ δὲ τρεῖς χρόνοι συγκρινόμενοι πρὸς τοὺς δύο, παράγουσι λόγον ἡμιόλιον. ὡς Ο Ο Ο Ι Ι, ἔνθα αἱ τρεῖς θέσεις, συγρινόμεναι πρὸς τάς δύο ἄρσεις ἔχουσι λόγον ἡμιόλιον.

231 Ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ρυθμικῶν χρόνων, ἐνῷ κρούονται αἱ βραχεῖαι ἢ μακραὶ θέσεις διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ αἱ βραχεῖαι ἢ μακραὶ ἄρσεις διὰ τῆς ἀριστερᾶς θεωρεῖται ψόφος (§ 17) καὶ ἠρεμία, διότι ἅμα τῇ πλήξει τῆς χορδῆς ἢ τοῦ τυμπάνου, ἢ τῆς χειρὸς ἐπὶ τοῦ γόνατος, ἐκπίπτει ὁ ψόφος (ἦχος κρότος) καὶ διαρκεῖ ἕως οὗ γίνῃ ἑτέρα χρονικὴ κροῦσις. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς διαρκείας τοῦ μεσολαβοῦντος χρονικοῦ διαστήματος ἐκ τῆς στάσεως τῆς ἑτέρας τῶν χειρῶν, δεξιᾶς ἢ ἀριστερᾶς, λέγεται ἠρεμία. ἡ δὲ διάρκεια τῆς ἠρεμίας δέον νὰ γίνεται τόση ὅσην ὁ χρόνος ἀπαιτεῖ, εἴτε δίσημος, τρίσημος, ἢ τετράσημος.

232 Οἱ γραμματοδιδάσκαλοι, τὸν ἀμερῆ ἐλάχιστον χρόνον καλοῦσι βραχὺν καὶ σημειοῦσι τοῦτον διὰ τοῦ βραχέως χρονικοῦ σημείου. ὡς : ⏑ τὸν δὲ δυνάμενον διαιρεῖσθαι, ὁ-

νομάζουσι μακρὸν, σημειοῦσι δὲ καὶ τοῦτον διὰ τοῦ μακροῦ χρονικοῦ σημείου ὡς : — καὶ χρησιμοποιοῦσι τὸν μὲν βραχὺν ⏑ διὰ τὰς βραχείας συλλαβὰς τῶν λέξεων, τὸ δὲ μακρὸν — διὰ τῆς μακρᾶς ὡς : ε͡χω· ἐπίσης οἱ γραμματοδιδάσκαλοι, γνωρίζουσι τὸν χρόνον ἐκεῖνον μακρὸν τὸν ἔχοντα μακρὰν συλλαβὴν καὶ οὐ καταγίνονται εἰς μεῖζόν τι, οὔτε ἐνδιαφέρονται διὰ τὸ διπλάσιον ἢ ἡμιόλιον· ἡ Μουσικὴ δὲν ἐξετάζει τὴν βραχύτητα τῶν φωνηέντων, οὐδὲ βραχείας ἢ μακρὰς συλλαβὰς, οὐδὲ τὴν ἔκτασιν, ἢ συστολὴν τῶν διχρόνων ἢ μακρῶν, εἰμὴ μόνον χρόνους ἴσους, διπλασίους, ἡμιολίους. Οἱ δὲ Μουσικοδιδάσκαλοι τόνδε χρόνον συλλαβῆς τινος, καλοῦσι μακρότερον τοῦ τῆς ἑτέρας· τόν δε εἶναι δύο καὶ ἡμίσεως, τόν δε τριῶν, τὸν δὲ πλειόνων.

233 Ἐν τῇ μελῳδίᾳ μακραὶ συλλαβαὶ θεωροῦνται αἱ ἔντονοι καὶ βραχεῖαι αἱ ἄτονοι· τὰς ἐντόνους συλλαβὰς χαρακτηρίζει ὀξύτερος ἦχος, ἢ θέσις μακρὰ ἢ καὶ ἀμφότερα, ὡς:

Ο Ι Ό Ι

ε χω ο λως λεγω ολη αἱ συλλαβαὶ ἔ(χω) ὅ(λως) λέ(γω) ὅ(λη) θεωροῦνται μακραὶ μελωδικῶς, ἐκτελούμεναι ἐν τῇ θέσει, αἱ δὲ συλλαβαὶ χω, λως, γω, λη, θεωροῦνται βραχεῖαι ἐκτελούμεναι ἐν τῇ ἄρσει· ἐνῷ γραμματικῶς συμβαίνει ἄλλως· καὶ κακῶς ποιοῦσιν οἱ νεώτεροι μουσικοὶ χρησιμοποιοῦντες τὰ γραμματικὰ σημεῖα βραχέα ⏑ μακρὰ — ἀντὶ τῶν μουσικῶν Ο Ι, διότι διαφέρουσιν ἑκάτερον ἑκατέρου καὶ ἕκαστον χρησιμοποιεῖται δι' ἴδιον σκοπὸν.

Ἐν τῇ Γραμματικῇ, λέξις ἐκ δύο συλλαβῶν, καλεῖται δισύλλαβος ἐκ δὲ τριῶν πολυσύλλαβος· ἐν δὲ τῇ μουσικῇ, συνεξετάζεται ποσότης συλλαβῶν, δύο, τριῶν, ἢ τεσσάρων μετὰ χρόνου δισήμου, τρισήμου, ἢ τετρασήμου, ὅπερ καὶ οὕτω ἀποδεικνύεται ὅτι ἄλλη ἡ προσῳδία τῆς ποιήσεως γραμματικῶς, καὶ ἄλλη ἡ ἔρρυθμος μελῳδία μουσικῶς· καὶ κατὰ συνέπειαν, τὰ χρονικὰ τούτων σημεῖα διαφέρουσι.

Ποὺς.

234 Ὁ Ποὺς ἐστι μέρος τοῦ ρυθμοῦ· διὰ τοῦ ρυθμικοῦ ποδὸς, γνωρίζεται καὶ μανθένεται ὁ ὅλος ρυθμὸς· γίνεται δὲ ὁ ποὺς ἐκ τῶν βραχειῶν, ἢ μακρῶν θέσεων καὶ ἄρσεων τοῦ χρόνου, εἴτε διὰ μιᾶς μακρᾶς θέσεως μετὰ μακρᾶς ἢ βραχείας ἄρσεως, εἴτε διὰ μακρᾶς ἢ βραχείας ἄρσεως μετὰ μακρᾶς ἢ βραχείας θέσεως, ποὺς ἐκ μόνων θέσεων ὡς Ο Ο Ο ἢ μόνων ἄρσεων Ι Ι Ι, δὲν συνίσταται καὶ δὲν ὑπάρχει Ὅθεν μέρη τοῦ ποδὸς εἶναι ἡ θέσις Ο καὶ ἡ ἄρσις Ι τοῦ χρόνου· ἐξ αὐτῶν γίνεται ὁ ποὺς δίσημος Ο Ι, Ι Ο τρίσημος Ο Ι Ι

Ὁ Ι, Ο Ἱ, Ο Ο Ι, ἢ Τετράσημος Ο Ο Ι Ι, Ὁ Ι Ι, Ὁ Ἱ, Ἱ Ὁ, Ἱ Ο Ο.

Γένη ποδῶν

235 Γένη ποδῶν εἶναι τρία, τὸ ἴσον, τὸ διπλάσιον. τὸ ἡμιόλιον (230) ἐξ ὧν ἴσον εἶναι τὸ δακτυλικὸν Ὁ Ι Ι, ἐπειδὴ ἡ μία θέσις εἶναι ἴση πρὸς τὰς δύο ἄρσεις. Διπλάσιον εἶναι τὸ Ἰαμβικὸν Ι Ὁ, Ὁ Ι, ἐπειδὴ ἡ μία θέσις εἶναι διπλασία τῆς ἄρσεως, καὶ ἡμιόλιον εἶναι τὸ Παιωνικὸν Ὁ Ο Ἱ, ἐπειδὴ αἱ δύο θέσεις εἶναι ἡμιόλιον τῆς ἄρσεως.

236 Εἰς τὸ Δακτυλικὸν γένος σχηματίζονται πόδες ἕξ:

α' Ἁπλοῦς Προκελευσματικὸς ἢ Πυρρίχιος, ὡς: Ο Ι
Ἀντιθέτως τοῦ Προκελευσματικοῦ κεῖται ὁ Ἡγεμὼν ποὺς ὡς: Ι Ο

β' Διπλοῦς Προκελευσματικός, ὡς: Ο Ο Ι Ι, ἢ Ι Ι Ο Ο, ὅστις καλεῖται καὶ Δάκτυλος, διὰ τὴν τῶν συλλαβῶν ἀναλογίαν

γ' Ἀνάπαιστος ἀπὸ Μείζονος, ὡς Ὁ Ι Ι ὠνομάσθη οὕτως διὰ τὸ παροξῦν τὰς βραχείας καὶ ἀναπαίεσθαι ἐπὶ τὴν μακράν.

δ' Ἀνάπαιστος ἀπ' ἐλάσσονος, ὡς Ι Ι Ὁ, ὠνομάσθη οὕτω διὰ τὸ ὅτι ἐτάχθη ἀνάπαλιν. Οὗτος καλεῖται καὶ Ἀνάπαιστος ἀπὸ ἄρσεως

ε' Σπονδεῖος ἁπλοῦς ἢ Ἐλάσσων, ὡς: Ὁ Ἱ

Ϛ' Σπονδεῖος διπλοῦς, ἢ Μείζων Ο Ι

237 Εἰς τὸ Ἰαμβικὸν γένος θεωροῦνται πόδες τέσσαρες:

α' Ἴαμβος Ι Ὁ, ἢ Ο Ἱ

β' Τροχαῖος ἢ χορεῖος Ὁ Ι

γ' Ἴαμβος ὀρθιος Ι Ο

δ' Τροχαῖος σημαντὸς Ο Ο Ι ὠνομάσθη οὕτω διὰ τὴν ἔντεχνον βραδύτητα τῶν χρόνων του.

238 Εἰς τὸ Παιωνικὸν γένος ὑπάρχουσι πόδες δύο

α' Παίων διάγυιος ἢ διμερὴς Ὁ Ο Ἱ

β' Παίων ἐπιβατὸς Ὁ Ἱ Ὁ Ο Ἱ

Παίων ἐκ χορείου καὶ ἡγεμόνος Ὁ Ι Ι Ο

239 Οἱ πόδες διαιροῦνται εἰς δύο, εἰς ἀρτίους καὶ περιττούς. Ἄρτιοι εἶναι οἱ δίσημοι καὶ οἱ τετράσημοι ἀνήκοντες εἰς τὸ δακτυλικὸν γένος. Περιττοὶ δὲ οἱ τρίσημοι καὶ πεντάσημοι ἀνήκοντες εἰς τὸ Ἰαμβικὸν καὶ Παιωνικὸν γένος, οὗτοι δὲ πάντες οἱ πόδες εἶναι ἁπλοῖ, ἀσύνθετοι.

Σημ. Ἀρχαιότατος καὶ κοινότατος ποὺς, εἶναι ὁ τετράσημος συγκείμενος ἐκ μακρᾶς δισήμου θέσεως Ο̄ καὶ δισήμου ἄρσεως Ι Ι ἢ μακρᾶς ἄρσεως Ῑ. Μετὰ τὸν τετράσημον πόδα, ἀρχαιότερος εἶναι ὁ τρίσημος, ἔχων σχῆμα Ἰαμβικὸν Ι Ο̄, συγκείμενον ἐκ βραχείας ἄρσεως καὶ μακρᾶς θέσεως, ἢ σχῆμα τροχαϊκὸν Ο̄ Ι ἐκ μακρᾶς θέσεως καὶ βραχείας ἄρσεως. Μετὰ τὸν τατράσημον καὶ τὸν τρίσημον πόδα ἐσχηματίσθη ὁ πεντάσημος ποὺς ἀνήκων εἰς τὸ Παιωνικὸν γένος Ο̄ Ο Ῑ συγκείμενος ἐκ μακρᾶς θέσεως, βραχείας θέσεως, καὶ μακρᾶς ἄρσεως.

Μέτρα

240 Τὸ Μέτρον σχηματίζεται ὡς οἱ πόδες, ἐκ θέσεων καὶ ἄρσεων τοῦ χρόνου. Ἔμμετρον μέλος εἶναι ἐκεῖνο τοῦ ὁποίου οἱ χαρακτῆρες χωρίζονται διὰ καθέτων γραμμῶν περικλειουσῶν μελωδίαν τόσων χρόνων, ὅσων περικλείει τὸ μέτρον ὡς ἑξῆς:

α΄ Μία θέσις καὶ μία ἄρσις μετροῦσι χρόνους δύο, ἐξ ὧν σχηματίζεται τὸ Μέτρον ὅπερ σημειοῦται διὰ τοῦ 2. Εἰς τοῦτο τὸ Μέτρον πλήττομεν ἅπαξ τὸ γόνυ καὶ ἅπαξ τὸν ἀέρα καὶ ταὐτίζεται μὲ τὸν Προκελευσματικὸν Ο Ι.

β΄ Μία θέσις καὶ δύο ἄρσεις μετροῦσι χρόνους τρεῖς, ἐξ ὧν σχηματίζεται τὸ Μέτρον ὅπερ σημειοῦται διὰ τοῦ 3, εἰς τοῦτο τὸ Μέτρον πλήττομεν ἅπαξ τὸ γόνυ καὶ δὶς τὸν ἀέρα, ὡς: Ο Ι Ι ἢ ἅπαξ τὸ γόνυ βραχέως καὶ ἅπαξ τὸν ἀέρα μακρῶς Ο Ῑ τοῦτο τὸ Μέτρον ταὐτίζεται μὲ τὸν Ἴαμβον, Θέσις βραχεῖα ἄρσις μακρὰ ἢ κατὰ τὸν τροχαῖον θέσιν μακρὰν ἄρσιν βραχεῖαν Ο̄ Ι

γ΄ Δύο μὲν θέσεις, δύο δὲ ἄρσεις μετροῦσι χρόνους τέσσαρας, ἐξ ὧν σχηματίζεται τὸ Μέτρον ὅπερ σημειοῦται διὰ τοῦ 4 καὶ ὅπερ ταυτίζεται μὲ τὸν διπλοῦν Προκελευσματικὸν πόδα. Εἰς τοῦτο τὸ Μέτρον πλήττομεν δὶς μὲν τὸ γόνυ βραχέως, δὶς δὲ τὸν ἀέρα Ο Ο Ι Ι ἢ θέσιν μακρὰν καὶ δύο ἄρσεις βραχείας Ο̄ Ι Ι

δ΄ Δύο μὲν θέσεις ἄρσεις δὲ τρεῖς μετροῦσι χρόνους πέντε

ἐξ ὧν σχηματίζεται τὸ μέτρον ὅπερ σημειοῦται διὰ τοῦ 5, πλήττομεν δὲ καὶ εἰς τοῦτο τὸ Μέτρον θέσιν μακρὰν μίαν καὶ θέσιν βραχεῖαν καὶ ἄρσιν μακρὰν. Τὸ μέτρον τοῦτο ταυτίζεται μὲ τὸν Παίωνα πόδα.

Ὥστε πόδες καὶ μέτρα συνταυτίζονται

241 Ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν μέτρων ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχῃ ἐμφασιςἤτοι νὰ συντρέχῃ κανονικὴ σύνδεσις μέλους χρόνων καὶ συλλαβῶν καὶ κατὰ τὴν ἔναρξιν καὶ κατὰ τὴν λῆξιν αὐτῶν, ὁπόθεν ἀρχίζομεν νὰ χωρίζωμεν τὰ μέτρα μὲ τὰς κατακαθέτους γραμμὰς, εἴτε δίχρονον εἶναι τὸ μέτρον, εἴτε τρίχρονον, εἴτε τετράχρονον. Ὅπου δὲ συμβαίνει νὰ ὑπάρχῃ συλλαβὴ περιττὴ, ἄρχουσα ἢ λήγουσα λέξεώς τινος, διορίζεται ἡ μὲν ἄρχουσα ἀπό τὴν προηγουμένην ἔμφασιν ἡ δὲ λήγουσα ἀπὸ τήν ἑπομένην, ὡς:

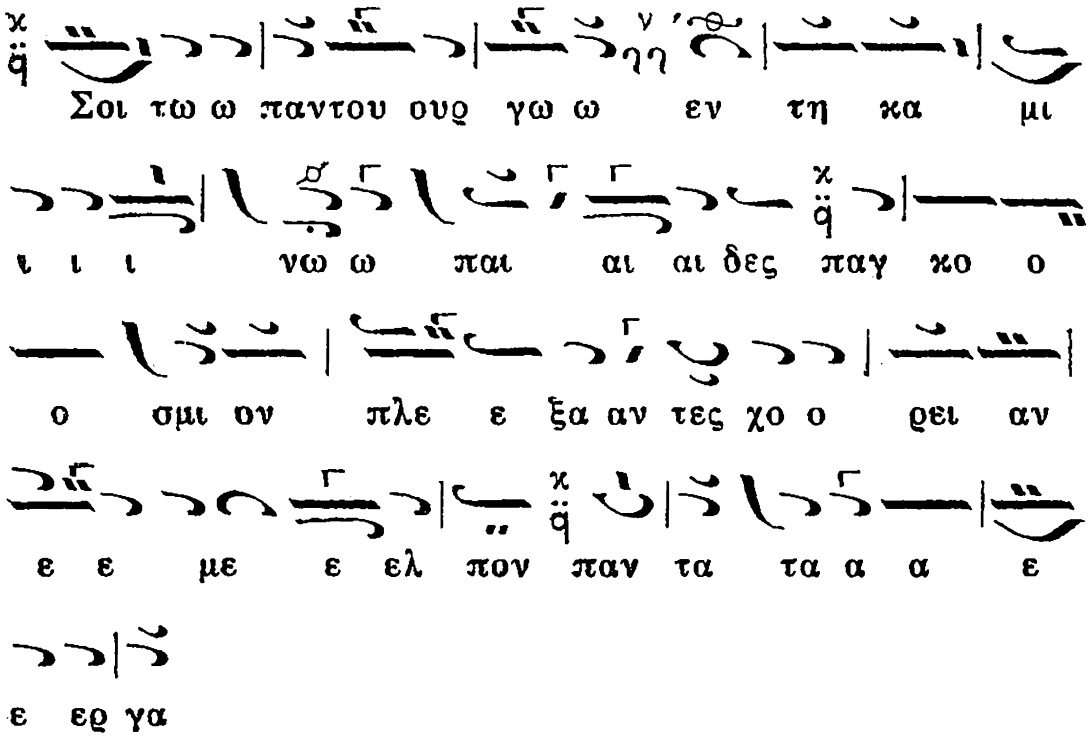

242 Παντὸς μέτρου, δισήμου, τρισήμου, ἢ τετρασήμου, ὁ πρῶτος χρόνος ἐκτελεῖται εἰς τὴν θέσιν, εἴτε βραχὺς εἶναι, εἴτε μακρὸς.

Σημ. Αἱ διαστολαὶ (κατακάθετοι γραμμαὶ) τῶν μέτρων συμβάλλουσιν εἰς τὸ ὑποδεικνύειν τὴν ἀρχὴν ἀφ' ἧς δέον νὰ γίνεται ἡ χρονικὴ θέσις ἑκάστου μέτρου, ὡς καὶ τὸ τέλος ἑκάστης ἄρσεως, εἰς τὸ ἀναγκάζειν ἕκαστον ἑκόντα ἄκοντα νὰ φυλλάττῃ ἀκρίβειαν τῶν χρόνων καὶ σιωπῶν καὶ νὰ λαβάνῃ κανονικῶς τὴν ἀναπνοήν του Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει αἱ γραμμαὶ τῶν μελῶν δέον νὰ μὴ ἀλλοιῶνται ἔξω τοῦ κύκλου τῶν ἀρχαίων μελοποιῶν.

Ρυθμός.

243 Ρυθμὸς καλεῖται ἐν τῇ Μουσικῇ, ἡ εὔτακτος χρονικὴ κίνησις καὶ ἡ τήρησις τῶν αὐτῶν τεταγμένων χρόνων. Εἶναι δὲ ὁ ρυθμὸς ἡ τρυτάνη τῆς μουσικῆς πλάστιγγος καὶ ὁ πῆχυς δι' οὗ μετρεῖται ἡ μουσικὴ τοῦ ψάλτου μόρφωσις Ὕλη τοῦ Ρυθμοῦ εἶναι οἱ πόδες καὶ τὰ μέτρα, καὶ διαιρεῖται εἰς γένη τρία Τὸ Δακτυλικὸν, τὸ Ἰαμβικὸν καὶ τὸ Παιωνικὸν.

α΄. Παραδείγματα ἐκ τοῦ Δακτυλικοῦ γένους. ΟΙ, ΟΙ ΟΙ. ΟΟΙΙ, ΟΟΙΙ, ΟΟΙΙ. Ό Ι Ι, Ό Ι Ι Ό Ι Ι

β΄. Τοῦ Ἰαμβικοῦ γένους Ι Ό, Ι Ό, Ι Ό. Ό Ι, Ό Ι Ό Ι Ο Ί, Ο Ί Ο Ί

γ΄. Τοῦ Παιωνικοῦ γένους Ό Ο Ί Ό Ο Ί, Ό Ο Ί. Ό Ί Ό Ό Ί Ό Ί Ό Ό Ί

Ἡ ἐν χρόνῳ ἐπανάληψις ἑνὸς ἑκάστου τῶν ποδῶν αὐτῶν ἀποτελεῖ τὸν Ρυθμὸν.

244 Οἱ ρυθμοὶ συντίθενται οὐ μόνον ἐξ ὁμοιογενῶν ποδῶν (§ 234) ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτερογενῶν, ὡς: Δακτύλου μετὰ Ἰάμβου ἢ Παίωνος, Προκελευσματικοῦ, μετ' Ἀναπαίστου, ἢ Ἰάμβου μετὰ τροχαίου· ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν ὁποίων σχηματίζονται πολλοὶ καὶ διάφοροι Ρυθμοὶ καλούμενοι,

α΄. Ρυθμὸς σημαντὸς, ὅταν διὰ πλήκτρου ἐπὶ τυμπάνου ἢ ἐπί τινος ἀντικειμένου ἐξ οὗ παράγεται εὔσημος κροῦσις τῶν μακρῶν ἢ βραχειῶν θέσεων μετ' ἄρσεων καὶ ἡ εὔτακτος κίνησις τῶν ποδῶν καὶ τοῦ λοιποῦ σώματος εἰς τὸν χορόν.

β΄. Ρυθμὸς ποιητικὸς, ὅταν διὰ συνθέσεως συλλαβῶν μακρῶν μετὰ βραχειῶν ἀποτελεῖ ἴσα μέτρα, κατα τοὺς ἀρχαίους·

γ΄. Ρυθμὸς τονικὸς, ὅταν διὰ συνθέσεως λέξεων εἰς στίχους ὧν ὁ ἀριθμὸς τῶν συλλαβῶν καὶ ὁ τονισμὸς τῶν λέξεων συμπίπτει ἐπὶ τῷ αὐτῷ κατὰ τοὺς νεωτέρους.

δ΄. Ρυθμὸς μελῳδικὸς ὅταν ἡ σύνθεσίς τον ἀποτελεῖται ἐκ μελῳδίας πιπτούσης εἰς τὴν ἀκοὴν κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν.

245 Ὁ ρυθμὸς διακρίνεται μὲ αἰσθητήρια τρία· μὲ τὴν ὄψιν καθὼς εἰς τὸν χορὸν μὲ τὴν ἀκοὴν, καθὼς εἰς τὸ μέλος καὶ εἰς τὸν ἦχον τῶν μουσικῶν ὀργάνων καὶ μὲ τὴν ἁφὴν καθὼς εἰς τοὺς σφυγμοὺς εἰς τὰς ἀρτηρίας, ὥστε κίνησις σώματος μελωδία καὶ ἁφὴ διακρίνουσι τὸν ρυθμὸν.

246 Τὸ μέλος λέγεται ἔρρυθμον, ὅταν οἱ χρόνοι ἐπαναλμβάνωνται κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ χωρίζονται οἱ χαρακτῆρες διὰ καθέτων καὶ φαίνεται ἐκ πόσων χρόνων συνίσταται ὁ Ρυθμός.

Ρυθμοποιΐα

(ἐκ τῶν τοῦ Χρυσάνθου).

247 Ρυθμοποιΐα εἶναι δύναμις ποιητικὴ ρυθμῶν, καὶ διαιρεῖται εἰς τρία, Λῆψιν, Χρῆσιν, Μίξιν (§ 217 α΄ β΄. γ΄.) Λῆψις εἶναι τὸ νὰ γνωρίζῃ ὁ ρυθμοποιὸς, ποῖον ρυθμὸν πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ. Χρῆσις δὲ εἶναι τὸ νὰ ἀποδίδῃ τὰς ἄρσεις εἰς τὰς θέσεις τῶν ρυθμικῶν χρόνων πρεπόντως μετ' ἐμφάσεως (§241). Μίξις δὲ εἶναι ἡ γνῶσις τοῦ ρυθμοποιοῦ εἰς τὸ νὰ συμπλέκῃ τοὺς πόδας ἢ τοὺς ρυθμοὺς ἁρμοδίως. Τελεία ρυθμοποιΐα εἶναι ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ ρυθμικὰ σχήματα περιέχονται.

248 Διὰ τὴν γένεσιν ρυθμοῦ λαμβάνεται δεκὰς ἐλαχίστων χρόνων καὶ μερίζεται εἰς σχήματα καὶ εἰμὲν ἔχουσι λόγον πρὸς ἄλληλα, τὸ σχῆμα εἶναι ἔρρυθμον· εἰδὲ μὴ μετασχηματίζεται ἵνα κατασταθῇ εἰς λόγους. ὡς OOOOO OOOOO. Οἱ δέκα οὗτοι χρόνοι ἐὰν μερισθῶσιν εἰς δύο Πεντασήμους OOOOO, OOOOO ἔχουσι λόγον ἰσότητος. Ἐὰν δὲ ἑκάτερος τῶν πεντασήμων μερισθῇ εἰς δίσημον καὶ τρίσημον, ὁ τρία πρὸς τὸν δύο ἔχει λόγον ἡμιόλιον ὡς OOO OO, OOO OO ἐὰν δὲ ἀναλυθῇ ἑκάστη πεντὰς εἰς τριάδα καὶ δυάδα ἀπὸ μὲν τῆς τριάδος παράγεται τροχαῖος ὡς Ὸ Ι ἢ Ἴαμβος Ι Ό ἔνθα ἡ θέσις ἔχει λόγον διπλάσιον τῆς ἄρσεως· ἀπὸ δὲ τῆς δυάδος ὁ Προκελευσματικὸς, ὁ ὁποῖος ἔχει λόγον ἰσότητος, ὡς: ΟΙ ἐὰν δὲ ἡ δεκὰς μερισθῇ εἰς δύο, ἓξ καὶ τέσσαρα, ὡς OOOOOO OOOO συνιστᾷ ρυθμικόν σχῆμα ἑξασήμου καὶ τετρασήμου, ἔχοντος λόγον ἡμιόλιον. Τοιουτοτρόπως μανθάνομεν ἐκ τῆς Λήψεως τὸν λόγον τῆς ἰσότητος OOOOO OOOOO,

τὸν διπλάσιον λόγον Ό Ι, Ι Ό

καὶ τὸν ἡμιόλιον λόγον Ό Ο Ί

249 Ἐκ τῆς Χρήσεως (§ 247) ἐμάθαμεν νὰ ἀποδίδωμεν πρεπόντως τὰς ἄρσεις εἰς τὰς θέσεις διότι δὲν ὑπάρχει οὔτε δύναται νὰ ὑπάρξῃ ποὺς ἐκ μόνων θέσεων, οὐδὲ ἐκ μόνων ἄρσεων. Ὅθεν τοῦ σχήματος OOOOO, OOOOO ἐὰν τὰ μὲν τρία σημεῖα τῆς πρώτης πεντάδος, μετατραπῶσιν εἰς δύο θέσεις μακρὰν καὶ βραχεῖαν, ὡς: ΟΟ τα δὲ δύο εἰς μίαν μακρὰν ἄρσιν ὡς: Ί δίδει Παίωνα διάγυιον ὡς: ΟΟΙ ὁμοίως καὶ τῆς δευτέρας πεντάδος, ἄρα ὁλόκληρος ὁ

δεκάσημος, δίδει δύο Παίωνας διαγυίους πόδας ὡς: ΟΟΙ, ΟΟΙ διαιρούμενος κατὰ λόγον ἡμιόλιον. Ἐὰν δὲ εἰς τὸ ρυθμικὸν σχῆμα ΟΟΟΟΟ, ΟΟΟΟ, ὅπερ συνίσταται ἀπὸ ἑξάδα καὶ τετράδα καὶ σώζει λόγον ἡμιόλιον, τεθῶσι τρεῖς θέσεις μακραὶ καὶ δύο ἄρσεις ὁμοίως μακραὶ ὡς: ΟΟΟΟΙ γεννᾶται ὁ ἐπιβατὸς Παίων.

250 Ἡ Μίξις εὑροῦσα πόδας ἑτοίμους ἐκ τῆς Λήψεως (§ 248) καὶ Χρήσεως (§ 249) συμπλέκει αὐτοὺς καὶ κατασκευάζει ρυθμὸν ὁλόκληρον. ὡς: ὅταν συμπλέξῃ Παίωνα μὲ Παίωνα, κατασκευάζει τὸν Ἐπιβατὸν ὅταν δέ συμπλέξῃ Παίωνα μὲ προκελευσματικὸν καὶ μὲ Ἴαμβον κατασκευάζει δεκάσημον ρυθμὸν τὸν Ο Ο Ι Ο Ι Ι Ο καὶ παλιν ὅταν συμπλέξῃ Σπονδεῖον μὲ Προκελευσματικόν παράγει τὸν καλούμενον Ἰωνικὸν ἀπὸ Μείζονος ὡς: Ο Ι Ο Ι καὶ ὅταν συμπλέξῃ Ἴαμβον μέ τρεῖς Τροχαίους παράγει τὸν Τροχαῖον ἀπὸ Ἰάμβου. ὡς: Ι Ο Ο Ι Ο Ι Ο Ι.
Ἡ Μίξις συμπλέκει ὄχι μόνον πόδας μὲ πόδας, ἀλλὰ καὶ ρυθμοὺς μὲ ρυθμοὺς, καὶ πόδας μὲ ρυθμοὺς διὰ νὰ καταρτίσῃ ἕν σῶμα ὡς ἑξῆς:

Ὁ προσωδιακὸς Ο Ι Ι Ο Ο Ι συνεπλάκη ἐκ Προκελευσματικοῦ ἐξ Ἰάμβου καὶ τροχαίου (Βακχείου).

251 Χαρακτὴρ καὶ γνώρισμα τῶν ρυθμικῶν ποδῶν εἶναι ὁ ἀριθμητικὸς λόγος ὃν ἔχει ἡ ἄρσις πρὸς τὴν θέσιν δοθείσης μελῳδίας. ὡς:

α΄ Τὸ ἴσον, ἐνῷ ὁ λόγος τῆς θέσεως πρὸς τὴν ἄρσιν εἶναι Ἴσος ὡς: 1 : 1=ΟΙ

β΄ Τὸ διπλάσιον, ἐνῷ ὁ λόγος τῆς ἄρσεως πρὸς τὴν θέσιν εἶναι ὡς δύο πρὸς ἕν, μέτρον τῶν ἀνίσων χρόνων ὡς: 2:1=ΟΙ, ΙΟ

γ΄ Τὸ ἡμιόλιον, ἐνῷ ἡ θέσις πρὸς τὴν ἄρσιν ἔχει λόγον ὡς τρία πρὸς δύο, ὡς: 3:2=ΟΟΙ

δ΄ Τὸ Ἐπίτριτον, ἐνῷ ἡ θέσις ἔχει λόγον ὡς τέσσαρα πρὸς τρία, ὡς 4:3=ΟΟΙΙ

ε΄ Τὸ τριπλάσιον, ἐνῷ ἡ θέσις ἔχει λόγον τρία πρὸς ἕν ὡς 3:1=ΟΟΙ

Ἀγωγὴ Ρυθμικὴ. Μεταβολὴ

252 Ὡς ἐστιν ἀγωγὴ καὶ μεταβολὴ εἰς τὸν χρόνον, τοὺς ἤχους καὶ τὰ συστήματα, οὕτως ἐστὶν ἀγωγὴ καὶ μεταβολὴ εἰς τοὺς ρυθμοὺς (§ 38, 128).

253 Ἀγωγὴ ρυθμικὴ εἶναι ἡ ταχύτης ἢ ἡ βραδύτης τοῦ ρυθμικοῦ χρόνου. Μεταβολὴ δὲ ἡ μετάβασις ἀπὸ ρυθμοῦ εἰς ρυθμὸν.

Σημ. Εἰς τὴν ρυθμικὴν ὁ παρερχόμενος ἄφωνος χρόνος πρὸς ἀναπλήρωσιν ἐλλιποῦς ποδὸς, καλεῖται κενὸς. (§ 66)

Ἦθη ρυθμικῆς. Ἔμφασις ρυθμική.

254 Εἰς τὴν ρυθμικὴν διακρίνονται ἤθη τρία: Τὸ Διασταλτικὸν, τὸ Συσταλτικὸν καὶ τὸ Ἡσυχαστικὸν.

α΄ Διασταλτικὸν ἦθος καλεῖται ἐκεῖνο διὰ τοῦ ὁποίου ἐξεγείρονται τὰ ψυχικὰ αἰσθήματα, ὡς πράξεις ἡρωϊκαὶ, δίαρμα ἀνδρικὸν, μεγαλοπρέπεια καὶ ὅσα φέρουσιν ἢ ἔχουσι τοιοῦτον χαρακτῆρα· εἰς τὸ ἦθος τοῦτο ἁρμόζει ὁ Πρῶτος ἦχος καὶ ὁ Τρίτος.

β΄ Τὸ Συσταλτικὸν ἦθος, διὰ τοῦ ὁποίου συνάγεται ἡ ψυχὴ εἰς διάθεσιν ταπεινότητος. Τὸ ἦθος τοῦτο φέρει τὴν ψυχικὴν διάθεσιν εἰς ἐρωτικὰ πάθη, εἰς θρήνους εἰς οἴκτους· ἰδιάζει εἰς τοῦτο τὸ ἦθος ὁ Δεύτερος ἦχος καὶ οἱ Πλάγιοι πλὴν τοῦ Βαρέως.

γ΄ Τὸ Ἡσυχαστικὸν ἦθος φέρει ψυχικὴν ἠρεμίαν· εἰς τὸ ἦθος τοῦτο ἁρμόζουσιν ὕμνοι ἐγκώμια συμβουλαὶ καὶ τὰ παρόμοια

255 Ἔμφασις ρυθμικὴ (241) εἶναι ὅταν συντρέχῃ κάθε ἕνας ψόφος τοῦ ρυθμοῦ μὲ κάθε ἕνα ψόφον τῆς μελῳδίας, καὶ ἡ ἀποτύπωσις ἐν τῷ νῷ τοῦ ἀκροατοῦ, τῆς ἀκριβοῦς συνεχείας ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ ρυθμοῦ ὡς:

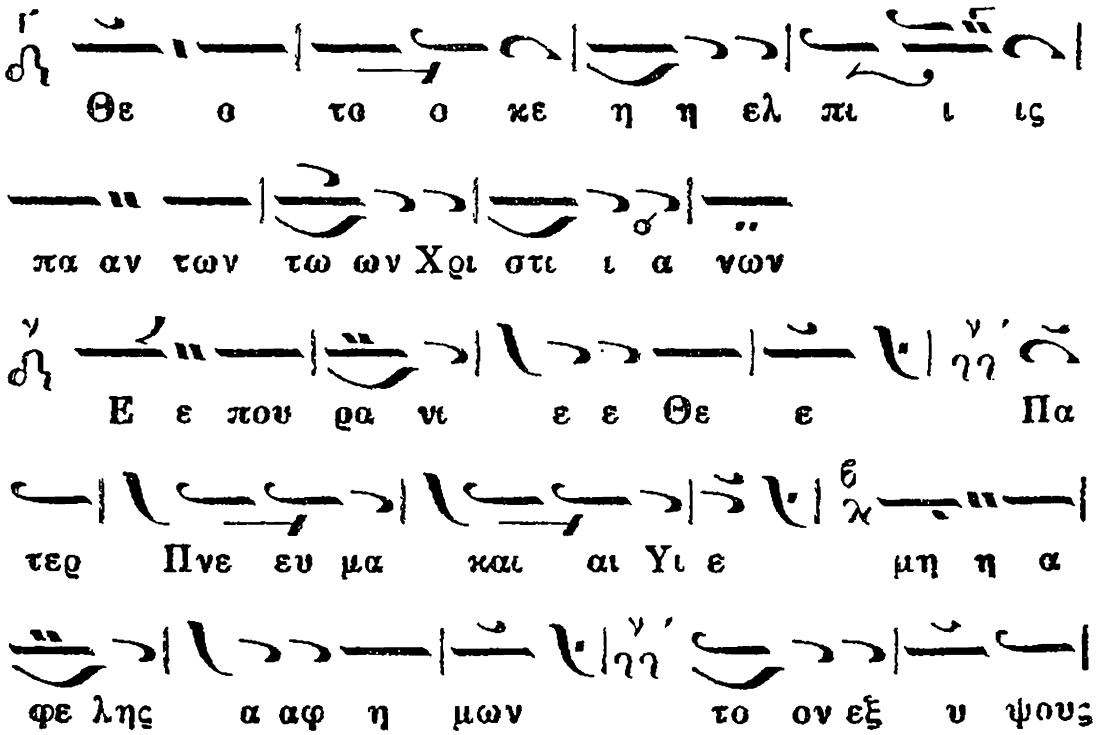

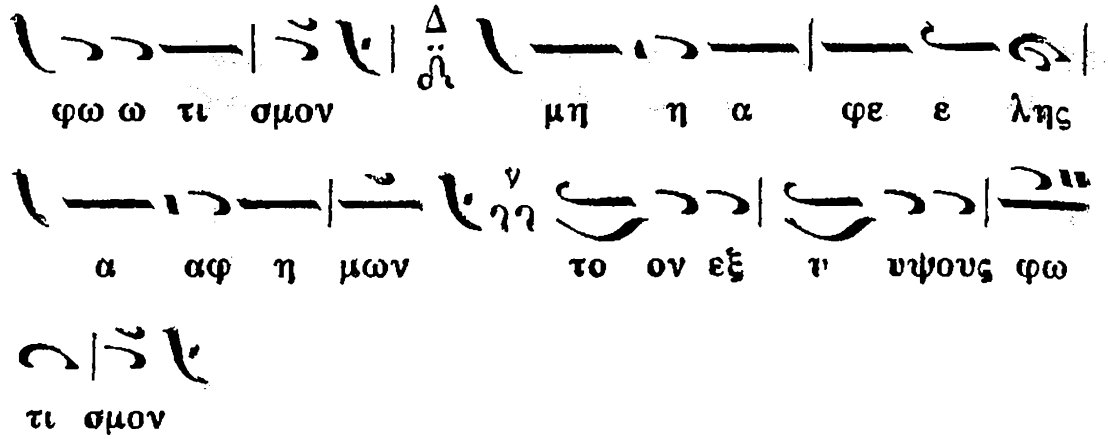

Σχήματα διαφόρων ρυθμικῶν ποδῶν

256 Πυρρίχιος Ποὺς ΟΙ ἡγεμὼν ΙΟ

Δάκτυλος. Διπλοῦς Προκελευσματικὸς	ΟΟΙΙ
Διπλοῦς Προκελευσματικὸς ἀπὸ ἄρσεως	ΙΙΟΟ
Ἀνάπαιστος ἀπὸ Μείζονος	ΟΙΙ
Ἀνάπαιστος ἀπ' Ἐλάσσονος	ΙΙΟ
Σπονδεῖος ἁπλοῦς	ΟΙ
Σπονδεῖος διπλοῦς	Ο Ι
Ἴαμβος ἁπλοῦς	ΙΟ
Ἴαμβος Ὄρθιος	Ι Ο
Τροχαῖος ἁπλοῦς	ΟΙ
Τροχαῖος σημαντὸς	Ο Ι
Παίων διάγυιος, ἢ ἀμφίμακρος, ἢ Κρητικὸς κύριος ποὺς. Κουτσὸς	ΟΟΙ
Παίων Ἐπιβατὸς	Ο Ι Ο Ο Ι
Δάκτυλος ἀμφίβραχυς	ΙΟΙ
α΄ Παίων μὲ ἀναλελυμένην ἄρσιν	ΟΟΙΙ
β΄ » » » θέσιν	ΙΙΟΟ
γ΄ » » » ἄρσιν	ΙΙΟΟ
δ΄ » » » »	ΙΙΟΟ

ε'	Παίων μὲ ἀναλελυμένην θέσιν	ΟΟΙΙ̇
ς'	Βακχεῖος	Ι̇ΟΟ
ζ'	Βακχεῖος κύριος ποὺς	Ο̇ΙΙ
η'	Παλιμβάκλειος	ΙΙ̇Ο
θ'	Δάκτυλος	Ο̇ 2

Σημ. Ὁ ἀριθμὸς 2, ἁπλοῦς μὲν σημαίνει δὺο βραχεῖς χρόνους τῆς ἄρσεως ἔνστιγμος δὲ 2, σημαίναι τρεῖς πλήξεις τῆς ἀριστερᾶς εἰς τὸν ἀέρα· ἔγγοργος δὲ 2 σημαίνει δύο πλήξεις τῆς ἀριστερᾶς εἰς τὸν ἀέρα.

Ἰαμβοειδὴς ἀμφίβραχυς ποὺς	ΙΟ̇Ο
χορεῖοι ἄλογοι	ΟΟ̇Ι
Ἴαμβος ἀπὸ θέσεως	Ο̇Ι
Τροχαῖος ἀπὸ ἄρσεως	Ι̇Ο
Κρητικὸς τροχαῖα ~~θέσις~~ ἄρσις καὶ τροχαία θέσις	Ο̇ΟΙ̇Ι
Τρίβραχυς Τροχαῖος καὶ Ἴαμβος	ΟΟΙ, ΙΟΟ

α' Ἐπίτριτος Ι Ο̇ Ι̇ Ο̇ =1]2 + 1 + 1 + 1=3 +2 +2=

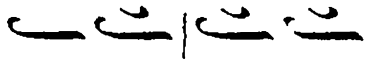

β' Ἐπίτριτος Ο̇Ι̇Ο̇ 2=1 +1]2 +1 +1=2 +3 +2=

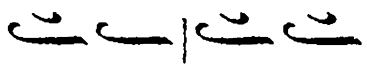

γ' Ἐπίτριτον 2 ΟΙ̇Ο= 1 +1 +1]2 +1=2 +2 +3

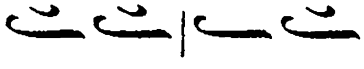

δ' Ἐπίτρ. Ο̇ 2 Ο̇Ι=1 +1 +1 +1]2=2 +2 +3

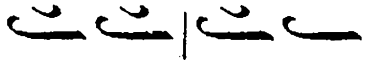

Ὀκτάσημος . . .	Ο̇ΟΙ̇ΟΙΙ
Χορίαμβος	Ο̇ΟΙΙ̇, Ο̇ΙΟ̇Ι̇
Ἀντίπαστος	ΟΟ̇ΙΙ̇
Διασπόνδειος	Ο̇ Ι̇ Ο̇ Ι̇

Δάκτυλος καὶ Σπονδεῖος . . ⏑2⏑⏑

Διτρόχαιος Λακτυλικὸς . . ⏑⏑–⏑

Ἰωνικὸς ἀπὸ Μείζονος . . ⏑–⏑–

Ἰωνικὸς ἀπ' Ἐλάσσονος . . –⏑–⏑

Μολοττὸς . . . . ⏑–⏑

257 Ὁ Παιὰν συνίσταται ἐκ μακρᾶς θέσεως, βραχείας θέσεως καὶ μακρᾶς ἄρσεως – ⏑ – – ⏑ – – ⏑

Ὁ Βακχεῖος συνίσταται ἐκ βραχείας ἄρσεως μακρᾶς θέσεως, καὶ μακρᾶς ἄρσεως ⏑ – ⏑ ἢ – ⏑ –

Ὁ Ἴαμβος συνίσταται ἐκ βραχείας ἄρσεως καὶ μακρᾶς θέσεως, ⏑ –, – ⏑

ὁ Σπονδεῖος – ⏑ ⏑ –

ὁ Πυρρίχιος – ⏑ ⏑ –

ὁ Πυρριχοτρόχαιος – ⏑ – ⏑

ὁ Δάκτυλος – ⏑⏑

ὁ Ἀνάπαιστος (ἀναπαίω) ⏑⏑ –

ὁ Ἀμφίμακρος – ⏑ –

ὁ Μολοσσὸς – ⏑ –

Σύνθετοι ρυθμοί.

258 Οἱ ρυθμοὶ συντίθενται ἐκ τῶν εἰρημένων ποδῶν κατὰ συζυγίαν ἢ κατὰ περίοδον (§ 244)· κατά συζυγίαν μὲν ὅταν ἡ σύνθεσίς αὐτῶν σύγκειται, ἐκ δύο ἁπλῶν καὶ ἀνομοίων ποδῶν· κατὰ περίοδον δὲ, ὅταν ἡ σύνθεσις αὐτῶν σύγκειται ἐκ περισσοτέρων καὶ ἀνομίων ποδῶν.

α'. Ρυθμοὶ κατὰ συζυγίαν τοῦ Ἰαμβικοῦ γένους εἶναι δώδεκα.

⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – Τροχαῖος ἀπὸ Ἰάμβου 1 Ἴαμβος 3 Τροχαῖοι.

– ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ – Τροχαῖος ἀπὸ Βακχείου 3 Τροχαῖοι 1 Ἴαμβος

– ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ – Βακχεῖος ἀπὸ Τροχαίου 3 Τροχαῖοι 1 Ἴαμβος

– ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏑ – Ἴαμβος Ἐπίτριτος 3 Τροχαῖοι 1 Ἴαμβος

Ὁ I I Ὁ I Ὁ I Ὁ Ἴαμβος ἀπὸ Τροχαίου, 3 Ἴαμβοι 1 Τροχαῖος

I Ὁ Ὁ I I Ὁ I Ὁ Ἴαμβος ἀπὸ Βακχείου 1 Τροχαῖος 3 Ἴαμβοι

I Ὁ I Ὁ Ὁ I I Ὁ Βακχεῖος ἀπὸ Ἰάμβου 1 Τροχαῖος 3 Ἴαμβοι

I Ὁ I Ὁ I Ὁ Ὁ I Τροχαῖος Ἐπίτριτος 1 Τροχ. 3 Ἴαμβοι

I Ὁ I Ὁ Ὁ I Ὁ I Ἁπλοῦς Βακχεῖος ἀπὸ Ἰάμβου 2 Ἴαμ. 2 Τροχ.

Ὁ I Ὁ I I Ὁ I Ὁ Ἁπλοῦς Βακχ. ἀπὸ Τροχαίου 2 Τροχ. 2 Ἴαμβ.

Ὁ I I Ο I Ο Ο I Μέσος Ἴαμβοι 2 Τροχαῖοι 2 Ἴαμβοι

I Ο Ὁ I Ὁ I I Ὁ Μέσος Τροχαῖος 2 Ἴαμβος 2 Τροχαῖοι

β'. Ρυθμοὶ κατὰ περίοδον συντίθενται περισσότεροι.

I Ο Ὁ Ο I Δόχμιος (ἀμφίβολος) Ἴαμβος μετ' Ἀναπαίστου ἀπὸ Μείζονος

I Ο Ὁ I I Ο I I I Δόχμιος ἐξ Ἰάμβου Ἀναπαίστου καὶ Παίωνος

I Ο Ὁ I Ὁ I Ο I Προσωδιακοὶ δύο συζυγιῶν 2 Βακχεῖοι 1 Ἰωνικὸς.

Ο I I Ὁ Ο I Προσωδιακοὶ τριῶν συζυγιῶν ἐξ 1 Πυρριχίου 1 Ἰάμβου 1 Τροχαίου

Ο I I Ὁ Ὁ I I Ὁ Προσωδιακοὶ τεσσάρων συζυγιῶν 1 Πυρριχίου 2 Ἰάμβων 1 Τροχαίου.

Ο Ὁ I I I Δάκτυλος κατὰ χορεῖον τὸν τροχοειδῆ δακτυλοειδὴς θέσις Τροχοειδὴς ἄρσις.

Προσωδία

259 Προσωδία εἶναι πάθος φωνῆς ἀντικείμενον ἔχουσα τὴν ἀκοήν. Ὕλη ἐφ' ἧς ἐφαρμόζεται ἡ προσωδία εἶναι ἡ λαλουμένη γλῶσσα, πάθος φωνῆς, εἶναι σημεῖόν τι τὸ ὁποῖον διακρίνει μίαν τῶν συλλαβῶν ἑκάστης λέξεως, ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν συγγραμμάτων, τόνος καλούμενον. Οἱ δὲ τόνοι εἶναι τρεῖς, Ὀξεῖα, Βαρεῖα καὶ Περισπωμένη· ἐξ ὧν ἡ μὲν Ὀξεῖα δηλοῖ ποιότητα συλλαβῆς ἐπιτεταμένον ἐχούσης τόνον φωνῆς· ἡ δὲ Βαρεῖα δηλοῖ ποιότητα συλλαβῆς ὑφειμένον (μέτριον) ἐχούσης τόνον φωνῆς, ἡ δὲ περίσπωμένη δηλοῖ συνημμένον τόνον ἐξ ὀξείας καὶ βαρείας φωνῆς (§ 232)· εἰς δὲ τὴν Μουσικὴν οἱ τόνοι καλοῦνται ἡ μὲν Ὀξεῖα, Νήτη· ἡ δὲ Βαρεῖα, Ὑπάτη· ἡ δὲ Περισπωμένη, Μέση (§ 101)· αἱ τονισμέναι συλλαβαὶ τῶν λέ-

ξεων ἐν τῇ μελωδίᾳ ἢ μηκύνονται καὶ ὀξύνονται ἢ ὑφείενται καὶ συστέλλονται· μακραὶ συλλαβαὶ θεωροῦνται αἱ διατηροῦσαι τόνον καὶ βραχεῖαι αἱ ἄτονοι· Ὅλον δὲ τὸ τονικὸν σύστημα, ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀρχαίαν προσωδίαν

260 Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ προσῳδίᾳ αἱ βραχεῖαι ἢ μακραὶ συλλαβαὶ σημειοῦνται διὰ τοῦ βραχέως ἢ μακροῦ χρόνου (§ 232, 233) ὡς: ἔ τος ἡ ὡς. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ προσῳδίᾳ δὲν ἐξετάζεται ἡ βραχύτης ἢ ἡ μακρότης τῶν βραχέων ἢ μακρῶν συλλαβῶν ἀλλὰ τὸ ἔντονον ἢ ἄτονον αὐτῶν. Τὸν τονισμὸν τῶν λέξεων ἠκολούθησε καὶ ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ, γνωρίζουσα βραχεῖαν συλλαβὴν τὴν ἄτονον καὶ μακρὰν τὴν ἔντονον, σημειοῦσα ταύτας διὰ τῶν μουσικῶν χρονικῶν σημείων, θέσεως Ο ἄρσεως Ι (§ 228, 229) ὡς: μὴ πως
—Ο ⌣Ι
ἔνθα ἡ ἔντονος συλλαβὴ (μή) θεωρεῖται μακρὰ ἡ δὲ (πως) βραχεῖα καὶ ὡς: Ἔ χω ἡ συλλαβὴ ἔ ἔντονος οὖσα θεωρεῖ-
Ο Ι
ται μακρὰ ἡ δὲ συλλαβὴ χω θεωρεῖται βραχεῖα, ὡς οὖσα ἄτονος.

Σημ. Προσῳδία καλεῖται καὶ ἡ δοκιμὴ ἐπὶ τοῦ ἐγχόρδου ὀργάνου ἐάν αἱ χορδαί του εὑρίσκονται σύμφωνοι καὶ ὁ διὰ τοῦ τονοδότου ἦχος ἐπὶ τοῦ ὁποίου κανονίζεται ἡ βάσις τοῦ ἴσου, καὶ ὁ ἰσοκράτης ὁ βοηθὸς τοῦ ψάλτου, καὶ εἰς τὸ νὰ παρέρχεται χρόνος ἄφωνος διὰ συμπλήρωσιν ἐλλιποῦς ποδὸς, ἔτι δὲ καὶ γραμμὴ τονισμένη ἄνευ λέξεων, μονῳδία ἁπλῶς φωνηέντων α, ἢ ε, ἢ ο ο ο

Ἀρχαία προσῳδία Πόδες δισύλλαβοι	Ἐν τῇ Β. Μουσικῇ πόδες δίσημοι
Πυρρίχος ⌣ ⌣ ἔτος	Ο Ι=ὁ, ἡ. ἢ ἐν ἐκ
Ἴαμβος ⌣ — ἔως	ΙȮ αὐτὸς
Σπονδεῖος — — φωνὴ	ȮΙ πρὸς σὺν
Τροχαῖος — ⌣ ζῶον	ȮΙ τρέχει
Πόδες Τρισύλλαβοι	**Πόδες Τρίσημοι**
Τρίβραχυς⌣ ⌣ ⌣ ἔνοχος	ΟΙΟ ἐν εἰς ἐκ
Τρίμακρος — — — ποιητὴς	ȮΙȮ καὶ σὺ ναὶ
Βακχεῖος⌣ — — ἐπαινῶ	ΙȮȮ καλὸς εἶ
Παλιμβάκχειος— — ⌣ ζωηρός	ȮȮΙ τὸν οἶκον

Ἀμφίβραχυς ⏑ — ⏑ ἔνοικος Ο Ȯ Ι λαμβάνω

Ἀνάπαιστος ⏑ ⏑ — νοερῶς Ι Ι Ȯ ἀγαθὸς

Ἀμφίμακρος — ⏑ — εὐγενὴς Ȯ Ι Ȯ πρῶτος σὺ

Πόδες πολυσύλλαβοι

Προκελευσματικὸς ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ Ο Ι Ο Ι ὁ ἡ εἰς ἐν

ε λε γο μεν

Δίαμβοι ⏑ — ⏑ — Ι Ȯ Ι Ȯ καλός Πατὴρ

δε η σε ως

Διτρόχαιος — ⏑ — ⏑ Ȯ Ι Ȯ Ι γράφω λόγον

ευ λο γου μεν

Τετράσημοι

Ἐπίτριτος α΄. ⏑ — — — ὁδηγήσω Ι Ȯ Ι Ȯ οἰκῶ τὴν γὴν

» β΄. — ⏑ — — πρῶτος παίζω Ȯ Ι Ȯ Ί λέγω ναὶ σὺ

» γ΄. — — ⏑ — ζωὴν ἔχω Ȯ Ί Ο Ί ναὶ σὺ αὐτὸς

» δ΄. — — — ⏑ συγνώμην δός Ȯ Ί Ȯ Ι πρὸς τὸν οἶκον

Ἀντίπαιστος ⏑ — — ⏑ λέγω ποῖος Ι Ȯ Ȯ Ι ὀρθῶς γράφω

Χορείαμβος — ⏑ ⏑ — χρῶμα λέγω ΟΙΙȮ τρέχω ἐκεῖ

Ἰωνικὸς ἀπὸ Μείζ. — — ⏑ ⏑ φεύγω πόνον ȮΙΟΙ τί γράφετε

Ἰωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος ⏑ ⏑ — — τότε παύω ΟΙȮ Ί κατοικῶ δὲ

261 Οἱ Ὁμηρικοὶ πόδες συνίστανται ἐκ δύο μακρῶν συλλαβῶν, ἢ μιᾶς μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν, τέσσαρες δὲ συλλαβικοὶ χρόνοι ἀποτελοῦσι τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς ποδὸς, εἰκοσιτέσσαρες δὲ τοιοῦτοι χρόνοι, ἀποτελοῦσι τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς ἡρωϊκοῦ στίχου. Εἰς δὲ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ἐν ᾗ κυριεύει ὁ δίσημος ποὺς, δὲν φυλάττεται ἡ αὐτὴ τάξις, διότι εἰς τὸ ἴδιον τροπάριον, Εἱρμὸν ἢ Στιχηρὸν ἀπαντῶνται διάφοροι πόδες ὡς:

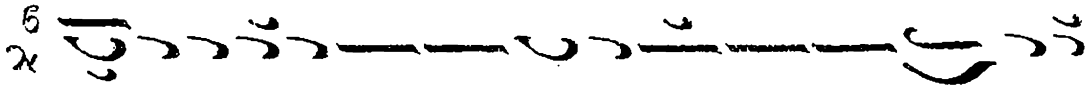

Θυ σω ω σοι με τα φω νης αι νε σε ως Ϸυ ρι ε

Ȯ Ί Ȯ | Ι Ο Ι Ο Ι Ȯ | Ο Ι Ο Ι Ȯ

Μολοσσὸς Ἴαμβος ἐκ προκελ Ἴαμβος ἐκ προκελ.

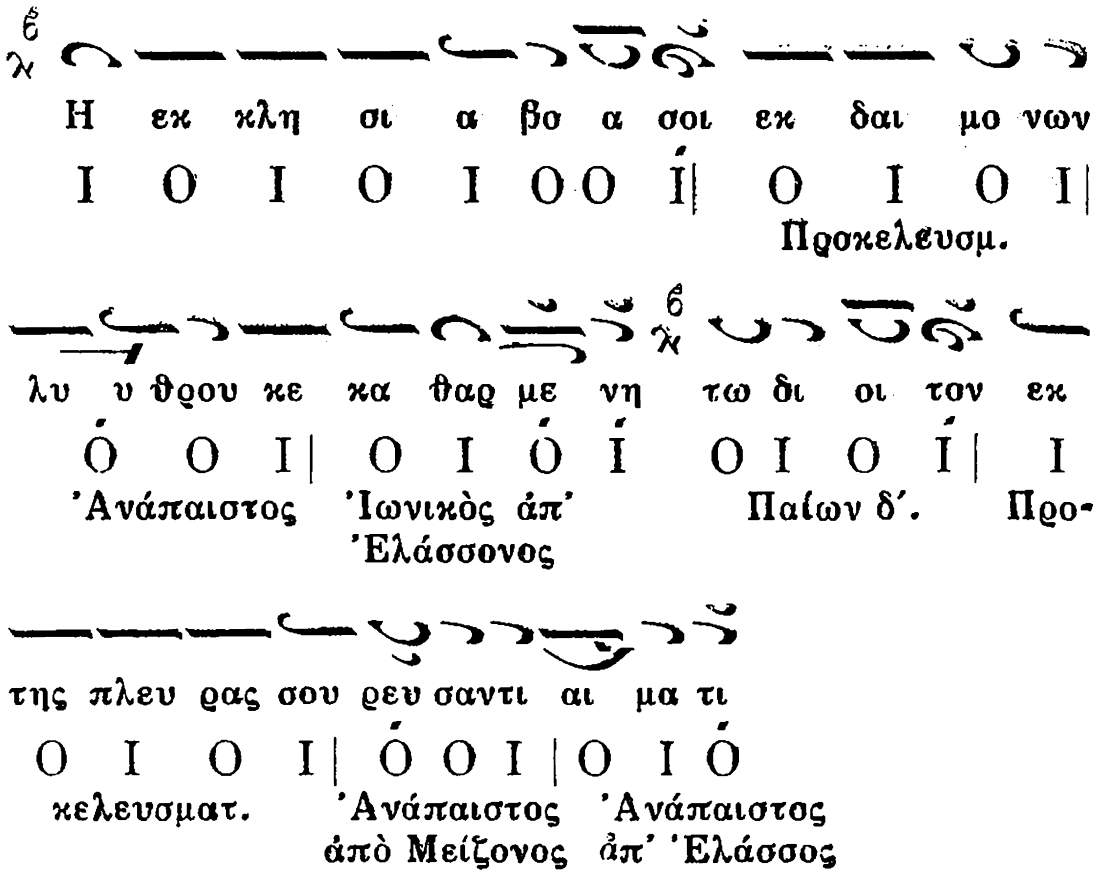

Δίσημος πούς

262 Δίσημος ποὺς ἐν τῇ ψαλτικῇ λέγεται ἡ ὑπαγωγὴ δύο χρόνων εἰς ἕνα διπλοῦν, εἰς τὸν ὁποῖον αἱ δύο θέσεις καὶ αἱ δύο ἄρσεις συγχωνεύονται εἰς μίαν θέσιν μακρὰν καὶ μίαν ἄρσιν, μακρὰν ὡς:

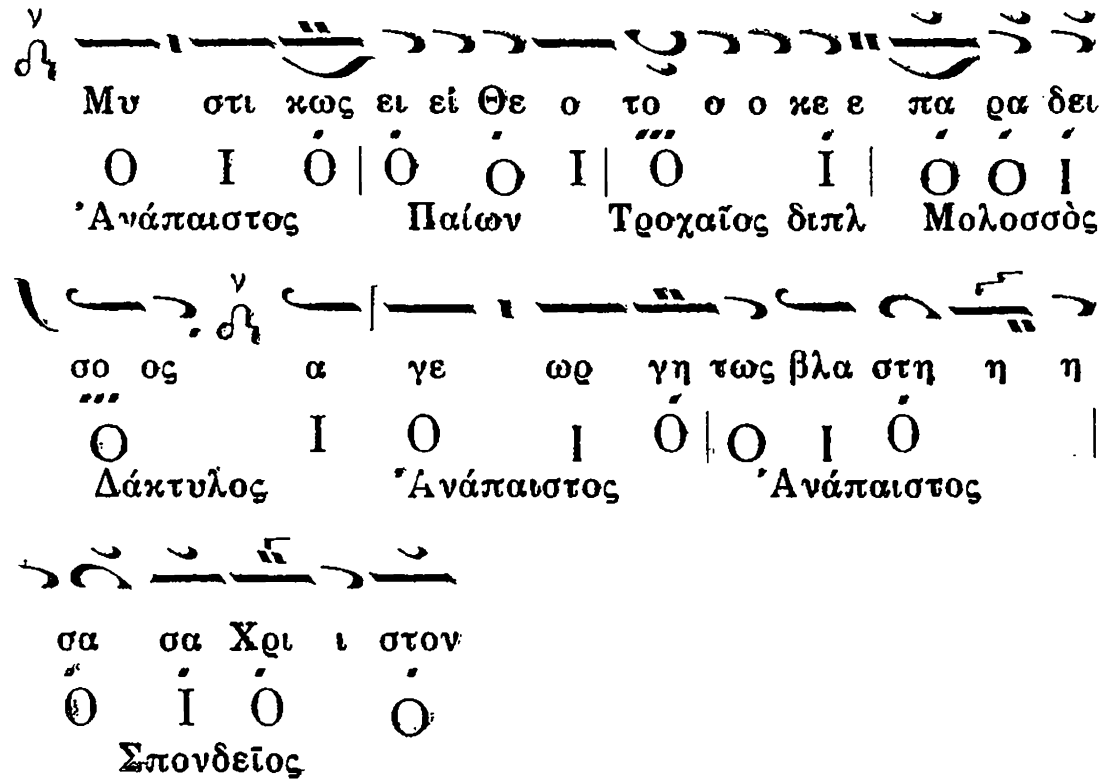

268 Αἱ συλλαβαὶ τῶν δισήμων ποδῶν τοῦ Εἱρμολογικοῦ μέλους λάμβάνονται εἰς τὴν θέσιν καὶ εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ ποδὸς Ο Ι, ἄνευ χρονοτριβῆς· ἐξαιροῦνται συνήθως αἱ ἔντονοι συλλαβαὶ, ἐκτελούμεναι εἰς τὴν θέσιν καὶ ἀπαιτοῦσαι χρόνον διπλάσιον, ἤτοι θέσιν μακρὰν, καὶ συνάμα ὀξύτερον τόνον φωνῆς· αἱ ἐντελεῖς καὶ τελικαὶ καταλήξεις τῶν δισήμων ποδῶν λήγουσιν εἰς Ἴαμβον διπλοῦν, ἢ Μολοσσόν ὡς:

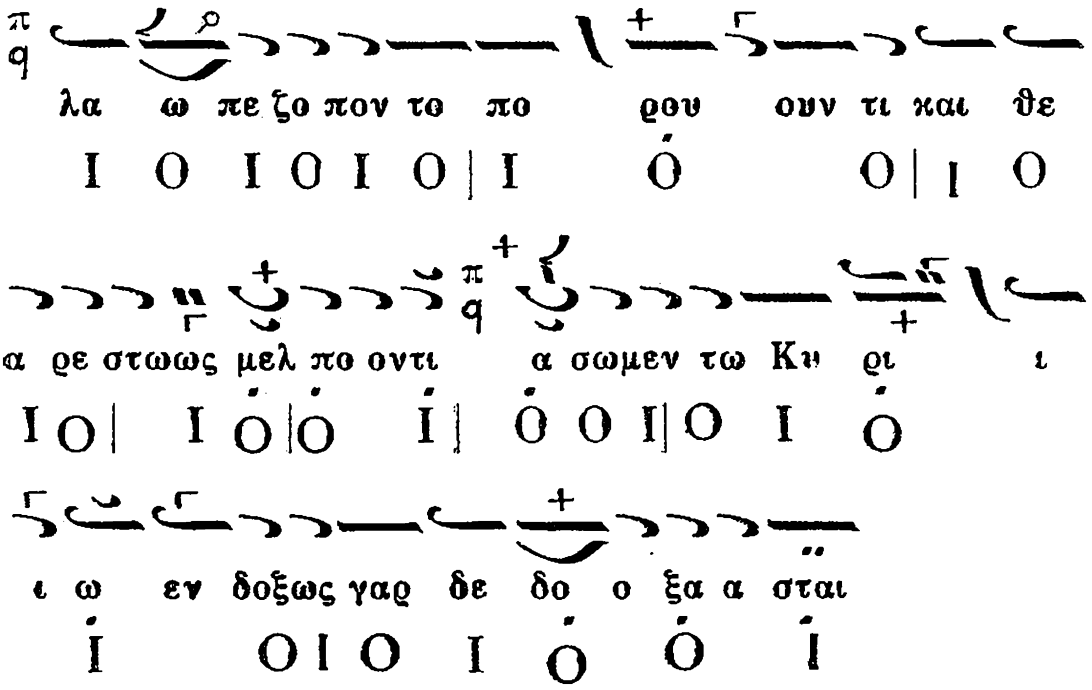

264 Ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὰ μέτρα (§ 241) οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς δισήμους πόδας· Πολλάκις ἡ τελευταία συλλαβὴ λέξεώς τινος, λήγει ἁπλῶς εἰς θέσιν δισήμου, ἐλλειπούσης τῆς ἄρσεώς του ὁπότε ὁ ἐλλειπὴς οὗτος ποὺς διορίζεται ἐκ τῆς ἀρχούσης συλλαβῆς τῆς ἑπομένης λέξεως, καὶ ἐλλείψει τοιαύτης συμπληροῦται διὰ κενῶν χρόνων (253 Σημ.)

Σιωπῆς

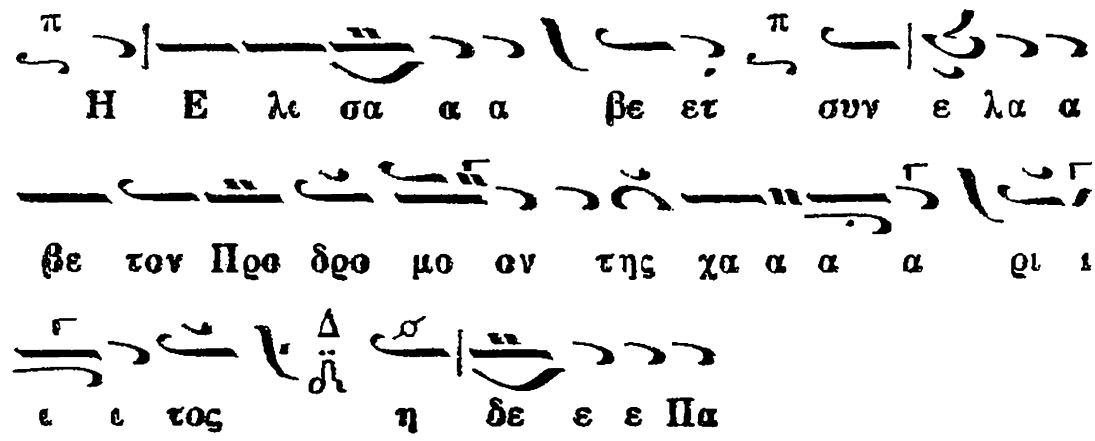

(+) Αἱ Ἔντονοι συλλαβαὶ, μακραὶ καὶ ὀξύτεραι

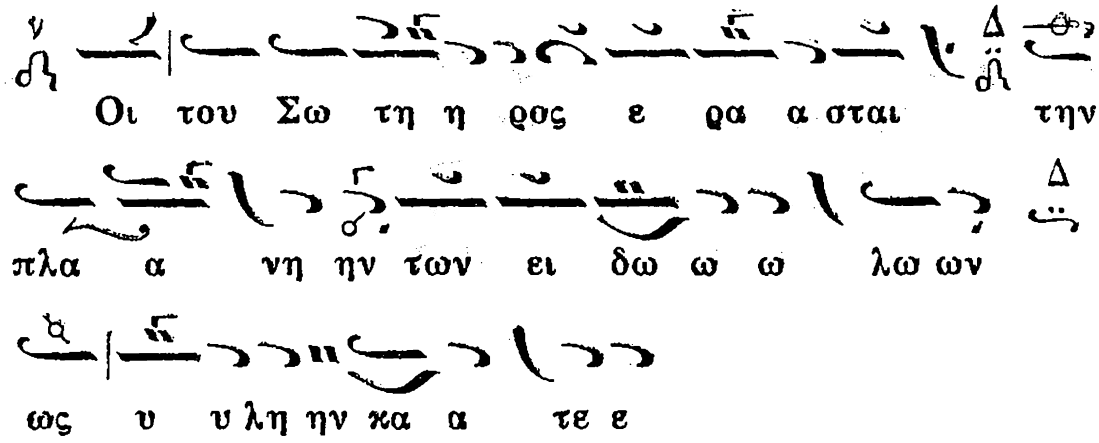

265 Πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν δισήμων ποδῶν ἄνευ καθέτων συντρέχουσι τὰ ἑξῆς:

α'. Ὅταν οἱ ἐκφωνητικοὶ μουσικοὶ χαρακτῆρες τῶν λέξεων εἶναι ἁπλοῖ, ἄνευ Κλάσματος ἢ Ἁπλῆς, ἐκτελοῦνται ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τάξιν εἰς τὴν θέσιν καὶ τὴν ἄρσιν ὡς:

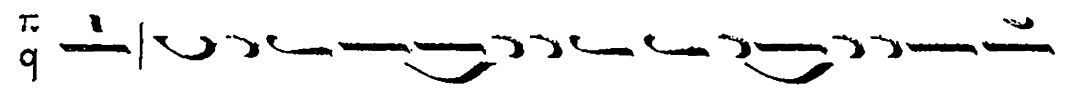

β'. Ὅταν δὲ μεταξὺ τῶν ἐκφωνητικῶν χαρακτήρων ὑπάρχουσιν ἐγκρατεῖς χρόνου, Κλάσματος ἢ Ἁπλῆς, οἱ μὲν ἐκφωνητικοὶ χαρακτῆρες ἐκτελοῦνται εἰς τὴν θέσιν, τὸ δὲ Κλάσμα ἢ ἡ Ἁπλῆ, εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ δισήμου ποδός. ὡς:

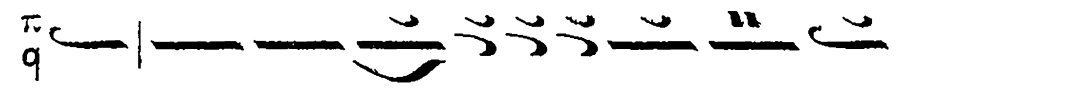

ὅταν δὲ φέρῃ Διπλῆν ἢ Τριπλῆν ἐκτελεῖται μὲν καὶ πάλιν ὁ χαρακτὴρ εἰς τὴν θέσιν, ἀλλὰ συνεχίζεται ἡ ἐκτέλεσις τῆς Διπλῆς ἢ Τριπλῆς κατ' ἄρσιν καὶ θέσιν.

γ'. Ὅταν δὲ μετὰ τὸ Κλάσμα ἢ τὴν Ἁπλῆν τύχῃ ἔγγοργος χαρακτὴρ 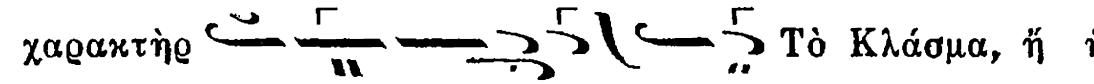 Τὸ Κλάσμα, ἢ ἡ Ἁπλῆ ἐκτελοῦνται καὶ πάλιν εἰς τὴν ἄρσιν, ἀλλ' ἀμέσως μετ' αὐτὰ λαμβάνεται εἰς τὴν ἰδίαν ἄρσιν καὶ ὁ ἔγγοργος χαρακτὴρ. ὡς:

δ' Ὅταν μετὰ χαρακτῆρα θέσεως ἕπεται ἕτερος ἁπλοῦς τοῦ ὁποίου ἀκολουθεῖ ἕτερος ἔγγοργος. ὡς:

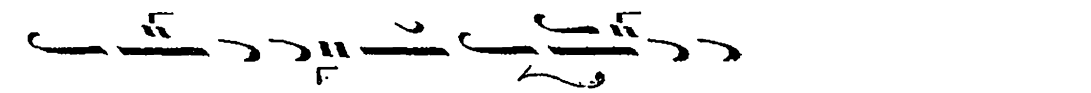

ὁ μὲν πρῶτος ἐκτελεῖται εἰς τὴν θέσιν, ὁ δὲ ἑπόμενος εἰς τὴν ἄρσιν καὶ μετ' αὐτὸν εἰς τὴν αὐτὴν ἄρσιν λαμβάνεται καὶ ὁ ἔγγοργος. ὡς :

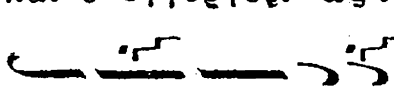

ε'. Καὶ ὅταν μετὰ χαρακτῆρα ἁπλοῦν θέσεως, ἀκολουθῇ ἔγγοργος, καὶ πάλιν ἀκολουθεῖ ἕτερος ἁπλοῦς καὶ ἔγγοργος, ὡς:

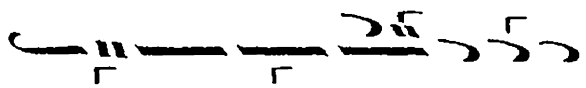

ἐκτελοῦνται δὲ οὕτω : Πρῶτον τὸ Ἴσον εἰς τὴν θέσιν τὰ Κεντήματα εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ 1]4 τοῦ χρόνου, μετ' αὐτὰ τὸ πρῶτον Ὀλίγον εἰς τὸ 1]2 τῆς ἄρσεως τοῦ χρόνου καὶ τέλος τὸ ἔγγοργον Ὀλίγον εἰς τὰ 3]4 τοῦ χρόνου ὡς :

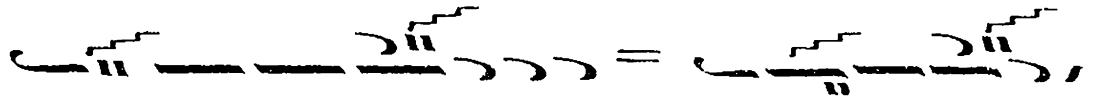

266 Γενικὸς κανὼν τῶν Κεντημάτων τοῦ δισήμου χρόνου εἶναι ὅτι λαμβάνονται πάντοτε εἰς τὴν ἄρσιν, ἐξαιρουμένης μιᾶς θέσεως ἥτις ἀπατᾶται εἰς τὸν Εἱρμολογικὸν καὶ Στιχιραρικὸν Πλ β'. εἰς τὴν ὁποίαν τὰ Κεντήματα ἐκτελοῦνται ὡς εἰς μακρὰν θέσιν, ὡς :

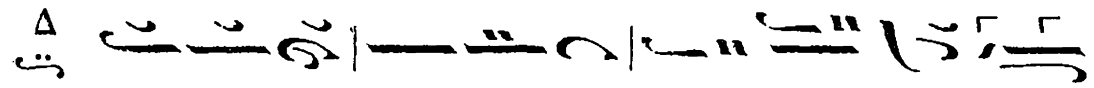

γαρ τω πρω τε ρω ω δε ε ευ τε ε ε

ε ρος

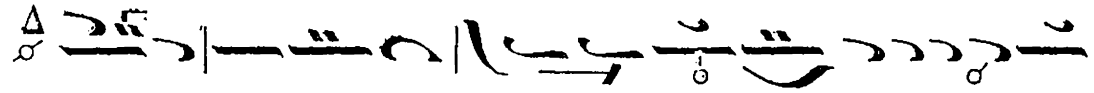

Χρι ι στε κα αυ χω ω ω ω με ε ε ε θα

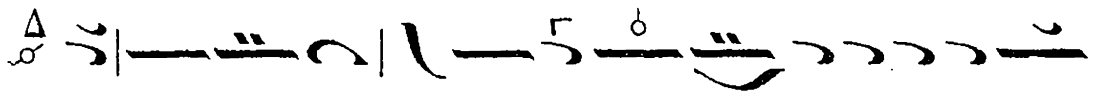

ε καλ λι ι ε ε ε ερ γη η η η σας

ἀλλὰ ἀπαντᾶται καὶ οὕτω:

δε συν α νι στη η η σι ι ι σκη η

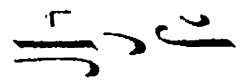

η η νην

Τρίσημος Ποὺς

297 Ὁ Τρίσημος ποὺς, σπανίως ἐκτελεῖται εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ μέλη ἀπαντᾶται εἰς δύο φράσεις τοῦ ἐξαποστειλαρίου «Γυναῖκες ἀκουτίσθητε» καὶ εἰς τὰ Μεγαλυνάρια τῆς Ὑπαπαντῆς, καὶ ἐσκορπισμέναι τῇ δε κακεῖσε θέσεις εἰς διάφορα μέλη, ὡς:

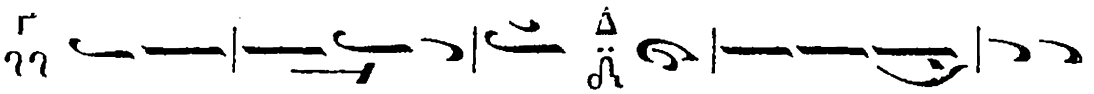

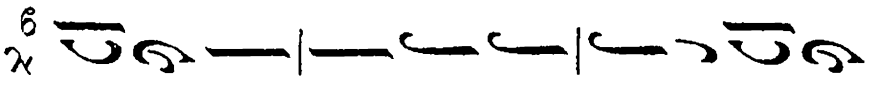

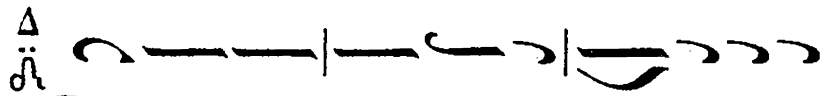

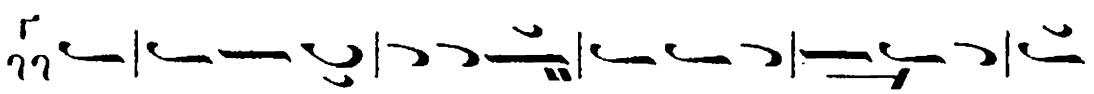

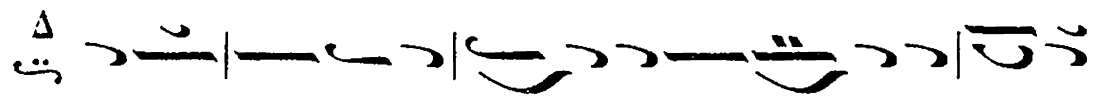

Ποὺς Τροχαῖος

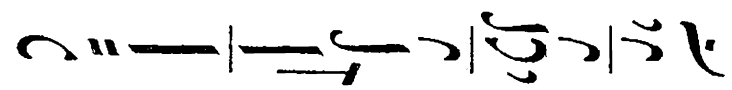

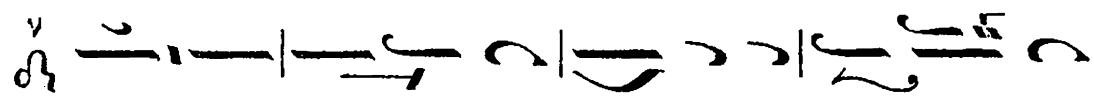

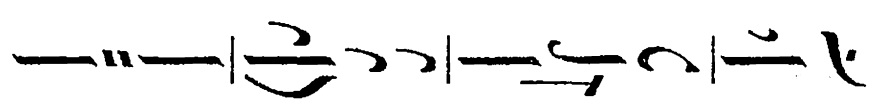

268 Ὁ Τρίσημος ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ μελῳδίᾳ σπανίως ἐκτελεῖται ἐνίοτε εἰς τὰς Καταβασίας καὶ εἰς τοὺς Προλόγους:

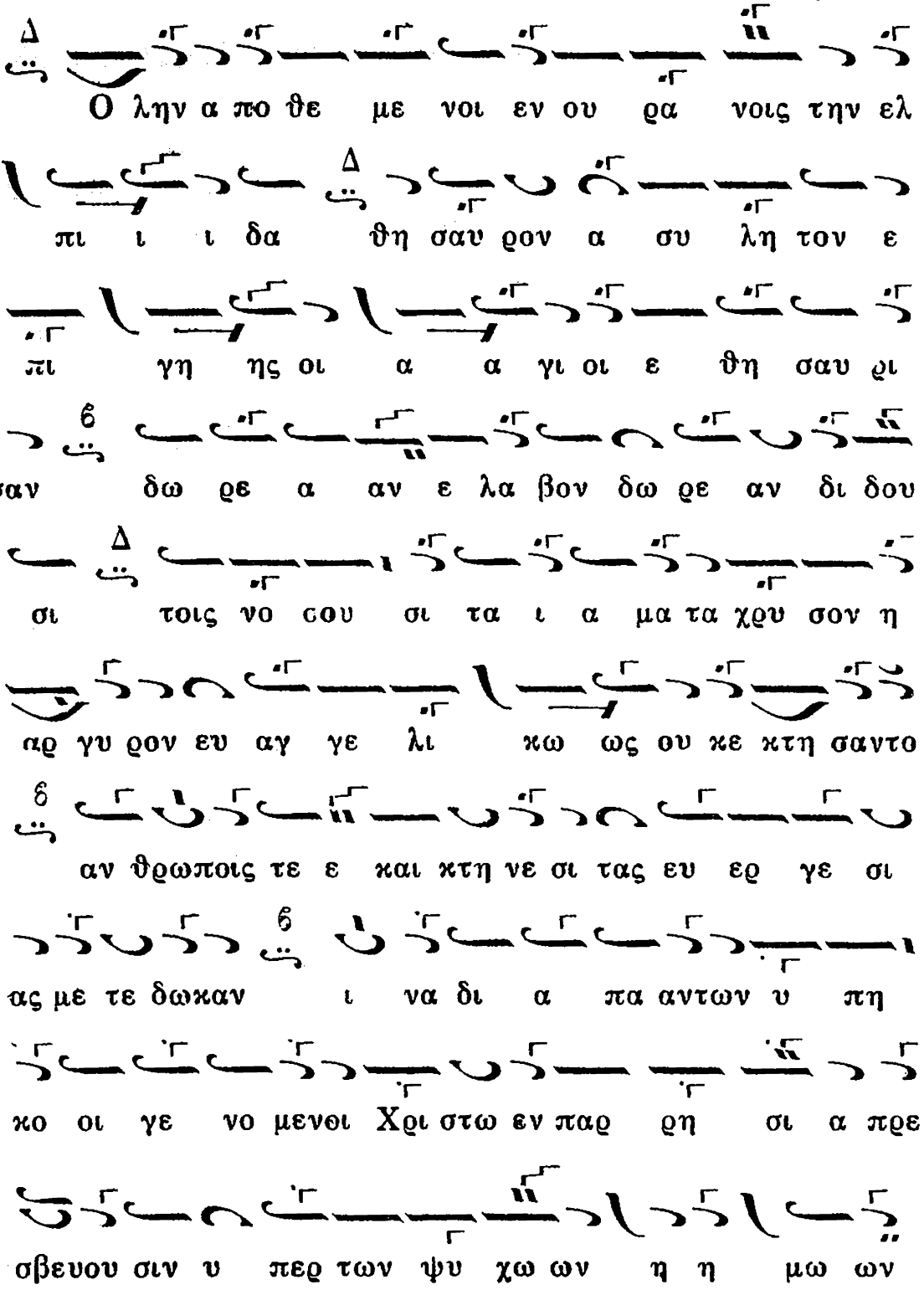

269 Ὁ τρίσημος εἰς τὰ σχολικὰ καὶ δημώδη ἄσματα εἶναι πολὺ συνήθης, ὡς:

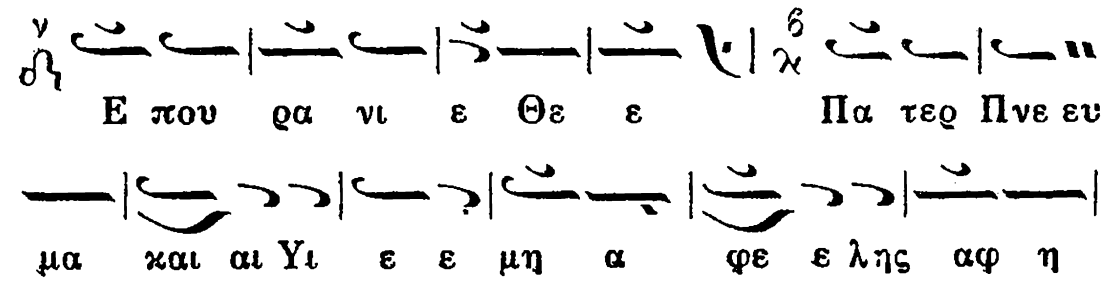

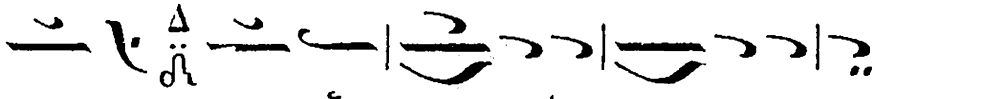

Εἱρμολογικὸν. Στιχηραρικὸν Παπαδικὸν.

270 Τὸ Εἱρμολογικὸν μέλος ἀποτελεῖται (§ 141 Σημ)

α΄. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μουσικῶν περιόδων τῶν περιεχομένων εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ρυθμὸν

β΄. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συλλαβῶν τῶν περιεχομένων εἰς ἑκάστην μουσικὴν περίοδον.

γ΄ Ἐκ τῆς θέσεως τῶν τόνων ἐπὶ τῶν συλλαβῶν τῶν σημαντικωτέρων λέξεων ἑκάστης μουσικῆς περιόδου (§ 255).

271 Τὸ σύντομον Εἱρμολογικόν μέλος τοῦ ὁποίου σκοπὸς εἶναι ἡ ἐντύπωσις εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀκροατῶν τῆς ἐννοίας τῶν ψαλλομένων, δὲν ἐπιτρέπει ἐπέκτασιν τῶν συλλαβῶν εἰς τὰς ὁποίας καὶ ὑποτάσσει καθολοκληρίαν τὸ μέλος.

272 Εἰς τὸ ἀργὸν Εἱρμολογικὸν ἐπικρατεῖ ἡ αὐτὴ βάσις καὶ πορεία καὶ οἱ αὐτοὶ δεσπόζοντες, ἐπιβραδύνονται ὅμως συμμέτρως αἱ συλλαβαὶ τῶν λέξεων, κλίνουσαι πρὸς τὸ στιχηραρικὸν.

273 Εἰς τὸ Στιχηραρικὸν μέλος αἱ συλλαβαὶ τῶν λέξεων ἔρχονται βραδέως ἠραιωμέναι καὶ μεμακρυσμέναι ἀπ' ἀλλήλων καὶ πολλάκις ὑποτάσσονται εἰς τὸ μέλος.

274 Εἰς τὸ Παπαδικὸν μέλος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνάγονται τὰ Χερουβικὰ καὶ Κοινωνικὰ, αἱ συλλαβαὶ τῶν λέξεων ἔρχονται λίαν ἠραιωμέναι καὶ ὑποτεταγμέναι καθολοκληρίαν εἰς τὸ μέλος.

Χορῳδία

275 Χορῳδίας δύο εἰσὶ τρόποι· ὁ τῆς ἑτεροτόνου καὶ ὁ τῆς ὁμοτόνου. Ἑτερότονος χορῳδία λέγεται ἡ Ἰταλικὴ, ἡ σκληρὰ. ἥτις συνδιάζεται καὶ συγκροτεῖται ἐκ φωνῶν ἑτεροειδῶν. Ὁμότονος δὲ λέγεται ἡ ἐκφωνουμένη διὰ φωνῶν ὁμοειδῶν καὶ ὁμοτόνων· ἡ παραβολὴ τῆς Ἰταλικῆς μουσικῆς πρὸς τὴν Βυζαντινὴν καθίσταται ἀδύνατος, ἕνεκα τοῦ σκληροῦ καὶ ἀλυγίστου τῆς φωνῆς ἐξερχομένης ὁμοίως τῷ ἤχῳ τῶν ἀψύχων μουσικῶν ὀργάνων, ὅπερ ἡ Βυζαντινὴ ἀποκρούει, ἀποδεχομένη μόνον τὸ μαλακὸν, ὁμότονον, λογικὸν καὶ μέγα προσὸν τῆς ζώσης καὶ ἐμψύχου ἀνθρωπίνης φωνῆς. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἀπαγορεύει καὶ ἀποδοκιμάζει τὴν χρῆσιν τῆς Ἰταλικῆς μουσικῆς εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς, ἥτις ἁρμόζει εἰς τὰ ἄψυ-

χα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας μουσικὰ ὄργανα, καὶ τῆς μουσικῆς τοῦ θεάτρου.

276 Οἱ ἱεροψάλται ἱστάμενοι ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν χορῶν ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν θείων ἀσμάτων, ὀφείλουσι νὰ συνδυάζωσι κανονικῶς καὶ ἐντέχνως τό ρυθμικὸν μέτρον μετὰ τῆς ἐννοίας τῶν ψαλλομένων τροπαρίων καὶ νὰ μὴ θυσιάζωσιν οὔτε τὸ μέτρον χάριν τῆς ἐννοίας, ἀλλ' οὔτε τὴν ἔννοιαν χάριν τοῦ μέτρου.

277 Τὰ συνήθη καὶ εὔκολα ἄσματα ψάλλονται ἐν ὁμοφωνίᾳ, τὰ κατ' ἦχον στιχηρὰ καὶ Εἱρμολογικά, ψάλλονται μετὰ ἴσου. ἡ δὲ ἁρμόζουσα εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν ὕφος μουσικὴ, εἶναι ἡ ἐκφωνουμένη διὰ φωνῶν ὁμοειδῶν τελείας ὑγείας καὶ τέχνης ἀπταίστου, καὶ εἰλικρινοῦς προσευχῆς· τὰ ψαλλόμενα διὰ τοῦ ἁρμονικοῦ συστήματος τῆς Ἰταλικῆς καταστρέφουν τὸν ἰδιάζοντα χαρακτηρισμὸν τῆς βάσεως τῶν ἤχων καὶ τὸ ὕφος τῆς Β. Μουσικῆς.

Ρυθμικὰ δοκίμια

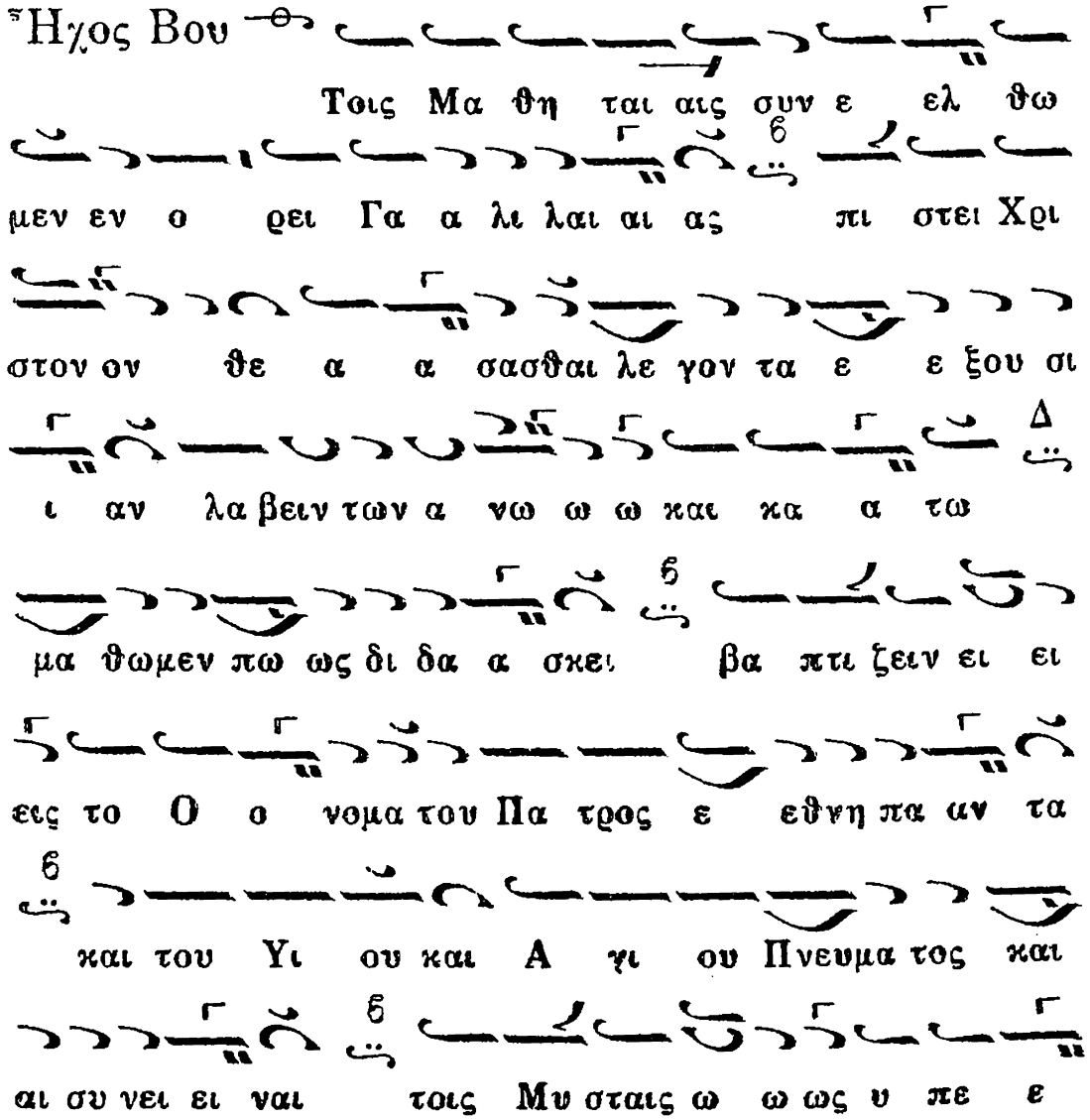

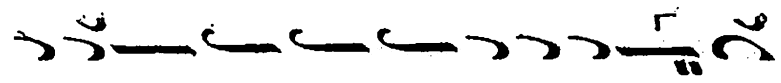

σχετο ε ως της συ υν τελει ει ας

278 Κατάταξις τούτου εἰς μελῳδικὰς θέσεις καὶ ῥυθμικοὺς πόδας.

Μελῳδικαὶ θέσεις

	Τοις	Μα	θη ται αις	συν	ε	ελ	θω	μεν
	πι	στει	Χρι στο ον	θε	α	α	σα	σθαι
	βα	πτι	ζειν ει εις	το	ο	ο	νο	μα
	τοις	Μυ	σταις ω ως	υ	πε	ε	σχε	το
α′	Ι	Ο	Ι Ὁ	Ι	Ὁ		Ι	Ὁ

Εἷς Ἡγεμὼν καὶ τρεῖς Ἰαμβικοὶ πόδες

β′	Ι	Ο	Ι	Ὁ	Ι	Ὁ	Ἰ	
	εν	ο	ρει	Γα	α	λι	λαι	αι ας
	λε	γον	τα	ε	ε	ξου	σι	ι αν
	μα	θω	μεν	πω	ως	δι	δα	α σκει
	του	Πα	τρος	ε	ε	θνη	πα	αν τα
	ε	ως	της	συ	υν	τε	λει	ει ας

εἷς Ἡγεμὼν εἷς Ἴαμβος εἷς Παίων

γ′	Ι	Ο	Ι	Ὁ
	και	του	Υι	ου
	εἷς Ἡγεμὼν		εἷς Ἴαμβος	

δ΄	Ι Ο Ι Ο	Ὸ Ι	Ὸ Ἰ
	λα βειν των α	νω ναι	να τω
	2 ἡ γ ε μ ω ν	1 τροχαῖος	1 σπονδ.

ε΄ Ο Ι Ο Ι Ο|Ο Ι Ὸ| Ι Ὸ Ἰ

και Α γι ου Πνευμα τος και συ νει ναι

Προκελευσματικὸς Ἀνάπαιστος Παιωνικὸς

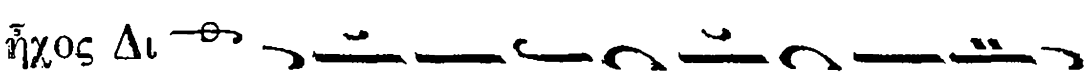

ἦχος Δι

τον τα φον σου Σω τηρ στρα τι ω ται

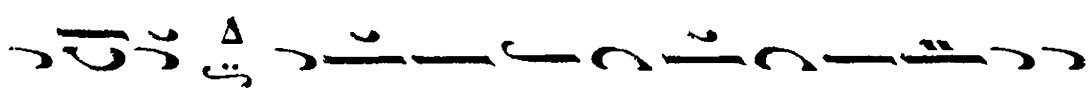

τη ρουντες νε κροι τη α στρα πη του οφ θεντος Αγ

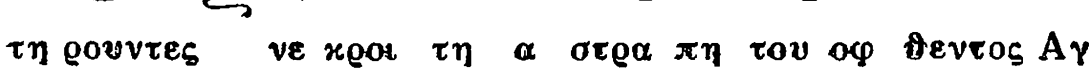

γελων ε γε νον το ο κη ρυ υτ τον το ος γι ναι

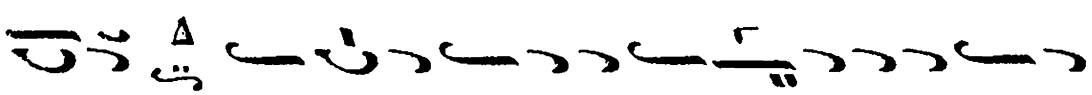

ξι τη ην Ανα α στασιν Σε ε δο ξα α ζο μεν

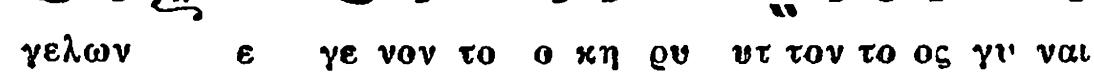

τοντης φθο ρας κα θαι ρε την σοι οι προσπι ι πτο

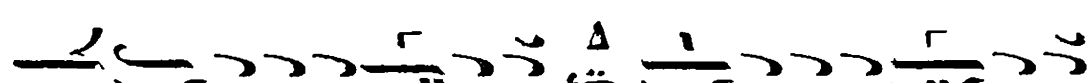

μεντω α να στα ντι εκ τα φου και μο νω Θε ω η μων

279 Κατάταξις τούτου εἰς ρυθμικοὺς πόδας καὶ μελωδικὰς θέσεις.

α΄ ρυθ. πόδες Ι Ὸ|Ι Ο Ι Ὸ|Ο Ι Ὸ|Ο Ι Ο Ἰ

μελ θέσεις τον τα φον σου Σωτηρ στρα τι ω ται τη ρουντες

νε κροι τη ασ τρα πη τοῦ ο φθεντος Αγ γε λου

Ἴαμβος | Παίων | Ἀνάπαιστ.| Παίων

β΄ Ι Ο|Ι Ὸ Ι Ὸ Ι Ὸ|

ε γε νον το κη ρυτ τον τος

γυ ναι ξι την Α να στα σιν

Ἡγεμὼν 3 Ἰαμβικοὶ

γ΄ Ὁ Ι Ὁ Ι Ὁ Ι Ὁ Ι | Ὁ Ὁ Ι | Ο Ἰ

Σε δο ξα ζο μεν τον της φθορας κα θαι ρε την
Σοι προ σπι πτο μέν τω α να σταν τι εκ τα φου

| 3 Τροχαιοι | Ἀνάπαισ. | Ἴαμβ.

δ΄ Ι Ο Ι Ο | Ὁ Ι Ὁ

και μο νω Θε ω η μων

Πυρρίχιος | Παίων

ἦχος πλ. δ Βου

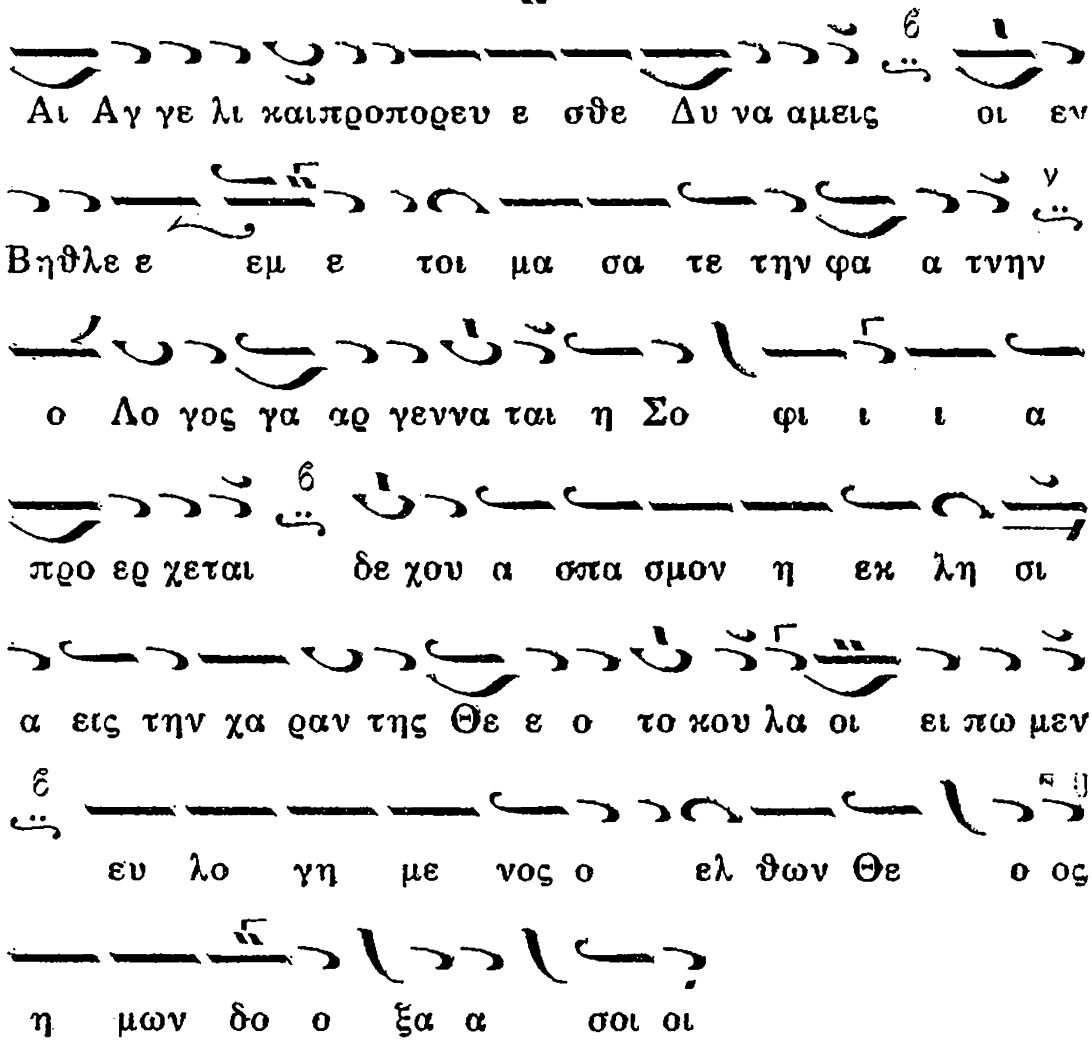

280 Κατάταξις τούτου εἰς μελῳδικὰς θέσεις καὶ πόδας ρυθμικοὺς

α΄ Ο Ι Ο Ι Ὁ | Ο Ι Ο Ι Ο Ι | Ὁ Ἰ

Αι Αγ γε λι και προ πο ρευ ε σθε δυ να μεις
Οι εν Βη θλε εμ ε τοι μα σα τε την φα τνην

ἀνάπαιστος ἐκ προκελ. | Προκελευσμ. Σπονδεῖος

β' Ι Ο Ι Ό | Ὸ Ι Ό | Ο Ι Ό | Ο Ι | Ο Ι Ό
ο Λο γος γαρ γεν να ται η Σο φι α προ ερ χε ται
ἴαμβος ἀφ' ἡγεμ | Δάκτυλος | Απάπαισ. | Προκ. | ἀνάπαισ·

γ' Ο Ι Ο Ι Ο Ι Ο Ι | Ό Ι Ο Ι | Ι Ο Ι Ό | Ο Ί
δε χου α σιασμον η εκ λη σι α εις την χαραν της Θε ο τοκον
Προκολευσματικὸς | Ἀπάπαιστ | Προκελευσματικὸς

δ' Ο Ο Ι | Ό Ι | Ο Ι Ο | Ο Ι Ο Ι | Ὸ Ο Ί | Ό Ί Ό
Λαοι ει πο μεν ευ λο γη με νος ο ελθων Θε ος η μων δο ξα σοι
ἀνάπαιστ. | ἴαμβ. | Προκελευσματικοὶ | ἀνάπαισ | Μολοσ.

Ἀναγκαῖαί τινες παρατηρήσεις.

Χάριν ὀρθογραφικῶν καὶ μελῳδικῶν ἀσκήσεων.

Ρυθμικὴ ἀντίφασις Χρυσάνθου

281 Ὁ ρυθμὸς τοῦ «Θείῳ καλυφθείς» Θεωρητικοῦ τοῦ ἀοιδίμου Χρυσάνθου § 183, ἀντιφάσκει πρὸς τὸν κανόνα ἰδίου § 155, ὁρίζοντος τοὺς ρυθμικοὺς πόδας, ὅτι οὔτε ἐκ μόνων θέσεων γίνεται ποὺς οὔτε ἐκ μόνων ἄρσεων· ἀλλὰ συμπλεκόμεναι αἱ θέσεις μὲ τὰς ἄρσεις, εἴτε μία μὲ πολ, λὰς εἴτε πολλαὶ μὲ μίαν καὶ οὕτω συνιστῶσι τοὺς πόδας. Παρατηροῦμεν ὅθεν, ὅτι τοῦ «Θείῳ καλυφθείς» οἱ πόδες ἐσημειώθησαν τοῦ μὲν Ἀναπαίστου δακτύλου ἐκ μόνων θέσεων, τοῦ δὲ Ἰαμβοειδοῦς (ὡς τὸν ὀνομάζει ὁ Χρύσανθος) ἐκ μόνων ἄρσεων, ἐνῷ συμφώνως τοῦ εἰρημένου κανόνος, ὁ ὁποῖος συμφωνεῖ μὲ τοὺς Ὁμηρικοὺς πόδας (§ 261) ὤφειλε να σημειωθῇ ὁ μὲν Ἀνάπαιστος ἀπὸ μείζονος, ἐκ μακρᾶς θέσεως καὶ δύο βραχειῶν ἄρσεων, ὡς :

Ὸ Ι Ι ὁ δὲ Ἰαμβοειδὴς, ὡς ἀποκαλεῖται κατὰ Χρύσανθον, καθ' ἡμᾶς δὲ Ἀνάπαιστος ἀπ' Ἐλάσσονος, ὤφειλε νὰ σημειωθῇ ἐκ δύο βραχειῶν ἄρσεων καὶ μακρᾶς θέσεως, ὡς: Ι Ι Ο·

καὶ οὕτω οἱ δύο ρυθμικοὶ πόδες ὁμοῦ, κατὰ συζυγίαν (§ 236 γ΄. δ΄ § 258) ἀποτελέσωσι τὸν ὀκτάσημον τοῦ «Θείῳ καλυφθεὶς» ρυθμὸν Ο Ι Ι Ι Ι Ο, δεκαεξάκις ἐπαναλαμβανόμενον κατὰ Χρύσανθον. ὡς: τα α τα τα, τα τα τι α΄ ὅπερ σημειοῦμεν ἐνταῦθα κατὰ τὸ θεωρητικὸν τοῦ Χρυσάνθου.

§ 183

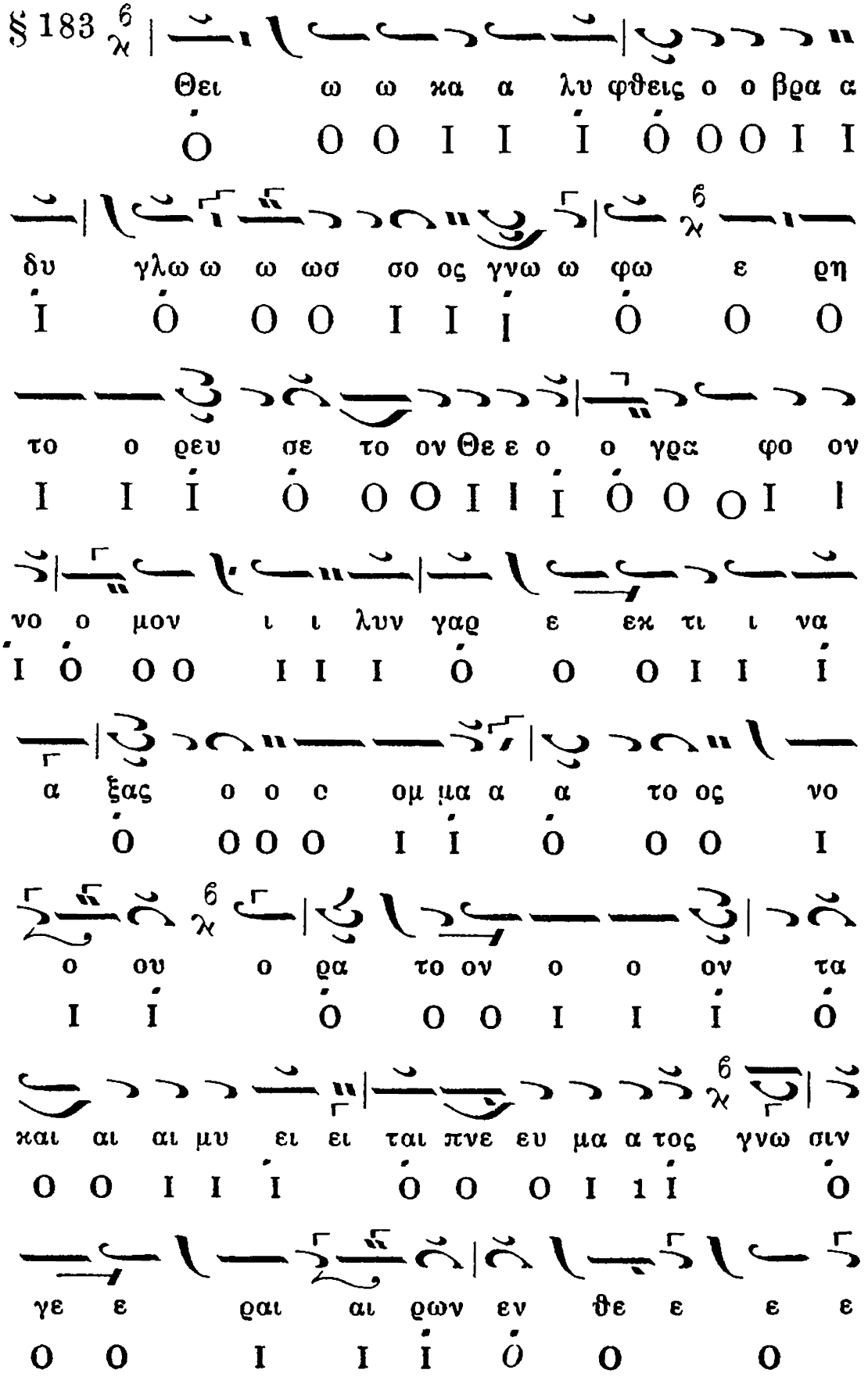

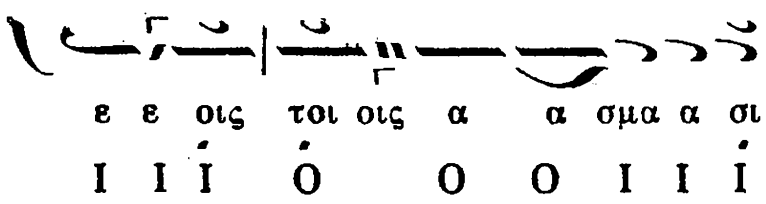

Σημ. α'. Εἰς τοῦτο τὸ παράδειγμα, τὸ μέλος καὶ ἡ μουσικὴ γραφὴ, ἕνεκα ἀπαιτήσεων τοῦ ρυθμοῦ, ποῦ μὲν ἀναγκάζεται διὰ προσθήκης καὶ ἄλλων χαρακτήρων, νὰ πλατύνῃ, διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸ μέτρον, παραμορφουμένης τῆς ὀρθογραφίας τῶν μουσικῶν χαρακτήρων, ποῦ δὲ πιεζόμενον ὑπὸ τοῦ ρυθμοῦ, ἀποβάλλει χρόνους καὶ χαρακτῆρας καὶ παρὰ τοὺς κανόνας, συντέμνεται καὶ κολοβοῦται.

Σημ. β.' Καὶ ὅμως παρατηροῦμεν ὅτι εἰ καὶ ἀτελῶς ἐρρυθμισμένον ὀφείλεται εἰς τὸν ἀοίδιμον Χρύσανθον μεγάλη εὐγνωμοσύνη ὑπὸ τῶν ἐνασχολουμένων εἰς τὴν ρυθμικὴν τῆς Β. Μουσικῆς· διότι διὰ τοῦ παραδείγματος τούτου ἀφῆκεν ὡς ἐκμαγεῖον τὰ ρυθμικὰ αὐτὰ Ο Ι βραχέα, Ó Ι μακρὰ σημεῖα ὄντα ἀναγκαιότατα εἰς τὴν ἀκριβῆ τοῦ ρυθμοῦ καταμέτρησιν καὶ κατάταξιν

282 «Θείω καλυφθεὶς» ἡμέτερον.

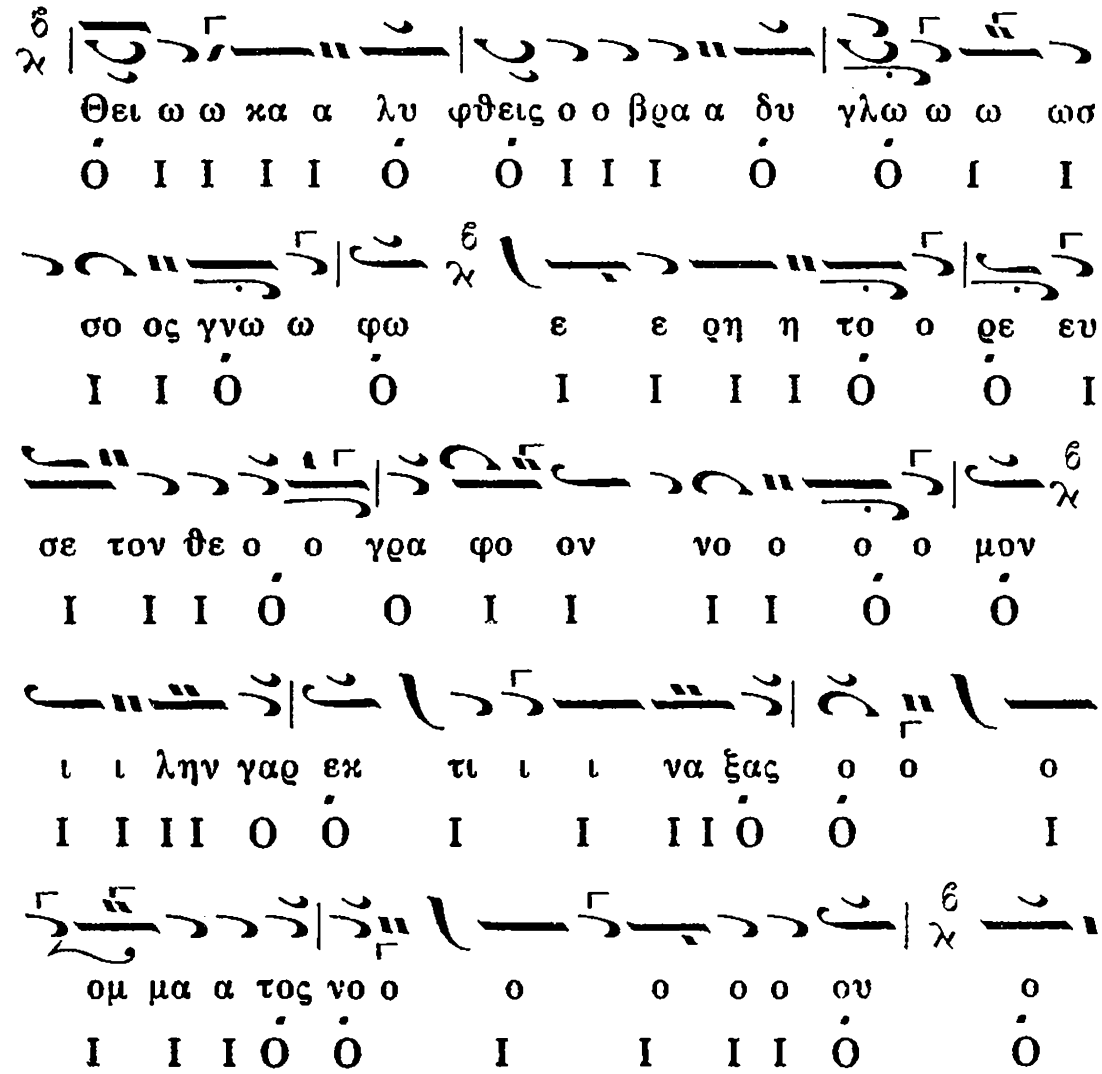

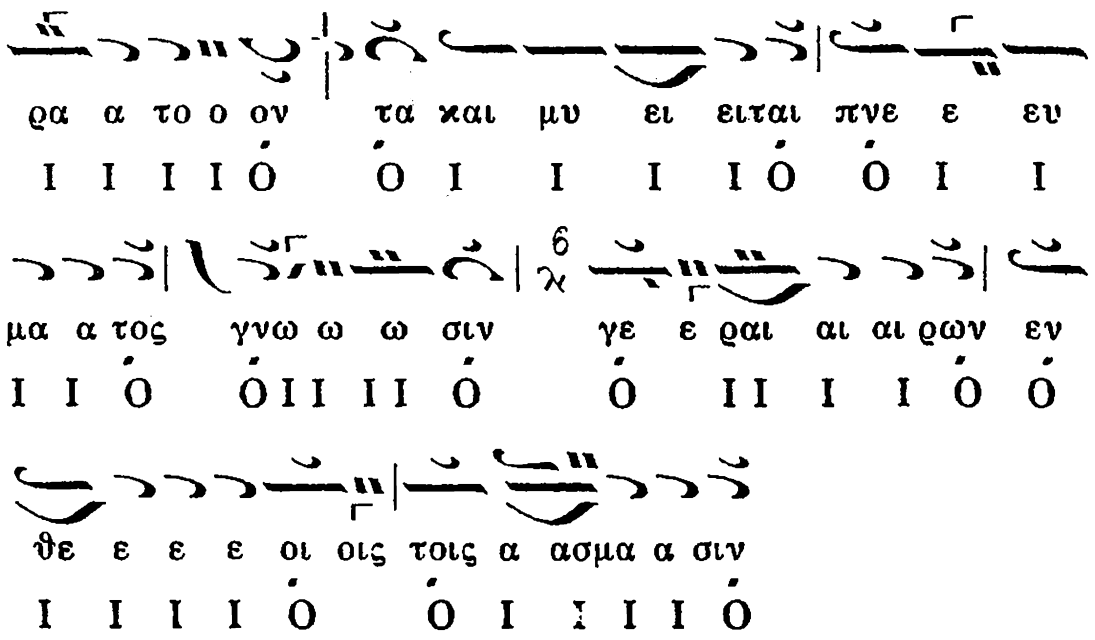

Ἡ Β. Μουσική

ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος τῶν Θεολόγων ἡ «Ζωὴ»

283 Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ διὰ τῆς ἐκδόσεως μουσικῶν βιβλίων παρὰ τῆς Ἀδελφότητος τῶν Θεολόγων ἡ «ΖΩΗ» ἐπερίμενε τὴν ἀπόρριψιν καὶ ἀπομάκρυνσιν τῆς ἔξω καὶ ξένης μουσικῆς, ἐκ τῆς ἔσω ἱερᾶς καὶ πατροπαραδότου, Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Ἐθνικῆς· παρ' ἐλπίδα ὅμως συνέβη τὸ ἀντίθετον.

Συνήθροισαν μετὰ τῆς ἱερᾶς ὑμνῳδίας ἐπὶ τῷ αὐτῷ καὶ ἐκ τῆς ἔξω, καὶ διὰ σειρᾶς ἐκδοθέντων μουσικῶν βιβλίων εἰσήγαγον μεθοδικῶς μετὰ τῆς γνησίας Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ Ἰταλικὴν καὶ Σμυρναϊκοὺς ἀμανέδες, ἐνεχείρισαν αὐτὴν εἰς τοὺς μουσικοὺς ἐν ᾗ εὑρίσκει ἕκαστος μελῳδίαν κατὰ τὴν ἰδιοτροπίαν καὶ ἀρέσκειάν του. Εἶναι ὅμως ἄξιον ἀπορίας, ὅτι διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου δεικνύουν ζῆλον ἔνθεον, ἀξιέπαινον, καὶ ἀξιομίμητον, ἐνῷ διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν τὴν τόσῳ σφιγκτὰ ἡνωμένην μετὰ τῆς Θεολογίας καὶ τῆς ὁποίας τὰ κηρύγματα ψάλλει ἀκαταπαύστως ἡ Μουσικὴ, ἔδειξαν ἀσύγνωστον ἀδιαφορίαν, ἐπιτρέψαντες τὴν συνύπαρξιν ἐπὶ τῷ αὐτῷ μαθημάτων, γραμμῶν, καὶ θέσεων ξένων.

Ἐπίσης εἶναι ἀπορίας ἄξιον, τὸ ὅτι διὰ τὴν ὀρθογραφίαν τῆς Θεολογίας προσέχουν μήπως λείψῃ ἔστω καὶ μία κεραία ἐνῷ διὰ τὴν ὀρθογραφίαν τῶν μουσικῶν χαρακτήρων, ἐπὶ τῶν ὁποίων θεμελιοῦται ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ὑμνωδία καὶ τὸ ὕφος, ἐκάμμυσαν τοὺς ὀφθαλμούς αὐτῶν, ὅπερ δεικνύει μουσικὴν ἀμάθειαν τῆς ἐνεργείας τῶν σημείων τῆς Β.

Μουσικῆς, διότι τὶ ἄλλο σημαίνει ἡ χρῆσις Ὀλίγου ἀντὶ Πεταστῆς, ἢ ἀντὶ Κεντημάτων Ὀλίγου καὶ τανάπαλιν, ἢ δύο Ἀποστρόφων ἀντὶ Συνεχοῦς Ἐλαφροῦ, ἢ ἡ χρῆσις Βαρείας ἀντὶ Ψηφιστοῦ, καὶ τάνάπαλιν, ἢ ἡ χρῆσις Ὁμαλοῦ ἐπὶ δύο συλλαβῶν, ἢ Ἀντικενώματος, ἐπὶ ἰδίας συλλαβῆς :

Ἀπόδειξις τῶν ἀνωτέρω εἶναι τὰ ἑξῆς ἐκ τοῦ πρώτου τόμου τοῦ Πανδέκτου «Ζωῆς»

Τόμος α΄ Ἐσφαλμένα «Ζωῆς» Σελ.	Διορθωμένα Οἰκονόμου
34	
ευ λο γει τε τον Κυ	ευ λο γει τε τον Κυ ρι ον
ρι ον παν τες οι	παντες οι
35	
σον Κυ ρι ε Θε ος αντι	σον Κυ ρι ε Θε ος αν τι
36	
μα τι σου σω	μα τι σου σω
»	
Θε ος αν τι λη πτωρ	Θε ο ος αν τι λη
	η πτωχ
» 42	
ος με ε ε μι ι ι	ος με ε ε μι ι ι
43	
ο ονκαιπρος κε κρα α ξα	ο ον και προσ κε κρα α ξα
47	
παν τη ο ος α γα	παν το θς α γα
48	
Κυ ρι ου Παρ θε ε νε Μα ρι ι α	Κυ ρι ου Παρ θε ε νε Μα ρι ι α

Ἐσφαλμένα «Ζωῆς»	Διορθωμένα Οἰκονόμου
Σελ.	
48 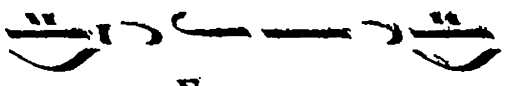	
ο τι Σω τη ρα ε	ο τι Σω τη ρα ε ε
	
τε	τε
» 	
μο ο νη στο ο λοις	μο ο νη στο ο λοις
63 	
σι ις τω ων χει ει	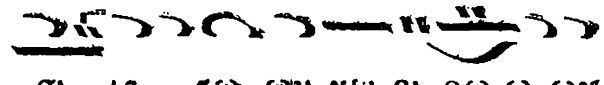
	σι ις τω ων χει ει ρω ω ων
ρω ω ων	
85 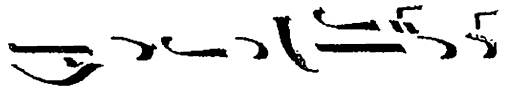	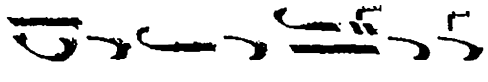
γι α Θε ο το ο ο	γι α Θε ο το ο ο
» 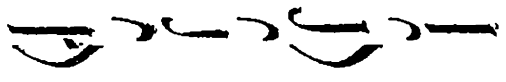	
πι νη προστα σι α μη	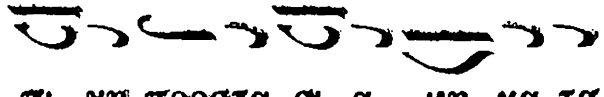
	πι νη προστα σι α μη κα τα
κα τα	
» 	
ε λε ε η η	ε λε ε η η

Ταῦτα νομίζομεν ἀρκετὰ διὰ νὰ γίνῃ φανερὰ ἡ ἀδιαφορία ἢ ἀμάθεια Β. Μουσικῆς τῶν Θεολόγων «Ζωη»· Καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ἀδιαφορία αὐτῶν εἰς τὴν ρυθμοποιΐαν

Εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας μεταφέρομεν ἐνταῦθα ἕνα παράδειγμα ἐκ τοῦ Τρίτου τόμου Πανδέκτου «Ζωῆς» σελὶς 325 καὶ ἕνα ἐκ τοῦ Τετάρτου σελὶς 35, 75, 81.

Τὸ πρῶτον παράδειγμα κατὰ τοὺς Ζωϊκοὺς

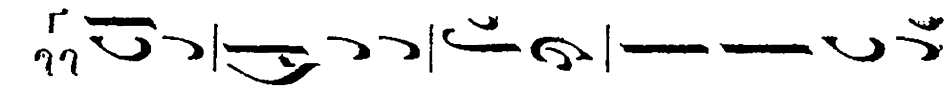

Θει ας πι ι στε ως ο μο λο γι α

Ἡ ρυθμικὴ αὕτη διαίρεσις εἰς δύο τρισήμους, καταστρέφει τὴν ὕπαρξιν τοῦ Παιωνικοῦ ἀσυνθέτου πεντασήμου ποδὸς καὶ τῶν δύο ἑπομένων αὐτοῦ, Δισήμου ἀπὸ ἄρσεως, καὶ Ἀναπαίστου, Δακτύλου ἀπ' Ἐλάσσονος ἥτις καθ' ἡμᾶς ἔχει ὡς ἑξῆς:

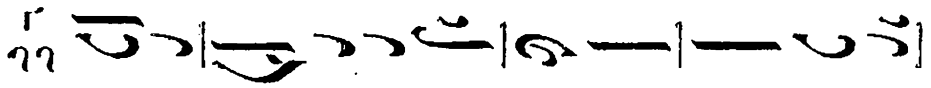

Θει ας πι ι στε ως ο μο λο γι α

Ο Ι | Ὁ Ι Ὁ | Ι Ο | Ι Ο Ὁ

Ἡ καθ' ἡμᾶς ρυθμικὴ διαίρεσις συνίσταται ἐκ τεσσάρων ποδῶν· ἤτοι δύο δισήμων, τοῦ μὲν ἀπὸ θέσεως ἀρχομένου, τοῦ δὲ ἀπὸ ἄρσεως ἑνὸς πεντασήμου Παιωνικοῦ ποδὸς καὶ ἑνὸς Ἀναπαίστου ἀπὸ ἄρσεως Δακτυλικοῦ ποδός, ἐν τῇ ὁποίᾳ συμφωνεῖ ὁ μουσικὸς καὶ ὁ τονικὸς ρυθμὸς μὲ τὴν ποίησιν. ὡς :

Θείας	Πίστεως	ὁμολογίᾳ
ἄλλον	Παῦλόν σε	ἡ Ἐκκλησία

Τὸ δεύτερον παράδειγμα κατὰ τοὺς Ζωϊκοὺς ἔχει ὡς ἑξῆς :

Εἰς τὴν θέσιν ταύτην τὸ Ὀλίγον τοῦ Ἀντικενώματος ἐτέθη εἰς τὴν θέσιν τοῦ νομιζομένου δισήμου ποδὸς ἐνῷ χωριζομένη κανονικῶς, ἀποτελεῖ πόδα ἁπλοῦν, ἀσύνθετον τοῦ Παιωνικοῦ γένους. ὡς : 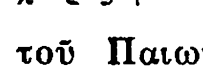

πεντάσημον καὶ οὐχὶ Τρίσημον, διότι ὁ Τρίσημος φέρει τὸ ἁπλοῦν Ἀντικένωμα εἰς τὴν θέσιν, ὅπερ οὐδέποτε ἐπιτρέπεται.

Σημ. Εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν προσέκρουσε καὶ ὁ Καθηγητὴς τῆς Β. Μουσικῆς Κ. Ψάχος, ἀντικαταστήσας τὸ Ὀλίγον μετὰ τοῦ Ἀντικενώματος, ὅπερ ἀπήτει βραχεῖαν χρονικὴν ἄρσιν, διὰ τῆς Πεταστῆς καὶ ἐσχημάτισε θέσιν, διαιρέσας ἀνεπιστημόνως τὸν ἀσύνθετον Παιωνικὸν πόδα, εἰς δύο, τρίσημον καὶ δίσημον ὡς : 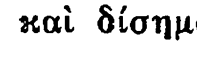

Ἐπὶ τῆς ἰδίας θέσεως ἐσκόνταψε καὶ ὁ ἀοίδιμος Θεόδωρος ὁ Φωκαεὺς ὑπερπηδήσας αὐτὴν τῇ χρησιμοποιήσει τοῦ γοργοῦ ὡς: 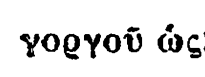 καὶ ὡς

Ὅλοι οἱ λοιποὶ ἄξιοι προσοχῆς μουσικοδιδάσκαλοι, ἐσεβάσθησαν αὐτὴν τὴν θέσιν 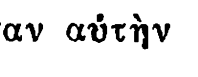

Ὀρθογραφικαὶ ἀσκήσεις

Ἐκ τῶν τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου Κων]λεως 1900

Ἐσφαλμένα Διορθωμένα

Ἦχος Πρῶτος

1

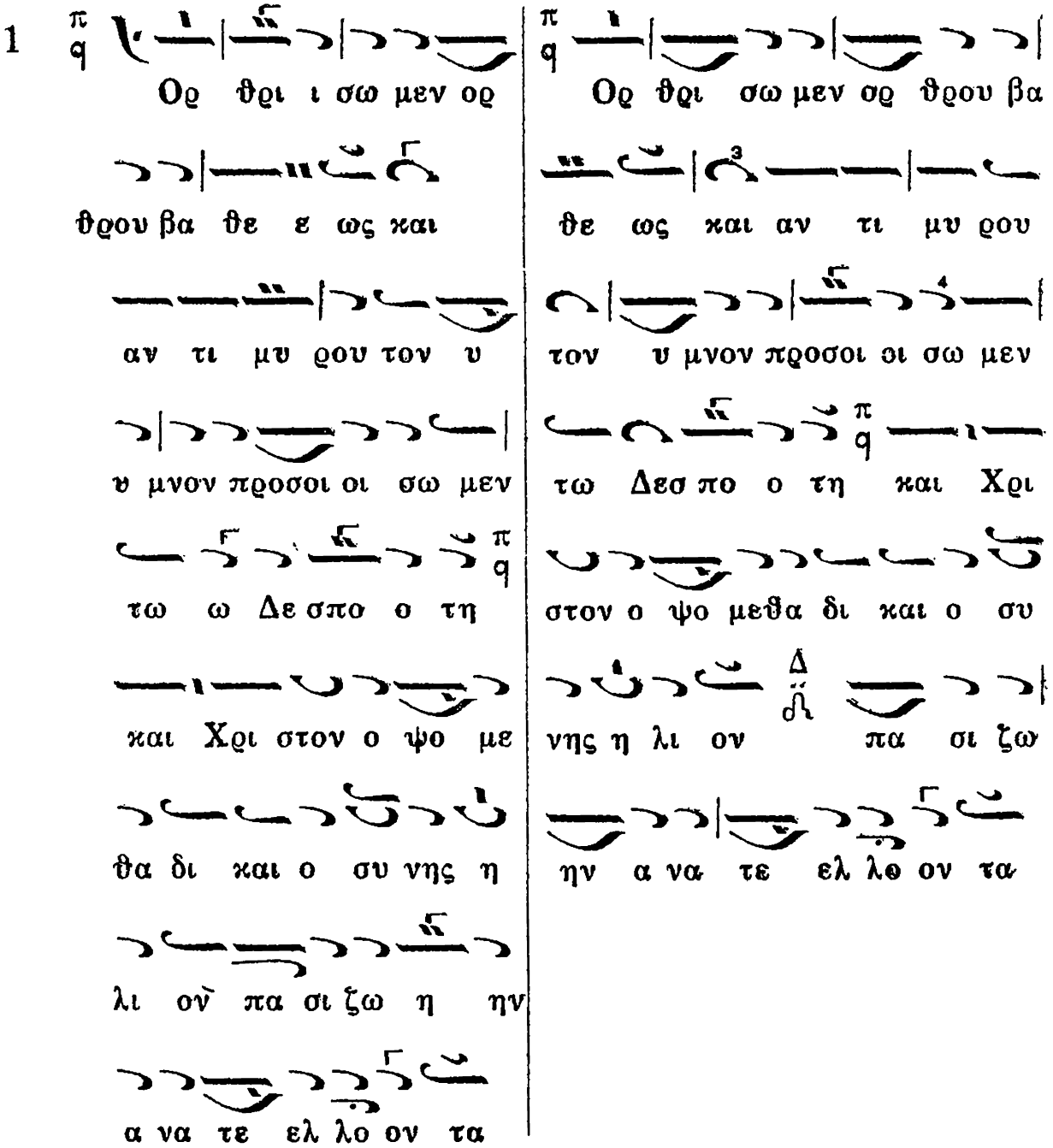

Ἐσφαλμένα	Διορθωμένα
2 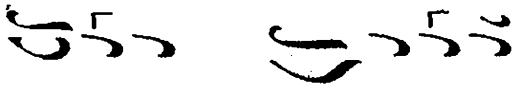	
σοι οι παρ Αχ ρα αν τε	σοι παρ Αχ ρα τε
3 	
την κλη ρο νο μι	την κλη ρο νο μι
4 	
θω ω ω μεν λα οι	θω μεν λα οι
5 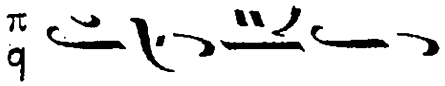	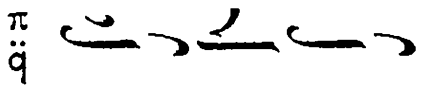
ος η μας δι ε	ος η μας δι ε
6 	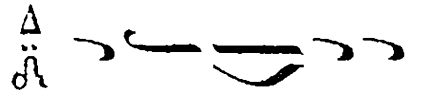
ε πι νι κι ον	ε πι νι κι ον
7 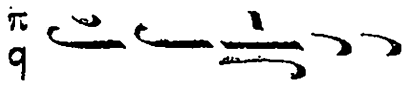	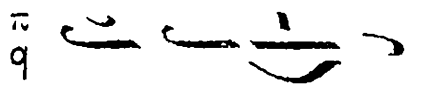
στου εν ω στερε	στου εν ω στε ρε
	
εν η ευ λο	εν η ευ λο
8 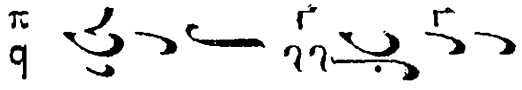	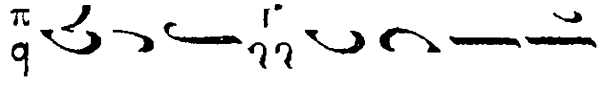
ση με ρον τα α τοις	ση με ρον τα τοις της γης
	
της γης	

2 Τὸ Συνεχὲς Ἐλαφρὸν γράφεται ὅταν ἡ πρώτη συνεχὴς ἔγγοργος κατάβασις συνεχίζει συλλαβὴν προηγουμένου χαρακτῆρος ἡ δὲ δευτέρα κατάβασις τῆς θέσεως εἶναι ἐγκρατὴς ἰδίας συλλαβῆς, ὡς :

 ὄχι διὰ δύο Ἀποστρόφων

ε ε χω ε χω

3 Τὸ Ψηφιστὸν τίθεται ὑπὸ Ἴσον ἢ Ὀλίγον πρὸ δύο ἢ περισσοτέρων συνεχῶν ἰσοχρόνων, ἑτεροσυλλάβων καταβάσεων, οὐδέποτε πρὸ μιᾶς, ὡς 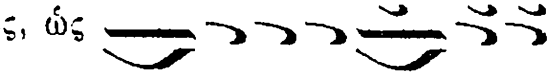

7 Τὸ Ἀντικένωμα δὲν γράφεται καὶ δέν ἐκτελεῖται ὑπὸ Ὀλίγον ἑτεροσύλλαβον.

8 Πρὸ μιᾶς καταβάσεως ἑτερόχρονος Πεταστὴ δὲν τίθεται

	Ἐσφαλμένα	Διορθωμένα
9	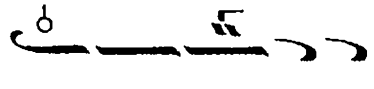	
	Εκ κα μι ι νου	εκ κα μι νου ρυ
10	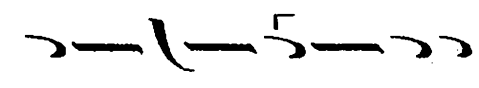	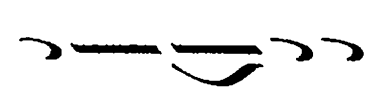
	α φθαρ σι ι ι ας εν	α φθαρ σι ας εν
11		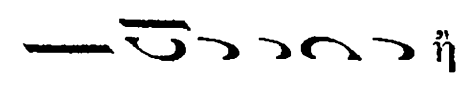
	η μι α ατων Σαβ	η μι α των Σαβ
		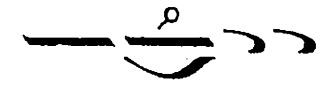
		η μι α των
12		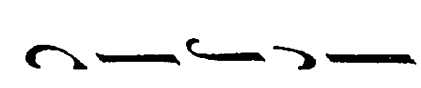
	τη κε χα ρι	τη κε χα ρι τω
13	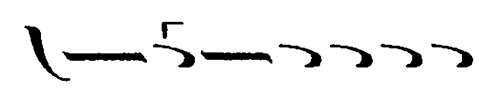	
	χαι αι ρε και παλιν	χαι αι ρε και πα λιν ε ρω
		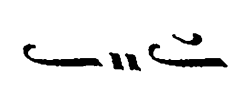
	ε ρω χαι αι ρε	χαι αι ρε
14	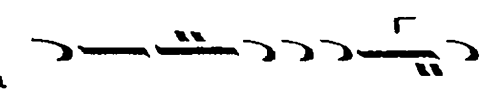	
	η γαρ δο ξα Κυρι ι ου	η γαρ δο ξα Κυ ρι ι ου
15	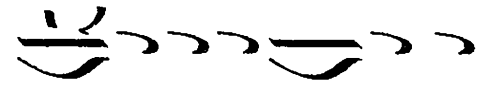	
	χο ο ρευ ε νυ υν και	χο ρευ ε νυ υ υν και α
	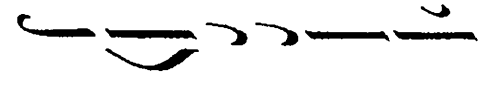	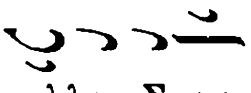
	α γα αλ λου Σι ων	γαλλου Σιων
16	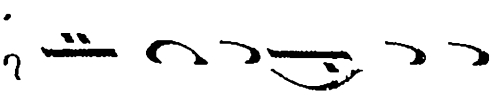	
	γερ σει του το ο κου	ε γερ σει του το ο κου
	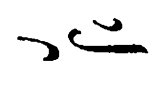	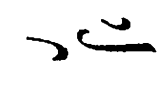
	ου σου	ου σου
17	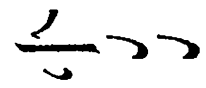	
	με χρι τερ	μεχ ρι τερ μεχ ρι τερτα των

Ἐσφαλμένα	Διορθωμένα
18 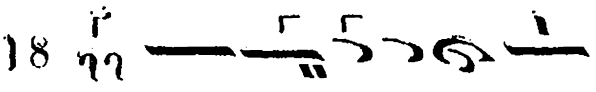	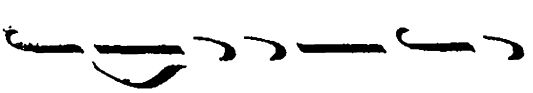
πι ι ι δα κα τε	ελ πι δα κα τε χον τες
	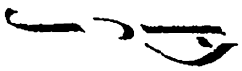
χοντες α γα	α γαλ λο
19 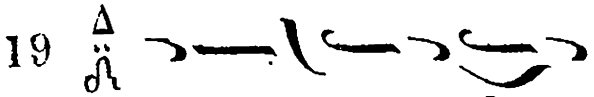	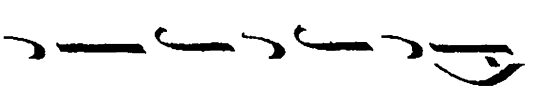
η με ρα της βα σι	η με ρα τη̃ς βα σι λει
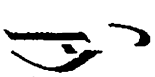	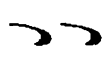
λει ει	ει α
20 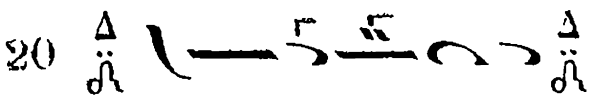	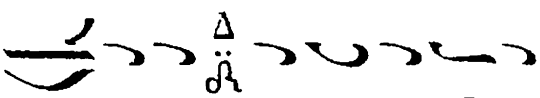
με ε ε ρα της	με ρα τη̃ς υ πο τω̃ν Ι ου
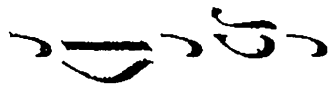	
υ πο τω̃ν Ι ου	
21 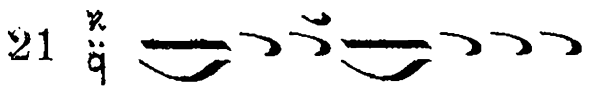	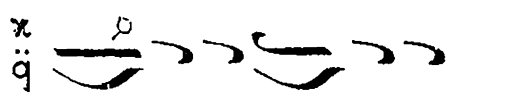
μι αν σου μο ο νε φι	μι αν σου μο νε φι

---

18 Διορθωτέον οὕτω 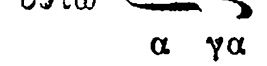 διότι ἡ συλλαβὴ α(γαλλώμεθα) δὲν
α γα
τονίζεται ἀλλὰ καὶ ἂν ἐτονίζετο θὰ ἐδέχετο Πεταστὴν ὡς 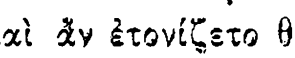 ὄχι
α γα
Ψηφιστὸν ὡς
α γα

19 Ἡ Βαρεῖα δὲν προτάσσεται πρὸ κατιούσης ἑτεροσυλλάβου ὡς
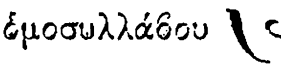 ἀλλὰ ὁμοσυλλάβου
ρα τη̃ς ε ε χω

20 Ἡ Πεταστὴ τοῦ Ἰσου περιττὴ διότι εἶναι ἄτονος ὡς
τω̃ν Ι ου
ἀντὶ δὲ Ὀλίγου καὶ Ψηφιστοῦ εἰς τὸ 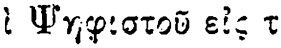 τίθεται Πεταστὴ ὡς:
υ πο τω̃ν

υ πο τω̃ν

Ἐσφαλμένα	Διορθωμένα
22 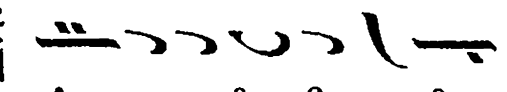	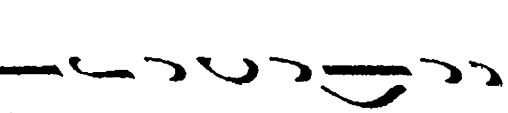
λι ταις ο δον βυ θου	λι ταις ο δονβυθου καινουρ
	
ου και νουρ	
23, 24 	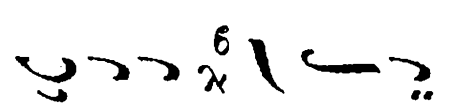
φαι νειν σων μω	φαινεινσυν μω ων
	
ω ων	
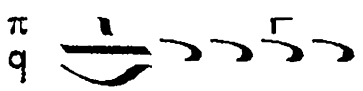	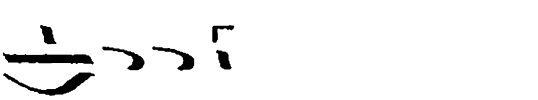
πλα α νη η ης	πλα α νης
25 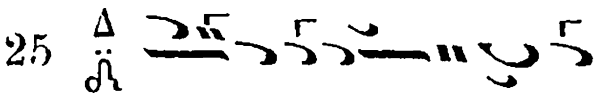	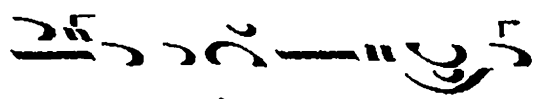
την η ην Ανα α α α	τη ην Α να α σ α
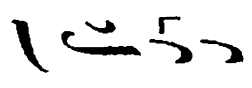	
στα α α	στα α

---

24 Ἄσκοπος ἡ γραφὴ τοῦ δευτέρου Ἴσου

μω ω ων

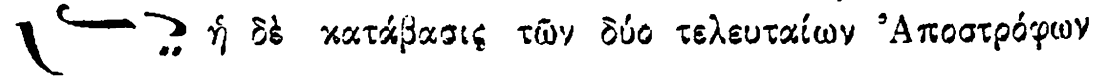 ἡ δὲ κατάβασις τῶν δύο τελευταίων Ἀποστρόφων

μω ων

ἀπαιτεῖ Ὑπορροὴν ὡς ὄχι δύο Ἀποστρόφους

Ἦχος Δεύτερος

Ἐσφαλμένα	Διορθωμένα
26(*) 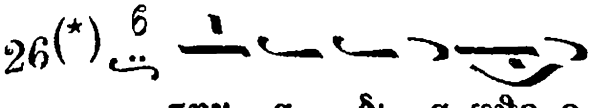	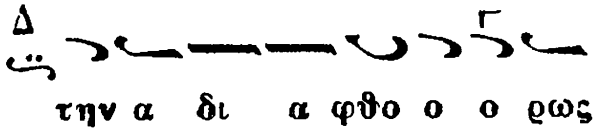
την α δι α φθο ο	την α δι α φθο ο ο ρως
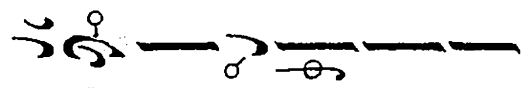	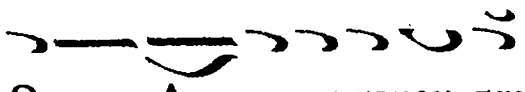
ρως Θε ον λο ο γον τε	Θε ον Λο γο ον τεκου σαν
	
κου ου σαν	
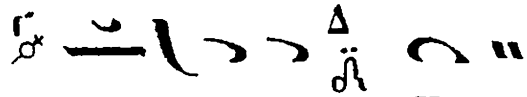	
το κον σε Κυ υ	το κονσε Κυ υ ρι ος
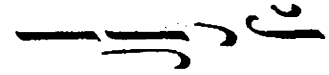	
υ υ ρι ος	
27 	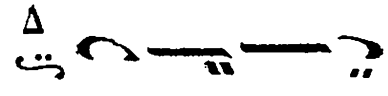
ρι ι ι ι ου	ρι ι ι ου
	
ου ου	
28 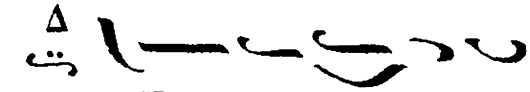	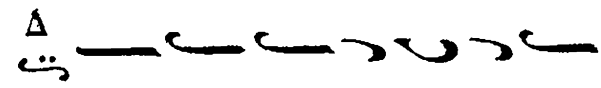
Παν τα υ περ εν	παν τα υ περ εννοι αν
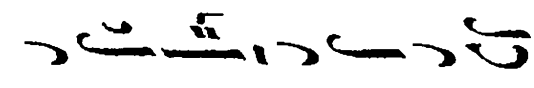	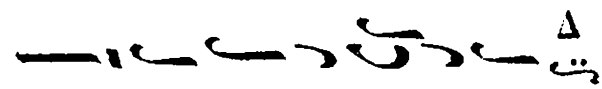
νοι αν παν τα υ περ εν	παν τα υ περ εν δο ξα
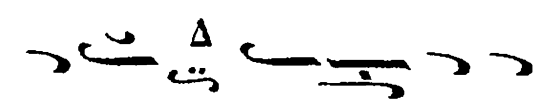	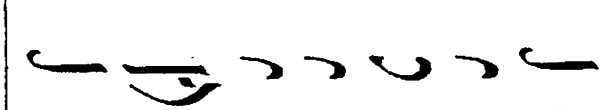
δο ξα τα σα Θε ο	τα σα Θε ο το κε Μυ

26 (*) Ἡ πρὸ δύο συνεχῶν καταβάσεων δίχρονος ἀνάβασις γράφηται διὰ Πεταστῆς ὡς 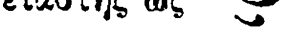 ὄχι δι' Ὀλίγου ὡς 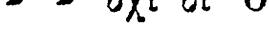

το κον σε

Τὸ Ἀντικένωμα κακῶς ἐτέθη ὑπὸ τὸ Ὀλίγον ὡς : 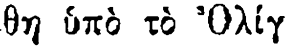

Το κον σε

Κυ υ υ

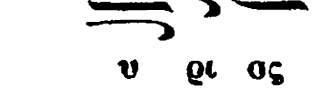

υ ρι ος τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τόπον Κεντημάτων ὡς:

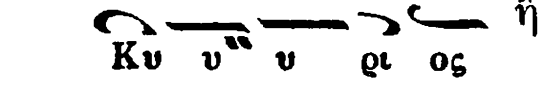

Κυ υ υ ρι ος ἢ Κυ υ υ ρι ος

Ἐσφαλμένα	Διορθωμένα
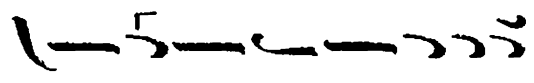	
το ο ο κε Μυ στηρια	στη ρι α
29(*) 	
Αχ ραντε πε θε	Α χραντε πε θε
30 	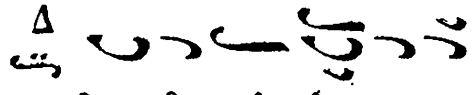
ε δει ει ειχ θη	δειχ θη αλ λο τριος
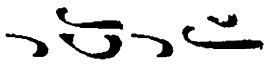	
αλ λο τρι ος	

31 Ἔναρξις τοῦ β΄ ἤχου 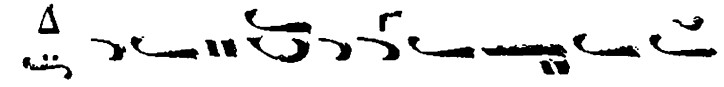

Θε ο ο ο ο ος Κυ υ ρι ος

Ἔναρξις τοῦ δ΄ ἤχου 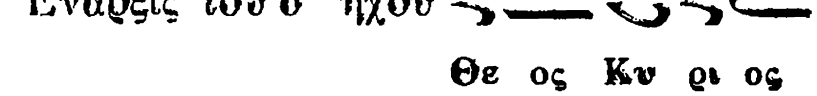

Θε ος Κυ ρι ος

Ἔναρξις τοῦ πλ. β΄ 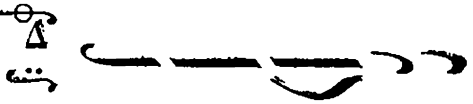

Θε ος Κυ ρι ος

Ἐντελεῖς καταλήξεις τοῦ β΄ 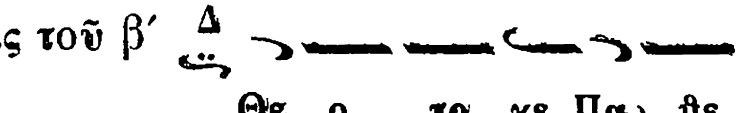

Θε ο το κε Παρ θε

---

29 (*) Ἡ ἔντονος συλλαβὴ πρὸ μιᾶς κατιούσης ἰσοχρόνου, διὰ Πεταστῆς γράφεται ὡς : 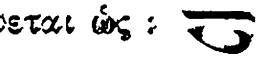 ὄχι δι' Ὀλίγου καὶ Ψηφιστοῦ ὡς :
α χραν τε

ἡ δὲ Βαρεῖα προτίθεται πρὸ ἰσοχρόνου καὶ ὁμοσυλλάβου κατιούσης πρὸ τοῦ ἴσου ὡς :
α χραν τε
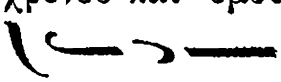 ἢ πρὸ δύο ὁμοσυλλάβων Ἀποστρόφων ὡς :

ε ε ως
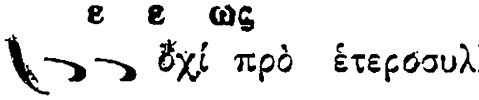 ὄχί πρὸ ἑτεροσυλλάβων ὡς : 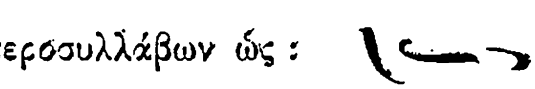

μω ι πε θε

νε υ μνουμεν σε

τοῦ δ΄

του Κυ ρι ου μα θητρι αι

τοῦ πλ. β΄ 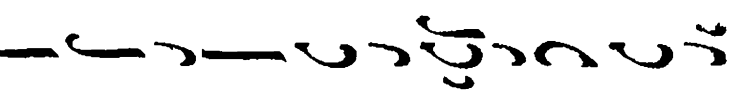

προς τους κε κρυμμενους Α πο στολους

Τελικαὶ καταλήξεις τοῦ β΄

δο ο ο ξα σοι

τοῦ δ΄ 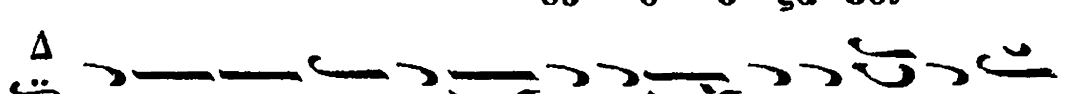

τοις εν Α δη πα ρε χων ζω ην και Α να στα σιν

τοῦ πλ. β΄ 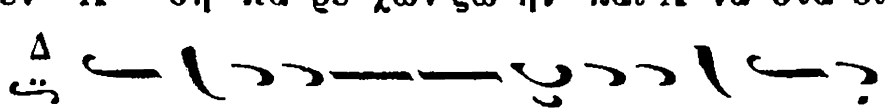

α νε ε στη ο Κυ ρι ι ο ος

Ἐσφαλμένα	Διορθωμένα
32 (*) 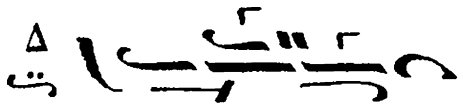	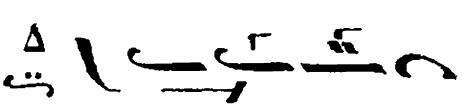
δο ο ο ξαν	δο ο ο ξαν
33 (*) 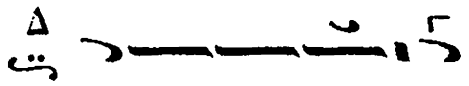	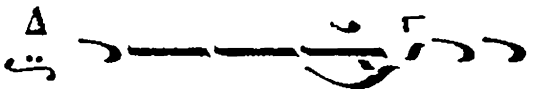
κσι αι νε το ο	και αι νε το ο ον και
	
ο ον και	

32 (*) Ἀγόργων Κεντημάτων, οὔτε προηγεῖται ἀλλ' οὔτε ἕπεται ἔγγορος χαρακτὴρ ὡς: 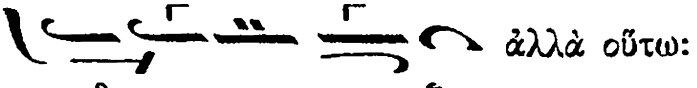 ἀλλὰ οὕτω:

δο ο ο ο ξαν

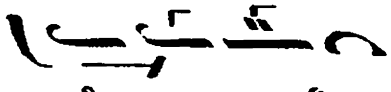

δο ο ο ξαν

33 (*) Αἱ ἔγγοργοι συνεχεῖς δμοσύλλαβοι καταβάσεις γράφονται μὲ Ὑπορροὴν ὡς : 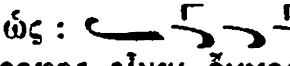 καὶ ὅταν ἡ πρώτη Ἀπόστροφος εἶναι ἔγγοργος καὶ δμοσύλλαβος μὲ τὴν δευτέραν γράφονται δι' Ὑπορροῆς ὡς :

Ἐσφαλμένα	Διορθωμένα
34 (*) 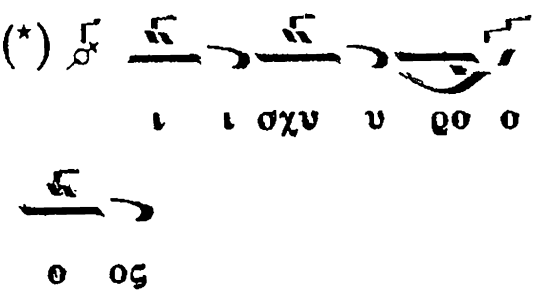	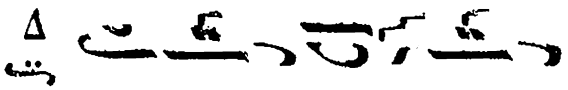
ι ι σχυ υ ρο ο	ι σχυ υ ρο ο ο ος
ο ος	

Ἦχος Τρίτος

35 (*) 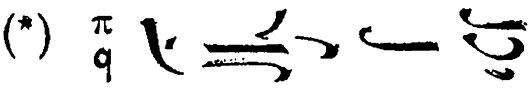	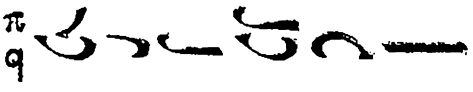
ο τι ε ποι	ο τι ε ποι η σε
	
η σε	
36 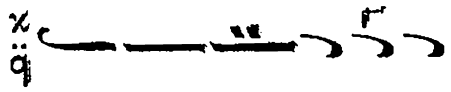	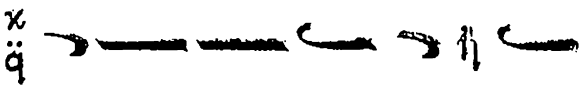
και πα ρε σχε ε τω	και πα ρε σχε τσ και
	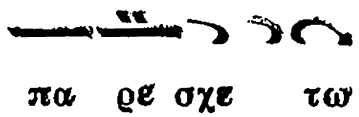
	πα ρε σχε τω
37 	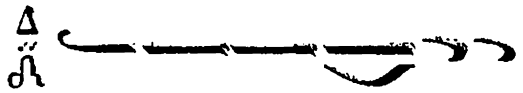
σω τη ρι ι αν του	τηην σω τη ρι αν τοϋ
38 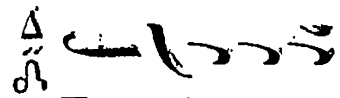	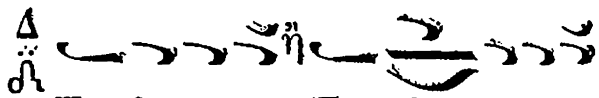
Παρ θε ε νε	Παρθε ε νε Παρ θε ε νε
39 	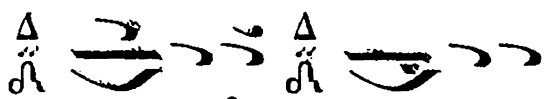
Πα α θος ον τωντα	πα α θος ον των τα

---

34 (*) Ἡ θέσις αὕτη γράφεται διὰ Πεταστῆς ἢ διὰ Βαρείας ὡς 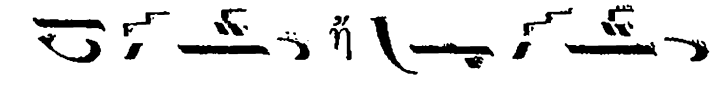

35 (*) Τὸ Ἀντικένωμα δὲν τίθεται ὑπὸ ἑτεροσυλλάβους χαρακτῆρας ὡς 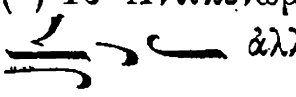 ἀλλὰ ὑπὸ ὁμοσυλλάβους ὡς 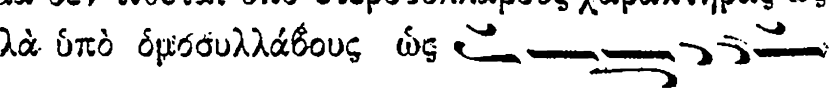

ο τι ε ε ε στοι μος

Ἐσφαλμένα	Διορθωμένα
40 (*) 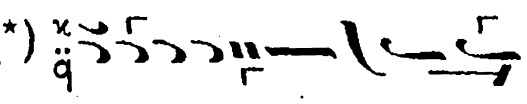 πο ο ο ο ο ο ο ο ος	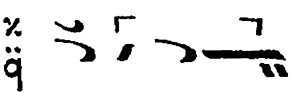 πο ο ο ος
41 42 (*) 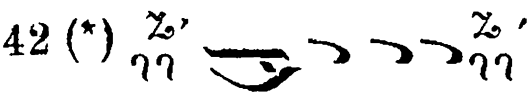 γα α πη τη 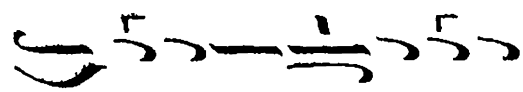 τω ων νεκρων ουκ ε ε στι	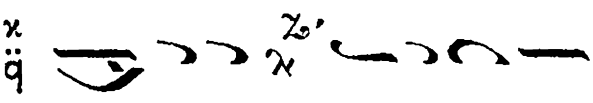 γα πη τη των νε κρων 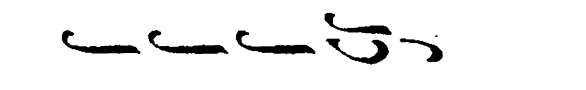 ουκ ε στιν ω δε

Ἦχος Τέταρτος

43 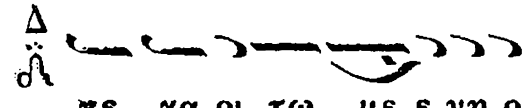 πε χα ρι τω με ε νη ο	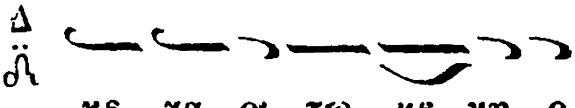 πε χα ρι τω με νη ο
44 (*) 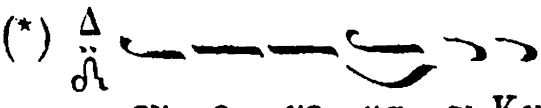 εν ο νο μα τι Κυ	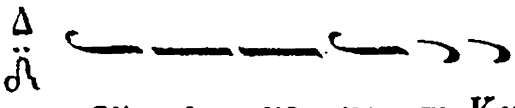 εν ο νο μα τι Κυ
45 σαρ κο φο ο ρος ως 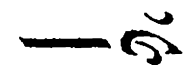 ω φθη	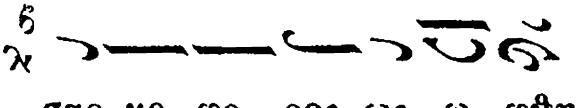 σαρ κο φο ρος ως ω φθη

---

40 (*) Ἴδε ἀριθμ. 33 Τὰ δὲ πρὸ τοῦ Ὀλίγου ἔγγοργα Κεντήματα ὄντα δμοσύλλαβα ὡς : γράφονται κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου ὡς : 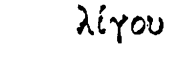 ὄχι ἔξωθεν.

42 (*) Οἱ προσῳδιακοὶ κανόνες δὲν ἐπιτρέπουν τοιαύτην εἰς τὸ ἀρνητικὸν μόριον οὐ, ἐξαγγελίαν, ὡς : οὔκ ἐστιν ὧδε, ἀλλὰ οὐκ ἔστιν ὧδε

44 (*) ἡ συλλαβὴ (ὀνό)μα(τι) ἄτονος οὖσα καὶ ἐν τῇ ἄρσει τοῦ ὀισήμου ποδὸς δὲν δέχεται Ψηφιστὸν ὡς : 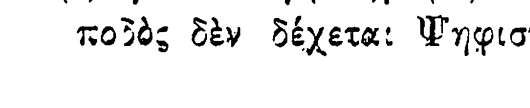 εν ο νο μα τι

Ἐσφαλμένα	Διορθωμένα
46 	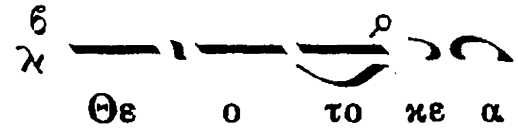
Θε ο το ο κε α	Θε ο το κε α
47 	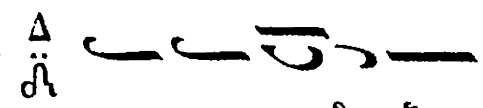
υ περ ε ε εν δο ξον	υ περ εν δο ξον

Ἦχος πλ. τοῦ Πρώτου

48 	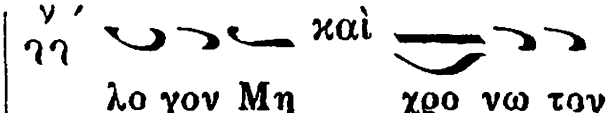
λο ογον Μη καὶ χρο	λο γον Μη καὶ χρο νω τον
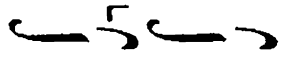	
ο ο νω τον	
49 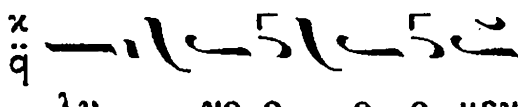	
λυ νο ο ο ο μεν	λυ νο ο μεν
50 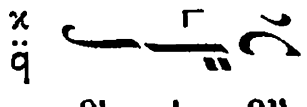	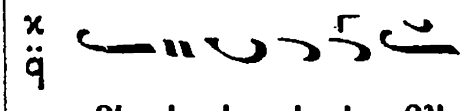
ρι ι ου	ρι ι ι ι ι ου
51 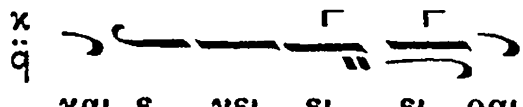	
και ε γει ει ει ραι	και ε γει ραι τους
52 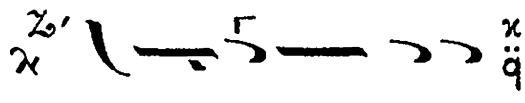	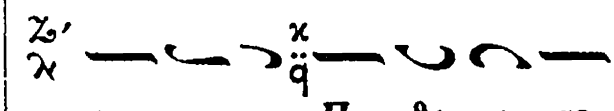
να α α ναρ χον	να ναρχον Παρ θε νου τε
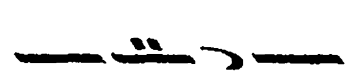	
Παρ θε νου τε	

Ἐσφαλμένα	Διορθωμένα
53 (*) 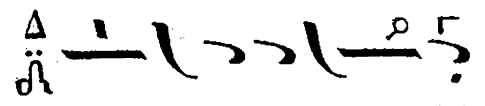	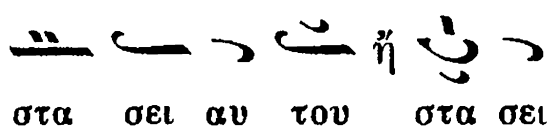
στα σει αυ του ου	στα σει αυ του στα σει
	
	αυ του
54(*) 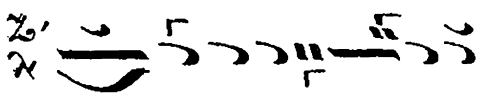	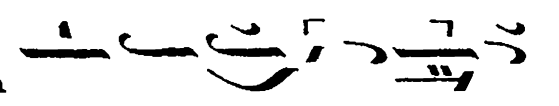
σου θυ ου ου ου ου ου	το κον σου ου ου ου

ἦχος πλ. τοῦ Δευτέρου

55(*) 	55
Θα λασσαν θει ω αυ	Θα λασσαν θει ω αυ του
	
του προ	προσ ταγμα τι
56 (*) 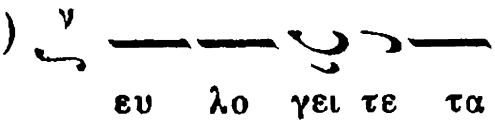	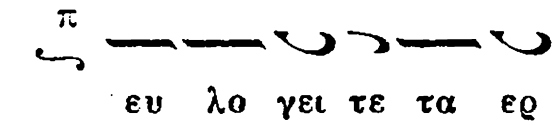
ευ λο γει τε τα	ευ λο γει τε τα ερ
	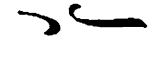
ερ γα Κυ	γα Κυ

---

53 (*) Ἡ Βαρεῖα προτίθεται πρὸ δύο ὁμοσυλλάβων χαρακτήρων οὐχὶ πρὸ ἑτεροσυλλάβων ὡς :

σα το κτι στην α σαν το

ἀλλὰ ὡς :

α νε ε στη ε νε κρω θη σαν

54 (*) Ἴδε ἀριθμ. 33

55 (*) Ἴδε ἀριθμ. 7

56 (*) Ἴδε ἀριθμ. 8. Πρὸ δύο ἢ τριῶν συνεχῶν καταβάσεων ἰσοχρόνων, ἑτεροσυλλάβων προτίθεται Ψηφιστὸν ὡς :

 ὄχι Πεταστὴ ὡς :

Κυ ρι ε ε ερ γα

Ἐσφαλμένα	Διορθωμένα
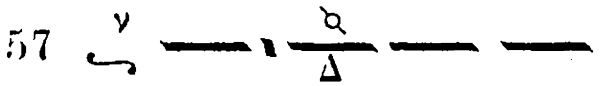	
και χα ραν τω	και χα ραν τω κθ ο
	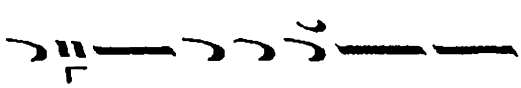
κθσμω κυ η σασα σε υ	σμω ω κυ η σι σα σε υ
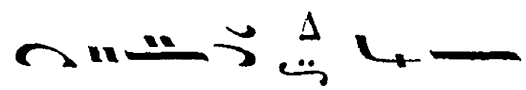	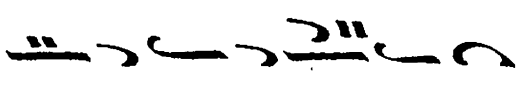
μνου ου ου μεν Πα να	μνου μεν Πανα γι ι α Παρ
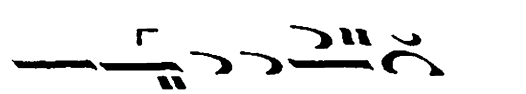	
γι ι α Παρθε νε	θε νε
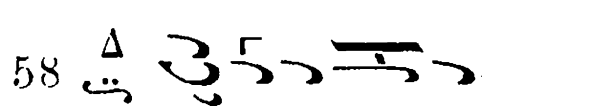	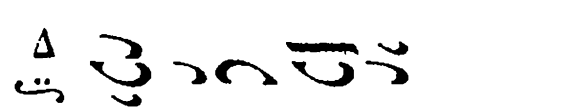
τι ι Κυ ρι ου	τι Κυ ρι ου
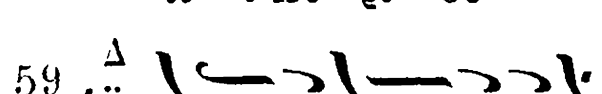	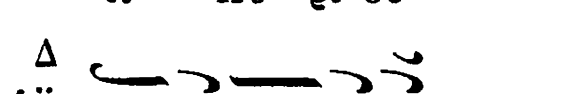
ε νε κρω θησαν	ε νε κρω θη σαν
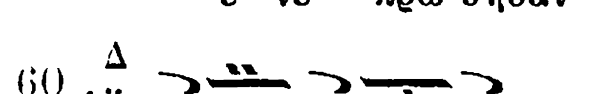	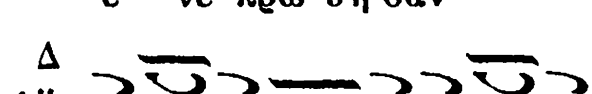
τον Α δην μη πει	τον Α δην μη πειρασθης υπ
	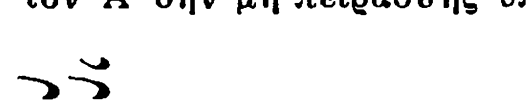
	αυτου

ἦχος Βαρύς

	
Μητης φθο παν τε	Μητης φθο παν τε χνη
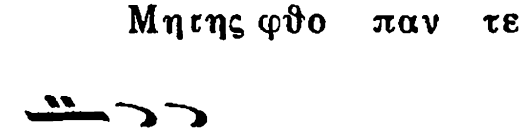	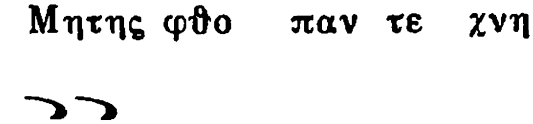
χνη μο νι	μο νι
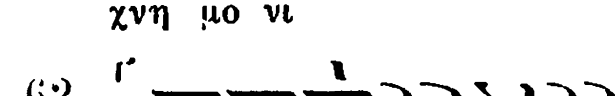	
και τοις σοις Αποστολοις κη	και τοις σοις Α πο στολοις κη
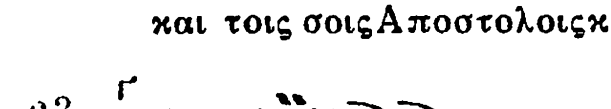	
πα ρε χων τω	πα ρε χων τω

Ἐσφαλμένα	Διορθωμένα
64 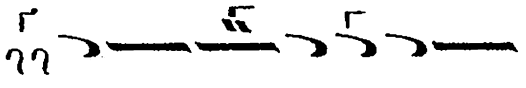	
η προ το ο ο κου παρ	η προ το κου παρ
65 	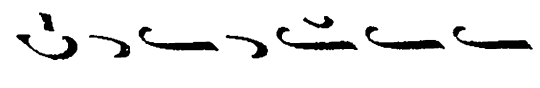
τι αν τα πο δω σω	τι αν τα πο δω σω μεν
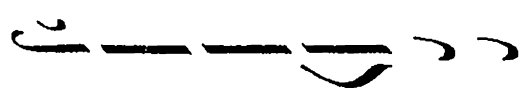	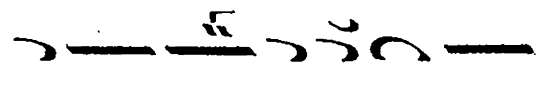
μεν τω Κυ ρι ω πε	τω Κυ ρι ι ω πε ρι
	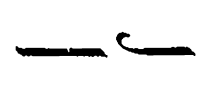
ρι παν των ων αν τα	παν των

ἦχος πλ. τοῦ Τετάρτου

66 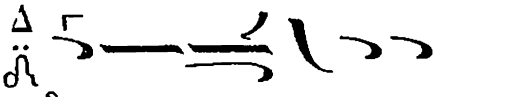	
δι ο σε πα σαι	δι ο σε πα σαι
67 (*) 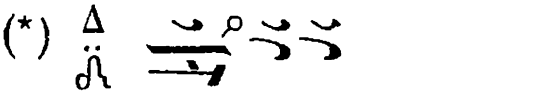	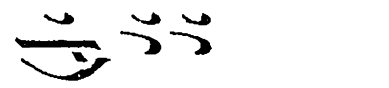
χο με νος	χο με νος
68 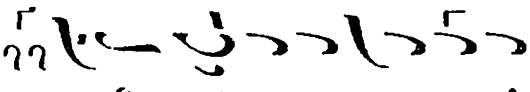	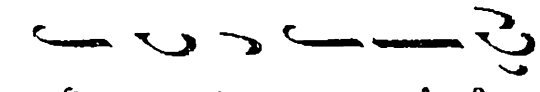
εξ υψους κα τη η ηλ	εξ υ ψους κα τηλ θες
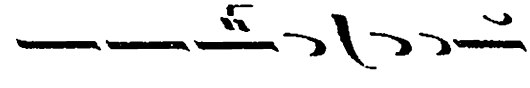	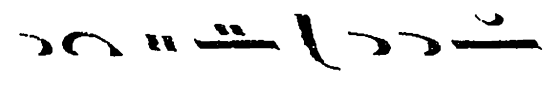
θες ο ε ευσπλα αγχνος	ο ο ευ σπλα α γχνος
	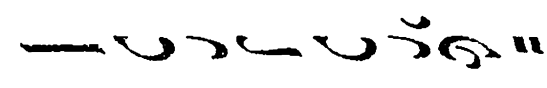
τα φην κατε δε ε ξω τρι	τα φην κα τε δε ξω τρι ι
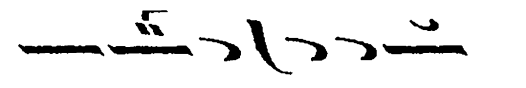	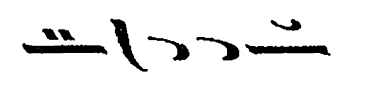
η η η με ε ρον	η με ε ρον

---

67 (*) Τὸ Ὅμαλὸν ὑπογράφεται εἰς ὁμοσύλλαβα, 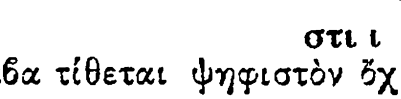

στι ι κω ως

εἰς τὰ ἰσόχρονα καὶ ἑτεροσύλλαβα τίθεται ψηφιστὸν ὄχι Ὅμαλὸν

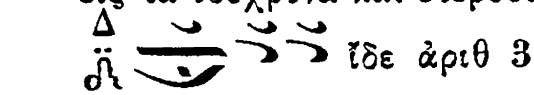 ἴδε ἀριθ 3

χο με νος

Ἐσφαλμένα ἐκ τῶν τοῦ Ἰωάννου Σακελλαρίδη	Διορθωμένα ὑπὸ Οἰκονόμου Χαραλάμπους
69(*) 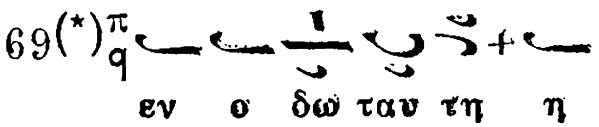	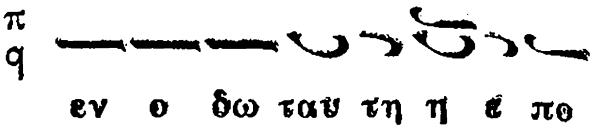
εν ο δω ταν τη η	εν ο δω ταυ τη η ε πο
	
ε πο	
70(*) 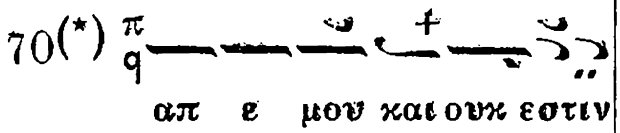	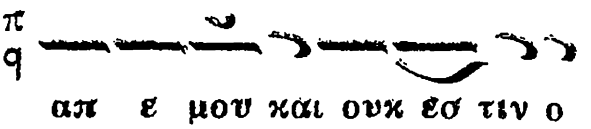
απ ε μου και ουκ εστιν	απ ε μου και ουκ ες τιν ο
71(*) 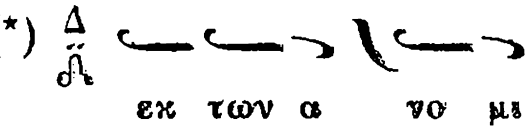	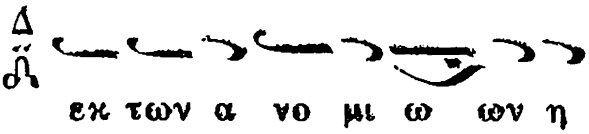
εκ των α νο μι	εκ των α νο μι ω ων η
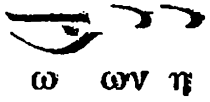	
ω ων η	
72 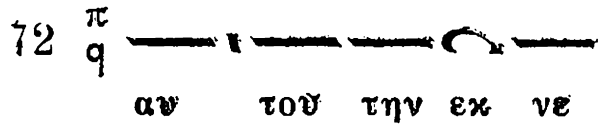	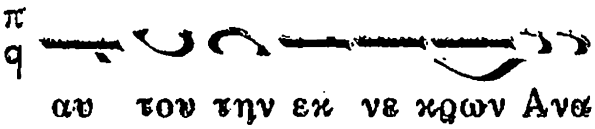
αν του την εκ νε	αυ του την εκ νε κρων Ανα
	
κρων Α να	

---

69 (*) Πρὸ μιᾶς κατιούσης δὲν τίθεται ἔγχρονος ἡ Πεταστή.

70 (*) Δὲν ἐπιτρέπεται ὄχι μόνον εἰς τὴν λαλιὰν ὁ παρατονισμὸς τῶν λέξεων, ἀλλ' οὔτε εἰς τὴν μουσικὴν ὡς: καὶ οὐκεστιν καὶ οὐκ ἦν, γίνωσκων με, ταπείνωθην, ὑπέρεμε ἐδώρησατό. σπλάγχνισθητι, ἐκαινότομησε, καὶ ἄλλων πολλῶν παραστρατημάτων τῆς μουσικῆς τοῦ Σακελλαρίδη,

71 (*) (ἴδε ἀριθ, 53) ἡ Βαρεῖα δὲν προτίθεται ἑτεροσυλλάβων ὡς

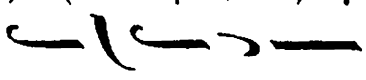

α νο μι ων

Ἐσφαλμένα Ι. Σ.	Διορθωμένα Ο. Χ.
73 (*) 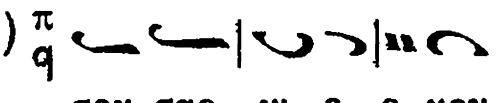 τον σαρ κι ε ε κου	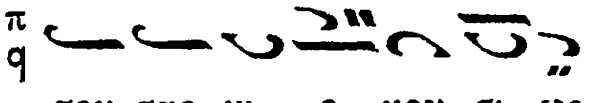 τον σαρ κι ε κου σι ως
 σι ως	
74 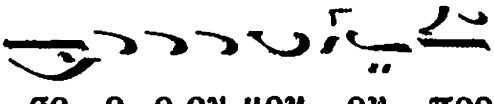 σο ο ο ον μου ου προ	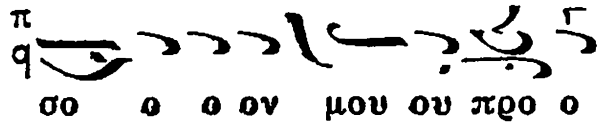 σο ο ο ον μου ου προ ο
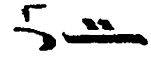 ο οσ	 ο σχες προ σχες
75 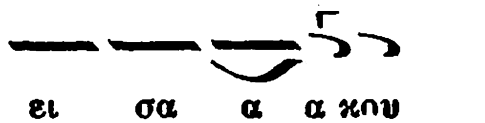 ει σα α α κου	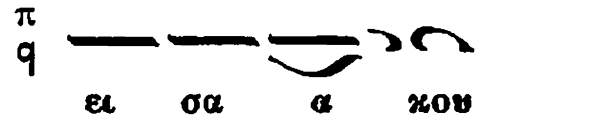 ει σα α κου
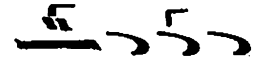 ξα α α προς	 ξα α προς
76 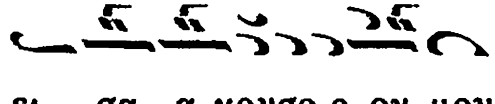 ει σα α κουσο ο ον μου	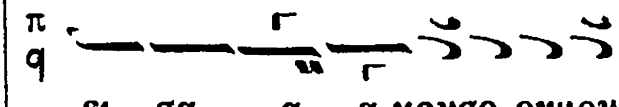 ει σα α α κουσο ονμου
77 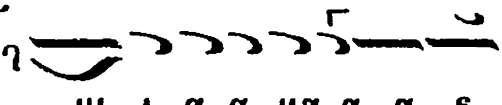 μι ι α α μα α α ε	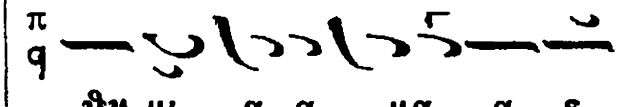 θυ μι α α μα α ε
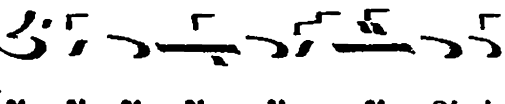 Κυ υ υ υ υ υ ρι ι	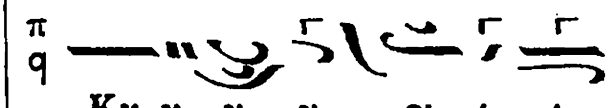 Κυ υ υ υ ρι ι ι
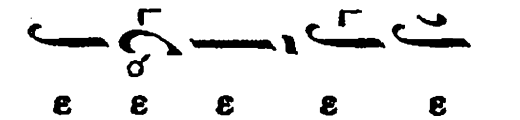 ε ε ε ε ε	 ι ε

---

73 (*) Τὰ Κεντήματα οὐδέποτε τίθενται εἰς τὴν θέσιν ρυθμικοῦ ποδός ὡς : 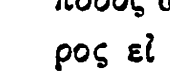 ἀλλά οὔτε προ κατιόντος χαρακτῆρος εἰ μὴ ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου ὡς

Ἐσφαλμένα Ι. Σ.	Διορθωμένα Ο. Χ.
78 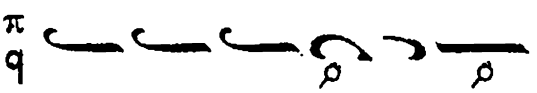	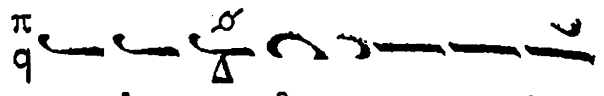
ε λαι ον δε α μαρ	ε λαι ον δε α μαρ τω λου
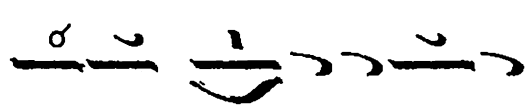	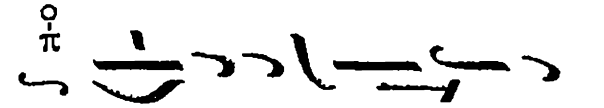
τω λου μη λι πα να τω	μη λι πα να α τω
79 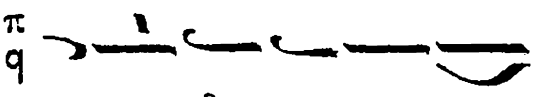	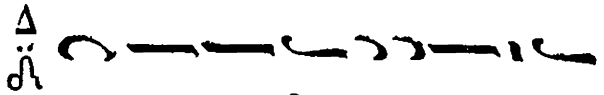
ε πο θη σαν ε χο	κα τε πο θη σανε χο με
	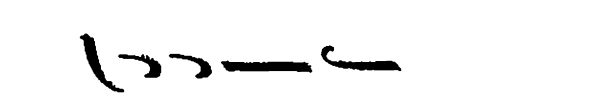
ο με ε να α πε τρας	να α πε τρας
80(*) 	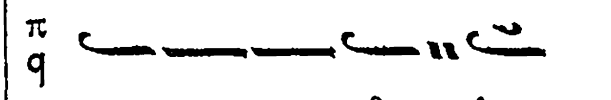
α πο σκαν δα λων	α πο σκαν δα α λων
81 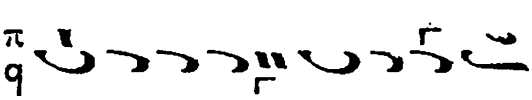	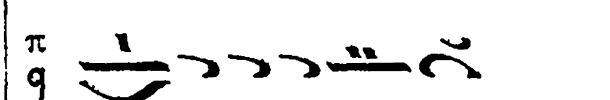
ε ως αν πα α ρε ε ελ θω	ε ως αν πα ρελ θω
82 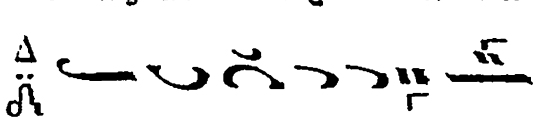	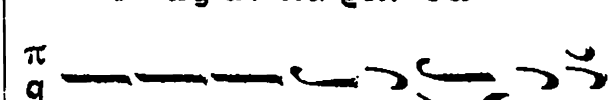
και συ εγνως τα ος τρι	και συ ε γνωσταστριβουσμου
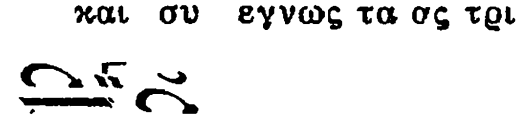	
βους μου	
83 (*) 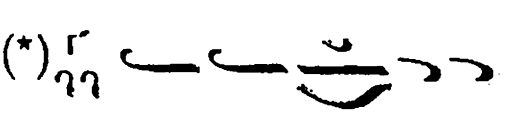	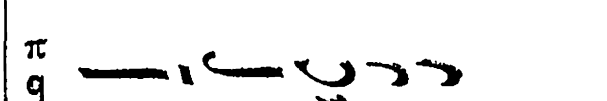
α γα θος και φι	α γα θος και φι
84(*) 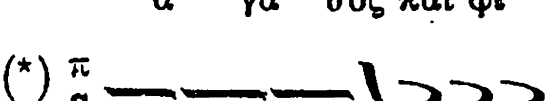	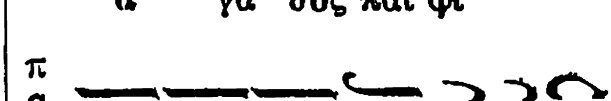
α γαλ λι α σαντο	η γαλ λι α σαν το

80 (*) Τὰ ἄγοργα Κεντήματα εὑρισκόμενα μεταξὺ δύο Ἴσων δὲν τίθενται ἐπὶ Ὀλίγου ὡς 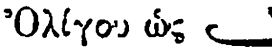 ἀλλὰ μεταξὺ τῶν Ἴσων εἰς τὴν σειρὰν ως 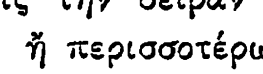

83 (*) Πρὸ δύο ἢ περισσοτέρων σενεχῶν καταδάσεων τίθεται Πεταστὴ δίχρονος· ὄχι Ὀλίγον δίχρονον μετὰ Ψηφιστοῦ

84 (*) Ἡ Βαρεῖα προτίθεται δύο ὁμοσυλλάβων καὶ ἰσοχρόνων Ἀποστρόφων, οὐχὶ τριῶν

Ἐσφαλμένα Ι. Σ.	Διορθωμένα Ο. Χ.
85 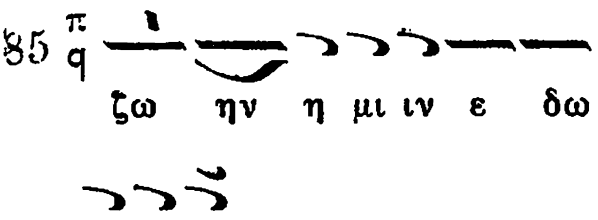	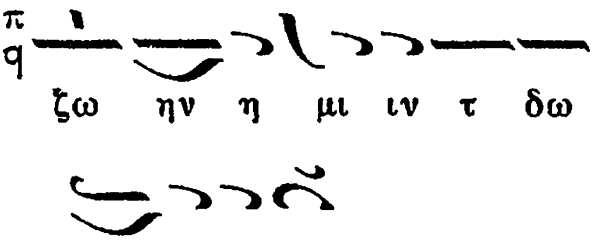
ζω ην η μι ιν ε δω	ζω ην η μι ιν τ δω
ρη σα το	ρη σα το
86(*) 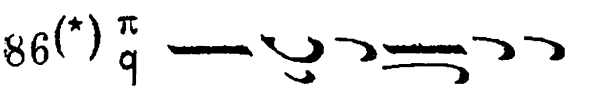	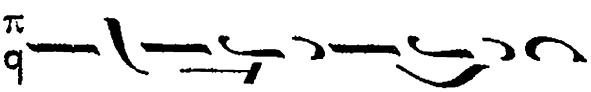
τα εθνη μετ ευ φρο	τα ε ε θνη μετ ευ φρο
87 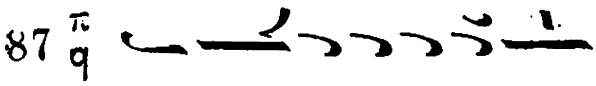	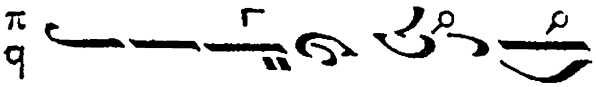
α νε ε ε ε στη ω	α νε ε στη ω του θαυ
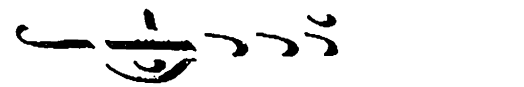	
του θαυ μα α τος	μα τος
88(*) 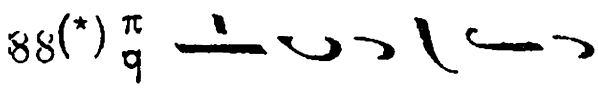	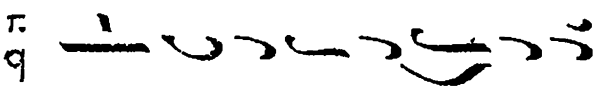
βα στα σα σα τον	βα στισσα σα τονκτιστηνσου
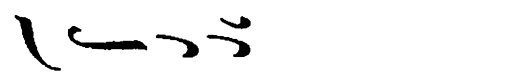	
κτι στην σου	
89 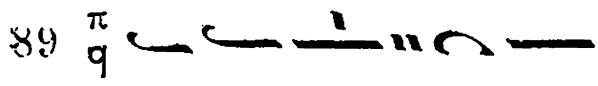	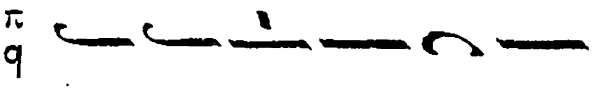
εις τα ο ο ρη των	εις τα ο ο ρη των
	
σω ω ω ων	σω ων
90 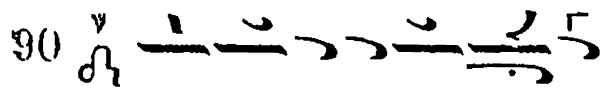	
Οι κτιρμω ων κα α α	οι κτιρ μω ων κα α
	
θα	α α θα

86 (*) Ἴδε ἀριθ. 79

88 (* Ἡ Βαρεῖα δὲν προτίθεται πρὸ ἑτεροσυλλάβων κατιουσῶν ἀλλὰ τὸ Ψηφιστὸν ως 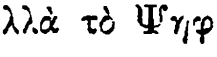

ει πω μεν

Ἐσφαλμένα Ι. Σ.	Διορθωμένα Ο. Χ.
91 τρε ε ε ε ε μω	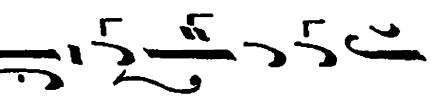 τρε ε ε ε ε μω
92 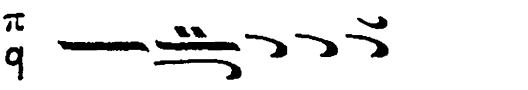 εκ τω ω ων ου	 εκ τω ω ων ου
93 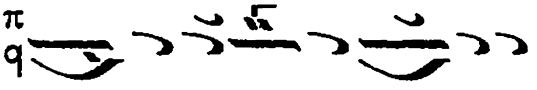 πα α σα πνο ο η αινε	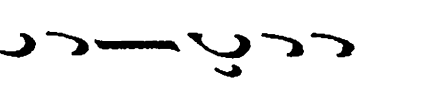 πα σα πνο η αι νε
94 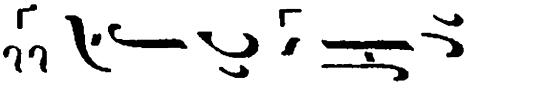 αι νει ει ει τε	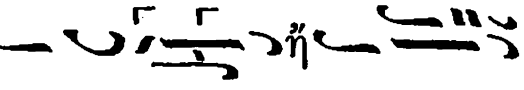 αι νει ει ει τε αι νει τε
95 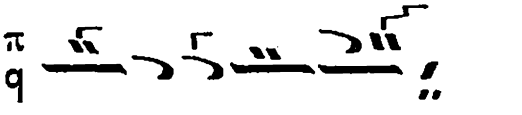 με ε ε ε νοι οις	 ε πη γο ο με ε ε νοις
96 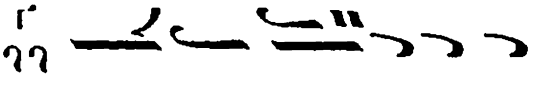 ε ε ε ε πα α α	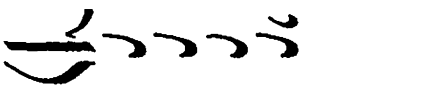 ε ε πα αρσιν
 αρ σι ι ι ιν	
97(*) 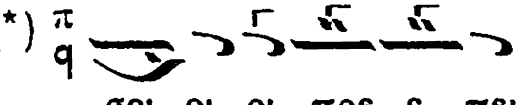 σοι οι οι πρε ε πει	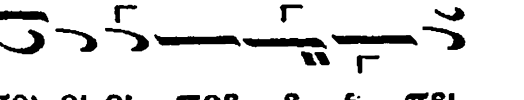 σοι οι οι πρε ε ε πει
98 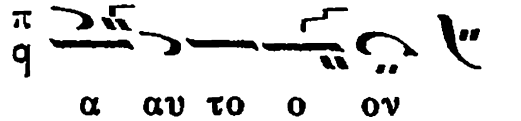 α αυ το ο ον	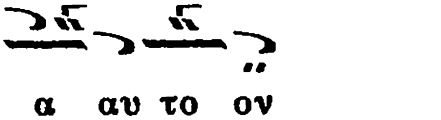 α αυ το ον
99 και Σω τη η η ηρ τω	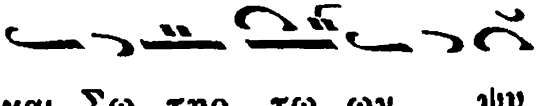 και Σω τηρ τω ων ψυ
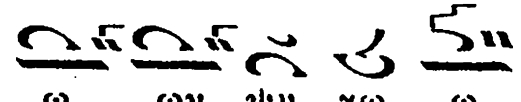 ω ων ψυ χω ω	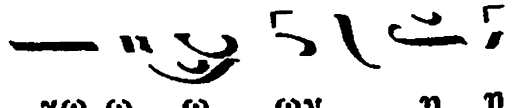 χω ω ω ων η η

97 (*) Πεταστὴ προτίθεται δύο Ἀποστρόφων, ὁμοσυλλάβων ὧν ἡ δευτέρα ἔγγοργος ὡς 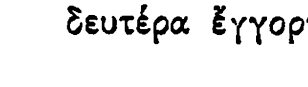 τει ει ει χος ὄχι Ὀλίγον μετὰ Ψηφιστοῦ ὡς 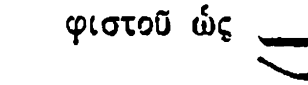

Ἐσφαλμένα Ι. Σ. Διορθωμένα Ο. Χ.

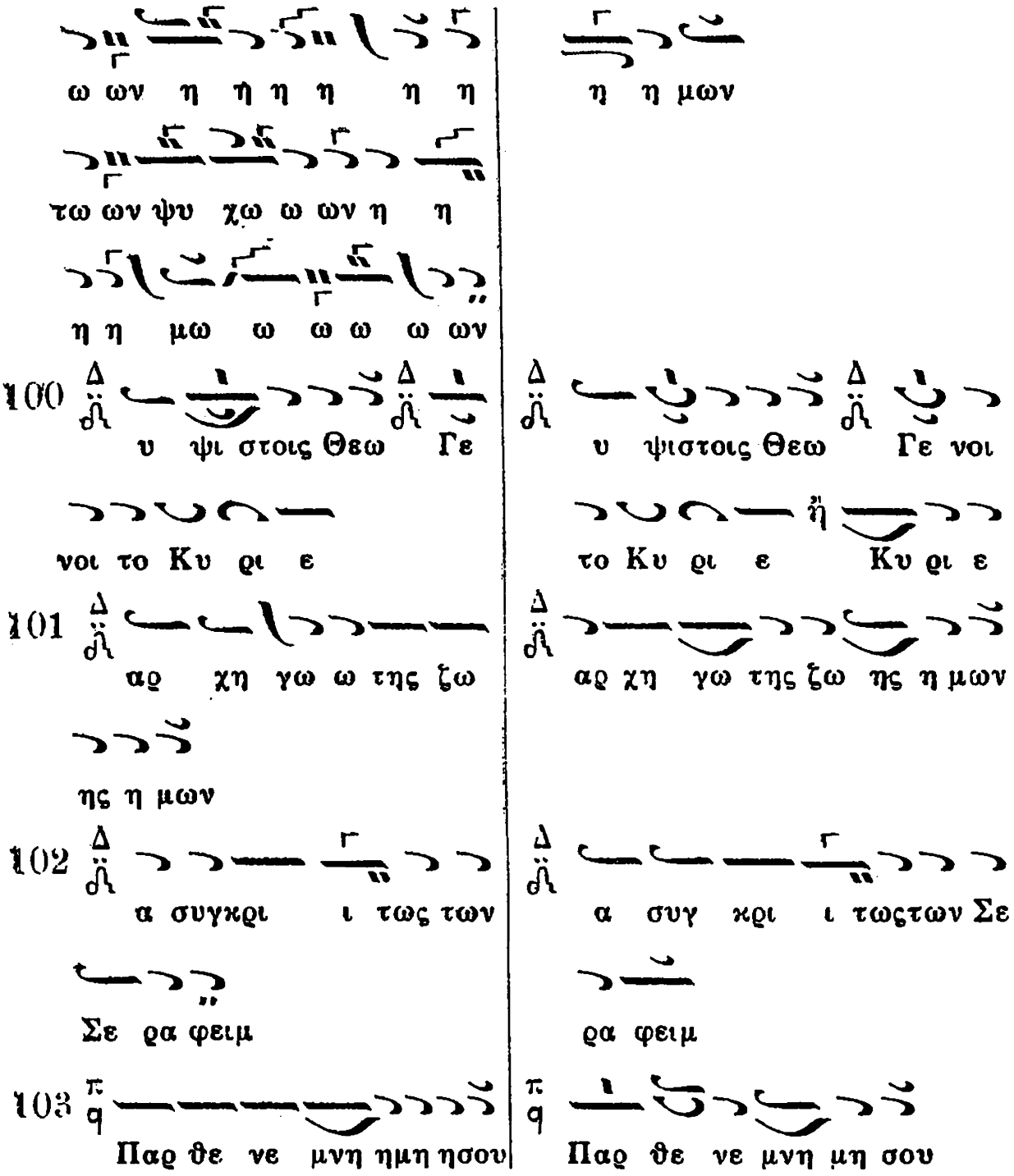

Ἦχος Δεύτερος

104 Ὁ Ι Σακελλαρίδης μὴ δυνηθεὶς νὰ ὑποτάξῃ εἰς τὸν τετράσημόν του τὸ «Ὅτε κατῆλθες πρὸς τὸν θάνατον» τὸ ἐγκατέλιπε μὲ τὴν παρηγορητικὴν τῆς ἀλώπεκος φράσιν «Ρυθμοειδὲς=Ὅμφακές εἰσι» τοῦτο ἡμεῖς διαιροῦμεν εἰς διαφόρους ρυθμικοὺς πόδας.

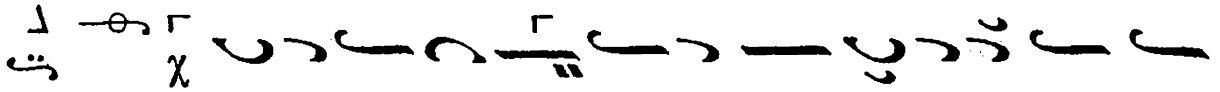

Ο τε κα τη ηλ θες προς τον θα να τον η ζω

Ο Ι| Ι Ό| Ι Ο| Ι Ό|Ι Ό| Ο Ι

δίσημος Ἴαμβος δίσημος Ἴαμβοι δισημος

ἀπὸ ἄρσεως

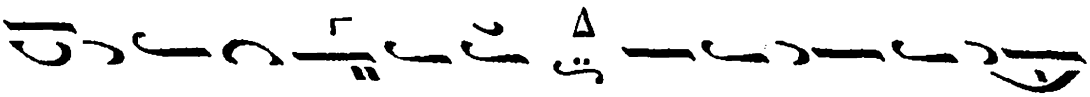

η η α θα α να τος το τε τον Α δην ε νε

Ο Ι Ι| Ό Ι Ό| Ο Ι Ι Ο| Ι Ι Ό|

τρίσημος Παιωνικὸς Δίσημοι ἀνάπαισ.

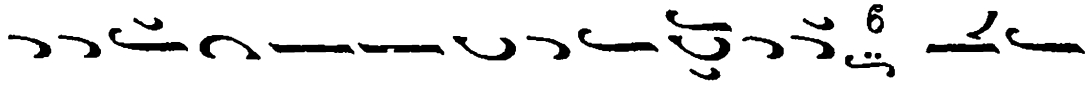

ε κρωσας τη ασ τρα πη της Θε ο τη τος ο τε

Ι Ό|Ι Ο Ι Ο|Ι Ι Ό|Ι Ό| Ο Ι

Ἴαμβος δίσ. ἀπὸ ἄρσ. ἀνάπαισ. ἴαμβ. τ ρ ι σ η

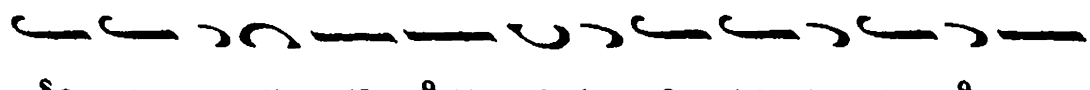

δε και τους τε θνε ω τας εκ των κα τα χθο νι

Ι| Ο Ι Ο Ι| Ο Ι Ι| Ο Ι Ο Ι Ο

μος δ ί σ η μ ο ι τρίσημοι δ ι σ η μ ο ι

ων α νε ε στησιις πα σαι αι δυ να μεις των

Ι| Ι Ό Ι Ό| Ο Ι Ο Ι Ο Ι Ο

Ἴαμβοι Δίσημοι

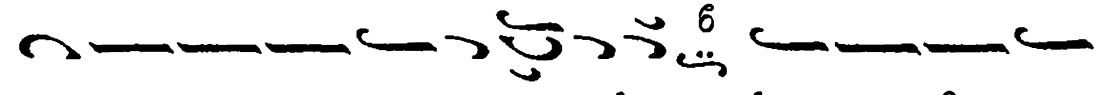

ε που ρα νι ων ε κραυγαζον ζω ο δο τα

Ι Ο Ι Ο Ι| Ι Ό Ι Ό| Ο Ι Ο Ι

δίσημοι Ἴαμβοι δίσημοι

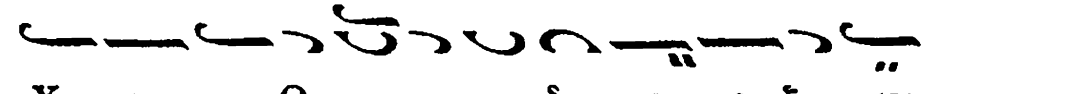

Χρι στε ο Θε ος η μων δο ο ο ξα σοι

Ι Ο| Ο Ι Ο Ι| Ι Ό | Ο Ι

δίσημοι Ἴαμβ. ὄρθ.

Ἐσφαλμένα Ι. Σ.	Διορθωμένα Ο. Χ.
105 (*) 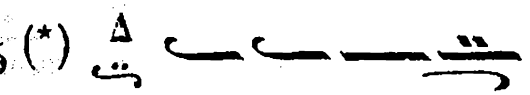	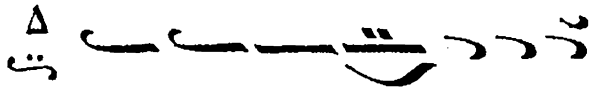
Κα τευ θυν θη	κα τευ θυν θη η η τω
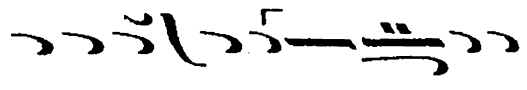	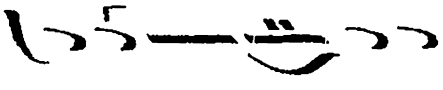
η η τω η η η προ ο ο	η η η προ ο ο
106 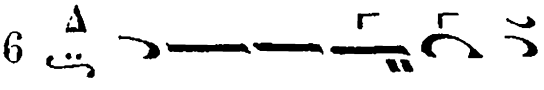	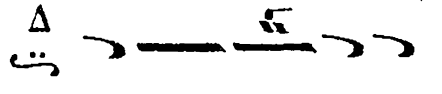
α μαρ τι ι ι α	α μαρ τι ι α
107 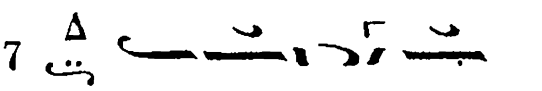	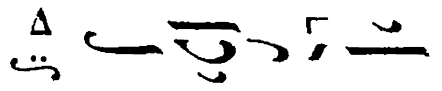
α νε στη η γαρ	α νε στη η γαρ
108 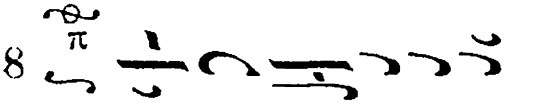	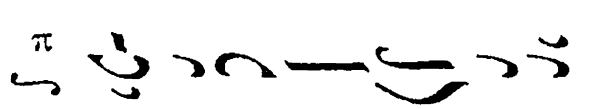
μων τη ε γερσει σου	μων τη ε γερ σει σου
109 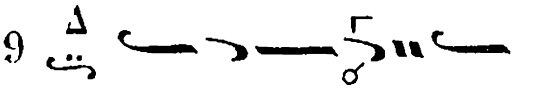	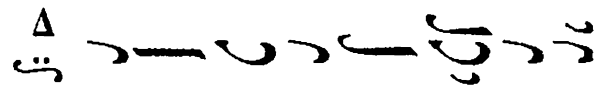
και ζω η η ης η	και ζω ης η ξι ω θημεν
110 (*) 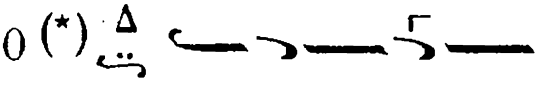	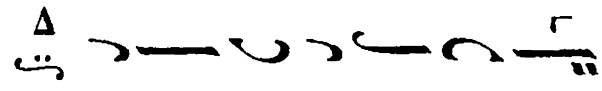
η κα τα α α	η κα τα ρα νε νε ε
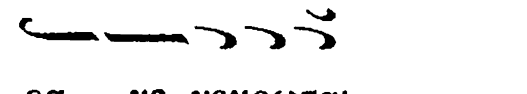	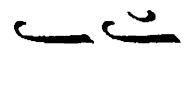
ρα νε νεκρωται	κρω ται
111 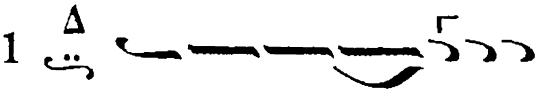	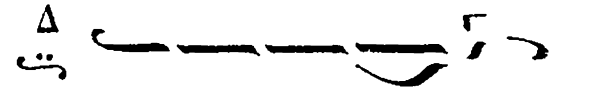
εις τον λι ι ι ι ι	εις τον λι ι ι ι
112 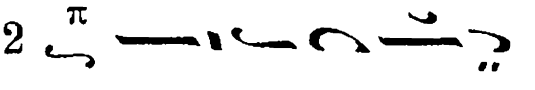	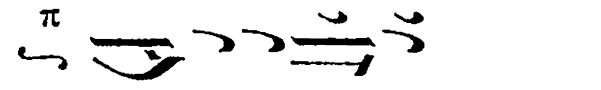
σοι ε πι λαμψει	σοι ε πι λαμ ψει

105 (*) Τὸ Ἀντικένωμα δὲν τίθεται εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν

διότι δὲν ἐκτελεῖται· ἀλλὰ τὸ Ψηφιστὸν ὡς 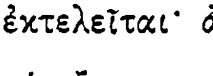

110 (*) Ἡ ἀνάμιξις πορείας τοῦ Πλ β΄ εἰς τὰ τοῦ Δευτέρου δὲν ἐπιτρέπεται ἀλλ᾽ οὔτε Ἀντικένωμα ὑπὸ Ὀλίγον ἑτεροσύλλαβον καὶ οὔτε ὑπερπροπαροξυτονισμὸς εἰς τὸ : νένεκρωται

Ἐσφαλμένα Ι. Σ.	Διορθωμένα Ο. Χ.
113 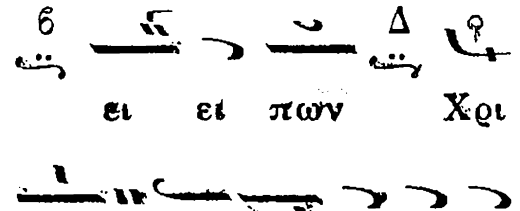	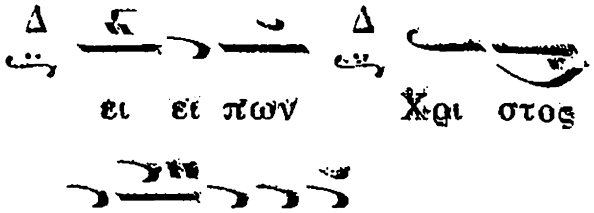
ει ει πων Χρι	ει ει πων Χρι στος
στο ος α νε ε στή η	α νέ στή η εκ
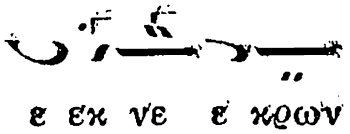	
ε εκ νε ε κρων	
114 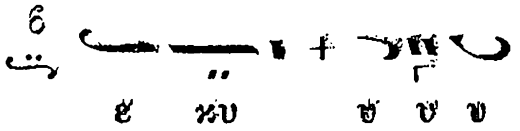	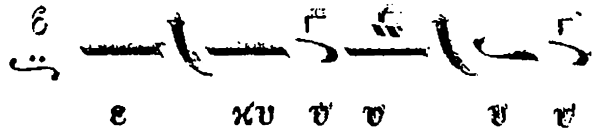
ε κυ υ υ υ	ε κυ υ υ υ υ
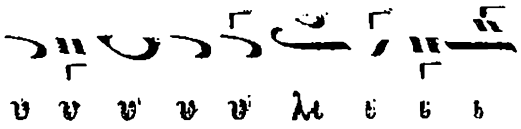	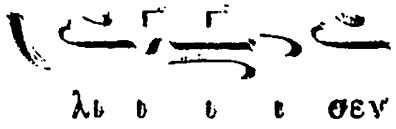
υ υ υ υ υ λι ι ι ι	λι ι ι ι σεν
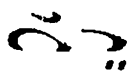	
σε εν	
115 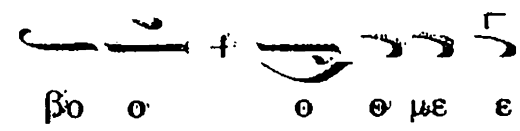	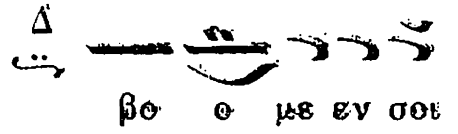
βο ο ο θ με ε	βο θ με εν σοι
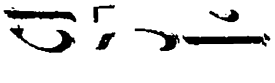	
ε ε εν σοι	
116 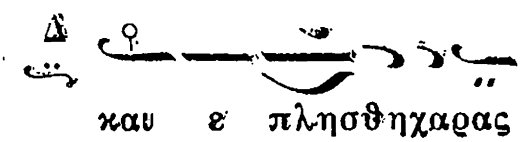	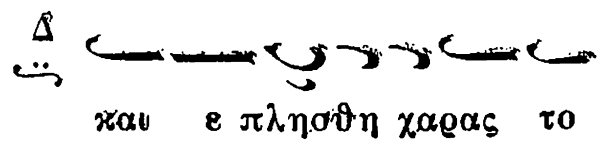
καυ ε πλησθηχαρας	καυ ε πλησθη χαρας το
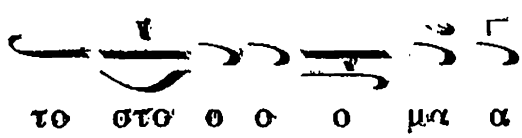	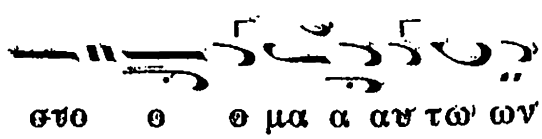
το στο θ ο ο μα α	σθο θ θ μα α αυ τω ων
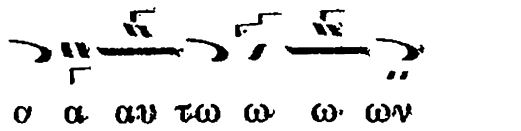	
ο α αυ τω ω ω ων	
117 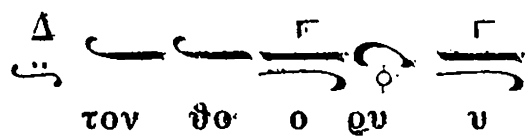	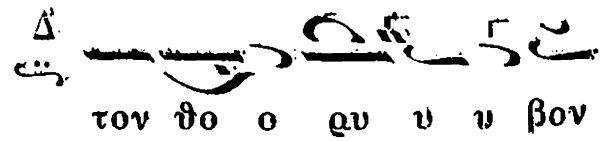
τον θο ο ρυ υ	τον θο ο ρυ υ υ βον
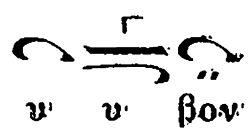	
υ υ βον	

Ἐσφαλμένα Ι. Σ. | Διορθωμένα Ο. Χ.

118

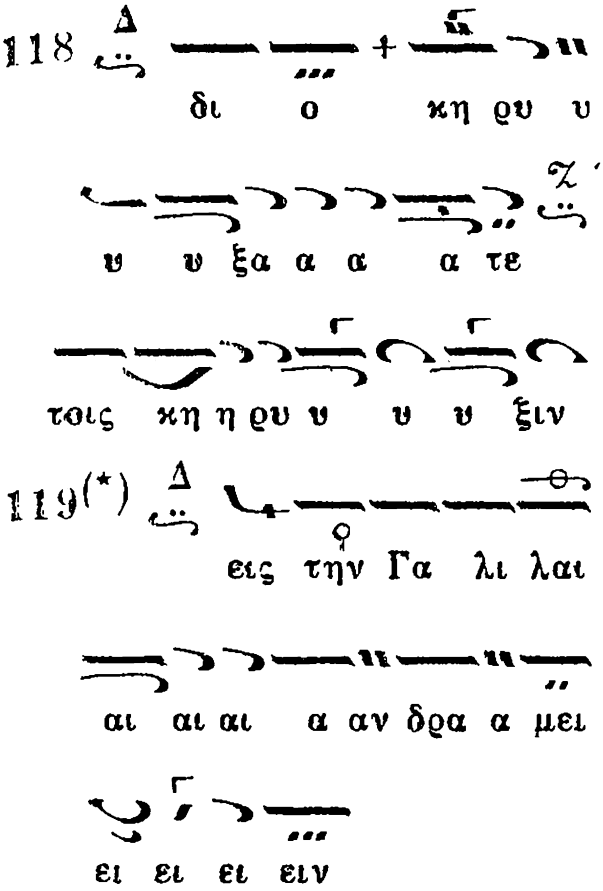

119(*)

Ἦχος Τρίτος

120(*)

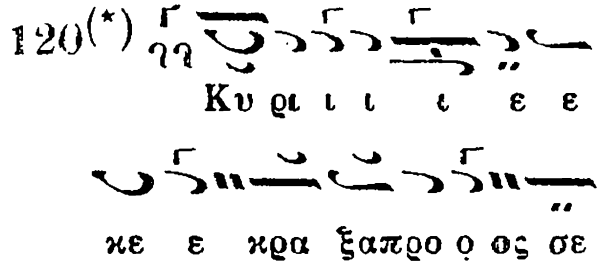

---

119 (*) Ἀντὶ Πεταστῆς μετὰ Κλάσματος τίθεται τὸ Ὀλίγον μετὰ Ψηφιστοῦ ὡς 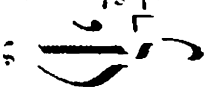

120 (*) Ὀρθογραφικῶς ἔπρεπε νὰ γραφῇ οὕτω,

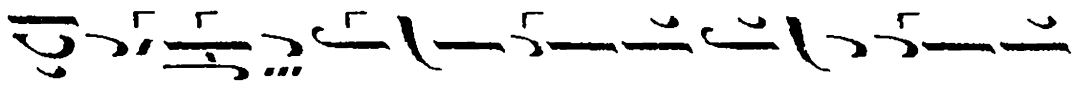

ἀλλ' ὁ Σακελλαρίδης ἐρήμαξεν, ἐσκόρπισεν ὡς ἡ ὄρνις τὰς τροφὰς ὑπὸ τοὺς πόδας της, δὲν ἀφῆκεν οὔτε μουσικοὺς χαρακτῆρας εἰς τὴν θέσιν τους ἀλλ' οὔτε Ἐκκλησιαστικὰς θέσεις.

Ἐσφαλμένα Ι. Σ.	Διορθωμένα Ο. Χ.
121 (*) 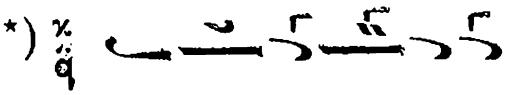	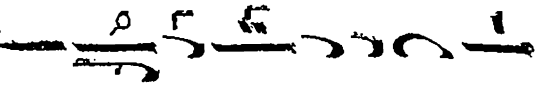
ει σα α α α α	ει σα α α α κου σο
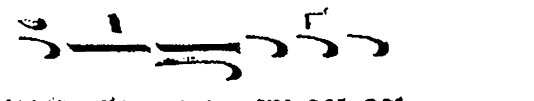	
κου σο σν μσυ ου ου	ον μου
122 	
και ον μη συνδυ α σω	και ου μη συν δυ
	
	α α σω
123 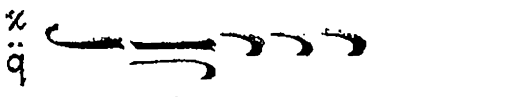	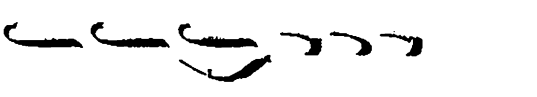
μυ στη ρι ου την	μυ στη ρι ι ου την
124 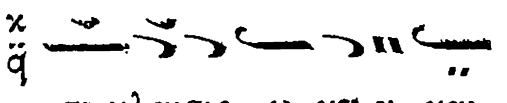	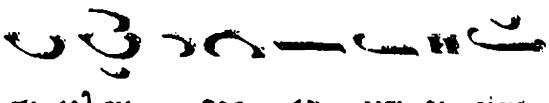
τι κλαιεις ω γυ υ ναι	τι κλαι εις ω γυ υ ναι
125 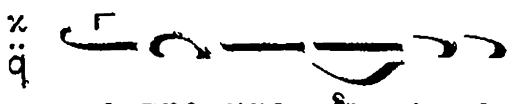	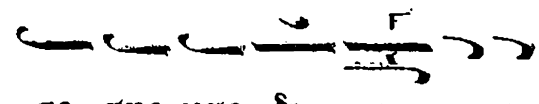
το της καρ δι ι ι	το της καρ δι ι ι ι
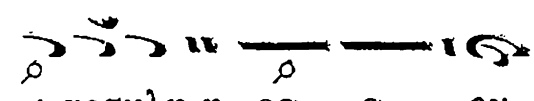	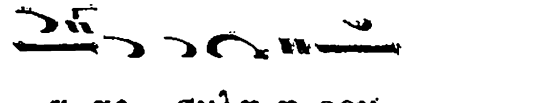
ι ασκλη η ρο ο ον	α ας σκλη η ρον
126 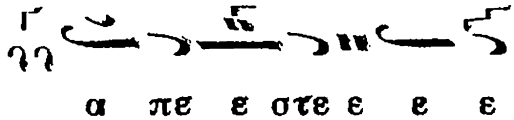	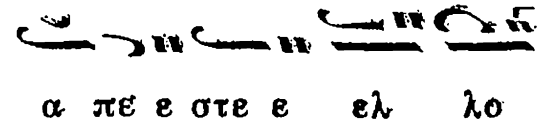
α πε ε στε ε ε ε	α πε ε στε ε ελ λο
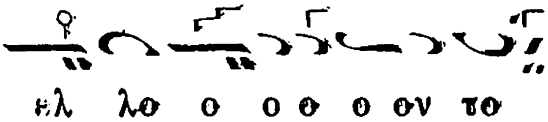	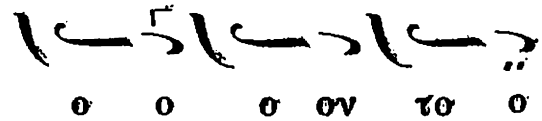
ελ λο ο ο ο ο ον το	ο ο σ ον το ο

---

121 (*) Τὸ πρῶτον Ὀλίγον ἀπαιτεῖ ἔγχρονον Ἀντικένωμα ὡς 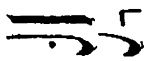 αἱ πρῶται τρεῖς Ἀπόστροφοι Συνεχὲς Ἐλαφρὸν ὡς 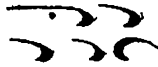 τὸ δὲ Ὀλίγον τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τόπον Κεντημάτων λόγῳ συγχύσεως, γράφεται ἁπλοῦν ὄχι μετ' Ἀντικενώματος ὡς: 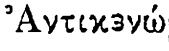 καὶ ἐκτελεῖται ὡς Κεντήματα ἄνευ συλλαβῆς.

Ἐσφαλμένα Ι. Σ. Διορθωμένα Ο. Χ.

Ἦχος Τέταρτος

127 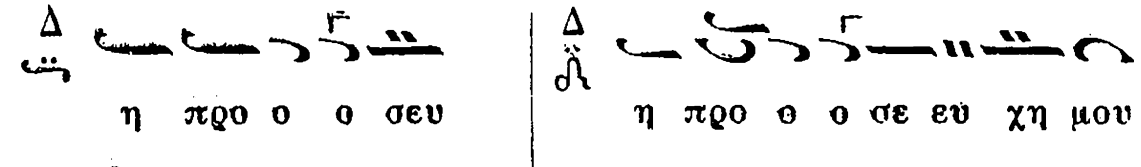
η προ ο ο σευ χη η μου

η προ ϑ ο σε ευ χη μου

128 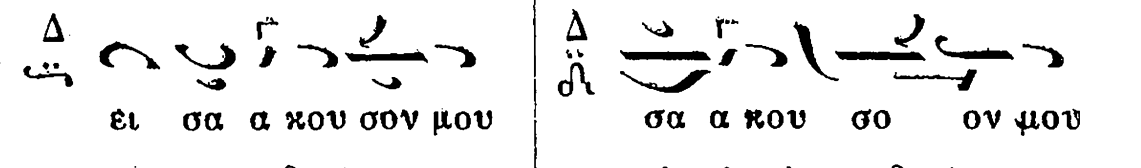
εἰ σα α κου σον μου

σα α κου σο ον μου

129 καὶ οὔμη συνδυάσω

καὶ οὐ μὴ συνδυάσω

130 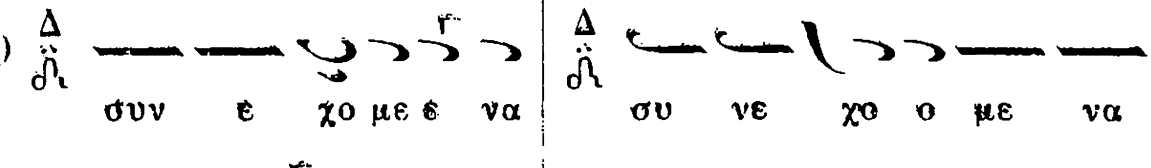
συν ε χο με ϑ να πε ε ε ὲ τρας

συ νε χο ο με να πε τρας

131 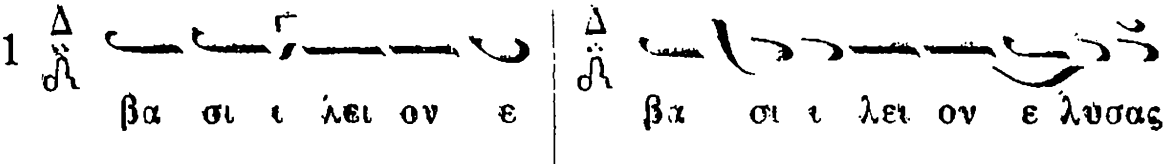
βα σι ι λει ον ε λει σας

βα σι ι λει ον ε λυσας

132 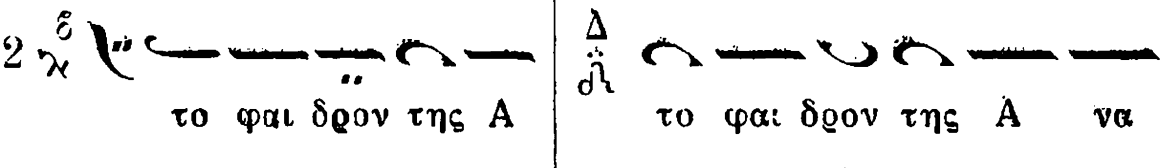
το φαι δρον της Α να στα σεως κηρυγ μα

το φαι δρον της Α στα σε ως κη ρυγ μα

Ἐσφαλμένα Ι. Σ.	Διορθωμένα Ο. Χ.
133 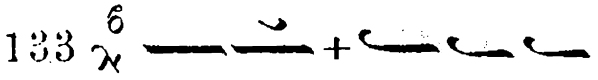	133 Τελεία παραμόρφωσις ἤχου, γένους, μέλους, μουσικῆς Ὀρθογραφίας ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ι. Σακελλαρίδη εἰς τὰ ἀπολυτίκια, τοῦ Τετάρτου ἤχου καὶ εἰς τὰ Καθίσματα «Ἀναβλέψασαι τοῦ τάφου τὴν εἴσοδον» καὶ «Κατεπλάγη Ἰωσήφ».
δι ου α να στη	
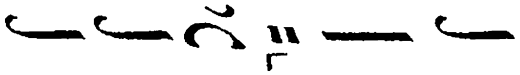	
σας τον προ ω το πλα	
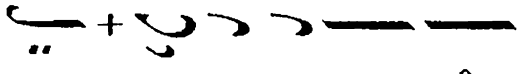	
στον ε σω σεν εκ θα	
	
να α του τας ψυ χας η	
	
μω ω ω ω ων	
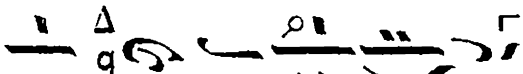	
Κα τε πλα γη Ι ι	Κα τε πλα γη Ι ω σηφ
	
ω σηφ	
134 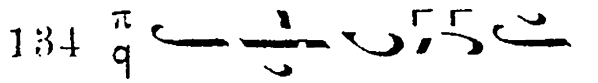	
αι νει ει ει ει τε	Αι νει ει ει ει τε
135 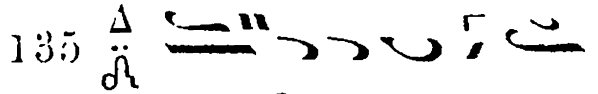	
τω Θε ε ω ω ω	τω Θε ε ω ω
136 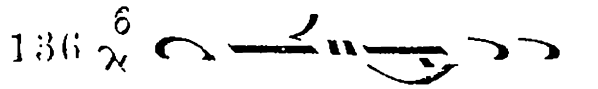	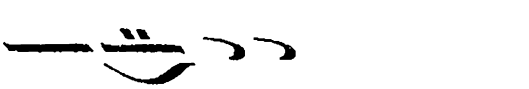
εκ τει ει ει νας την	εκ τει νας την
137 	
και αι αι Α γι ω	και αι αι Α γι ι ω ω
	
πνε ευ μα α τι ι ι ι	Πνε ευμα α τι

Ἐσφαλμένα Ι. Σ. Διορθωμένα Ο. Χ.

Ἦχος Πλ. τοῦ Πρώτου

138 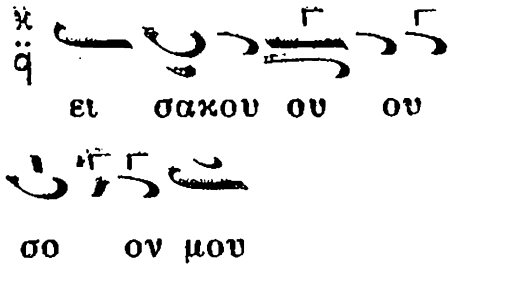

139 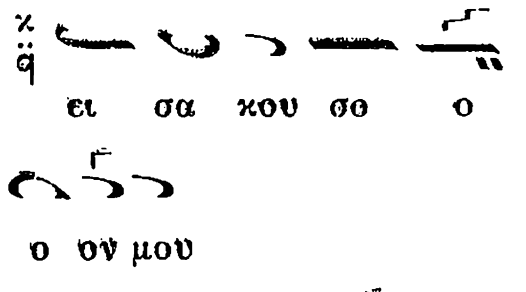

140 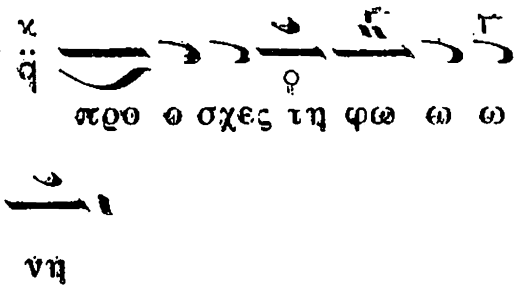

141 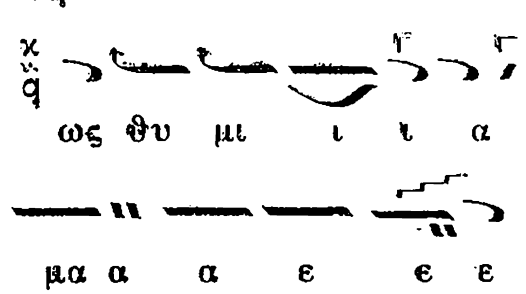

142 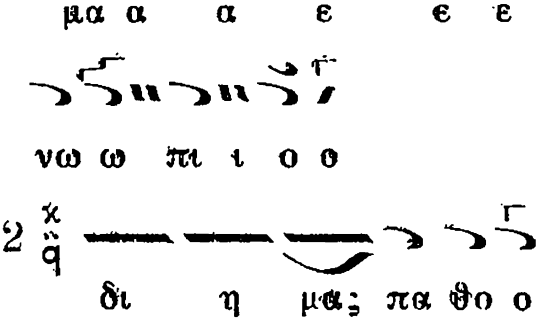

143 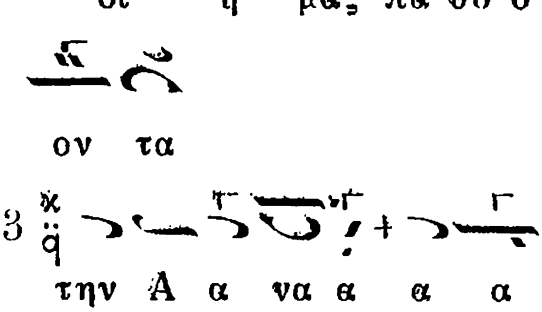

Ἐσφαλμένα Ι. Σ.	Διορθωμένα Ο. Χ.
144 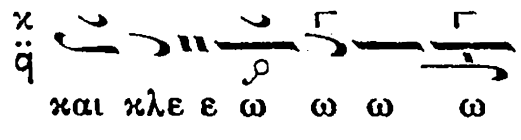	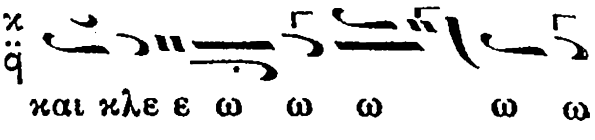
και κλε ε ω ω ω ω	και κλε ε ω ω ω ω ω
	
ω ω πα	πα
145 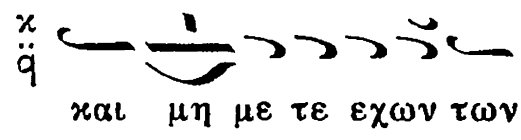	
και μη με τε εχων των	και μη με ε τε ε ε χων
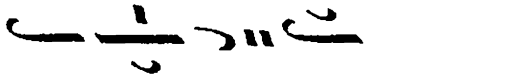	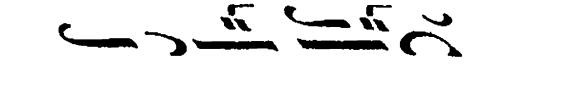
εν τε λει ει ει	των εν τε ε λει

Ἦχος πλ. τοῦ Δευτέρου

146 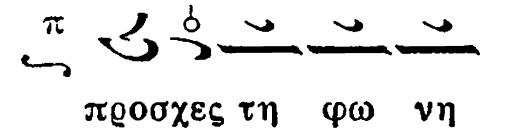	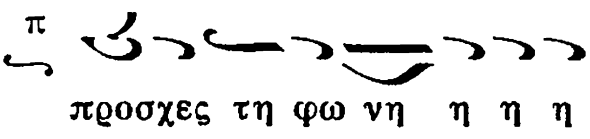
προσχες τη φω νη εσ πε ρι νη	προσχες τη φω νη η η η
	
	τη ης
147 καὶ οὔμη συνδυάσω	καὶ οὐ μὴ συνδυάσω
148 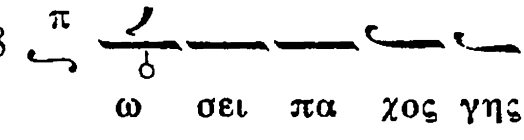	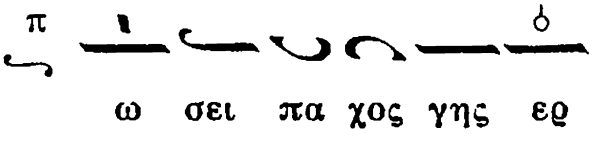
ω σει πα χος γης	ω σει πα χος γης ερ
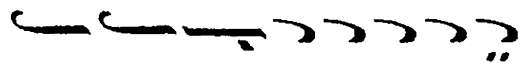	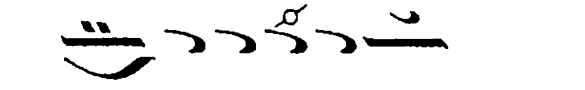
ερ ρα α γη ε πι της γης	ρα γη ε πι της γης
149 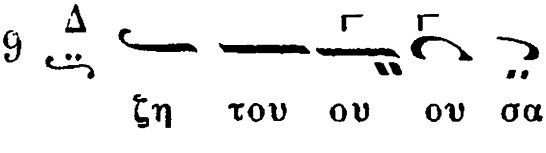	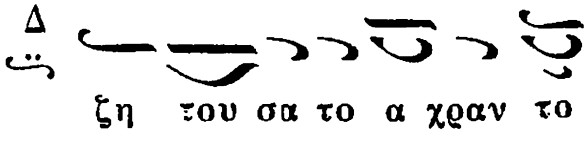
ζη του ου ου σα	ζη του σα το α χραν το
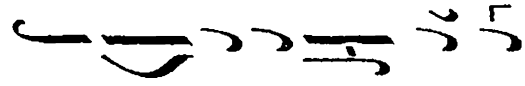	
το αχραντον σου σω ω	σου Σω μα
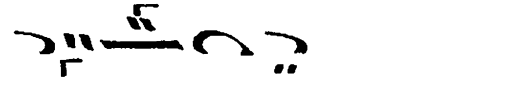	
ω ω ω μα α	

'Εσφαλμένα Ι. Σ.

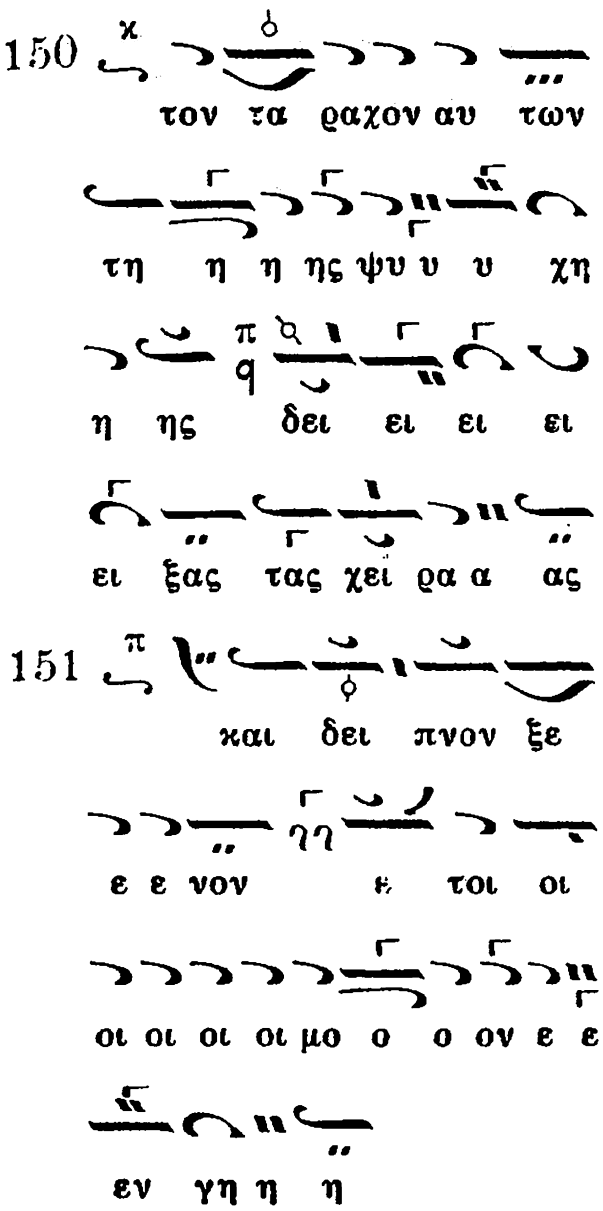

Διορθωμένα Ο. Χ.

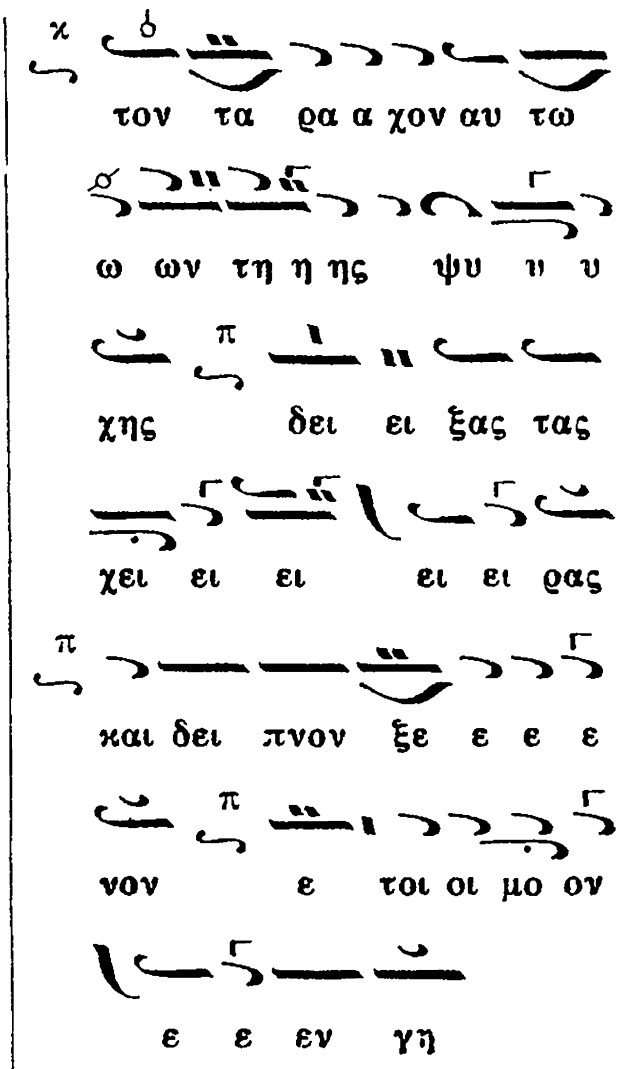

Ἦχος Βαρύς

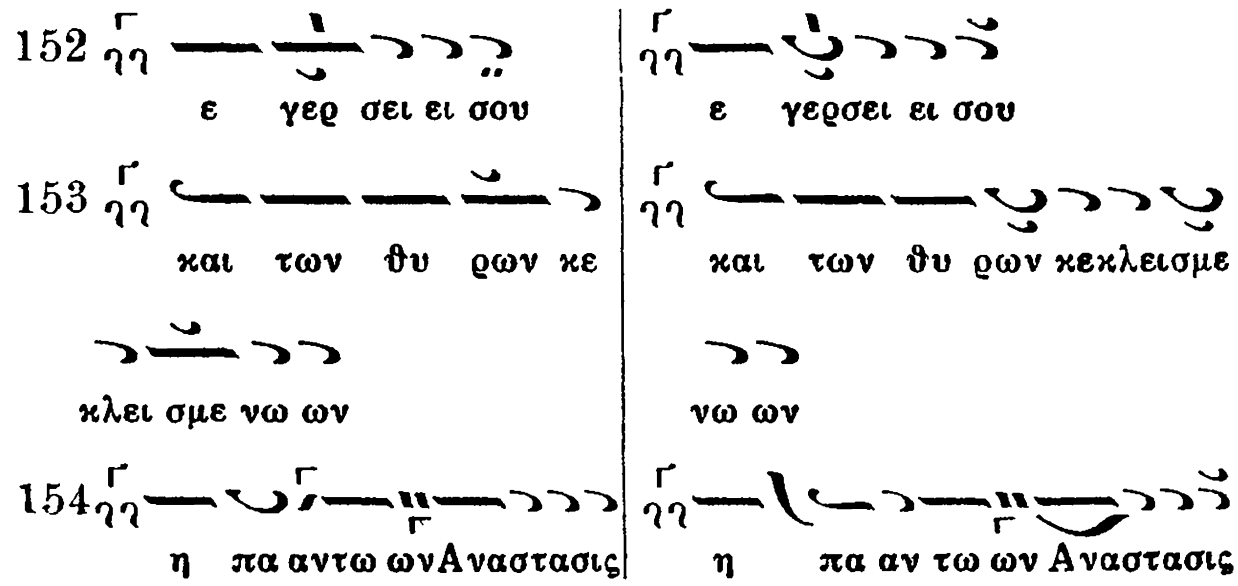

Ἐσφαλμένα Ι. Σ	Διορθωμένα Ο. Χ.
155 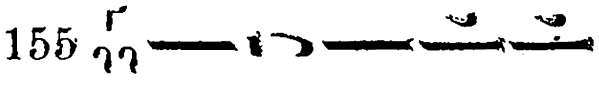	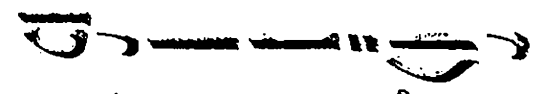
ου τος χα ρα ας	ου τος χα ρα ας δρε ε
	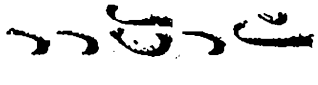
δρε ψεται δραγματα	ψε ται δραγμα τα
156 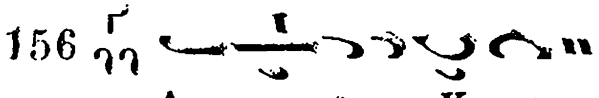	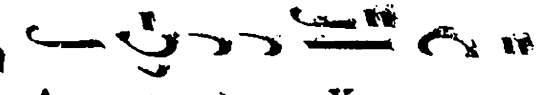
Αι νει τετον Κυ ρι ι	Αι νει τε τον Κυ ρι ι
	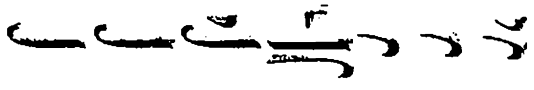
ον εκ τω ω ω ων ου	ον εκ τω ω ω ων ου
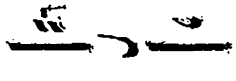	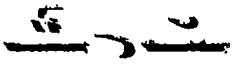
ρα α νων	ρα α νων
157 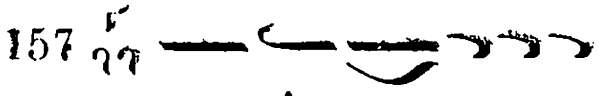	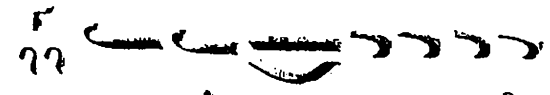
η Α να στα σι ις	η Α να στασι ις δι
	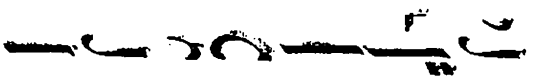
δι α τους πε σο ον τας	α τους πε σο ον τας

Ἦχος πλ. τοῦ Τετάρτου

158 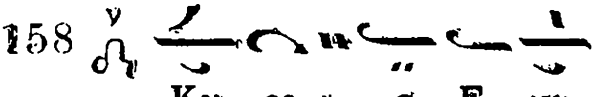	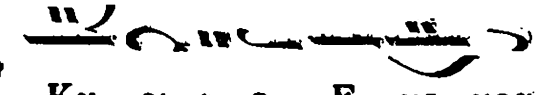
Κυ ρι ι ε Ε κε	Κυ ρι ι ε Ε κε κρα
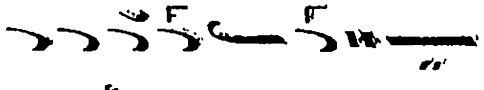	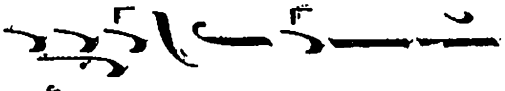
κρα α ξα α προ σ ος σε	α ξα α προ ο ος σε
159 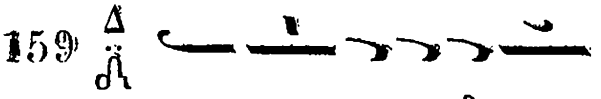	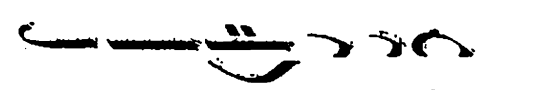
και ου μη συνδυ α	και ου μη συν δυ
	
σω με τα τωνεκλεκτωναυτων	α α σω με τα των ε
	
	κλε κτων αυ των

Ἐσφαλμένα Ι. Σ.

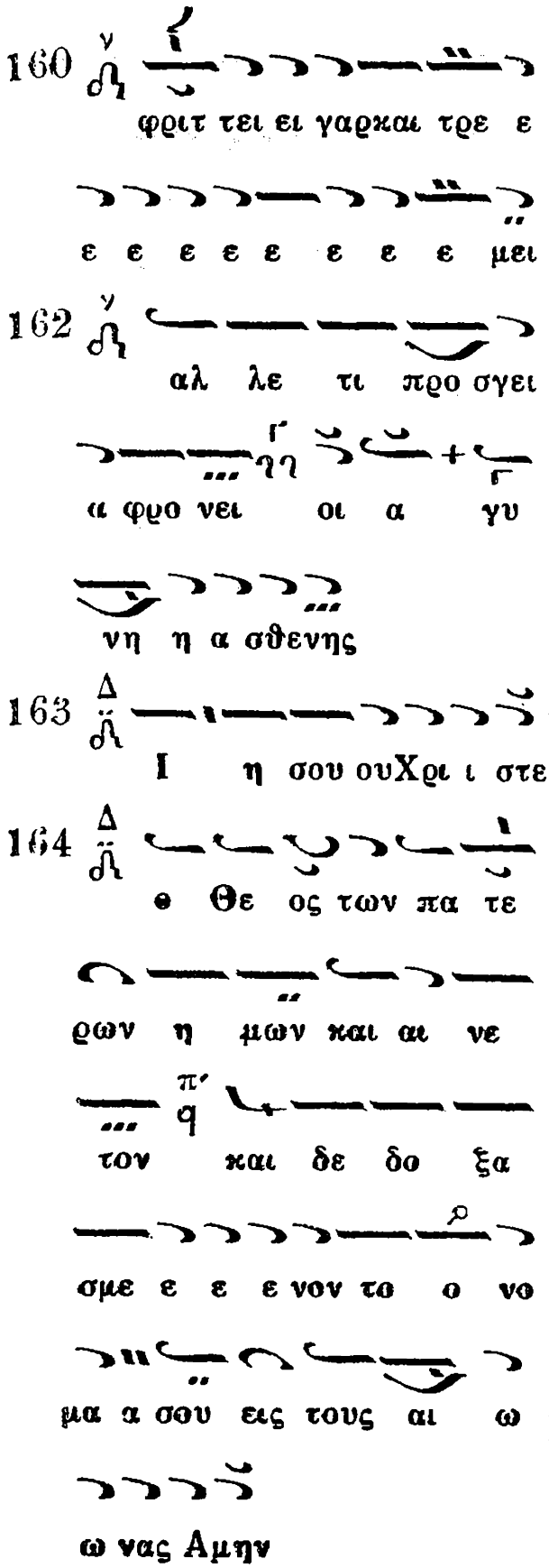

Διορθωμένα Ο. Χ.

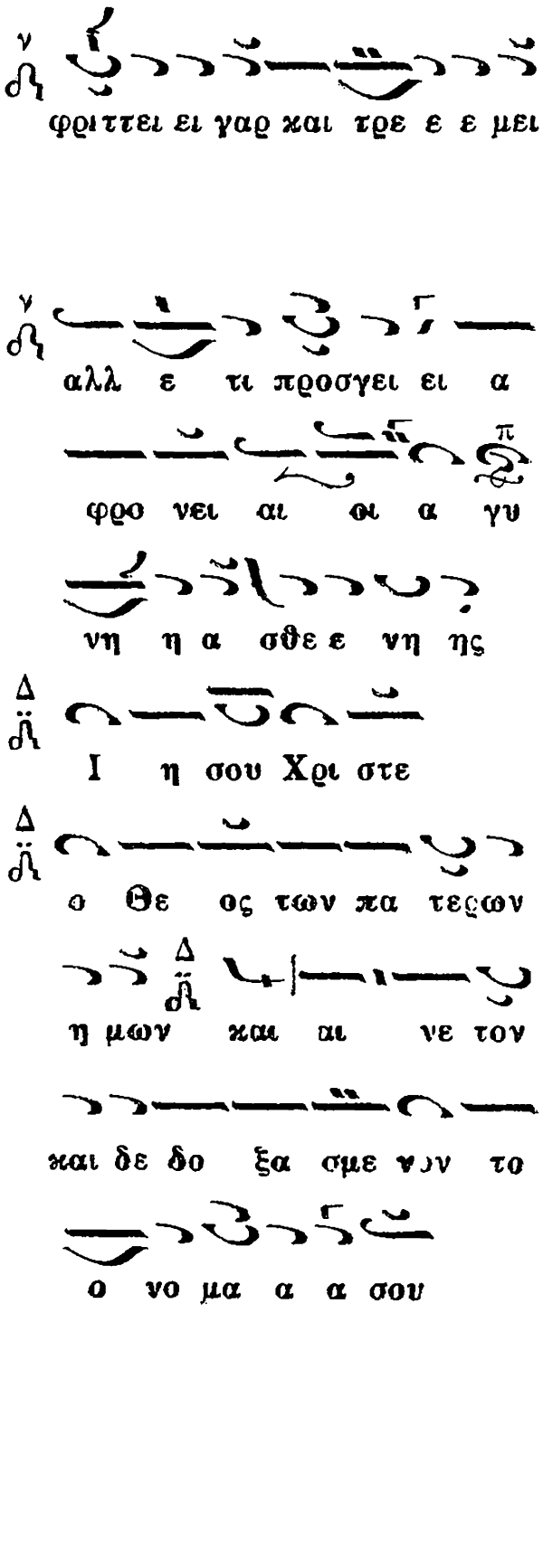

Ἐσφαλμένα Ι. Σ.	Διορθωμένα Ο. Χ.
165 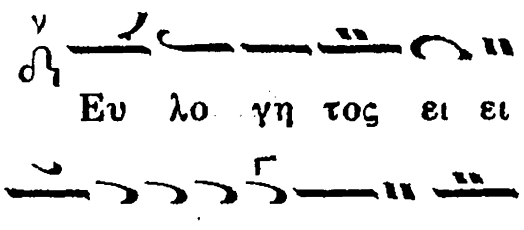	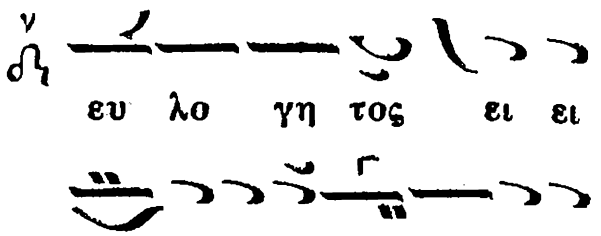
Ευ λο γη τος ει ει	ευ λο γη τος ει ει
Κυ ρι ι ε ε ε ε ε	Κυ ρι ι ε ε ε ε ε
	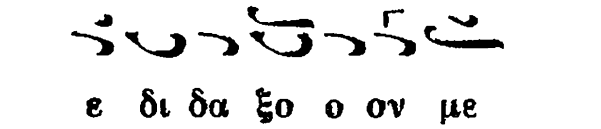
ε ε ε ε ε ε ε ε ε	ε δι δα ξο ο ον με
166 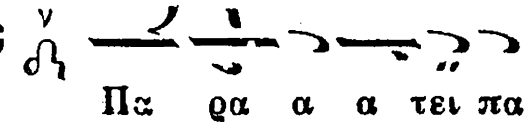	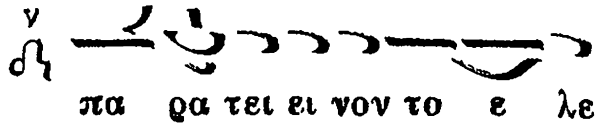
Πα ρα α α τει πα	πα ρα τει ει νον το ε λε
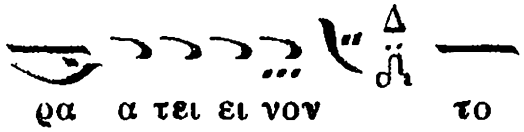	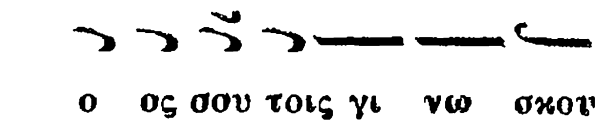
ρα α τει ει νον το	ο ος σου τοις γι νω σκου
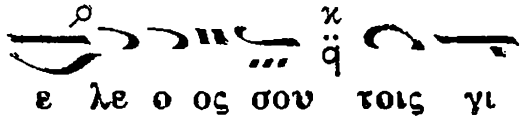	
ε λε ο ος σου τοις γι	σι ι σε
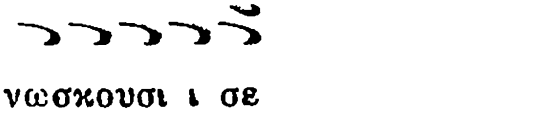	
νωσκουσι ι σε	

Διορθώσεις Μουσικῶν χαρακτήρων μὴ ὀρθῶς γεγραμμένων, ἐκ τοῦ Ἀναστασιματαρίου τοῦ μ. Στυλ. Χουρμουζίου.

Ἀνορθογραφία Σ. Χ.	Ὀρθογραφία Ο. Χ.
166 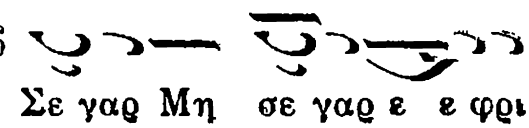	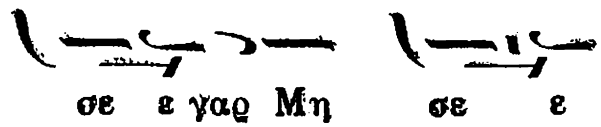
Σε γαρ Μη σε γαρ ε ε φρι	σε ε γαρ Μη σε ε
	
	γαρ ε ε φρι
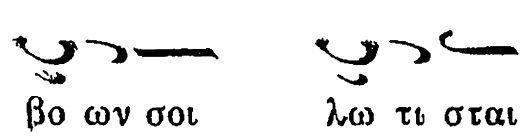	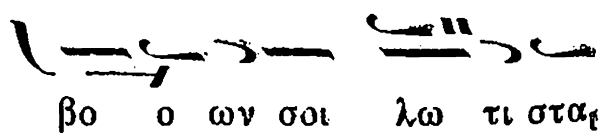
βο ων σοι λω τι σται	βο ο ων σοι λω τι σταί

Ἐσφαλμένα Σ. Χ. Διορθωμένα Ο. Χ.

Ἡ δίχρονος Πεταστὴ δὲν γράφεται πρὸ μιᾶς καταβάσεως ἀλλὰ πρὸ δύο ἢ τριῶν συνεχῶν· πρὸ μιᾶς καταβάσεως ἑτεροσυλλάβου γράφεται ὄχι δίχρονος ἡ Πεταστὴ· ἀντὶ διχρόνου Πεταστῆς γράφεται Ὁμαλὸν ὡς :

168
κε ε ταις

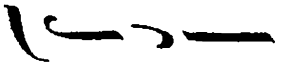
κε ε ταις

Πρὸ μιᾶς ὁμοσυλλάβου καταβάσεως τίθεται Βαρεῖα ὄχι Ψηφιστὸν.

169 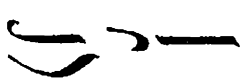
γι ω πνευ

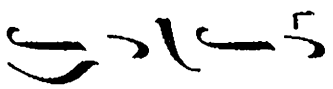
ος α χρο

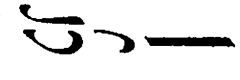
γι ω Πνευ

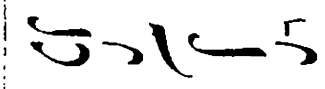
ος α χρο ο

Πρὸ μιᾶς ἑτεροσυλλάβου ἰσοχρόνου καταβάσεως τίθεται Πεταστὴ ὄχι Ψηφιστὸν ὡς: 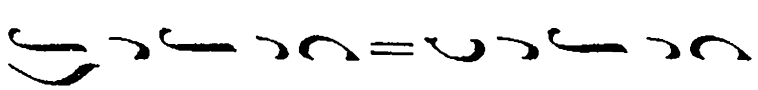
κε κρα ξα προς κε κρα ξα προς

170
μι αν μου

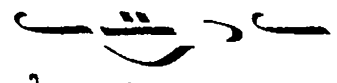
λα οι και α πρὸ μιᾶς καταβάσεως τὸ Ψηφιστὸν εἶναι ἄχρηστον ὡς: 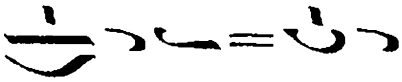
Α γι ος Α γι

ος κο σμω γε γο νε κοσμω γε γο νε

171 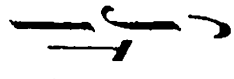
ρου με νος

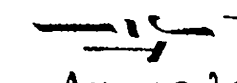
Αγ γε λος Τὸ Ὁμαλὸν τίθεται ὑπὸ Ὀλίγον δίδρονον πρὸ Ἀποστρόφου ὡς 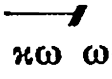
κω ως

ἢ ὑπὸ ὁμοσύλλαβον Ἴσον ὡς
ο ο τι ο ο ος

Ἐσφαλμένα Σ. Χ.	Διορθωμένα Ο. Χ.

172 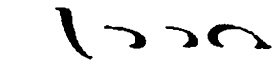 ἡ Βαρεῖα περιττὴ

ος και ος και

173 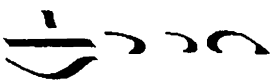

νε ε στης
κρω ων τον
μει εις τον

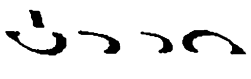

νε ε στης
κρω ων τον
μει εις τον

Εἰς τὰ ὁμοσύλλαβα ἀντὶ Ψηφιστοῦ τίθεται Πεταστὴ.

174 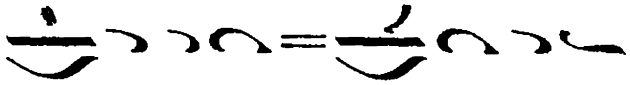

μη κλαι ε τε πε παυ ται μη κλαι ε τε

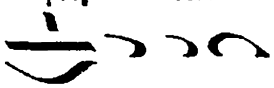

πε παυ ται

Εἰς τὰ ἑτεροσύλλα, ἰσόχρονα, τίθεται τὸ Ψηφιστὸν.

183 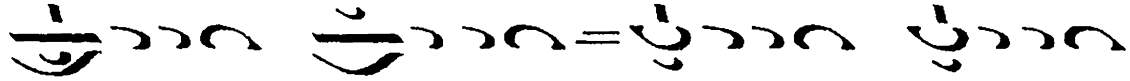

τρω σω παρ τρω σα τω τρωσα τω τρωσα παρ

Εἰς τὰ ἑτερόχρονα καὶ ἑτεροσύλλαβα τίθεται ἡ Πεταστὴ,

184 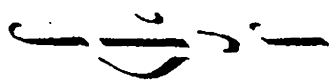 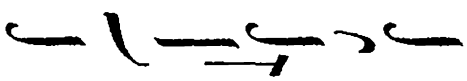

τα α δη λα τα α α δη λα

Τὸ Ψηφιστὸν οὐδέποτε τίθετοι πρὸ μιᾶς Ἀποστρόφου εἴτε δίχρονον οὔτε ἰσόχρονον.

185 τὸ ὁμοσύλλαβον τῶν δύο Ἀποστρόφων

πε ε ε στη η

ἀπαιτεῖ Βαρεῖαν ὡς:

πε ε ε στη η

186 ἡ Βαρεῖα περιττὴ ὡς

Α α γι ον Α α γι ον
ε ε παρ σις ε ε παρ σις

187

τι ι ι σου ο τι ι ι σου ο

Ἐσφαλμένα Σ. Χ. Διορθωμένα Ο. Χ.

Τὸ Ὀλίγον δὲν δέχεται Ψηφιστὸν, διότι ἐτέθη εἰς τὸν τοπον Κεντημάτων ὡς: 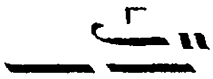

188 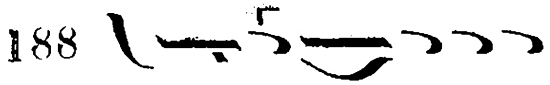 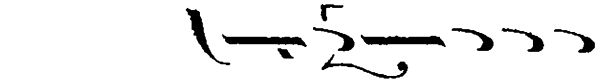

νη η η σω ω μεν νη η η σω ωμεν

189 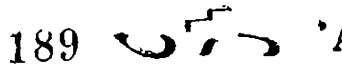 Ἀντὶ Πεταστῆς τὸ Ψηφιστὸν 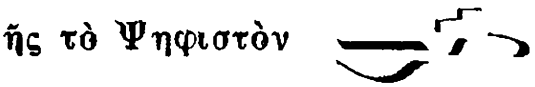

με ε γα με ε γα

190

νω ω δουςκραυγης νω ωδουςκραυγης

Ἡ Βαρεῖα περιττὴ διότι αἱ δύο ἀπόστροφοι εἶναι ἑτεροσύλ.

191 ὀρθοτέρα ἡ θέσις μετὰ ψηφιστοῦ διό-

ε πτη η ξεν

τι ἡ συλλαβὴ πτη, εἶναι ἄτονος, ὡς

ε πτη η ξεν

192

Α δη δε ε Α δη δε ε

Ἀπαιτεῖται Βαρεῖα εἰς τὸ ἔντονον δε, ὁμοσύλλαβον τῶν δύο Ἀποστρόφων ὡς:

ως εκ χειρο ος κρα ως εκ χει ρο ος κρα

193

φεν τα δοτω σαν φεντα δο τωσαν

Ἡ Βαρεῖα ἄχρηστος εἰς τὰ ἑτεροσύλλαβα

194 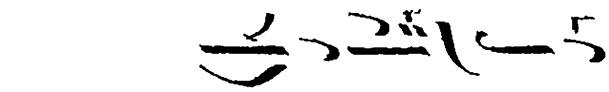

δι δα ξο ο ον δι δα ξο ο ον

Ἀντὶ Πεταστῆς ἀπαιτεῖται Ψηφιστὸν διὰ τὸ ἰσόχρονον τῶν δύο Ἀποστρόφων, ὡς ἑξῆς:

Ἐσφαλμένα Σ. Χ. Διορθωμένα Ο. Χ.

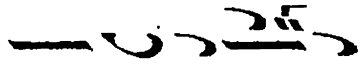

η μας εκ σκο ο η μας εκ σκο ο

ρασχου το ρασχου το

ἡ Πεταστὴ δὲν γράφεται πρὸ δύο ἰσοχρόνων καταβάσεων ἀλλὰ πρὸ μιᾶς· προ δύο ἰσοχρόνων γράφεται τὸ Ψηφιστὸν· πρὸ δύο δὲ ἰσοχρόνων καταβάσεων γράφεται δίχρονος ἡ Πεταστὴ ὡς:

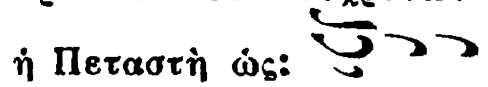

195

φη σι ιν φη σι ιν ο

ἁπαιτεῖται Βαρεῖα διὰ τὸ ὁμοσύλλαβον καὶ ὄχι Πεταστὴ

196

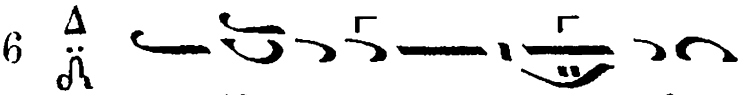

ο Πε τρο ος ε ε δρα εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν

ἡ Πεταστὴ δὲν ἐκτελεῖται διότι εἶναι ἑτεροσύλλαβος μὲ τὴν Ἀπόστροφον ἀλλὰ οὕτω:

ο Πε ε ε τρο ος ε ε δρα α α με

Μουσικαὶ Κρίσεις

Ἡ Κλῖμαξ τῆς Μουσικῆς τοῦ ἀοιδίμου Χρυσάνθου ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς ἐν χρήσει Β. Μουσικῆς τῆς σήμερον, καὶ αὐτὴν ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν μου ὡς:

108 $\frac{96}{108}$ $\frac{88}{108}$ $\frac{81}{108}$ $\frac{72}{108}$ $\frac{66}{108}$ $\frac{60\ 3|4}{108}$ $\frac{54}{108}$ =

1 Δ $\frac{8}{9}$ q $\frac{22}{27}$ z $\frac{3}{4}$ ν $\frac{2}{3}$ π $\frac{11}{18}$ θ $\frac{9}{16}$ Γ $\frac{1}{2}$ Δ

Ἔχω τὸ Ἐπίτριτον $\frac{1}{4}$ τῆς χορδῆς ὡς θεμέλιον τοῦ μουσικοῦ οἰκοδομήματος, τὸ ὁποῖον πληρῶ δι' ἑνὸς Ἐπογδόου καὶ δύο Ἐπιενδεκάτων κατὰ συνέχειαν, ὡς ἑξῆς: Τὸ πρῶτον διάστημα τόνου Δ — q εἶναι Ἐπόγδοον (§ 86) τὸ δεύτερον διάστημα q — z εἶναι τόνος Ἐλάσσων Ἐπιενδέκατος καὶ τὸ τρίτον z — ν εἶνε ὁμοίως τόνος Ἐλάσσων, Ἐπιενδέκατος ἀλλὰ κολοβὸς. Κολοβὸς λέγομεν διότι ὁ Ἐπιενδέκατος οὗτος, ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τοῦ Ἐπιτρίτου ($\frac{1}{4}$) τῆς ὅλης χορδῆς Δ — ν ἐπὶ τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ἀκριβῶς ὁ φθόγγος ν καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐφ' ἑκατέρωθεν τῶν μερῶν τῆς χορδῆς ηχεῖται ἡ Διαπέντε συμφωνία, χάριν τῆς ὁποίας κολοβοῦται τὸ διάστημα z — ν κατὰ $\frac{1}{108}$ (καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι). Ἐν τούτοις καίτοι κολοβὸν τὸ διάστημα z — ν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὀνομασθῇ ἄλλως εἰμὴ Ἐλάσσων τόνος, ἢ Ἐπιενδέκατος, διότι καὶ οἱ ἓξ Ἐπόγδοοι ἐνῷ ὑπερβαίνουσι τὸ $\frac{1}{2}$ τῆς χορδῆς εἶναι ὅμως ὅλοι Ἐπόγδοοι καίτοι κολοβοῦνται ὁμοίως συμβαίνει καὶ εἰς τὰ ἐπίτριτα Τετράχορδα. (§ 87 Σημ.)

Σημ. Ἐπὶ τοῦ Ἐπιτρίτου τῆς χορδῆς ἐσκόνταψεν ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ 1881, ἡ ὁποία ἐνῷ καθώρισε χορδὴν ἐκ τμημάτων 1,000 μήκους, καὶ ὤφειλε νὰ θέσῃ τὸν Νη— ν ἐπὶ τοῦ πρώτου Ἐπιτρίτου τῆς χορδῆς $\frac{1}{4}$ $(\frac{250}{1000})$ αὐτῆς, τὸν ἔθεσε ἐπὶ τοῦ $\frac{256}{1000} = (\frac{32}{125})$ καὶ ἕνεκα τούτου ἐπελαγοδρόμησεν, ἠστόχησε

τοῦ σκοποῦ της, διότι παρέλυσεν ὅλας τὰς συμφωνίας αἱ ὁποῖαι παράγονται ἐκ τῆς διαιρέσεως τῆς χορδῆς εἰς ἴσας μοίρας· ὡς $\frac{1}{9}$ διὰ τὸν Ἐπόγδοον, $\frac{1}{4}$ διὰ τὸν Ἐπίτριτον, $\frac{1}{2}$ διὰ τὴν Διαπασῶν, $\frac{1}{3}$ διὰ τὴν Διαπέντε, $\frac{2}{3}$ διὰ τὴν Διαπασῶν τῆς Διαπέντε, $\frac{3}{4}$ διὰ τὴν Δισδιαπασῶν. Καὶ τούτου ἕνεκα, κατὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν φθόγγων ἀπέτυχε, διότι εὗρεν ὅτι τὸ διάστημα τοῦ τόνου (Ἐπογδόου) ν ♌ — π ♀ ἦτο χαμηλὸν καὶ ἐδέησε νὰ τὸν ὑψώσῃ διὰ τῆς προσλήψεως καὶ ἑτέρων τμημάτων· ἀλλ' εὑρέθη ὁ Βου, χαμηλὸς, διότι τὸ ἐπὶ χορδῆς διάστημα αὐτοῦ, προσετέθη εἰς τὸ τοῦ Πα, καὶ ἕνεκα τούτου πολλαὶ συνεδριάσεις καὶ δοκιμαὶ ἔγειναν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ Βου — δ ♓ ἀλλὰ καὶ πάλιν εὑρέθη χαμηλὸς ὁ τόνος Γα, ὁ Δι, διὰ τὰ ὁποῖα ἐξωδεύθη χρόνος ἄσκοπος καὶ χρῆμα ἀνωφελῶς διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ περιφήμου Ἰωακειμείου «Ψαλτηρίου».

Ἐκ τῆς κριτικῆς ἡμῶν δημοσιεύσεως εἰς «Πάφον» 9)2)1939 διὰ τὸ «Ἡ Παρθένος σήμερον».

Τὸ Αὐτόμελον «Ἡ Παρθένος σήμερον» εἴς τινα μουσικὰ βιβλία ἀπαντᾶται, ἦχος τρίτος Γα, παρὰ τὸν ὁποῖον ὑπάρχει Ἐλαφρὸν, ὡς: Γα ↷ εἰς ἄλλα δὲ, ἦχος πλ. Δ' Τρίφωνος· καὶ ὅμως οὔτε εἰς Τρίτον ἦχον ψάλλεται τοῦτο, οὔτε εἰς πλ. τοῦ Δ' Τρίφωνον, διότι:

Ὁ πλ δ' ἐπι τῆς χορδῆς ἔχει βάσιν του τὸ Ἐπίτριτον $\frac{1}{4}$ τῆς χορδῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ φθόγγος Νη — ν ♌ διάτονος τόνος Τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν, ἐξ αὐτοῦ βαδίζει ἐλευθέρως πρὸς τὴν Νήτην κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα καὶ Δισδιαπασῶν καὶ σπανίως πρὸς τὴν Ὑπάτην.

Προκειμένου ὅμως περὶ σχηματισμοῦ Τριφωνίας τοῦ πλ' δ' ὑψώνει τὴν βάσιν τοῦ Νη — ν ♌ κατὰ Τετράχορδον ἐπὶ τοῦ Γα Διατόνου τόνου τῶν Μέσων, καὶ ἐπ' αὐτοῦ σχηματίζει τὸ μέλος τῆς Τριφωνίας κινούμενος κατὰ συναφὴν ἐξ ἴσου ἐπὶ τῶν δύο Μέσων Τετραχόρδων, τόσον ἐπὶ τὸ ὀξὺ, ὅσον καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ μὲ βάσιν καὶ κέντρον τὸν Γα, = Γ ♈♈ μεταβλη-

θέντα διὰ τῆς φθορᾶς ϱ εἰς Γα=

Τὸ «Ἡ Παρθένος σήμερον» ἔχει βάσιν τὸν Νη=

τοῦ Πλ. δ΄ τοῦ Διαπασῶν συστήματος, οὐχὶ τοῦ Τριφώνου· ἐκ τοῦ

βαδίζει μόνον ἐπὶ τὸ ὀξὺ κατὰ διάζευξιν, οὐχὶ κατὰ συναφήν ὡς ὁ Τρίφωνος πλ. δ΄ οὐδὲ ὡς ὁ Τρίτος ἦχος, καὶ δὲν κατέρχεται οὐδὲ ἕνα τόνον κάτω τοῦ

ὡς συμβαίνει εἰς τὰς Τριφωνίας, ὡς: Ἦχος πλ. δ΄

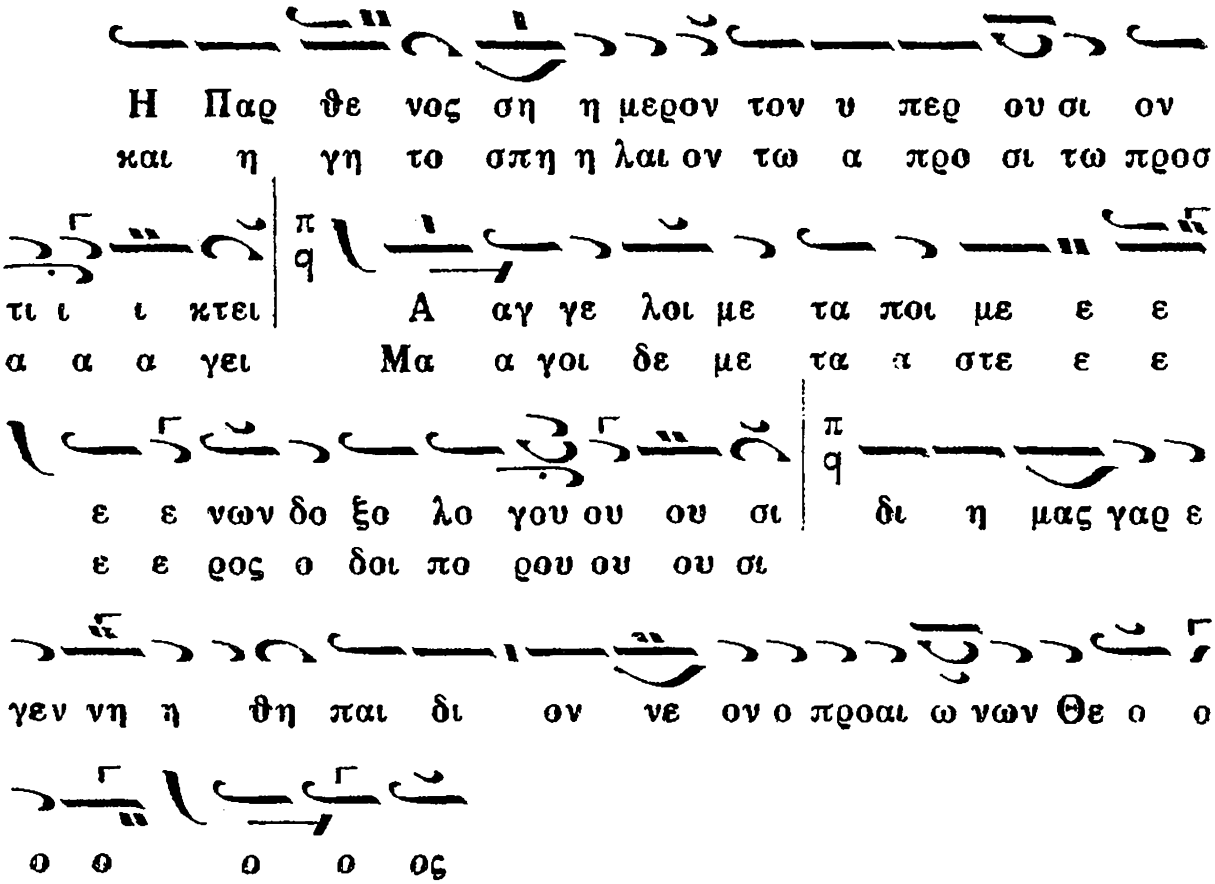

Γυμνάσματα τῶν διαφόρων τρόπων καθ' οὕς ψάλλεται ἕκαστος τῶν ὀκτὼ ἤχων

Σύντομον Εἱρμολογικὸν μέλος, Ἦχος Α΄ Πα

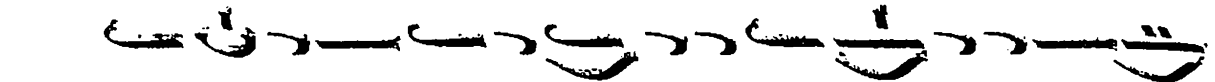

Σο φι α Λο γος και δυ να μις Υι ος ων του Πα τρος

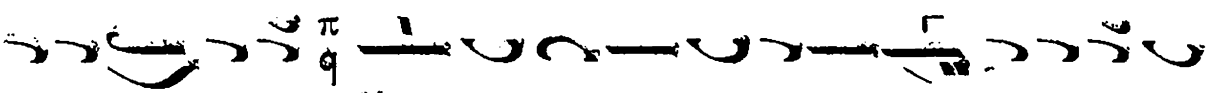

το α παυ γασμα Χρι στος ο Θε ος Δυ να α μεις λαθων ο

σας υ περ κο σμι ους ο σας εν γη η η και εν αν θρω

πι ι σας α νε κτη σα το η μας ο τι δε δο ξα α σται

Ἀργὸν Εἱρμολογικὸν μέλος

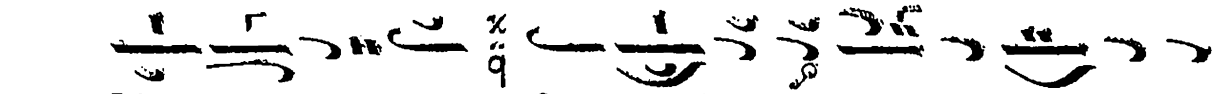

Φλο ο ο ο γα δρο σι ζου σαν σ ο σι ι ι

ου ους δυσ σε ε ε βει ει εις δε ε κα α

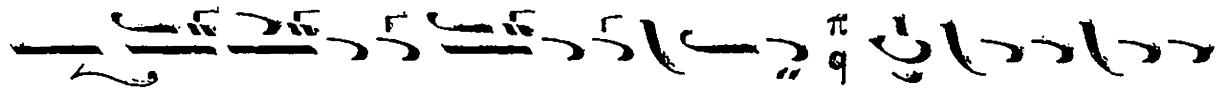

τα φλε ε ε γου ου σα αν Αγ γε ε λο ος

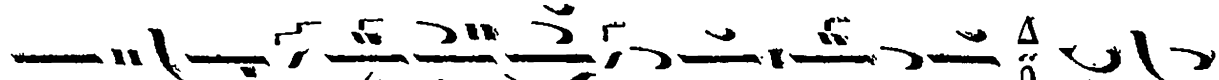

Θε ε ου ου ου ου ο ο ο παν σθε ε νης ε δει

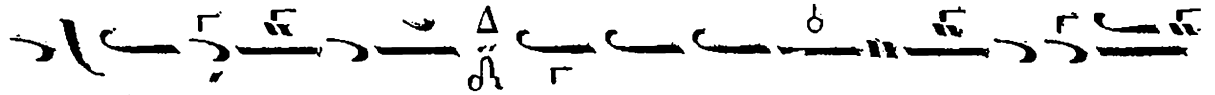

ει ξε ε παι αι σι ζω αρ χι κη η η η η πη

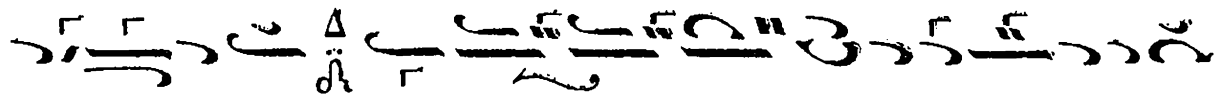

η η η η γην ειρ γα α σα το ο ο σ ο την

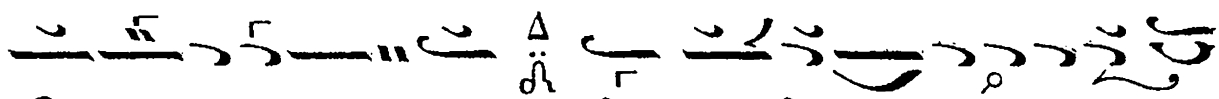

Θε ο ο ο το ο κον φθο ραν θα να α α α του ου

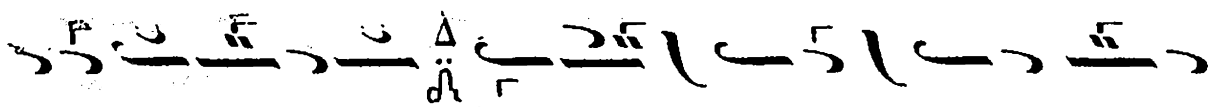

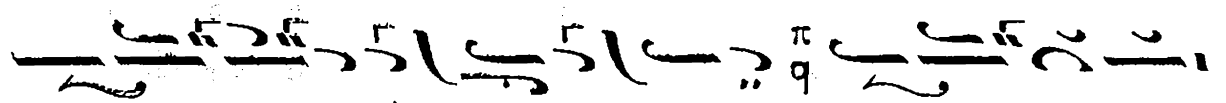

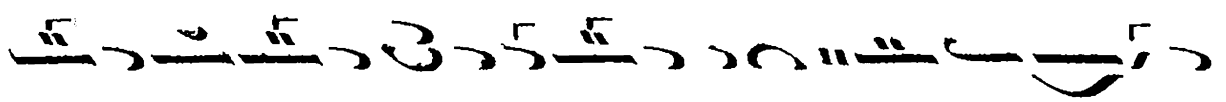

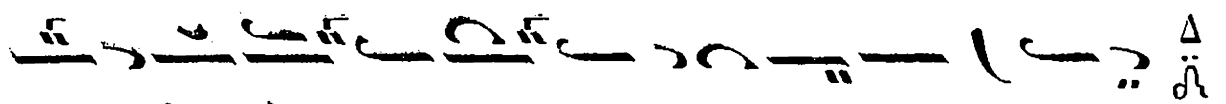

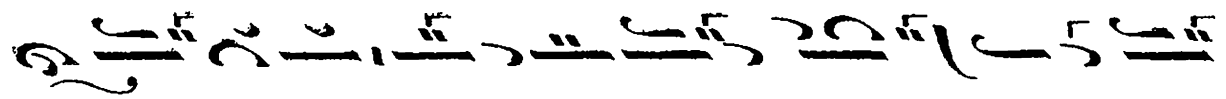

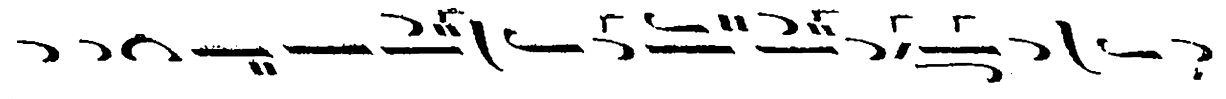

Σύντομον Στιχηραρικὸν μέλος, $\frac{\pi}{q}$

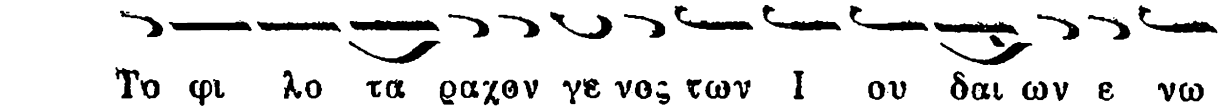

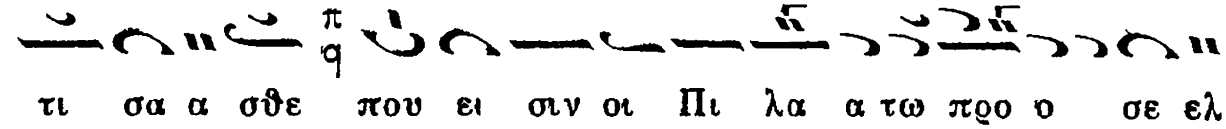

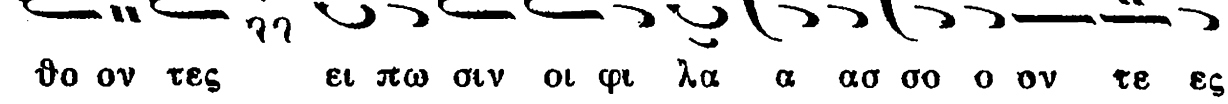

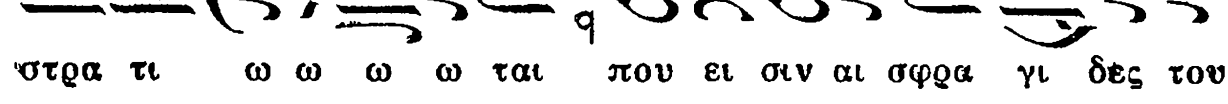

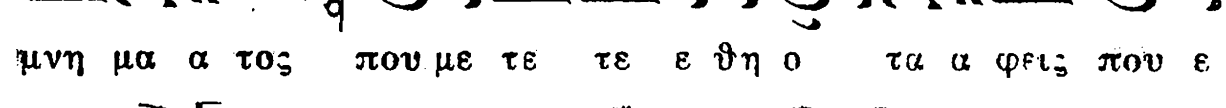

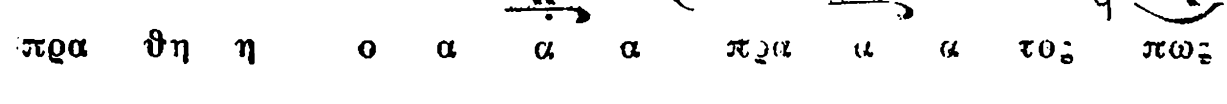

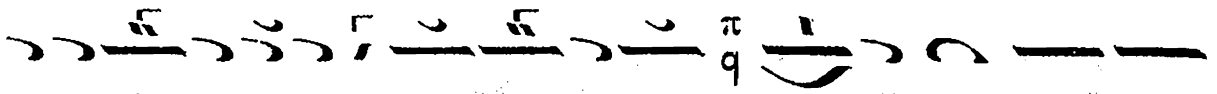

Ἀργὸν Στιχηραρικὸν μέλος Ἦχος $\frac{\text{δ}}{\text{q}}$ Κε

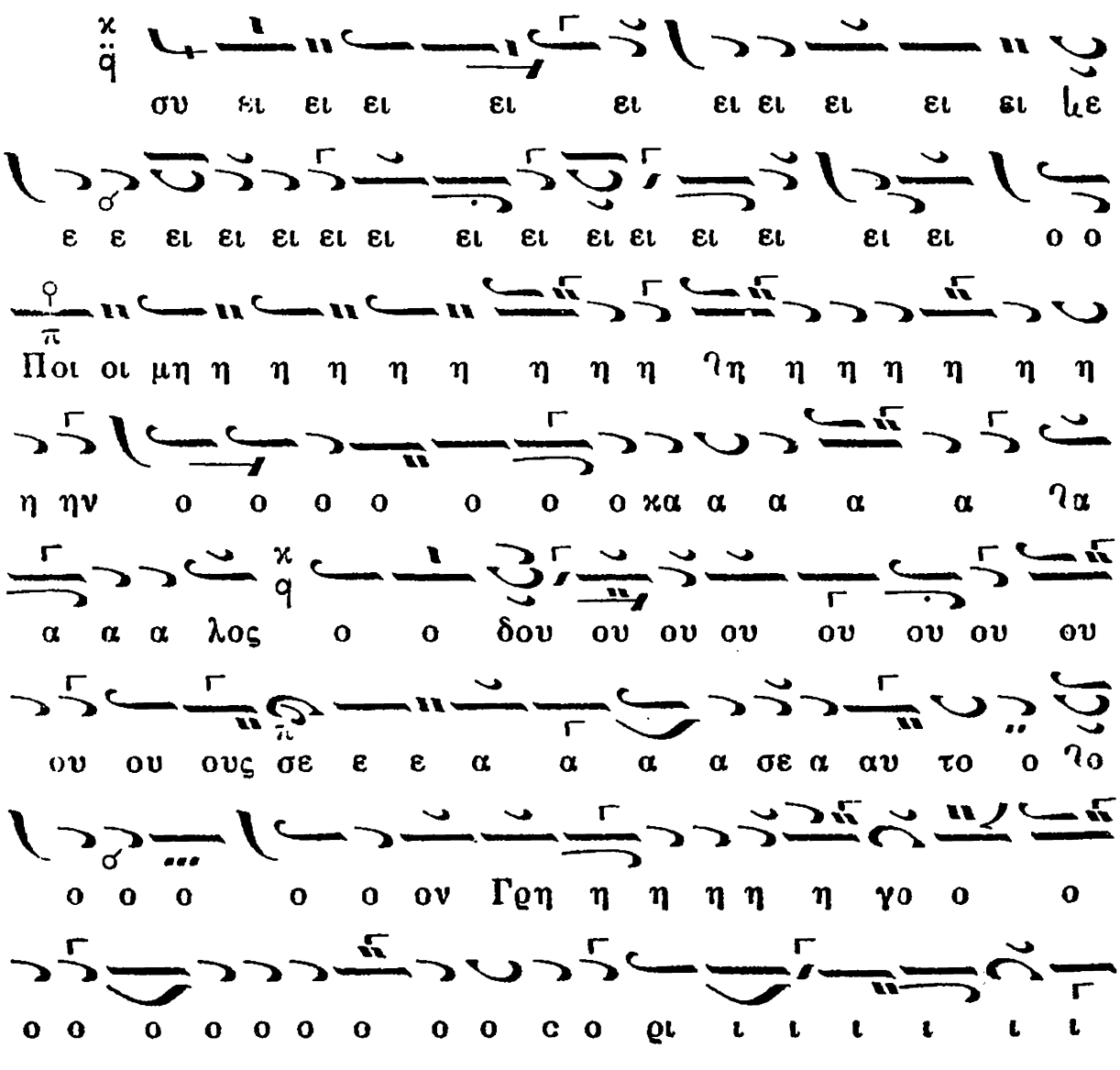
συ ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ιε
ε ε ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ο ο
Ποι οι μη η η η η η η η η η η η η η η η η
η ην ο ο ο ο ο ο ο κα α α α α α
α α α λος ο ο δου ου ου ου ου ου ου ου
ου ου ους σε ε ε α α α α σε α αυ το ο ο
ο ο ο ο ο ον Γρη η η η η η γο ο ο
ο ο ο ο ο ο ο

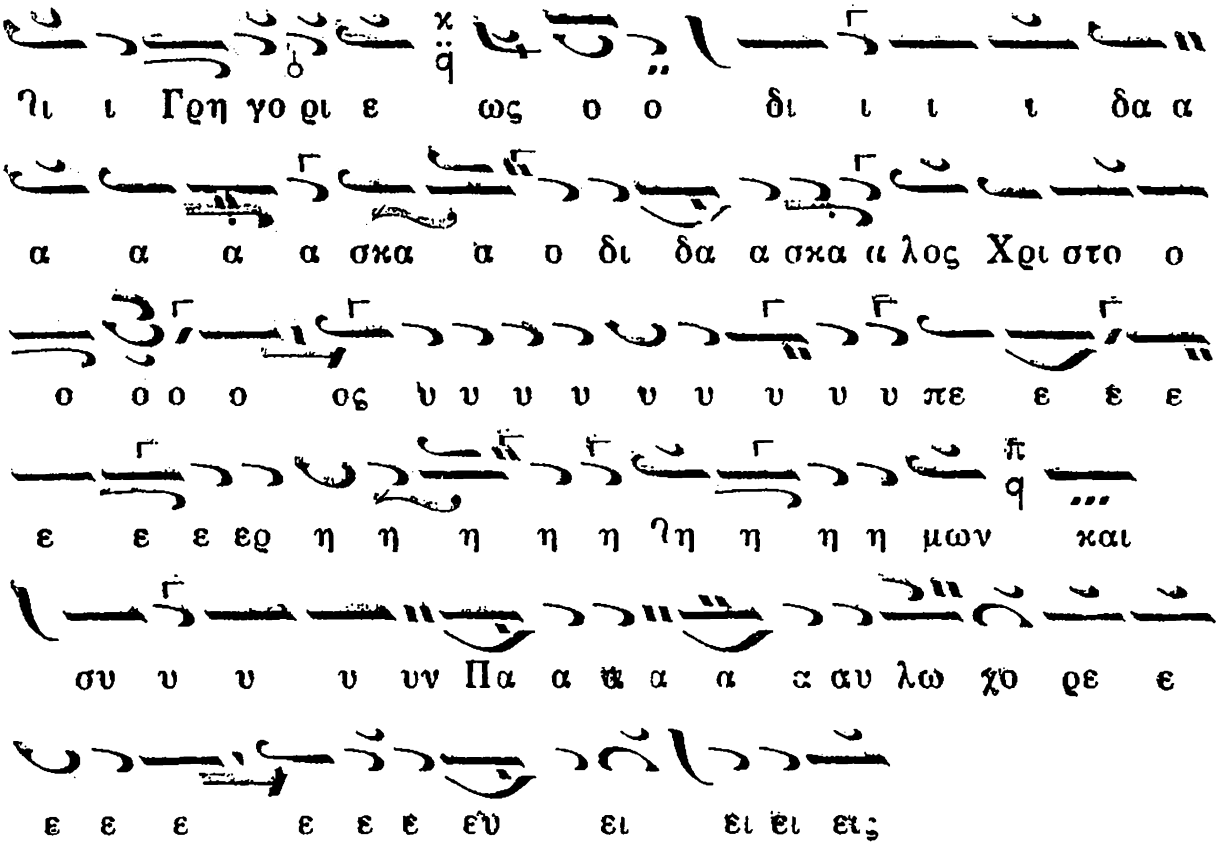

Σύντομον Εἱρμολογικὸν μέλος Ἦχος β' Πα

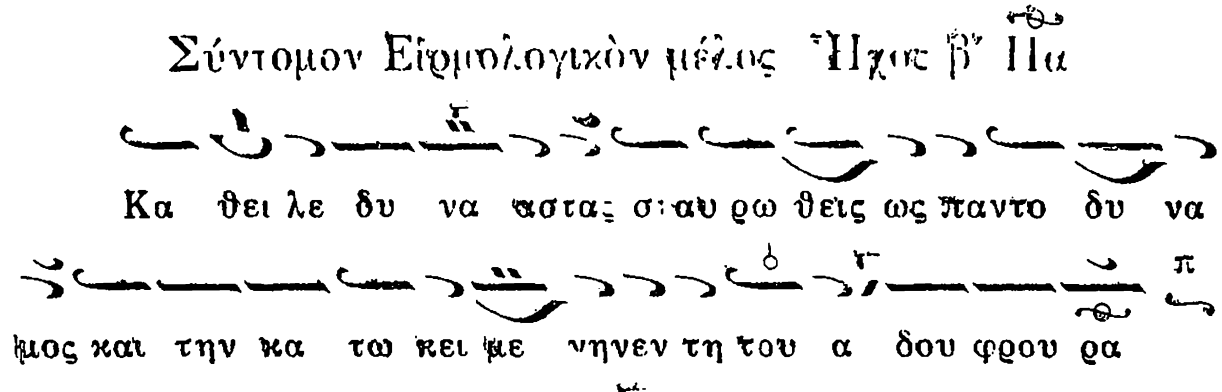

Ἕτερον σύντομον μέλος τοῦ β' ἤχου Δ

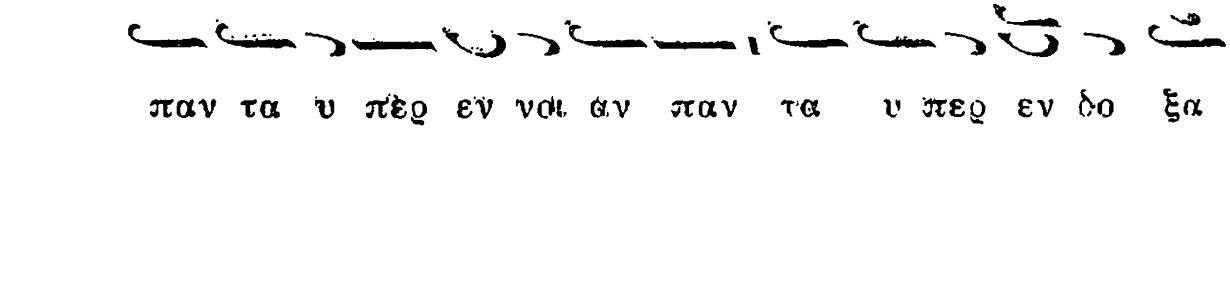

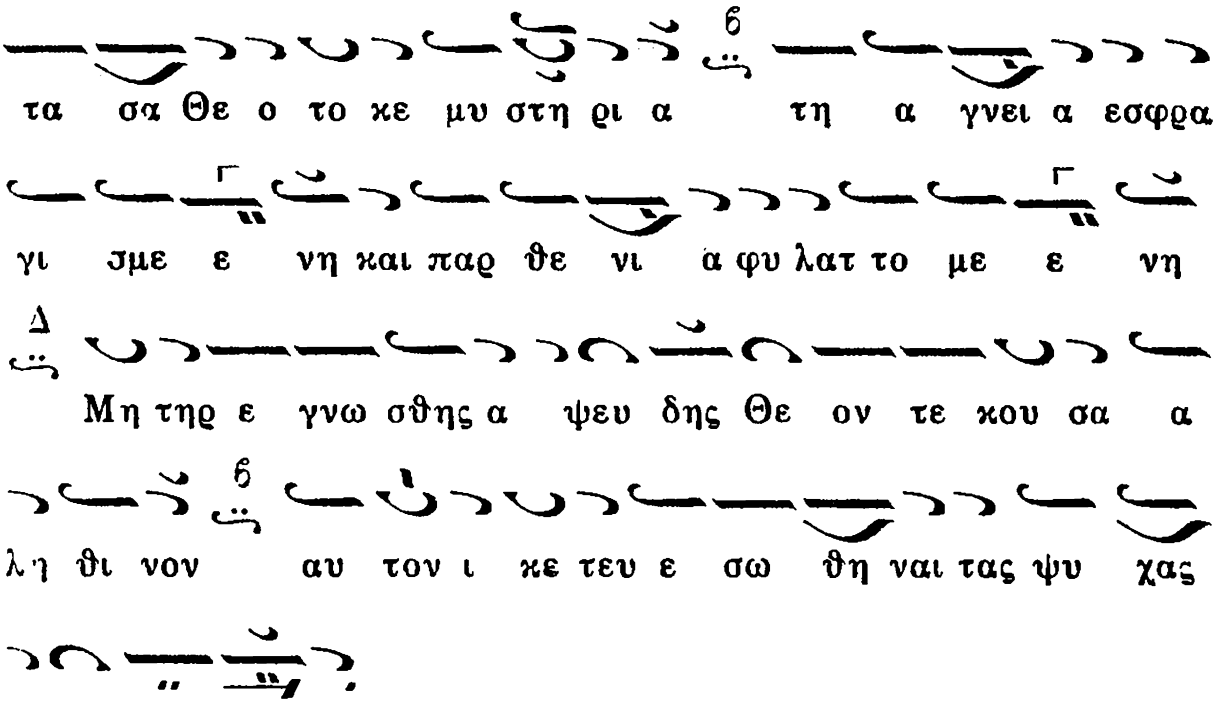

Ἀργὸν Εἱρμολογικὸν μέλος τοῦ β΄ ἤχου Πα

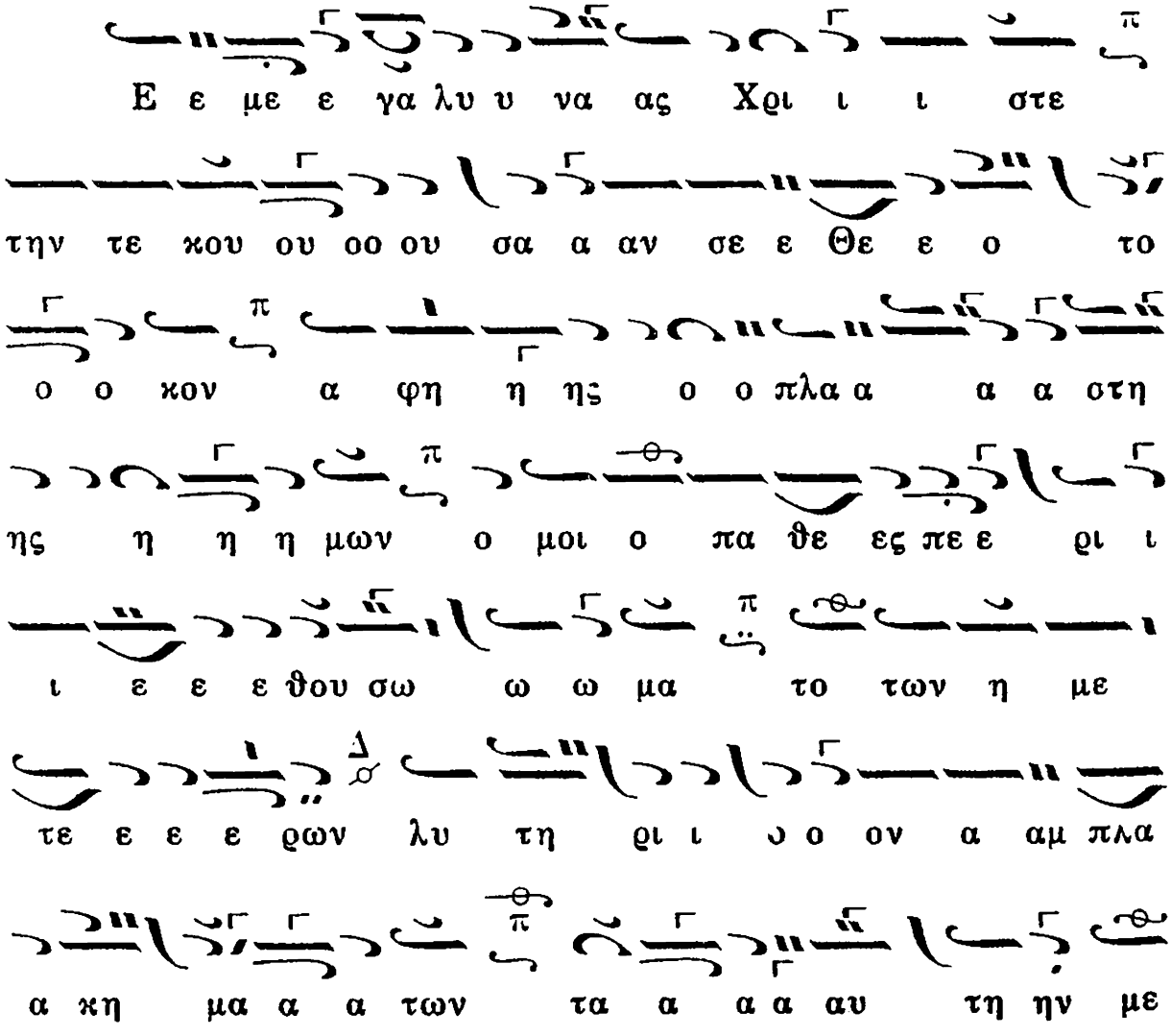

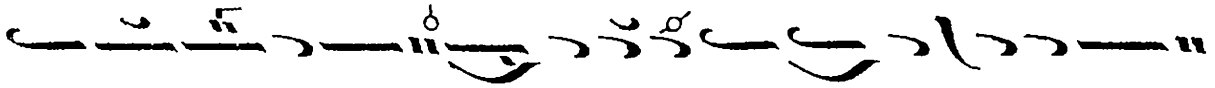

Σύντομον Στιχηραρικὸν μέλος τοῦ β΄ ἤχου

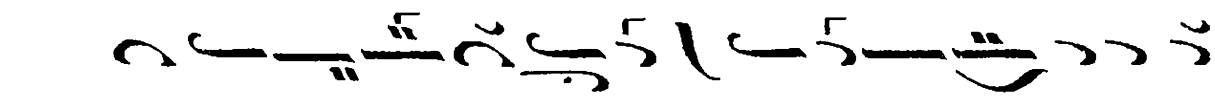

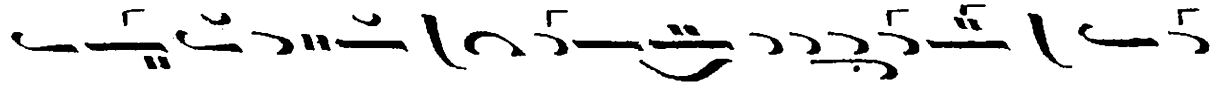

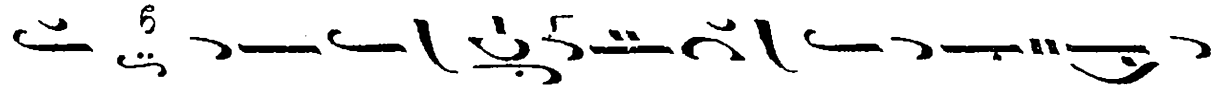

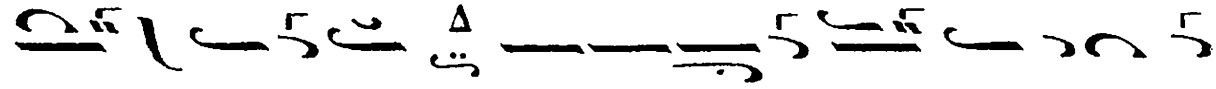

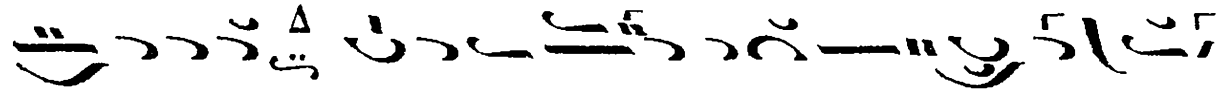

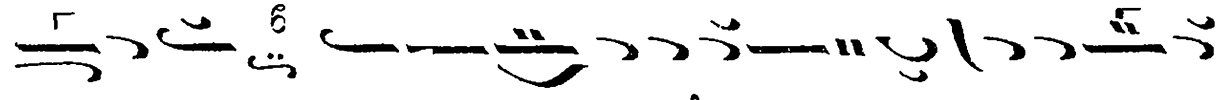

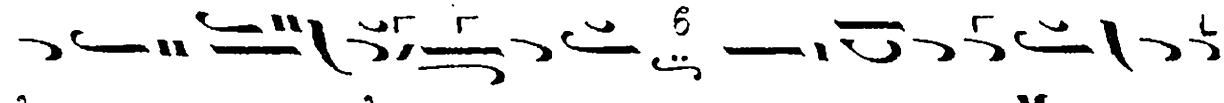

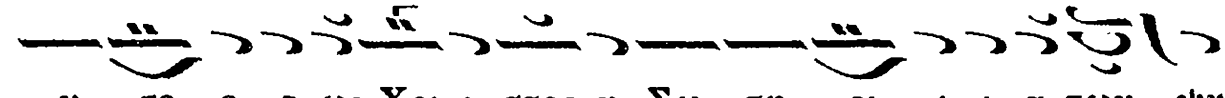

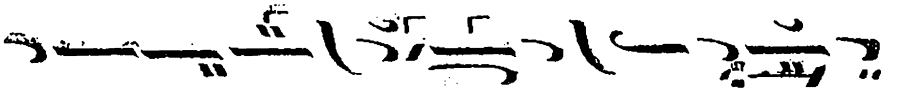

Ἀργὸν Στιχηραρικὸν μέλος τοῦ β΄ ἤχου

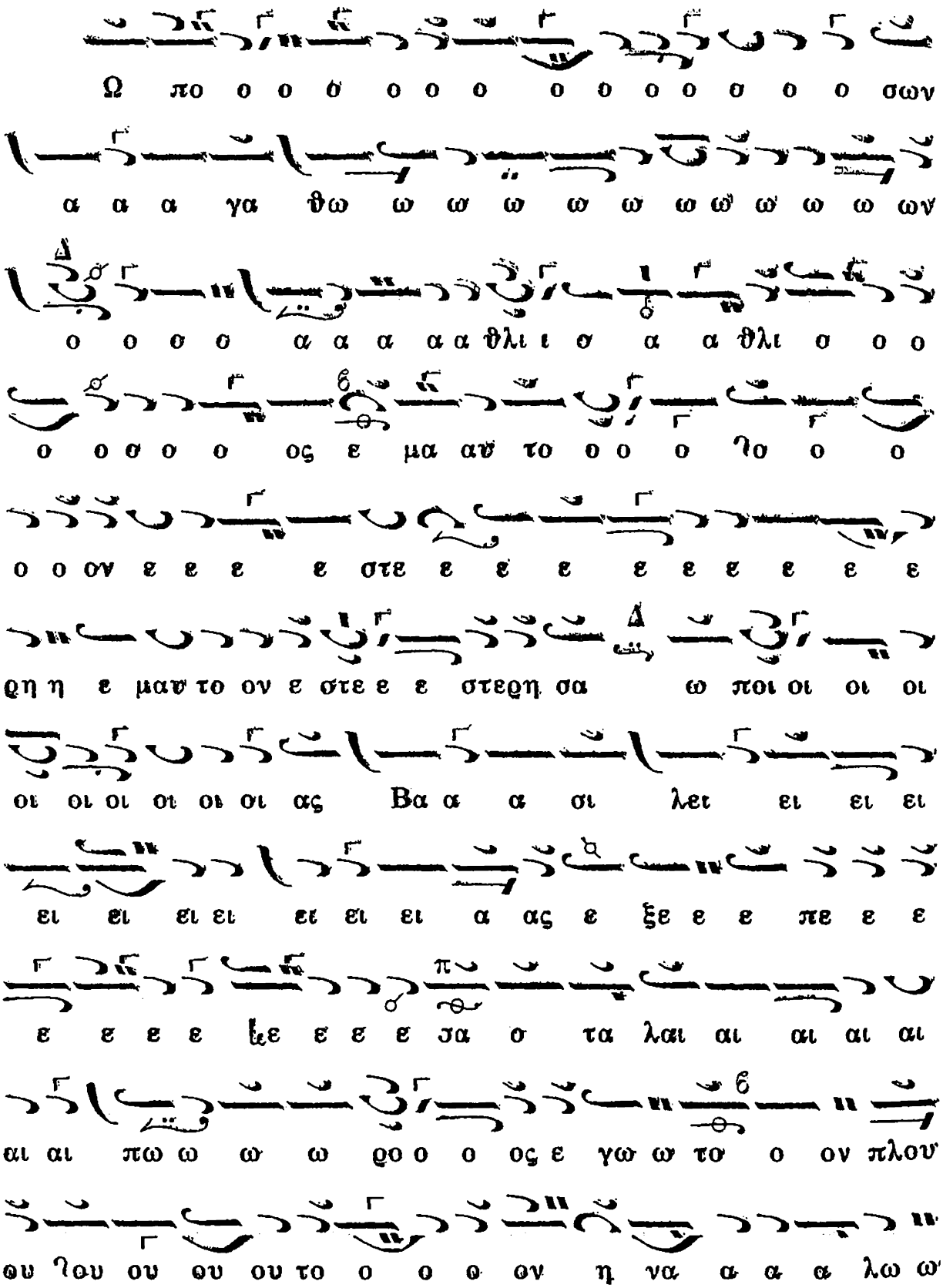

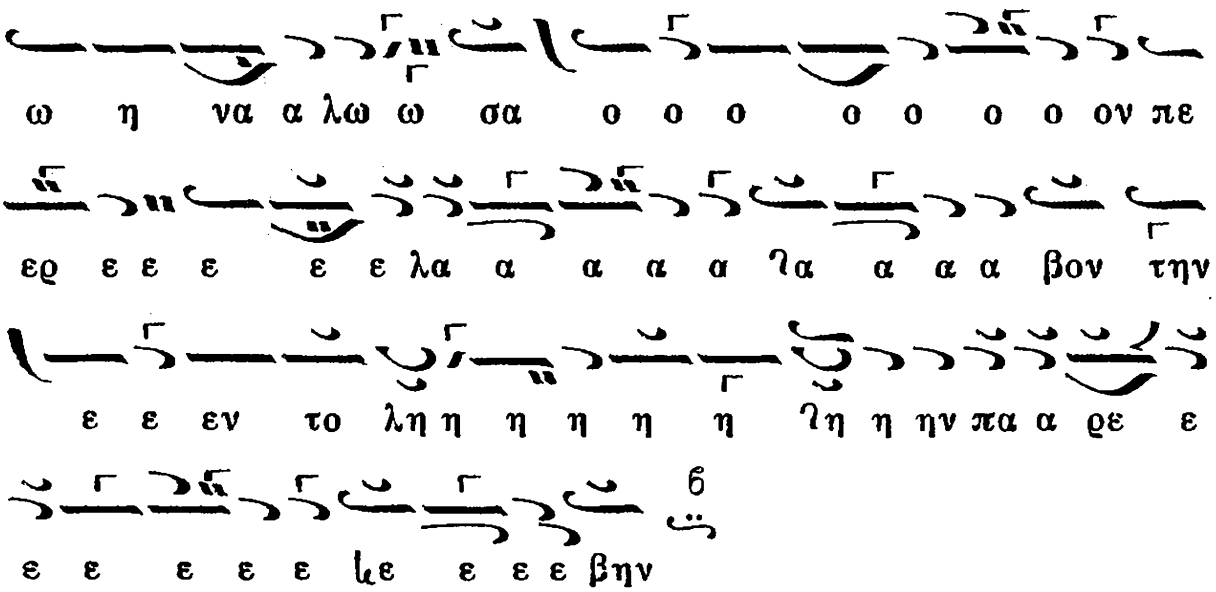

Σύντομον Εἱρμολογικὸν μέλος τοῦ Τρίτου ἤχου ἠχ. Γα

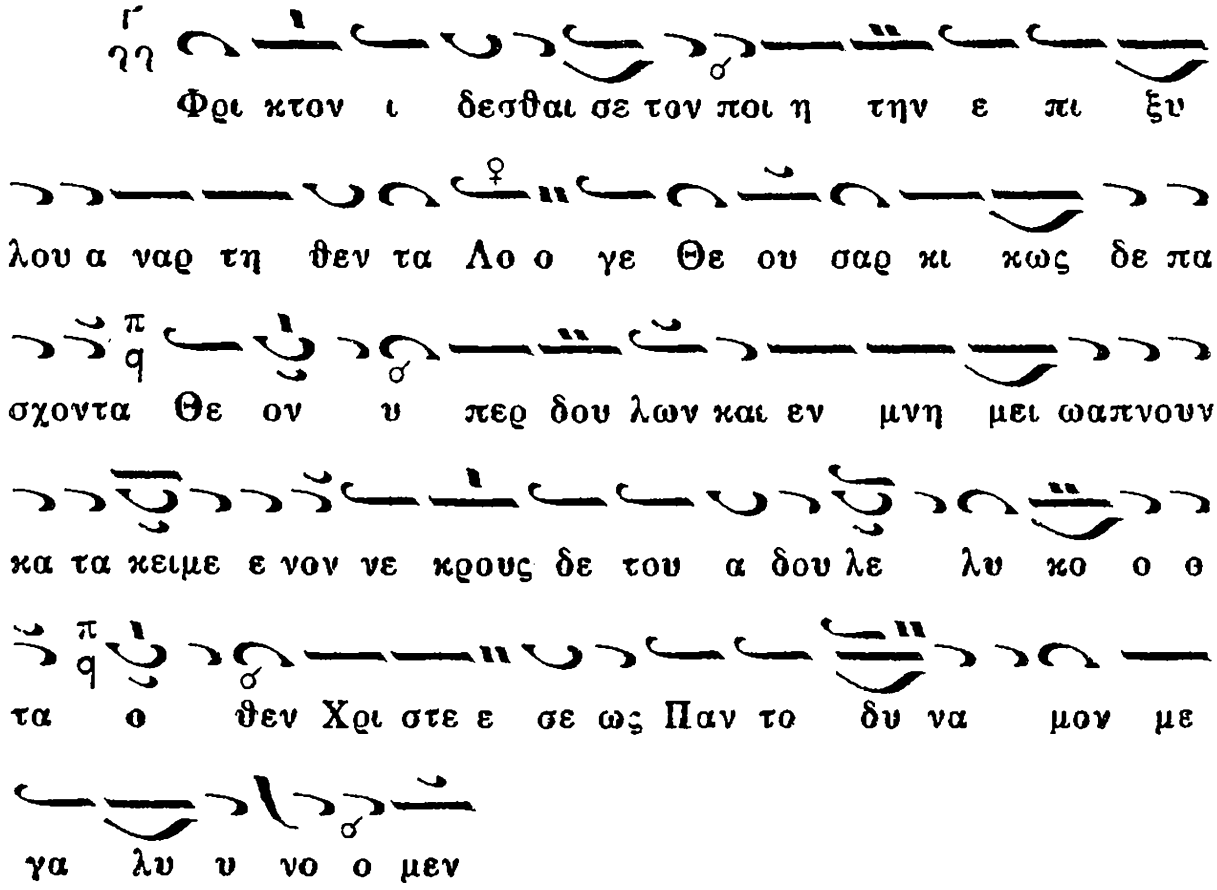

Ἀργὸν Εἱρμολογικὸν μέλος ἠχ. Γα

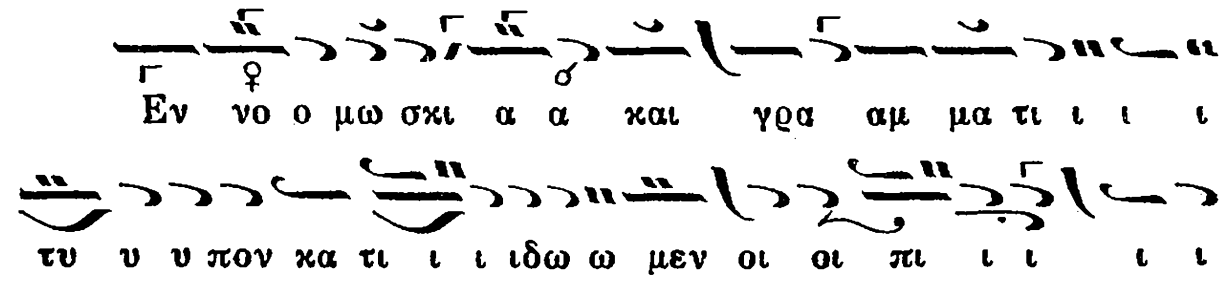

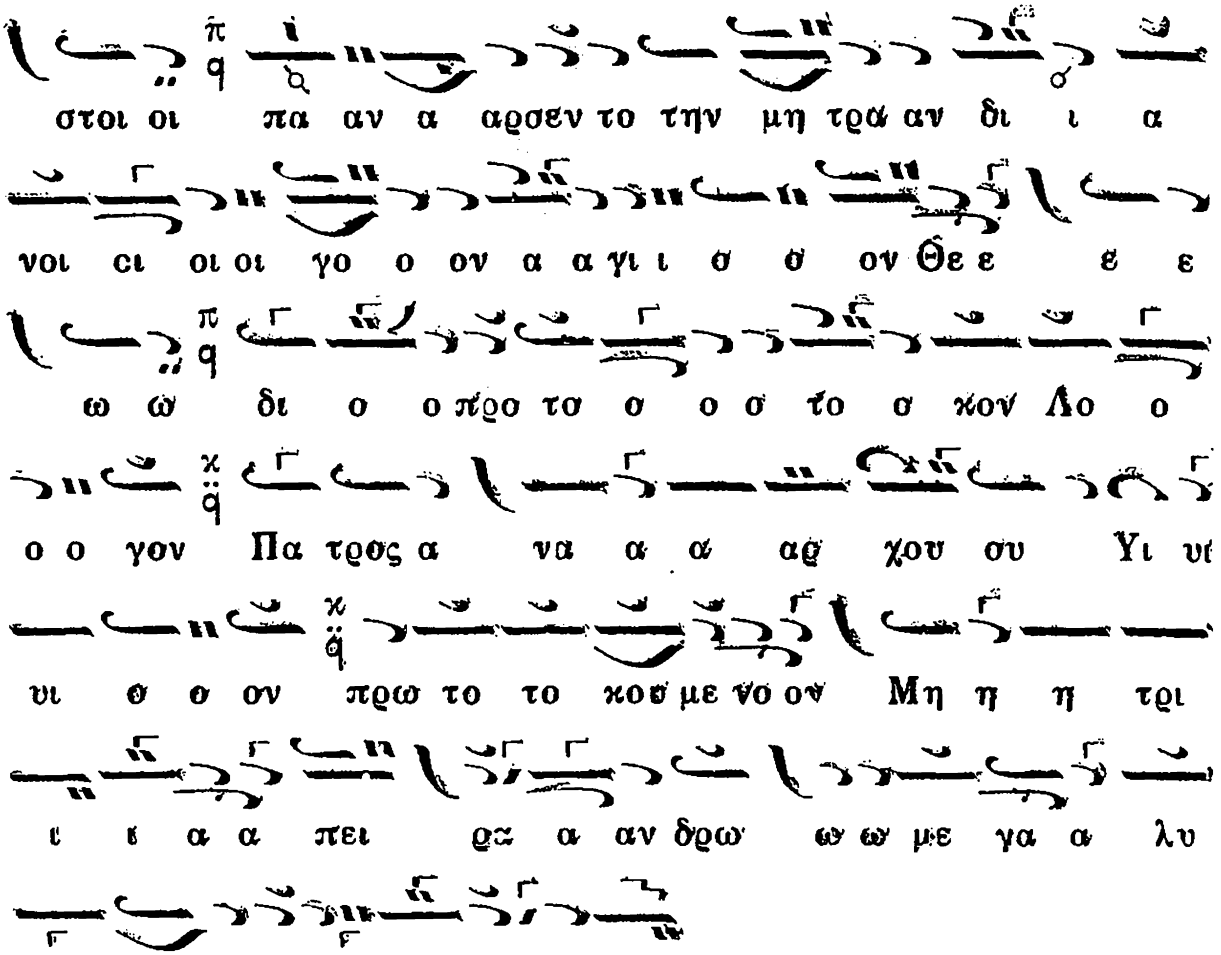

Σύντομον Στιχηραρικὸν μέλος τοῦ Τρίτου ἤχου ἡ Γα

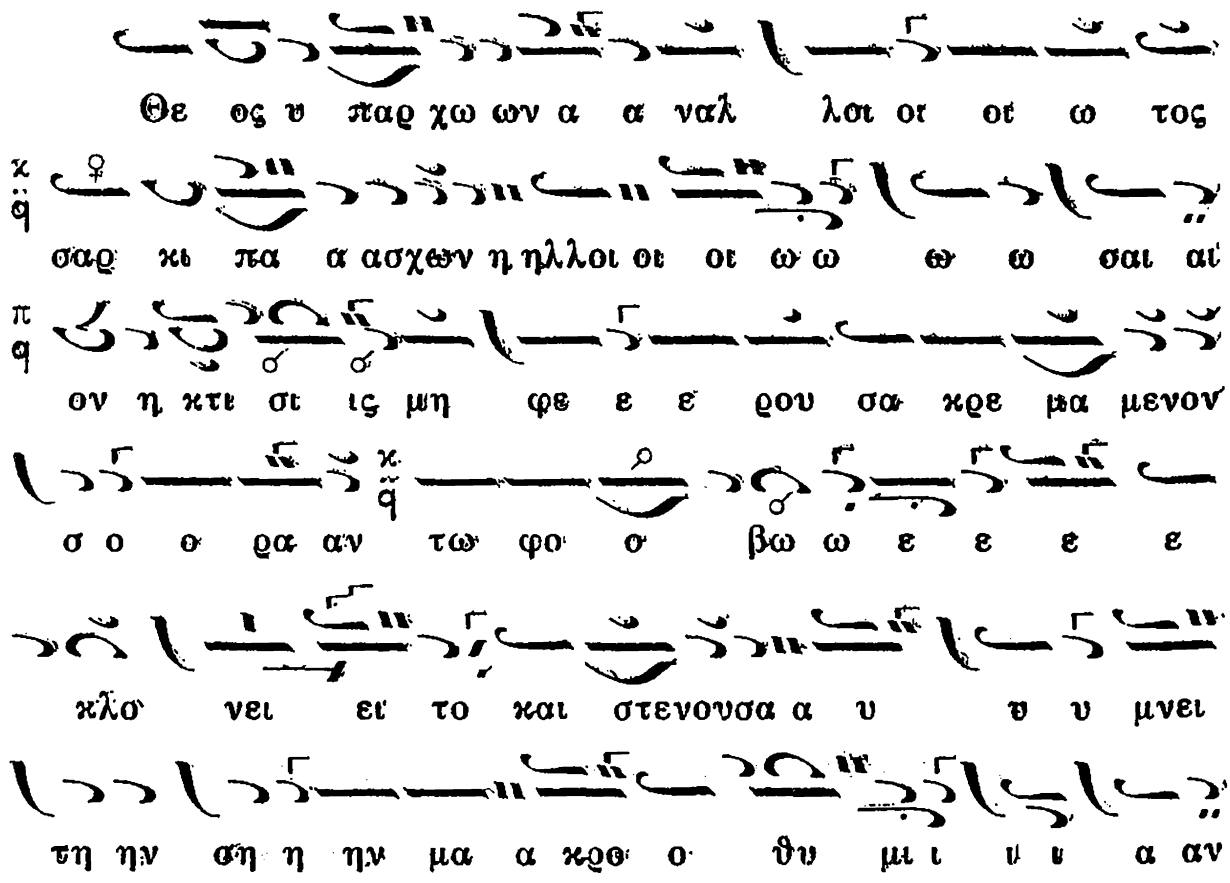

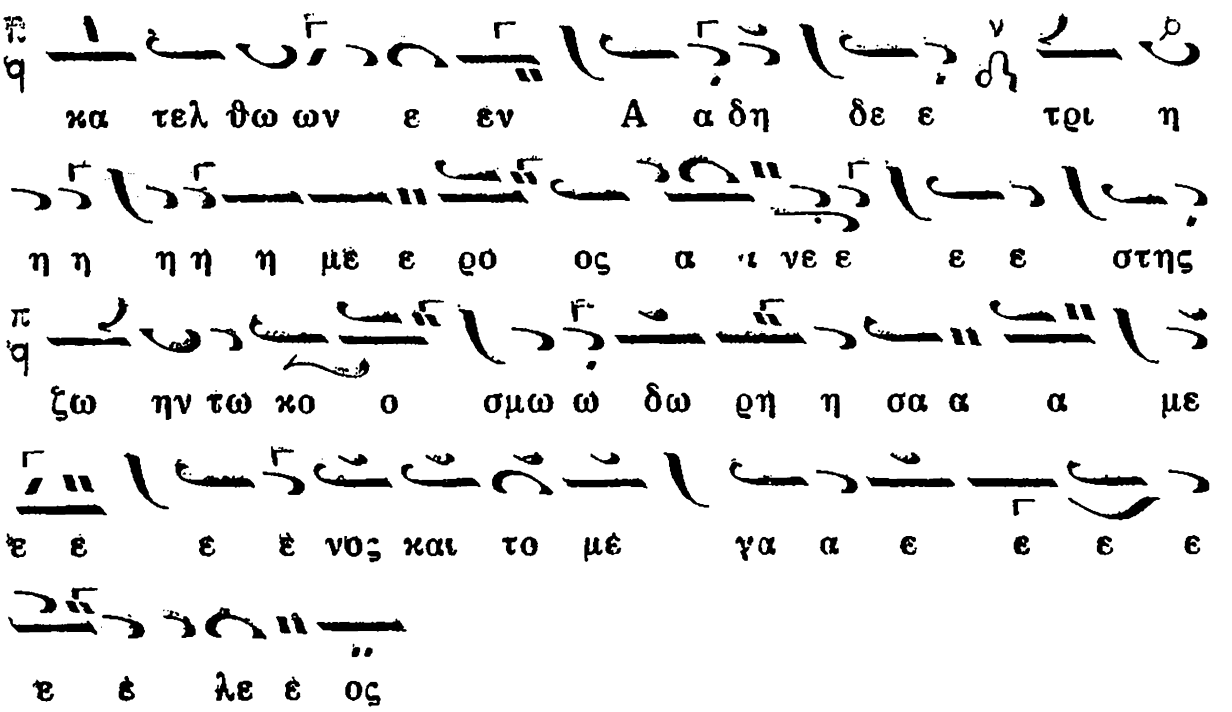

Ἀργὸν Στιχηραρικὸν τοῦ Τρίτου ἤχου

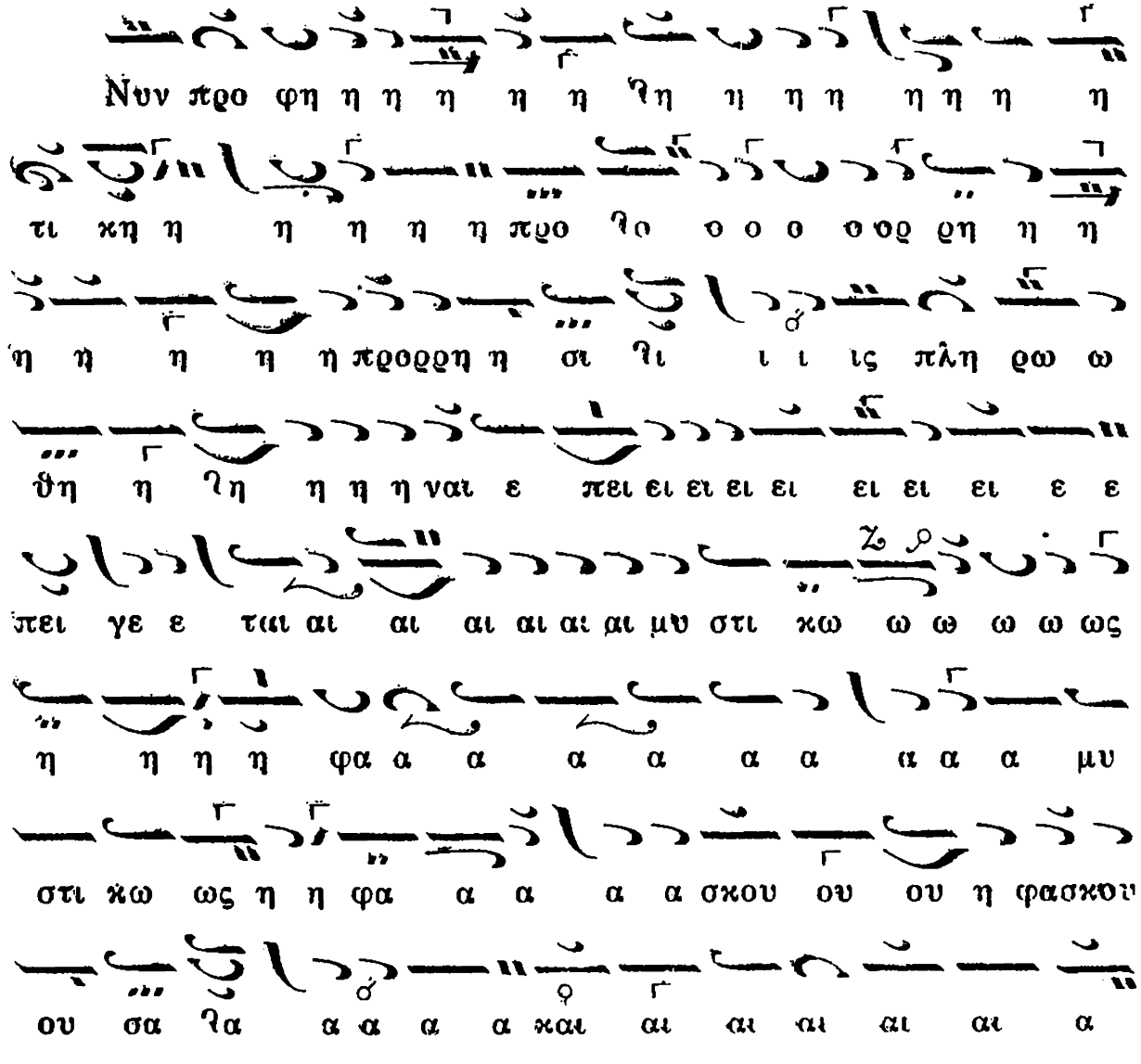

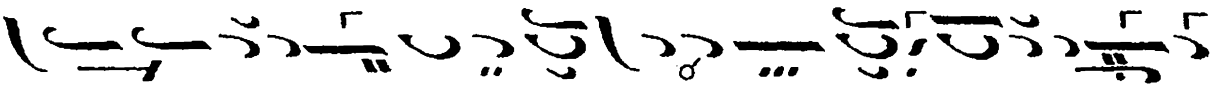
αι αι αι αι αι συ υ ηυ υ υ υ ηυ υ Βη η η η η

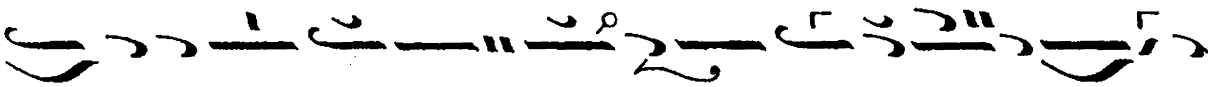
η ηθλε ε ε ε εμ γη η η η η η Ι ι ι ι

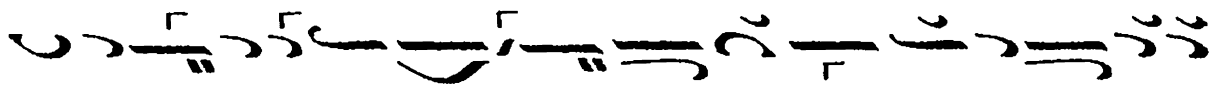
ι ι ι ι ι ου ου ου ου ου ου ου ου ηου ου ου ου ου

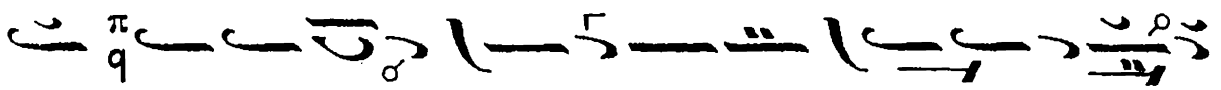
δα ου δα μω ως υ υ υ υ πα α α α αρ

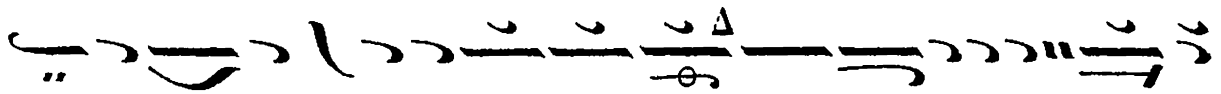
χει υ πα αρ γει εις ε λα χι ι ι ι ι ι ι στη η

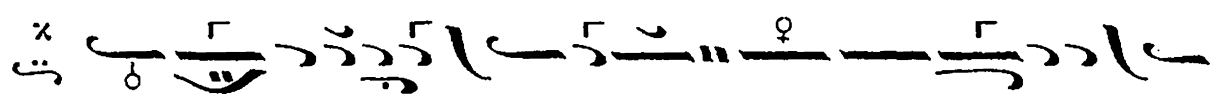
ε ε ε ε ε εν τοι οι οι οις Η η η η η γε

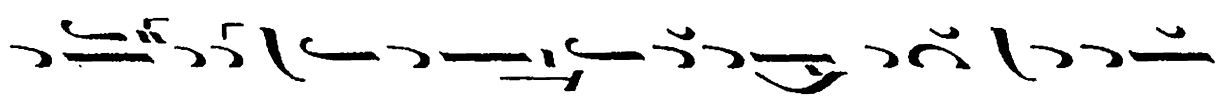
ε ε ε ε μο ο ο ο ο ο ο σι ι ι ι

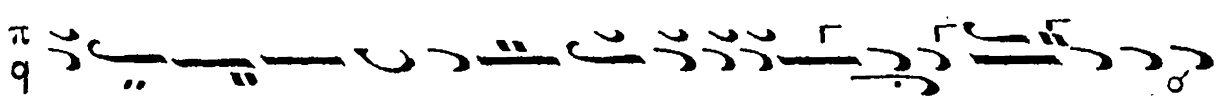
προ ε ε ευ τρε ε πι ί ξου ου ου ου ου ηου ου ου

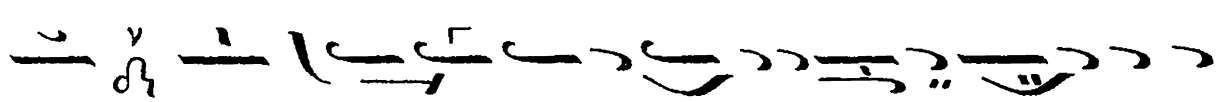
σα το ο ο ο ο ο ο ο ο σπη η η η η

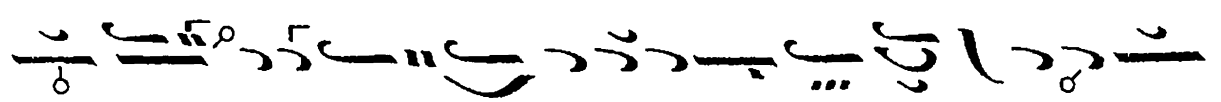
η η η η λαι αι αι τοσπηλαι αι ο ηο ο ο ον

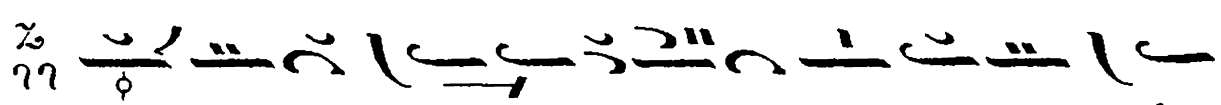
εκ σου γα α α α αρ μοι οι ε ε ξε

ε ε ε

Σύντομον Εἱρμολογικὸν μέλος τοῦ δ΄ ἤχου

χει ει ρας εκ πε τα σας Δα νι ηλ λε ον των χα

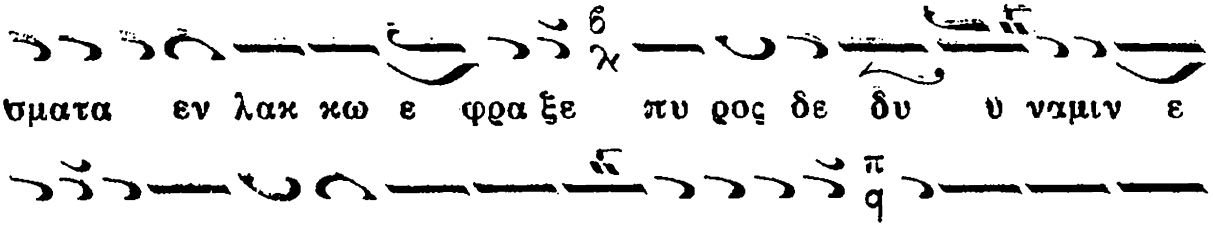

Ἀργὸν Εἱρμολογικὸν μέλος τοῦ δ'

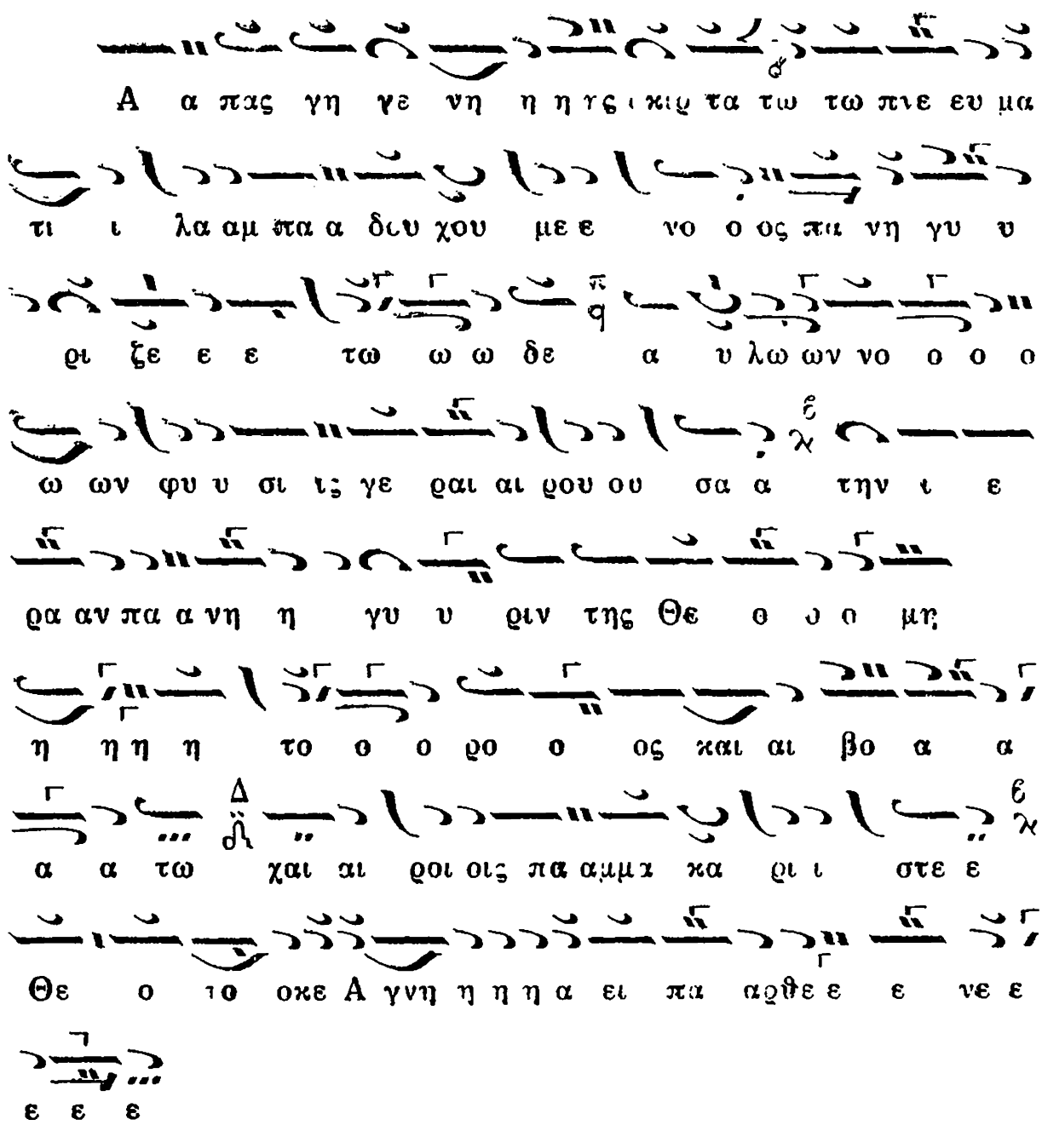

Σύντομον Στιχηραρικὸν μέλος τοῦ Δ΄ ἤχου Πα

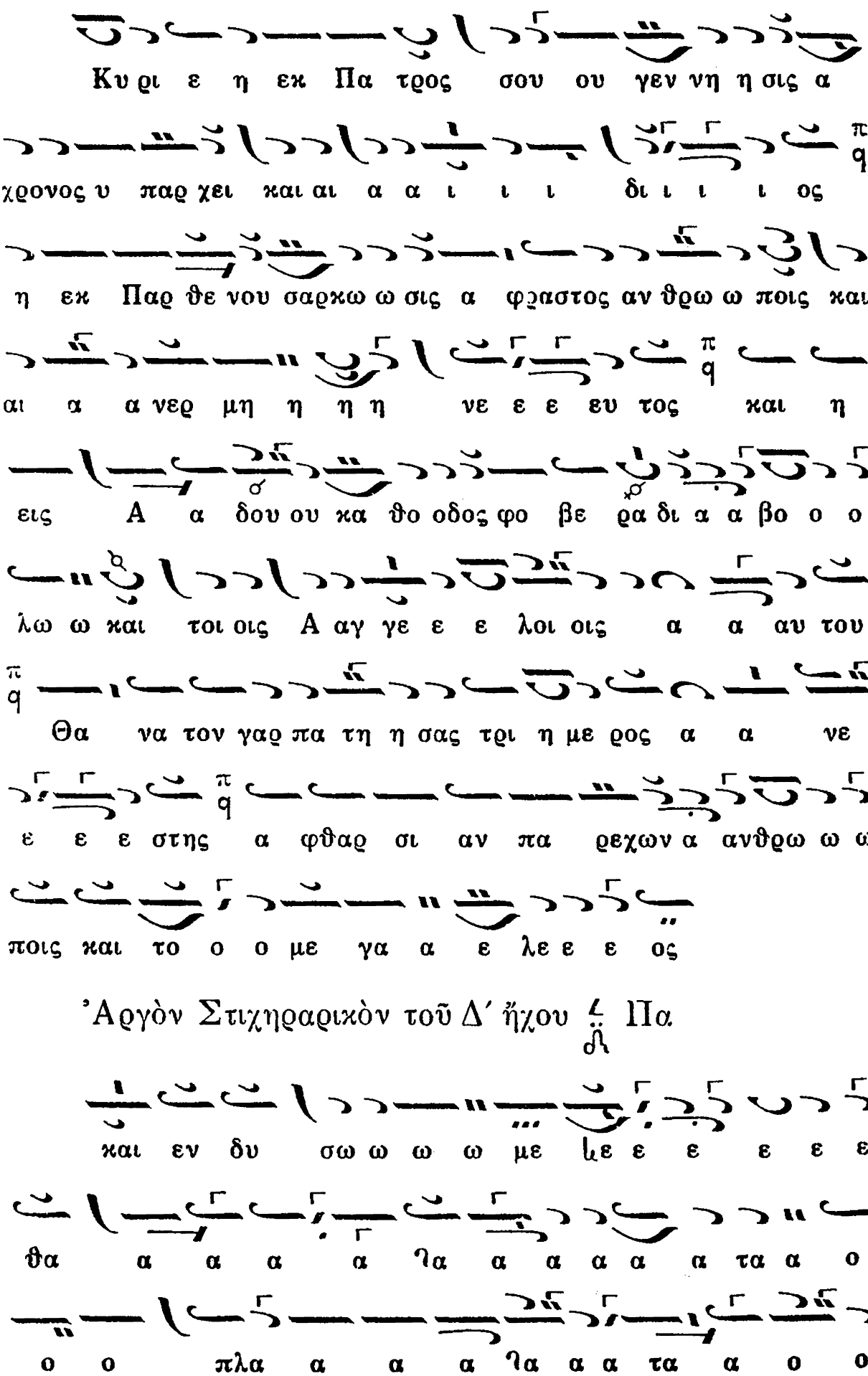

Ἀργὸν Στιχηραρικὸν τοῦ Δ΄ ἤχου Πα

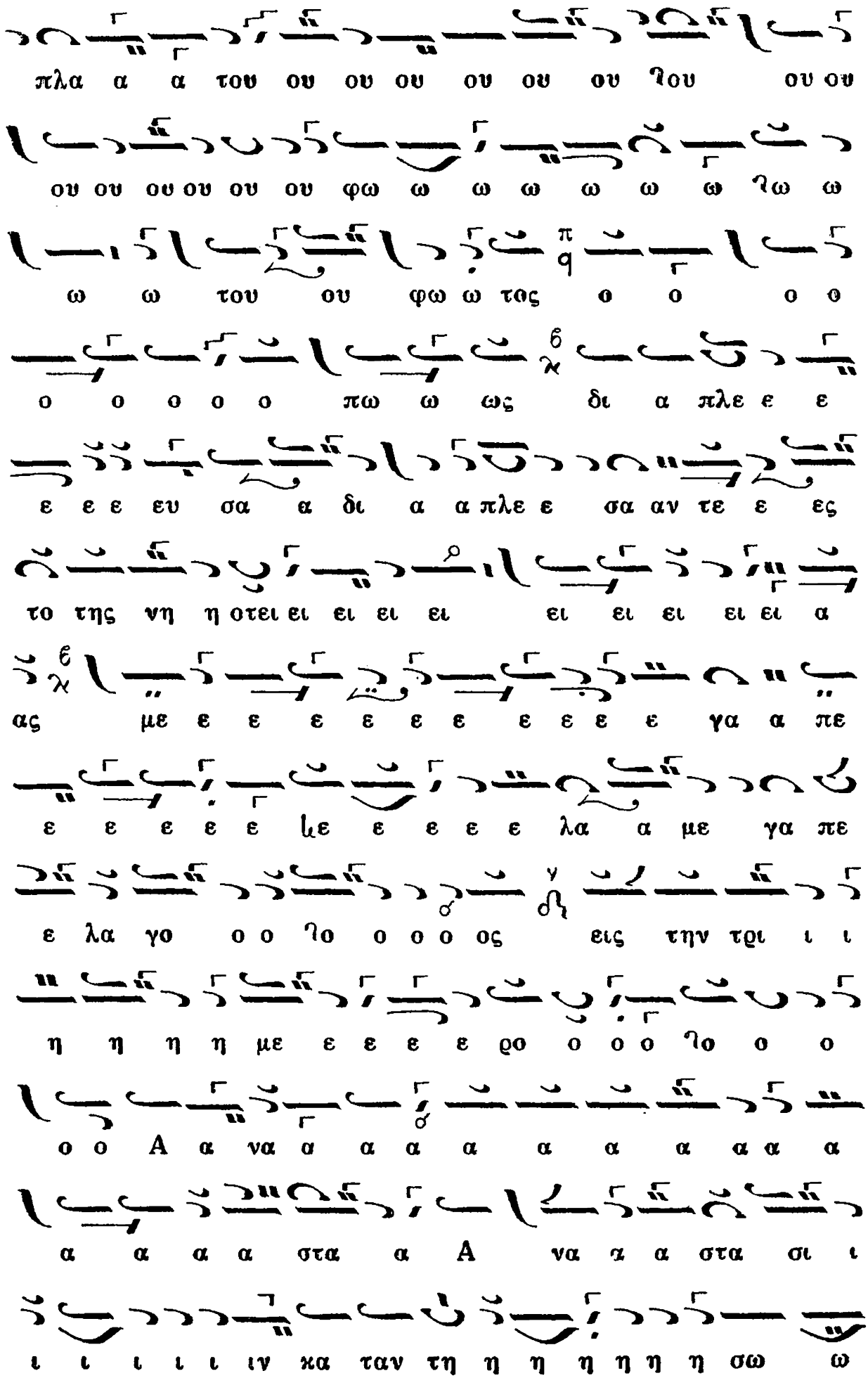
πλα α α του ου ου ου ου ου ου ηου ου ου
ου ου ου ου ου ου φω ω ω ω ω ω ω ηω ω
ω ω του ου φω ω τος ο ο ο ο
ο ο ο ο ο πω ω ως δι α πλε ε ε
ε ε ε ευ σα α δι α α πλε ε σα αν τε ε ες
το της νη η οτει ει ει ει ει ει ει ει ει α
ας με ε ε ε ε ε ε ε ε ε γα α πε
ε ε ε ε ε με ε ε ε ε λα α με γα πε
ε λα γο ο ο ηο ο ο ο ος εις την τρι ι ι
η η η η με ε ε ε ε ρο ο ο ο ηο ο ο
ο ο Α α να α α α α α α α α α
α α α α στα α Α να α α στα σι ι
ι ι ι ι ι ιν κα ταν τη η η η η η η σω ω

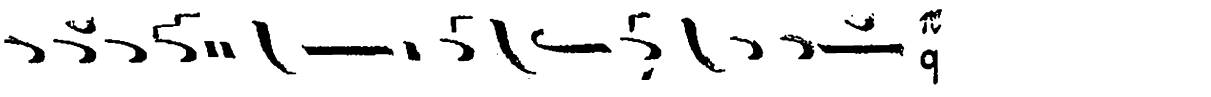

Σύντομον Εἱρμολογικὸν τοῦ πλ. Α΄ ἐκ τοῦ Κε

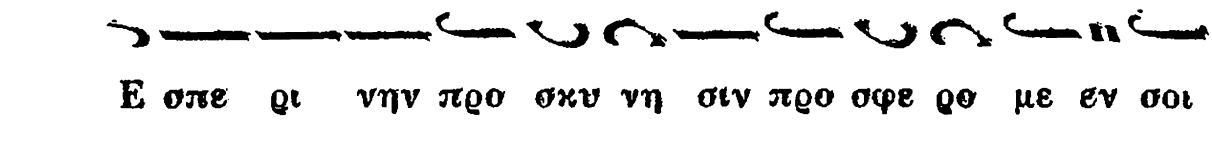

Ἀργὸν Εἱρμολογικὸν μέλος τοῦ πλ. Α΄

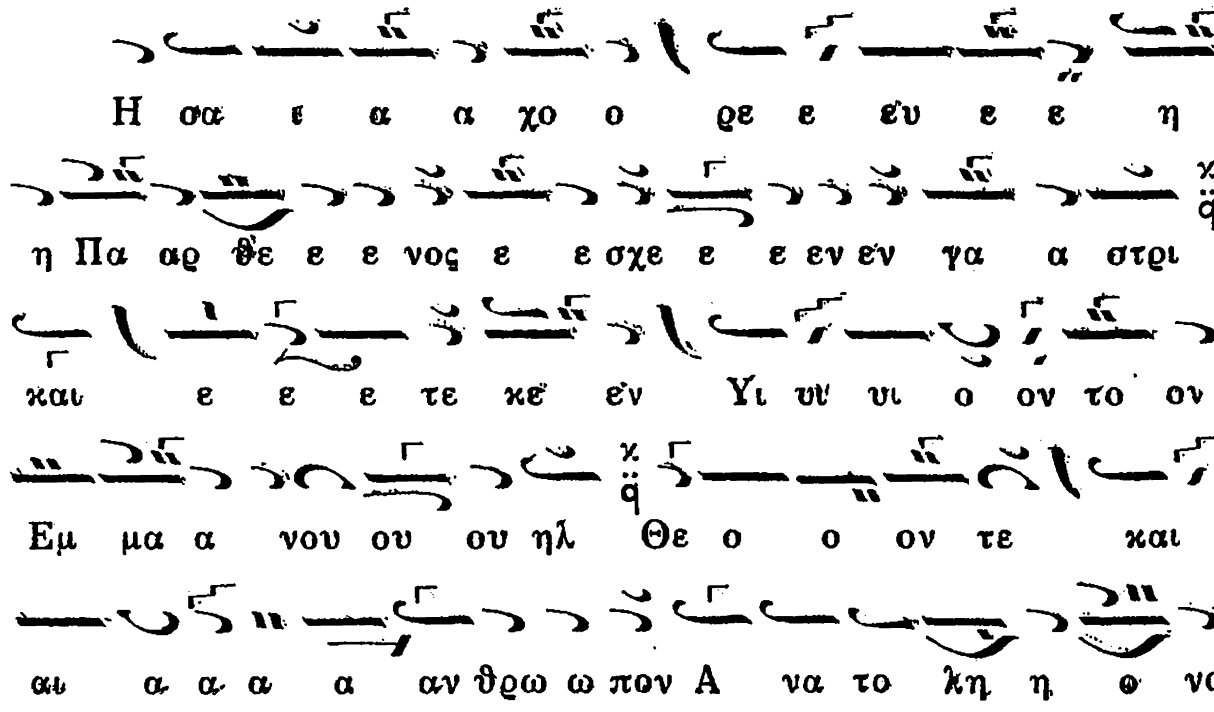

Σύντομον Στιχηραρικὸν τοῦ πλ. Α΄ ἠ Πα

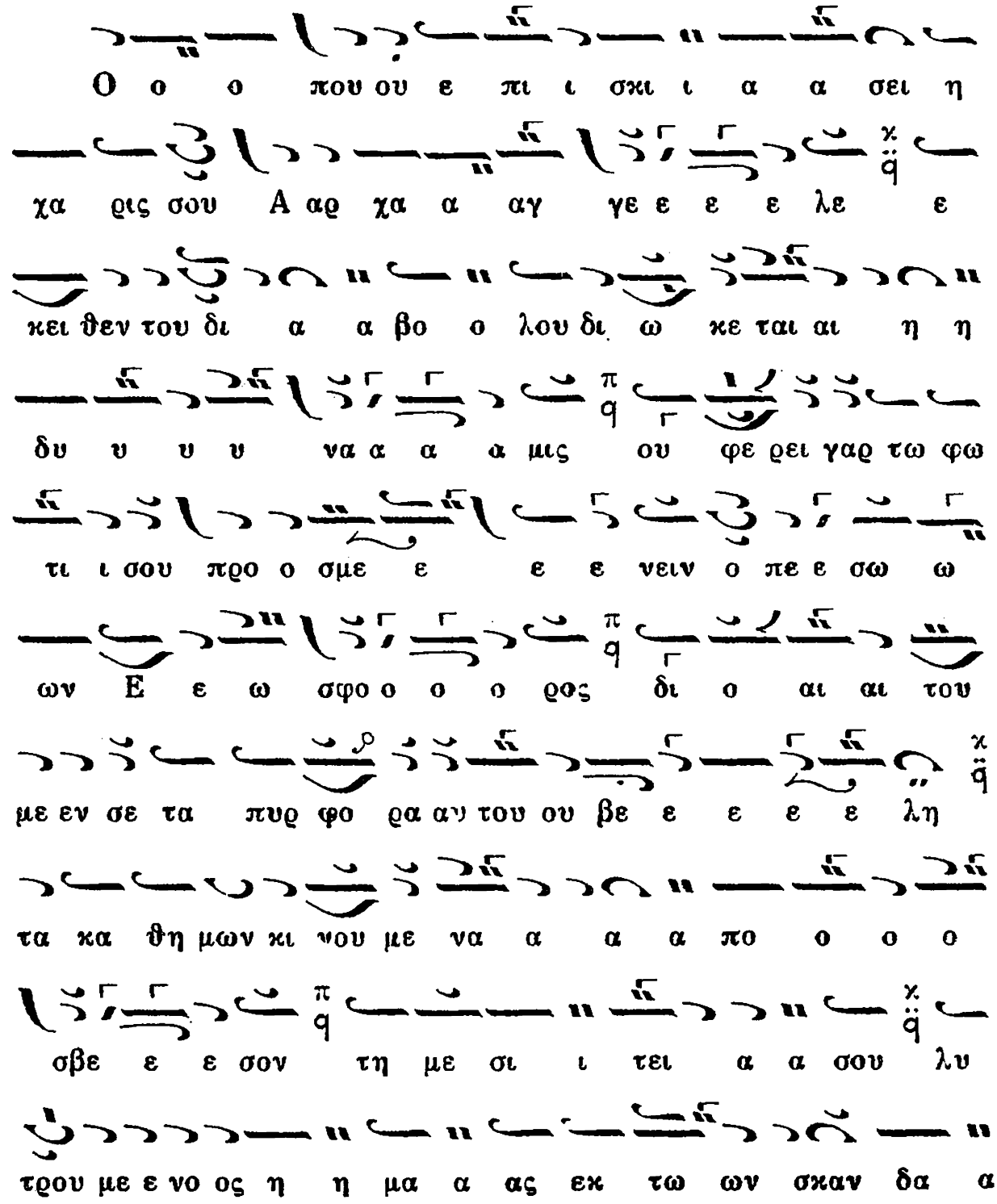

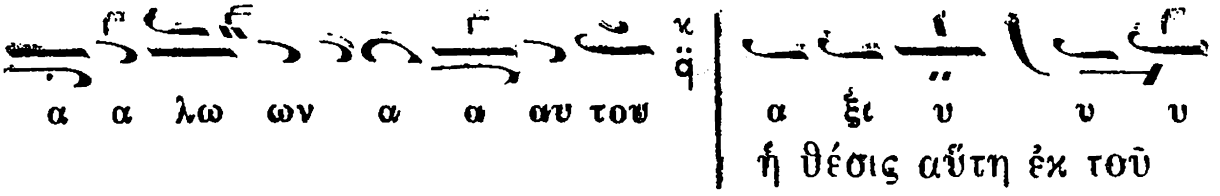

ἡ θέσις αὕτη ἐκ τοῦ

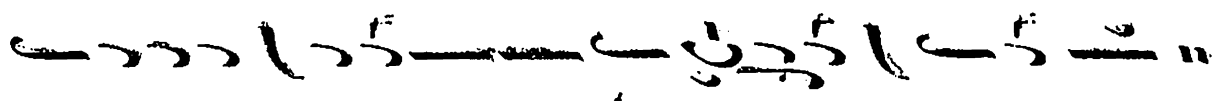

ἀργοῦ Στιχηραρικοῦ ἐλήφθη

Ἀργὸν Στιχηραρικὸν μέλος τοῦ πλ. Α΄ ᾗ Πα

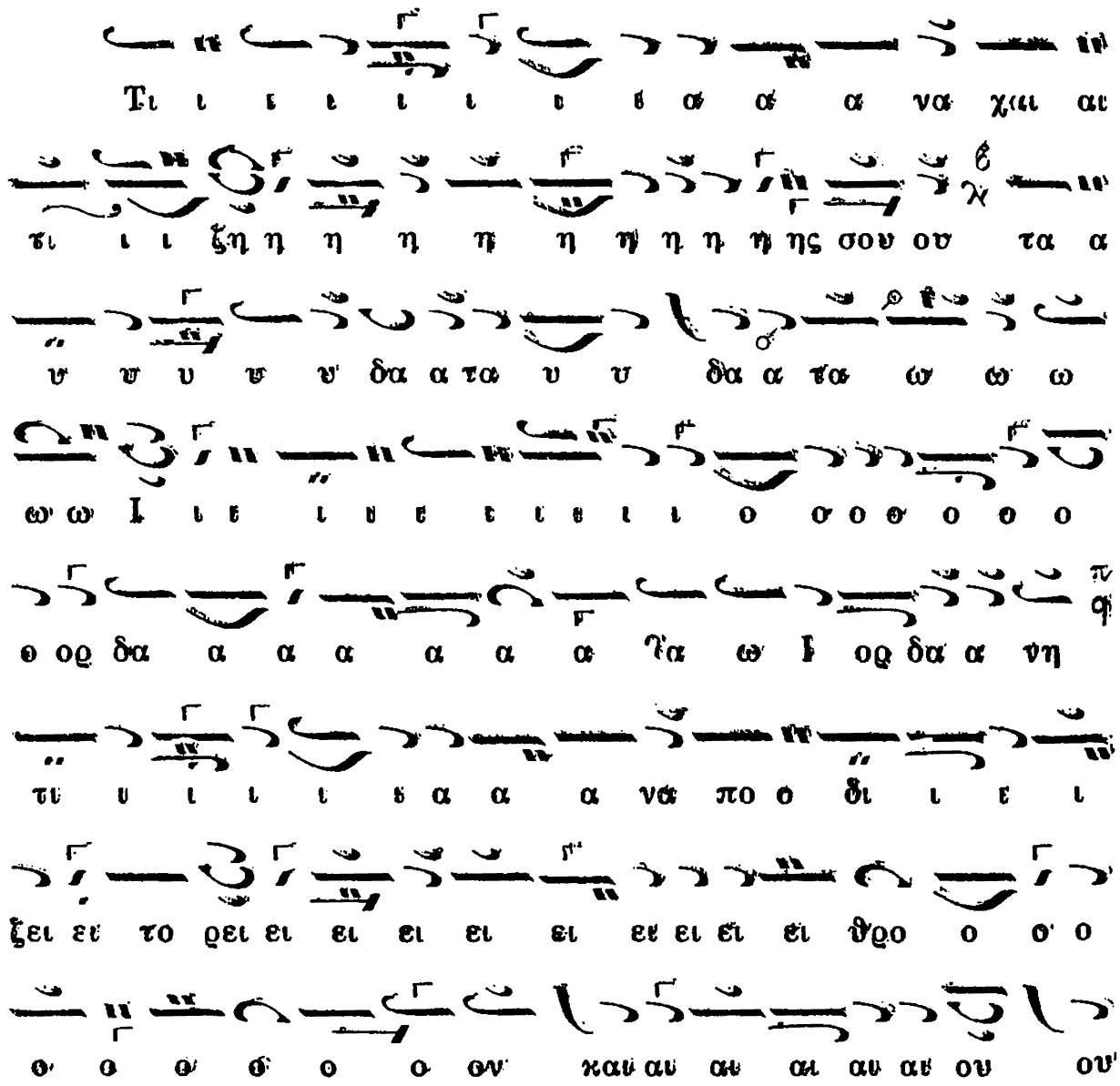

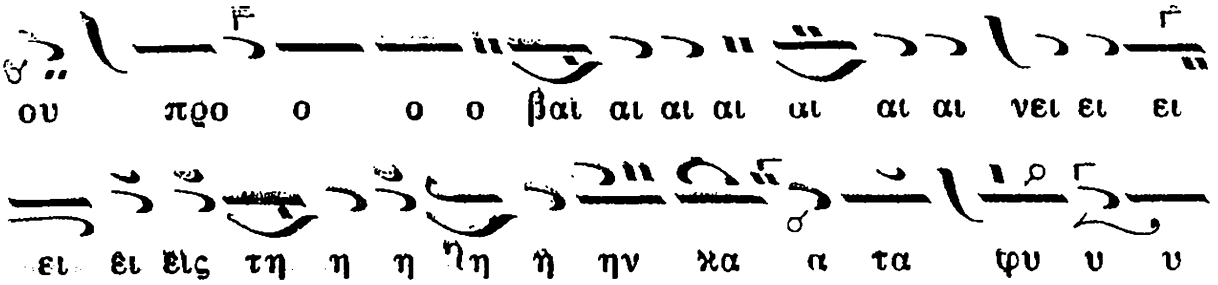

ου προ ο ο ο βαι αι αι αι αι αι νει ει ει

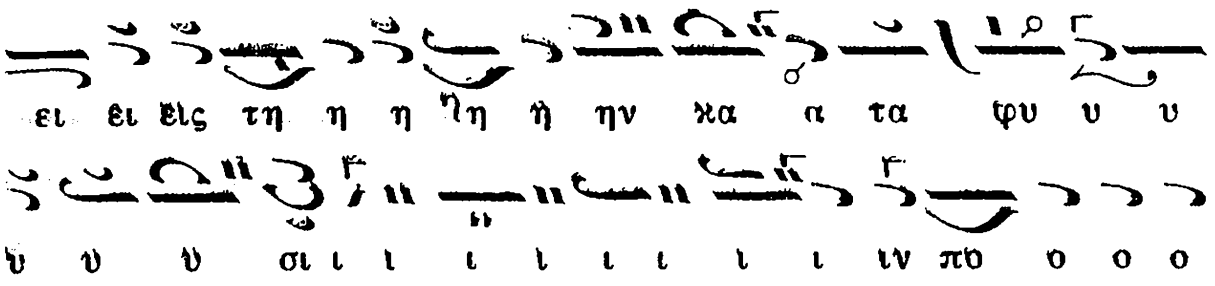

ει ει εις τη η η ῆη ή ην κα α τα φυ υ υ

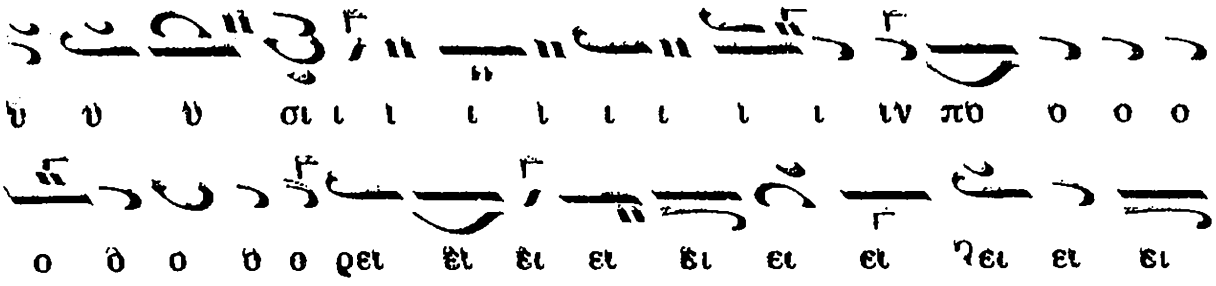

ῦ υ ῦ σι ι ι ι ι ι ι ι ιν πο ο ο ο

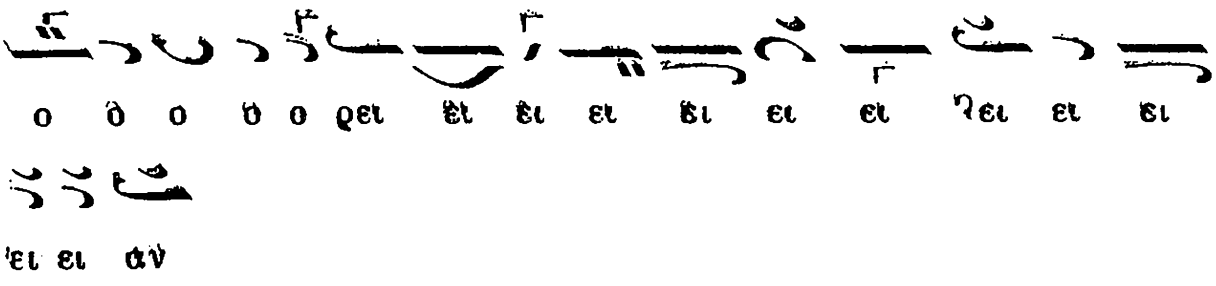

ο ὸ ο ὸ ο ρει ἐι ἐι ει ἐι ει ει ῆει ει ει

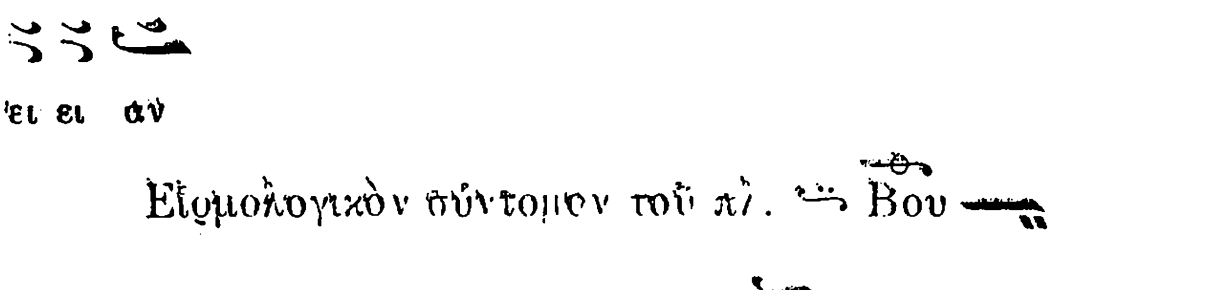

ει ει ἀν

Εἰρμολογικὸν σύντομον τοῦ πλ. δ΄ Βου

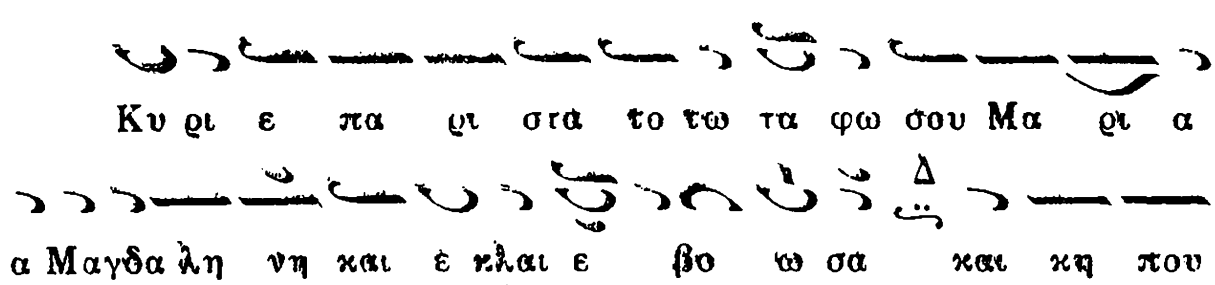

Κυ ρι ε πα ρι στά το τω τα φω σου Μα ρι α

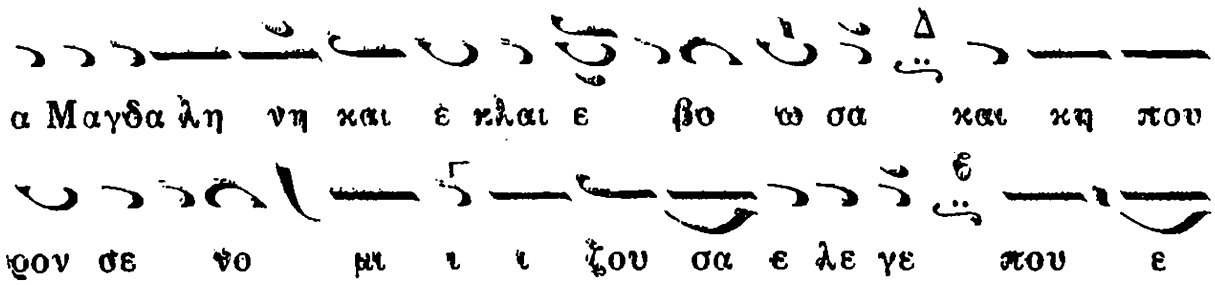

α Μαγδα λη νη και ἐ κλαι ε βο ω σα και κη που

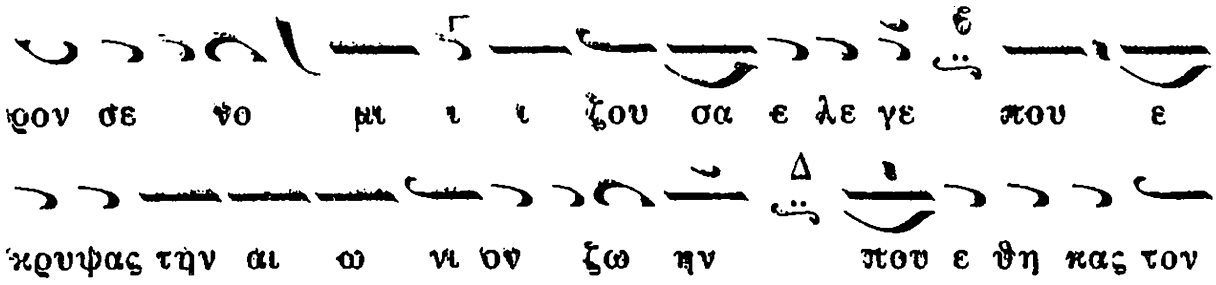

ρον σε νο μι ι ι ζου σα ε λε γε που ε

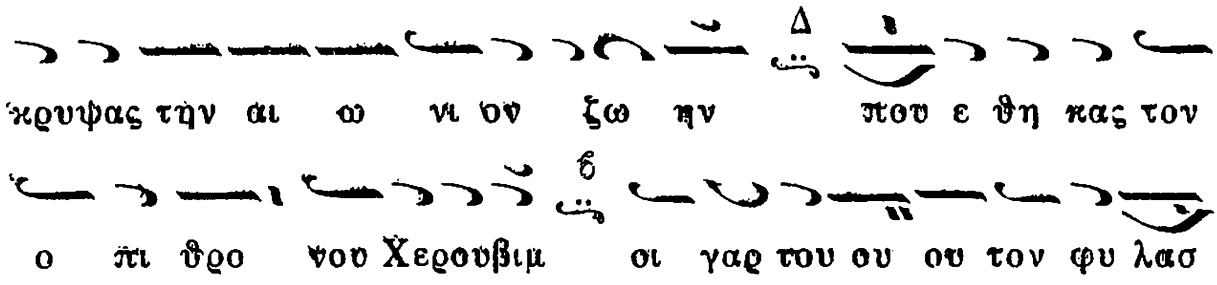

κρυψας τὴν αι ω νι ον ζω ην που ε θη κας τον

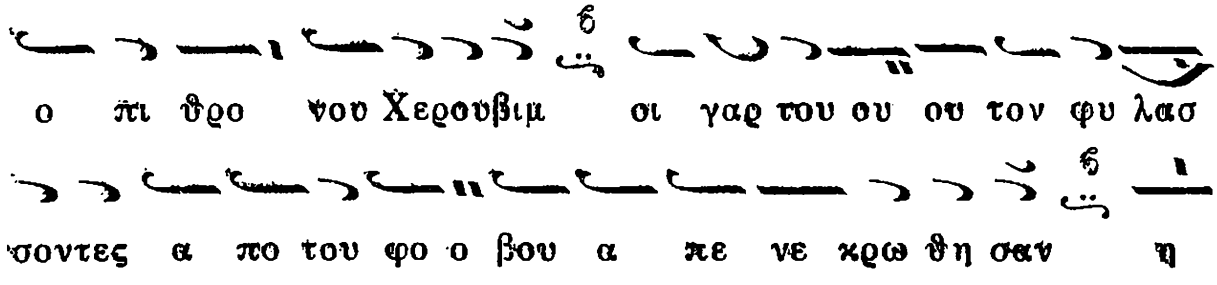

ο πι θρο νου Χερουβιμ σι γαρ του ου ου τον φυ λασ

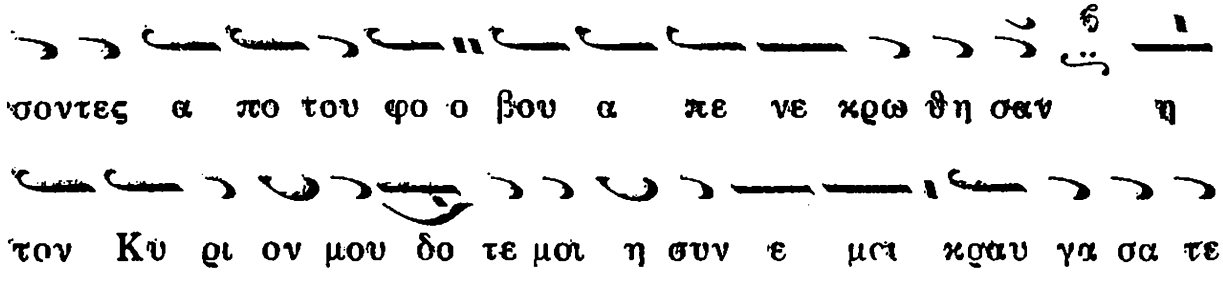

σοντες α πο του φο ο βου α πε νε κρω θη σαν η

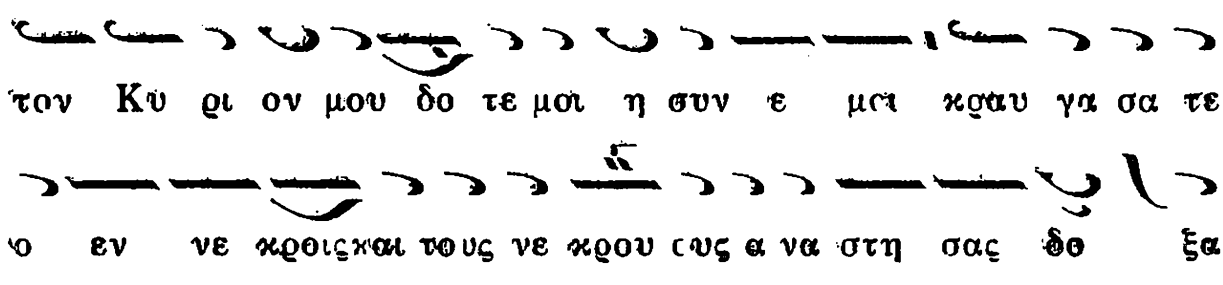

τον Κυ ρι ον μου δο τε μοι η συν ε μοι κραυ γα σα τε

ο εν νε κροις και τους νε κρους ους α να στη σας δο ξα

α σοι οι

Ἀργὸν Εἱρμολογικὸν μέλος τοῦ λ̅ π̅ Βου

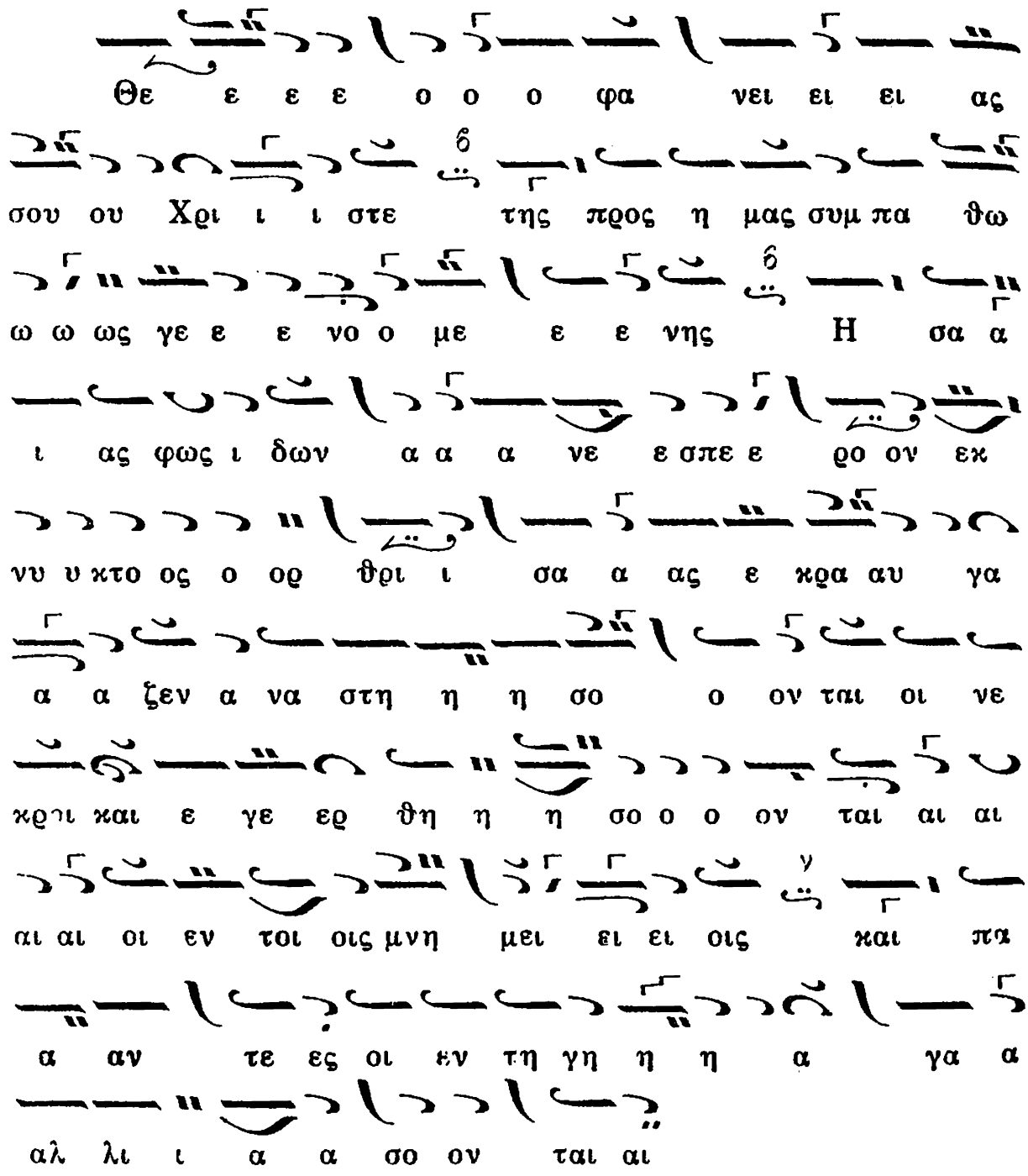

Θε ε ε ε ο ο ο φα νει ει ει ας

σου ου Χρι ι ι στε της προς η μας συμ πα θω

ω ω ως γε ε ε νο ο με ε ε νης Η σα α

ι ας φως ι δων α α α νε ε σπε ε ρο ον εκ

νυ υ κτο ος ο ορ θρι ι σα α ας ε κρα αυ γα

α α ζεν α να στη η η σο ο ον ται οι νε

κρι και ε γε ερ θη η η σο ο ο ον ται αι αι

αι αι οι εν τοι οις μνη μει ει ει οις και πα

α αν τε ες οι εν τη γη η η α γα α

αλ λι ι α α σο ον ται αι

Σύντομον Στιχηραρικὸν μέλος τοῦ πλ. Πα

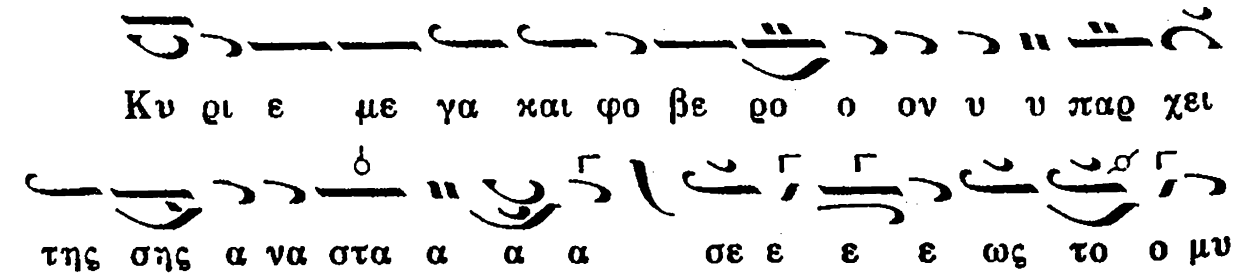

Κυ ρι ε με γα και φο βε ρο ο ον υ υ παρ χει

της σης α να στα α α α σε ε ε ε ως το ο μυ

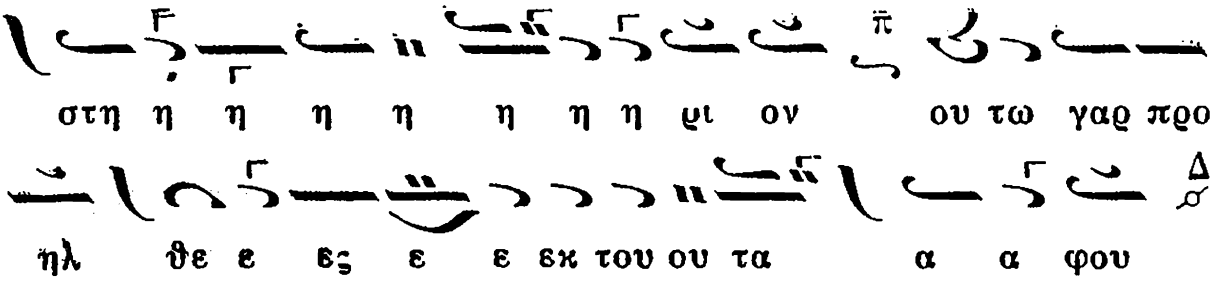

Ἀργὸν Στιχηραρικὸν τοῦ π/. Πα

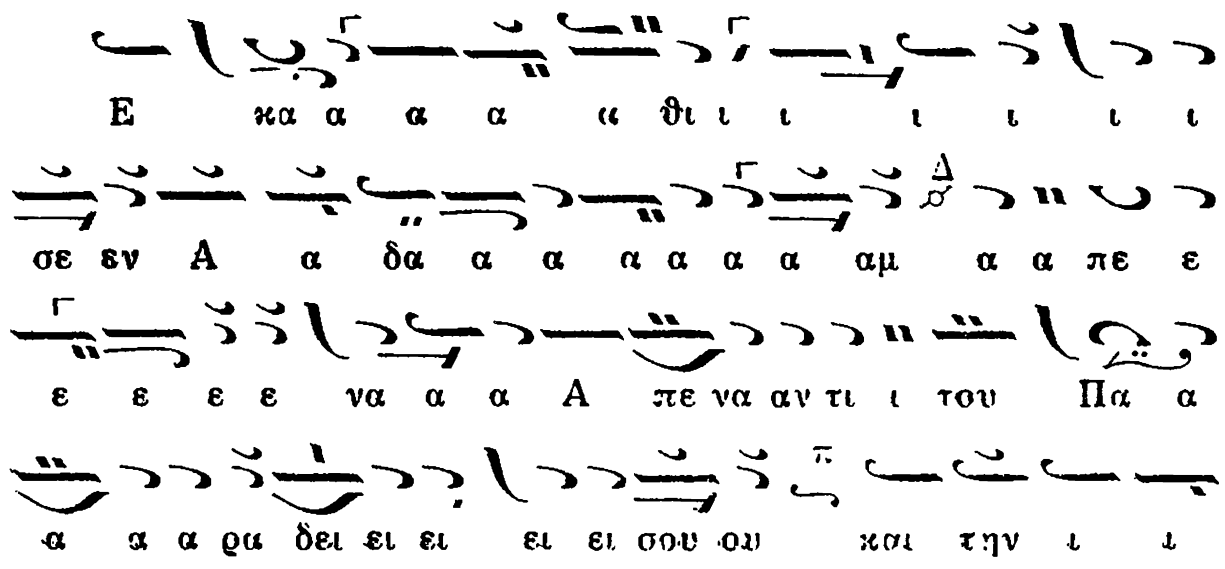

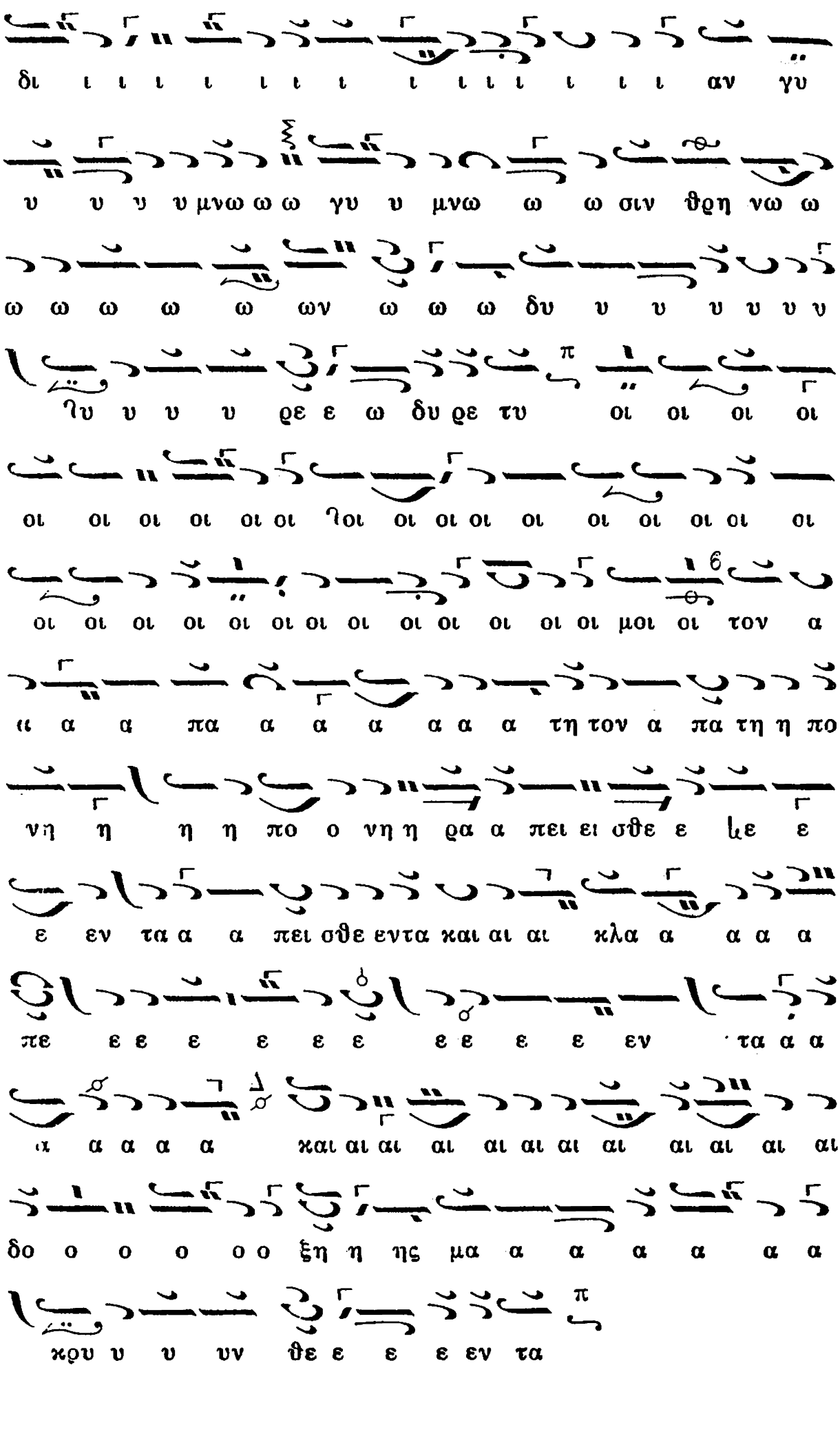
δι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι αν γυ
υ υ υ υ μνω ω ω γυ υ μνω ω ω σιν θρη νω ω
ω ω ω ω ω ων ω ω ω δυ υ υ υ υ υ υ
ηυ υ υ υ ρε ε ω δυ ρε τυ οι οι οι οι
οι οι οι οι οι οι ηοι οι οι οι οι οι οι οι οι οι
οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι μοι οι τον α
ι α α πα α α α α α α τη τον α πα τη η πο
νη η η η πο ο νη η ρα α πει ει σθε ε ιε ε
ε εν τα α α πει σθε εντα και αι αι κλα α α α α
πε ε ε ε ε ε ε ε ε ε εν τα α
α α α α α και αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι
δο ο ο ο ο ο ξη η ης μα α α α α α α
κρυ υ υ υν θε ε ε ε εν τα

Εἱρμολογικὸν σύντομον τοῦ Βαρέως ἤχου Γα

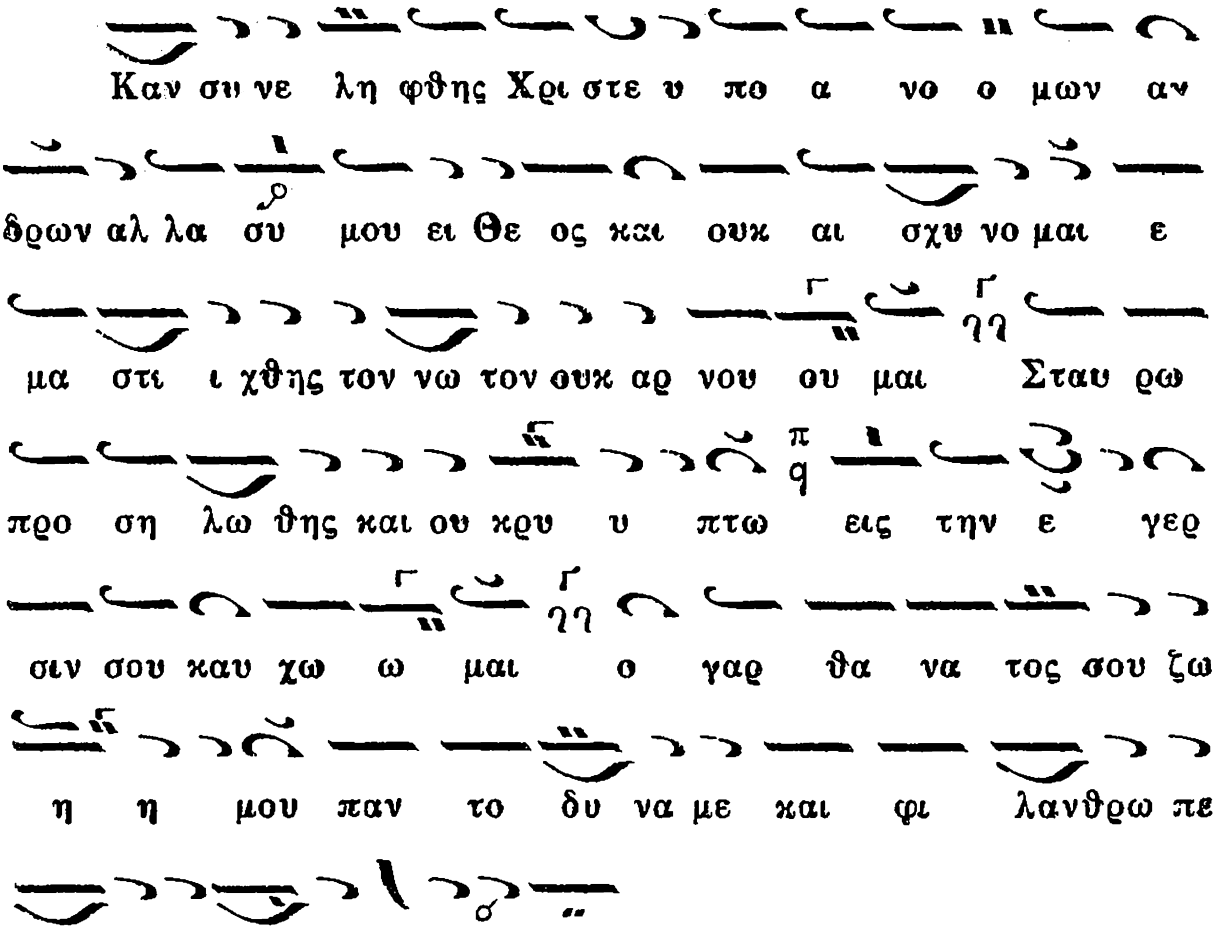

Εἱρμολογικὸν Ἀργὸν μέλος τοῦ Βαρέως ἤχου

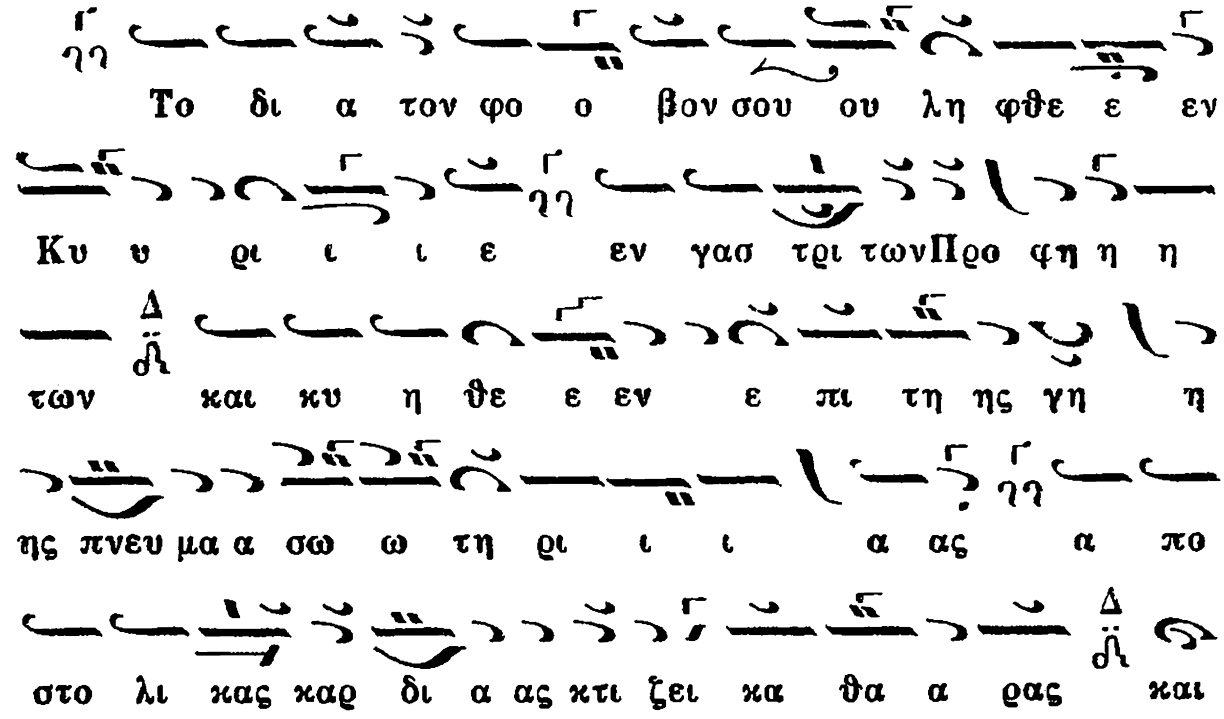

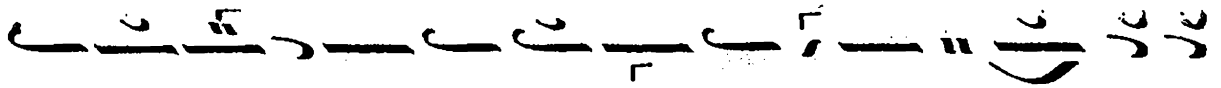

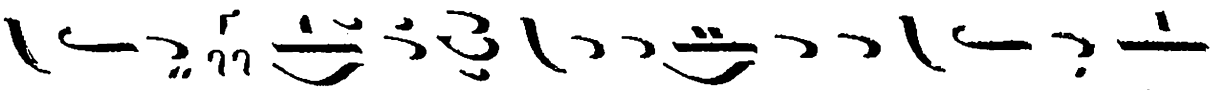

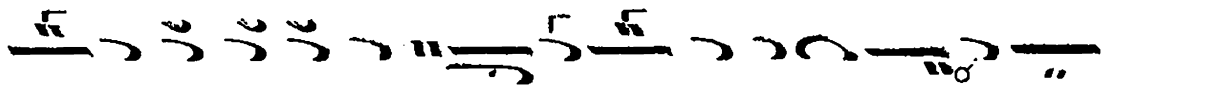

Σύντομον Στιχηραρικὸν μέλος τοῦ Βαρέως

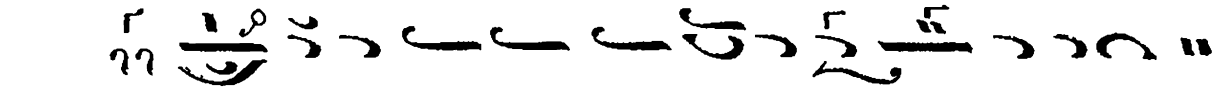

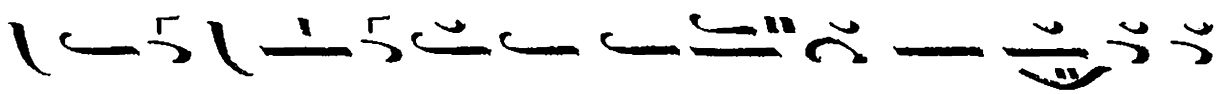

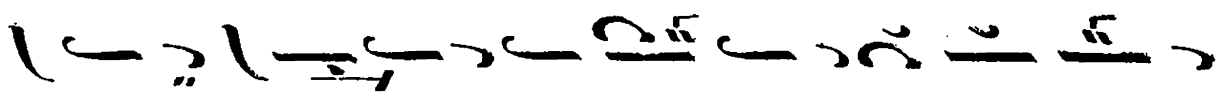

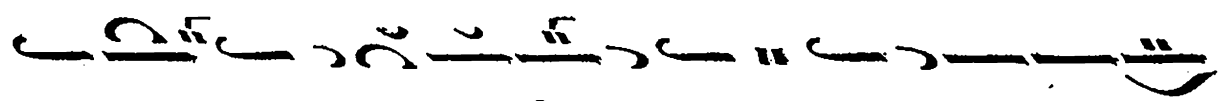

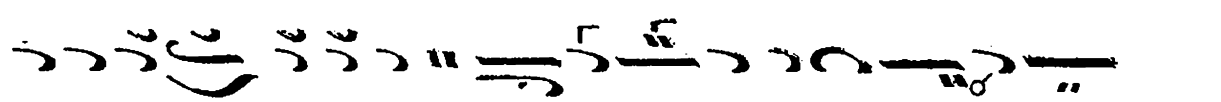

Ἀργὸν Στιχηραρικὸν μέλος τοῦ Βαρέως Γα

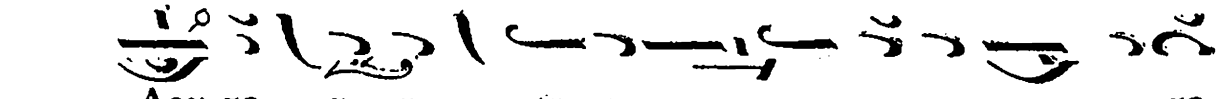

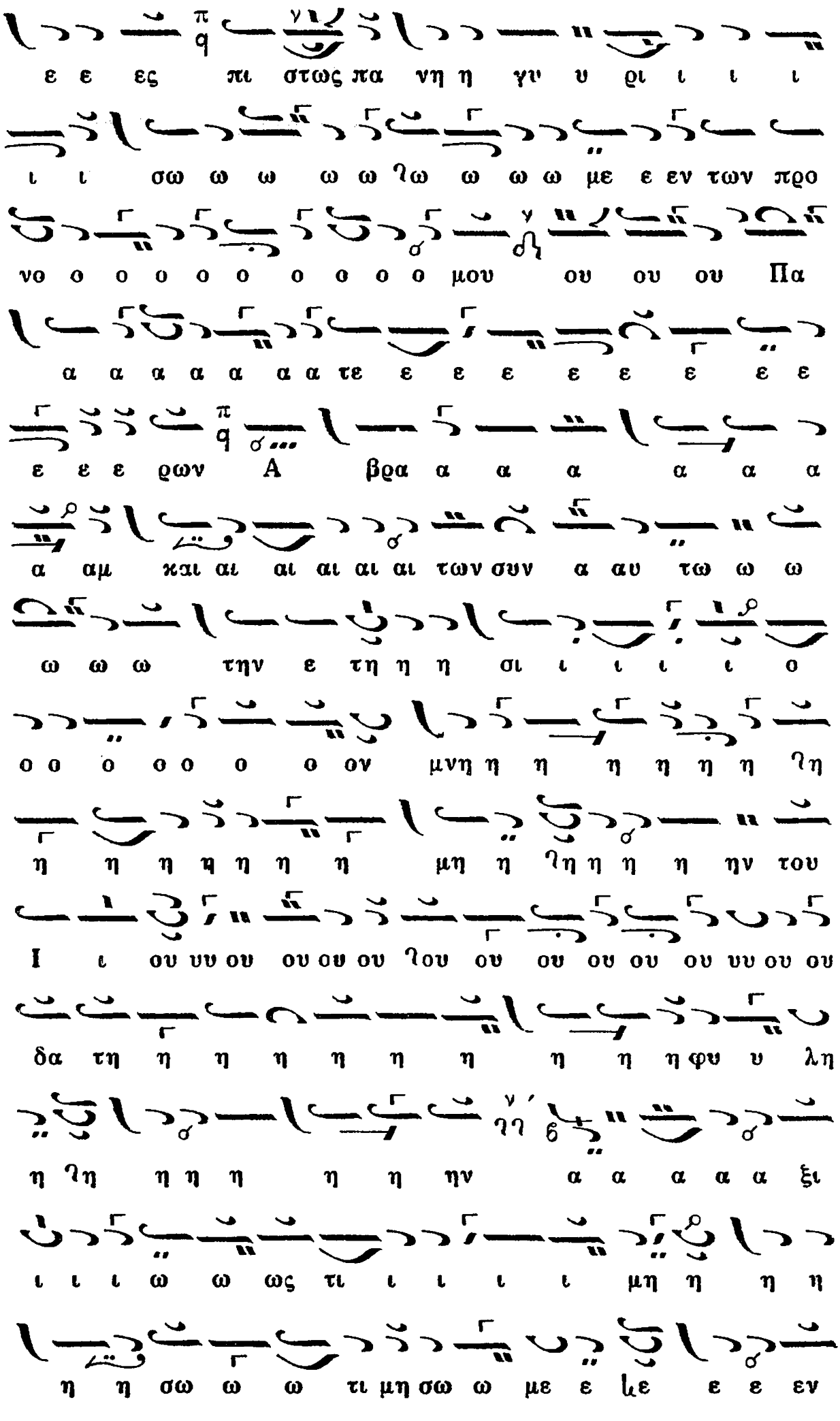
ε ε εξ πι στως πα νη η γιν υ ρι ι ι ι
ι ι σω ω ω ω ω ω ω ω ω με ε εν των προ
νο ο ο ο ο ο ο ο ο ο μου ου ου ου Πα
α α α α α α τε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε ε ρων Α βρα α α α α α α
α αμ κκαι αι αι αι αι αι των συν α αυ τω ω ω
ω ω ω την ε τη η η σι ι ι ι ι ο
ο ο ο ο ο ο ον μνη η η η η η η η
η η η η η η η μη η η η η ην του
Ι ι ου υυ ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου υυ ου ου
δα τη η η η η η η η η φυ υ λη
η η η η η η ην α α α α α ξι
ι ι ι ω ω ως τι ι ι ι ι μη η η η
η η σω ω ω τι μη σω ω με ε ε ε ε εν

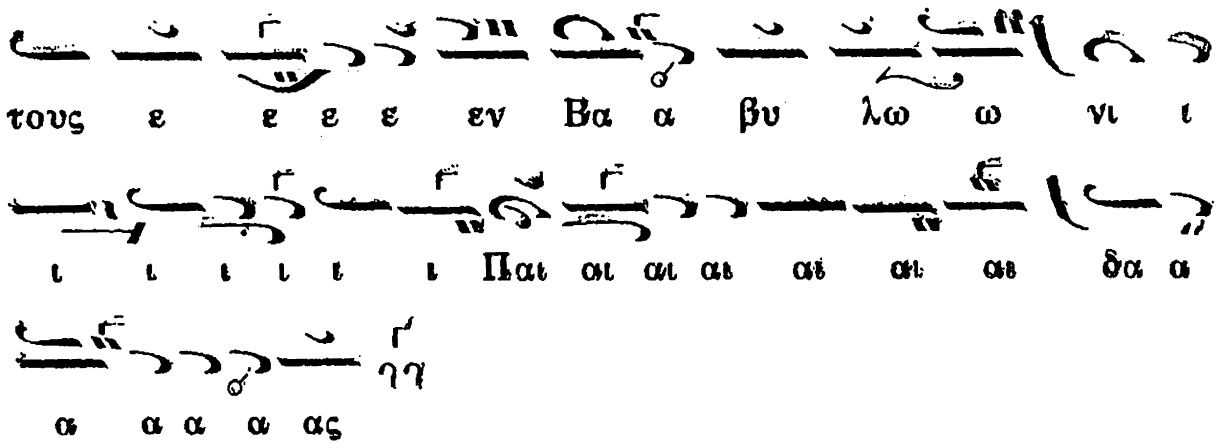

Σύντομον Τετράφωνον σύστημα τοῦ Βαρέως

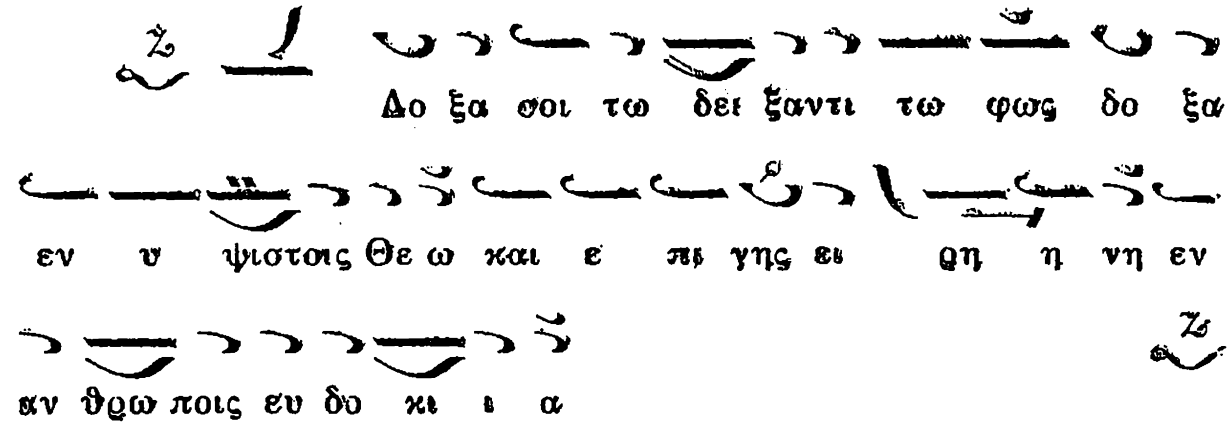

Ἕτερον παράδειγμα τοῦ Βαρέως κατὰ τὸ Πεντάφωνον

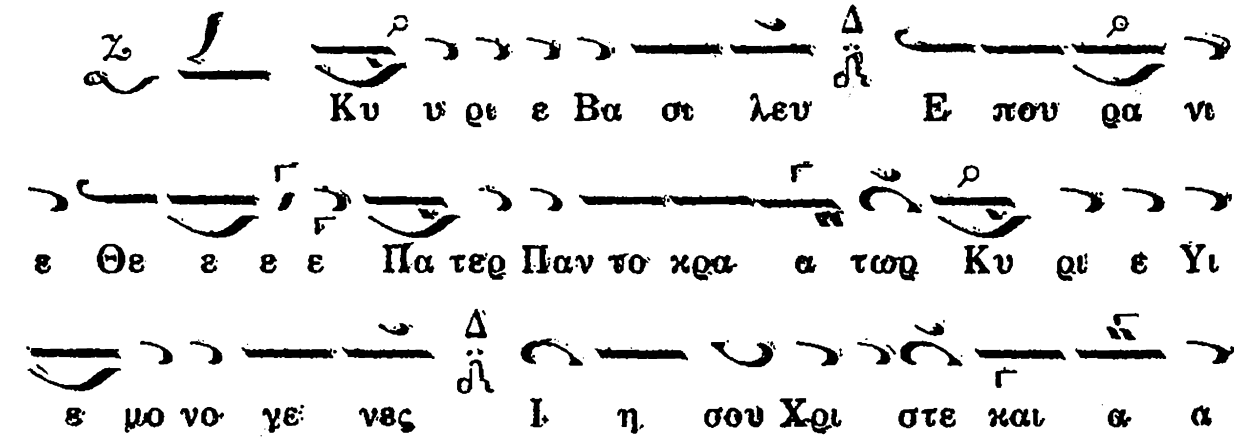

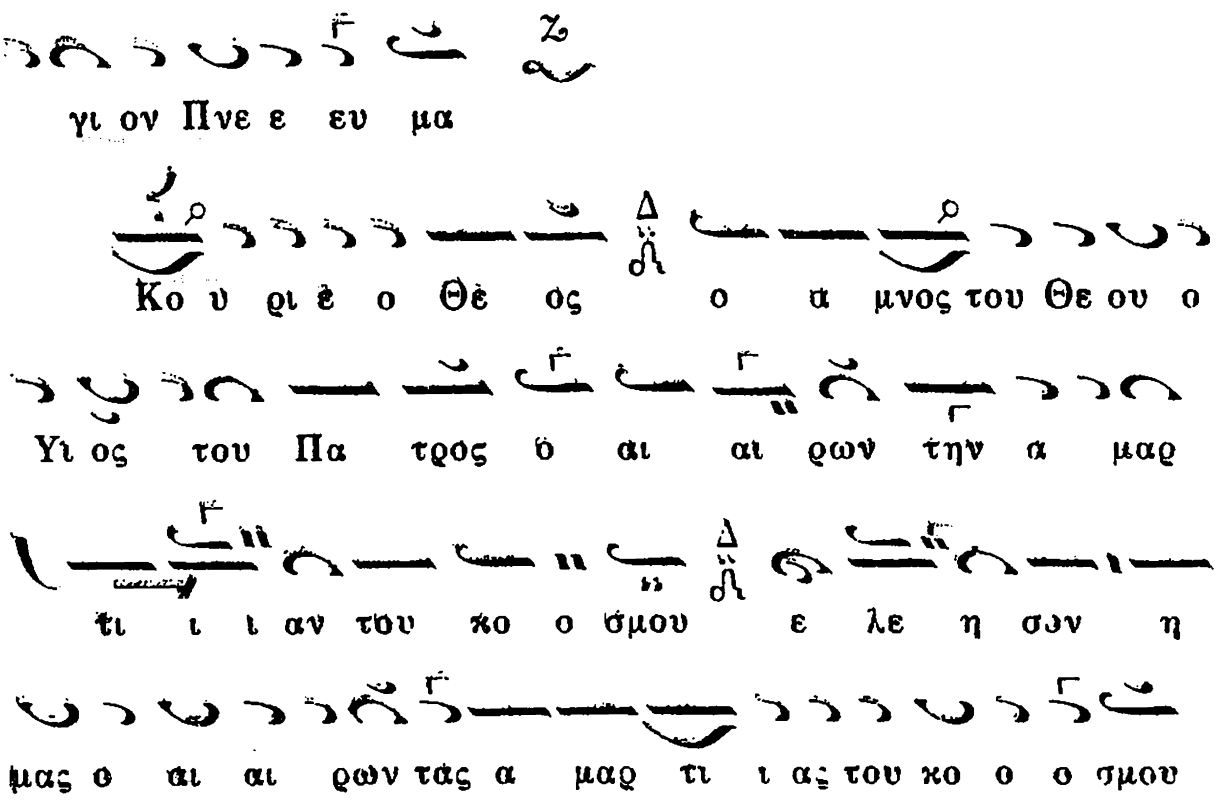

Παράδειγμα τοῦ Βαρέως κατὰ τὸ σύντομον

Στ χηραρικὸν μέλος

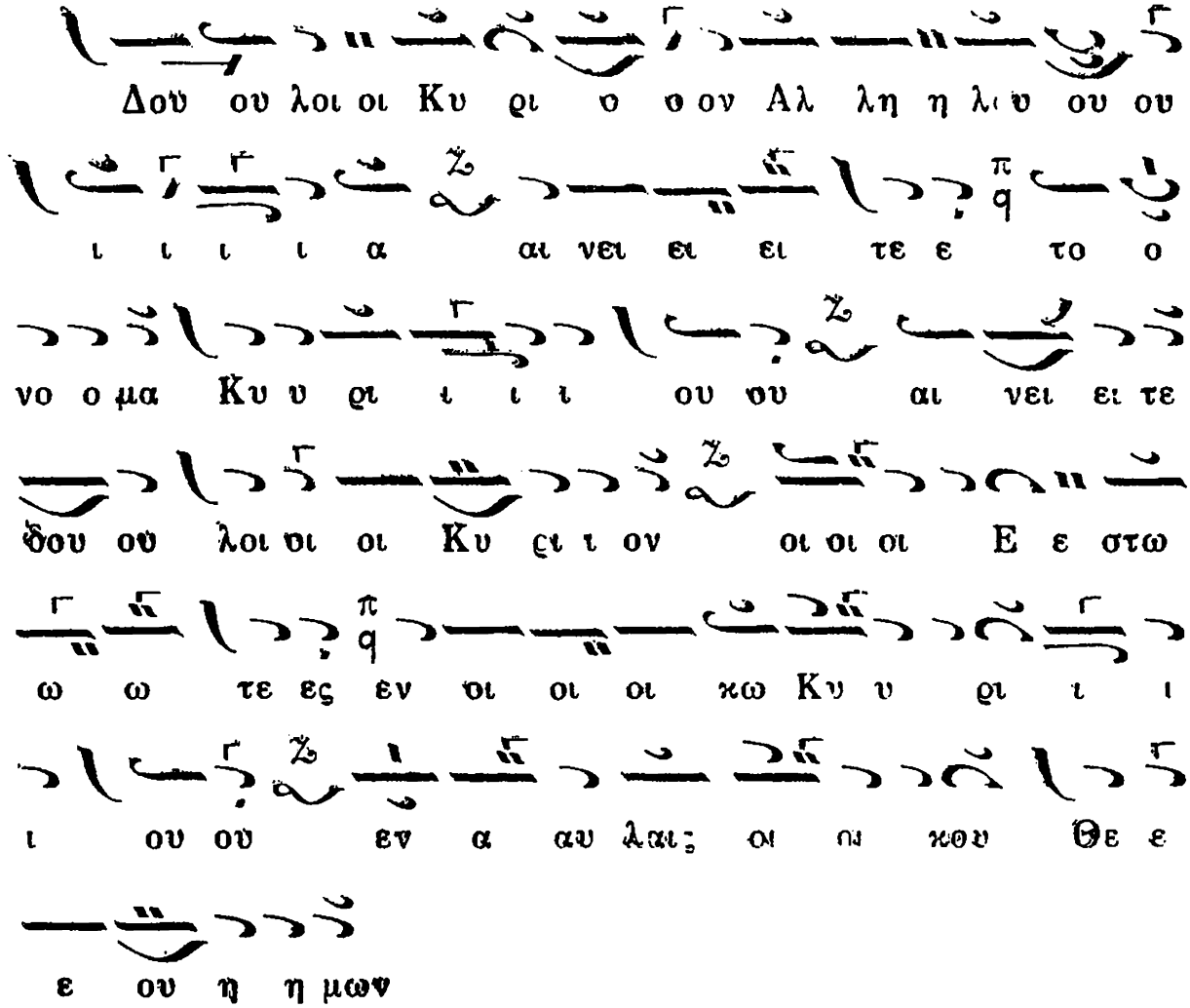

Σύντομον Εἱρμολογικὸν μέλος τοῦ ἦχου λ̅ π̅ ∂̈ Νη

Κυ υ ρι ε ει και ως νε κρο ον εν μνη

μει ει ω Ι ου δαι οι σε ε κα τε θεντο αλλ ως

Βα σι λε α υ πνου ου ουν τα στρα τι ω ται σε ε

ε φυ λατ τον και ως ζω η ης θη σαυ ρον σφρα γι δι

ε σφρα γι σαντο αλ λα α νε στης και πα ρε εσχες

α φαρ σι αν ταις ψυ χαι αις η η μων

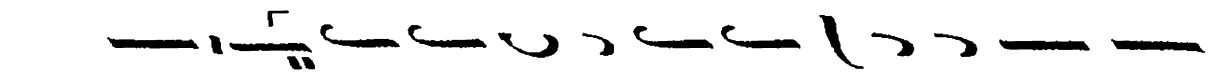

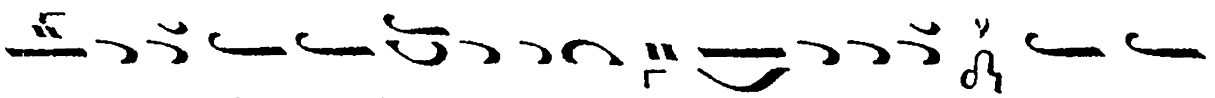

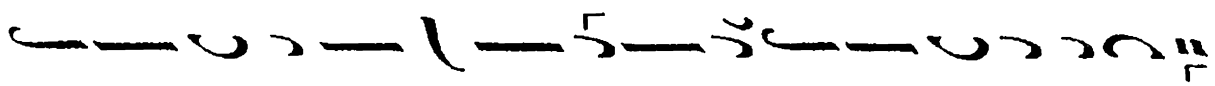

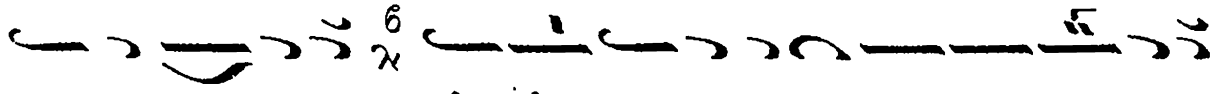

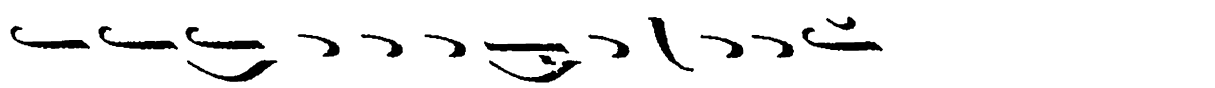

Ἕτερον σύντομον Εἱρμολογικὸν μέλος τοῦ λ̅ π̅ ∂̈ ν̈ ∂̈ Γα

Ε πτα πλα σι ως κα μι νον των Χαλ δαι αι

ων ο τυ ραννος τοις Θε ο σε βε ε σιν εμ μα νως ε

ξε καυ σε δυ να μει δε κριτ τοννι πε ρι σω θεν τας

του ουτους ι δων τω Δη μι ουρ γω και Λυ τρω τη αν

ε βο α οι παι δες ευ λο γει τε Ι ε ρεις αν

υ μνει τε λα ος υ περ υ ψου τε εις παντας τους αι ω νας

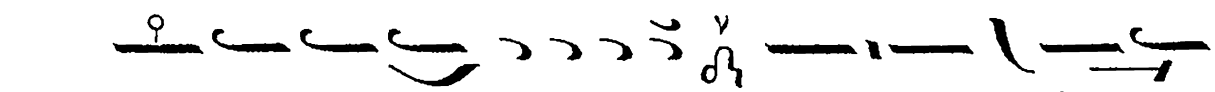

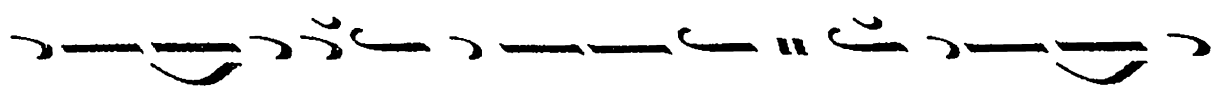

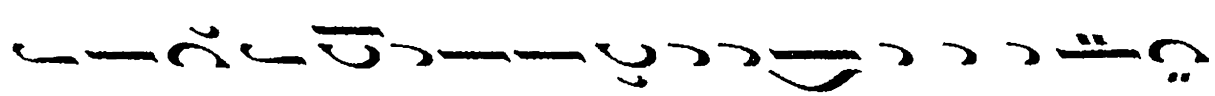

Ἀργὸν Εἱρμολογικὸν μέλος τοῦ πλ. δ΄ ἦ Νή

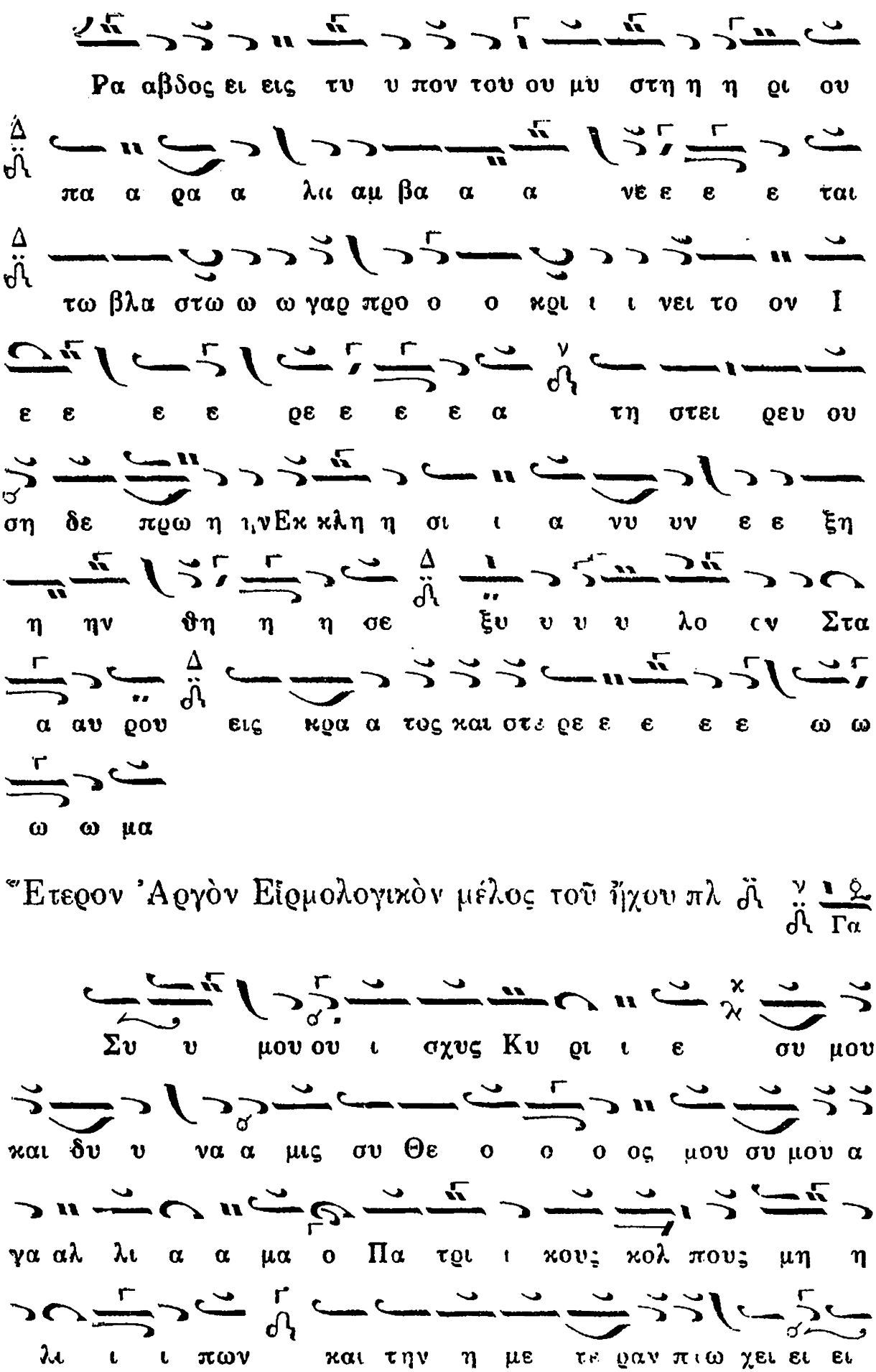

Ἕτερον Ἀργὸν Εἱρμολογικὸν μέλος τοῦ ἤχου πλ ἦ Γα

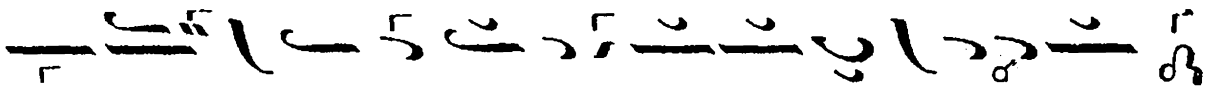

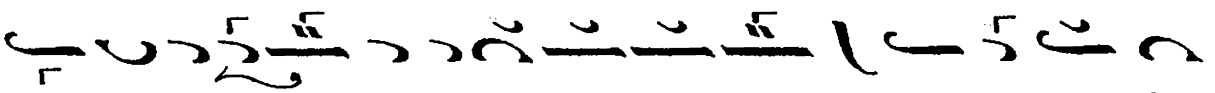

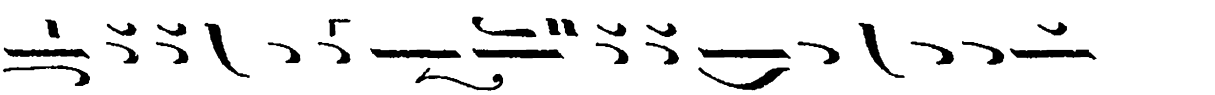

Σύντομον Στιχηραρικὸν μέλος τοῦ ἦχ. Νη

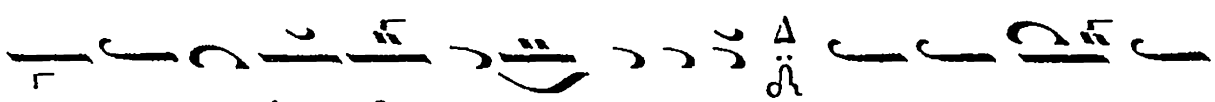

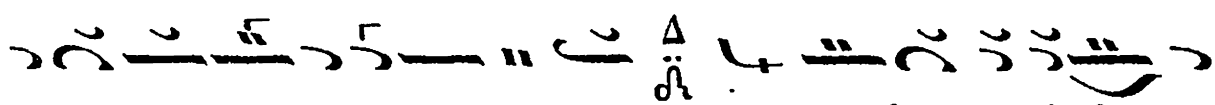

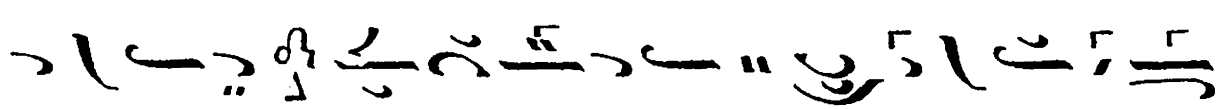

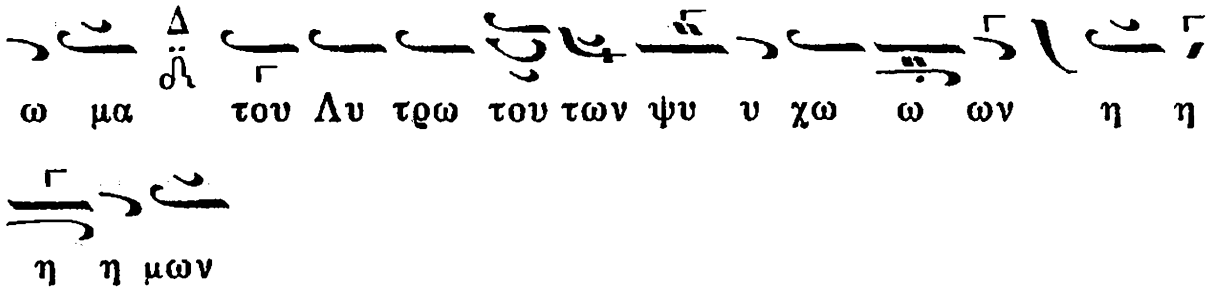

Ἀργὸν Στιχηραρικὸν μέλος τοῦ λ ἦ Νη

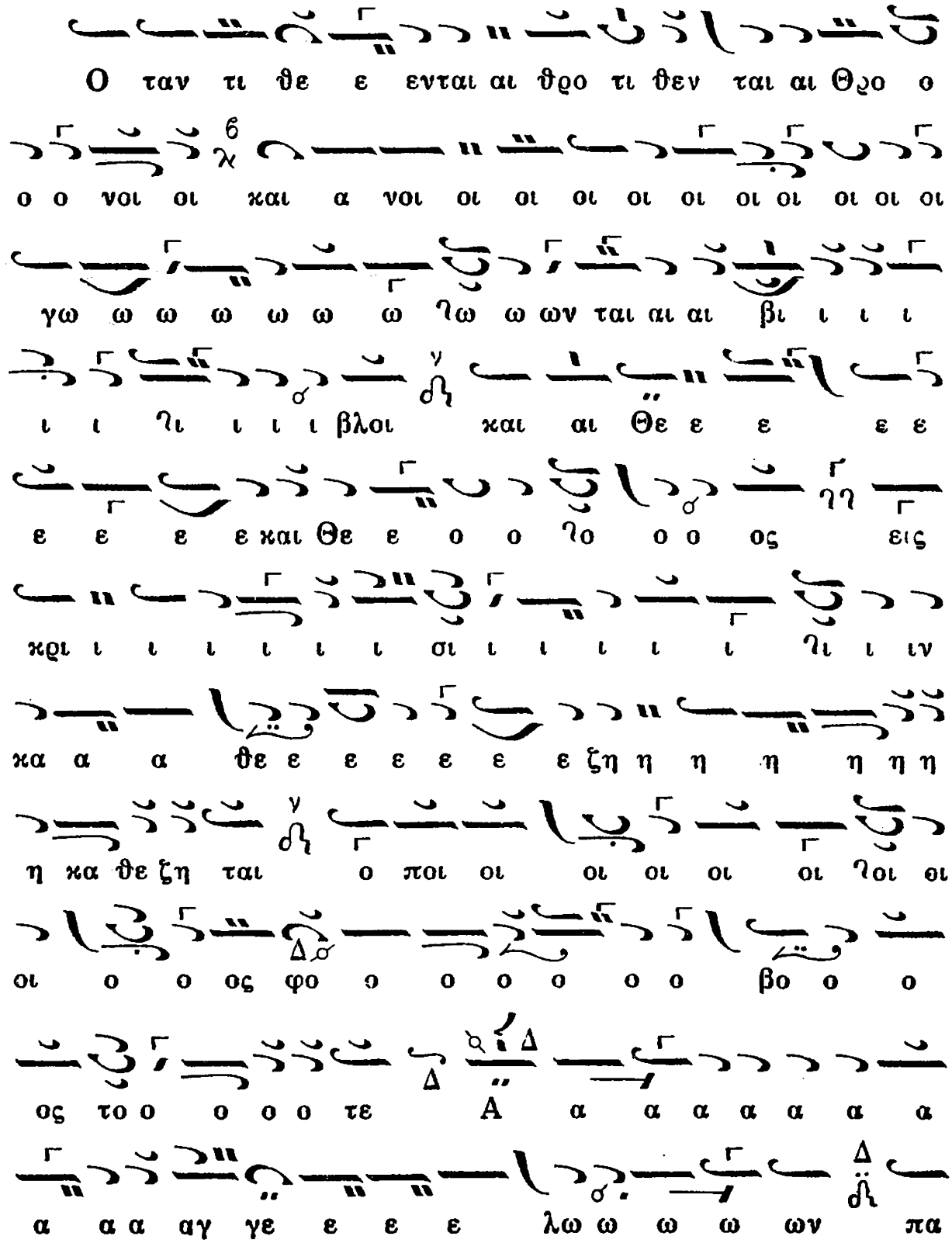

Ἡμέτερα Δοκίμια. Ἦχος πλ. Πα

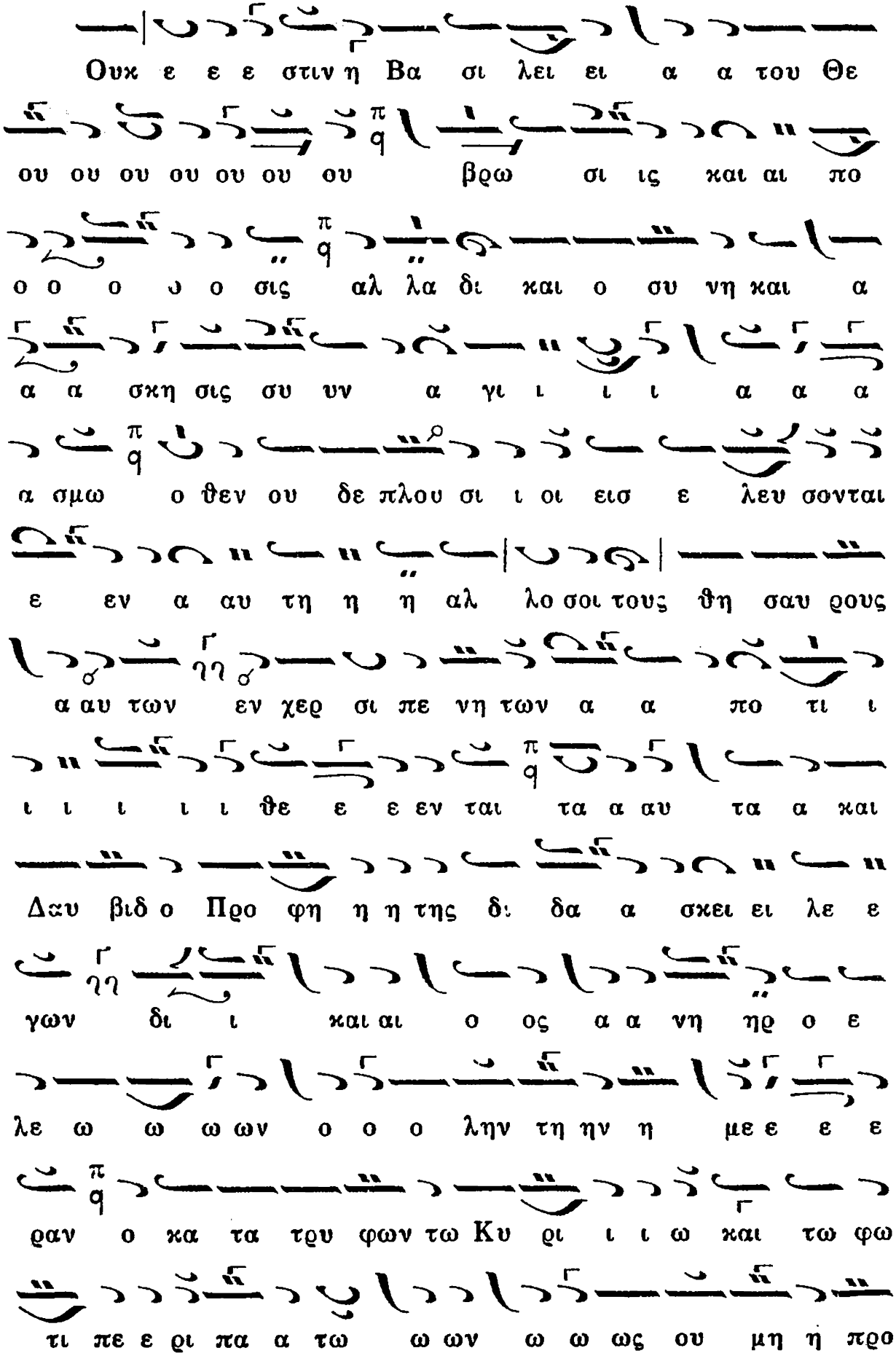

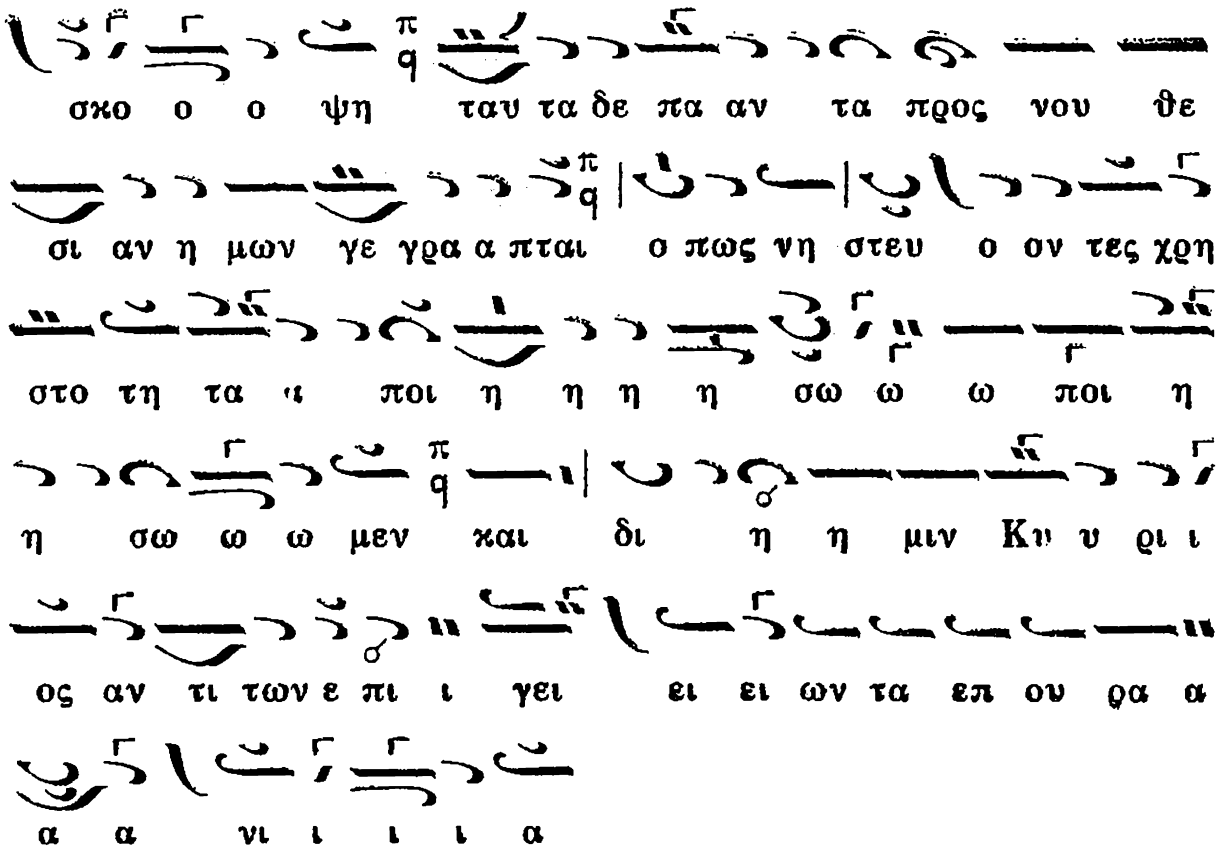
σκο ο ο ψη ταυ τα δε πα αν τα προς νου θε
σι αν η μων γε γρα α πται ο πως νη στευ ο ον τες χρη
στο τη τα ι ποι η η η η σω ω ω ποι η
η σω ω ω μεν και δι η η μιν Κυ υ ρι ι
ος αν τι των ε πι ι γει ει ει ων τα επ ου ρα α
α α νι ι ι ι α

Ἦχος δ

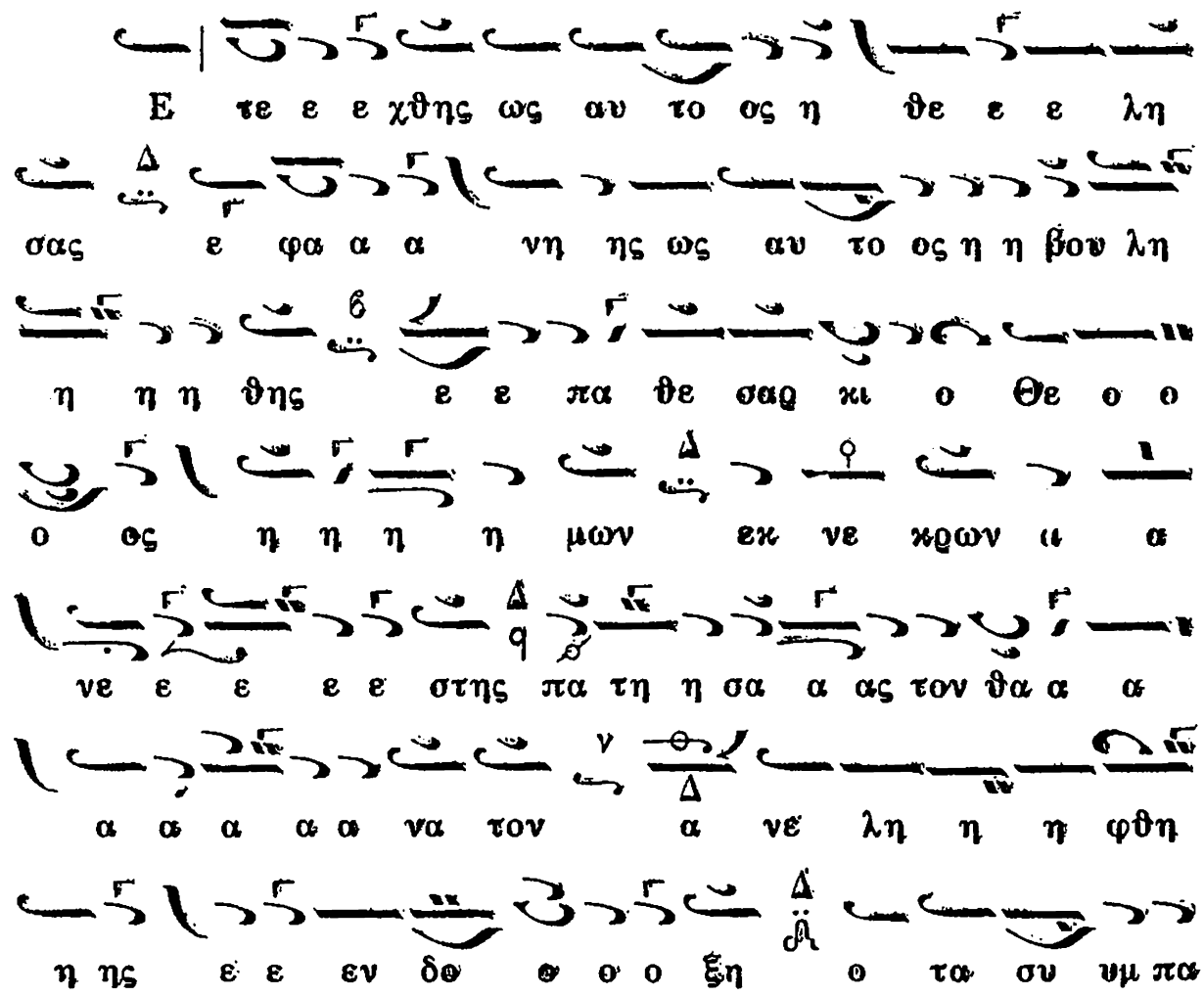
Ε τε ε ε χθης ως αυ το ος η θε ε ε λη
σας ε φα α α νη ης ως αυ το ος η η βου λη
η η η θης ε ε πα θε σαρ κι ο Θε ο ο
ο ος η η η η μων εκ νε κρων ι α
νε ε ε ε ε στης πα τη η σα α ας τον θα α α
α α α α α να τον α νε λη η η φθη
η ης ε ε εν δο ο ο ο ξη ο τα συ υμ πα

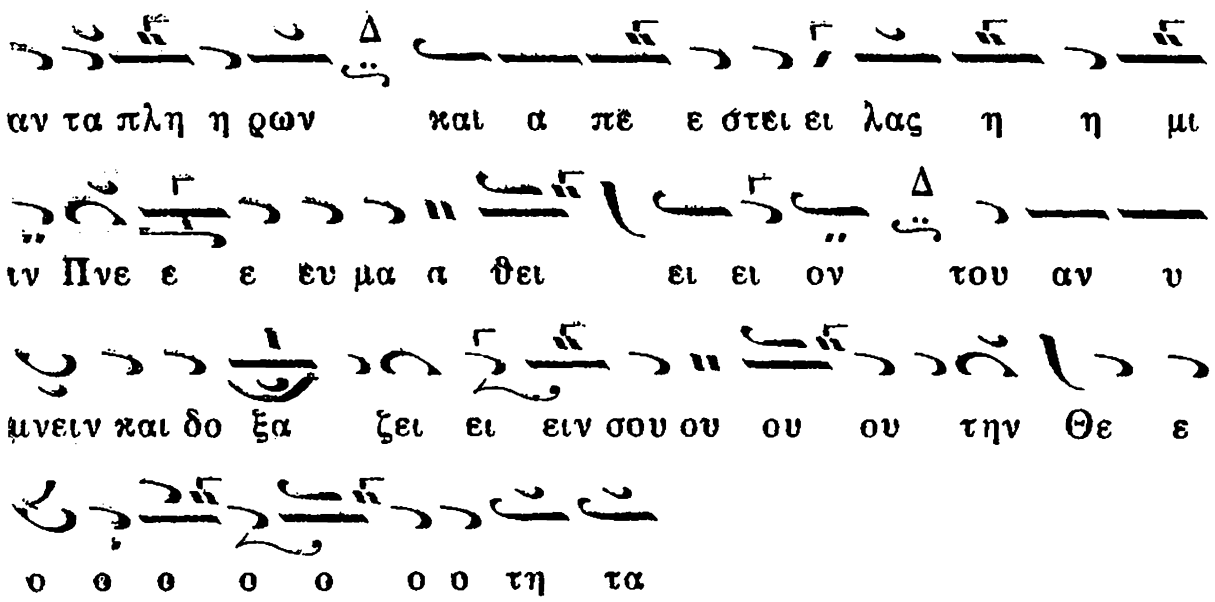
αν τα πλη η ρων και α πε ε στει ει λας η η μι
ιν Πνε ε ε ευ μα α θει ει ει ον του αν υ
μνειν και δο ξα ζει ει ειν σου ου ου ου την Θε ε
ο ο ο ο ο ο ο τη τα

Ἦχος ὑὑ Γα Πα

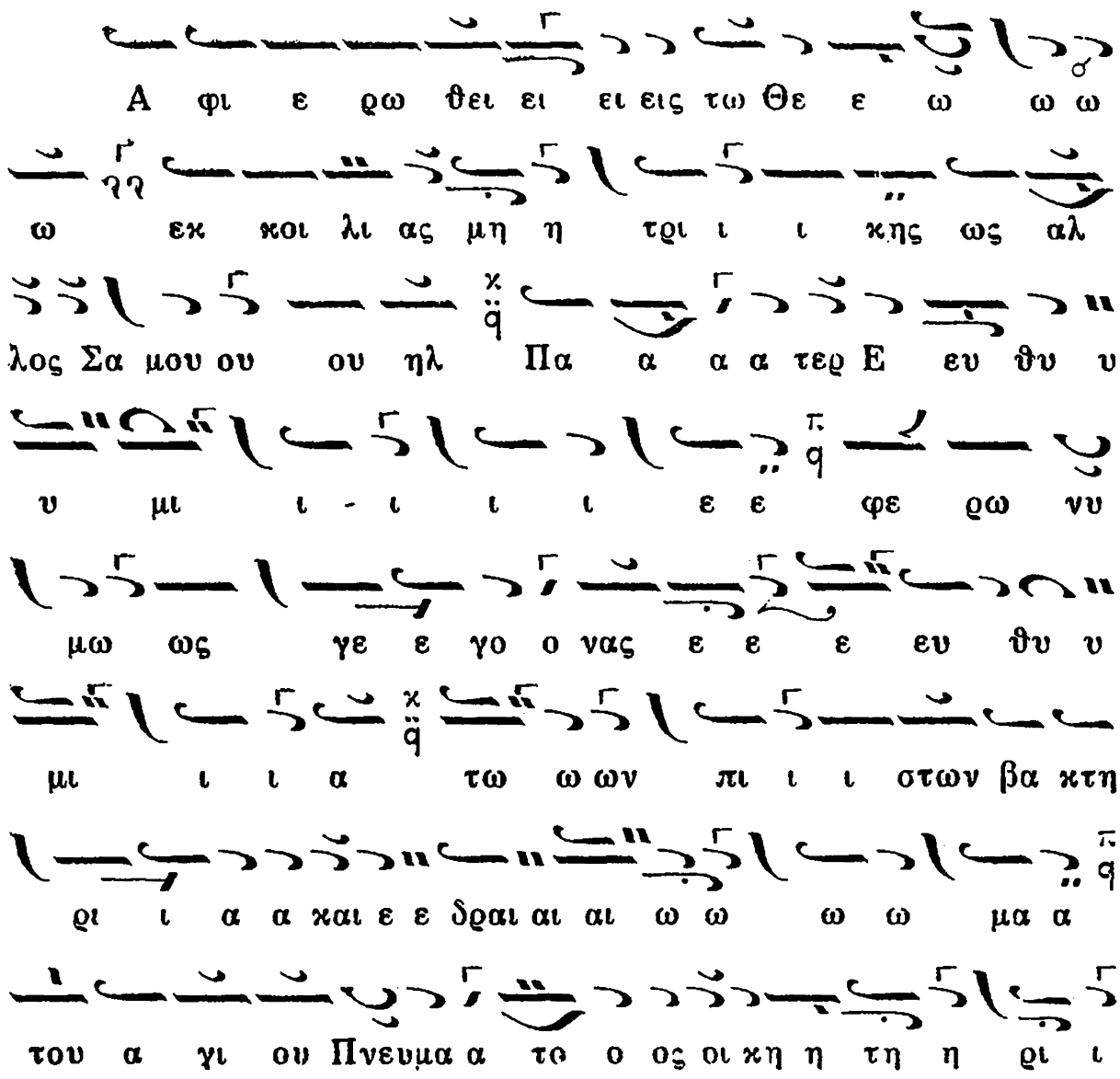
Α φι ε ρω θει ει ει εις τω Θε ε ω ω ω
ω εκ κοι λι ας μη η τρι ι ι κης ως αλ
λος Σα μου ου ου ηλ Πα α α α τερ Ε ευ θυ υ
υ μι ι - ι ι ι ε ε φε ρω νυ
μω ως γε ε γο ο νας ε ε ε ευ θυ υ
μι ι ι α τω ω ων πι ι ι στων βα κτη
ρι ι α α και ε ε δραι αι αι ω ω ω ω μα α
του α γι ου Πνευμα α το ο ος οι κη η τη η ρι ι

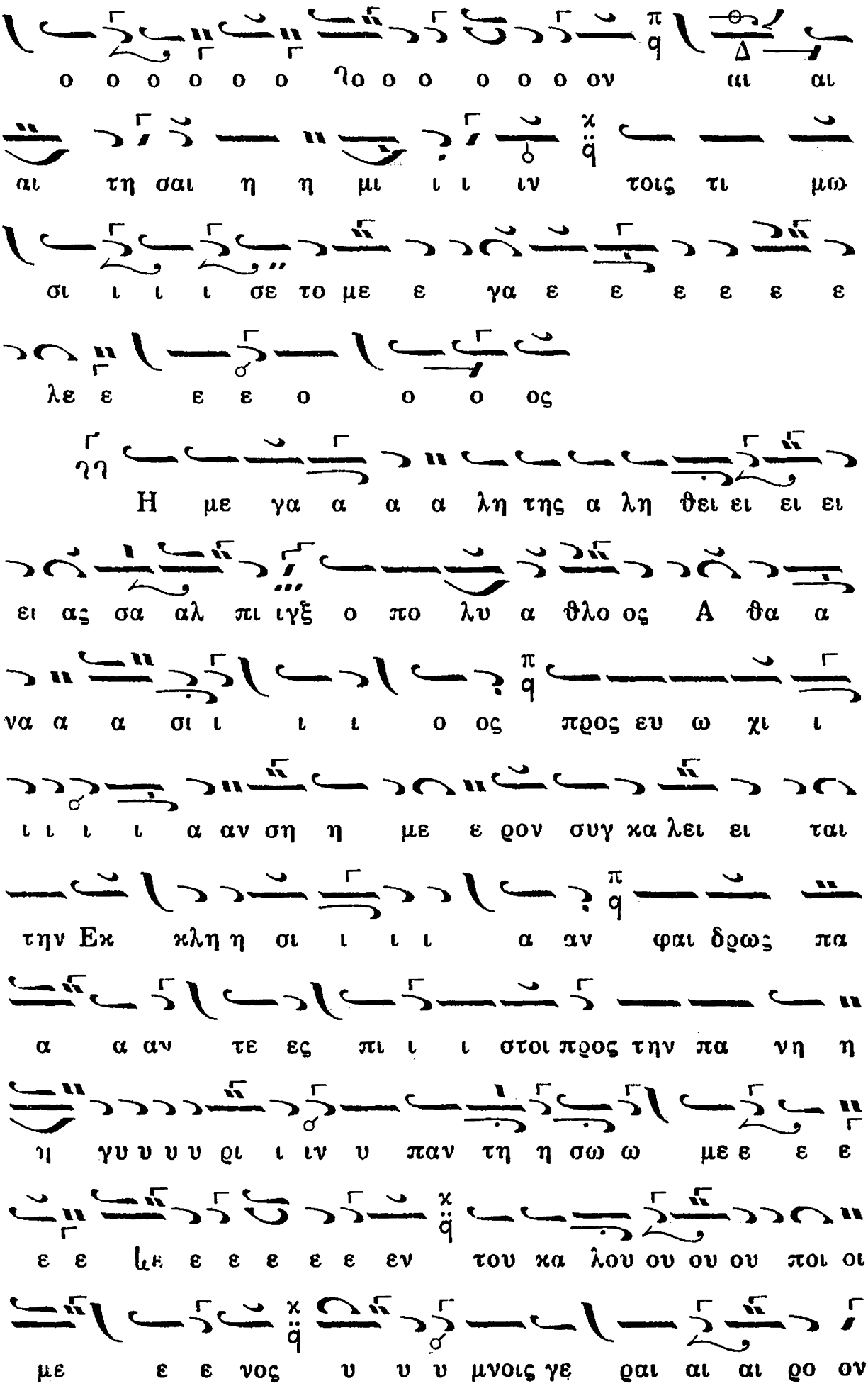
ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ον αι αι
αι τη σαι η η μι ι ι ιν τοις τι μω
σι ι ι ι σε το με ε γα ε ε ε ε ε ε
λε ε ε ε ο ο ο ος
Η με γα α α α λη της α λη θει ει ει ει
ει ας σα αλ πι ιγξ ο πο λυ α θλο ος Α θα α
να α α σι ι ι ι ο ος προς ευ ω χι ι
ι ι ι ι α αν ση η με ε ρον συγ κα λει ει ται
την Εκ κλη η σι ι ι ι α αν φαι δρως πα
α α αν τε ες πι ι ι στοι προς την πα νη η
η γυ υ υ υ ρι ι ιν υ παν τη η σω ω με ε ε ε
ε ε με ε ε ε ε ε εν του κα λου ου ου ου ποι οι
με ε ε νος υ υ υ μνοις γε ραι αι αι ρο ον

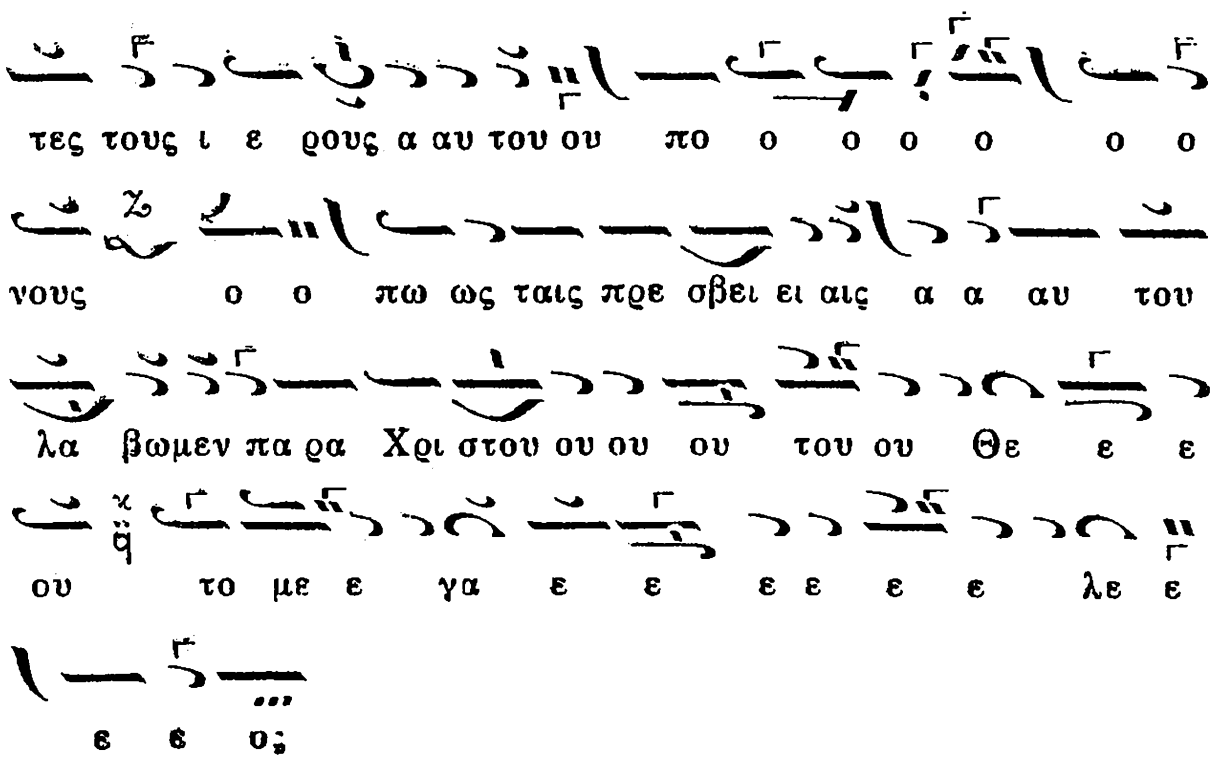
τες τους ι ε ρους α αυ του ου πο ο ο ο ο ο ο
νους ο ο πω ως ταις πρε σβει ει αις α α αυ του
λα βωμεν πα ρα Χρι στου ου ου ου του ου Θε ε ε
ου το με ε γα ε ε ε ε ε ε λε ε
ε ε ος

Ἦχος Πα

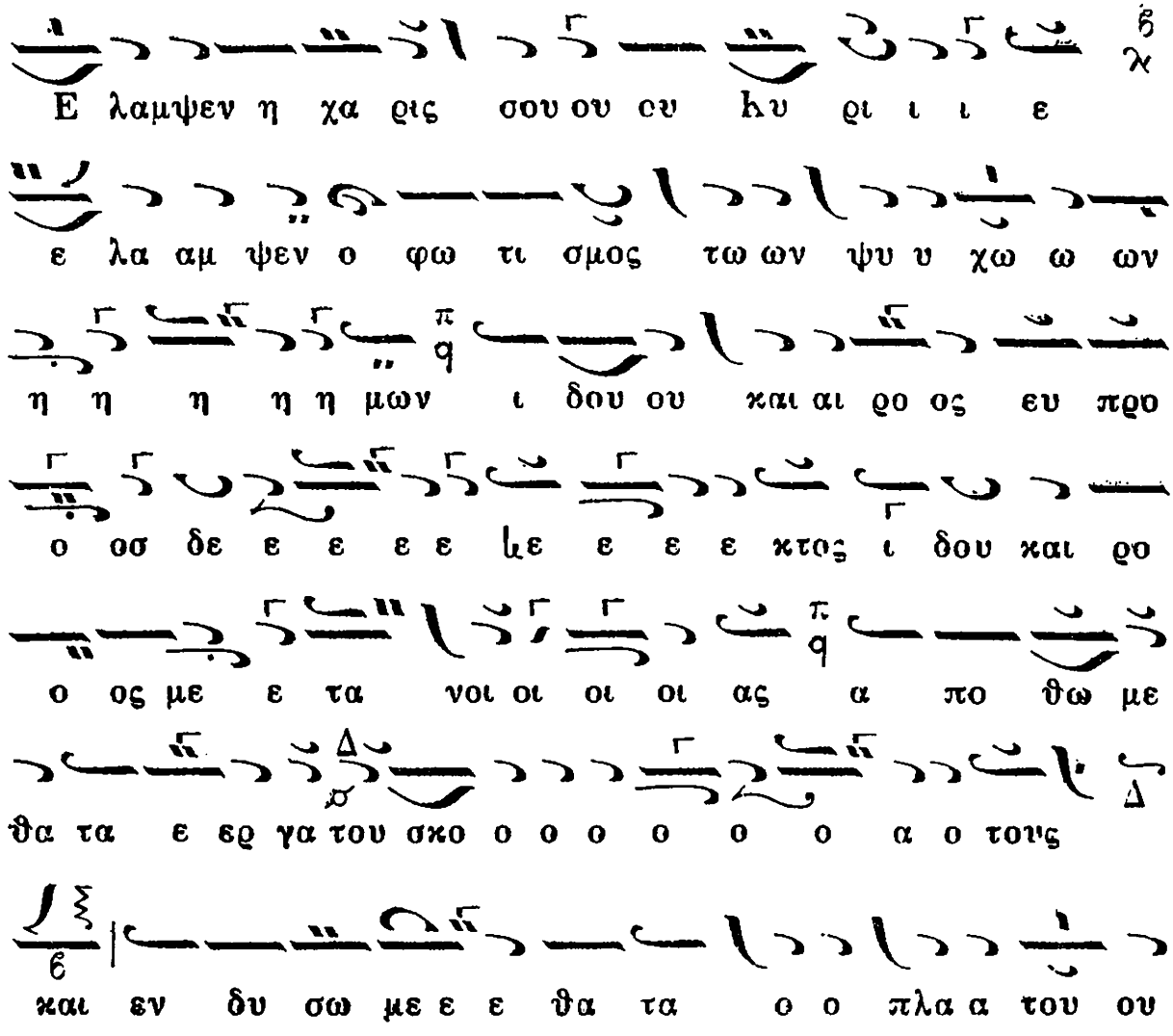
Ε λαμψεν η χα ρις σου ου ου hυ ρι ι ι ε
ε λα αμ ψεν ο φω τι σμος τω ων ψυ υ χω ω ων
η η η η η μων ι δου ου και αι ρο ος ευ προ
ο οσ δε ε ε ε ε ιε ε ε ε κτος ι δου και ρο
ο ος με ε τα νοι οι οι οι ας α πο θω με
θα τα ε ερ γα του σκο ο ο ο ο ο ο α ο τους
και εν δυ σω με ε ε θα τα ο ο πλα α του ου

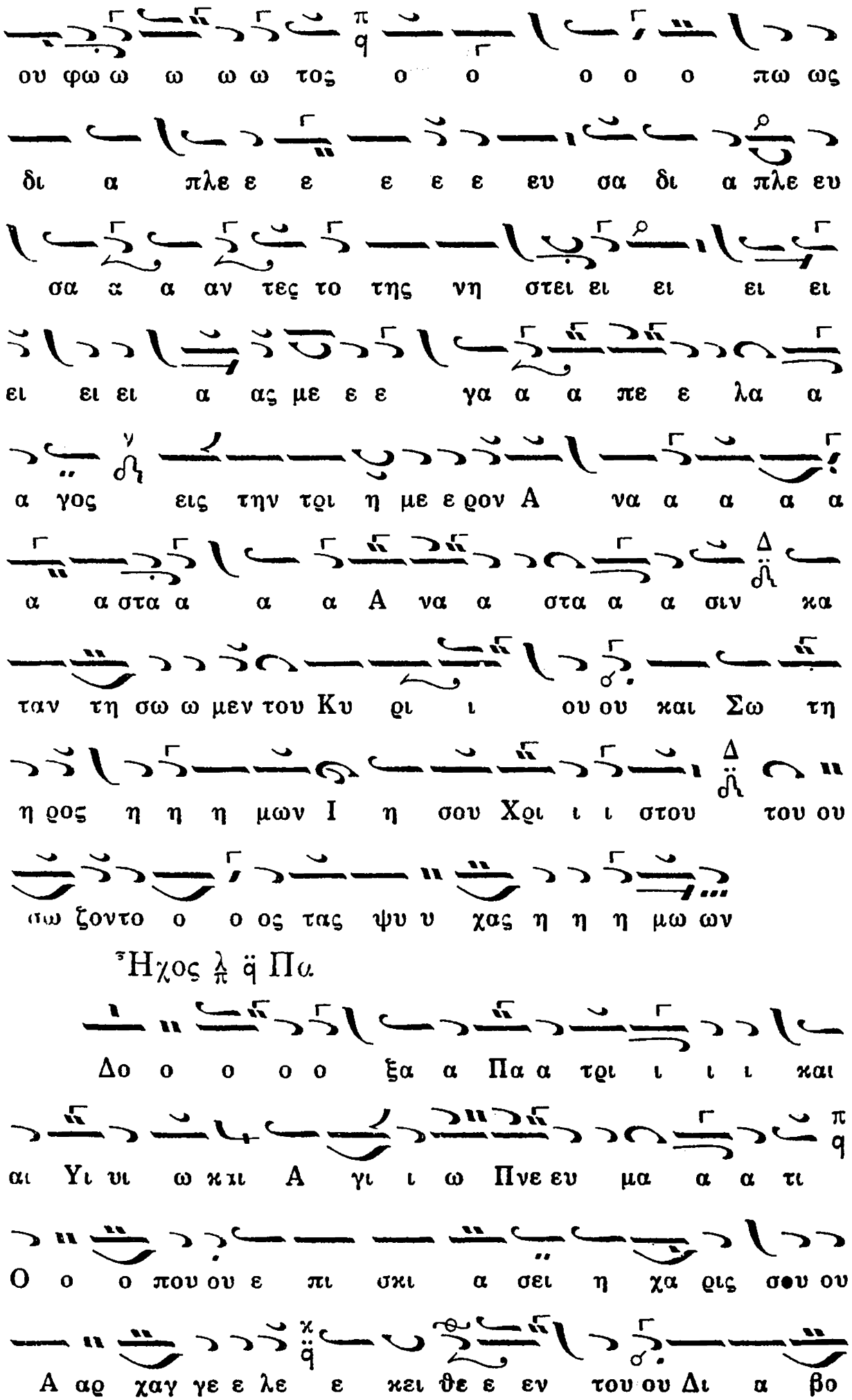
ου φω ω ω ω ω τος ο ο ο ο ο πω ως
δι α πλε ε ε ε ε ευ σα δι α πλε ευ
σα α α αν τες το της νη στει ει ει ει ει
ει ει ει α ας με ε ε γα α α πε ε λα α
α γος εις την τρι η με ε ρον Α να α α α α
α α στα α α α Α να α στα α α σιν κα
ταν τη σω ω μεν του Κυ ρι ι ου ου και Σω τη
η ρος η η η μων Ι η σου Χρι ι ι στου του ου
σω ζοντο ο ο ος τας ψυ υ χας η η η μω ων

Ἦχος λ ϊ Πα

Δο ο ο ο ο ξα α Πα α τρι ι ι ι και
αι Υι υι ω κιι Α γι ι ω Πνε ευ μα α α τι
Ο ο ο που ου ε πι σκι α σει η χα ρις σου ου
Α αρ χαγ γε ε λε ε κει θε ε εν του ου Δι α βο

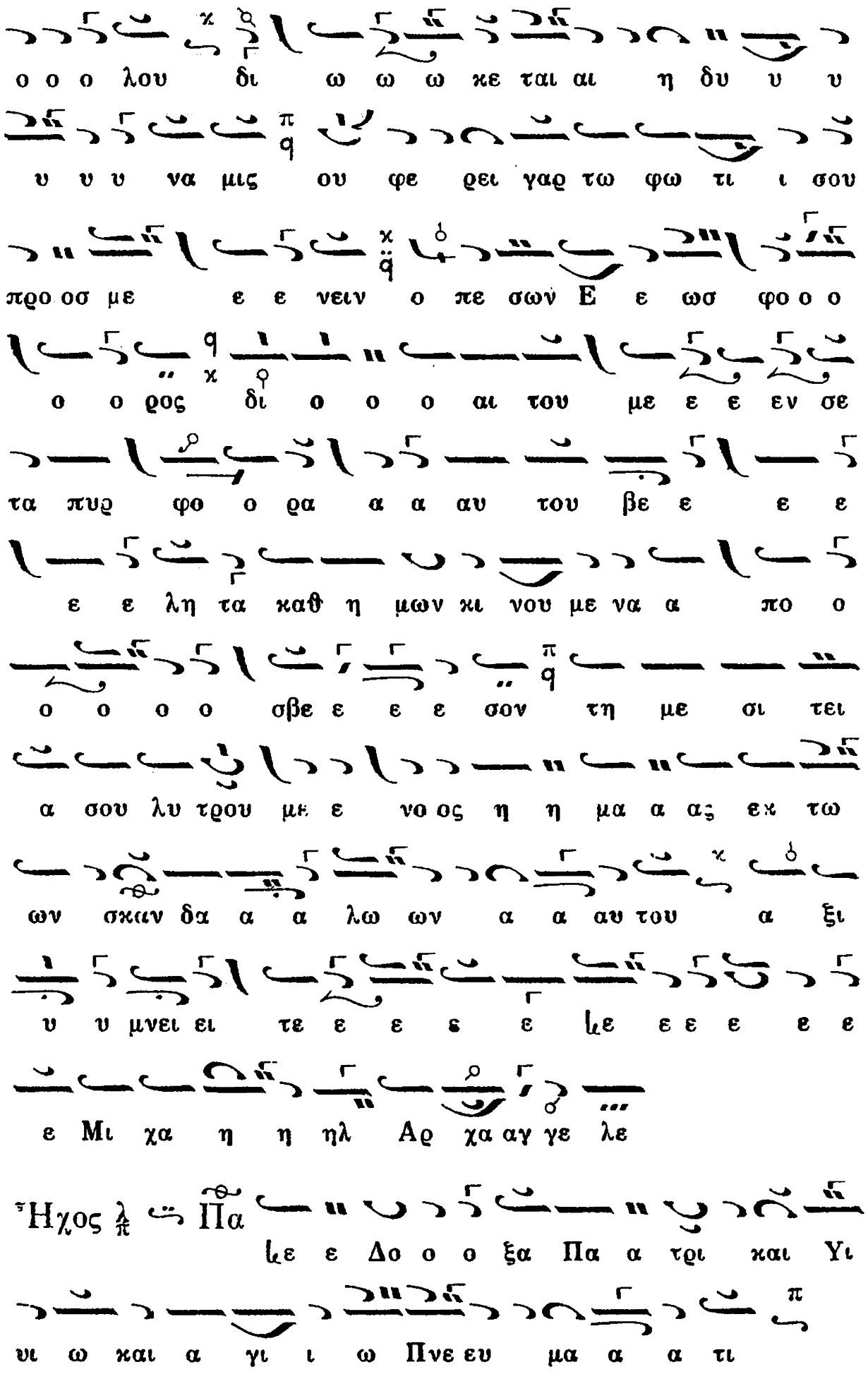
ο ο ο λου δι ω ω ω κε ται αι η δυ υ υ
υ υ υ να μις ου φε ρει γαρ τω φω τι ι σου
προ οσ με ε ε νειν ο πε σων Ε ε ωσ φο ο ο
ο ο ρος δι ο ο ο αι του με ε ε εν σε
τα πυρ φο ο ρα α α αυ του βε ε ε ε
ε ε λη τα καθ η μων κι νου με να α πο ο
ο ο ο ο σβε ε ε ε σον τη με σι τει
α σου λυ τρου με ε νο ος η η μα α ας εκ τω
ων σκαν δα α α λω ων α α αυ του α ξι
υ υ μνει ει τε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
ε Μι χα η η ηλ Αρ χα αγ γε λε
Ἦχος λ Πα
ε ε Δο ο ο ξα Πα α τρι και Υι
υι ω και α γι ι ω Πνε ευ μα α α τι

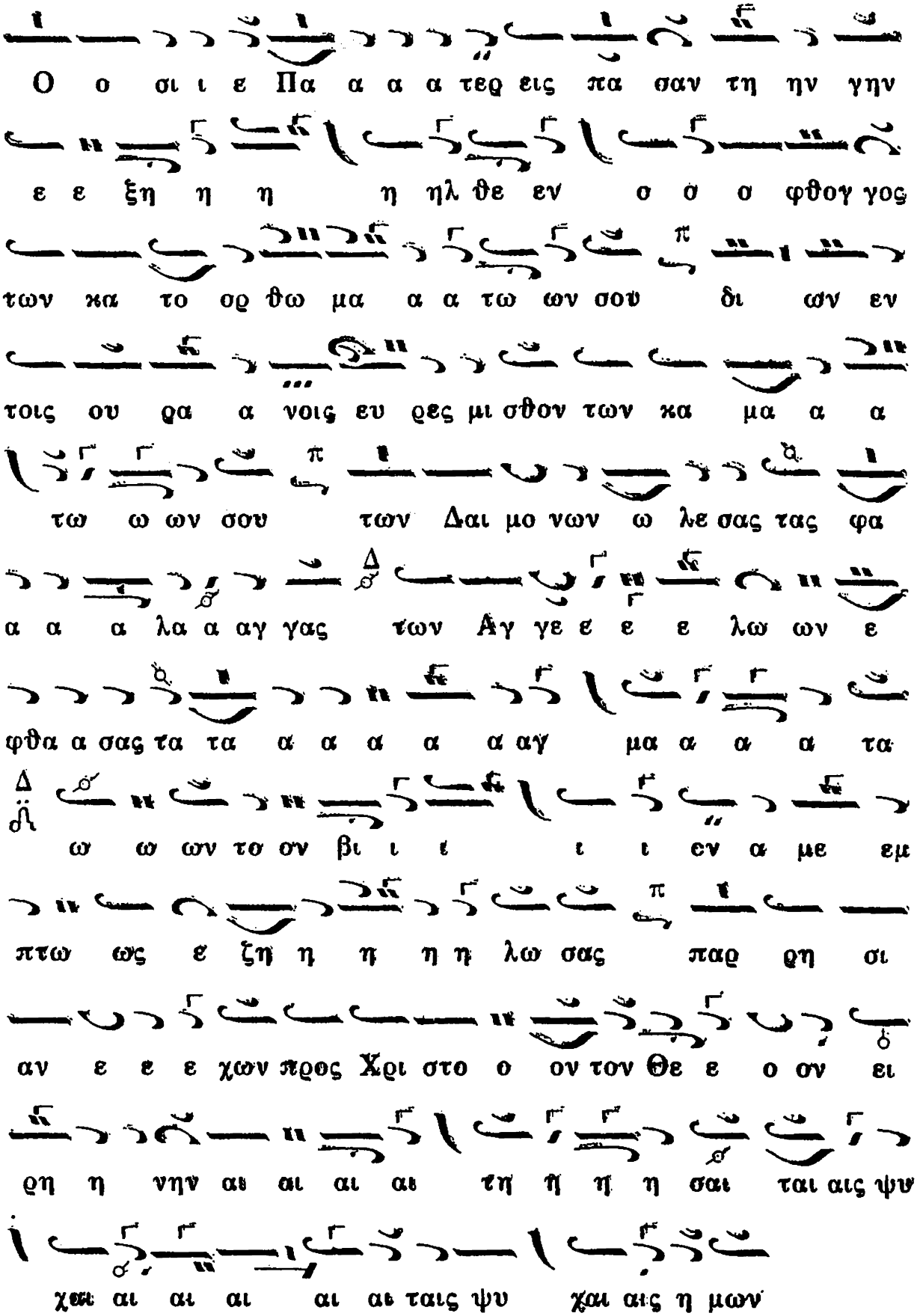
Ο ο σι ι ε Πα α α α τερ εις πα σαν τη ην γην
ε ε ξη η η η ηλ θε εν σ σ σ φθογ γος
των κα το ορ θω μα α α τω ων σου δι ων εν
τοις ου ρα α νοις ευ ρες μι σθον των κα μα α α
τω ω ων σου των Δαι μο νων ω λε σας τας φα
α α α λα α αγ γας των Αγ γε ε ε λω ων ε
φθα α σας τα τα α α α α α αγ μα α α α τα
ω ω ων το ον βι ι ι ι ι εν α με εμ
πτω ως ε ζη η η η η λω σας παρ ρη σι
αν ε ε ε χων προς Χρι στο ο ον τον Θε ε ο ον ει
ρη η νην αι αι αι αι τη η η η σαι ται αις ψυ
χαι αι αι αι αι ται ψυ χαι αις η μων

Ἦχος Γα

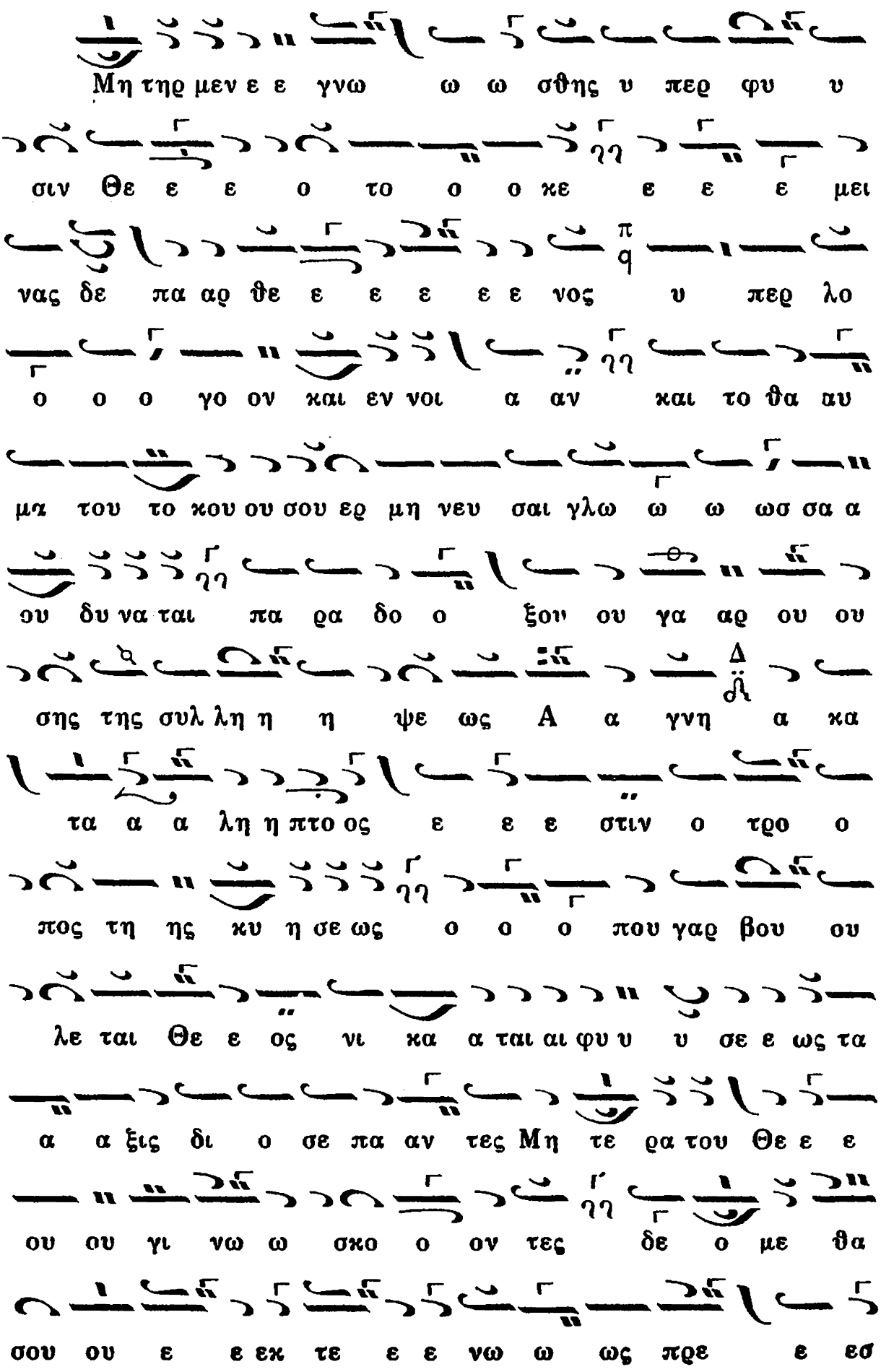
Μη τηρ μεν ε ε γνω ω ω σθης υ περ φυ υ
σιν Θε ε ε ο το ο ο κε ε ε ε μει
νας δε πα αρ θε ε ε ε ε νος υ περ λο
ο ο ο γο ον και εν νοι α αν και το θα αυ
μα του το κου ου σου ερ μη νευ σαι γλω ω ω ωσ σα α
ου δυ να ται πα ρα δο ο ξον ου γα αρ ου ου
σης της συλ λη η η ψε ως Α α γνη α κα
τα α α λη η πτο ος ε ε ε στιν ο τρο ο
πος τη ης κυ η σε ως ο ο ο που γαρ βου ου
λε ται Θε ε ος νι κα α ται αι φυ υ υ σε ε ως τα
α α ξις δι ο σε πα αν τες Μη τε ρα του Θε ε ε
ου ου γι νω ω σκο ο ον τες δε ο με θα
σου ου ε ε εκ τε ε ε νω ω ως πρε ε εσ

βε ε ε ε ευ βε του σω θη η ναι τας ψυ υ χα ας η

η μω ω ω ω ω ω ων

Ἦχος λ̅ π̅ ϡ̅ Νη

ϗε Δο ο ξα Πα α τρι ι ι και Υι υι ω ω

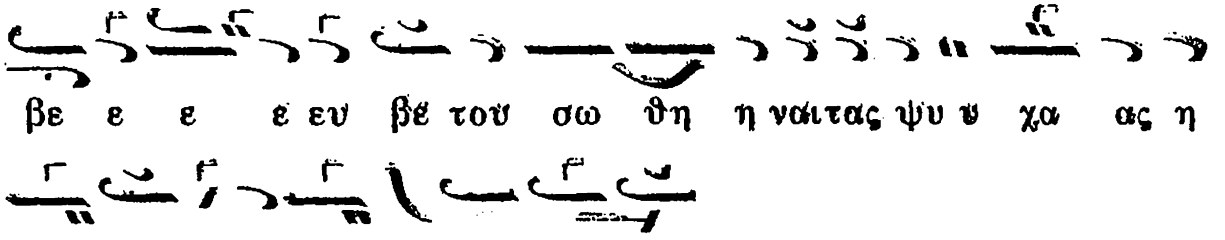

και Α γι ω ω Πνε ε ε ε ευ μα α

α τι

Τη Υ ψη λο φρο να γνω ω ω μην των κα κι στω

ων Φα ρισ σαι αι αι αι ων ο παν τω ων Κυ υ

υ υ υ υ ρι ι ι ι ος πα ρα βο λι

κως εκ φε ευ γειν τα αυ την ε δι ι ι ι

ι ι δα α α α ξε και μη η η υ ψη λο ο

ο ο φρο ο νει ει ει ει ει ειν παρ ο ο ο

δει ει φρο ο ο ο νει ει ει ει ει ειν πα αν τας

ε παι αι αι δε ε ε ευ σεν υ πο γραμ

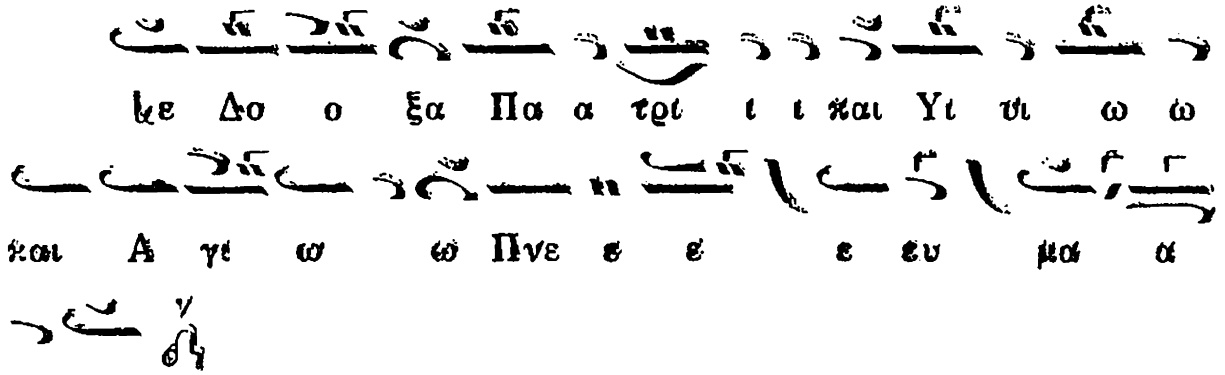

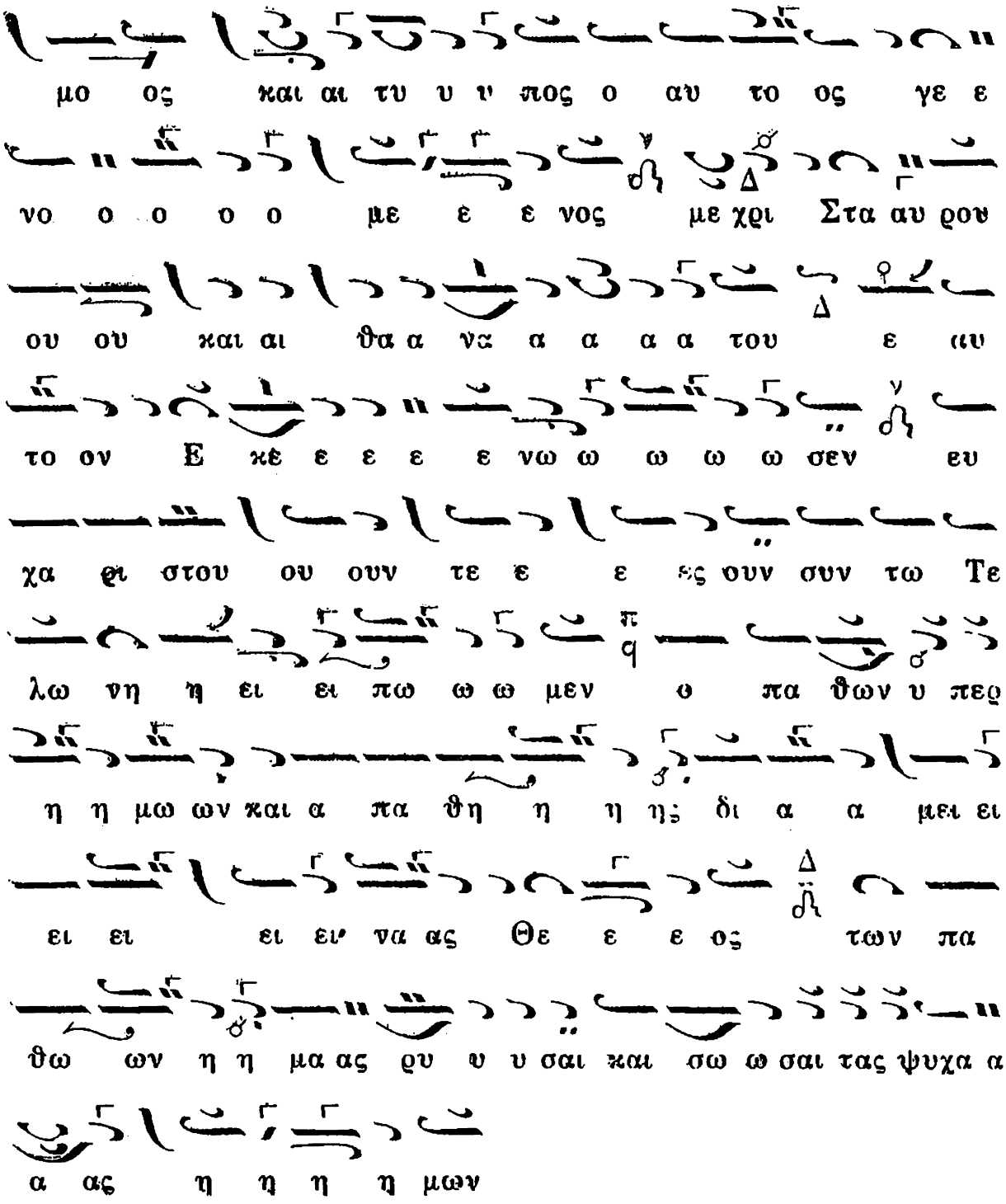
μο ος και αι τυ υ ν πος ο αυ το ος γε ε
νο ο ο ο ο με ε ε νος με χρι Στα αυ ρου
ου ου και αι θα α να α α α α του ε αυ
το ον Ε κε ε ε ε ε νω ω ω ω ω σεν ευ
χα ρι στου ου ουν τε ε ε ς ουν συν τω Τε
λω νη η ει ει πω ω ω μεν ο πα θων υ περ
η η μω ων και α πα θη η η η; δι α α μει ει
ει ει ει ει' να ας Θε ε ε ος των πα
θω ων η η μα ας ρυ υ υ σαι και σω ω σαι τας ψυχα α
α ας η η η η μων

Δύο προσόμοιοι τρόποι καθ' οὕς ἀναγινώσκονται τὰ Ἱερὰ Εὐαγγέλια ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ

α΄ ἐκ τοῦ λ^ζ΄ συρομένῃ φωνῇ ἀχρόνως

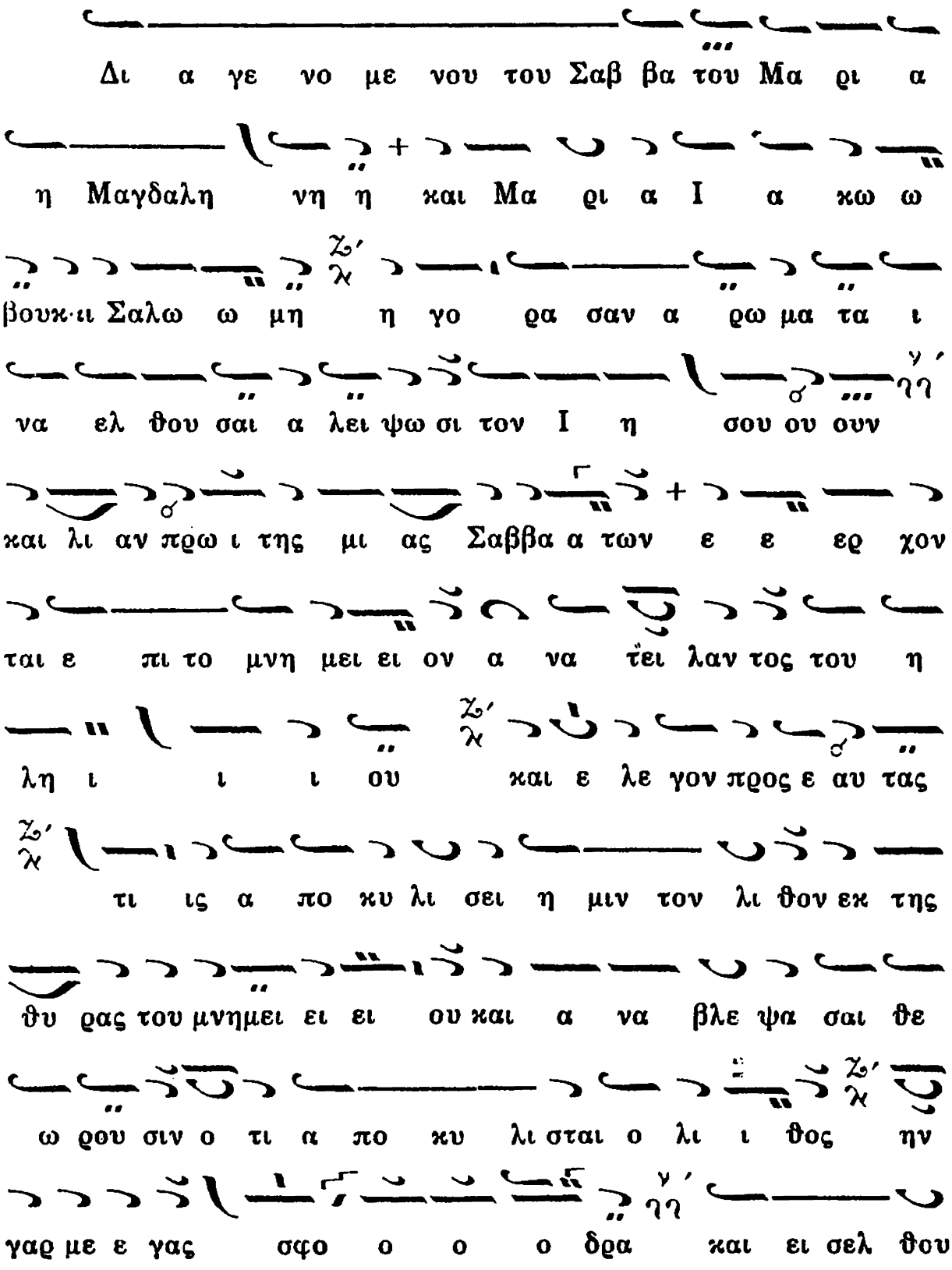

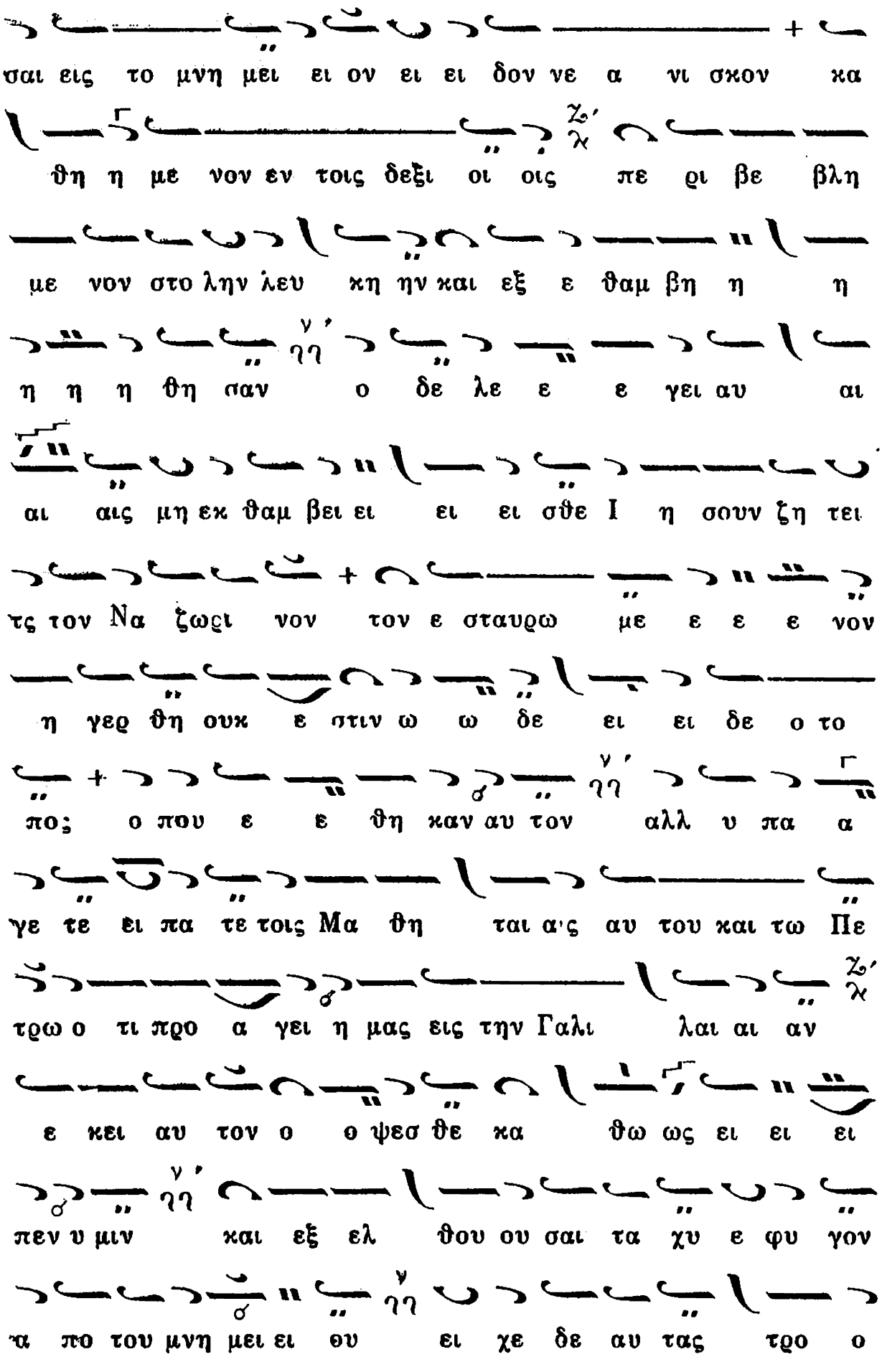
σαι εις το μνη μει ει ον ει ει δον νε α νι σκον κα
θη η με νον εν τοις δεξι οι οις πε ρι βε βλη
με νον στο λην λευ κη ην και εξ ε θαμ βη η η
η η η θη σαν ο δε λε ε ε γει αυ αι
αι αις μη εκ θαμ βει ει ει ει σθε Ι η σουν ζη τει
τς τον Να ζωςι νον τον ε σταυρω με ε ε ε νον
η γερ θη ουκ ε στιν ω ω δε ει ει δε ο το
πος ο που ε ε θη καν αυ τον αλλ υ πα α
γε τε ει πα τε τοις Μα θη ται α'ς αυ του και τω Πε
τρω ο τι προ α γει η μας εις την Γαλι λαι αι αν
ε κει αυ τον ο ο ψεσ θε κα θω ως ει ει ει
πεν υ μιν και εξ ελ θου ου σαι τα χυ ε φυ γον
α πο του μνη μει ει θυ ει χε δε αυ τας τρο ο

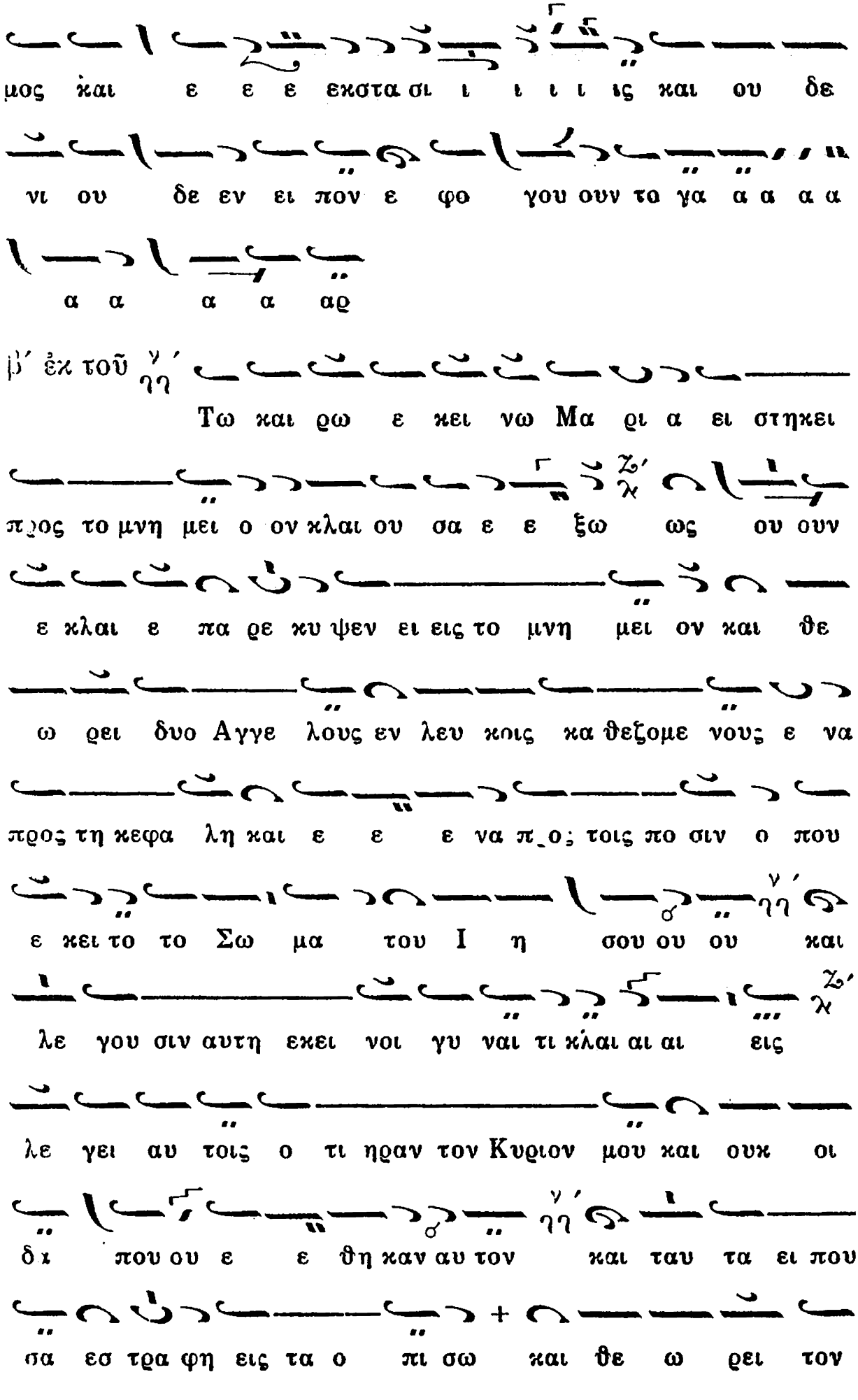
μος καὶ ε ε ε εκστα σι ι ι ι ις και ου δε
νι ου δε εν ει πον ε φο γου ουν τα γα α α α α
α α α α αρ
β΄ ἐκ τοῦ ηη΄ Τω και ρω ε κει νω Μα ρι α ει στηκει
προς το μνη μει ο ον κλαι ου σα ε ε ξω ως ου ουν
ε κλαι ε πα ρε κυ ψεν ει εις το μνη μει ον και θε
ω ρει δυο Αγγε λους εν λευ κοις κα θεζομε νους ε να
προς τη κεφα λη και ε ε ε να π_ο; τοις πο σιν ο που
ε κει το το Σω μα του Ι η σου ου ου και
λε γου σιν αυτη εκει νοι γυ ναι τι κλαι αι αι εις
λε γει αυ τοις ο τι ηραν τον Κυριον μου και ουκ οι
δι που ου ε ε θη καν αυ τον και ταυ τα ει που
σα εσ τρα φη εις τα ο πι σω και θε ω ρει τον

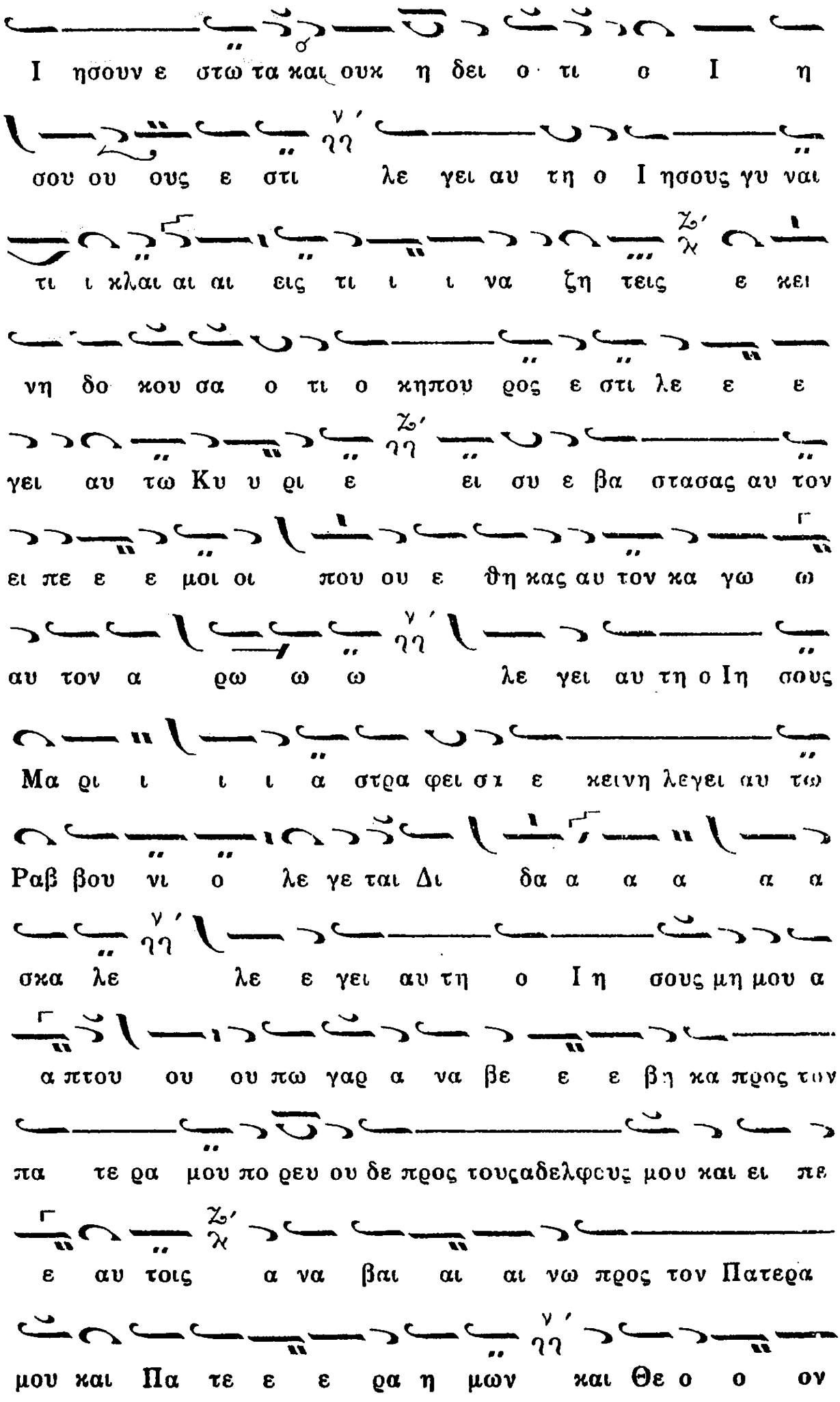
Ιησουν εστω τα και ουκ ηδει οτι ο Ιη
σου ους εστι λεγει αυτη ο Ιησους γυναι
τι ι κλαι αι αι εις τι ι ι να ζητεις εκει
νη δοκουσα οτι ο κηπουρος εστι λε ε ε
γει αυτω Κυ υ ρι ε ει συ εβα στασας αυτον
ει πε ε ε μοι οι που ου ε θηκας αυτον κα γω ω
αυτον α ρω ω ω λεγει αυτη ο Ιη σους
Μα ρι ι ι ι α στρα φει σι ε κεινη λεγει αυτω
Ραβ βου νι ο λε γε ται Δι δα α α α α α
σκα λε λε ε γει αυτη ο Ιη σους μη μου α
απτου ου ου πω γαρ α να βε ε ε βη κα προς τον
πα τε ρα μου πορευου δε προς τους αδελφους μου και ει πε
ε αυ τοις α να βαι αι αι νω προς τον Πατερα
μου και Πα τε ε ε ρα η μων και Θε ο ο ον

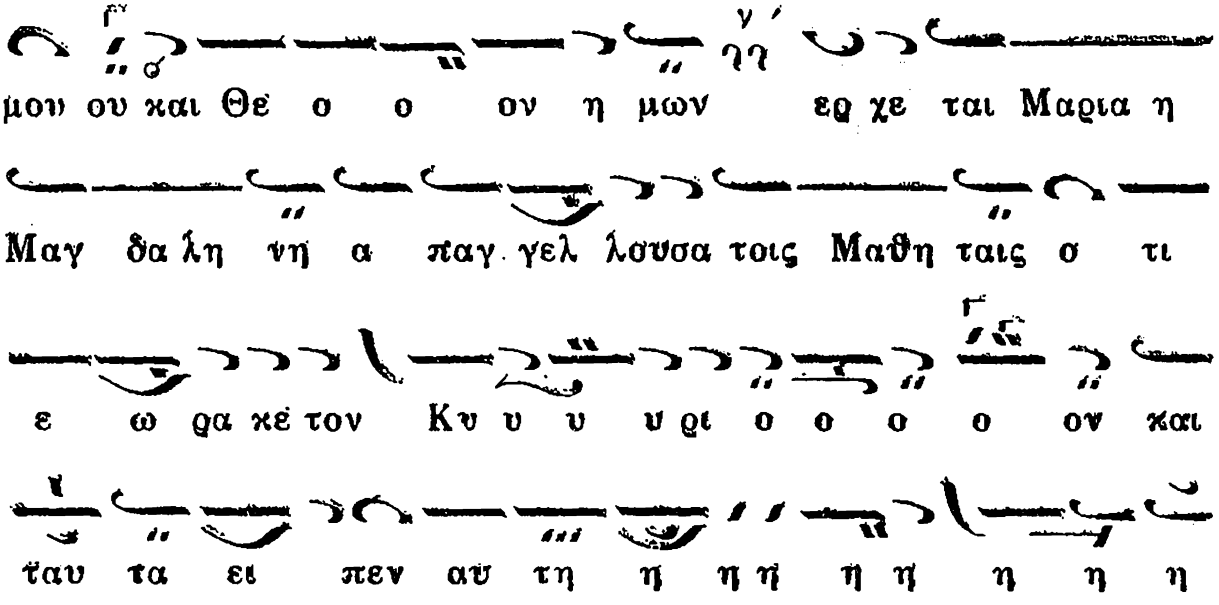

Δύο Γυμνάσματα τῶν φθορῶν

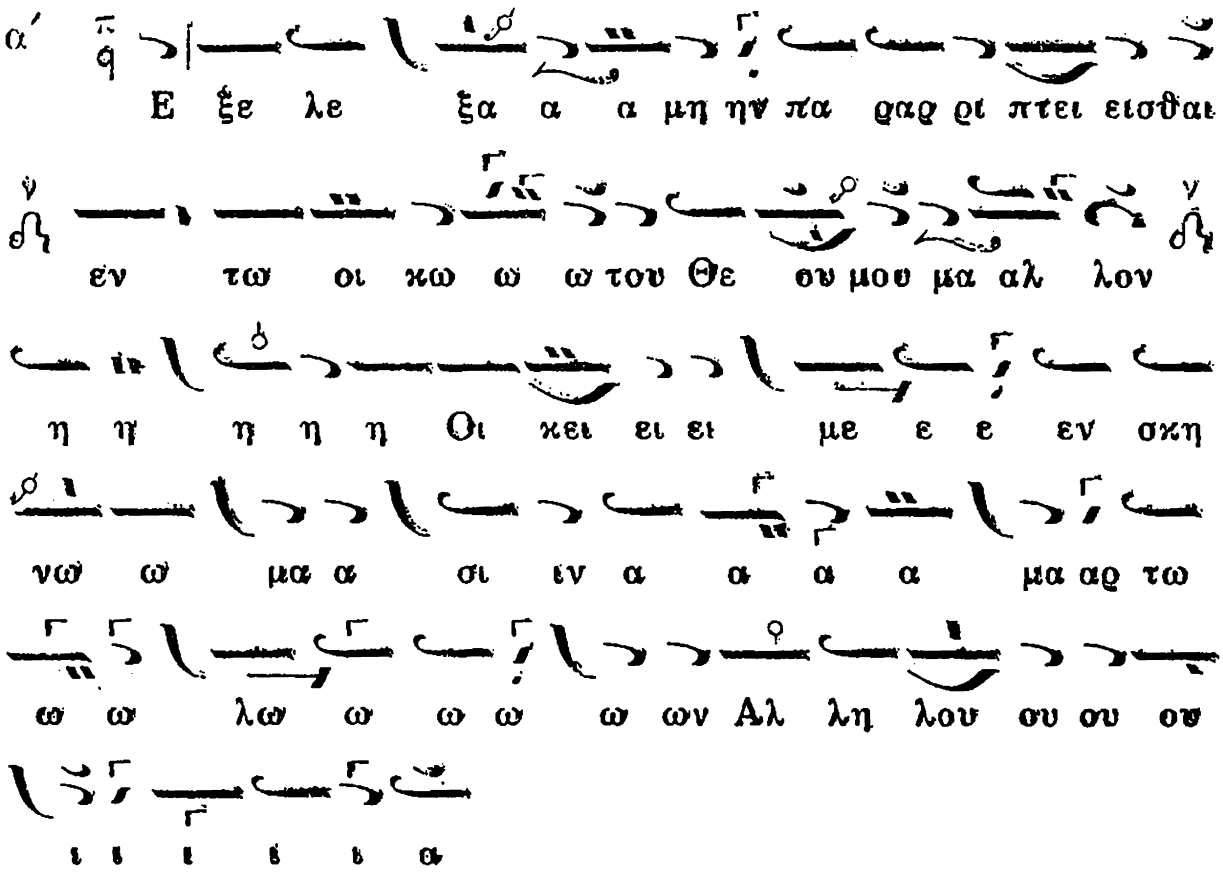

Φθορὰ Οἰμωγῆς

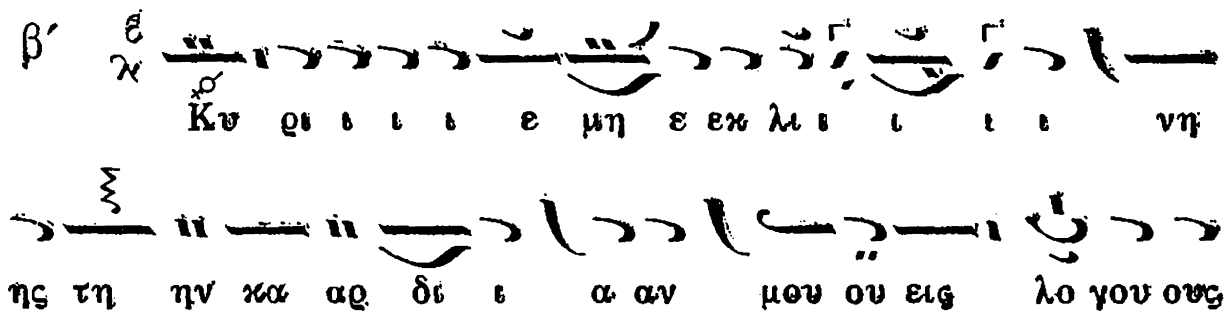

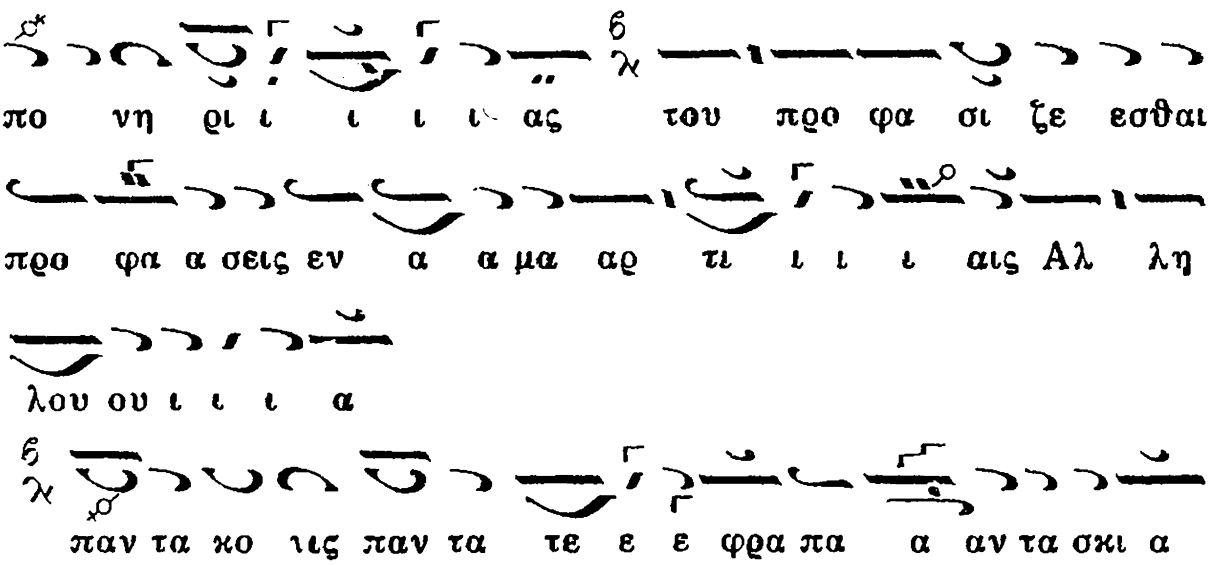

Εἰς τὴν Ὀρθὴν τῶν μουσικῶν χαρακτήρων γραφὴν συμβάλλουσι καὶ τὰ ἑξῆς:

α΄ Τὸ ἢ τὸ ἢ ἢ ἢ
    ἢ ἢ ἢ καὶ ἡ
τίθενται καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς γραμμῆς καὶ εἰς τὸ τέλος.

β΄ Τὰ δὲ ἑξῆς καὶ ἡ μόνον εἰς τὸ τέλος γραμμῆς τίθενται οὐχὶ εἰς τὴν ἀρχὴν.

γ΄ Ἡ Βαρεῖα μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν γραμμῆς τίθεται εἰς τὸ τέλος οὐδέποτε

δ΄ Ὅταν ἔμπροσθεν τοῦ Ὀλίγου τύχῃ μία μόνη Ἀπόστροφος μὲ Κλάσμα ὁμοσύλλαβος καὶ ἰσόχρονος τίθεται Ὁμαλὸν ὑπὸ τὸ Ὀλίγον ὡς

Πολλάκις τὸ Ὀλίγον δὲν ἰσοχρονεῖ μὲ τὴν Ἀπόστροφον, πλὴν ὁ ἑπόμενος φθόγγος τῶν Κεντημάτων ἀναπληροῖ τὸ ἰσόχρονον

ε΄ Ὅταν χαρακτὴρ τις ἀνιὼν ἢ κατιὼν, εἶναι συνδεμένος μετὰ Ἴσου δι' Ὁμαλοῦ, ἢ Ἑτέρου εἰς τὸ τέλος γραμμῆς δὲν χωρίζεται ἀπὸ τοῦ Ἴσου, διότι χοριζόμενος ἀποβάλλει τὸ Ὁμαλὸν, ἢ τὸ Ἕτερον, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ψάλτης ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ τὴν ποιότητα τοῦ ἀποβληθέντος χαρακτῆρος.

ΤΕΛΟΣ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελὶς	Γραμμὴ	ἀντὶ	γράφε
✓ 28	12		
✓ 36	13	ρυμικοὺς	ρυθμικοὺς
38	35	νονος	Τόνος
39	9	750	756
41	22	60 3]4 : 6	60 3]4 : 9
✓ 75	7		
✓ »	10	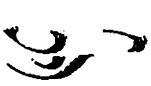	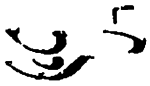
81	41	οἶα	οἶαι
82	12	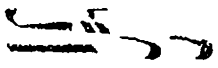	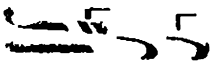
101	6	σαι σου	σας σσυ
103	15 β′	ἐπανεξέρχεται	ἐπανέρχεται
»	3 α′	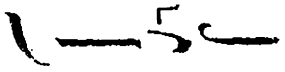	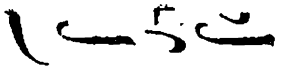
»	27 γ′	παραδέοω	παραδώσω
»	28		
		εκ νε	εκ νε
108	11	Ειρμολόγιον	Εἱρμολογικὸν
113	27	ἦχος. Ἔχει τὴν	ἦχος ἔχει τὴν
»	29	ὁ Κύριος	ὁ κύριος
114	5	πλ. β′	πλ. α′
»	22	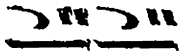	
115	3	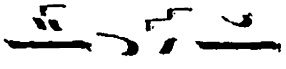	
119	29		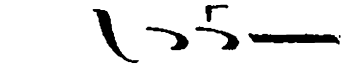
145	5	4 ἀπὸ 70	4 ἀπὸ 72

Σελὶς	Γραμμὴ	ἀντὶ	Γράφε	
173	15	Τροχαία θέσις	Τροχαία ἄρσις	✓
»	16	τρίβραχος	τρίβραχυς	✓
189	4	Ο Ο Θε ο	Ὁ Ι Θε ο	✓
»	7	Ο Ἰ	Ο Ι	✓
204	21 34 (+)	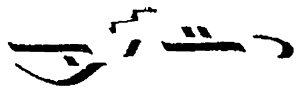	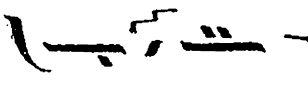	✓
208	2	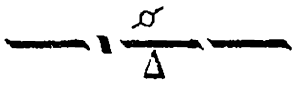	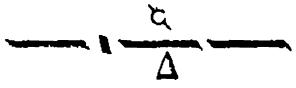	✓
244	22			
245	7			
246	26	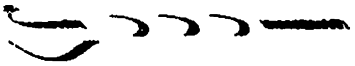 τα σας Δα νι	 τα σας Δα νι	
»	26	 των χα	 των χα	
253	21	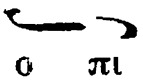 ο πι	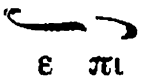 ε πι	
256	8	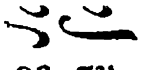 ρε τυ	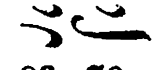 ρε το	
263	11			
268	18	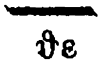 θε	 θες	

Πίναξ τῶν Περιεχομένων

	Σελὶς
Πρόλογος	α—γ΄
Θεωρία τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς . . .	1
Κλῖμαξ. Ποσὸν	2
Χαραὸτῆρες Ποσότητος	3
Χρόνος καὶ Χρονικοὶ Χαρακτῆρες . . .	4
Χαρακτῆρες Ποιότητος	5
Μαρτυρίαι. Γένος. Χειρονομία. . . .	6—7
Χρονικὴ Ἀγωγὴ	9
Παραλλαγὴ, Ἡ Διαπασῶν Κλῖμαξ . .	10
Συνεχὴς Παραλλαγὴ	12
Σύνθεσις Χαρακτήρων	13
Γυμνάσματα	16—19
Μέλος καὶ Παραδείγματα . . .	20—21
Ὀρθογραφία μουσικῶν Χαρακτήρων	
α΄ Ποσότητος. Περὶ Ἴσου κ.λ.π. .	22—30
β΄ Χρονικοὶ Χαρακτῆρες . .	30—34
Χαρακτῆρες Ἰσότητος . . .	34
γ΄ Χαρακτῆρες Ποιότητος . .	34—37
Σύστημα. Τόνος. Ἐπόγδοος. Ἐπιενδέκατος	
Χορδὴ Τόνοι καὶ Συστήματα . .	38—39
Τετράχορδον. Διατονικὴ Κλῖμαξ . .	40—41
Οἱ ἓξ Ἐπόγδοοι. Οἱ Ὀκτὼ Ἐπιενδέκατοι .	42
Πίναξ Μειζόνων καὶ Ἐλασσόνων . . .	43
Συμφωνία ἢ Συνημχησις	44
Ἀμετάβολον Σύστημα Φερόμενοι . . .	46
Ὕφεσις. Δίεσις. Φθοραὶ . . .	46—48
Ὑπάτη, Μέση, Νήτη	49
Συνδιασμὸς φθορῶν καὶ Μαρτυριῶν . .	49
Μαρτυρίαι τῶν ἤχων	50
Ρίζαι Μαρτυριῶν δηλωτικαὶ τῶν τόνων . .	51
Ἑστῶτες φθόγγοι. Φερόμενοι . .	52—54
Φερόμενοι ἡμετέρας μεθόδου . .	54
Προσλαμβανόμενος. Συναφὴ. Διαζευκτικὸς	56
Τόνοι καὶ Τετράχορδα κατὰ τὸ σύστημα Πυθαγόρα	56 – 59
Τετράχορδα ἐπὶ Μονοχόρδου . . .	60
Ἡ Βυζαντινὴ Κλῖμαξ ἡμετέρου συστήματος	61
Ἡ Δεκαπεντάχορδος Πυθαγόρου κατὰ Χρύσανθον	62

Σελὶς

Ἦχος καὶ Παλμοὶ Χορδῆς 63
Ἡ Κλῖμαξ τῆς Εὐρωπαϊκῆς 64
Σχέσις φθόγγων. Ὕφος καί Μεταβολὴ . 65
Ἦχος. Ὑποδιαίρεσις ἤχων . . . 67—68
Δεσπόζοντες Ὑπερβάσιμοι Καταλήξεις
καὶ συμφωνίαι Δεσποζόντων 69
Παραχορδή 70
Ἔλξις 71
Ἀπήχημα 76
Ἡ Παλαιὰ Βυζαντινὴ μουσικὴ Γραφὴ . . 79
Ἐκφωνητικὰ σημεῖα 80
Πολυσύλλαβοι φθόγγοι 86
Τροχὸς Δισπενταχόρδου 88
Τετράχορδον Πολυσυλλάβων . . 89
Παραλλαγὴ Παλαιᾶς γραφῆς. Μετροφωνία
κατὰ Χρίσανθον 90
Ἦχος Πρῶτος 91
» Δεύτερος 96
» Τρίτος 104
» Τέταρτος 106
» Πλ. Δεύτερος 113
» Βαρὺς 130
» Πλ. Τετάρτου 135
Ἐναρμόνιον γένος 142
Τὸ ἡμέτερον Ἐναρμόνιον γένος . . . 144
Γενικὸς Πίναξ ὅλων τῶν τόνων . . . 147
Ἴσον καὶ Ἰσοκράτης 149
Οἱ Ψάλται. Οἱ ἱερεῖς καὶ Διάκονοι . . 151
Οἱ Ψάλται καὶ ἡ σχέσις αὐτῶν μετὰ τῶν Ἱερέων
καὶ Διακόνων 152
Μελοποιία 156
Μίμησις 159
Παλιλλογία 160
Ἐπανάληψις 161
Ἀναλογία 162
Ρυθμικὴ 162
Χρόνος . . . . . »
Ποὺς 164

Σελὶς

Γένη ποδῶν 165
Μέτρα 166
Ρυθμὸς 168
Ρυθμοποιΐα 169
Ἀγωγὴ Ρυθμικὴ Μεταβολὴ 170
Ἤθη ρυθμικῆς Ἐμφασις ρυθμικὴ . . 171
Σχήματα Ποδῶν 172
Σύνθετος ρυθμὸς 174
Προσῳδία 175
Ἴσημος Ποὺς 178
Τρίσημος Ποὺς 182
Εἱρμολογικὸν, Στιχηραικὸν, Παπαδικὸν 184
Χορῳδία . . . . . »
Ρυθμικὰ δοκίμια 185
Ρυθμικὴ ἀντίφασις Χρυσάνθου . . . 189
Ἡ Β· Μουσικὴ ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος τῶν Θεολόγων «ἡ Ζωὴ» . . 192
Ὀρθογραφικαὶ ἀσκήσεις ἐκ τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως 196
Ὀρθογραφικαὶ ἀσκήσεις ἐκ τῶν τοῦ Ι. Σακελλαρίδη 210
Ἐκ τῶν τοῦ μ. Σ· Χουρμουζίου . . . 228
Μουσικαὶ κρίσεις 233
Κριτικὴ δημοσίευσις εἰς Πάφον . . . 234
Γυμνάσματα διαφόρων τρόπων τῶν 8 ἤχων 236
Ἡμέτερα Δοκίμια εἰς τοὺς 8 ἤχους 267
Δύο τρόποι Προσομοίων Εὐαγγελίων . . 267